ЕТНОҐРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК

ВИДАЄ

ЕТНОҐРАФІЧНА КОМІСИЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

Т. VI.

ГАЛИЦЬКО-РУСЬКІ АНЕКДОТИ.

ЗІБРАВ

Володимир Гнатюк.

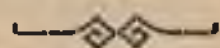
У ЛЬВОВІ, 1899.

Накладом Товариства.

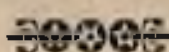
З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Зміст шестого тому.

Сторона.

III. ВІДДЇЛ.

ПЕРЕДНЕ СЛОВО.

I.

Випускаючи в сьвіт отсю збірку, думаю, що не від річи буде пояснити в нїй, як сам народ глядить на фолькльор, як його розуміє, та яке становище занимає супроти тих, що старають ся його добути на верх і учинити доступним для науки. Материял до того дають менї оповіданя, наведені низше, записані в часї мойого побуту в Мшанци від двох оповідачів. Погляди народу висказані в сих оповіданях не є місцеві; всюди, куди я ходив, так в Галичинї, як на Угорській Руси, трафляло ся менї те саме чути, особливо в селах, де народ мало, або й зовсїм не просьвічений, полишений сам собі на волю без нїякого проводу інтелїґентних людий. Поперед усього бє в очи з тих оповідань недовіре народу до кождого, убраного „по панськи“. Він не входить в те, ким є такий „пан“, лише з гори має переконане, що той „пан“ не може йому бажати добра в огляду на відмінне своє становище в суспільности; тому й приймає його холодно, а нераз навіть ворожо. Зо мною, на приклад, був такий випадок в Землинї на Угорщинї, що я по просту мусїв з одного села утікати, щоби не наразити ся на неприємности, які могли не чим иньшим для мене скінчити ся, як побоями. Річ була в тім, що я прийшовши до села, вступив наперед до сьвященника і просив його вказати менї людий, від яких я міг би записувати. Сьвященник прикликав одного чоловіка, але по годинї або двох мусїв він піти до дому, бо селяни прибрали грізну поставу, думаючи, що оповідач із сьвященником хочуть менї „запродати громаду“. В Мшанци того не було, бо тамошнїй сьвященник, загально поважаний, умів їм бодай по трохи роз'яснити, в чім річ. Одначе недовірчиві селяни, з виїмком кількох осіб, не хотїли такой приходити до мене і оповідати, боячись якоїсь засїдки на себе. Натомісь сусїди Мшанчан, Михнівчани, не завивали зовсїм в бавовну, що

були би зробили зо мною, колиб я з'явив ся в їх селї: „То́ бысмо взяли кіля і выгнали гет, а нїт, то тако́го па́на мож і за́бити, кой таке́ дурне́ хо́че бе́сїдувати". Звичайна, коротка розправа.

Бувають одначе „пани", на яких глядить народ інакше, особливо ті, що крутять ся по селах, аби його обдурити; розуміеть ся, що вони мусять бути докладно обізнані з методом, з якого боку належить підходити до селянина, аби дійти до своєї мети. Тимто так часто даєть ся чути між народом слово „принц" яке впливає на нього з неописаною силою. І колиб я був хотїв коли те слово прикласти до себе, був би я міг найти в своїй працї між селянами всякі улекшеня, на які їх лише стати. Трафляли ся навіть нераз випадки, що селяни без огляду на мої запереченя уважали мене „принцом" — як то дехто думав і в Мшанци — та приходили до мене з просьбами, списувати їх кривди, які терплять і давати їм якісь поради. Натурально, що я їх мрії мусїв делїкатно розвіяти.

Таке саме поводженє може мати між народом той, хто удає з себе знахора, чарівника, градобура — взагалї такого, що має в руках надприродну силу. Обдурювати одначе тим способом темних може лиш той, хто зрезиґнував з загального розуміня чести, а набрав в тїй мірі своїх окремих поглядів.

Вартости фолькльору народ не тільки не знає оцїнити, але навіть її не розуміє. Усї чудові піснї, усї оповіданя, се дурниця (як не гірше); поважному чоловікови не випадає такими річами займати ся, йому „своє в голові". Тим то й рідко трафляє ся, щоби старий чоловік, а ще до того заможнїйший, знав коли піснї або прозові оповіданя. Їх знають звичайно молоді, „що не мають нїякої жури на голові", або меньше заможні люди, які ходять по заробітках і можуть не одно чути, дальше слуги, ремісники, більше осьвічені люди, хочби й не письменні, що бували в сьвітї і потрафили виемапципувати ся з місцевого „хуситизму" і заскорузлости, та вкінци одиницї, обдаровані з природи гумором і веселим успособленєм. Але й для тих оповіданя і піснї без значіня; що найвисше се забавка, якою заповняють вільний час. За те забобони, ворожби, віруваня, зашептуваня і т. и. то важна річ у народу, бо входить неначе в його символ віри і зростаєть ся з ним; вартість їх одначе на стілько оцїнює, на скілько по його думцї вони можуть принести йому користь.

Вискав мій найде найлїпше потвердженє в оповіданях; перше і друге записане від Грица Олїщака Терлецького, третє від Кузьми Лучкевича, обидвох з Мшанця.

A.

Так єден чоловік мовив з наших людей: То якысь пан дурный; єдно, жи хоче всякі штукы знати такі нефайні, то він глупый. А другый повідат так: Ге-ге! то він дуже мудрый. Хто знає, якої він фільозофії хоче! А третый повідат так: Абож він за дурно ту сїдит? Єму платня йде, може по пятцї, може по десятцї на день, а хто го знає! — А єден повідат так: То с „Просьвіты". Вже книжок є понаписуваних всякых, а тепер збирают слова такі, то щось буде йти до навукы. А ниєден ся трафит, що мовит самому менї, що ту с паном бесїдую: Ци дає ты тот пан дащо? — Я ним мовю: Ну а що, за дурно буду бесїдувати? Та я собі такый в пса пыска не зычив. — Е, добесїдуєш ты ся на єден бік! — А щож ми буде? — Вни якоїсь штукы глядают, ту бы го ни слав нихто, й сам бы ту ни йшов, та бы збывав гроші за песю фіґу, за такі байкы пиякі, тай за сьпіванкы. Абож він не має того, кой ходит усюды по сьвіті, та на що му того ту ще? А єден мовит: Е, хоче знати, тай будут друґувати с того книшкы і пущати десь в єнчый край, тай будут гроші брати. А зза дакого? Коли хоче всякых сторій, та няй ся сам вчит. Я бы не йшов бесїдувати і за пятку! — Али не сьміє менї мовити ни єден в вочи, а поза вочи сьміх си чинят, жи йду т пану. А ни єден мовит: Має він фільозофію велику і може быти, жи тото принц. А я сам ним на тото повідав, мовю: Нїт, бо я сам видїв принца, та ми ся вдає, жи більшый быв і волося мав жовтїшши. А ни єден повідат так: Гм, вы що там бесїдуєте, може вам ще якый патент за тото прийде, або с касы, гі Шестопалцого Іван взяв шісьть срібных. Али я ним сам повідав на тото, хто мовив, жи: Вы є всї дурнї. Як были вы так, гі молотші, то мовивєм: У г....и сте были і г..о знаєте а я собі с того нич не робю, а як знаю, що бесїдувати, то й буду бесїдувати й місяць і гаткы си не маю; як Біг даст, так буде. Пан за дурно не хоче, а я чей до пекла не піду за тоту бесїду. Алим ся пытав і ксєндза, ци можу бесїдувати, а ксєндз велїв: Можеш бесїдувати, що ти слина принесе на язык! — А єден ще мовив: Никого нема дурного в Ншанцї, хыба Гриць Терлецькый і ще мій брат Кузьма; пішов, щось там бесїдував ци день, ци кілько, а я жебы быв там быв, та бывєм не пустив; що му там верже шустку або дьві або три — іди єму там за тото повідай, абы він ся там сторій вчив. А чому не йде писарь, або Сухый[1]), ай кобы найшов такого чоловіка тїсного, то: Йди т пану, та будеш брехати. А тогды ни кликав, кой на нахту купували паны, як брали баришівне по трийцїть, по пять двайцїть рыньцкых — писарь, ксєндз

[1]) Заможний, письменний господар.

ни зáкым слав. Днéська знáют, жи ним на щось потрíбне тотó, то днесь кли́чут Гри́ця тай Кýзьму, бо бíльши дурны́х немá. — А я сам на тотó вітповідáю: Щом тíсный, то бáйка, ни обікрáвем ни́кого і ни запали́в і здаé ся за тотý бéсіду не пови́нен єм до крыміна́лу піти́, щом бéсідував, бо я сам не вы́гадав, а дем щом чув, по сьвíтім поопхóджував всю́ды, тай ся за тотó ни бóю. От повідáют, жи будý брáти пáтент, абó що. Мóже даколи́ ми хыбá бýхнут грóші давíткы, та тогды́ бысте бíгли всі бéсідувати, цілé селó, як не в час, бо й не тогды́ псы кóрмят, як йдут полювáти, ай вперéд, абы́ готóві были. І ще так повідáю: Пан хóче так списáти словá; ще сам мені́ мóвив, жи бéсідував зо мнов ци пять днів вже, ци що і сам мóвив мені́, жим ни чув такé слóво „ни́кус" і „стрýно чого". І я ни знáю тóго ни́кому повісти, на що тотó і що. Ай сам пан не повідáв, бо й я сам мóвив так: Мóже вы принц? А пан так мóвив ми: А хто мóже знáти? Мóже й жиé і мóже коли́ быв в вáшім селі́, а хто знáє? Сьвіт вели́кый і в сьвіті ся всяко рóбит. А пан мені́ повідáв так: Жи є з Бучáцького повíту, с селá, Рýсин справедли́вый сáмо так, як всі Руснáкы, котрí жи́ют в сьвíті. Али дóбри не знáю, бо я ни є писéмный, та на письмí не вви́джу, абы́м знав, що тотó є і як, ци тотó всьо прáвда, ци мóже ниправда. А ксендз так повідáв за пáна, жи ся пан вчив за префéсора ну і є в ті ксендз і той пан товари́сьтьві, жи тотó хотя́т знáти, як люди в сьвіті говоря́т, якы́м языком і томý хóдит, тай спи́сує.

Б.

Так у Ми́хнівци[1]) повідáли лю́де, як вчýли, якы́й є пан в Пшанці́. І там были і з Липя люде ще. Повідáют: Якых він хóче приповідóк і сьпіванóк, то дурні́ Пшáнцы, жи го держáт в селі́. Якбы́ він до нас так прийшóв до нáшого селá, тóбысмо взяли́ кíля і вы́гнали гет, а піт то такóго пáна мож і зáбити, кой такé дурнé хóче бéсідувати. То нич немá, хыбá якы́сь фільозóф, та хóче повыпи́сувати, жи то такы́й нáрід у гóрах дурны́й жи́є.

В.

Менé пытáют ся люде: Длячогó тотá твоя́ робóта, жи ты йдеш такé пану казáти? Повідают: То дóбрый чоловíк не йде такé с пáном говори́ти, єнó тíлько лайдáкы. А я ним кáжу так: А длячогó мóже бы́ти лайдакóм? Языком ни колóм обирнýти, а пан за дýрно не хотя́т. Вони́, кáжут мені́: А як потóму будé кéпсько дащó с тых сьпіванóк выходи́ти? А я вітповідáю: Та що мóжи бы́ти за кéпського? — Вони́ повідáют:

---

[1]) Михнівець і Липя, села Старом. пов. Пшанець = Мшанець.

А як єго́ післа́ли які ді́дичі на стрі́бу, ш чим мы ся га́дамо? Ци бідо́в, ци гараздо́м? Як мы бы не хоті́ли йти нич сказа́ти, то за пе́вно є на на́с сму́ток. А як мы йдемо́ і ка́жемо, то пе́вно хыба́ в ті́м ся га́дамо, в пусты́х рі́чах. А як вони́ посьті́га́ют на нас панщину́, зало́жат так як бы́ла впере́д? А я ним ка́жу так: Е, то не мо́же заверну́ти ся ннесь панщина́. Як не мо́жна заверну́ти мертво́го від гро́бу, та так са́мо і панщину́ не мож заверну́ти, коли́ вона́ скасо́вана. А вни ка́жут мені: Ба, а длячого́ж він хо́дит і списує і плати́т? Він сам с сво́ї кыше́ні тото́ не выдає́! Єму́ дали́ гро́ші с ка́сы, та не жа́лує дава́ти за тоті сьпіванкы́. А я вим ка́жу: А як тоты́ сьпіванкы́ мо́жут быти на пото́му, як с пере́дних часі́в сут повкла́дувані і днесько́ва такі сут, жи нахо́дят і сьпіва́ют? Так са́мо на́ших сьпівано́к буде́ потрі́бно на даколи́, бо тых уже слабо́ на́йде ся на ті́м сьві́ті, що сьпіванкы́ сут повписувані в книшка́х. То так са́мо і мы не бу́демо жити до кінця́ сьві́та. А вни говоря́т: Та на́йбы си там бе́сі́дував дахто́ є́нчый, бис те́бе могло́ бы ся обі́йти. Диви́, такы́х нема́ мно́го в селі́, хыба́ єде́н Терле́цького Гриць, а дру́гый ты такы́й! А я ним вітповіда́ю: Бога́ч запряже́ ко́ні і поі́де на фірма́нку, а я то́го не мо́жу потра́фити, бо я є ті́сный чолові́к, та мені́ добро́ на штири ко́вбычкы со́лы. Ну, а до́ма бым стра́тив день і нич бым не вы́сі́дів. А коли́ па́ну потрі́бно сьпівано́к, то не вели́ка шту́ка повісти; хто ся гонірує, тру́дна ра́да єго́ приси́лувати, а я щом вмів, том повів. Но, а не ста́ло ми бе́сі́ды, то пан на ня ка́ру не зало́жили. Вони́ мені́ повіда́ют: Ба, а ты єму́ вы́повіш, що він потрі́бує? Я ним вітпові́в: Єде́н всьо не мо́же зі́сти, та так са́мо й вы́повісти не мо́же. Як то в нас є про́повісьть: Збера́й зерко до зі́рка, тай буде́ мі́рка. Єде́н тро́хы й дру́гый тро́хы, то на явы́ці не значи́т ні́чо́го, но а в сьвіт потрі́бно то́го. Якбы пан не потрі́бува́в то́ бы пе́вни не догляда́в. А я ним ще так вітпові́в: То́му ся не ди́вуйте, що пан своє́ми грі́шми так не бре́нькат. І ним повіда́ю: Пан му́сит своє́ми бре́нькати. Як ся вчит краве́ць на кравця́, то він му́сит впе́рет свою́ моше́нку пору́шити і дати́ то́му, що́бы єго́ дачого́ навчи́в до́брого. Аш пото́му ди́вит ся на заро́бок. Та так са́мо й пан тепе́рь му́сят своє выклада́ти, жебы́ пото́му дащо́ поєма́ти, бо за сі́дія нема́ і́діня, а за спаня́ та́кже нема́ коня́. Му́сит ся ку́ждый дая́к труди́ти, ажебы́ міг на сьві́ті жи́ти. Ота́к як є ті́сный чолові́к і бере́ ціп піт плече́, тай як то в нас іду́т до Старо́го мі́ста, тай там моло́тит які три неді́лі, замоло́тит си на ходакы́, при́йде зи́мный час, юж має ся в що вбу́ти, юш тогды́ не стоє́т богачо́ви в ла́ску, бы му дав якісь зміткы[1]), бо си постара́в сво́ї. Та так са́мо й пан, як си заро́бят, то зна́ют, що ма́ют. Бо то все заро́бок то

---

[1]) Ходаки.

ся не трафяє так. Оттак гі коли́ я хо́джу і приповіда́ю дру́гым, жибы́ пішли́ т па́ну дащо́ поговори́ти. Єдно́го ра́зу ходи́вем сам до єдної́ невісты, бы йшла ла́ткати, уна́ не хотїла. І пан сам просили, та жебым мо́вив, жи гідне дащо́, а́ли ї ґра́йцаря так потрібно са́мо, як мені́, а вна себе́ ма́є за щось! І мо́вит: Я бы там пішла́ т па́ну таке́ говори́ти? Я про тоты́ ґрайцарі́ жи́ти бу́ду. Я повідаю: Ба, та са́мо так і я, бы́вем не згинув бес тых ґрейцаре́й, а́ли ко́ли так ся тра́фило, то до́бра річ посы́діти на місци і сказа́ти, що розумі́ю. Да́хто повідат: То мо́же бы́ти принц, коли́ хо́дит і відмальо́вує людей, він хо́че зна́ти, як де жию́т. А я ка́жу: Ой якура́т то́бы принца опходи́ло, як де жи́ют. А вни ка́жут: Длячого́ж так він всього дохо́дит? Циш то там ни́чого нема́, де він сїди́т? Та́тже там лю́де са́мо так жи́ют як ту. А я ка́жу: То не мо́же бы́ти так; єднако́во вся́гды не жи́ют; десь жи́ют лі́пше, а десь жи́ют ги́рше. То не є жа́дин Ру́диль, єно́ па́на так всьо корти́т, гі коли́ мене́, дащо́ до́бре вчу́ти. Як фа́йне, то й дакому́ ска́жу, а як паску́дне, то не хо́чу каза́ти ля́да кому́, хыба́ това́ришови. А вни повіда́ют: Таш пан не твій това́риш! А я ка́жу: Ба, я́кбы пан мене́ не потребува́ли, то я́ бым не йшов.

II.

Надруковані тут анекдоти записані ріжними людьми в ріжних повітах Галичини. Під всїми анекдотами, яких я сам не записував, подане імя записувача. Що до оповідачів, то між ними визначили ся особливо два: Тимко Гринишин (або як він сам себе зве Гринюк) з Пужник і Гриць Олїщак Терлецький з Мшанця. Перший — то незрівнаний гуморист. Сама його поява в хатї вводить її жителїв в добрий настрій, колиж Тимко „розвяже торбу“, як звик казати і стане висипати з неї „приповідки“, тодї присутні нераз аж лягають від сьміху. Велика шкода, що при записуваню не можна було віддати його міміки, та звуків, на які в письмі нема знаків, а які від часу до часу повтаряють ся і ужиті в відповіднім місцї викликають нераз більше сьміху, як слова! Надруковані тут анекдоти Тимкові не вичерпали ще його репертуару, і я при найблизшій нагоді постараю ся записати від нього всьо, що знає. — Другий оповідач, Гриць Олїщак, то один з найлїпших оповідачів, яких я коли чув. Він оповідав менї одинайцять днів без перестанку по 10 до 12 годин денно. І коли Тимко визначаєть ся тим, що короткі річи, якими є анекдоти, оповідає знаменито, казки натомісь, хоч знає, не потрафить оповісти добре, маючи нахил усе коротити і подавати тільки зміст, то Гриць Олїщак оповідає всьо з одинаковим хистом, а головний його репертуар, то казки, леґенди і новелї. Його оповідання заслугують

уваги особливо з огляду на мову, що належить до бойківського диялекту, мало ще у нас знаного.

Про житє обидвох оповідачів подаю тут оповіданя, записані з їх власних уст.

Тимко Гринишин.

Зап. в цьвітни, 1897 р.

Я Тимко Гринюк роджений в Слобітці Кошилївскі, повяті Залісецкім 1863 року. Тато Федь Гринюк, слобіцкий родич, а мама с Хмеливи Анна Капланюк. С початку по женипю, то тато взєв сє ґосподарувати і ґосподарував биз два роки. С 65 на 6 рік впав тєшкий рік, і чириз нидостатки і нидбаїсьть, піяньство горівки, продав своє домівство і пішов по скарбах. Був я при татови до одинацїть лїт. По одинацїтьох роках то і сам лишив тата і пішов до скарбу і був при скарбі чирис сім лїт, а в сім лїт опустив скарб і пішов по єнчих ґосподарих, щоби сє навчити ґосподарства і в ґосподарстві мудрости і щокольвак письма до читанє І служив я по ґосподарих чирис сім років і прибув до Пужник і в Пужниках замешкав і ожинив сє з Марійов Луговсков. А в Пужниках вже чирис сім лїт при звичайнїм ґосподарстві. Було в мени всїляко, та так ги кимю. Разу єдного їхав я в Язьлївци с полє і сидів на снопах і тримав з гори конї. Снопи сє ссунули, а я впав під віз. І скигнувєм конї і стримав, що стали і так Бох вхоронив, що хоць під возом лижив, то нї на що калїков ни зїстав. Другий випадок, як ваганєв худобу, а мижи тов худобов був скарбовий бугай. І вхопив мине на ріг і пирикинув биз нїський плїт; якби був другий ни надбіг, то би мнє був побив — а зза ласки божої нїц злого ни вдїяло сє. А третий раз їхав в Пужниках понад рів дорогов, а то була вожиледа і віс ссунув сє в рів і я впав на спіт, а віз на мени і в ровім сє затримав, що мнє віз ни потовк і ни мавєм на себи жадної зниваги. А єдного разу зновєм їхав до міста і висадивєм на віз пацюка, щоби го продати і накрив зверхи пацюка соломов. І зачивєм конї запрігати, а вашки ще ни заложив; а як сє конї сполошили, то тєгнули віз і мине за собов, бом ще був на зимли, на фірум ни вилїз. І кигнули мине чирис кілька кроків, нїм я їх стримав. Али ни мав на себи жадного тєшкого випатку, рани. Тай більши ни знаю що. — Як я змалу пішов помижи люди, щоби сє навчити добри ґосподарувати і всїлякої премудрости, які кількo в сьвітї бувают, ходив помижи люди і зважав собі на всї примудрі спикуляциї, аби собі розважив, що то є зле, а що то є добри. І собі уважив, як хто жиє в своїм сумлїню; як живют ошусти і шпикулянти і злагідні люди. С тих практик, що я оповідаю, то с книжок нїц, то всьо с памєти.

Гриць Оліщак Терлецький.

Зап. в марті, 1899 р.

Як ми было дванайцїть років, та тісно было в нас. І на самый перед забралисмо ся, не мож было жити нияк і пішлисмо в Поділя: Тато, мама і я й брат і двоє дївчат; єдному не было єно девять місяцей. І не было грошей, тілько продали єдну вівцю за піввосьма риньцького. І як ся ходило, так ся ходило, добре не было по дорозї, алисмо прийшли до села до Лашківкы. І тамисьмо стали на роботу в пана. І дїтьом дав хату, а я з вітцьом в ґурални смо робили: Брали утець півкорця мукы і я на місяць і як там кажут, по дьві ґускы соли і єден холак за місяць, а другый за другый. Дось мы были там рік. А за рік йшлисмо до дому і прийшли до коршмы на ніч. І купили утець там горівкы і было там 35 риньцькых. Як платили тоту горівку і згубили гроші. А чоловік найшов і кухарка виділа і приповіла і не пропали вни. І прийшлисмо домів, щось трохы ворали, а я наяв ся і служивєм через ярь і через літо аж до Єля. В тот час недобрим си запамятав котрого то року — тогды мерли в нас люде. І захоріли тато і я выйшов віттам до дому і потому він мене не хотів зась на службу, бо ся боляв, жибы не вмер. І я потому наяв ся в другого, жи му вмер такый сын гі я, там быв в нього два рокы. Потому щем зась служив рік в дїда, що взяв тїтку мою. І потому пішовєм аж в Буковину до ґуральнї і там єм быв девять місяцей. Али мавєм до воська ставати. І позволив бецірок ставити ся там в Чернївцьох. І я там ставав, мене там відобрали. І прийшли мы віттам ш Чернївців — нас ходило сїм — і єден як єсмо йшли на обід до кухні, кажи: О, рекрути йдут з.....ї! А я тым часом прийшов д ньому і поза-вуха і за-волосы і до землї. І так до каміням вдарив, жи єму забігло воко гет. Прибігли два жиды, писарі і взяли нас трьох до возовиї — як там называют — букы давати. Для того злає ся і днесь, де там є ґуральня в Буковинї, жи й днесь дают ще букы. Али ни знаю, ци то такі сут дурнї люде, ци то такый суд є, права, то ни можу повісти, жи ни доходят того права, ци найясьнїшшый царь букы скасував; а в жида якогось, або й в пана, котрый там робит в фабрицї, дїстає букы. Так і я быв дїстав; али ни такый я цавком глупый, хоць я ще ни мав цїлых двайцїть лїт. І надыйшов тот пан, фальвактром го называли, він не быв жит, тілько Поляк і я мовю до нього: Проши пана фальвактра, найясьнїшшый пан букы скасував і я ту не хочу дїставати. А як дасте, так йду до Черновець до шпиталю. І він юж ни давав. І як юш там было, так было, тілько не хотів ня обрахувати, бы ми заплатив, я ходив єдного дня сїм рас до шандермерії і шандеры повіли, жи 14 день мус быти, а я не хотів і позычивєм

си де́сіть ри́ньцькых і поі́хав до до́му, а гро́ші лиши́в. І за штирна́цїть день поі́хав до риґіме́нту в Киніґрац і там ся обрихтирува́в і став до рапо́рту і зампльдува́в, де быв, жи ми гро́ші не заплати́в; і пото́му прийшло́ ві́ттам, жи брахо́вано і дї́ста́в гро́ші та́то. Типе́рькова я яку́сь сто́рію чув в во́ську, жи ту па́пу бе́сї́дую, ай чувем в тї ґура́льни дем быв, щось та́кжи. Я не быв в во́ську тї́лько не цїлї́ два ро́кы длято́го, жим повїда́в все, жи ни ма́ю до́брый вдрок. І за тото́ я пішо́в домі́в. Алим обійшо́в цї́лый туре́цькый край і днесь ще зна́ю, кадым йшов, як ся называ́ют міста́: Банялу́ка, Сїцніца, Ка́лїновода, Тра́внїк, Ва́сирваґ, Яйца, Кі́селяк, Бу́зовач, Сарае́во, Па́ля, Пра́ча, Ґора́здо, Фо́ча, Ча́пнїца, а так бі́льше станиі́в я зна́ю аш по са́му Плевну. Дось ем там быв трина́цїть мі́сяцїв всього і ві́ттам пішо́вем домі́в на ву́рляп. І прийшо́вем домі́в і тепе́рь мінї́ прихо́дит плати́ти та́ксу восько́ву віт се́бе. Деж ннесь пра́вда яка́ на сьвітї є, жи ни еде́н такы́й в селї́ є, жи ни быв, хыба́ в Мі́сьтї Ста́рім, і відобра́ли го там до яко́гось во́ська і не быв ни́ґде і ри́ньцькый не дае́. А дру́гому чолові́ку тако́му, є маркі́тный, бо ни є дурный, жи я обыйшо́в цї́лу Бо́сьнію і цїлї́ Че́хы і по веньґи́рськых міста́х, в Пе́штї, Сеґели́нї до́бри, жим всьо ни ходи́в нога́ми, жи ся ї́хало, пра́вда, а́лем все тро́хи бі́льше виді́в, як до Старо́го Мі́ста. І то як ся ди́вю, днесь на сьвітї нема́ пра́вды. Ни сам я стру́но се́бе бе́сї́дую, а́ли то мно́го так ся тра́фят і всю́гды. Тепе́рь па́віть менте́лї роздаю́т, жи на́йясьнї́шшый пан дарува́в[1]) і такі́ дї́ста́ли, жи ни быв, ено́ рік в Самборі́, а такы́м, що ся чи́нит, гі я, і ще такых є с кі́лька, жи пходи́в сьвіт і він ни мо́же ма́ти го́нїру тї́лько, як тот, жи быв в Самборі́ рік? І пан фельфе́бер в Мі́сьтї повів кілько́м такы́м: То вы не мо́жете дї́ста́ти. Али ни зна́ю, ци на́йясьнї́шшый пан мо́же то зна́ти, чо́бы лю́де ся впомага́ли? Ледво́, нїт зна́е ся. Бо хто́бы писа́в, то вилнш[2]) не дї́йде там. А на́йбарзї такы́х людей, непросьві́тченых Русынів, бо паны́ які́ де суть, то на́йбі́льше с Поляків; вони́ собі так зна́ют: А що хлоп с села́ зна́е? Він дурный є, як чо́біт! А по́просто, як си хо́че покепкува́ти, то мо́вит: Він не значи́т за хода́к. Гото́ве, так є, бо хлоп яґура́т ни мо́же пра́ва ни́ґде дїйти́. Днесь бо́рше жидї́ське пра́во буде́, як хло́пське. Менї́ ся само́му трафя́ло, бом ся суди́в, жи ба́ба на ме́не кі́в взяла́ бо́рши, як я на ню і му́сївем вітпові́сти мі́сяць[3]) і 21 зл. дати́. А що мене́ віт за ню кли́кав до су́ду, бо его́ те́ща, тай мене́ вда́рив в су́дї, не суди́в, ай бив, а я пода́в і пропа́ло мо́е.

Так ми ся тине́рь жи́е, гі горо́х при доро́зї; хто ві́ткы вы́йде, та все вы́рве, таке́ й мо́е; або́ я́блїнка така́, котра́ де не огоро́джена, та

---

[1]) Памяткові медалї, роздавані по поводу 50-лїтнього панованя цїсаря.

[2]) Мабуть.

[3]) Відсидїти в арештї.

діти бют, жи й листя оббивают. Я сам сьвідомый, в нас так є, а вна що року цвине про тото і ще ліпше родит. А тота, що в городі бгороджена, то так ни хоче вродити, бо видиш так Бог дає. Днесь таке є на сьвіті, жи тот чоловік, котрого зї всїх боків скубут, тай єму якось Бог дає, жи ще якось мусит чапіти. Сам я с себе знаю сторію, жи ми Бог дав таку чькоду, жи до трьох років штири ми коровы згыбли. Али то не мавем їх разом штири, тілько все старав, як ем міг, як една згынула. А податок веляг давати. Вни не пытают, ци маєш віткы. Правда, то не напасьть нам несь, за найясьнїйшого царя ни цавком кепсько на сьвіті, бо ни маємо більше выцатку жатного, тілько тот податок, али що с того, коли ннесь земля зїслабла, жи плоду здає ся не приносит так, гі ще вперед за наших дідів тай прадідів. Нам днесь длятого гірше жити як давно, бо й нима травы тілько, жибы й в лїтї выпас худобу. І то тепер ще рада взнає, жибы відобрати громацькі пасвиска, хотят лісом, ци чим засадити. А якже потому на сьвіті жити?

III.

У нашого народу незвичайно велике число анекдотів, а надруковані тут, то лише мала їх часть І не дивниця, анекдоти то найпопулярнїйший відділ в народнїй словесности. Їх оповідають не так, як леґенди, казки і ин. лише в певних хвилях, пр. при вмерци, в млинї і т. д. але все, де лише зійдеть ся громадка людий. Про те не звертано на них у нас такої уваги, якої вони заслугують, чого доказом брак окремих збірників анекдотів. Їх друковано лише принагідно між иньшими річами (порів. Вінок Русинам на обжинки, Твори В. Навроцького т. I, Бібліотека Онишкевича т. III (тут передруковані вони з „Вінка“), усякі календарі та часописи, між якими особливо американська „Свобода“ надрукувала багато, Етноґрафічний Збірник, та всякі українські збірники: Рудченка, Драгоманова, Чубинського, Манжури, Ястребова, Грінченка, дальше російський збірник Аѳанасьева, польські Кольберґа і Zbiór wiadomości та иньші. Аж минулого року видав д. Б. Грінченко першу значнїйшу збірку анекдотів п. з. „Веселый оповидачъ, Двисти оповиданнивъ. Упорядкувавъ Б. Гринченко У Чернигови, 1898“. Моя збірка буде тепер друга. Літературного оброблення наших анекдотів з виїмком праці М. Драгоманова „Турецькі анекдоти в українській словесности“ також не було; аж сього року появили ся дві важні праці з того поля, обі в „Сборникѣ Харьковскаго Истор. Филол. Общества, кн. IX, 1899“, а то праця А. Пельтцера „Происхожденіе Анекдотовъ въ русской народной словесности“ і проф. М. Сумцова „Разысканія въ области анекдотической литературы. Анекдоты о глупцахъ“.

Та не лиш у нас стоїть так справа з анекдотами; не ліпше стоїть вона і у иньших словянських народів. З виємком Сербів, що мають прекрасну збірку анекдотів Вука Врчевича „Српске народне приповиjетке понаjвише кратке и шаљиве. На свиjет издало Српско Учено друштво, 1868, у Београду“[1]), иньші Славяни не мають окремих збірок, анекдоти порозкидані у них, як і в нас, по ріжних збірниках та часописях. Можна хиба назвати тут анекдоти про польського „Sowizdrzała“ (перекладеного з німецького Till'a Eulenspiegel'a), росийського Балакирева, сербського Насрадін ходжу і Буадема (вчасти перекладеного з турецького, в части оригінального сербського) та анекдоти літературного походженя.

Не можу вкінці поминути нагоди, щоб не сказати ще пару слів тим галицьким рецензентам попередніх томів Етноґр. Збірника, що не можуть собі помістити в голові, як може істнувати подібне видане та друкувати „неморальні“ на їх погляд річи. Менї жаль тих людий, що так мало обізнані з чужими літературами, та всеж повинні знати хоч такі річи, як Біблія та грецькі і римські клясики. А кілько то там таких „неморальних“ сцен? Пригадаю хоч би те місце з Одисеї, де Гефайст ловить Ареса з Афродитою. А що вони сказали би, колиб переглянули собі ріжні такі збірки, як Gesta Romanorum, Legenda aurea, Acerra philologica, Speculum exemplorum, Pauli — Schimpf und Ernst, Wickram'a Rollwagenbüchlein, Till Eulenspiegel -- останні три видані в бібліотецї Рекляма розійшли ся між ріжними народами тисячами — та всякі етноґрафічні збірки Поляків (Zbiór wiadomości, які найлекше їм дістати), Росиян, Чехів, Сербів, Німців, Французів і т. д. Вони хотілиб не тільки всю літературу звести до літератури для дівчат але й науку замкнути в таких самих межах. Їм далеко ще до зрозуміня тої простої річи, що як для науки про природу нема нїчого бридкого, так для науки про чоловіка нема нїчого неморального, бо її річ не — судити, а розуміти, пізнати, що діє ся і для чого. При тім варто завважити, що навіть у обсягу літературної естетики границї дозволеного і недозволеного день у день зміняють ся, особливож зміняють ся вони у нас, що власне не маємо майже ніякої літературної і естетичної традициї. Коли перед двацятьма роками у нас уважало ся недозволеним ужити в літературнім творі слово „воловід“, то в 1899 таким „воловодом“ зробила ся приміром староєгипетська новеля про царевича Сатні. Виостривши

[1]) В збірцї В. Врчевича надруковано 465 анекдотів; крім того подано в книжцї 152 „питалице“ (дотепних запитів і відповідий на них) і словарець турецьких слів, яких мимоходом сказавши, буде в сербській мові тільки, що в українсько-руській на Угорщинї мадярських слів. Анекдоти поділені у Врчевича на такі части: І. Народне опћe, 1—236. II. Књижевне, 237—273. III. Варалице, 274—313. IV. Подбодачице, 314—383. V. Басне, 384—427. VI. Гатке, 428—465.

свій ум на таких „воловодах“, такі критики з такою самою компетенциєю та за те з запалом, що стоїть у відворотній пропорциї до квадрату їх нетямучости накинули ся й на „Етноґрафічний Збірник“ як на якийсь роман, що їм несовісний репортер всунув у руку. Повторяємо тут: Етноґрафічний Збірник не друкуєть ся для панночок анї для цицькових дітей анї для естетиків та моралїстів, що стоять на рівні з ними в духовім розвою, а для людей, що бажають пізнати житє і творчість нашого народу у всїх її проявах. Ми йдемо тут дорогою загально принятою в науцї, а кому може трафить більше до переконаня слово постороннього чоловіка, сей нехай прочитає собі от хоч би передмову Меркенса до його збірки народнїх німецьких анекдотів[1]). Він пише між иньшим:

„Хто сумнїваєть ся про моральність отсих оповідань, тому можемо служити доброю радою, пригадуючи давню приповідку: „Хто не розуміє жарту, най не йде між людий; най глядить до інде забавки“. Зрештою зауважимо, що народнїй гумор зовсїм моральний, хоч він не надумуєть ся називати правдивим іменем, обговорювати і виставляти на жарт річи, які в иньших кружках із слабшими і чуткійшими нервами, навіть злегенька порушені, викликали би відразу. І тут, як при численних иньших річах в житю, не самий предмет притягає нас, або відтручує, але його відносини до сьвіта і окруженя. Інакше впливає н. пр. на наше чутє вид простодушного, сьміливого дитяти природи, що не соромить ся виставляти свою наготу на соняшні проміні, інакше хитро обчислена байдужність сальонової кокети, що лише потайно продає свою ослонену красу; тамто показуєть ся нам у своїй наготї чистим і приличним, се на всю принаду домашних парфум гидким безстидом. Годї правдї, заперечити, що свобідне, нелукаве слово з чистих народнїх уст буває деколи над'уживане в бруднім намірі, одначе злобити ся по тій причинї на гумор можуть лише тетрики моралїсти, що під плащем фарисейської моральности укривають з трудом власну зависимість від нечистої зми-словости“. (H. Merkens, op. cit. Передмова до I тому, ст. VI—VII).

Кінчаючи, складаю свою щиру подяку усїм тим, що доставили менї материял до сеї збірки, через що число записаних мною анекдотів значно збільшило ся, а окремо дякую дрови Ів. Франкови за цїнні вказівки, якими я користував ся при укладаню отсього тому.

У Львові дня 15 жовтня, 1899.

Володимир Гнатюк.

[1]) Was sich das Volk erzählt. Deutscher Volkshumor. Gesammelt und nacherzählt von Heinrich Merkens. Zweite Auflage. Jena. Пер. том має 280 ст. 8⁰ і 322 анекдоти, другий 201 ст. і 220 анекдотів.

I. Відділ.

Ріжні верстви суспільні.

І. СЕЛЯНЕ („МУЖИКИ“).

А. Мужчини („Хлопи“).

1. *Най пан знає, як Гриць уживає.*

Вкрав Гриць пацюка́ в дворі́ і зарі́зав і трима́в го до́ма. А на-ді́йшли́ скарбо́ві посі́па́ки шука́ти за тим мньи́сом. А Грици́ха вибіга́йи, ка́жи: Гри́цю, Гри́цю, а збити ціле́ яйце́ в борщ? А Гриць ка́жи: Бий, бий, най пан зна́є, як Гриць вжива́є, по ціло́му яйце́ви на обід їсьть! А посі́па́ки верну́ли сє з обо́ри: Нима́ в не́го мньи́са, коли́ каза́в ціле́ яйце на обід вбити! І Гриць паньского пацюка зьїв і пропа́ло.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Чубинський, Труды т. II, ст. 679, ч. 1451: Про гостювання.

2. *В хатї під столом.*

Вкрав злодій в дворі бугая. Та заніс го до хати, викопав під столом яму, положив там мнясо, та все по троха їв з жінкою та дїтьми. От раз вийшов він в поле, лиш синок малий грівсь перед хатою, випуливши живіт. А в хатї собака, Круць, сїв під столом над ямою та нюхає. От приходять на обійстє люде, шукати злодія. От оден приходить до дитини, та штукає го пальцем в живіт:

— Пук! пук! наїв єсь ся круп!

— Блезєс — каже дитина — неплавда, паньского бугая.

— А де він синку?

— В хаті під столом, Клуцеви під хвостом.

— От яке мале, кроть єго мать, а що ти наговорило! каже другий. Вони засоромились і пішли дальше.

Зап. у Львові, 1886, Т. Терлецький.

3. В старостах.

Приїхав парубок до дівки в старости. Старости пішли до хати, а парубок се лишив на дворі. Ни могли довго злагоди зробити і парунка ни кликали до хати. Парубок взєв хліб в руки і їв. А сьніг з вітром дужи віяв, заверуха дуже мела. А дівка вийшла на поріх, кажи: То мите! А парубок гадав си, жи вона єму кажи. Кажи: Миту, миту, ни твоя ми мама дала. али моя!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

4. Синя булка.

Прийшов хлоп з міста і привіс дитині булку, кажи: На ти, сину, булку!

А дитина ни хтіла, бо се розіспала. Встає рано: Давай, тату, сину булку.

Він дає булку, оно не хоче. Кажи: Я хочу синої, а сися жовта.

А той казаў сину, бо то єго син.

Зап. в січни, 1898, від Тимка Гринишиного н Пужниках, Бучацького повіту.

5. Правда.

Прийшов дід до богача тай просить хліба. А богач тогди пироги їв, тай каже: „Іди, дурний, — я сам хліба не маю, — видиш, пироги їм!“

Тв. В. Навроцького т. I, ст. 58.

6. Добрий жених.

Загадав се єлен на передновинку жинити. Йшов на други сило сватати. Пириходив биз єдну долину, а там були малі озера. А там сьнєґа се розіпнела і сикотіла свойим язиком, як завше сикочи. Як він надійшов, а вона кажи: Ни маєш ні круп ні муки-ки-ки, ни маєш ні круп ні муки-ки-ки, а женив бись се-се-се! Тай той погадав, що вона правду кажи, тай вирнув се до дому.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

7. Зрозумів.

Пішов одеп чоловік до сповіди. То еґомосць ни буде гріху? Я їв у піст другий день мнєсо.

А ти на що їв? питає ксьондз.

Я вижолобав зза зуба, тай єм зьзїв

А ксьондз єму́ позволив, жи то мо́жна зьзісти тото́, жи ме́жи зуба́ми, й дру́гий день. А він на дру́гий рік як лєг спа́ти, то взєв цілу ку́рку в зу́би і встав ра́но і зьзїв.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

8. *Земля — мама.*

— Ми ся правували з паном за лїс; виправувалисьмо кусень: правда, велика нам ошука, але добре й тото. Громада хотїла продати.

— Алесьте не продали?

— Ба, то треба розум мати; ми продамо, а потомство-ж? Ги той каже, будуть нас з гробу вифу́рувати. Земля, то все земля, а гроші — слина! Земля — мама наша!

Тв. В. Навроцького т. I ст. 57.

9. *Як чоловік чекав на годї.*

Прийшо́в чолові́к с по́лє, тай сїв обі́дати. Питає жі́нки: Щос вари́ла? Борщ тай годї. А він борщ зьзїв, а на го́дї чика́в. Прихо́дит жі́нка с сила́: Чого́ сидиш?

А я чека́ю на го́дї.

А вона́ кажи: То борщ, тай ре́шта. Він тогди́ встав, тай пішо́в; вже ни чика́в на ре́шту.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

10. *Як давно сватали.*

За да́вних чисі́в ни бу́ло такої́ стано́ви як ни́нї, що бире́ па́рубок дру́гого чолові́ка і іде́ в ста́рости до ді́вки, аби́ сва́тати ї, аби робити висїле́. За да́вних чисі́в, де бу́ла в ха́тї ді́вка на віцланю́, то та́то брав тачки́ в ру́ки і каза́в ді́вцї сїда́ти на тачки́ і там де па́рубок був на оже́ниню, віз її піт тото́ вікно́, і кричи́в під вікно́м: Чи сподобе́н пень на жолоде́нь? Як сказав, же сподобе́н, то віз та́то ді́вку до ха́ти с тачка́ми, а як каза́в, жи ни сподобе́н, то віз під дру́гу ха́ту зпов де па́рубок на оже́ниню. А трафило сє так, що й цїле́ сило́ обвози́в ї тай ни бу́ло подобе́нь, і па дурно стари́й змучив сє і му́сїв до до́му приве́сти.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

11. *Пів біди.*

Купи́ла си жі́нка ковбасу́, аби́ чолові́к ни знав, і полови́ну зьзїла, а полови́ну схова́ла піт подушки́. А чолові́к як знайшо́в, тай дру́гу полови́ну зьзїв. А жі́нка ходи́ла, все пи́ла во́ду, тай каза́ла:

Якáсь бідá, пє сє водá.

А чоловíк кажи:

Дай минї води́, бо і я ьызїв пів біди́.

А її áнї гáтки, що він говóрит. Аж коли́сь ди́вит сє, нимá ковбаси́. Вопа сє здогадáла, жи ни вбрихáв чоловíк.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

12. Суджена.

Раз оден малий хлопець пристав до одної дївки. Пішли они брати лену. Він брав трохи, а потім виліз і вже не хтїв. Она витяла єго кілька раз леном по плечех, а він розплакав ся і втїк до дому, там де були єго батьки. Як виріс вже великий, то пішов раз до того села, де перше був пристав і просив ся на ніч до ґосподаря. Ґосподар каже: Добре переночуєм, ти вістанеш з дїтьми, а ми підемо на весїля. А він просить ся: І я піду. Зайшов і просить батька молодої, щоб позволив єму з молодою гуляти. Як гуляв, то тупнув ногою і каже:

Гоп! моя мила,

Що по плечех леном била!

Всї пізнали, що то він був пристав до неї ще малим хлопцем, бо она єго по плечах вибила леном. І тогди зараз то весїля розкидало ся.

Зап. в цьвітни, 1895 р., від Демка Зузака в Половім Яків Миколаєвич.

13. Слизькоязика.

А. За дáвних чис — я лишé що давнó памнєтáю — ни бýло нї касїв, нї бáнків, аби́ пани́ грóші складáли. А єдéн пан мав доси́ть грó-ший і носи́в до лїса і ссипáв у вили́кого пнє. Був в силї убóгий чоловíк, ни мав свóго утримáнє і пішóв в лїс, аби́ си грибів назбирáти і здибав у пни тотí грóші. І дýмає, щóби з ни́ми зроби́ти: Брав би до дóму, ни записé всї; лїпше най стоят, а я ви́йду ж жінков, тай вóзьму, бо як полови́ну вóзьму, а полови́ну ли́шу, мóжи пропáсти абó тотá полови́на в дóма, або сися полови́на в лїсї. Прихóдит до дóму: Ходи́, жінко, підéм в лїс; такім гриби́ зди́бав, що ни гóден занéсти. Ідýт обоє в лїс, кáжи дїд сам до сéби: Дáвєс ми, Бóже, грóші, дай жи ми й рóзум. Як увій-шли́ у лїс, а там трóха дáлї латри́ рубáли. Питáє бáба: Що то такóго, що таки́й гýркіт в лїсї? Ой то козаки́ пáна бют. Ідýт дáлї, а ворóни і яструби́ нат стéрвом рвут сє. А що то такóго чоловічи? Бо я нікóли у лїсї ни бувáла, тай ни знáю, що сє дїє. То козаки́ на-шого дíдичи лупє. Прийшли́ до пнє, пиридїли́в дїд грóші на полови́нї; нисé бáба, нисé й дїд. Принéсли до дóму, ви́правив дїд бáбу у селó,

а сам гро́ші схова́в добри в стодо́лї. Вирну́ла ба́ба с сила: Дава́й, ді́ду, гро́ші, бо минї тра на усї потре́би. Ни дає дїд гро́ші, бо бояв сє, аби си пан ни довідав і аби ни відобра́в. Пішла́ ба́ба до па́на і сказа́ла, жи найшо́в чоловік гро́ші. Післа́в пан козаків по ді́да. Прихо́дит дїд. Кажи пан: Віддай, ді́ду, гроші, бо кажи жінка, жи ти найшо́в. А він питає: Коли́ я, жінко, гро́ші найшо́в? Тогди́ як козаки́ па́на били. Та де, коли́? А як козаки́ па́на лупили! Види́ти, па́ні, кажи дїд, она́ уже́ з ро́зуму уступи́ла. За тоту́ зниву́гу, що казала ба́ба на па́на, каза́в ї пан бу́ками да́ти і нагна́ти до до́му. Ни хті́ло сє ба́бі більши гро́ший.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту

14. Слизькоязика.

Б. Єде́н чоловік поїхав в лїс руба́ти гру́бу ли́пу; зачи́в ї руба́ти, а з неї сє узє́ли гро́ші си́пати, що злодії похова́ли; а він ї лишив, наруба́в є́нчого де́рива, поїхав до до́му, а в ве́чир запріх ко́нї, тай поїхав у лїс, взєв ли́пу і гро́ші. А як їхав вітти, їхав по́нат став, а там сє ри́ба купа́ла; а жінка питала сє, що то є! А він казав, жи то заяйцє купа́ют. Їхали да́лї; стоя́ла бире́за нару́бана, а она сє пита́ла, що то сє білїє. А чоловік каза́в, що щупаки́ сє пасу́т. Виїзди́ли з лі́са, стоя́в висо́кий пень, а жінка сє пита́ла, що тото́ є? А чоловік каза́в, що то на́шого па́на манда́тори, щє́зли би, дїтьки́ го́лє. Як привіз до до́му і схова́в у стодо́лї. Дру́гий день ра́но пішла́ жінка до ма́ми: Я вам, ма́мо, щось ска́жу, а́ли аби́сти ни каза́ли нїко́му. А ма́ма каза́ла: Ни бій сє, доню, я ни ска́жу. Она́ пішла́ до систри і систрі́ сказа́ла, що чоловік найшо́в гро́ші. Али памнєтай, се́стро, ни кажи́ нїко́му. Систра́ кажи: Ни бій сє, я ни ска́жу. Нїм чоловік пообідав, а манда́тор по не́го присилає: Як то, ти ни знаєш Їване, що як хто що найди, то сє пови́нен зо мнов поділи́ти, а ти найшо́в гро́ші, тайєс собі схова́в? А Їва́н кажи: Як бим найшо́в гро́ші, то би бу́ло вам і минї, а я ни найшо́в, то ни буде жа́дному. Післа́в манда́тор но єго́ жінку, жиби сьвітчила. Прихо́дит жінка. Найшо́в чоловік гро́ші? — Найшо́в. — Чоловік питає сє: Та коли́ я найшо́в? Тогди́ як сє заяйцї в ставі купа́ли. Та коли́, як сє купа́ли? Тогди́, як сє щупаки́ па́сли по траві́, а чорти́ па́на манда́тора голи́ли. — А чоловік ка́жи: Ви́дити пані: Вже дві недїли, як вона́ дурі́є. Жінка дїста́ла нага́ну, тай пішла́ до до́му. І Їван ни відда́в па́нови гро́ші.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: И. Рудченко, Народ. южн. сказки. Т. I. ст. 185—190. ч. 71—72: Чоловік і лиха жінка. Хитрий чоловік. — Правда, 1869. — Етногр. Збірник, Т. III. ст. 156—163. Ч. 12—14. (Там вказана також лїтература предмету).

15. *Прикмета.*

„Е, коли ви в синїй димцї та з широким коміром коло кожуха, то ви не з нашого села“.

Тв. В. Навроцького т I, ст. 57.

16. *Песє щастя.*

Прийшов я до одної хати, там пироги роблять. Прийшов до другої, там пироги ідять. Прийшов до третої, тай води напив ся.

Тв. В. Навроцького т. I, ст 58.

17. *Сьпіваки.*

Був такий чоловік, що видавав жінцї, що мала печи і варити. Али запросив си гоьстї і сїв з гостеми, за сьтїв, а вона сє ни сьміла у него упімнути, аби дав муки борщ заправити. А вона стала серид хати і плескала долоньми і сьпівала, аби сє люди ни довідали: Кіпит кіпа, борщ васип! А чоловік ї вітсьпівує: Як кіпит, так кіпит; возьми, жінко муки, жмінку і пів жмінки, як засип, так засип.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

18. *Семеро і плескач.*

А. То був оден чоловік, що видавав жіньцї кожду річ на обід і на вичеру усьо. Видав ї раз муку, аби спикла хліб. А вона всадила в пец семеро хліба і плискач і виймила оден хліб і сховала. А він в пецу порахував хліб, кілько всього було і питав: Де сє семий хліб дів?

А вона кажи: Я ни пикла тілько шестиро і плискач.

Ей, жінко, я видів семиро і плискач.

Нє, чоловіче, шестиро і плискач.

Кажи, жінко, правду, бо вмру!

А жінка такой все своє. Лєг чоловік на посьтїль, розболів сє і умер; а жінка йшла за чоловіком і заводила: Семиро і плискач, а ти типер бідна вдово плач!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках Бучацького повіту.

19. *Словна.*

Б. Були собі двоє людий, заробляли на хліб і так жили. Раз чоловік той купив на книші муки. Жінка спекла 7 книшів, а чоловік казав що 8 книшів. Вона казала, що спекла сім книшів, а він казав вісім. Чоловік каже: Коли ти дуриш мене, то я вмру. Лїг тай вмер. А та

жінка зачала плакати, так плакала: Сім книшів, сім хлїбів, а осьмий книш, а ти мій милий спиш.

Зап. в цьвітни, 1895, від Івася Тимчука в Половім, Яків Миколаєвич.

20. *Тато.*

Мав чоловік двоє дітий. Оба були хлопці. А він ніс биз воду і питав: Чи даш ми сину хлїба?

А дитина казала: Дам.

А він взєв тай кинув в воду і втопив: Я ни даю свому татови хлїба, тай ти минї ни даш.

А як ніс другого: Даш ми, сину, хлїба? питає тато.

Нє, ни дам.

Та чому ни даш?

Бо я буду свої дїти мати.

Ти, сину, праўду говориш, треба тибе пиринести на суху дорогу.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

21. *Чому тато і син не можуть бути радними.*

Тато с сином був в громацкі радї і тато єнакше слово казав, а син єнакше слово казав. А тато вдарив сина в писок. Син сїв собі коло порога, а тато коло стола. А сиділо і більши межи ними в єднім ридї радних. А син каже: По старшинї батька в чоло! і вдарив першого в писок, що сидїв коло него, перший другого, а той другий вдарив третого, третий читвертого, і так сє дїстало аж до тата. А тато ни мав кому віддати, бо сидїв посьлїдний.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

22. *Рідня.*

Пішов хлоп в лїс і вирубав граба і ніс того граба. Узрів побирижник і зачив за ним бічи. А той ни слухав єго, тілько ішов, бо гадав, що побирижник єго ни догонит. Як побирижник вже був близько, той кинув граба, обернув сє до него, тай кажи: Сьтїй брате!

А той задивований кажи: Я який тобі брат?

Кажи: Слухай, твоя мама тобі мама, а моя мама минї мама і були си ріднї.

Той кажи: Іди живенько, аби ніхто ни видїв.

І відійшов і зачив думати нат тим, яка то можи бути фамілїя; моя мама минї мама, єго мама єму мама. Як догадав сє, хлоп уже пішов з грабом.

Зап. в вересни, 1895, від брата Гілярка в Пужниках, Бучацького повіту.

23. *Хиба.*

Ладний бис був, тілько що ніс у тебе меже очима так, як у старця.
А у тебе хиба не так?
Ні, у мене так як у цїсаря!

Зап. 1880 р. в Коломиї Іван Франко.

24. *Хлоп в державній радї.*

А. Ви́брали хло́па на по́сла до Відне. І прийшо́в той хлоп до канциля́риї, де засїда́ли мінїстри, до повято́вої ра́ди, чи до со́йму. А яко́сь пана́м було стидно, жи ви́брали хло́па на по́сла і посади́ли его́ по́біч сь цїсарем в крісло. І що сидїв пе́рший пан ко́ло цїсари — вони́ сидїли довко́ла — і торкну́в ко́ло се́бе па́на на лї́во: По́дай жи спра́ве друґе́му. Дру́гий торкну́в тре́того, тре́тий четве́ртого, і так спра́ва ішла́ довко́ла, аж прийшла́ до хло́па, аби́ хлоп торкну́в і цїсари. А хлоп зрозумі́в річ, жи цїсари ни мо́жна торка́ти і каза́в: Я бим ту був засї́в бо́рши, а́лим се затри́мав в доро́зї, бо як надїйшла́ вили́ка вода́, то я се му́сїв вирнути, а як вода́ пирийшла́, аж тогди́ я ту прийшо́в. Завирнїт тоту спра́ву наза́д на пра́во. А тота́ вили́ка вода́, то се ти́чит цї́сари.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

25. *Хлоп в державній радї.*

Б. Як засї́ли по́сли в ду́мі диржавнї, а був і хлоп з ни́ми, а вони хло́па хотї́ли скомпромітува́ти, пани́, тай намо́вили се і хло́па посади́ли ко́ло само́го цї́сари. Тогди́ зроби́ли собі таки́й жарт, що би́ли оде́н дру́гого в пи́сок; зача́ли з лї́вого бо́ку і пусти́ли в око́ло, аби́ хлоп цї́сари вда́рив. А як прийшло́ до хло́па, він ка́жи: У нас ни так ро́бит се; як се вийди в коне́ц с плу́гом тай тогди́ ка́жи се: соб, обиртай на місци! Тай тогди́ лу́пнув то́го панка́, що ко́ло не́го сидї́в.

Зап. в сїчни, 1897, від батька Михайла в Пужниках, Бучацького повіту.

26. *Хлоп і міщанин.*

Їхав хлоп до мі́ста, а міща́н ішо́в з мі́ста. І пита́в хлоп міща́на: По чо́му у місьтї хлїб?

А міща́н ка́жи: Як до хлї́ба. Є хлїб три ґре́йцари, є петь, а є і десїть.

А хлоп міща́на ни зрозумі́в і ка́жи: Я й за два́цїть ни дам.

А хлоп віз збі́же ґилитка́ми, тай назива́в збі́же хлї́бом. А міща́н тї́лько пиче́ний хлїб назива́в хлї́бом.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

27. *Чого хотїв би хлоп, а чого циган?*

Каза́в хлоп: Я як би був цїсаром, то бим собі каза́в нальлє́ти по́вний цибе́р де́хтю і пха́в бим чо́боти в цибе́р з ногáми, аби́ такої до́бри були́ ма́щинї.

А ци́ган ка́жи: Я як бим був цїсарим, я бим собі каза́в напоси́ти до ха́ти ду́жи бага́то солопи́нп і каза́в бим собі сьтїв ви́ложити солони́пов і сьтї́ни обложи́ти солони́пов і підло́гу раз ко́ло ра́зу, аби́ ни було́ зимлї́.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Грипишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Парялелї: С. Руданський, Твори. Т. III. Ст. 73—74: Царі.

28. *Осторожні.*

Ішли раз глухий, слїпий, кривий і голий через лїс. Аж каже глухий: „Слухайте, щось трісло“! А слїпий каже: „А дивіть, то розбійники!“ На те кривий: „Тїкаймо!“ А голий: „Бо нас обдеруть!“

Тв. В. Навроцького т. I, ст. 56. — Календар Просьвіти на р. 1870. Ст. 85.

29. *Бик.*

А. Мав єде́н чоловік бичка́ нидале́ко Львова, в сусї́днім силї́. Прийшо́в до не́го дєк і то́го бичка́ обглє́пув і ка́жи до хло́па: Мо́жибисти то́го бичка́ прода́ли ксьо́ндзови, а ксьондз я́кби єго́ взєв на обрі́к, були́ би з не́го люди. — І хлоп прода́в бичка́, а ксьондз гудува́в цїлий рік вівсо́м і сї́ном. І ви́ріс той бик га́рний. А була́ в місьтї виста́ва на худо́бу і пани́ си то́го бичка́ сподо́бали і купи́ли для се́би. А тогди́ ви́брали були до ра́ди держа́вної посла, жи сє писа́в Бик. А той хлоп довідав сє о тїм, що прода́в ксьо́ндзови бичка́, і прийшо́в там до канцилярії і поплї́скував то́го чоловіка по плє́чих і каза́в: То ти, Би́цю, від мої́ корови?

А той скузува́в сє: Слу́хай, чоловічи, та я з ґосподарского до́му, де я віт твої́ корови?

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Грипишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

30. *Бик.*

Б. Був єден великий богач хлоп, а не мав дїтий. Але раз корова му сє положила, красного бичка лисого му породила. Тай він каже: Коби ми хто того бичка навчив читати і писати, то бим му дав триста ґульденів. Але єден професор був (але то не був такий професор, лише такий шіціфактор) тай каже: Дай минї триста ґульденів, а я го навчу

читати і писати, буде з нього чоловік, ще й який! Той єму дав. Та бо то сє веде рік, веде два, а той бичка продав... Ну а якже би хлопа вдурити? Але все раз здибає хлоп професора тай каже: Коли він, нібп мій син, буде читати і писати? — Каже професор: Чикайте, пане ґосподар, він ще еґзамін не здав, як він здаст еґзамін, то я вам го покажу. — За третий рік він (хлоп) приїздвєе по сина до професора. Здибає професора: Як сє маєте, пане професор. Слав Сусу Христу. Я їду по сина, дайте го ми, каже, покажіть ми го! — Але той професор десь завів го до канцеляриї, там показує єму пана лисого і: Ось, каже, твій син лисак-лисачок пише. — А хлоп приходит до канцеляриї: Слава й Сусу Христу лисачку! Як сє маєш! Тай пана рукою по чолї тріс, тріс! Видиш, каже, лисачку, навчив єм тє писати й читати! — А пан тогди палицю в руки, та хлопа палицею без плечі. — А хлоп каже: А най тє, каже, шлєґ трафит, бик биком, як був так і є; би тє грім ясний повалив за мою працю.

Зап. в грудни, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи, Волод. Левинський.

Паралелї: В. Ястребовъ, Мат. по этногр. новор. края. Ст. 116—167. Ч. 26: Чыпурысь.

31. *Невірний.*

Тáто с сúном служúли в скáрбі і пáсли обá волú. Кáжи син до тáта: Татýню, завирніт там волú, дам вам в люльку тютюнý.

Алé, сúну, даш?

Говорú до дýрнє; як кáжу, жи дам, то дам.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 60.

32. *Припросив.*

На празнику гостї посїдали за стіл, поставлено мнєсиво, а ґазда припрошує:

Жийте, гостеньки! Їжте си печінки, крайте си серце.

Зап. 1880 р. в Коломиї Іван Франко.

Паралелї: Руданський, Твори. Т. III. Ст. 92—93: Привитаннє.

33 *Бом боса.*

Йшóв чоловíк до міста, а жíнка в хáтї забýла сказáти, вибігла на двір: Чоловíчи, чоловíчи, купú ми, бом бóса!

А він цїлий ярмарок сходúв, ниміг нїґдé здибати бомбóса. Прихóдит до дóму: А що, чоловічи, купúвйис ми чóботи?

Нє, ни купив.

А чому?

Бо ти ни казáла.

Я ни казáла, купи́, бом бóса!

То було́ казáти чóботи, ни бомбóса, а я цїлий я́рмарок сходи́в і бомбóса ни зди́бав.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Руданський, Твори. Т. І. Ст. 115: Черевики.

34. Жених.

Йидéн пáрубок пáрупком дóвго заходи́в сє і ни жини́в сє. Кáжи тáто: Та жини́ сє, си́ну, що так будéш ходити?

Та с ким сє бу́ду жини́в? Ви тáту посвáтали мáму, а я с ким буду́ жини́в сє, ш чужóв?

А ни знав, що то ш чужóї мáма бу́ди.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Бібліотека Онишкевича. Т. III. Ст. 311. — И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 380. Ч. 5.

35. Не схоче.

Куме! на що бо ви вашого сина жените, та то ще дитина, то дурне! — сказав кум кумови. А той відповів: „Ба! кумоньку, та бо то добре дурня оженити; як до розуму дійде, то не схоче“.

Бібл. Онишкевича. Т. III. Ст. 130. — И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 377. Ч. 2. — Календар Просьвіти на р. 1881. Ст. 78.

36. Не дурень.

Поніс чоловік полотнó на я́рмарок, тай в вéчир вкрáли. А він приходит до дóму: Отó, жінко, нинї цїлий день страх полотнó крáли; али я ни ду́ринь, я цїлий день своє́ носи́в, аж в вéчир вкрáли!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

37. Люди.

Як ідеш бис силó, то зігни́ сє, скáжут люди, щос голóдин, хоць бис сє й як наїв. А як ідéш с кóршми, то хитай сє, скáжут люди, щос пя́ний хóць бис і ни ви́дів горівки. А як ідéш з міста, то шолóпай солóмов зу́би; скáжут люди, щос їв миєсо, хоч бис го й ни ви́дів.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

38. Косарі.

Косили два косарі: батько і син.

— Ой, каже батько, — як же ми мало вкосили!

— Е, каже син, — ви старі, я молодий, — комуж ту було косити.

Але сїли вони полуднувати.

— Йой, каже батько — якже ми богато з'їли?

— Ей відказує син, — ви хлоп і я хлоп, чиж не було кому?

Тв. В. Навроцького. Т. І. Ст. 54.

39. Причинок.

А. Купува́в хлоп дзиґар вили́кий, котри́й йшов на сьтїнї́. Хтїв за не́го дисьи́тку жид. А хлоп ка́жи: Я ти дам, а́ли дода́й минї той мале́нький до то́го вили́кого. А той мали́й куштува́в со́тку. — Мала́ річ доро́шча, як вили́ка е́нча. — Жид єму ви́тлумачив, як тото́ йде в сьві́тї.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1896. Ст. 195.

40. Причинок.

Б. Пішов хлоп до зеґармістра купити собі дзиґар такий, що ходит тай бє. А як той коштує? питає; тай взєв до рук великий дзиґар.

Дай штири ґульдени! каже зеґармістир.

Нї, не дам, буде досить три.

Тай сї якось погодили. — А той маленький, блищечий дайте до причинку! — Тай показав на золотий.

Зап. в вересни, 1893, від п. Петрова в Дрогобичи, Володимир Левиньский.

41. Ґазда.

Був таки́й є́де́н ґазда́, що ни розумі́в нї прода́ти, нї купи́ти. Али жі́нка взє́ла гро́ші і чужо́го чолові́ка і купи́ла ко́нї. І ви́садили нирозу́много на віз і каза́ли му ї́хати. А єго сє сусїди питаю́т: Що кушту́ют, Штифа́не, ко́нї?

А він вітповідає все своє: Яка́ йи, така́ вии!

Вони́ сє питаю́т: А що́сте да́ли?

А він ка́жи: То два ни є́де́н.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

42. Рибаки.

Здибались два рибаки.

— Що ти зловив?

— Щупака.

— А я видру.

— Е, коли ти видреш, то я кину — тай кинув щупака в воду.

Тв. В. Навроцького. Т. І. Ст. 54. — Календар Просьвіти на р. 1870. Ст. 73.

43. Ярмарочник.

Єден богач казав, жи папє сє до цілого ярмарку горівки, а всім було дивно, вітки він може тілько гроший взьйти, аби каждому ярмарочникови купив горівки килішок. А він взьив с килішком горівку, вийшов сирид міста: Здоров цілий ярмарку! І випив. І пішов і нікому ни віткупив.

Зап. в січпи, 1897, від Тимка Гринишипого в Пужниках, Бучацького повіту

44. На ярмарку.

Як приїхав хлоп з міста, питав сє жид: Ци був добрий ярмарок?

А хлоп казав до жида: Що хлоп то свиня, а що жінка то курка, а що пап то пес, а що жит то парх!

Зап. в січпи, 1897, від Тимка Грипишиного в Пужииках, Бучацького повіту.

Паралелї: Б. Грінчепко, Этпогр. Матеріалы. Т. II. Ст. 198: Побалакалы. — Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 75. Ч. 163: Побалакалы.

45. Добра многа рука до роботи.

Як наймив ґазда багато робітпиків до роботи, тай кажи: Добра многа рука до роботи, али колй зла, як скажена зїж (як їх багато зїйшло сє до миски).

Зап. в січпи, 1898, від Тимка Грипишипого и Пужииках, Бучацького повіту.

46. Батько і син.

Батько с сипом посідали до обіду. Їдє оии, їдє... Ей, кажи, син, ви, тату, зьзіли муху.

За котров лишков?

За третов.

А тато єго в карк: А ти чому мині ни сказав?

Син в плач: Абисти тинер й дітька зьзіли, то вам ни скажу.

Зап. в вересни, 1895, від брата Філька в Пужииках, Бучацького повіту.

Паралелї: Чубинський, Труды т. II. Ст. 659: Батько і син. — Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 372—371. Ч. 672. — B. Waldis, Esopus. III, 90. — Календар Просьвіти на р. 1870. Ст. 77.

47. Обід.

Сів тато з двома синами обідати — а на першу страву дали горичий борщ. Зачер старший син, покушив, впік сє, тай кажи до брата: Ой дуб, брати! Зачер молотший, такжи впік сє, тай кажи; Ой зеле-

ний! — А татови ни кажут, жи борщ горичий. — Зачер тато лпшку, покушив тай кажи: А бодай йисти сє оба на нім повісили!

Зап. в вереспи, 1895, від брата Філька в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: П. Кузьмичевскій, Тур. анекд. въ украин. нар. слов. Ст. 221—222. — Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 20. Ч. 48: Зеленый дубъ.

48. Якого каміня в водї найбільше.

Мудрий чоловік оден запровадив другого в воду і питав сє єго з берига, якого камінє в водї найбільши. А він єму в водї вітповідав — білого; а потому як зобачив більши сивого, казав, жи сивого; на всї боки штудировав. А той з берига єму вітповів, жи нї білого, нї сивого, лише мокрого, бо в водї камінє порахувати ніхто ни годин, кілько якого ґатунку є; а каждин знає, жи мокрого найбільши, бо що в водї стоїт, сухе бути ни може.

Зап. в вереспи, 1895, від Ю. Розоского, в Пужниках, Бучацького повіту.

49. Дорогі галушки.

Наймив хлоп робітників і роздумував, щоби їм зварити, аби го багато ни куштувало. Казав їм зварити галушок: Спішіт, люди, їсти і спішіт до роботи, бо то ґрейцар юшка, а два галушка! Так їм грубо порахував.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

50. Практик.

Зьзїв мужик макітру пирогів; так сє наїв, жи вже ни міг анї раз вкусити. А насипала жінка ґарцову миску пшоненої каші по пирогах; так кашу зьзїв, що й миску вишкробав; і дивував сє, де сє тото в нїм поділо, що пирогів вже їсти ни міг, а каши ще помістила сє. Набрав кірцовий мішок виликих бараболь і так наклав тих бараболь, жи вже анї йидна ни мала де помістити сє. Пішов до комори і набрав ґилетку проса, а як висипав мижи бараболї, то так просо пішло в спридину, що й сховало сє.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

51. Майстер.

Тато гиблював, а син кажи: Гиблюйти, тату, гиблюйти, я зайду простов сокиров, тай поправлю за вами.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

52. Переконаний.

Йиде́н чолові́к ожини́в се і в три місецї мав роби́ти христи́ни. Кажи до него жі́нка: Озьми́ баньку, іди по горі́вку. — А він вийшов за воро́та, а єго́ здибає дру́жба, пита́є го: Де ти йдеш?.

А він ка́жи: Дав ми Пан Біг ґара́зд, та іду по горі́вку.

А він ка́жи: Агі́й, тась се ни да́вно ожини́в, тай вже христи́ни є? Ка́жи: То ни твоє, ни йди по горі́вку!

А він взєв тай верну́в се с поро́жнов ба́ньков до до́му. А жі́нка́ ка́жи: А ти чо ни прині́с горі́вки?

А па що я маю не́сти, колі́ то ни моя дити́на.

А вона́ ка́жи: Ей, дурний чолові́чи, та пораху́й си: Три місецї, як ти за мнов, а три як я за тобо́в, а три як єсмо се побра́ли, то нима де́веть?

Той тогді́ ба́ньку в ру́ки, пішо́в, тай прині́с горі́вки.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

53. Два старости.

Пан староста обводовий вийшов собі за місто, та стрітив ся з весїльним старостою на кладочцї вузенькій так, що розминути ся нїколи. Весїльний староста звичайно з весїльом ішов, підпивши то і підуфалий був — тай до пана старости: А що, пане старосто? І ти староста і я староста: хто тепер кому з дороги вступить ся?

Пан староста видить, що з нетверезим нема богато толку — усьміхнув ся тай каже: „Я тобі ся вступлю з дороги: бо ти лишень нинї, а я заєдно староста! І вступив ся простому міщанинови з дороги, бо добрий пан був — дай му Боже поноване!

Бібл. Опишкевича т. III. Ст. 312. — И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 382. Ч. 7.

54. Близнюки.

Наро́дило се два хло́пцї близьнюкі́, що їм се позроста́ли до купи ру́ки і но́ги. І жили до́вший чис в зго́дї, до́ки ни повироста́ли. А як їм мину́ло по два́цїть літ і зачи́ли се би́ти і єден на дру́гого вітка́зувати. Єде́н ка́жи: Я бис те́бе ни мо́жу ожини́ти се; а дру́гий так са́мо. Ни моглі́ се погоди́ти, аж в'їхав до́хтор, порозрі́зува́в їм ру́ки і но́ги, они ра́ни пого́їли і аш тогді́ се пожини́ли. І вже ни заваджи́в єде́н дру́гому.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

55. По нїмецьки.

Упи́в се мужи́к і ходи́в по ко́ршмі і говори́в са́м до се́би: Що, або́ я ни ґавда́? Що, або́ мо́я жі́нка ни ґазди́нє? Або́ моя донька́ ни дї́вка?

Моя́ донька́ ма́є півтора по́лє... — що ма́в казати півтора мо́рґа. — Ка́жи: Я був цвай неді́ль в во́ську і їв вас ко́стит осиле́диц! — Трохи по хлопски, а тро́хи по німецки.

Зап. в цьвітни, 1898, від Тимка Грицишиного в Пужниках, Бучацького пов.

56. *Як вояк порозумів руську мову.*

Ще давно, як служили по вісі́м літ у войську, кождий жовнєр діставав войськовий мундір, а часом, як добре справляв сї і ремунду — чому ні!

Так було, що мала мати сина, що власне дослужував у войську, а хлопець то такий, як той медвідь у дебрах.

Вислужив він у войську, та приходит на село до матери. Як мати єго увиділа, як зачне: Синочку мій! каже, надійо моя! — А він собі у мундурі навіть не зиркне на матір, тілько все мурчить: Я, я, альзо...

Ну, знаєте, матір сї настрашила, що то таке, що син нічо до неї не говорит. Йой! аж не знає, що робити. Підходит до нього тай каже: А чого тобі синцю їстоньки дати? — А той як лупне: „Ніхте ферштанден!“ то аж матір утїкла. — Біда! каже матір — ще може з голоду умерти. Іде ще раз до нього тай питає так і так — може тобі того синцю, а може того, так сяк на ріжні способи, але син все „ніхте ферштанден“ тай „ніхте ферштанден!“ Так щось було через три дни. А через той час син ходив або до коршми їсти, або залїз під комин, тай там дещо нахаласував, аж черево не було повне. Бе! але ту треба якоїсь поради. Радит сї мати того і того, але де там! — Пішла до віта тай каже: Така і така річ пане начальнику, син мій такий угурний, що навіть слова до мене не заговорить. — Добре бабо! — каже віт — ідїт та закличте єго до коршми, будете мовити, що я го коньче кличу. — Ну, мати урадувалась, що віт синови порадит, тай іде просто до сина: Так і так синцю, пан начальник кликали в коршму. Якось синцьо послухав — а як же? Приходит до коршми, а за ним матір. Видит — ціла громада! А віт до нього: А де твоя матір? — питає. — А той нічого, тілько висупив очи, та дивит сї. — Гей, хлопці, а ну по з ним на лавку, вріжто му по цісарски! — крикне віт. А ту єден за голову, а другий за ноги, тай далї на лавку. Розпростерли го добре, а він шарпає сї, не дає сї, але мусит. — А ви куме отов палицьов! Крикне віт до кума присяжного. — Вдарив присєжний раз по задку ляґов, а той анї йойкне. — А де твоя матір? питає віт знову. — „Ніхте ферштанден!“ крикнув він. — Дайте єму ще того файного „ніхте ферштанден!“ А присяжний бє, що сї влїзе, не питає нічого. — А де твоя матір? питає віт знов. А той знов гуркнув: „Ніхте ферштанден?“ Ото знаєте кумедія! В коршмі

сьміх, а мати дивит сї на сина звичайне як мати, тай ї сї трохи вель зробило сина. Але присєжний бє, ув! бє, не питає, а до того ще фест і моцно. — Йой! Як не крикне нараз синцьо з болю: А от моя матїр! пустїт, пустїт, майте Бога в серци! — Аа! Коли так, то що іншого, каже віт, дайте єму за то півкватирок. Ех! як собі хлюпне троха шнапсу тай в сьміх: а то бодай вас, каже. Тай від того чесу вже лиш говорит по руски.

Зап. в липни, 1898 р. від батька, в Дрогобичи, Володимир Левиньский.

57. *Знїмчений вояк.*

А. Пішо́в єдно́го та́та син до во́ська. І там ба́вив чи́рис який чис. Али та́то куда́ хо́дит, а все га́тку ма́ни, кобі́ то мій син прийшо́в. Пиричу́в ци́ган, жи вже є єго́ син в сусї́днїм силї́ поблисько. Ка́жи: Шчо́бисти минї́ ґа́здо да́ли, я́би вам поворо́жив, жи́би син прийшо́в шче ни́нї в ве́чир.

А шчож би, ти ци́гани, хтїв, яку́ пла́ту?

Каза́в си да́ти ґиле́тку муки́ і цїле́ са́ло. А як взєв воро́жити, тимча́сом натхо́дит син; а як надійшо́в син, знайшла́ сє вже горівка. Зачи́ли сє сходи́ти й сусї́ди. Натхо́дит Їва́н Підо́йма і Штифа́н Пітпо́ра, Гриць Солони́на, по́блиські сусї́ди, гет сє схо́дє. А син прийшо́в, тай ни знав й по ру́ски говори́ти, бо говори́в в во́ську по німе́цки, та му сє язи́к покрути́в. Каза́в ци́ган ґаздї́: Заплатїт минї́ до́бри, я ва́шому си́нови язи́к віткру́чу! І набра́в файних чирво́них я́блок, повєзав за шчипурки́ до ку́пи і відні́с в лї́с, ви́вішив на висо́ку квасни́цю. І взєв с собо́в ци́ган драби́ну і ви́кликав їх в лї́с, кілько бу́ло в ха́тї. І прийшо́в в лї́с, приста́вив драби́ну до квасни́цї і ка́жи: Хто́би тоти́ япка чирво́нї вітти дїста́в? Нима так нїко́го жва́вого, якби сє пан во́як ви́хопили. — А як сє вояк ви́хопив, по драби́нї ви́лїв на я́блїнку, а ци́ган взєв драби́ну, тай схова́в в корчї́. А во́як не міг злї́сти, бо то була́ колю́шча квасни́цє і кричи́т ґвавт, дава́й драби́ну. Усїх сьміх вїбра́в, жи роскрути́в ци́ган жо́мнєрови язи́к. Прийшо́в жо́мнєр до до́му і шваркота́в, а шчо нїхто́ ни розумів, повели го до воринда́ри́, мо́жи го зрозуміє. Ни міг зрозуміти. Пове́ли го до се́ньдзього. Се́ньдзя зна́є всїля́кі язи́ки, то го зрозуміє. Сеньдзя ка́жи: Йди гет чоловічи, я тибе ни розумію. Привели го до дї́дичи, а дї́дич ка́жи: Ану́ говори́! А як зашваркоті́в, а дї́дич не розуміє шчо. А як дїста́в від дї́дича руко́в в пи́сок, ка́жи: Дай спокій, пани, за шчо бєш? І вже говори́в, як сє нале́жит, по ру́ски, за́вше.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

58. *Знімчений вояк.*

Б. Приїхав раз жомняр урльопник до свої матери, а гет забув по руськи, тілько всьо говорив по німецьки. Приходит він до мами тай всьо по німецьки шваркоче. А може тобі курочку спечи Івасуню? питає матір сипа. — Nicht kukurikus! каже син. — А може качочку! каже мати. — Nicht kwakus! — А може гусочку? — Nicht gegus! відповідає син. Ну мати го не розуміє тай плаче перед сусїдами: Юй, сусїди добрі, мій вояк по руськи забув, тай все тілько по німецьки, тай по німецьки шваркоче! Надійшов якось циганиско до хати бідної мати тай увидів, що вна плаче. А шчо вам? питає. Та от син забув по руськи говорити. — Чикайте, каже циган, я му пораджу, але ви мусите минї дати корець бульби, пів пацюка, крупці і хлїба. Тай мати сї згодила. Купив старий циганиско чвертку бурачок-яблок; взяв, тай позасилював їх на вершку дуба, а гилє на долинї попідрізував. Приходит він до вояка тай каже: Чуєте пане вояк, дуб породив ябка! — Де? питає вояк по німецьки. А вон там! каже циган, тай го запровадив до дуба. Він не довго міркуючи, виліз на того дуба аж на самий вершок тай кличе звідтам: — Такой правда твоя цигане! Тодийка циган повідламав галузє, а сам утїк. А мати вийшла, тай сї на всьо дивит. Але вояк видит, що го циган ошукав, хтїв злїсти, а не було можна. Тай кличе з верху дуба, як увидїв свою маму, але вже по руськи: — Мамо приставте драбину! Тай від того чїсу все говорив по руськи.

Зап. в грудни, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи, Волод. Левинський.

59. *Німець.*

Була єдна вдова, тай мала вона сина, теньґого жомнїра. Тай не ґемайном він був, але саржов і то ще до того капральом. Як мати його перше годувала, то він все і всюди говорив по руськи, а тепер тото вже не для нього! Все репе тай репе по швабськи, чи там по німецьки, гет сї пан капраль попаньщив. Вернув він раз до дому. Мати бідна гадала, що він в дорозї і поголоднїв, та му подала трохи бульби цїлої в лупинї. А пан капраль тілько цмокнули своїми вусиками, тай так собі сказали:

„Krumpir reterir, putzen szmir avanżir!“

(А тото мало значити: Бульбу возьми назад, посмаруй мастев тай назад принеси!)

„Отто-тото, засьміяла сї мати, та він перше то бувало й лизав по лавах, а тепер вже і не по своему шварґоче!“ Тай не довго гадаючи хопила бульбу тай сховала у піч.

Зап. в падолисті, 1898, від Ів. Б - я в Дрогобичи, Волод. Левинський.

60. *Хлоп і міщух.*

Ішов богач до міста, а при дорозї сидит міський хлопец. Питає сї єго богач:

— А скажино ти мінї, щоби ту в містї купити, щоби й добре було, й богато, щоби й наїсти сї і свої гроші відобрати?

А хлопец каже:

— А що, ґаздо, купіт си фльик, то г.... з'їсте — наїсте сї, а фльик продасте, свої гроші відберете.

Зап. 1880, від К. Батовського з Це́пева, Коломийського пов., Ів. Франко. З Житя і Слова IV т., ст. 364.

61. *На торзї.*

Прийшо́в єде́н гірня́к до скле́пу, тай бзи́рат якісь нигкы́ дзеле́нї. А дру́гый прийшо́в д ньо́му і пытат ся: Та шчо гев, ку́мцю, ро́биш? — Кармази́н го́джу. — Та якы́й? — Альо́ дзеле́ный. — Агі́й на тя, сяле́ный, а деш кармази́н дзеле́ный? — Ну, та яки́й же? — Сли є кармази́н, та черво́ный. — Ну, а коштува́в ти яки́й? — Агі́й на тя, пропа́в быс, а хтош кармази́н кошту́є? Ходи́ гет, та си возьме́ш на сьва́тейка гирко́го. — Та вже си взяв. — А поза кі́лько? — Та взявем по́за цїлу́ шу́стку. — А на шчош ти ті́лько? — Та хо́чу, жебы́ ми гіркі сьва́тейка были! — Ну, дай жиде і мині́ поза́ шу́стку, підемо́ гет. Но ході́м, ку́мцю, вы́пиймо по́за три нові́ зго́лої окови́ткы, тай підемо́ гев домі́в!

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

62. *Купцї.*

Надыйшо́в пан і надыбав хло́па с села́. І пытат ся пан хло́па: Як у вас лю́ди жи́ют? Ци то кра́вчат, ци́ то мо́же є́ичу яку́ профе́сїю ма́ют в рука́х дашчо́, а́бо які́ майштри́, а́бо які́ боднарі́? — Е де, про́ши па́на, нема, нема́ нич тако́го. У нас ку́пчат люди! — А чим? — Хлї́бом, про́ши па́на, все. — Якто, перево́зят даві́тки, ци як? — Е, нїт та́кый, намоло́тит у зимі́ і несе́ до жи́да, продає́; раху́є ся купе́ць. Іде́ потому в лї́тї, нема́ шчо ї́сти, віткупує, та́кый ся раху́є купе́ць. Ну, циж не усьо гендлярі́?

Зап. в мартї, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

63. *Напив ся.*

Напи́вемсє до пори́тку, два виде́, тре́тий писе́ ши́пку.

Зап. в цьвітни, 1898, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

64. *Як піяк зарік ся пити горівку.*

Быв такы́й пия́к, юж не міх си пора́дити ни́як; мо́вит: Прися́гну на віки а́мінь від горі́вкы. І прися́х. Прийшо́в до ко́ршмы, сів тай ся заду́мав тай сіди́т. А жид вы́йшов, мо́вит: Чому́ вы так, Івану́ню, сідите́ су́мно? — Ой, да́йте ми по́кы, пані Мо́шку, прися́г єм від горі́вкы на ві́кы. — Но, пи́ти, Івану́нцю, то дурни́ця, же вы присяга́ли пи́ти. А віт се́рбаня сте не присяга́ли? Я вам наль́ю в мы́ску і дам вам ли́шку тай се́рбати мо́жете. — Тай він бі́дный взяв, тай мо́вит: Па́ні Мо́шку! Та́бо не шту́ка піти́ до пе́кла. — О, о-о — яке́ ді́ло! Або́ш там така́ вели́ка пеня́? На́йтяшче день-два, та привы́кнете й там! — Тай се́рбат і до днесь.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

65. *Як піяк зарік ся до смерти пити.*

Так быв дру́гый пия́к са́мо і зарі́к ся до сме́рти пи́ти горі́вку. Али навнува́ло му ся, до́вго ни п'є, вже го корти́т. Пішо́в, купи́в си два о́бразы і приби́в си в комо́рі до водьві́ря: Сьвято́го Никола́я по єдни́м бо́ці, а Смирть по дру́гім. Приві́с си бо́чку горі́вкы, все собі нато́чит в фля́шку, на́льле по́рцію: До Сме́рти не бу́ду пи́ти, а до сьвято́го Никола́я: дай Бо́же здоро́вя!

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

66. *Відважний син.*

Били раз в коршмі одного чоловіка. Прийшов він до дому тай жалує ся перед своїм сином, що ще парубком був. — Ходіть, татуню, каже син, я їм покажу, як мого тата бити! — Прийшли вони до коршми, вийшли на середину, син сьміло оглянув ся докола тай крикнув: Хто мого тата бив? — Я? озвав ся один парубок, тай виступив з поміж людий. — Ану стрібуй ще раз! Каже син, затиснувши сильно в руції величезний бук. — А парубок лус! в лице старого. — Ану ще раз! гукнув син і прискочив до парубка. — А той вдруге лус! старого. — Е, каже син чухраючись в голову, ходім, татуню, бо ту ще і мене будуть бити. — Вийшли з коршми, а батько зараз і каже: Дякувати тобі, сину, що хоч ти вставив ся за мною.

Календар Просьвіти на р. 1881. Ст. 79.

67. *Стрільці.*

Быв ґазда і мав два сынкы. Али вы́йшов, ди́вит ся, стрі́лець тя́гне медве́дя. А вни ся пыта́ют: А чим вы тото́ за́били? — О, з ручни́цев. —

А сыны́ бе́сїдуют до вітця: Ойо́й, та́ту, в нас ся ручи́цї по́за гнїй валя́ют. Ану́! — Взяли́ си ручи́цї всї три і іду́т в лїс. Надыба́в ста́рый медведя на са́мый пе́ред і ручи́цев! А медвідь обирну́в ся, тай роздéр. А бра́ты, брат д бра́тови надбіг, тай мо́вит: Ци є? А тот вже вви́дїв, шчо ся з вітцьо́м зроби́ло тай мо́вит: Є, є! — А ци будемо́ го дери́ти? — Ей, мо́вит, дери́ не дери́, ай горі́ ду́бом ся бери́, бо Бури́ло роздéр ба́дьови с....о.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

68. *Помилка.*

Прийшо́в чоловік до ґа́зды і тра́фив на обі́т. Проси́мо тя, Ми́тре, до обі́ду. — Убі́дайте, убі́дайте, няй вам кіт ла́пков пережéгнат! Али вони́ ся почали́ с то́го сьмія́ти. А єму́ ся вcти́дно зроби́ло, 'берну́в ся так в вікно́ — а стоє́т сто́са дро́в тéньґа — а він шчо мав мо́вити, яка́ в вас сти́рпца дро́в, мо́вит: Яка́ в вас сти́рпца огня́ на обо́рі! Вони́ шче́ ся гірше сьмі́ют ізь ньо́го. А він мо́вит: О о! Кінь на штирьйо́х кобы́лах, тай ся зашпо́ртат! А він хотів мо́вити, жи на штирьйо́х копытах. Ішче́ ся гірше завстида́в то́го і пішо́в гет.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

69. *Буляник.*

Прийшо́в єде́н чоловік до ґа́зды, до ха́ты, а́ли голоде́н. А ди́вит ся, буля́ник на столі́, тéньґый, ги решето́; ївбы, а́ли не зна́є, як бе́сїду зачати́. На імя́ му Кири́ло. — Шчо́сте, Кири́ле, чу́ли? — Ет, не чувєм нич, дюбойкы мої соло́ткі. От вам повім, же ся свари́ла Кирилиха с Пинди́хов. — А то на чім? — О, та́кый ни́ на чім. Гібысте взяли́ нон буля́ничка і переломи́ли на пів: На, Кири́льцю тай їдж. — А вона́ собі́ вже міркує, шчо він хо́че; переломи́ла на пів і дала́ му. А він їст і юж не мно́го є в рука́х і повідат так сам до се́бе, гейбы́ му дахто́ мовив: Їч, Кири́льцю, їч, вони́ ти шче й дру́гу полови́ну даду́т! — Тота́ рад не рад пішла́ і дала́ дру́гу і він зїв. Подякував сытый і пішо́в.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

70. *Наварили.*

Прийшо́в Прокіп, нальля́в окріп. Іде́ Гаври́ло — шче́ ся не звари́ло. Прийшо́в Дени́с — нальля́в сім мыс. Прийшо́в Та́рас — зїв всьо пáраз.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

71. *Бажанє.*

Вынїс ґазда паску с церквы, а паска велика. А він сїв за сьтїв за паску і пытат ся: А ци видно ня дїти зза паскы? — Нїт не видно. — Просїт Бога, бы мя на рік і тїлько не видно было.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

72. *Свати.*

Надыйшов жид і хлоп д ньому. Дай Боже! — Дай Боже здоровя. Ци горазд, здоров свату? — Еги — на тя, пек, та якый я тобі сват? — Тат же наш жид в вашого жида взяв жону!

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

73. *Біда.*

Залетїв бузьок до нашого села і сїв на хыжу на Климовичову. А дїти ввидїли Маскальовы і так гі скривили ся плакати і повідают: Тату! — Шчо небожата? — А дєвіт, не могла біда на нашу хыжу сїсти, ай сїла на Климовичову! — Цитте, дїти, цитте, чей уна шче на нашу сяде!

Зап. в лютім, 1899. від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

74. *Муж.*

Перший чоловік то повісмо, а другий то микаика, а третий то клочи; а яґби сє віддала за читвертого, то ни варт і за тирмітє.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

75. *Закид.*

Єден мужик десь виїхав з дому і забавив в дорозї без довший чис; а як прийшов до дому, то ни застав єдної дитини. Нім він прийшов, то дитина вмерла і тимчисом поховали А він як прийшов до дому, то такого гніву і пакости наробив, шчо: Тілько вас було в хатї, тай єсти дали дитинї вмерти!

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

76. *Хвалько.*

Быв такий єден чоловік, шчо так любив гі хвалити ся трохы. І мовит: В нас ся такі того року, по правдї, булї зродили, три полумацькы й ґарнець. А посіялисмо лен і такый ся, по правдї, вродив теньґый: Было два ґарцї і дві кварты. Як, по правдї, старый пішов в олїйницю, як, по правдї, волію наб'є дві кватиркы й порцію, як на-

чисьтят баба в мыску, по праўді, булї, а старый вуса має теньґі, вмочит в олїй, по праўді, вылїзе на під і, по праўді, корос тото вікно, шчо в повалї, кады дым йде, йак трускат у булї, ей, то гадде їдіня. Мы тепер си доброго гаразду вжили!

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов

77. *Шчо міра, то й віра.*

Быв отець с сыном, оба майштрували. І выставили дерево на кобыльницї і зачинат утець тесати. А сын мовит: Было вдарити, тату, шнуром! — Не треба бити, нїт, я беру такій на воко. — Тату, я ти се в...у в воко, а шчо міра, то й віра.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

78: *Кіт на двох ногах.*

Быв в едного ґазды кіт, али теньґый і ходив по меджи хаты і навчив ся їсти курята і де ся притрафило кача, молоко, сыр, масло, сметана. І вже люди так взнали, жи то він поїдат. Али прийшов до едного ґазды жибрак, а ни было никого в хатї і взяв масло з ґилетятьом і пішов. Тоты колись не колись до масла — нема. А то кіт зїв! Імили кота — ану бзирати, ци масный му пысок. Бзирают — та котови все пысок масный, бо ся близує: Е, він зїв, бо масный, пысок! Бий за дурно. А він коли шчо винен быв, то винен, а тогды нїт. Отже так возьмім си примір такый, жи тобы могла і чоловіка така напасьть найти, хоцьбы якый і напрсный быв. Ба, а тогды не бывбы винен і мусїв бы вітповідати твердо само як той кіт.

Зап. в марті, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

79. *Громада.*

Было село, называло ся Корытишча. І не было всього в тїм селї, хыба пятнайцїть румера. Зыйшли ся наставяти раду і наставили двайцїть рядных і межи ними вже віт і присяжного і десятника, а еден чоловік зїстав ничим, бо вже штирнайцїть шаржа. А тот прийшов домів, сїв тай плаче. А жона ся пытат: А ты чо? — Говори си, чого. Адиви, всьо рядными, присяжный, десятник, а я ничим. — Ей ты глупый ґаздо! Ты старшый як усї, бо ты е цїла громада. Ану, няй вони дашчо всудят, як ты не пристанеш, так суду жадного нема! І жона го розібрала, думат він собі: Правда! І вже коли дашчо судили, як він не пристав і суду не было. І пїбы кіньчит ся вже тота повість, айбо не знаю, кого вони судили, кой всьо рядні были.

Зап. в марті, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

80. *Мало.*

Зыйшли́ ся які́сь два, шчо жида́м во́ду носи́ли, руба́ли. Тай є́де́н поно́шує плечи́ма, а дру́гый пы́тат ся: Та ци не ку́сат тя дешчо́? — Е, шчо́ бы ня куса́ло, кыт ни́чого нема́, хыба гни́ды, та бло́хы, тай вушии потро́хы! — Кобы́ шче медьве́ді были, та быв вчув, як бы́ли го куса́ли.

Зап. в марті, 1889, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

81. *Дяк і різьбар.*

Зыйшли́ ся до ко́ршлы два: є́де́н дяк, а дру́гый тот, що о́бразы ріже. І попапива́ли ся, тай йде якы́сь чолові́к віттам, шчо з ни́ми быв, а дру́гый ся пы́тат: Хто́ там є? —

О хто! Сьвяты́х уте́ць тай бо́жа труба;
Прийшли́ си до ко́ршми тай пют си воба́.

— Дяка́ называ́в бо́жов трубо́в, а то́го сьваты́х утце́м, бо сьваты́х рі́зав.

Зап. в марті, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

82. *Як гримить, най блискає.*

То бу́ла ха́та ниська, а по́сьтіль висо́ка; а жі́нка поста́вила но́ги на же́ртку і зачи́ла пуска́ти бру́ньтє. А чолові́к вари́в вичэ́ру і пита́є: Ано, жі́нко, то шчо тако́го?

А вона́ ка́жи: Грими́т.

А він шчо вхо́пит ву́глик с пєца, все в ню ки́ни ми́жи го́лї но́ги: Як грими́т, най бли́скає.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Грипишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Я. Рудченко, Нар. южпор. сказки. Т. І. Ст. 168—179: Слаба жінка.

83. *Як гроші на гроші лїзли.*

Мав чолові́к тїсный быча́та. Выгнав на торг і прода́в. Али чув десь, жи гро́ші лї́вут на гро́ші і ра́дит ся ж жі́нков: Шчо в на́шого сусі́да є гро́ший, че́йбы уни́ да́як вы́лїзли на наші! — Іди́, та прі́буй. — Він взяв, привяза́в па галу́зу, не ду́же до́бре. А была дїра́ до комо́ры у сусі́да, шчо ла́зили ко́ты. Він впхав там і ма́хат! А гро́ші ся відорва́ли і впа́ли. Той ра́но прийшо́в до богача́ і пла́че. — Чо ты? — Ей, прода́вем быча́та, тай гро́ші в ва́ші комо́рі. — А вони́ чо́ там? — Та мо́вили, жи гро́ші на гро́ші лї́зут; та я мо́вив, жи вы́лїзут на мої ва́ші, там впхав короз воке́нце, вони́ ся відо́рвали тай впа́ли на ва́ші. — Видиш, жи твої на мо́ї вы́лїзли, а мо́ї на твої ни хоті́ли. — І ни зна́ю, ци відда́в му ци нїт.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

84. *Любов.*

Отець із матірю ся любят. Мати си зарізали когутя і в горня і вкрили плитков, засунули в піч за стоп: Няй ся тото смажит. Пак си зїдят. — А отець ся зладили і матери выїли.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

85. *Відважний.*

Жерли ся в ночи пси на дворі, а чоловік лежить в хаті на постели тай каже: „гузя, гузя!“

— Йой, повідає жінка — який ти чоловіче відважний.

— І, каже чоловік, — я би ще й до вікна пішов.

Тв. В. Навроцького. Т. І. Ст. 55.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1888. Ст. 93. — Кал. Прось. на р. 1870. Ст. 74.

86. *Гріхи.*

Здибав мірошник оригдари в пеклї і питав єго, за шчо ту сидиш? Вітповідає ориндар: Бо я ни доливав. А мірошник кажи: Ей, говори, ти ни доливав, та сидиш, али я биз верх брав, та сиджу. Той гріхів заробив, жи ни доливав, а той, жи брав биз верх.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Драгоманов, Малор. народ. пред. и разск. Ст. 182. Ч. 18. Шинкарь и мельникъ.

87. *Парубок.*

Чоловіче! не йди через город, бо затолочиш!

Е, я ще не чоловік.

А щож ти?

Я парубок!

Зап. 1883 р. Д. Шимчук в Сапогові, Борщівського пов.

88. *Лице.*

Пішов мужик на други сило на празник і там забавив на празнику три дни. Третий день як встав рано і кажи до дітий там де був на празнику: Дайти ми води, най вмию лице.

А діти вітповідают: Або ви маєти, стрию, лице?

— Ая, маю.

— Якбисти мали, то не сиділибисти три дни на празнику.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

89. *Вузке і коротке, але глубоке.*

Купи́в сосі́д в сосі́да кава́лок по́лє і заплати́в за не́го до́рого. А як ви́йшли на по́ли, то си купе́ц кривдува́в, шчо по́ли таке́ уске́, а таке́ дороге́, шчо го кушту́є цілу́ со́тку. А спрода́жний вітповіда́є: Ви ка́жити, шчо вуске́ і коро́тке, а́ли погада́йти собі яке́ воно́ глебо́ки, шчо аби́сти кі́лько копа́ли, то кіньцє́ ни на́йдити.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

90. *Діти.*

Я от часом, як випю троха, то видите, любю байса́ тягнути. От так, возьмім, богач повідає: „Е, бідний не дає худобині їсти, тому мусит здохнути“. А вно неправда. А чому ось у богача дитина, аби як годував та пантрував — а вмре, а в бідного то їсти нема що, а дітей як лєду, тай усї ховают ся. То так, видите, у мене два сусїди богачі. От уродила ся у одного дївчина і в другого дївчина і моя дочка якось разом. То богачі купували цукор, варили молоко і кидали до нього цукор, та так тотї дїти пили, — а в мене всього одна корова була, тай та я́лова. Ну, видите, десь до третого року богацькі обі повмирали, а моя вам така он як москаль. А я так на похоронах то повідаю тоту річ, а люде кажут: „Таки правда! Михавко хоть пяний, а правду каже!“

Зап. 1877, від Михайла Теслюка з Батятич, Жовківського пов, Ів. Франко.

З Житя і Слова IV т., ст. 364.

91. *Неоднакові сини.*

Єде́н та́то пішо́в на гриби́ і взєв с собо́в два хло́пці. І зди́бали в лї́сї виликий рів. А та́то то той рів пириско́чив. Ка́жи єде́н с сині́в: Ади́, як та́то ско́чив, як пес.

А дру́гий ка́жи: Як ско́чив, то ско́чив, ли́хо го бири́, а ти ни кажи́, жи так як пес, бо то гріх вили́кий так на та́та каза́ти.

А ни помнеркува́в сє, жи він сам так каза́в.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

П а р а л е л ї :Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 60.

92. *Хорий.*

То зьзі́в мужи́к ришито́ грушо́к ду́жи присти́глих, гпили́ць, і захурува́в і приве́зли до не́го до́хтори. Пита́є сє до́хтор: А і́дєш ти на двур?

Так є́ст, і́ди.

А ду́жо?

Нє, про́ши па́на конциля́жа, так зза пулто́ра ґа́рца.

А, то ти єшчи зараз не ўмжиш!

І приписав му дохтор ліки і поїхав далї, єго лишив.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

93. *Ремісник.*

Зійшов ся раз на торзї такий, що робив мітли з таким, що робив коцюби. Мітляр не видів ще коцюби; прийшов до коцюбника, взяв одну в руки і став оглядати, дивуючись, як коцюбник міг втяти таку штуку. А коцюбникови було тото по нутру, тай хотів ще й сам похвалити ся: Е, щоби ми, каже, ремісники не видумали!

Зап. 1899, від д. Ю. П. у Львові.

94. *Побожний.*

Божи! за шчо мнє караєш? Ци я в коршмі ни буваю, ци я церкву ни минаю, ци я ни вкраду, як ми ни до ладу? Божи, Божи! Чо ти нибожи? Їсти, Божи. Роби нибожи! Ни хочи сє, Божи.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

95. *Булка з молоком.*

Ей, якби ти знав, яка то добра булка з молоком!

Або ти їв?

Ні, я не їв, але мій вуйко казав, що видів через двері, як наш жид їв.

Зап. 1891, в Григорові, Бучацького пов.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 61. — Кал. Просьв. на р. 1894. Ст. 109.

96. *Чому ми бідні?*

А чому ми бідні? питают сї люди.

А от панцю як. Давно всї ходили в білих полотнянках, а як який богач був то си підківки золоті, або срібнї до чобіт казав робити, або закопував гроші в землю; ще нині чуєте, що ту або там вечером під корчем гроші горять, або не єден знайде повні сосуди талярів срібних. Но як поганий лях спровадив жида, то жиди стали панами, а ми пішли з торбами.

Зап. в серпни, 1898. від дїда-жебрака в Дрогобичи, Волод. Левинський.

97. *Дорога курка.*

Мав мужи́к ко́риц пшини́ці і висипав її́ на стри́х. І ма́в єдну́ ку́рку: тота́ ку́рка за ці́лу́ зи́му зьзі́ла туту́ пшини́цю. А він взє́в ку́рку піт па́ху і поні́с до міста. Як ї продава́в, то пра́вив дисе́тку. Пита́ли єго́, чуму́ так ку́рка ду́жи дорога́? — А він їм сказа́в: Бо вона́ зьзі́ла ко́риц пшини́ці за ці́лу́ зи́му. І на тото́ ніхто́ ни вважи́в, дисе́тки ни дав. Прині́с хлоп ку́рку до до́му, насади́в на я́йці, шчоби́ сє дочика́в з не́ї бага́то кури́й. А як ви́віз всї ку́ри до міста, то аж тогди́ відобра́в свую́ дисе́тку.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

98. *Квочка.*

Був єде́н мужи́к, шчо вбива́в ду́жи жінки́ так, шчо скілька і на смерть вбив і похова́в. І насьміва́ли сє з не́го, шчо вже ни на́йди тако́ї, аби́ за не́го пішла́ за жінку. І найшла́ сє така́ єдна́ відва́жна, шчо каза́ла, жи він мине́ ни бу́ди бив. Як сє відда́ла за не́го і так єму́ вислу́гувала в ка́жді годи́ні, шчоби́ він ни мав її́ за шчо би́ти. А єдно́го ра́зу літно́в поро́в постили́ла єму́ піт ха́тов спа́ти, а зьвізди не́бом приходи́ли і їх бу́ло ви́тко, бо то бу́ла я́сна ніч. І взєв сє чоловік жінки пита́ти, як сє котре́ ку́лко зьвіздів назива́є. А вона́ му тлума́чила так, як в про́сьтім стані назива́ют: Ото́ є коши́ра зьвізьдів, так як на зимли́ з вівце́ма. А вото́ є сьтї́в з го́сьтєми, так як на зимли́ го́сьті наоко́ло стола́ опсіда́ют. А отото́ про́сто нас тих ку́пка зьвізьдів — то сє назива́є кво́чка. — А чоловік ви́простував ру́ку, тай жінку в пи́сок: Ти мині́ постили́ла про́сто кво́чки, шчоби́ мине́ впаску́дила? Та дру́гий раз! — А жінка сє схо́пила, тай тіка́ла бис фу́стки бис сило́, а чоловік за нев. Ле́дво сє схова́ла в які́сь рови́, шчо й її́ ни вбив за ду́рно на смерть.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

99. *Виграна справа.*

Батька завізвали до суду ставати. Син з власної волї пішов також з батьком. В вечер вертає до дому, а мати питає: А виграли тато справу?

Виграли — каже син.

А чомуж не прийшли з тобою до дому?

Зараз прийдуть, лише мають ще дістати 25 буків!

Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 59

100. *Начинка.*

Зарізав хлоп пацюка́ і зве̂рха го опчи́стив, а до сириди́ни й ни диви́в сє, шчоби́ йиго́ ви́чистити. А як спік, то му сє захті́ло на́чинки. А як поку́шив, то ка́жи: Шкода́ мо́го пе́рчику і муге́рчику, бо лайно́ всьо замогло́.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

101. *Накляв.*

Набив він сї мене, але бо й я єго сї накляв!
А він чув?
Е, та де чув!

Зап. в Коломиї Іван Франко.

102. *Наївний.*

Єде́н пан захоті́в сво̂му при́ятиливи післа́ти в призе́нті ра́ків. Казав слу́гам налапа́ти їх, наси́пати в мішо́к — і посла́в з ни́ми хло́па, котро́му дав лист та́ґжи до сво́го при́ятилє В тїм ли́сті написа́в: Дорогий при́ятилю! посила́ю тобі дві ко́пи ра́ків і т. д. Хлоп ніс ра́ки, ніс і ни обглєда́в сє. А в мішку́ бу́ла дїра́ і — рак по ра́кови — всї повипада́ли. Хлоп спостиріґ сє, а́ли вже ни бу́ло й йидно́го ра́ка. Хоті́в вирну́ти сє, а́ли гада́є: Тра хоть лист вітда́ти, колй ра́ків нима́. Прино́сит лист, вітдає́, пан чита́є на́голос, а він слу́хає: Дорогий при́ятилю! посила́ю тобі дві ко́пи ра́ків... „Па́нї, а вони́ там?“ пиририва́є хлоп.

Зап. в січни, 1895, від тата Михайла в Пужниках, Буч. пов.

103. *Проклін.*

Той, що конї продає, то клине сї: Видите, ґаздо, як маю семеро дїтий, то абим їх усї на лаві застав, як оцес кінь не варт петьдесеть банок!

А він добре знає, що їх такі й застане на лаві, бо як приїде до дому, то всї повилазет до вікна, ци тато гостинцї попривозив.

Зап. 1880, в Коломиї Ів. Франко.

104. *Заздрісний богач.*

В єдні́м силї́ був єде́н бога́ч на цїлу́ око́лицю. Єго́ шпитлєрі були́ всю́да по́вні, а до́брі роки́ бу́ли, збі́жи сє ро́дило і нїхто́ ни хтїв в нього купува́ти. А він післа́в слугу́ за грани́цю, щоби́ прине́сла заграни́чної зимлї́ і туту́ зе́млю россі́яти по по́ли, шчоби́ сє с то́ї зимлї́ зроби́в моро́з, шчоби́ ви́морозив всьо збі́жи на по́ли, шчоби́ мав бога́ч для людий спро-

даж. А слуга́ пішла́ по зе́млю, тай сє припізни́ла. Як прийшла до до́му, то вже ґазди спа́ли. Она́ ки́нула зе́млю під ла́вку в ха́ті і сама́ ді́вка легла́; а над до́сьвітком, як ви́ступив моро́з з зимлі́, тай ґа́зди повимирза́ли і слуга́ зме́рзла — всї поги́нули сме́ртив, шчо бу́ли в ха́ті, а люди як і́ли хлїб так і їде́ до́си.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

105. Панська чуприна.

Чоловіче, бій ся Бога, ратуй мене! — кричав потопаючий лихий пан. Хлоп уздрівши го з берега, задумав ся, тай каже: „А як же вас, пане, ратувати, коли вас би за лоб тягнути, а ви наш пан? -- „Тягни як хоч, аби лиш смерти не пожити“. Хлоп думає, думає — аж надбігло більше людей, тай кажут: „Деж пана можна за чуприну брати? Щоби він вже був за пан, аби го мужик за чуприну сїпав! — „Та певно, обізвав ся знов хтось -- що не годить ся; бо видно, що паньска чуприна не до того, то лишень мужицка чуприна на то на сьвіті, аби ю пани тягнули, як хотять і куда хотять!“

Оттак люде радили ся, радили, та балакали на березї, що робити; а пан кричав: Хто в Бога вірує, ратуйте! — кричав, тай втопив ся.

Бібл. Онишкевича т. III. Ст. 310.

Паралелї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 378. Ч. 3. — Календар Просьвіти на р. 1881. Ст. 76. — С. Руданський, Твори. Т. IV. Ст. 11: Надгорода.

106. Полїтика.

Раз якось засіло кількох хлопів за столом в корчмі, тай попивали собі, чи там заохочувались такою, що Жиди на нїй добрий ґешефт мают. Нараз надійшли якісь великі пани польські в рогачках як дітьке, вибацєєте, тай пішли до другої станциї, тай стали там дещо балакати.

— А про що вони там говоріть? — питає сї хлоп.

— Де? там?! тоті пани?! Та певно щось шварґотєть! — каже другий.

— А про що вони там так шварґотєть, не знаїте? — питає знов хтось.

— Гм! — думают всї — ту колок!

— А я знаю, про що вони там так шварґотєть! — каже знов там хтось.

— Та про що?... говори! питают всї.

Та про полї-ї-тику! сказав той.

Що, що? про полїтику?! їгу! та то велике циганьство, ще гирше як тоти адукати! одізвав сї хтось єнший.

Ну — та певно, певно! тай то правда! засьміяли сї всї. А єден з них каже: То так, внаєте, як я йду під гору, то потребую поручє, а як я йду з гори, то на що минї їх, а що не...

Я! чикай з своїм! Я вам скажу: То так само знайте, як мішок, як він повний, то го завєзую, а як він нї, то що?... Трафив як в паркан! засьміялись всї.

Зап. в жовтни. 1898, від Ів. Бориславського в Дрогобичи, Волод. Левицький.

107. *Як наймит провчив ґазду.*

Був єде́н скупий ґазда́ і як їв куле́шу ш шква́рками то шква́рки все згорта́в до се́би, а наймитови лишив ни помащену куле́шу. Али тра́фив сє єде́н на́ймит, жи ни хтїв то́го тирпїти. Як ґазди́нє прине́сла куле́шу і обирну́ла шква́рками до ґазди́, а він ка́жи: В нас ксьондз як кадит в це́ркві, то вбирта́є сє до присто́ла, а нотому ота́к! до людий. Обирну́в миску шква́рками до се́би, наї́в сє тай пішо́в. І ґазда́ віт то́гди вже так ни роби́в.

Зап. 1895, від батька Михайла в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1894.

108. *Дві душі.*

Хлоп ма́є дві ду́ші: зимну і те́плу. Як в зимі́ зме́рзни і ху́хни в ру́ки, то гріє сє те́плов душе́в. А як в лїтї се́ди обідати і ху́хни на горичу стра́ву, то ї осту́дит те́плов душе́в.

Зап. 1895, від брата Філька в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Altdeutscher Schwank und Scherz. Ст. 58: Von zweierlei Athem. Iak. Frey, Gartengesellschaft (1557).

109. *Розбрикали ся.*

Поні́с чоловік сьвити́ти я́йці, па́ску, мнє́со. Як посьвити́в і сходи́в з гори́, посо́вг сє на ожиле́дї тай впав. Як впав, а тото́ сьвиче́ни повилїта́ло с прости́рала тай зачи́ло коти́ти сє в доли́ну до пото́ка. Чоловік за тим й собі. Приле́тїв на поті́к, позбира́в всьо тай ка́жи до па́ски: Та вже то́му мало́му дра́ньтю (себто яйцям) ни диву́ю сє, а́ли й тобі, стара́ коро́во, хо́чи сє брика́ти!

Зап. 1890, від Гринька Крамара в Григорові, Бучацького пов.

110. *Свиня свинею.*

Поні́с чоловік сьвити́ти на Вили́кдинь па́ску, мнє́со, я́йці... Посьвити́в, вирта́є до до́му; а́ли слизько було́ на дворі, посовгну́в сє, нирихи-

ли́в сє на єде́н бік, а мнє́со ви́литіло, впа́ло на зе́млю тай сє повале́ло. А він підно́сит го тай ка́жи: І сьвити́ свиню́, то свиня́ все буде́ свинє́в.

Зап. 1895, від брата Філька в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 83. Ч. 180: Свыня.

111. Шах.

Рас висповідав ся оден чоловік і пішов ся причащати. Піп як давав хлїб до чаші у вино, не зауважав, що мав за підшевков рукава припадково затручений шах. Шах упав межи хлїб у вино. Чоловік той висповідав ся і прийшов запричащати ся. Піп взяв ложечку і дав єму місто хлїба з вином шах. Чоловік хотів ликнути, але то було тверде та не міг і тримав в губі, бо бояв ся взяти руками і подивити ся, що то. Прийшов він до дому, жінка дає їсти, а він каже на міґи, що не може їсти, бо причастє в губі. Жінка подивила ся і узріла кістку: Йди, каже, до еґомостя, щоби сами взяли сесе причастє з губи, а дали иншого! Пішов він до попа. Піп подивив ся в губу, розсьміяв ся, витягнув кістку і дав на другий день инше причастє. Але від того часу був осторожнїйший.

Зап. 1883, в Сапогові, Борщівського пов. Д. Шимчук.

112. Риба.

Балюва́ли сє раз пани́. Али запроси́ли ми́жи со́би єдно́го мужика́ — мо́жи аби́ сє посьмі́яти з не́го. Даю́т там ї́сти, а мужи́к сиди́т на кінци́ стола́, тай все дїстає́ шчо найгі́рши і шчо́ сє віт панї́в ли́шит. Прине́сли ри́бу льокаї́; так би їв мужи́к, бо люби́в, а́ли ни зна́є, чи ли́шит сє шчо. Зачина́є шпикулюва́ти. Тимчи́сом прине́сли єму́ льокаї́ мале́ньку ри́бочку: бире́ він ї, підно́сит ї до писка, пото́му до ву́ха — а пани́ ди́вют сє на туту́ робо́ту. Питаю́т: Шчо ти ро́биш? — Ей шчо! Мій та́то втопи́в сє то́му пєть лїт, та я за не́го... — А шчож ри́ба ка́жи? — Та ка́жи, шчо ї шче ни бу́ло тогди́ на сьвітї, то ни зна́є, а́ли я́кбим запита́в тих ста́рших, бі́льших, то би ми сказа́ли за та́та! — Пани́ зна́ли до чо́го мужи́к йде; за́сьміяли сє, тай му да́ли бі́льшу ри́бу.

Зап. 1895, від брата Філька в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 392—393. Ч. 7 (234). — Henr. Bebelius, Facetiae. II. (1508 р.) 129. — Iac. Pontanus, Attica Bellaria. Ст. 330. — I. H. Ursinus, Acerra philologica (Francof. 1670) 6, 82. Ст. 499; 6, 144; Ст. 538. — Eyring, Proverbiorum Copia (Eisleben, 1601) 1, 85 — Ioh. Petr. de Memel, Neuvermehrte lustige Gesellschaft. 377. — S. Gerlach, Eutrapeliae, I, 952. — Lyrum larum lyrissimum. 550 kurtzweilige Geschichten, 1. — Ein reicher Vorrath artlicher Ergötzlichkeiten. 19. — Wolgemuth, 500 frische und ergötzliche Haupt-Pillen. I, 17. — Scelta di facetie. Ст. 103.

113. *Вовк, коза і капуста.*

Ніс єден чоловік три річи; ніс вовка і кузу і капусту. А як прийшов до клатки, ни міх пиринести. Двоє лишив, а єдно ніс і розгадував собі, як би то зробити: Як лишу вовка с козов, а капусту понесу, то зьїсьть вовк кузу. Як лишу капусту с козов, то зьїсьть коза капусту. А він лишив вовка с капустов, а кузу поніс на другий бік. Вовк капусти ни їсьть і застав обоє. Тогди вирнув сє, взєв капусту, тай пириніс там де коза. Як вирнув по вовка, взєв с собов кузу і лишив її там, а вовка пириніс і лишив с капустов. Тогди вирнув сє по кузу і так всіх пириніс.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

114. *Біда все бідою.*

Єден тато мав два сини і ніґди їх ни сварив. І вони зачили мижи собов балакати. Шчо такого, шчо аби ми зробили, ци зле, ци добри нас тато ніґди ни посварит? Єдного разу виніс тато синам обід, а они намикали с стирти сіна і зачили палити. А то було літом, а було дужи зимно. А тато прийшов тай гріє руки, а сини вздріли, жи тато нічо ни кажи, тай вогонь погасили. А тато казав: І в Питрівку діти, добри з вогнем. Як їхали до дому оба сини, їхав і тато з ними. А вони виймили сворінь, шчоби сє віз розірвав; тато вийшов з розірваного воза, тай пішов пішки до дому; а вони віз зложили і приїзьдє до дому і зачили питати: Шчо, тату, такого, шчо аби ми шчо зробили, ци зле ци добри, ти нас ніґди ни посвариш? А тато їм вітповідає: Шчо діти сварка поможи? Біду свари, біду ганьби і бий і на біду весь ліс виломи, то біда все бідов; найліпши би було абисти сє добри опходили! І до ниніѣ тота приповітка є, жи біду свари, ганьби і весь ліс виломи, а біда бідов.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелі: Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. І. Ст. 297. Ч. 216: Добрий батько.

115. *Кобилячий обід.*

Був бідний чоловік і кликали го люди на оказію, як тілько яка була в силі: ци весілє, ци поминки, ци які єнчі, родини, то єго ни минали. Казав він раз до жінки: Коби і ми коли зробили оказію для людий, шчоби їм віддати чесьть за чесьть.

Жінка вітповіла: То ані загадуй, бо нима звітки.

А в єго сосіди в богачи здохла тлуста кобила. Богач шкіру здоймив тай лишив дома, а стерво викигнув в рів чужим псам. Той чоловік

взєв бу́ка, тай мішо́к на плєчі, пси відогна́в с коби́лєчого мнє́са, нарубав в мішо́к і прині́с до до́му. Пита́ла жі́нка: Де ти мнє́са набра́в?

А він ї вітповів, шчо в місьті купи́в. Прийшло́ на дру́гий день росказа́в жіньці коби́лєчого мнє́са наварити і напичи́, шчоби́ було статком, а сам пішо́в і скли́кав го́стий, опсади́в за сків і дав їм обід. Як сє го́сьті понаїда́ли, вилази́ли зза стола́ і дє́кували Їва́нови за вобід, а Їва́н ка́жи: То ни мині́, люди до́брі дє́куйти.

А го́сьті пита́ют: А куму́ж ма́єм дє́кувати?

А Їва́н ка́жи: Дє́куйти Бо́гу, шчо у на́шого сосі́да богачи́ кобила здо́хла, а я вас прийми́в в го́сьті.

Всїм було́ ниприє́мно по коби́лєчім обіді, а́ли вибачи́ти му́сіли.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

116. Гаврило і Кирило.

В єдні́м силї було́ два ста́рших бра́тів цирко́вних. Єде́н сє назива́в Гаври́ло, а дру́гий Кири́ло. А Гаври́ло був ста́ршим бра́том, а Кири́ло був фто́рим бра́том. Гаври́ло таки́й був бога́тий і так да́вно при це́ркві, шчо шчо́ нира́с сказа́в, то й сам ксьонц му́сів єго́ послу́хати. Як сє вітправє́ло набоже́ньство в це́ркві, то дєк сьпіва́в: Кирилє́йсон-алє́йсон! А Гаври́ло сє прислу́хав і дєка́ вітпра́вив. Ка́жи Гаври́ло: А шчо то, шчо Кири́ла йи спомина́ти в набоже́ньстві, моло́тшого, а Гаври́ла ста́ршого нима? Кири́лови сьпіває кирилє́йсон, а мині́ ніц? А наста́в дру́гий дєк, то сьпіва́в так са́мо. А Гаври́ло вітпра́вив і дру́гого. Як взєв Гаври́ло єден по дру́гому вітправє́ти, то вітпра́вив до де́сіть. Аж одина́цїтий стари́й дєк прийшо́в до сила́ і запита́в, чи́риш шчо так Гаври́ло дєки́ вітправєє. А люди єму́ зачи́ли каза́ти. Проси́в той дєк ксьо́ндза, шчоби́ ксьонц позво́лив при набоже́ньстві дєко́ви прислужи́ти сє хоць шчо тро́хи Гаври́лови. Ксьо́нд зра́зу ни хтїв, а пото́му пону́к: Вітправє́й си та́мка, шчо ти сам хочеш. А як ксьонц взєв ангелию і опходи́в на око́ла вівтари, дєк тогди́ зачи́в сьпіва́ти:

Ста́рший брат Гаври́ло,
взєв сьвітло і кади́ло.
І за ксьо́ндзом поступа́є
ко́нов горівки нам да́є.

А Гаври́ло вітзива́є сє: Хо́цьби й дві!

А по набоже́ньстві закли́кав дєка́ до ха́ти і дава́в єму́ їсти й пити і вхва́лював дєка́ за найлі́пшого. А дру́гої нидїлї то взєв Гаври́ло с флєшчи́нов горівки аж до це́ркви, аби́ по набоже́ньстві зараз напи́ти сє. А дєк знов взєв сьпіва́ти:

Старший брат Гаври́ло,
взєв сьві́тло і кади́ло
і горі́вку піт пахо́ю
вихваля́ймо го с собо́ю.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелі: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 215—216. Ч. 345. Тут читає піп евангелие secundum Luccam в місточку Lucca; жителї Перґаму почувши те, домагають ся, щоби їм читав secundum Pergamum. — Meistergesänge. A. 38. — Hans Sachs. II. 4. 110. — Ioh. Petr. de Memel, Neuvermehrte Lustige Gesellschaft 255. — Gunsel, Schalkheitshechel. — Z. Cappelletti, Le cento novelle antiche, Firenze, 1884. Ст. 13—14. — П. Кузьмичевскій, Турецкіе анекд. въ укр. народн. слов. Ст. 219. — М. Драгомановъ, Малор. народн. преданія и разсказы. Ст. 195. Ч. 39.

117. Липова паска.

Бу́ло два бра́тї, єде́н був бога́ч, а дру́гий був бі́дний. І богач напі́к пасо́к ста́тком, кі́лько єму́ було́ потрі́мно, а бі́дний ни мав ш чо́го спичи́, тай пішо́в в лїс, зрі́зав ли́пу відрі́зав мали́й ковба́ник і єго́ обро́би́в так якура́т як виглєдає па́ска. Прині́с до до́му, жі́нка помасти́ла яйцє́м і впха́ла в пец, аби́сє тро́ха присмали́ла. І взєв ли́пову па́ску і поні́с на цви́нтар на Вили́ґдинь, аби́ ї посьвити́ти. І поста́вив врас сво́го бра́та з бога́цкими; а бога́цкі як ви́йшли с пеца, та сє ду́жи пороспука́ли; а бі́дного була́ ду́жи гладо́нька. Вподо́бав собі бога́ч і каза́в до сво́го бра́та: Замінє́ймо сє за па́ску, я ти дам дві за єдну́, ті́лько ти дай мині́ свою́ глади́ньку! Як прині́с бога́ч до до́му па́ску і запроси́в на сьви́та свої́ приятє́лї і ксьо́ндза і дєка́ і зачи́в па́ску кра́яти; а́ли чому́сь в ню ни хтїв нїж лї́сти. А він взєв соки́ру, тай розруба́в. І ни признав сє пирит ксьондзом, шчо він обмінє́в, ті́лько каза́в: Ци ви́дити, єґо́мосьць, дав Бог цуд, шчо пиримінє́в с хлї́ба де́риво!

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

118. Богацький дарунок.

В єдні́м силї́ було́ бога́цки висїлє́. І посходи́ли сє богачі́ і зачи́ли молодо́го дарува́ти на вісїлю: Той дав коро́ву, а той дав я́лївку, а той дав вівцю́, а той бизро́гу — хто шчо мав, то той тото́ дав; а найбі́льший бога́ч дарува́в яйце́ і тото́ ни зараз, а́ли аш в три ро́ки. Всїм лю́дим бу́ло ди́вно, шчо єдно́ яйце́ і тото́ аш в три ро́ки бога́ч обіцє́є да́ти. Прийшо́в бога́ч до до́му і взєв тото́ яйце́ і поста́вив піт квочку, а с то́го яйце́ ви́росла ку́рка; а тота́ ку́рка принесла бога́то яє́ц і посади́в ї на тих я́йцьох і ви́вела бога́то курі́т; він тоти́ ку́ріта вигодува́в і дочика́в сє бага́то кури́й; і ви́продав кури і купи́в малї́ бички, а с тих бичків ви́гудував воли́ і в три ро́ки запрі́х тоти́ воли́ до во́за, а на віз поста-

вив плуг і бо́рону і пригна́в до то́го молодо́го ґазди́, шчо му пирипи́в яйце́ і тото́ всьо дарува́в му, шчоби́ мав на ґосподарство.

Зап. в цьвітни, 1898, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

119. Чоловік в околоті.

Єде́н дєк ходи́в на вичирни́ці до молоди́ці. Як бу́ло лі́то, то чоловік був на по́ли, а як прийшла зима́, то чоловік прийшо́в до до́му і ни могла́ вона́ ніґде́ чоловіка ви́правити, шчоби́ сє з дєко́м побалюва́ти. І лєгла́ на по́сьтіль і росхорува́ла сє. І післа́ла чоловіка до міста за ліка́рствами. Іде́ чоловік бис сило́, а здибає го жибру́шчий дід. А де ти йдеш чолові́чи?

Я йду до міста за ліка́рством, бо ми слаба́ жінка.

А ка́жи дід, вона́ ни слаба́, вона́ ті́лько тибе́ так ду́рит, шчоби́ сє побалюва́ла, бо до не́ї хо́дит дєк. Вирни́ сє до до́му, то сє пирикона́єш.

І вирну́в сє ґазда́ і схова́в сє на своїм обісьтю, а діт прийшо́в до то́ї ха́ти і впроси́в сє на́-пі́ч. І каза́в до ґазди́ні: Ваш чоловік як йшов до міста, то каза́в мині́, аби́ я си взєв той висо́кий окольі́т постили́ти, шчо стої́т піт студо́лов.

І ви́йшов ді́т с ха́ти, обви́в чоловіка в околі́т, приніс до ха́ти і поста́вив в кут. А дєк сиді́в за столо́м до́бри напи́лий і зачи́в сьпіва́ти: ром-та-дра, ром-та-дра! Али бо й дід зачи́в шчось там собі́ гумоні́ти під но́сом. Відзиває сє молоди́це: Засьпіва́йти но ви шче яко́ї, діду́ню. А той чоловік трима́в канчу́к на кли́нку, як шчо жінка завини́т, аби́ за́раз би́ти. А дід зачи́в сьпіва́ти:

Стоїт канчу́к на гачку́,
буде́ жіньці і дячку́.
А ма́єш ти в се́би ніж,
пириве́сло пириріж;
озьми́ собі макогі́н,
та да́йжи си на розгі́н;
жі́нку раз дєка́ два,
най ни ка́жи: ром-та-дра.

А ґазда́ ви́слухав то́ї сьпіванки, ви́йняв ніж ш че́рпса, розрізав пириве́сло, ви́хопив сє з воколо́та, вхо́пив макогі́н до рук і так бив як дід в сьпіваньці росказа́в: жі́нку раз, дєка́ два: а ни кажи́ ром-та-дра.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелі: Н. Сумцов, Разысканія въ области анекдотической литературы. Анекдоты о глупцахъ. Ст. 70—83. Ч. XXX: Глупые мужья. (Тут вказана також література предмету). — Кирѣевскій, Пѣсни. Т. V. Ст. 55. — Рыбниковъ, Пѣсни. Т. III. Ст. 252: Терентій, мужъ Даниловичъ. — Добровольскій, Смоленскій Этногр. Сборникъ. Т. I. Ст 143—145. Ч. 79: Скымарохъ. — Аѳанасьевъ, Народн. русс. сказки.

Т. III. Ст. 455. — Рудченко, Народн. южнор. сказки. Т. I. Ч. 60. — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 550—551. Ч. 38. — І. Котляревський, Москаль Чарівник. — В. Гоголь, Простак. — З сим анекдотом вяжуть ся численні оповідання народні — головно новелї — про невірних жінок. Паралєлї до них зібрані в Етноґраф. Збірнику. Т. III. Ст. 154—155.

120. Гриць і Іван.

В єдно́го па́на па́сло два хло́пці свині̓. Єде́н був ціка́вий, а дру́гий був тума́н. І того ціка́вого пан си вподо́бав і дав го до шків і ви́вчив го на кcьо́ндза. А той тумано́ватий як пас свині̓ з за́молоду, так і до ста́рости. Як Гриць ви́йшов на ксьо́ндза і приї́хав до двора́, шчо́би с па́ном зоба́чити сє. А Їва́н свина́р як вздрів ксьо́ндза і так до не́го говори́т: Як сє ма́єш, бра́ти Гри́цю? А хто́ш тобі́ так ли́сину ви́скубав? (То був по́льский, то мав чу́бок ви́голиний).

А він ка́жи: Ці́хо, бо я так, як біскуп.

А я ви́джу, шчо ти хтось до́бри чупри́ну віскуб, лиш на око́ло тро́хи лишив.

Зап. в цьвітни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

121. Як Іван дї́лив курку і індиків.

В єдні́м силї̓ був бі́дний чолові́к, назива́в сє Їва́н і ходи́в до па́на молотити ко́пи, шчобі́ сє мав ві́тки отри́мати. І па́нови за ла́ску прині́с ку́рку; а пан туту́ ку́рку каза́в ку́хариви спичи́ цїлу́. А в тї́м поко́ю то́го па́ньства було́ пе́тиро цїло́ї фамі́лії. І закли́кав пан Їва́на, аби́ їх тов курков поді́ли́в. А як прийшо́в Їва́н ді́лити, то відрі́зав пасамипе́ред го́лову і дав па́нови і каза́в: То голова́ голові́. А па́ні дав ши́йку. А було́ дві па́нни, то панна́м повідрі́зував і подава́в по єдно́му крильце́ви, аби́ були́ лиго́нькі, аби́ так лі́тали, як лі́тают пта́хи. А було́ два панич́і; то паничи́м повіттина́в но́ги, шчо́би були лиго́нькі, шчо́би швитко бі́гали: А я Ївани́шче, то зьзї́м толуби́шчи. І поста́вив Їва́н ши́рит се́би цїлу́ ку́рку і сам ізьзї́в. За тото́ пан Іва́на надгороди́в, дав па́ру воли́в і коро́ву. А єго́ брат захла́нний прині́с петь є́ндиків. І питає пан єго бра́та богачи́, шчо він за тото́ хо́чи? — А єго́ брат каза́в: Тото́ шчо́сти да́ли мо́му бра́тови і пасови́ско і дров на о́пал. — То ти за до́рого, чолові́чи, за всьо хо́чиш. І каза́в пан кухареви, шчо́би тих петь є́ндиків ра́зом спік і закли́кав богачи́, шчо́би їх поді́ли́в. А бога́ч ни міг, бо єдно́го бракува́ло, ни було шісьть тї́лько петь. А як закли́кав Їва́на, а Їва́н каза́в шчо в тро́йци Бог прибуває. Пан і па́не дво́є, а є́ндик тре́тий; а дві па́ньні дво́є а є́ндик тре́тий; два паничі́ дво́є а є́ндик тре́тий; два є́ндики сє лиши́ло а Їва́н тре́тий. Тих по дво́є ї́ло єдно́го є́ндика а Їва́н сам двох. І богаче́ви ні́чо ни дав бо ни вмів поді́ли́ти.

Зап. в цьвітни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Schimpf und Ernst. Ст. 48—49. — Hammer, Rosenöl. II. Ст. 138. — Hurwitz, Sagen der Hebräer (Leipzig, 1826). Ст. 142. — Scala celi (Ульм, 1480). 376. — Fr. Widebramus, Del. poet. german. (Франкфурт, 1612). VI, 115. — Meistergesänge, A. (Cod. Berol.) 87. — Scherz mit der Warheyt. 65 в. — Harsdörffer, Nathan und Jothan (Nürnberg, 1659) 2, Jotham 2. Ст. 151. — Altdeutscher Schwank und Scherz. Ст. 20—21: Ein Mönch zerlegt einen Kapaunen.

122. *Піяк.*

Єде́н піяк пив горі́вку, і так го горі́вка палила, шчо аж осла́б на си́лах. І пішо́в ра́дити се до до́хтори, шчо́би віт то́го єму́ роби́ти. А до́хтор єму́ каза́в, жеби́ більши горі́вки ни пив, ті́лько аби́ пив масьле́нку, квасне́ молоко́, а як єму́ поле́кшиє, аби́ прийшо́в в рік знов до до́хтори, до то́го само́го. Як би був ни йшов до до́хтори, то́би був жив; а до́хтор се хтів нирикона́ти, як єму́ в сириди́ні там помогло́. До́хтор наколоти́в трі́ла і дав єму́ пити; а як го строї́в, то заче́в го розбира́ти, диви́ти се в сириди́ну, шчо єму́ бракува́ло. А він як пив горі́вку то му повипалювало аж в плу́цах ґи́ри, а від масьле́нки і молока́ то му позароста́ли ґи́ри і єму́ віт то́го ста́ло ле́кши.

Зап. в цьвітни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

123. *Жонатий.*

Єде́н бога́ч мав си́на єдинака́. А я́к той син дійшо́в до своїх літ, то хті́в се жени́ти з двома́ жінка́ми. А та́то каза́в: Жини́ се вперед з едно́в і пробу́й, як ти буде́ до́бри, то тогди́ се воже́ниш з дру́гов. Али син вожини́в се і все га́тка за дру́гов жі́нков. І обо́є взе́ли се ра́дити, те́сьть з нивістков: Шчоби ми зробили, шчоби́ він се ни жини́в другий раз? І нивістка старо́го пора́дила, шчо: Я вам дам їсти за шчо раз, аби́ син ни ви́дів, а си́нови десь коли́сь і тото́ ги псо́ви. А до робо́ти гони́ли го за шчо раз. І ора́ли на поли. Та́то ходи́в за плу́гом, а син нагане́в ко́ні. І таки́й син був зму́чиний, шчо ни міг до́бри но́ги підноси́ти. А ш чужої стороні́ ї́хав мужи́к до лі́са вола́ми і єде́н вів був ду́жи обну́риний в боло́то і таки́й худи́й, шчо ни міг йти в ярмі́. А син та́та питає: Чо той, та́ту, таки́й бик пе́ндзний? — Та́то вітповіда́є: Бо він ма́є дві жінки. — Син: Коли́ так, то я ни хочу дві жінки! — Приїзде в ве́чир до до́му, а їх пацюк лижи́т піт пло́том, я́ґби ниживи́й. А пацюк биз день ходи́в по чужи́х городах і роби́в лю́дем шко́ду: вирива́в мо́ркву; а хло́пи збігли се с кола́ми і то́го пацюка́ ду́жи оббили, шчо як прийшо́в до до́му, то лижи́в як ниживи́й. А син пита́є: Чо той, та́ту, так пацюк лижи́т? — А та́то єму́ ка́жи: Бо він ма́є дві жі́нки. — О, коли́ так, то я ни хочу дру́гої жі́нки на жа́дин спосі́п. — А як ви́пустили мале́ тиле́, шчо шче сца́ло коро́ву і тото́ тиле́ по вобо́рі ду́жи бігало, а син ка́жи: То кобисти, та́ту, тото́ тиле́ ожини́ли, то воно́ би ни бігало,

оно́ би так ти́хо сиді́ло і ходи́ло, як я ти́хо хо́джу; бо як я колись був нижона́тий, то і я так брика́в, як тото́ тиле́ ні́ні, а ни́ні вже й пома́лу ни мо́жу ходи́ти! — І ґаздува́в син чи́риз до́вгий чис і а́ні га́тки за дру́гу жі́нку.

Зап. в цьвітни, 1898, від Тимка Гринишипого в Пужниках, Бучацького пов.

124. Богач і бідний. А.

Було два брати, оден бідний, другий богатий. Раз богатий збирає ся на торг, набрав збіжа, повіз продавати. А бідний каже до жінки: Піду і я на ярмарок, може поможу що кому здійпяти, або зложити та зароблю кілька ґрейцарів, буде на сіль, чи на що єншого. Пішов він. Перенудив сє цілий день, але не треба було єго нікому до помочи, не заробив нічого. В вечер приходить до брата і каже: Прийшов-ім на ярмарок, думав, що що́ зароблю, але не хтів мене ніхто взяти до роботи. Ти продав вже все, ходи, кажи дати по 2 кр. горілки тай треба йти до дому.

А богач каже: Не можу піти на могорич, бо вдома жінка буде мене обраховувати, то як дізнає ся, що я стратив 4 крейцарі, то зробить мені судну годину.

Но то пожич мені 4 кр., а я тобі віддам.

Як так, то добре, — і пішов в шинок, випили горілки і вернули до дому. Богатий розказав все жінці, а та зачала єму докучати, що стратив 4 кр.

Він каже: Таж брат казав, що віддасть.

— То йди зараз до него, нехай віддає.

Приходить богатий до бідного ще того самого вечера і каже: Віддай брате 4 кр. бо мені жінка спокою не дає.

Деж я тобі зараз їх возьму? Піду завтра молотити до ксьондза, зароблю то віддам.

На другий день в вечер приходить богач знов тай допоминає ся о гроші. Бідний каже: Віддавбим, але їґомосць не дали гроший, казали: ти маєш діти і дали мені дві булки хліба. Чекай ще мені до завтра. Пішов другого дня, але гроший знов не дістав, дали їґомосць муки, на третий день полотна, а тут брат приходить що дня, допоминає ся о гроші. Бідний каже: Піду ще в завтра і попрошу, щоб їґомосць дали мені наперед за кілька день і як дадуть, то зараз таки тобі віддам. Пішов, просить, а їґомосць питають, на що єму треба гроший. Він розказав. Іґомосць кажуть: Ти єму тих гроший не віддаси. Піди до дому, заслабни, я тебе висповідаю і ти буцім вмреш. Зробив так бідний брат, заслаб, висповідали єго їґомосць, він вмер, вбрали єго, положили на столї, при-

ходять люди, мовлять пацір, жалують вдови, дітий, а богатий брат прийшов, кляклув серед хати і зачинає нарікати що пропали єго 4 кр. В тім селї був звичай, що вмерлих несли на ніч до церкви, а на другий день ховали. Занесли і бідного брата до церкви, люди вийшли, церкву замкнули, а богатий сховав ся в кутку в церкві. Хтїв здерти що з брата і продати, щоб єму вернуло ся єго 4 кр. Ще до того не прибрав ся, аж чує стук! стук! в двері; розбійники зачинають двері виважувати. Богатий сховав ся за овтар, розбійники війшли до церкви, обнишпорили скарбони — а зрабували они вже богато церков і мали досить гроший, — аж тут оден намацав на серединї трумно. Закликав других, розбійники зійшли ся, обступили вмерця і зачали радити, що з ним зробити. Була всїляка рада, то щоби єго винести на цвинтар, то вибити, то в дверех поставити і підперти... Слухає того бідний брат в трумнї, слухає і богатий за овтаром, та думає: вмерлому вже все одно, що зроблять, то зроблять, але що буде менї живому! Розбійники вже зачали відбивати віко і вмерця добувати, а бідний як не скричить: Вставайте вмерлї, будем їсти живі! тай зірвав ся до них, а богатий брат зза овтара і собі: Бери брате і я буду помагати! Розбійники полякали ся і зіставили всї награбляні гроші тай втїкли. Бідний ходить по церкві і збирає гроші, що їх розбійники зіставили, а тимчасом розбійники відбігли добрий кавалок тай спинили ся і насїли (вчепили ся) того, котрий закликав їх до вмерця. Кажуть: Було не зачіпати, нехай би собі лежав був камінякою, а то напитав нам біди. Не скуралисьмо нїц, ще й своє давнїйше стратили. — Ідиж тепер подиви ся, чи богато їх єсть. А той просить ся: То ми були всї 12, а повтїкали, — а тепер мене самого посилаєте; що я зроблю? — Но, таки мусїв піти. Приходить під церкву, наслухує, заглядає, хто по церкві ходить і кілько їх, – а бідний зобачив, що хтось заглядає, вхопив з него шапку, тай каже богатому: На маєш, брате, то буде тобі за твоїх 4 кр. Розбійник, як то вчув, втїк до своїх тай каже: Там їх мусить бути страх богато, то, кажу вам, подїлили ся нашими грішми, та ще знать одному не стало 4 кр., бо котрийсь здер з мене шапку і сказав: На брате, то буде тобі за 4 кр.

Зап. в сїчни. 1893, від Мілька Ващука в Половім, Яків Миколаєвич.

125. Як Іван вмирав за ґрейцар три рази. Б.

Було два ґосподарі: Іван і Стефан. — Стефан був бідний, а Іван богатий. Одного разу поїхали обидва на ярмарок. Іван продавав пшеницю, а Стефан кобілки. Як мали вже вертати сказав Стефан: Славити Бога, продавім кобілки і накупив дещо до дому. Іван каже: маєте ви дрібні гроші, тоби купити дїтям колачів, а я маю самі пятки, міняти ся

не хоче. Як маєте, пожичте, а я в неділю віддам. Вернув Іван до дому і розказав все жінці. А жінка єму радить: Як він в неділю буде йти по ґрейцар, то ти лязь на лавці, а я скажу щось вмер. В неділю приходить Стефан по ґрейцар, видить на лавці Івана вмерлого тай питає єго жінки: А щож ваш чоловік вмер? — Таж вмер. — Добрий сусід був небіщик, нехай помолю ся за него. Клякнув, помолив ся, а потім встав, взяв сьвічку, зачав Іванови приглядати ся і притулив сьвічку єму до лиця. Івана припекло, мусів вставати. Жінка Івана зачала Стефанови дякувати, цюлювати єго по руках, що чоловіка єї воскресив. Но — каже Стефан — віддайтеж тепер мені ґрейцар. Іван сказав, що в другу неділю віддасть. — Прийшла та друга неділя. Жінка каже до Йвана: Влїзь в яму, я тебе накрию газузями, а як Стефан прийде, то скажу, що ти вмер і вжем тебе поховала. Стефан приходить в другу неділю по ґрейцар, а жінка Йванова каже: От біда, таки вмер, вжем і поховала. Стефан каже: Піду хоць помолю ся за єго душу. Прийшов, клякнув, говорить Отче наш, аж дивить ся, а з ями щось курить ся. А то Йван курив в ямі файку. Стефан зробив ся бугаєм, зачав ричати, землю дерти, тай впав в яму. Знов воскресив Йвана, а жінка знов єму дякує. — Стефан каже: Але таки віддайте мені ґрейцар. А Йван: Прийдете в другу неділю, я розміняю і вам віддам. — Приходить він в трету неділю, а Йванова жінка каже: Ой вмер, вмер мій чоловік і в церкві в трумнї лежить. Стефан каже: Піду помолю ся Богу. Приходить, дивить ся, лежить вмерлий насеред церкви. Хтїв виходити аж тут йдуть 12 розбійників. Стефан назад до церкви і сховав ся за образом. Заглядає, а розбійники рахують гроші. Рахували, ділили ся, а ще велика купа гроший зістала. Один з них каже: Хто те трумло перерубає, того будуть ті гроші. А оден вже хоче перерубувати. Стефан як не возьме той образ, як не кипе на церкву та не скричить: Вставайте мертві, будем живих дерти — і розбійники полякали ся і повтїкали, а гроші зіставили. Тепер Іван і Стефан зачали ся тими грішми ділити і ще одного ґрейцара не стало. А розбійникам жаль зробило ся гроший і оден каже: Піду подивлю ся, як їх шмат (богато) нема, то підем, їх побємо, а гроші заберем. Всадив голову в двері, а Йван схопив з того розбійника шапку тай каже: Маєш Стефане, то буде тобі за ґрейцар. Розбійник вернув без шапки. Но — питають ся розбійники — щож там чути? А він каже: Там їх так богато, що тими грішми поділили ся і ще одному браковав ґрейцар, то здер з мене шапку і дав тому, що не стало єму ґрейцара, — шапку. Розбійники сказали: Коли їх так богато, то втїкаймо! — І повтїкали, а Стефан і Іван пішли з грішми до дому.

Зап. в цьвітни, 1895, від Антоника Міщука в Вульцї Сушен. Якім Миколаєвич.

Паралелі: Zbiór wiad. do antr. kr. T. V (3). Ст. 342—233. Ч. 36. — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 580. Ч. 65: Русскій и Мазуръ. — Добровольскій, Смоленскій этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 677—679. Ч. 5: Якъ Андрея Хвадей за грошъ мучів.

126. Чорт і парубки.

Ішли́ хлопці на висі́лє, а зди́бав їх чортя́к. А де ви йде́ти хло́пці?

Вітповіда́ют хло́пці низнайо́мому па́нови: Та йдем на висі́лє.

Ка́жи злий: Як ви йде́ти на висі́лє, там мине́ не тре́ба; ви тото́ зро́бити биз ме́ни, шчо я ми́шлю! А в тім шче сє ве́рну і поди́вю сє, шчо там хло́пці зро́бє.

Прийшли́ хло́пці на висі́лє, на висі́лю заба́ва: Музи́ки гра́ют, дру́гі гуля́ют, де́які сиде́ за столо́м і їде́, пют, а в пе́цу вого́нь гори́т; хло́пці запе́рли две́рі ісь сі́ний, пітпе́рли две́рі коро́мислом, шчоби́ ни міг ніхто́ вийти с ха́ти. І затка́ли ка́глу, а як пішо́в дим по ха́ті, то всї люди повті́ка́ли вікно́м, а чортя́к аш сє росьсьмія́в, ка́жи: До́бри я каза́в, жи мине́ ни тра там, зроби́ли, шчо я ми́слив. А боя́в сє злий, шчоби́ й єму́ хло́пці ни зроби́ли збитки і ни мав сє де схова́ти; аш ту зди́бав, шчо ви́сів на пло́ті горне́ц. А він заліз в горне́ц, шчоби́ схова́в сє віт хло́пців, а с хлопців котрись взєв ка́мінь і ки́нув в горне́ц. А горне́ц сє збив, а він як ви́скочив і ка́жи: Ага́ вже́сти мнє й ту найшли́! І пішо́в злий до до́му, а хло́пці тако́й лиши́в там на висі́лю.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелі: Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 124: Хлопці гірші за чорта.

127. Як чорт баби не пізнав.

Пе́рши коли́сь да́внїх часів то люди в дітькі́в гро́ши позича́ли. Но, і пішо́в до ді́тька і просив єго́ хлопи́ця, ка́же: — „Пози́чте мині́ гро́ші тілько і ті́лько“. Та й ді́тько пози́чив. Чика́в він єму́ рік, два ро́ки, три ро́ки, той ді́тько то́му, і вже там пару літ чека́в, пять-шість літ. І вихо́ди хлоп той на по́ле гора́ти — ді́тько вихо́ди зь лі́са і ка́же: — „Ага́, є ти мині́, голу́пчику!“ — так ді́тько до то́о хло́па. І хлоп залякав ся і ка́же: — „Вже тобі принесу́ за́втра...“ — І прийшо́в хлоп до до́му і ра́дить ся жінки: — „Де ми во́зьмим гро́ші?“ — Вона́ кає: — „Дурний, ни гризи́ ся! Я так зроблю́, жи ми тих гро́шій ви віддамо́...“ — Ка́же: — „Взавтра, як Бог дасьть дочека́ти — ка́же — я скипу сорочку і спідницю і — кає ти на ме́не бу́деш на го́лову фсіда́ти і ї́хати до не́го. Як він пізнає, чим ти ї́диш (ска́жиш єму́), то тоді́ віддаси́ є́му гро́ші“. — Ну, і на дру́гій день, переночува́ли — скида́є жінка соро́чку і фсіда́є хлоп на ню і ї́де ді́ткові гро́ші віддава́ти. І прийїзь-

дя́ть аж до ді́тька, бли́сько ді́тька вобертає ба́бу голово́ю на-за́д а д.. в на-пере́д і так ї́де. І приї́ьдять бли́ше, вихо́ди ді́тько зь ли́са, а він ка́же: — „Но, пізна́єш, чим я ї́ду, то я тибі́ привіз гро́ші". — Ді́тько-хирня́ка так заглядає, надоко́ла хо́ди, так заглядає, і не пізнає́, чим той хлоп приї́хав. І ни пізна́в, шо то була́ за плані́та, і ка́жи до то́го хло́па, жи: — „Я тибі́ гро́ші дару́ю". — І вони́ прийшли́ до до́му і ті́шать ся, жи так вона́ нара́дила, жи гро́ші ді́тькові ни віддали́. То вже кіне́ць.

Зап. в серпни, 1894, в Клекотові Брід. пов. від Демка Рицара О. Роздольський.

Паралелї: Zbiór wiadomości do Antrop. krajowej. T. XV. Ст. 29—30 (3). Ч. 12: O babie, co zakuad z djebłem wygraua. — Ibidem. T. V (3). Ст. 246—247. Ч. 50. — И. Рудченко, Народ. южнор. сказки. Т. І. Ст. 54—56: Чоловік і чорт. — Русскія завѣтныя сказки. Ст 44—55. Ч. 26: Мужикъ и чортъ.

128. Хлоп і цїсар.

Був єде́н чоловік, шчо шчо́день йшов за гро́ші ора́ти! Али ці́сар ї́ди, тай ка́жи: Шчо́ ти, чоловічи ро́биш?

Ору́.

Собі? пита́є сє.

Нє, за гро́ші.

Но, ка́жи, шчо ти бире́ш на день?

Пє́тку.

Ну, то ти бага́то зарабє́єш!

Він кажи: Нє.

Ну, а де́ш ти гро́ші діва́єш?

Єдно́ врива́ю на плуг остри́ти, дру́ге врива́ю віс помасти́ти, колї-сни́цу, тре́ти врива́ю на посторо́нки, тра́ба купи́ти, шчо сє зупсує́, тра́ба зла́годити ко́ло во́за. Типе́ричка ї́сти та́кі тра́ба да́ти ко́ньом. Одні́ гро́ші віддаю́ с то́ї пє́тки, а дру́гі зичу, а тре́тї в вікно́ кида́ю.

Но, скажи́ мині́, чоловічи, кому́ ти віддає́ш?

Він ка́жи: Я ма́ю та́та старо́го, то я та́тови віддаю́; а си́на ма́ю молодо́го, то так са́ми зичу сво́му си́нови, як тато мині́ зи́чили, аби́ я був чолові́ком. А тото́, шчо в вікно́ кида́ю, то ма́ю доньку́, так са́мо, я́кбим в вікно́ ки́нув тоти́ гро́ші, шчо я їх ла́годжу. Шче я́ґби сє до́брий зеть тра́фив, то шче́бим сє подиви́в за шчо рас так, як в вікно́ на єго́ має́-ток, шчом му дав; а я́ґби таки́й вхо́пив бі́дний, шчо́би змарнува́в, то́би ми сє так здава́ло, шчом в вікно́ ки́нув, тай вітир розвіяв, тай нима́ нічо́.

Ну до́бри, чоловічи, ка́жи той ці́сар до него, аби́с більши тото́ ніко́му ни каза́в, аж до́ки цїсарску го́лову ни вздри́ш.

Али визадо́вгий час віхо́дит то́го само́го цїсари син на во́яж, тра́-фив на само́го не́го та́ґжи. Сла́ва й Су́су Христу́! ка́жи син цїсарів.

На віки віко́м.

Бо́жи допомага́й.

Де́кую, па́ни, най Бог вам помага́є.

Оре́с собі, чоловічи?

Нє.

А кому́ж?

За гро́ші дру́гому.

Шчо ти бире́ш?

Пе́тку де́нни. Так са́мо росказа́в му, як старо́му ці́сариви, а́ли ни віяснив, шчо́ то ма́є значи́ти?

Ка́жи молоди́й ці́сар: Шчо тото́ значи́т, шчо ти зи́чиш гро́ші, а дру́ги, шчо віддає́ш, а тре́тє, шчо в вікно́ кида́єш.

А той ґазда́ ка́жи до молодо́го ці́сари так: Мині́ ни мо́жна вже тобі́ росказа́ти, бо я сказа́в ста́ршому, ці́сарови і цісар сказа́в так: Шчоби́с тих три рі́чи ни росказа́в бі́льши ніко́му, до́ки мую́ ці́сарску го́лову ни вздриш.

Али він був молоди́й, фільозо́ф до́брий і ка́жи: Но, я ти пока́жу ці́сарску го́лову. — Ви́диш ці́сарску го́лову на ри́ньскім шчо є? Типе́р мині́ му́сиш сказа́ти. — Той сказа́в. — А молоди́й порозумі́в тото́, шчо є, тай від не́го пішо́в. Низадо́вгий час стари́й цар зроби́в баль вили́кий, скли́кав всї крулі́, ксе́ньжів, маґне́тів, зачи́в то вітолко́вувати, шчо значит: шчо зи́чит, а шчо віддає́, а шчо в вікно́ кида́є. Цар ка́жи: Пітпи́сую свою́ полови́ну мае́тку, як мині́ хто відгада́є тото́. — Ка́ждий вгадує, ни мо́жи відгада́ти. А молоди́й принц услу́хав туту́ бе́сіду. Як вже пітписа́в та́то тото́, шчо хто відгада́є, то буде́ ма́ти пів мае́тку, тай ка́жи: Я, та́ту, відгада́ю. — До́бри. — Як відгада́в принц, ка́жи: Хто тобі́ тото́ сказа́в? — Він ка́жи: Ора́в хлоп на по́ли єде́н і він сказа́в. — А стари́й сказа́в: А він як сьмів каза́ти, коли́ я каза́в, по́ки ці́сарску го́лову ни вздрит, до́ти аби́с ни каза́в ніко́му бі́льши? — А цари́ син вітпові́в так: Він мині́ ни хоті́в сказа́ти, а́ли я го зайшо́в спо́собом. Вії́мивем ри́ньский тай ка́жу: Ну, диви́ сє; є голова́ ці́сарска на сім ри́ньскім? — Є. — Ну, типе́р мо́жеши каза́ти. Він ми тото́ віказав. За́рас стари́й ці́сар пісда́в по́віс по не́го, шчоби́ сейча́с приї́хав, шче та́кі на той обі́д. — То ни бу́ло да́лї, як від мени до дво́ра. (Оповідач жиє близько двора). Приїхав на обіт той хлоп, ка́жи стари́й ці́сар: Ти нашчо́ каза́в? — Він ка́жи: Но, я ни каза́в, до́ким ни ви́дів ці́сарскої голови́. Як мині́ принц показа́в ці́сарску го́лову і сказа́в, му́сиш сказа́ти, то я сказа́в. — Ну, ка́жи, сі́дай типе́р по́при ме́ни по пра́вім бо́ці. А ре́шта сі́ли від не́го ці́ла ла́ва. І типе́р с кра́ю с пра́вого бо́ку зачи́ли пи́ти килі́шком вино́. Як напи́в сє крайний до дру́гого, як той ві́пив, то аби́ дру́гого торкну́в по писку па́льцеми на ці́сарский ро́сказ. Типе́р сє на-

пив третий до читвертого, як третий віпив, аби другий го торкнув в писок. Али сидит мініїстир попри хлопа с правого боку, вже сказав: дай Божи здоровє — хлопови, лиш віпив, а той знов читвертий торкнути мав мініїстру по писку пальцєми, як віпив. А якби хлоп віпив вже був, то мав мініїстир торкнути хлопа по писку, а хлопови приходило так ціїсарови зробити. Али хлоп на тім застановив сє, жи то ни жерт, щоби вже до ціїсари пити вино, тай кажи: Гов, панови, крульови, маґнети! Прошу єден голос; ци позволити ми? — Всї нараз казали: Можна, проши. — Ну, пуслухайти мине, панови, вилики крульови, шчо я вам типер скажу. Я ї̈хав широким лугом, али дорога файна була. І там єм приї̈хав чим раз далї, тим раз вусчи, шчо вітти дужи висока скала, а з другого боку дужи глєбока вода. І так єм далеко заї̈хав, шчо ни було куда поїхати, бо скала засунула дорогу аж до глєбокої води. — А тоти стали панови, думают, тай кажут: То було павирнути взад. — А він кажи: Ну, вольно панови, крульови, маґнети? — Нараз всї крикнули: Вольно. — Тай взєв навирнув взад, напив сє до мініїстри, а ціїсари лишив, шчо го ни рушив. Тай як мініїстир віпив той килиїшок вина, а той хлоп як му дав по писку, аж му сє губи закотили. Нараз крикнули панови й крулї: Браво, віграв хлоп.

Зап. в маю, 1897, від Олекси Сенюка Савкового з прізвиском Жильце в Коропци, Буч. пов.

Паралелї: В. Добровольскій этногр. сборникъ. Т. І. Ст. 380—381. Ч. 23. — Порівн. конець сього оповіданя з чч. 24—25 сього тому.

Б. Женщини („Баби“).

129. Тягар.

Раз їхав мужи́к доро́гов, а жінка йшла до міста і не́сла на пле́чох спо́рий тлума́к: Сідайти, кумо, ка́жи мужи́к, я вас підвизу́ тро́хи, бо й я до міста! — Жінка сіла тай трима́є тлума́к на пле́чох. — Ви чо́, ку́мо, ни поста́вити тлумака́ на фіру? Та́жи вам те́шко єго́ трита́ти! — Е, дай вам Бо́жи здоро́вє, що мине́ визе́ти, на що ще такий тєга́р кла́сти на фіру!

Зап. 1895, від батька Михайла в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1881. Ст. 79. — Кал. Прось. на р. 1870. Ст. 78.

130. Опихане.

Прийшла́ зима́, прикри́в сьніг малий зе́млю, а ба́ба зїбра́ла сє, пішла́ з доньков на стирню́ збира́ти про́со, шчо сє лиши́ло пороострісани. А здиба́є ї пан: Де́ ти, ба́бо, йдеш? — Я йду на волотки́. — Вирни́ сє, ба́бо, я ти дам сво́го про́са. Де тиие́р назбира́єш? — Ка́жи ба́ба до доньки́: А ни знав, ци піханого? — Али пан поїхав, а ба́ба кричи́т: А піханого, па́ночку? — А пан ка́жи: А ти́ би шче й піханого хтїла? Ти́ си сама́ ни го́дна заопіха́ти? Коли́ хо́чиш піханого, то ни дам нїякого. Іди́ назбира́й си, коли́ хо́чиш. — І ба́ба пішла́.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 392. Ч. 15.

131. Здорова носи.

Козаки гуляли в коршмі, та напивали ся; та надійшла баба жебрачка; підслухала під дверми, тай думає собі: Тепер козаченьки підгуляли, то і по талярови дадуть милостинї, а котрий підохочений, то бодай чи червінця не викине? Відхилила двері, влїзла в хату, тай стала в куточку коло печи, тай отченаші говорить, здихаючи та покахикуючи.

А козаки і байдуже, і не дивлять ся на ню. От она підійшла близше, та трясе ся і просить: Будьте ласкаві, панове, дайте старовині який гріш поратуйте бідну, я буду Боженька просити, аби вам дав здоровячка, та щасливе пановане, та войоване.

Один козак обернув ся: „А що ти бабо, трясеш ся, чись змерзла? — Татже змерзла, паноньку, ось біда, зима йде, а я гола, нема в що одягнути ся — сказала бабка. А козак борзо потішив єї: Не жури ся бабо, я тобі кожух купю“. — Бог да прости! дяковать вашеці, дай Боже здорове вашеці вам — перебила урадувана бабка. А козак єї в відповідь: Здорова носи, бабонько!

А бабка постоявши, постоявши, обернула ся тай пішла, думаючи собі: „Оттак обіцяв пан кожух, та слово єго тепле“.

Бібл. Онишкевича т. III. Ст. 313.

Паралелї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 382—383. Ч. 8.

132. Невдоволена.

Єдна́ жінка ходи́ла до ко́ршми ш чи́ста напивати сє, а як вирта́ла с ко́ршми, то росказа́ла чолові́кови, шчоби́ отвори́в воро́та, як она́ надíйди с ко́ршми. А я́ґби був ни втвори́в, то́ го би́ла. І він вийшов і втвори́в воро́та, а́ли ву́ско. А вона́ як пішла́ до ха́ти, взє́ла чолові́ка за чупри́ну і взє́ла го би́ти. Ка́жи жінка: То я свиня́, шчо ти мині́ так ву́ско втвари́єш? — А як пішла́ дру́гий день до ко́ршми, а напи́ла сє до́бри і йде до до́му співа́ючи. А чолові́к вийшов і вже втвори́в воро́та ду́жи шеро́ко. А она́ як злапа́ла і знов би́ла, тако́й на воро́тєх: То я во́зом і́ду, шчо ти мині́ так широ́ко втвари́єш? — А там нучува́в подоро́жний і так єго́ дора́див: Ва́ши жінка вас бє, а моя́ то шче́ сє ка́жи і в міху носи́ти! — А пяна жінка росказа́ла, аби́ і її́ в міху чолові́к носи́в. Як влізла в мішо́к, а чоловік взєв шнурка́, мішо́к до́бри завєза́в, а жінку в міху так ви́бив, шчо вже ніко́ли ни би́ла чолові́ка, а́ні ни каза́ла в міху носи́ти сє.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

133. Богачі і бідні.

Як сьвіт сьвітом, то ни бу́ла ба́ба вітом; ни о то́є, жи ма́є до́вгий во́лос, а коро́ткий ро́зум, а́ли о то́є, жи ни ма́є то́го, шчо хлоп. — В Бириме́нах[1]) була́ ба́ба запли́тна, му́дра на ціле́ сило́, ци на ці́лий сьвіт. Каза́ла, жиби́ тото́ ма́ла, шчо хлоп, хоць з мо́ркви, то би ї до штирна́цїть день за віта ви́брали. На віта ни вибира́ют, аби́ розу́мний і пова́жний, а́ли най буде́ й ду́рний, коби́ лише́ бога́ч. А то чому́? Бо він ма́є

[1]) Село в Буч. пов.

за шчо ра́ду напої́ти горі́вков тай га́раком, а бі́дний то ни ма́є сє за шчо пітку́пювати на го́нор, бо він зна́є, жи хоць на всіля́кі тру́пки ви́дасьть, то він пото́му собі́ всьо пошука́є на грома́цкі ка́сї тай на грома́дї: То ка́жи, шчо бога́ч, то свиня́, а шчо бі́дний, то ду́ринь. Бо бога́ч як вийди до мі́ста, а шчось вздрит, то гі́рши тума́нит як Жид, абі́ взєв ду́рно, а ни дав гро́ші; а бі́дний хо́цьби хтїв купи́ти, то ни ма́є за шчо: чи́рис тото́ ду́ринь.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

134. Силачка.

У Ро́сиї то був такий боре́ц хлоп, шчо як йшов биз мі́сто, то бурчє́в так, як буга́й. А приїзьні люди ярмаро́шні зачє́ли пита́ти: Шчо тако́го, шчо він так бурчи́т? — Там зачи́ли каза́ти, жи то боре́ц таки́й мо́цний, шчо хати́ пиривирта́є. А єдна́ ба́ба злі́зла з во́за і закли́кала єго́ до дириве́ної ка́миниції, шчо стоя́ла на ве́заню на підвалинах дубо́вих. І ка́жи ба́ба до борце́: Ано́ ходи́, спробу́єм сє, хто моцні́шчий: ци ти, шчо хлоп, ци я, шчо ба́ба; ци ти, шчо бурчи́ш, ци я, шчо ти́хо си́джу! — І боре́ц як підні́с буди́нок, то зале́дви, жи пови́шчи колі́на, а ба́ба як підне́сла, то рі́мно с собо́в. Та́кой ба́ба бу́ла моцні́шча віт хло́па. — А ви́дів тото́ чоловік, шчо тота́ ба́ба така́ мо́цна; як приї́хав до до́му, куда́ ходи́в, то смути́в сє свойов жі́нков, бо боя́в сє, як шчо завини́т, абі́ єго́ ни би́ла. А вздріла жі́нка, шчо́ сє чоловік так смути́т і єго́ пита́є: Ни смути́ сє, чоловічи, і ни жури́ сє! Я тибе́ би́ти ни бу́ду, бо́ бим пириступи́ла пра́во; як я шчо завиню́, то ти мине́ ви́беш я́ко чоловік, а я тибе́ ніко́ли! — А чоловік смути́в сє, бо ба́ба як бє чолові́ка, то ни зна́є коли́ го́дї, коли́ ма́є ста́ти, так як сьлі́пи́й дід, як бє, то тогди́ пириста́ни, як нама́цає, жи кров йде; а глухи́й знов бє і ма́цає, до́ки ди́хає; а як вже чу́є, жи ни ди́хає, то тогди́ пириста́є би́ти.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

135. До неба.

А. Як урочи́сти сьви́то, та сє посходи́ли люди до косьцьо́ла, а єдна́ ба́ба ду́жи сє зашма́ркала. І пішла́ до орґані́стого і пита́ла: Яке́ нині́ сьви́то? — А він її́ ка́жи: Ба́бо, у́тший нос! — Она́ си гада́ла, жи то сьви́то „у́тший нос“, тай сє схова́ла в кут. — Як люди пішли́ с косьцьо́ла, а вона́ залі́зла в кіш, шчо там ш чи́мось до косьцьо́ла прийшо́в і в косьцьо́лї сиді́ла, хтї́ла, абі́ ї ангели запе́сли до не́ба с тим ко́шом. А як прийшли́ злодії́, приста́вили до вікна́ драби́ну і спусти́в сє єде́н пу шну́рі, шчоби́ взє́ти с косьцьо́ла гро́ші. А ба́ба си гада́ла, шчо

то анге́ли зла́зе, тай привеза́ли посторо́нок до коши́, шчоби́ ї кигну́ли до гори́. А вони́ як зачи́ли кигну́ти, гада́ли си, жи то зло́дій той, жи брав гро́ші. А вона́ зачи́ла сьпівати: Сьви́нтий Утшино́се! за́ньись мне до не́ба в ко́ши! — А злодії як прикигну́ли до вікна́, як вздрі́ли, шчо то ба́ба, тай наза́т пусти́ли на доли́ну. І ба́ба се вби́ла і в не́бі ни бу́ла.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

136. До неба.

Б. Єдна́ ба́ба хоті́ла бу́ти сьвіто́в: Бо́гу се моли́ла, а горі́вку люби́ла. Як се напи́ла, прийшла́ до косьцьо́ла на вечі́рне, тай всну́ла там піт схо́дами. Али ві́йшли люди с косцьо́ла по вічі́рню, тай косьце́льний ни додиви́в се, замкну́в ба́бу. Али вона́ яко́с пробуди́ла се, та́й се підопха́ла до пра́вого вікна́. А прийшли́ злодії в ночи́, три, до косьцьо́ла до вікна́, приста́вили драбину, ма́ли с собо́в до́вгий мо́цний шнур, найшли́ піт косьцьо́лом шафе́ль, тай се ра́де так: Ти є́ден лїсь, а ми буде́м тибе́ два пуска́ти. Як набире́ш там гро́ший, тай аби́с там посі́пав посторо́нком, тай ми тибе́ ві́тегнем. — А той ка́жи: До́бри, я сїда́ю. — Сїв він, спусти́ли го, пішо́в до захре́стиї, там де́шчо зачи́в шука́ти, ци нима́ гро́ший, а ба́ба се пробуди́ла, сі́пнула той посторо́нок, залї́зла в шафе́ль, зачи́ли тегну́ти, а ба́ба пя́на зачи́ла сьпіва́ти:

Де́кую ти, па́нно сьви́нта,
Шчом за живота́ до не́ба взе́нта!

Злодії напу́дили се, тай втіклй, а той тре́тий лиши́в се в захре́стиї. Ра́но косьце́льний ввійшов до косьцьо́ла; злодій напу́див се тай сиди́т в захре́стиї, а ба́ба се поби́ла, тай хо́взае се по косьцьо́лї, йо́йкає.

Зап. в цьвітни, 1897, від Олекси Сеньчука з прізв. Жильце в Коропци, Буч. п.

137. Вимовила ся нехотячи.

Ді́вка не́сла во́ду з зба́нком с кирни́ці. Надійшо́в па́рубок, тай проси́в води́. А зба́нок був ничи́стий. А він ка́жи: Али́ то той зба́нок рука́ми чу́ти! (Він се так з неї закпи́в). А вона́ ка́жи: Мині аби́ й позавирта́ло, як я коли́ ру́ки в не́го пха́ла!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

138. Добре розсудила.

Йшло два хло́пці, тай найшло́ соки́ру і ни могли́ се пев поділи́ти. Той каза́в, жи моя́, той каза́в, жи моя́. А ни зна́ли, шчо то, аби прода́ти, і грі́шми се поділити Али пішли́ до су́ду, аби се́ньдзя присудив, котро́го она́ мае бу́ти. А се́ньдзього ни бу́ло до́ма. А вихо́дит сеньдзьо́ва.

і заклика́ла сво́го сто́рожи і каза́ла соки́ру збйти с топори́ска, окре́мо, топориско каза́ла ввѐти на палиц і зва́жити на половині і пиритєти на половині: Єдну́ половйну да́ла єдно́му хло́пови, а другу половину дала дру́гому хло́пови, де́рива, а сокиру лишила тому, шчо судив.. (Як єго́ нима́ до́ма, вона́ пе́нсії ни бире́, за шчо ма́ла суди́ти?).

А тоти́ патики́ покидали, тай пішли́ до до́му. Шче ма́ла чим запалити.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

139. І Бог добрий і чорт не злий.

Ішла баба без кладку, а на нїй стояв пан в червоній шапці, в червоних сподньох, тай питає ся баби: „Хто ліпший, ци Бог, ци я?“ А баба вітповіла: „Бог добрий, але і вам панейку ничого, іно люде взяли вас на язики — дїдько, тай дїдько!“ Дїдько розсміяв ся, тай пустив бабу.

Зап. 1881, від Федька Мельника в Розбори Округлім, Яросл. п., Мих. Зубрицький.

140. Пильна господиня.

Купив єде́н чолові́к коро́ву, а жінка ни хті́ла доі́ти. А чолові́к ка́жи: Ка́сю, Ка́сю, а доі́ла ти кра́сю?

Ка́жи: Доі́ла, доі́ла тай молоко́ зьзі́ла! (аби́ ї ни пита́в, де молоко́ ді́ла).

Та шчос доі́ла, коли́ я вчо́ра прода́в?

Ка́жи: Е, я забу́ла, жи вона́ ни риче́! — Вона́ аш тогди́ йшла доі́ти, як рика́ла.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 93. Ч. 199: Жинка-гульвиса. — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 549. Ч. 36: Жінка гульвиса.

141. Вгадала.

— Отже вистане нам хлїба! — каже богач при кінци передновку до жінки.

— Е, бо я паленицями намагала!

Тв. В. Навроцького Т. І. Ст. 58.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 67. Ч. 152: Выстане хлиба.

142. Мороз і баби.

Йшов моро́з биз міст, а ба́ба сиді́ла при мо́сьті на краю́. Ка́жи моро́з до ба́би: О ба́бо моро́з!

А ба́ба ка́жи: Моро́з, Бо́жи го спомо́жи.

Дав мороз бабі вбране, аби ни змерзла. Йде далї, сидит друга баба. Кажи: Морос тисне.

А баба, кажи: Ой тото тисни, вочи би єму витиснуло.

А мороз як потиснув, то аж її самі витиснув вочи.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Чубинський, Труды т. II. Ст. 434—435. Ч. 133: Морозъ.

143. Бабина дївка.

Прийшов парубок сватати бабину дївку. А вона кажи: Котру, мамуню, брати сорочку, с нирішками ци с кишичками? А старости си гадали, жи ни знати яке хороши вбране: А то с пирішками, то шшивани поверха, в єден прух, а с кишичками то полатани.

Зап. в січни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

144. Через павутину не віддала ся.

Було дві хатї, а єдні сіни. А в тї хатї була дївка й в тї, в обох. В єднї хатї була файна дївка, а в другі поганїшча. А єден парубок ходив до них на вичирницї. Він сам ни знав, котру має сватати, ци тоту файну, ци тоту погану. А тота погана приймала єго в госьтї. Дала єму нїж і хлїб, аби си краяв. А він як краяв, тай си скалїчив палиц. Тай кажи: Дай но ми павутини, най привину, та сє загоїт. — А вона кажи: Деж я ти павутини возьму, коли в мени чисто в хатї? — А тота друга кажи, тота файна: В мени є, в мени шче від сім літ висит! — Або, кажи, дай ми болота з дна коновки! — Она кажи: Коли в мени нима, чисьтї коновки. — А тота кажи: Ходи, в мени є, набиреш на цїлий палиц, та ти сє загоїт!

Тай той вже знав, с ким жинити сє. С паскуднов ожинив сє, а тоту лишив.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

145. Відданиця.

А. Рав одна баба продала свій маєток, взяла гроші і пішла в сьвіт. Ишла через ліс. Тамтуди йшов якийсь хлоп і каже: Дайте менї гроший, то я прийду до вас на зальоти! — Баба дала єму досить гроший, сама вернула до села, наварила, напекла і чекала. Але нїхто не приходив і вона пішла в ліс на те саме місце. В лїсї вив вовк. Баба зачала кричати: Сюда, сюда панї Васильовский з своєю дружиною! Вовк прийшов і бабу з'їв.

Зап. в цьвітни, 1895, від Семена Іванчука в Половім, Яків Миколаєвич.

Віддаииця.

Б. Служив в дворі єден Їван Ковак, мудрец був. Пиричув, жи баба мала гроший досить і прийшов до тої баби на вичирниці: Бабуню, можи би ви пішли зо мнов до сьлюбу? Баба була врадувана і давала Іванови їсти, пити до волї. Як сє Іван добри напив і зачив сьпівати; сьпіваючи плєскав в долонї:

Бабуню, бабуню
Ото ви хороші.
А деж ваші гроші?

Баба єму вітсьпівала:

Іванку, Іванку,
В сінєх під жорнами
В збанку.

Взєв бабу і вів ніби до сьлюбу. Як вивів за сило, сьпівав висільної, завів бабу в лози нат став: Зачикайти бабуню, а я йду до ксьондза звідати. — Кілько Іван пішов, а вовки прийшли і зачили бабу торгати, а баба кажи: Помалу бояри, помалу, бо сє буде молодий гнівати. — Али вовки на тото ни вважили, такой бабу зьзїли. Пішов Їван, взєв гроші, тай пішов до дому: вже сє ни було кому за грішми упоминати потому.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

147. Замерзла баба.

Мала баба на відданю дівку. Прийшов парубок, аби туту дівку посватати. Ни хтїла баба доньку віддавати, тілько хотіла, аби її посватав. Ни можливо було бабу пирипирти. Казав той парубок: Як пирипочуєш в марцу на стриху піт саком, то тє буду сватати, а як нє, то такой дівку. А в марцу звикло мороз найліпший в досьвіта. Баба вилїзла на стрих, накрила сє саком і так нучувала. Як биз ніч було тепло, то баба спала спокійни, а як досьвіта мороз взєв нарушувати, баба взєла промовєти:

Свитай, свитай, свитанєчко,
Мили буде коханєчко:
Швах (аби борше свитало)!

І так далї промовєла. Али то було надаремно, як мороз добрий потис такой баба замерзла, а парубок ожинив сє з дівков.

Зап. в січни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

148. *Не віддана.*

А ти чому нічо не говориш? питає жінка дівчини, що сиділа похнюплена і анї словом не втиркала ся до розмови.

Або я віддана? каже дівчина.

Зап. 1883, в Сапогові, Борщ. пов. Д. Шимчук.

149. *Мачуха і пасерби.*

Прийшла́ ма́чуха на чужі́ ді́ти і вари́ла по́вний горне́ц ка́ші. І тим чужи́м ді́тим — бо она́ дво́є заста́ла, а дво́є приве́ла сво́їх — тим двої́м чужи́м, то ни да́ла ті́лько дві ли́шки ка́ші і намове́ла тоти́ свої́ ді́ти, аби́ каза́ли: О тим наки́дала, а нам ті́лько горце́ да́ла ви́шкробати.

Зап. в січни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 559. Ч. 47.

150. *Щира мачуха.*

Прийшла́ дру́га ма́чуха на чужі́ ді́ти, заста́ла пе́тиро, а ма́ла своє єдно́. Як пішла́ до мі́ста, купи́ла петь оба́рінків і прине́сла до до́му і подава́ла тим чужи́м ді́тим: Я вам, ді́ти, покупи́ла по оба́рінкови, а сво́му нє. Типе́р ви мо́ї дити́ньці по полови́ньці! — І ка́жди пириділи́ло сє на полови́ні. Чужи́х пи́йтиро ді́ста́ло півтрики, а ба́бини єдно півтрики.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 26. Ч. 62: Мачуха. — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 560. Ч. 48. — Календар Просьвіти на р. 1894. Ст. 110.

151. *Бодай що то.*

— „Моя жінка як прийде до церкви, то всім носи обітре“. (Бо як зашмаркає ся, то тогди кожде, що єї увидить, ніс собі обітре).

Тв. В. Навроцького т. I, ст. 50.

152. *Баба в церкві.*

Така бу́ла ба́ба, жи ні́ґди ни ходи́ла до це́ркви; а як пішла́ перший раз, тай йшла биз дзьвінни́цю; як вда́рили там ра́зом всї дзво́ни, а ба́ба каза́ла:

Сьвиты́й Пинтилей
Ни убий мнє типе́р,
Зросла́м ни була́м
І вмру ни піду́.

І вже більши ни ходи́ла.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Драгоманов, Малор. народ. пред. и разск. Ст. 167. Ч. 55: Церковный колоколъ.

153. Чого душа потрібує?

В Бураківці то все казáла єднá, жи по смиртú чоловік хóдит. І все сє стрáшила дýжи. І запросúла собі двох хлóпів сосíдів, абú в нéї в хáтї нучувáли. А онú в вéчир, обá мáли рáду: Як шчо будé гýркати, абó по хáтї ходúти, абú кричúти: Всякоє диханиє, да хвалúт Гóспода! — Али єдéн спав дóвши с тих двох хлóпів, а другий встав бóрши, пробудúв сє і хтів вúйти на двір і шукáв за клямков, абú си творúти. А той зó страхи сє зо сну схóпив, і кричúв: Шéвський дух, Бóга хвáльцє (він сє замилúв). А живúй сє вітзивáє: Тай я хвалю.

А він питáє сє дáлї: Чогó душú потрібýє?

А той кáжи: На двір.

І аш по тїм доглýпав сє, жи то ни вмирлúй. Тай вже жінка віт тогдú ни боя́ла сє.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

154. Зрадила ся.

Каже раз господар до наймита: „Коби то ти так раз товар напас, щоби і хлїба не хотів їсти“.

— А коби ви, ґосподарю, коли так челядь пагодували, щоби потім аби-що — не хотїла їсти.

— Ну, згода!

Пігнав наймит товар пасти, загнав десь в чужу конюшину, чи що, так попас, так попас, що годї. Жене до дому, ба, товар на хлїб і не дивить ся. А господиня також наварила пирогів і молочної каші. Попоїли добре, тай встають, а наймит витягає молодого гороху жменю тай кипув на столець, — а господиня перша диб-диб до того гороху, тай зачала їсти.

Тв. В. Навроцького Т. І. Ст. 57.

155. Невеликий апетит.

Прийшла сусíда до сусíди, кáжи: А шчóсти кýмко варúли?

Ей, шчо, кáжи, пустé.

Кáжи: Та прéцїнь, скажíт шчо.

Кáжи: Варúлам лїпакú (то, онá на пирогú казáка лїпакú). Кáжи: Али чось єм ни моглá їсти. Як єм зьзїла трúцєть і сім, то так якби ми завєзáв пúсок зовсім.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишипого в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї Грінченко, Веселый оповидачъ. Ч. 22: Йидци. — Календар Просьвіти на р. 1894. Ст. 108.

156. *Приймила в гості.*

Прийшо́в єде́н с сторони́ до куми́ в го́сьті. А она́ сє вра́дувала ку́мом, тай вари́ла єму́ яйце́. А там бу́ло мно́го дїти́й, тай ку́жди собі́: Ма́мо, минї́ яйцє́! Ма́мо минї́ яйцє́! А вона́ ка́жи: Ци́тьти дї́ти, ци́тьти; кум ни свиня́ аби́ ціле́ яйце́ зьзїв!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

157. *Надивила ся.*

— А що, любо, чи виділась цісаря?

— Ой чому нї! Так єм ся надивила на него, як на якого чоловіка — але щож, коли він мене не видів!

Тв. В. Навроцького Т. I. Ст. 57.

158. *Баба на вартї.*

То в Лїшчинцє́х, ту в бучи́цкім повіті, хурува́ли лю́ди, та постановили, аби́ по че́твиро на ва́рту йшло: Дво́є пильнува́ти це́ркви, два вартї́вники́, а два аби́ пильнува́ло хорих. І пішло́ три хло́пи, а читве́рта жі́нка, вдови́ці. Хло́пи всї три зайшли́ до ко́ршми, бала́кали в ве́чир і напива́ли сє, а ба́ба на цви́нтари залї́зла до бу́ди. Надїйшо́в шанда́р і кричи́т: Гальт твирда!

А ба́ба вітповіда́є: Ґут мєхка́.

Шанда́р дру́гий раз: Гальт твирда́!

Ба́ба знов: Ґут мєхка́.

Ка́жи шанда́р: Вилази́ вітти, шчо там за біда́?

Кажи: Вибачи́йти па́ночку, я ни зна́ла, хто то.

А решта ва́рти де? пита́є.

Пішли́ до коршми́. — Пішо́в шанда́р до ко́ршми, як заста́в вартї́вників в ко́ршмі, записа́в їм за ка́ру а́ришт, а ба́ба дї́ста́ла похва́лу.

Зап. в січни, 1898, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

159. *Мале непорозумінє.*

А. В Мали́х Залї́шчиках в дворі́ служи́ло два парупки́ Гринь і Оле́кса. І дав Гринь єдні́ дї́ви́ці горівки — як музики грали — аби́ ни ви́дів Оле́кса, а Оле́кса дав, аби́ Гринь ни ви́дів. А дї́вка як сє впила, тай сє ду́жи зврацала. А прийшло́ два пси тай ї лиза́ли писки! А вона́ все

казáла: Іди́, Гри́ню, ни цюлюй, і ти, Оле́ксо, ни цюлю́й, бо я ни потрибу́ю! — Не памнєтáла, шчо то пси лі́жут.

Зап. в сїчни, 1898, від Тимка Грипишиного в Пужниках, Бучацького пов.

160. *Не цюлюй.*

Б. Ішла баба пєна, впала в рів і зблювала сї; а пси прийшли, тай лижут, а вна кріз сон лепотит: Ей, Іване, не цюлюй так, не цюлюй, бо бігме, що чоловікови скажу!

Зап. 1880 р. в Коломиї Іван Франко.

161. *У всьому докладність.*

Бу́ла єдна́ богачка ґосподи́ня. А до неї прийшла́ дівчина, жи вміла ши́ти до́бре. А она її да́ла соро́чку шити і казáла: Як так вши́єш, як я, то буде́ш моя́ нивістка. (А она хотіла бу́ти її нивістков). І взєла́ і вши́ла тоту́ соро́чку. Прино́сит, а она́ сє подиви́ла і ка́жи, жи ни так. А она взє́ла до до́му, попоро́ла і єна́кши вши́ла. Прино́сит — і ка́жи: Нє, та́кі ни так. А она́ взє́ла трéтий раз до до́му, а́ли вже ни поро́ла: Ки́нула там, і там стоя́ла. Як сє зїмє́ла до́бри, а она́ взє́ла, стачи́ла, рупції́ попритовкáла, бо то бу́ла гру́ба, хло́пска соро́чка і прино́сит. А она пообглєдáла і ка́жи: А так, бо як вши́єш гру́бу соро́чку, а ни стачи́єш і ни притовче́ш, то буде́ так виглєда́ти, як мішо́к.

Зап. в вересни, 1895, від сестри Ганї в Пужниках, Бучацького пов.

162. *Теща і невістка.*

Одна́ ба́ба ожени́ла си́на і спрова́дила невістку до се́би. Да́ла ї два ґрейцари і ви́правила ї до міста, шчоби́ купи́ла ї смачно́го і кра́сного. Та йде доро́гою і пла́чи; пора́дити собі на ті́м ни го́дна. Али на то́є натхо́дит одна́ ба́ба і пита́є ї, чого́ она́ пла́чи? Она́ оповіда́є ї, жи післа́ла ї свикро́ха з двома́ ґрейцарами на торг, жиби́ купи́ла для не́ї смачно́го і кра́сного.

Ба́ба ка́жи: Цить, ни плач, я тобі пора́джу. Ка́жи до не́ї: Йди, купи́ за ґрейцар со́ли, а за ґрейцар мітлу́.

І тота́ так зроби́ла. Прихо́дит до до́му, а свикро́ха пита́є ї сє, звітки она набра́ла сє такої му́дрости.

Та оповіда́є, жи ї ба́ба на то пора́дила. Типе́р свикро́ха оповіла ї, яка то в тім причи́на є, жи она ї за тим післа́ла; бо она́ хтіла ї спробова́ти, шчо она́ с тим зро́бит. Типе́р, ка́жи так до неї: Як со́лив посо́лит, то буде́ смачне́, як мітло́в замите́, то буде́ красно́.

Зап. в вересни, 1895, від сестри Ганї в Пужниках, Бучацького пов.

163. Свекра і невістка.

Було дві баби: Невістка та свекра. А обоє вічно сварили сї, ніколи не були спокійні! Все: Ти така а сяка, чорт би ти матїр мордував; бодай іс, к...о, здохла! Тай все так вічно і вічно. А нарештї каже свекра до невісти: А бодай іс ся повісила! — Добре! каже невістка, а як тото вісит сї? Привязали шнурок до ґраґарі, підставили стільчик, тай невіста зацела в шнурок пхати то руку, то ногу, а свекра на то дивит сї, тай дивит сї. А далїй як не скочит до шнурка: Та так, во, диви сї, дурна мавпо, як я! сказала, тай запхала голову межи шнурок. А тодийка невістка хопила борзо стільчик с під ніг, а тота тілько язик вивалила.

Зап. в вересни, 1893, від П. Петрова в Дрогобичи, Володимир Левиньский.

164. Подорожна.

Наварила баба в пісний день скоромно; дома їсти якось не яло ся: Она винесла горнець на улицю, та сїла собі на дорозї, тай їсть, що аж за ухами тріщить. — Надійшли люде, та скричали на бабу: „Ци ти Бога не боїш ся, що ти дїєш, та сегодне піст сьвятий, де нинї хрестянин їсть скором! — „Нїчого! Обізвалась баба, не змішавшись, най пан Біг прощтить, бо я шобі подорожна.

Біблїотека Онишкевича. Т. III. Ст. 317.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 50. Ч. 113: Подорожня. — И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 391. Ч. 14. — Календар Просьвіти на р. 1894. Ст. 113.

165. Як жона навчила ся робити порядки.

Ожини́в сє єде́н, хтїв би мав в ха́тї пори́тки. А жі́нка ни хтї́ла роби́ти. А він як ї́хав в по́ли, тай каза́в до кі́тки: Аби́с начи́нє поми́ла! А она́ сє с то́го сьмія́ла і ни доміркува́ла сє, жи то до не́ї само́ї. Дру́гий день як с по́лє повирну́в, то так са́мо в ха́тї заста́в нипори́док. А він жі́нку бив, а́ли то ни помага́ло. Третий день як вирну́в с по́лє, то каза́в до не́ї: Вже тє ни бу́ду бив, а́ли тє буду́ коткува́в. І каза́в скі́нути ї соро́чку, взєв кітку в ру́ки і так ла́бами по пле́чих су́вав, як столєр ґиблим по до́сьцї. Ни проти́вила сє она́ то́му, ни хтї́ла єдна́ко нїчо́ роби́ти. А він роспоро́в по́душку і тим здра́паним поста́вив ї в по́душку в піри. Як тото́ піри присхло́ до ра́ни, до боле́чого, він тогди́ тото́ піри ску́бав. Аш так єго́ жі́ньцї помогло́, жи роби́ла пори́тки.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Я. Рудченко, Нар. южнор. сказки. Т. I. Ст. 172—173 (Чоловік дре жону котом за те, що хотїла його вбити).

166. Як сьвятий Николай подавав палиції.

Прийшов парубок дївку сватати.

Але я, каже дївка, як сї всерджу, то буду сидїти на печи, аж ми шмарок до печи примерзне.

А я, каже парубок, як сї всерджу, а віпю склєнку води, то кров у мнї ледом стине; віпю другу, кров у мнї огнем горит; віпю трету, то бим сї с цїлим сьвітом бив.

Ну добре, побрали сї. Десь якось жінка всердила сї, вилїзла на піч тай сидит, а шмарок аж до печи висит. Той що робити? Скочив до сусїди: Ходїт, каже, до мене, влїзьте на під, там є дванайцїть палиць, а в стели пад печев проверчена дїрка. Як я крикну: Сьвятий отче Николаю, подай палицю! то ви мінї кріз дїрку палицю подасте. Добре. Вертає той до хати, жінка сидит, уже шмарок до печи примерзає. Взєв він три склєпки, поставив на стіл, поналивав води, а нїчо не каже. Віпив одну — ходит, ходит — нїчо. А тота дивит сї с печи, що с того буде. Віпив другу, надув сї — такий червоний, як грань. Знов ходит по хатї. Віпив трету, тай до жінки — як крикне: Сьвятий отче Николаю, подай палицю! А палиця лїзе кріз стелину. Як той почне латати жінку, як почнє! Тота нїчо, анї писне. Поламала сї палиця. Той знов кричит: Сьвятий отче Николаю, подай палицю! І знов палиця лїзе, знов тот бий, бий, аж поламав. І так одинайцять палиць. Той знов кричит: Сьвятий отче Николаю, подай палицю! Палиця лїзе. Ов — гадає собі жінка — біда! Той мене й на смерть убє, а Николай усе му буде палиць додавати. Та до него: Не буду вже, не буду! Не віганяй душі с тїла! — Ну, коли так, то ще лїпше! — І вже від тогди не сердила ся.

Зап. 1880, в Коломиї Ів. Франко.

167. Мимовільна лїкарка.

В єднíм силí булá вдовá і онá мáла кількóро дїтий, а булá дужи бíдна. І ни мáла їх звітки годувáти, ни мáла де заробúти, нішчо, áнї ни мáла де шчо взє́ти; дї́ти плáчут ї́сти, а онá ни мáє їм шчо дáти. Али онá пішлá до спóвіди. Вúсповідала сє, тай кáжи: Єґóмосьць, я собі мýшу смерть зробúти! — Ксьондз кáжи: Гóсподь с тобóв! смерть зробúти? та за шчо? — А она кáжи: Бо ни мáю вже шчо вітки взє́ти, абúм дї́ти погудувáла і ни мóжу сє на їх плач дивúти. — А ксьондз кáжи: Но, як нимá де заробúти, то оббирú сє за якý ворóшку і ворожú! — А онá кáжи: та я́ґжи я будý ворожúти, колú ни знáю як. — А ксьондз ї кáжи: От назбирáй якóго зїлє, тай робú які́ лїкú, купáй, тай примавляй, кажú: Помóжи, ни помóжи, áли ти дай нибóжи! — А онá собі напóшипки так говорúла. —

І она́ пішла́ тогди́ віт спо́віди, поназбирувала рі́зного зі́лє, взє́ла воро́жити; як сє взє́ли до не́ї люди з'їздити, сходити, аж она́ сє вже бога́чков зроби́ла, так наворо́жила. В кілька літ засла́б ксьондз той, тай до него з'їздет сє всіля́кі докто́ри, ни мо́жут му да́ти ра́ди. Али ту всї жінки прихо́дет до їмо́сьці, тай ка́жут, жи тота́ ба́ба всїм лю́дьом ра́ду дає́, тай она́ ксьо́ндзови дасьть Їмосьць прийшла́ до ксьо́ндза, зачи́ла єму́ каза́ти, мо́жи би то́ї ба́би заклйкати. А ксьондз ка́жи: І йди гет, як минї́ докто́ри ни помо́жут, то ба́ба пе́вни нє. — А она́ ка́жи: Ій, та чому́, як она ни єдно́му помогла́, то мо́жи помо́жи, а як нє, то ніц зло́го тобі́ ни зро́бит. — Тай вже они́ заклйкали ба́бу, а она́ назбира́ла зі́лє всіля́кого, тай каза́ла зроби́ти ксьо́ндзови ку́піль, тай єго́ купа́є, натира́є зі́льом, тай все гово́рит: Помо́жи, ни помо́жи, а ти дай нибо́жи — напо́шипки собі́. А ксьо́ндзови сє ду́жи сьмі́шно зроби́ло, тай як сє за́сьміяв, а він мав в го́рлї якісь пришчі́, міхурі́ якісь, тай міху́р пук, а ксьондз виздоровів.

Зап. в вересни, 1895, від сестри Ганї в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Твори Степана Руданського, Т. І. Ст. 106: Крива баба. — Чубинскій, Труды, II. Ст. 355: Якъ бабы навчилысь шептать. — Жите і Слово, Т. II. Ст. 359: Як бідна баба ворожкою стала. — Zbiór wiad. do antr. kr. T. XI (3). Ст 62. — Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 61—62.

168. Пряжа.

Віддала сє ді́вка, тай ни го́дна була́ при́сти. Напри́ла за цілу́ зиму єдно́ веритє́но. А чоловік її́ пита́в сє: Де твоя́ при́жи?

А жінка вітповіла: Є на стри́ху, а́ли ни ма́ю мотови́ла, аби́м помота́ла.

А чоловік пішо́в в ліс, аби́ втєв мотови́ло. А жінка пішла́ бо́рши тай сі́ла за корч. А чоловік зачи́в мотови́ло руба́ти, а жінка зачи́ла зза корчи́ говори́ти: Хто втне мотови́ло, той вмре! — Чоловік боя́в сє, аби́ ни вмер, прийшо́в до до́му биз мотови́ла. Як ни втєв мотови́ла, тай пита́в сє, де її мітки. А вона́ каза́ла, щом зложила в зїльни́цю, аби́ їх вітпа́рити. І поста́вила чоловіка на ва́рті: Пільну́й, чолові́чи, аби́ ни пириско́чив пес, бо як пес пириско́чит, то зро́бит сє знов при́диво, шко́да мо́ї робо́ти!

Ста́ла жінка за пличи́ма і наста́вила хлі́ба псо́ви. Пес як вздрів хліп, тай пириско́чив зїльни́цю, тай ско́чив до сіни́й. Ка́жи жінка: Шко́да мо́ї робо́ти, щом цілу́ зиму при́ла! — При́диво так назад виймала, як і пха́ла в зїльни́цю.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

169. *Бють, та плакати не дають.*

Зайшов подорожний до хати, і просить ся на ніч — та саме надійшов, що жінка мужа свого била.

— Добрий вечер.

— Добре здоровя.

— Не принялибисте мене на ніч, коли ласка ваша?

— Та добре, ви хати не залежите. А з далекої дороги? звідки пан-Біг провадить? що там чувати? взяла питати господиня подорожного, забувши за свого чоловіка, же го била і лаяла.

— Ат! що чувати! — каже подорожний — біда! бють, та плакати не дають.

— От чуєш, старий псе — обізвалась знов до свого чоловіка — яка біда у людей, а тобі у мене що за лихо? Наревеш ся що днини, кілько хочеш. — Тай ласкаво знов до подорожного: Сїдайте лишень, та же ви трудні з дороги; щоби вам зварити? Може пиріжків з сметаною, коли скоромно їсте, бо ми, бачите, понеділкуємо. — І все старому лепотїла, що у людей гірше, бо там бють і плакати не дають; а она єго хоть що дня вибє, та плакати не боронить.

Бібл. Онишкевича т. III. Ст. 311.

Паралелї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 378—379. Ч. 4.

170. *Вдав ся хлїб.*

Каза́ла жінка єдна́ пирид дру́гов:

Такий ми сє хліб вдав,
попіт шкі́ру кіт сє грав.

А то як шкіра була дужи вітста́ла, тай вліз кіт в сириди́ну.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

171. *Бабине срібло.*

Ка́жи: Я ви́дів таку́ ба́бу, жи но́сом срібло льлє́ла: баньки́, флєшки́, ножі́, віде́льці, ка́жду річ, шчо є ті́лько срібни. — А то вона́ сє зашма́ркувала ду́жи.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

172. *Заґардила ся.*

Їхав чолові́к ж жінков в мі́ста, а за́дны коле́са позьлїта́ли обо́є; а она́ все кричи́т: Чолові́чи, чолові́чи, я сє заґа́рдила!

То ніби сиділа вже на вознак, заглєдала до нєба, шчо сє в нєбі дієє.
Чоловік кажи: Та ґарть сє там, ґардь!
Приїздє до дому, ні коліс, ні люшень. Така їх фірманка була.

Зап. в січни, 1898, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

173. Варварка.

Єден парубок мав маму, що сє називала Варвара. А як сє ожинив, то си таку взєв, що й жінка називала сє Варвара. Як він їм що ни догодив і они обі з ним сварили сє. А він сє ни міг нїяк вітсварити. А, кажи, мамка Варварка і жінка Варварка; вар-вар-вар-вар! Таким способом сє вітсварував від них.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

174. Біди не розповісти.

Йшла кума с кумов з Зарваниці петь миль і ни могла сє свої біди наросповідати: Жибим ще йшла петь миль, тобим всьо ни росповіла! Мій чоловік такий біда, біда!

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

175. Давні і нинїшні встанови.

Як сє віддала дївка, що нї тато нї мама ни знали, тай ї втєли косу. А жит сє довідав, та казав: Ого, вже по дївці; втєли голова по сам коса! Ни тримала сє тої встанови, що є нинька, що за ґрейцар позьлїтки, а за корч барвінку ходит довго дївков, доки сє ни віддасьть з висїлєм.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

176. Галуш.

Пішла жінка до кирниці по воду, тай начирнула з водов жибу. Принесла до дому, нальлєла води в горнец, приставила, аби сє варила. А жиби в горшку ни виділа. І кинула на воду галушки. А як сє вода розїгріла, а жиба вилїзла поверха галушок і стала на горшку; а її хлопец приходит до пєца, тай вздрів. Кажи: Мамо, мамо, а найстарший галуш вочи витріщив!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

177. Смук.

Чоловік на тоці молотив, а жінка вийшла до него радити сє: Чоловічи, я буду варити пироги.

Чоловік вітповідає: Та вари́, вари́!

Ки́нула на вокріп, а пироги́ сє росплили.

Чоловічи, чоловічи, я буду варити галушки!

Зачи́ла вари́ти галушки́, а воно́ сє збило всьо в єден клу́бок. Вихо́дит жінка тре́тий раз: Чоловічи, чоловічи, я буду пичи́ смук (то така́ лимішка).

Рощини́ла в не́цках, тай в не́цок пи сади́ла по бо́хонцеви, а́ли вильлєла в пец всьо, тай сникла́ чоловікови смук! — Хіба́би ли́шков їв с пє́ца.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

178. *Пажерлива галушка.*

В однім селї були чоловік та жінка і мали тілько одну дочку. Раз батьки теї дївки їхали до міста на ярмарок, а дочку покинули дома, щоби пильнувала господарства. Був в них саме тодї кравець, що шив єї одїж, бо вже мали єї замуж видавати. Як мати від'їжджувала, наказала дочцї, щоби як она скоро не верне, зварила кравцеви ще за видна вечеру: Звариш єму тїста на молоцї, видоїш корову, замісиш тїста, звариш і даш єму повечеряти. — Дочка сказала: Но, но, я зварю. — В вечер видоїла дочка корову, а потім зачала місити тїсто. Але она не знала як ся має місити тїсто, замісила дуже рїденько і вкинула єго на молоко в котел. Над'їхала мати з ярмарку і хотїла виляти тїсто на миску, але щось не падають. Підмішує, а тїсто все збило ся до купи в одну галушку. Мати зачала кричати на дочку, а кравець каже: Не сердьте ся, господиньо, она тому не винна, то єдна галушка всї зжерла.

Зап. в цьвітни, 1895, від Івася Тимчука в Половім, Яків Миколаєвич.

179. *Небощик.*

Прийшла́ сосі́да до сосі́ди і пита́ла: Ци ни ма́єти полотна́ зрі́бного? — А дру́га вітповіда́є: На що вам? — Зави́ти нибо́щика бі́дного. Вже три ро́ки як вмер нибо́щик на вро́ки, тай ще го́лий лижи́т!

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

180. *Кухарка.*

Прийшла́ жінка до двора́ і стоя́ла в ку́хни; а пан кри́кнув на ку́хари, шчоби́ бо́рши вари́в обід. А ку́хар взєв ма́сти і хлюпнув на дрива́, аби́ бо́рши горі́ли. А жінка тото́ ви́діла і прийшла́ до до́му, а її чоловік йшов дру́гий день в по́ли с плу́гом; а то були́ дрова́ сирі́, ни хті́ли горі́ти. А чоловік кри́кнув: Вари́ бо́рши обі́д! — А она́ вітповіда́є: За́раз,

зараз. – Ви́діла, що кухар роби́в, то тото́ й вона́ хті́ла потра́фити. Набра́ла в ми́ску води́, хлюпнула в пец і зальле́ла вого́нь, жи аж пога́сло.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

181. Ви собі робите.

. Бабонько! їлисте обід і горілочку-сте пили, так як і я: А чомуж за вами по одному снопови, а за мною по два? — приговорював господар бабцї, що ся наймила у господаря жати.

— Ба! — відповіла баба, бо ви пане господарю, собі робите, а я вам.

Бібл. Онишкевича т. III. Ст. 310.

Паралелї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 377. Ч. 1. — Календар Просьвіти на р. 1881. Ст. 77.

182. Мягенька паленичка.

Спикла́ жінка палини́цю, а́ли ї ни вда́ла сє; васхла́ як ка́мінь. Як чолові́к прийшо́в на обі́д, а вона́ да́ла му палини́цї до бо́рщу, тай ка́жи: Їдж, чолові́чи, така́ мнєхка́, як пух! — Чолові́к спробува́в — твирда́. А він тогди́ палини́цив в жі́нку — гуп! — А жі́нка ка́жи: Ото́ вда́рив, як ка́миним! — Вже тогди́ стве́рдла.

Зап. 1895, від брата Гілярка в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Сбор. харьк. истор. фил. общ. Т. VI. Ст. 183: Гречаныки. — Календар Просьвіти на р. 1881. Ст. 77. — Кал. Прось. на р. 1894. Ст. 112.

183. Під порогом голка.

Єдна́ ді́вка, тро́хи сьлї́па́, хті́ла сє ко́нчи віддати, а́ли ни могла́, бо ніхто́ ни хтїв бра́ти. Яко́сь тра́фив сє єде́н па́рубок, жи прийшо́в до неї в ста́рости. А ді́вка вмо́вила сє з ма́мов, ки́нула єглу́ піт порі́г, сама́ сї́ла на ла́вку, тай ка́жи до ма́ми: Ма́мо, диві́т но, он єгла́ піт поро́гом! Па́рубок як вчув, жи вона́ така́ видюща, тай за́раз ожини́в сє.

Зап. 1895, від мами Василини в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: В. Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 710. Ч. 21.

184. Сьпівак.

Прийшла́ ба́ба до це́ркви, а дєк сьпіва́є: Іжи Хирувими. Слуха́є ба́ба, слуха́є, та як запла́чи! — Дєк глі́пнув на ню, тай да́лї сьпіва́є. — Али бо ба́ба ще гі́рши пла́чи! — Кличи ї́ї дєк до се́би тай пита́є ся: Чо́ ви так сусі́до, пла́чити? — Ей говорі́т! Я ма́ла козу́, тай вовк ров-

де́р. А як ї роздира́в, то коза́ проси́ла се в не́го таки́м го́лосом, як ваш. А я собі пригада́ла типе́р, тай ми се жиль зробив!

Зап. 1894, від матери в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 326. Ч. 576 (Тут вказана також лїтература). — Руданський, Твори. Т. І. Ч. 83: Жалібний дяк.

185. *Всюди добре мати приятеля.*

Прийшла́ ба́ба до це́ркви, поклони́ла се пирид о́бразом сьвито́го Миха́йла, тай лї́пит єдну́ сьві́чку Миха́йлови, а дру́гу чо́ртови. Али її́ сусі́тка ди́вит се на туту́ робо́ту, ди́вит, тай ка́жи: А ви на що, ку́мо, лї́пити сьві́чку і то́му, ще́зби? — Та то, ку́мцю, до́бри всю́ди мати приятилє; хто зна́є, що нас чика́є, а забиспе́чити се тра́ба.

Зап. 1895, від батька Михайла в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 72. Ч. 94 (Тут зібрана лїтература предмету). — Руданський, Твори. Т. І. Ч. 61: Треба всюди приятеля.

186. *Кожух і дїд.*

В Зу́пци[1]) впроси́в се дїд в ба́би на ніч. Ба́ба лєгла́ на по́сьтїль, а дїд на пе́цу. А як з ве́чира в ха́тї ду́шно, то ба́ба спа́ла розікри́та; а до́сьвіта як пози́мнїло, а ба́ба тєгну́ла кожу́х ж же́ртки і ка́жи:

Ходи́ стари́й на ме́ни,
зле мині́ бис те́би.

А дїд с пе́ца зла́зит. А ба́ба скричи́ла: Я ни тибе́ кли́чу, я кожу́ха.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

187. *Гриць-кум.*

В єднїм силї був па́рубок Гриць, сла́вний на цїле́ сило́. І бра́ли го ґа́зди ду́жи ш чи́ста в ку́ми. Ма́ло тако́го було в силї́, щобі́ го ни закли́кав ку́мом. Як прийшо́в Гриць до лїт, то го відобра́ли до во́ська. Служи́в він в во́ську чи́риз яки́сь чис. Захтї́ло се ма́мі піти́ до си́на, щобі́ подивити се, що її син в во́ську ро́бит. Прихо́дит ма́ма до каса́рнї і пита́є: Де мій Грицько́?

Котри́сь там вітзива́є се: Нима́, пішо́в на по́ли.

А ба́ба пита́є: А він що на по́ли ро́бит, жне, ци ко́сит?

Хтось там вітзива́є се: Іди́ ба́бо на поли, то буде́ш ви́дїти.

Ви́йшла ба́ба на по́ли і сво́го си́на пізна́ла. І ди́вит се по нїм, а він то си́ний, то чо́рний. А то си́ни було́ убране́ цїса́рске. Натхо́дит старши́й і кричи́т: Рихцу́м! А ба́ба си гада́ла, що він кажи: Гриць кум. А як старши́й ви́ймив зилї́зну бли́скавицю ш штані́в, а кри́кнув: а птах!

[1]) Село в Буч. пов.

Всьо во́сько то́го пта́ха ви́діло, а я так сє диви́ла, аж ми ма́ло во́чи ни повилази́ли і нииви́ділам ні́где́. А як прийшла́ до до́му Гри́цева ма́ма, то ще й до сосі́ди пішла́ росказа́ти, що її Гри́цє й в во́йску биру́т в ку́ми.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

188. Баба у сина вояка.

Пішла єдна́ ма́ма до си́на до во́ська подиви́ти сє. Прийшла́ ми́жи жомне́ри до мі́ста і пита́ла сє, ци є ту мій син.

А они ка́жут: Нима́, бо пішо́в на по́ли.

А він що на по́ли пішє́в роби́ти, коси́ти ци ора́ти?

А они́ ка́жут: Йди, ба́бо, на по́ли, бу́диш ви́діти.

А як ви́йшла ба́ба на по́ли і вздрі́ла, жи всї жомне́ри стоя́т в єдні́м рі́ді́, прийшла́ коне́ц рі́ду́ і пита́є: Де ту мій синко Їва́нко?

Ка́жи: От є нидале́ко тре́тий.

А она́ як прийшла́, глипнула по нім, а він то си́ний, то чирво́ний, то си́ний, то чирво́ний, (ву́лан був). А вона́ ка́жи: Ах яй, яй, яй; а шчош ти ту ро́биш, си́нку Їва́нку?

А він ка́жи: Марш, ба́бо, я ни твій син, а ти ни моя́ ма́ма. Як я ви́йду з во́ська, то я бу́ду твій син, а ти моя́ ма́ма.

І зараз надійшо́в страшни́й (ні́би то старши́й). Як ви́тєгнув бли́скавицю — а вона ще ни ви́діла, тай каза́ла, жи — ш штані́в. — Як кри́кнув: А птах! всї то́го пта́ха ви́діли, лиш я нє. Як сє надиви́ла до́бри на страшно́го і пішла́ до до́му.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

189. Щупак і селедець.

Здибали сї дві сусї́ди. А що, питає перша, купилас собі на вечеру?

А тото, тай тото. А що ти?

Ігі, каже перша, для чоловіка купила щупака, а для себе селедець.

Ов? Ба то чому так? Здивувала сї друга.

Та от чому: Чоловік мій такий, як щупак, а я як селедець.

Та правда, сусї́донько, правда, нема що казати.

Зап. в вересни, 1898, від Грицька Губицького в Дрогобичи, Вол. Левинський.

190. Кума в суді.

Бу́ло дві сусі́ди. Вкра́ла єдна в дру́гої ку́рку. А тота́ прийшла́, тай вздрі́ла, що її ку́рка в го́ршку вари́т сє́ вже, лиш ви́ставила но́гу з го́ршка. Вхо́пила за горне́ц, тай йшла до до́му. А тота́ ї тру́тила бис свій порі́г до гори́ животом. Як пішла́ до су́ду позивати, тай встидала

сє казáти, як тотó бýло. Кáжи: Я до нéї, моя́ в нéї; я до тóго, тотó в тїм; а я за свóє тóє, та туди́, а вонá минé бис свóє тóє, тай до гори́ тим.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

191. Желїзниця.

Як пéрший раз над'ї́хали пани́ кóлїйов, а бáба як вздріла, що кóлїя ї́ди і зачи́ла сє христи́ти. А зачи́ли лю́ди питáти: Чо ти сє бáбо христи́ш?

Я сє тогó хрищý, що він ї́ди, бі́шов (чорт).

Кáжут лю́ди до бáби: Та де то бі́шов? То кóлїя йде.

Та як то кóлїя йде? Нїхтó нї ки́гни, нї пхáє, а вонá так лити́т. Нимá кóний нї ззáду нї с пирéду, а як онá мóжи бі́чи?

Як кóлїя прийшла на стáцію і там стáла, а бáба кáжи: Во, як щез бі́шов, тогди́ кóлїя стáла.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

192. Морква.

Питáла сосі́да єднá дрýгої: Ци лю́бити, кýмко, мóркву?

Вітповідáє пéрша: Я бýду ї́сти і варéну, з молокóм і якý схóчити.

А я, кýмко нє, я лишé сирý.

Так сирý, сирý, куди́ хóджу, то сирý (їм).

Зап. в цьвітни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

193. Відтяла.

Ї́хав пан до мі́ста, а ді́вка йшла з мі́ста. Хтїв пан ді́вку зайти́ штýков, з неї сє закпи́ти. Кáжи: Дївчинóнько, дївчинóнько! Ци ни купи́вби що в тїм мі́сьтї, щоби́ сє наї́в і назáд грóші відобрáв?

А ді́вка вітповідáє: Нимá нїц такóго, хібáби флéки, тó бисти с сириди́ни наї́ли сє, а флéки вітпрóдали і грóші відобрáли!

Зап. в цьвітни, 1898, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Пор. Ч. 60 того тому.

194. З жалю за чоловіком.

Пішóв єдéн до вóська служи́ти, тай сє відмалювáв, ни́би пóграть зроби́в собі, як сам виглєдáє. А як захорувáв ки́шко і казáв си подáти лю́стро і диви́в сє пи́рит смéртив в лю́стро, як виглєдáє на пóтрати, а як виглєдáє на тї́лї. А як вмер, а онá заводи́ла, єгó жі́нка і забýла,

як тото́ се називає і все каза́ла: Ти тото́ поста́вив, тай до ме́ни наста́вив!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

195. Як вдови плакали.

Сисе́ та́кі ни ко́нчи скла́дно прихо́дит. — Як се звіяв вили́кий вітир, тай вирвав єдно́му ґазді́ сьніпо́к на́до две́рми. Як пішо́в дощ, то тов дeро́в вода́ тикла́ до сіний в самий кут; а він обіцє́в, що колись зашиє. Тимчи́сом вмер, тай ґирі́ ни заши́в. Як єго́ прова́дили на цвинтар, щобі́ похова́ти, а жі́нка йшла́ за ті́лом, тай заводи́ла:

Чоловічи! жура́ моя́!
Лиши́ла се дера́ твоя́.
А ти каза́в, що заши́єш,
А ти вмер, тай лиши́єш!

А дру́га вдови́це йшла ра́зом з не́в і та́кжи таку́ ґиру́ ма́ла нат сіньми́ і помага́ла пла́кати: То́ш то, ку́мко, і в ме́ни ґира́, ґира́! Тош то, ку́мко, з не́ї тиче́, тиче́!

Зап. в цьвітни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

196. Як жона плакала по мужови.

Єдні́ жіньці́ вмер чоловік, а вона́ кажи:

Гай, гай, ґоспо́дарику мій,
Гай, гай приятілю мій!
Коби́с був вмер торік,
Вже́би був типе́р рік.
Як на ла́вці лижа́в,
Тогди́ жаль прибува́в;
А як з ла́вки взе́ли́,
Тогди́ жилі́ відійшли́.
Як взе́ли біду́ с ха́ти,
Мо́жна було погуля́ти.
Зігну́лам се, ні́би пла́чу,
Ви́йшлам на двір тай си ска́чу.
Сла́ва Бо́гу, Су́су цару,
Що вже нилю́б на цвинта́ру.
Сла́ва Бо́гу, Су́си Хри́сти,
Ни буде мнє кому́ гри́сти.
А я єго́ похова́ла,
Тай по́жичков придопта́ла.

О ту лижи́, ду́рню, в я́мі,
Та ни клени́ мо́ї мамі.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

197. Як дівка плакала по мамі.

А. То єдні доньці вмерла ма́ма; а вона́ ни ма́ла жилю́ плакати, тай найми́ла си сусі́ду, аби́ за ню пла́кала. Да́ла ї запла́ту — в вівці во́вну. А сь цілої вівці во́вна, то се назива́є ру́но. Сусі́да ру́ну взе́ла, а пла́кати а́ні гада́ла. А она́ пішла́ за ті́лом за ма́мов і пла́кала:

Руно́ж моє́, ру́но,
Дала́ я те ду́рно!
Во́вно моя́ си́ва,
Мамож моя ми́ла!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

198. Плачка.

Б. Одній жінці вмер чоловік. Але та жінка була твердого серця і не могла сама плакати за чоловіком. Тай наняла собі одну жінку, щоби та плакала, як будут єї чоловіка ховати і обіцяла єї за то дати руниці. Та кобіта плакала ще перед похороном, а на похорон вже змучила ся, тай зачала так заводити:

Ой руно, руно,
А я наплачу ся дурно.
Та не буде руниці,
А я наплачу ся,
Що аж болять мя очиці.

Зап. в цьвітни, 1895, від Івася Тимчука в Половім, Яків Миколаєвич.

199. Зимна перина.

Я то́му ни ви́нна,
Що пири́на зимна.
Яку́ ма́ма ма́ла,
Таку́ мині да́ла.

— Жі́нка ка́жи, як си чолові́к щось ни сподо́бає до ночи її.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч пов.

200. Прибуток, відбуток і кап.

До єдної ґівки прийшли ста́рости. А вона́ їх пита́є: Що буде́ти ї́сти, мої го́стоньки, прибу́ток, ци відбу́ток, ци кап?

А воні́ ї вітповіда́ют: Що ма́єш, то дава́й.
Прибу́ток то солони́на, відбу́ток то сир, а кап то яйце́.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках. Буч. пов.

Паралелї: Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 274.

201. Зюбрій.

Ма́ла една́ сосі́да вєзати пшини́цю, що стоя́ла в по́ли на поко́сах. І пішла́ до сосі́ди до бідвї́щої віт се́би і проси́ла її́, щоби́ вона́ пішла́ туту́ пшини́цю звєза́ти. А в тї пшини́ці був кулющий дзюбрі́й (зело́ таке). І вона́ ни вєза́ла, а́ли поки́нула, бо ї коло́ло в ру́ки. Пішла́ ґаздинє і сама собі пшини́цю з'єза́ла. Як прийшла́ зима́ і прийшла́ тота́ жінка, що ходи́ла до пшини́ці, аби́ ї пожи́чила бога́чка муки́. А бога́чка взє́ла ми́ску пішла́ до комо́ри і муку́ пома́цала, а́ли в ми́ску ни набра́ла. Прихо́дит до ха́ти с поро́жно́в ми́сков і припомина́є сосі́дї за кулющий дзюбрі́й: Хтї́лам вам, сосі́до, муки́ пожи́чити, колі́ ми сє ни вда́ло; я до муки́, а дзюбрі́й до руки́, так, як вам тогди́, як ести ходи́ли мую́ пшини́цю вєзати!

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Zbiór wiadomości do Antrop. krajowej. T. XIII (3). Ст. 243: Лїнива кума.

202. Як жона ярмаркувала.

Післа́в чолові́к жі́нку прода́ти коро́ву і ку́рку. І каза́в її́, щоби́ взє́ла за коро́ву пєдисє́тку, а за ку́рку пєдисє́ть ґрейцарів. — А она́ як надвела до мі́ста і жиди́ пита́ли: Що ти за тото́ хо́чиш? — А она́ сє замили́ла і ка́жи: Я хо́чу за коро́ву пєть шу́сток. — А жид вийми́в пєть шу́сток і дав за коро́ву і вхо́пив коро́ву за посторо́нок і пові́в до до́му. — А вона сє с ку́рков но́сит по мі́сьтї і пра́вит за ню пєтьдисє́ть ри́пьских. І зачи́ла сє жидова́ з неї насьміва́ти. І носи́ла сє носи́ла і нїхто́ ку́рки ни купи́в. Аж натхо́дит той жит, що купи́в коро́ву і ка́жи до неї: Ходи́ зо мно́в до мо́ї ха́ти, я туту́ ку́рку заплачу́. — А як прийшла́ жінка до ха́ти до жиді́вскої, то він її́ гро́ший ма́ло що, а́ли дав її́ бога́то горі́вки. А вона́ як сє впи́ла і ни зна́ла де вона́ є. А він ї намасти́в го́лову де́хтим і облї́пив пі́рим і ви́тєгнув ї в су́тич і вона́ там спа́ла до дру́гого днє. Дру́гий день встала і пішла́ до до́му. Як прийшла́ про́сто своі́х ворі́т, то ста́ла і ка́жи сама́ до се́би: То так є в ме́ни така́ су́чка, що як я ві́тки надійду, то вона́ до ме́ни біжи́т! — А су́чка ї ни пізна́ла, бо голова́ опталя́пана в де́готь і опти́кана в пі́ри. І ду́жи на ню га́вкала. А вона́ пішла́ до ста́йнї, бо там ма́ла таке́ мале́ тиле́, що до неї бігло,

А тиле́ ї ни пізна́ло, та взе́ло рика́ти. А вона́ ви́йшла, тай пішла́ до ха́ти; а ха́та була́ замкнена, бо вже полега́ли спа́ти. А вона́ ви́лізла на ха́ту, щоби зоба́чити, як мі́сєць сьвіти́в, мо́жи її де є енча ха́та. І зачи́ла на ха́ті в ма́рцу ку́кати. А її чоловік мав стрільбу́ і ви́хопив сє с ха́ти і хоті́в ї застрі́лити. А вона скричи́ла: Ни стріле́й, чоловічи, бо то я! — Що за я? — Жі́нка твоя́! — І злі́зла с ха́ти і ґаздува́ла по то́му да́льший чис ш чоловіком.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралєлї: Про те, як жопа продавала вола і когута, диви: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 273—274. Ч. 462. — Bromyard, Summa praedicantium. 8, 17. — Rob. Holkot, Super libros sapientie (Reutlingen, 1489) 111. — Joh. v. Reisersberg Geiler, Narrenschiff (Штрасбурґ, 1520). 64, 1. — Memel, Neuvermehr. lust. Gesellschaft. 622. Ст. 263. — Vorrath, Ein reicher, Artlicher Ergötzlichkeiten.. 142. Ст. 94. — S. Gerlach, Eutrapelie. I. 657. Ст. 157. — Veith, Ueber den Barfusser Joh. (Відень. 1839). Ст. 54. 43. — Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. 279.

203. Вуска.

Была єдна́ така́ жі́нка, жи ни хоті́ла ни пря́сти, нич, тай го́ла ходи́ла ца́вком, хыба́ таке́ ру́бя было на ні ві́чне. Али ґа́зда лади́т сє десь йти до міста на якысь торг, тай повідат жіньці: Ку́плю ти соро́чку! — Тай вона́ че́рез день все ди́вит сє ко́роз вікно, ци йде він, бо вже ї ву́ши в тім руба́тю куса́ют. Затопи́ла вже на ве́чир, тай мо́вит: Диві́т сє, ді́ти, ци йде втець? А ді́ти ввйді́ли, жи тот несе́ гу́ску піт плечо́м: О, ма́мо, втець несу́т ву́ску — бо не могли́ вымовити гу́ску. — О, няй буде́ й вуска́, буду́ ходи́ти! Вона́ мыслила, жи соро́чка вуска́. Тай с то́ї уті́хы ро́здерла тото́ руба́тя, тай в піч. Зї́ста́ла ца́вком го́ла. І вже прийшо́в бли́шше, а ді́ти повіда́ют: Ма́мо! То така́ ву́ска, що ґа́ґат. — О, мо́вит, няй буде́ й ка́бат, я бу́ду ходити! Вона́ своє́ пхає на перед, бо го́ла. Тот увійшо́в до ха́ты, тай пусти́в гу́ску серет хыжі, а вона́ ста́ла го́ла, як ї ма́ти наро́дила на сьвіт: Тай ты не міх соро́чку купи́ти? — Не было́.

Зап. в марті, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

204. Цнота.

Ма́ла єдна́ ба́ба доньку́ єдина́чку, а сині́в бу́ло більше і все туту́ доньку́ трима́ла ко́ло се́би. А раз як виправела з обі́дом і наказувала її: Памнета́й, до́ню, памнета́й, аби́с ни загуби́ла цноту! — А вона́ що трохи ввійшла́, то кла́ла горне́, тай підойма́ла подо́лок, диви́ла сє, ци є ще. А кьо́ндзові хло́пці на по́ли стоя́ли с фі́ров, тай тоти́ займа́ли ко́ні на пасови́ско, а Їванко́ лижи́в під во́зом і пільнува́в, аби́ хто що ни вкрав.

І придивив се добри, як дївка заглєдала за цнотов. А як прийшла просто воза, а він єї питає: Чо ти так спочиваєш з обідом?

А вона вітповідає: Бо се бою, бим ни загубила цноти.

А він кажи: Ходи сюда, я ти заплїшу.

Вже йшла дївка, ані в голові ї. А як прийшла до дому, а мама се питає: А що доню ни загубилас цноти?

Е, шкода, жисти старі, мамо, ąсти дурнї. Вже се мало що й тримала, так тілько на волоску, али як Їван заплїшив, то ми й ни в голові.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

205. Вечерничник.

Був єден молодий хлопак і зайшов в міськї до міщанки на вичирницї; а як надійшов міщан, чоловік її, а він се настрашив, жи єго буде бити. Щоби ти, пани, хтїла, абис мине сховала?

Дай сотку, сховаю тє в лушко!

Сховала, а сама легла на посьтїль і зачила стогнати. Приходит чоловік до хати: А чо ти, жінко, стогниш?

Ой бо я слаба.

А якогож би тобі лїкарства дати?

Іди до сїний, тай будеш менї грати, а як вчуєш, жи я гуляю, ввійдеш до хати.

А вона тим чисом випустила биз вікно свого вичирничника.

Зап. в сїчни, 1898, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

206. З бабою і чорт не годен вийти на конець.

Так чорт мав насїнє: морков і мак. Али бачу не мав жадного полє, не мав де тото высїяти. Надыбав сє з бабов — і нинї примівка є, жи баба чорта звела — мовит чорт бабі: Ци маєш ты поле? Бы ты высїяла тото насїнє, що я ту маю. - Тота сє подивила, видит, жи мак і морков. Но я буду сїяти і вказує му на мак, мовит: Котре ты хочеш, ци спідне, ци верхне? — Я ся на тебе здаю, котре ты хочеш. — Посїяла мак, вродив сє, баба зїбрала мак, зрізала, а йому корїня. — О, я так ни хочу. З другої сївбы я собі зверха возьму, а ты собі зысподу. — Выкопали морков, баба си бере що ручицї, а він собі матиня. Видит він, жи зле й став в бабов, мовит: Будемо до войны ставати. — Баба мовит: Я не бороню. -- Зробила вилы желїзнї і піку єдну і мовит: Котре ты хоч, абысмо ся воювали? Тым як сє дюґне, то хыба раз, а тым то дьві дїры будут, що задьвійне. — А він собі ґадат: Лїпше абы я дьві дїры зробив, а вна єдну. Ну десь ся будемо дюґати? — Баба мовит: Корос плїт. — Що

ся ба́ба ви́ладит, як дюґне єго́, то гет прі́бє. А він ся ви́лами вы́ладит, дюґ, а воно́ сє зіпре на галу́зу на пліт. Як го до́бре вы́дюґала, ни міг урва́ти кіньця́ і верг усьо́ і мо́вит: Іду́ гет, з ба́бов бы і біда́ кіньця не урва́ла.

Зап. в марті, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

207. *Суд.*

Ґаздува́ла систра з бра́том. І брат забра́в всї маєтки, а систрі́ лиши́ла сє една́ коро́ва, що си купи́ла з заро́бличих рук; а її брат і туту́ коро́ву хтів в не́ї відобра́ти. А вона́ пішла́ і запізва́ла до віта, до су́ду, що в неї вітбира́є коро́ву. І закли́кали систру́ і брата і пита́ли, чия є коро́ва. Систра́ каза́ла, що то її, а брат каза́в, що то єго́ коро́ва. І ни міг віт і пан тото́ розміркува́ти. І до то́го прийшло́, що завда́ли їм за́гатку, аби́ відгада́ли: Що найси́тше, що найшви́тче, а що найсоло́тче. Прихо́дит брат до до́му і ка́жи до свої жінки, що завда́ли їм за́гатку. А жінка пита́є: А яку́ за́гатку?

Пе́рши завда́ли, що найшви́тчи, а дру́ги завда́ли, що найси́тчи, а тре́ти завда́ли, що найсоло́тчи.

А жінка го пора́дила, що ма́є каза́ти. Як прийшли́ до су́ду і зачи́ли пита́ти, що є найшви́тчи? А брат каза́в, що в не́го лоши́к таки́й є в ста́йни, що вже нічо́ так ни го́дно бі́чи, як єго́ лоши́к. А други що найси́тчи? — Я ма́ю тако́го пацюка́ в карнику́, жи нима́ вже нічо́го си́тшого в сьвіті від не́го. А тре́ти — що найсоло́тчи? — То брат каза́в, що ді́ти.

А запита́ли систри́, що найшви́тчи? А вона́ вітповіла, що о́ко, бо ним найда́льши і найбо́рши всьо зоба́чити. А дру́ги запита́ли, що найси́тчи? А она́ вітповіла, що зимле́, бо зимле́, то ка́ждого насити́т. А тре́ти запита́ли, що найсоло́тчи? — А она́ вітповіла, що спане́. Тогди́ осуди́ли, що то систрина́ коро́ва.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

208. *Хитра дївка.*

В єднім силї́ була зарі́бна ба́ба; пішла́ она́ по силу́ і набра́ла на сім мітків при́сти. За ка́ждий мо́ток дїста́ла по ми́сьці муки́. Прине́сла сім мисо́к муки́ і спикла́ се́миро хлї́ба і лиши́ла дома хлїб і доньку́, а сама́ пішла́ в сило́: Памнета́й, до́ню, по тро́ха хлї́ба ї́сти, аби́ ви́старчило се́миро хлї́ба на сім день! А дї́вка ходи́ла по силу по дру́гих дївка́х при́сти. Там все ї дава́ли пулу́днувати. А она́ скли́кала всї дівки́, аби́ їм відда́ла полу́динок і зьвї́ли всі се́миро хлї́ба на раз. Ма́ма як повирну́ла с сила́ і взе́ла доньку́ бити. Як взе́ла донька́ кричи́ти, було́ чу́ти дале́ко. Али їх ха́та стоя́ла при доро́зї; а пан на той чис над'ї́хав

і вчув крик. Кáжи пан до фірмана: Йди ніби води напитисе, а вчуєш, чо такий там крик!

Прихóдит фірман до хати: Чо такá бійка в ваші хаті?

Взєлам на сім мітків присти в силї і казáлам свої дівці: Прийди по єднóму міткови, аби булó на цілий тиждень що прúсти, а онá минé ни слýхала, áли сприла всї за єдéн день.

Пішóв фірман і сказáв пáнови. Ни довірив пан. Ввійшóв сам до хáти: Ци ни маєш, бáбо, сїрники, абис минї дáла? А чо в тéби такий крик?

Бáба тотó самé й пáнови кáжи: Набрáлам в силї на сїм мітків, казáлам: Так прийди, аби вистарчило на сїм день, а онá взєла, тай за єдéн день всї поприла.

Поїхав пан до дóму і пообглєдáв всї свої комóри, а всюда бýло пóвно прúдива, лéну і вóвни. А хтожби минї тотó так живо попрúв? Піду я та посвáтаю тутý дївку, що прúла по сїм мітків на день, а вонá минї тото скóро поприйдé.

І посвáтав дївку і вжинúв сє з нев. І пішли до спіжáрнї оглєдáти прúжу, а там лїзла по сьтїнї вилика осїльницє, хробáк вилúкий. Бáбина дївка як взпріла, жи багáто прúжі і зачúла заводúти, що ї ни дасьть рáди. Питáє сє пан: Чо ти плачиш, жóно?

Ци вúдиш тутý осїльницю, що лїзи по сьтїнї? Тотó моя цьóцє. Онá так прúла по сїм мітків на день, як і я колúсь і так прúла до сїм лїт, а в сїм лїт обирнýла сє в хробакá. А як я бýду прúсти, то й минé тотó чикáє.

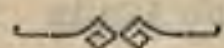
Кáжи пан: Дай спокій, ни прийди, поприйдýт люди.

І взєли робакá до слóїка і давáли їсти, пити, аж дóки ни здох. Таким сє спóсобом бáбина донькá від прúжі вúкупила.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

II. Слуги.

209. *Як Іван вмивав ся.*

Встав Ї́ва́н до́сьвіта, тай пішо́в до ша́нку і пив килі́шками горі́вку. А жид вчув! Що там ро́биш, Ї́ва́ни? — Вмива́ю сє. — Ну, ну. Озьми́ бу́лку та втри сє!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Грипишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

210. *Дзвонить в ухах.*

На ліниву наймичку кликала раз пані матка в ночи:

„Гей, Насте, вставай, — не чуєш, дзвонять! горить!“ (А то в сусіди займила ся шопа).

— Але імосць, — каже з просоня дівка, — Бог з вами, — се мені в ухах дзвонить“.

Тв. В. Навроцького. Т. І. Ст. 56.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1870. Ст. 85.

211. *Каша з хлі́бом.*

Служи́в наймит в ґазди́. Да́ла ґазди́нє найми́тови ї́сти ка́шу. А він взєв тай вкра́яв си хлі́ба, а ґазди́нє зачи́ла свари́ти: Ни до́сить с те́би ка́ші, а́ле ще бире́ш і хлі́ба?

А наймит вітповіда́є: Я як їм с хлі́бом ка́шу, то гріхи́ росстра́шу!

А ґазди́нє ка́жи: Ї́ж як найбі́льше, лише́ аби́с биз гріхів вмира́в.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

212. *Вимовив ся.*

Післа́в ґазда́ наймита по вичє́ри, аби́ пішо́в подиви́ти сє, ци сє на дворі́ хма́рит, ци пого́да, бо як пого́да, то поі́ди с кі́ньми на ні́ч. Ви́йшов

наймит, подивив сє, тай входит до хати. А ґазда питає: А що, а як там на дворі?

Та звітти, Богу дєкувати хмарит сє, али коли зле, що звітти виясьнює сє.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

213. Скупий ґазда.

Приймив ґазда наймита і визначив єму мірну миску завши до обіду; а мав ґазда два виликих коти. Казав ґазда Їванови: Їж Ївани, їж, а лиши троха свої чистки котам! — А хоцьби Їван ни хтїв був лишити, то кіт сїв єден з єдного боку, а другий з другого боку і чикати, доки Їван ни дав їсти. Єдного разу вийшов ґазда с хати, а Їван як взєв бука, як взєв бити коти і все кричив: А вас! Али другий день тоти забули і знов посїдали коло Ївана. А ґазда кажи: Їж Ївани, їж, та лиши трохи котам! — А Їван кажи: Колиж вони мине дужи сє боє! А вас ґаздо? — А коти си нагадали, жи він як вчора бив, тай казав: А вас. — Як си коти нагадали, повтїкали всї в каглу на двір. Хоцьби хтїв був Їван лишити каші, то ни було кому. Таким способом Їван всю кашу зьзїв.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

214. Добрий фірман.

А. Єден пан виїхав в дорогу, тай заїхав в єден ліс, тай смеркло їм сє, занивиднїло сє і ни мати де ночувати. А була коршма пустка, а в тї коршмі ни було нї вікон, нї двирей. А пан мав таку станційку, жи в нї спокійно ночував і бояв сє, аби му конї ни вкрати, то виходив три рази. Вийшов перший раз, кажи:

Францїшик, а ти спиш?

Кажи: Нє ни сплю, я мишлю.

А що мислиш?

Кажи: Як ми їдимо, де сє тото болото дїває, жи під колисом сухо?

Кажи: Ий дурнь ти; колисо тисни, а болото то на єден бік, то на другий, а під колисом сухо.

Виходит пан другий раз. Кажи: Франьцїшик, а ти спиш?

Нє, я мишлю.

А що мислиш?

Кажи: Як хлоп городит плїт, а бє кіл в землю, де сє тота вимлє дїває, жи під колом нима?

Кажи: Єдна йде на єден бік, а друга на другий бік, тай є пляц.

Вихо́дит пан третий раз. Ка́жи: А ти спиш?

Нє, кажи, я ни сплю, я ми́шлю.

А що мислиш?

Ка́жи: Ко́нї вкра́ли, а чим типе́р поі́димо?

Ка́жи: Коби́ до ра́нє, дам я тобі.

А фірман ка́жи: Коби́ то я чика́в!

Зібра́в шма́тє, тай пішо́в в ночи́, а па́на лиши́в. Тай вже пан ни бив, бо ни бу́ло що.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

215. Висторожив.

Б. Їхав пан в цюрою на війну; стали на ніч; пан ліг спати, а слузї казав сторожити цїлу ніч — та все, що ся обудить, то ся питає:

Ти спиш, Іване?
Нї, не сплю, пане.
Що робиш, Іване?
Думку думаю, пане.
Та що думаєш, Іване?
Де ся дерево дїває,
Як хто цьвяшок вабиває?

Розходить ся, дурний Іване. — Тай заснув пан; аж прокинувшись ранком:

Ти спиш, Іване?
Нї, не сплю, пане.
А що робиш, Іване?
Думку думаю, пане.
Щож думаєш, Іване?
Хтож сїдла понесе, пане?
Або конї де, Іване?
Хтось вкрав, пане.
А ти спав, песїй Іване?
Нї не спав, милосьть — пане!

Бібл. Онишкевича т. III. Ст. 317.

Паралелї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 390—391. Ч. 13.

216. Як наймит став богацьким зятем.

Мав єде́н бога́ч на відданю́ доньку́. І зачи́в ду́мати, як ї ма́є віддати. Маєтку му ни тра, бо ма́є сво́го ста́тком; коби́ сє тра́фив таки́й

доцінний, аби́ був твирди́й до всіля́кої робо́ти. А найшо́в сє таки́й на́ймит, що вже найгі́рший нигі́дний, вже му всю́ди по служба́х і бо́ки попоштуркували. І загада́в жини́ти сє. А той ґазда́ вари́в пшонєну́ ка́шу і каза́в: Хто вили́ку ли́шку зьзі́сїть кипе́чої пшонено́ї ка́ші, за того бим дав свою́ доньку́! — А той на́ймит ка́жи: Я зьзї́м, а́ли ви́нисїт на по́ли вари́ти. — І ви́ніс бога́ч на по́ли і вари́в ка́шу. І ви́йшов на́ймит кіпе́чу ї́сти. Набра́в на́ймит в ли́шку кіпе́чої ка́ші і підні́с ка́шу з ли́шков до гори́ і показа́в ли́шков пома́лу на всї шти́ри чи́сти сьвіта і шти́ри ра́зи до ли́шки промо́вив. Ка́жи: Там єм був і там єм був і там єм був і там єм був, а щем ни ви́дів, аби́ хто за ли́шку ка́ші дав доньку́! — Каши тим чи́сом ви́стигла, а він хавк — тай зьзїв. Таки́м спо́собом зїста́в богацьким зе́тим.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

217. Ґазда і наймит.

Прийми́в ґазда́ на́ймита в слу́жбу і каза́в на́ймитови при зго́дї: В ме́ни така́ устано́ва, що ще три годи́нї до днє, як тра встава́ти і роби́ти.

А на́ймит знов каза́в: В ме́ни така́ встано́ва, що як вста́ну до́сьвіта, то годи́ну сто́гну, а годи́ну чі́хаю сє, а годи́ну взува́ю сє і вмива́ю сє, в три годи́нї до робо́ти стаю́.

А єму́ каза́в ґазда́: Жеби́сь сє стирі́г, бо я чи́сом до́сьвіта лю́бю сє зи́мнов водо́в впи́ти, а як сє зи́мнов водо́в впю, том вили́кий варя́т! Встав на́ймит ра́но, збуди́в го ґазда́ — взєв на́ймит стогна́ти. Ка́жи ґазда́: Дайно жі́дко води́ — І подава́ла жі́нка води́ бис три ра́зи. Як сє ґазда́ упив, схо́пив сє с по́стилї, взєв на́ймита би́ти і до робо́ти гони́ти. Більши ґазда́ на́ймита так до́сьвіта ни буди́в, а наймит сє так до́вго ни збира́в. І бу́ли до́брі єде́н в дру́гого.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

218. Як видістав наймит закопані гроші.

Був єде́н опи́р, мав бага́то гро́ший, трима́в їх піт по́стилив в куті́, а як вмер, то забу́в їх схова́ти. По смерти́ с катафе́лька спусти́в ру́ку й но́гу, аж лю́ди всї повтіка́ли с ха́ти. Надійшо́в єго́ на́ймит з во́ська, при цїсарскі зброї і диви́в сє, що єго́ ґазда́ в ха́тї роби́в. Ґазда́ по смирти́ встав, взєв с піт по́стилї гро́ші і поні́с до комо́ри хова́ти. Ви́порпав я́му і вложи́в в ню гро́ші, принбо́рпував і заклина́в: Котрі́ вас ру́ки запорпують, аби́ тоти́ й вітпо́рпували. Як ґазда́ вирну́в, лєх на своє́ місци. Стоя́в жо́мнєр під вікно́м, доки когу́т ни запія́в; а як когу́т за-

піяв, то ввійшо́в до ха́ти; наїв сє, напи́в сє, взєв ґазду́ по́піт па́хи, ви́ніс до комо́ри і взєв єго́ ру́ки в свої і ґаздо́вими рука́ми дра́пав. Котрі ру́ки запо́рпували най тоті вітпо́рпуют! Схова́в на́ймит гро́ші в своє місци, а як ґазду́ поховали, то на́ймит ожини́в сє з ґазди́нев і сам ґаздо́в зїста́в пото́му.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

219. За білї ноги — золоті роги.

Єде́н пастух пас паньску че́реду; а з ми́жи тої чириди́ найлїпши си вподобав єдно́го бика́ і призна́в па́нови, жи він так то́го бика́ любит. А пан ка́жи: Колі́ ти єго́ так любиш, то я єму́ позло́чу ро́ги! Як позлоти́в ро́ги і подарува́в то́го бика́ Їва́нови. Подо́бала си покойо́ва то́го бика́, а́ле в Їва́на то́го бика́ нїяк ви́дурити. Ка́жи покойо́ва: Що́би ти, Їва́нку, хтїв, аби́ ти мині то́го бика́ дарува́в?

А Їва́н ка́жи: Покажи́ ми бїлї но́ги, подару́ю ти бика́ і золоті ро́ги.

Як бика́ подарува́в, боя́в сє, аби́ сє пан ни гнївав; а як подарува́в, вже нїяк відобра́ти. Пішо́в він до па́на, аби́ сє ви́скузовати. І застроми́в па́лицю в зе́млю, а на па́лицю поста́вив капелюх: Ти капилюх і па́лицє бу́деш па́ном, а я Їва́ном! І відійшо́в від па́лиці одалики́ і вирта́є наза́д до па́лиці і говорит, Їван сам до се́би:

Дзїн до́брий, па́нє!
А що там, Їва́ни?
Біда́, па́нє.
Яка́, Їва́нє?
За бїлї но́ги дав золоті ро́ги.

Іде́ с тим сло́вом до па́на.

Двїнь до́брий, па́нє!
Що там, Їва́нє?
Біда́, па́нє.
Яка́, Їва́нє?
За бїлї но́ги дав золоті ро́ги:

Ка́жи пан: Як єс дав бика́, то сво́го; бо так була́ покойо́ва слугов па́ньсков, як Їва́ч.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Я. Рудченко, Нар. южнор. сказки. Т. І. Ст. 211—212: Вірний крепак. — Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. І. Ст. 92—96. Ч. 120: Вірний Іван.

220. Голод — добрий учитель.

Був єде́н ксьондз, що як виїхав в доро́гу, то ни дбав нїко́ли за фірмана. А фірман як виїзди́в з до́му, взєв собі хлїба і ковбаси́, заїхав

в єде́н ліс, їздив цілу́ до́бу і каза́в, жи блу́дит. А він кілько так, аби́ ксьо́ндза зголудува́в. Як заї́хали під єдну́ сти́рту піт сі́но, аби́ пириночува́ти, бо ни ви́тко сє було́ ї́хати, а фі́рман обви́в хліб в соло́му, а ковбасу́ в сі́но, пробива́в сі́но і соло́му пиской і так їв. А ксьондз пита́в: Що ти їш?

А він ка́жи: Та що їм? Сіно с соло́мов. А ни хтїв сказа́ти, що їв хлїб с ковбасо́в, аби́ ксьондз ни каза́в і собі́ да́ти. А як ви́їхали з лі́са, зди́бали ко́ршму каза́ли си да́ти ї́сти. Жиді́вка їм да́ла квасно́го молока́ с хлї́бом, бо є́нчого ни ма́ла що да́ти ксьо́ндзови. А як виходи́ли ві́тти, то ксьондз йшов вперéд, а фі́рман за ним. А жиді́вка ка́жи: Я ще ма́ю масьлє́нку, мо́жи буде́ти ї́сти? А фі́рман ни дочу́в і до ксьондза ка́жи: Ще ма́є просє́нку, мо́жи буде́м ї́сти. А ксьондз ка́жи: Сі́но мнє́кши, та я ни міг ї́сти, ни то би я їв просє́нку! Як приї́хали до до́му, пішла́ ді́вка за бра́му по во́ду. А ксьондз ка́жи. Ді́вко, на озьми́ си хлї́ба, бо зна́єш, коли́ йдеш, а ни зна́єш коли́ при́йдиш. І пото́му ксьондз дбав за че́лєдь.

Зап. в січни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Zbiór wiad. do antr. kr. T. XI (3). Ст. 67—68. Ч. 9. — Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 195—196: Скупий пан. — O. Kolberg, Pokucie, T. IV. Ст 33.

III. ЖЕБРАКИ.

221. *Дід і вуджій.*

Прийшо́в ді́д з вуджі́йо́м до єдної ха́ти. Да́ли вуджі́йо́ви смаженої ковбаси́ і як ви́йшов вуджі́й с ха́ти з ді́дом, і вуджі́й їв сам, а ді́дови ни дав. А дід вуджія́ па́лицив, па́лицив: А ти їш марма́ю, а минї ни даш?!

А ти як знаєш, що я їм марма́ю?

Бо я заню́хав.

Прийшли́ над єден рів, а там бу́ла вирба́: Скака́й ді́ду, аби́с пириско́чив.

А ді́д як ско́чив, як вда́рив чоло́м в вирбу́, аж наза́д в рів впав: Тос сказав, жи є рів, а чому́с ни сказа́в, жи ту вирба́ є?

А ви ковбасу́ заню́хали, а чому́сти вирбу́ ни заню́хали?

Ви́ймив ді́да з рова́, пішли́ да́лї. Закача́йти сє, ді́ду, бо ту є вода́. Завів ді́да в кропи́ву, що́ си попік но́ги.

Чомус ни сказав, жи ту кропи́ва пиче́?

А він ка́жи: А чому́сти ни заню́хали так як ковбасу́?

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

222. *Дід і пироги.*

Ходив єден дід по жебрах по хатах. Раз на різдвенї сьвєта він упив сї, тай пішов до єдного господаря дещо просити. Став він коло порога, горівку від нього чути на сто миль, а він все щось там муркоче, нїби молит сї: Отче наш тай Богородици Діво. А потім якось перетянув сї в словах, тай якось шептав: Ходит сьветий по вертепах, несе бога у решетах! — тай ще щось говорив. Ну господар вислухав того всього, тай дав му штири пирсги. Дід сховав пироги у торбу, а як вийшов

щось дуже злий і маркотний, висипав пироги на подвірє перед хатов тай як не стане палицьов молотити пироги, а все кричить: „А бодай ті шляґ трафив, так ти треба, колис не пиріг, то не пирожи сї!

Зап. в падолистї, 1893, від І. Б. в Дрогобичи, Володимир Левиньский.

223. *Дїд на відпустї.*

Як сьлїпи́й дїд сьпіва́в на вітпусьтї:
Жи́тники, пшини́шники до то́рби хова́йти,
Ячмі́нники, ленчи́нники за плїт викида́йти!
А люди, як се прислу́хали, то ни да́ли нїякого.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

224. *Простибі.*

Прийшов старець до ґаздинї.

Ґаздинько! Дайте ми що, дав би вам Бог здорове, а померши́м душенькам царство небесне!

Нате вам, старчику — каже ґаздиня — тай дає му в пригорщі горячої кулешї! Старец взяв, тай перемітує з руки в руку, та все: Прости-бі, прости-бі! А далї, як го добре припекло, тай ляп тим на серед хати: Нате вам до дїдька!

Зап. 1880, в Коломиї Ів. Франко.

225. *Як дїд з'їв свої ходаки.*

Прийшо́в дїд до двора́ проси́ти се на ніч. І каза́ли дї́дови, аби́ се ви́зув с ходаків і аби́ ви́лїв на пец спа́ти. А то бу́ли ходаки́ с свине́чої шкі́ри. А як дїт поліз на пец, а ку́хар ходаки́ попа́рив і чи́сто опполо́ка́в і посі́к так, як мака́ран і звари́в, запра́вив їх до пори́тку і пода́в дї́дови і поде́кував за вичє́ру найласка́вши. Як встав дїд ра́но і шука́є за ходака́ми, щоби́ се взу́ти, а ку́хар вітповіда́є: Таж ви, дїду́ню, свої́ ходаки́ ще в ве́чир зьї́ли! І пішо́в дїд бо́сий зо двора́, хоць і бу́ло зи́мно.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

226. *Панська милостиня.*

Вна́див се був єде́н дїд до па́нї шчи́ста по альму́жну. Хотї́ла се па́нї позбу́ти дї́да і спикла́ му пляцок, а в пля́цок вміши́ла трі́ла. І да́ла дї́дови пиче́ний пля́цок. А дїд ка́жи: Собі то па́пичку. І йшов на дру́ги сило́ чи́рив лї́с, а її син пішо́в на полюва́нє, тай заблуди́в, ходи́в по лї́сї до́вгий чис, а як зди́бав в лї́сї дї́да її син: Дай ми, дї́ду, хлї́ба, бо

згйну з го́лоду! А дід ви́ймив той пляцок, дав її си́нови. Прихо́дит син до до́му: Якби ми дід ни дав був пля́цка, то́бим був згйнув. Па́ні вітповіда́є: Тай так си́ну згйниш, бо то с трі́лом. І віт то́го трі́ла вмер то́ї па́ні син.

Зап. в сїчни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

227. *Дїд.*

А. Нате вам, дїдуню, за татуневу душечку!
Бог да прости! А як же ваш татуньо помер?
Та втопив сї.
Дїтько го бери! Най сї не пхає на глїбоке!

Зап. в Коломиї Іван Франко.

228. *Дїд.*

Б. Прийшо́в єде́н дід до ха́ти за альму́жнов. Ка́жи ґазди́нє: На́ти вам, діду́ню, пітпа́лка, змо́вти па́цєр за мо́го Міха́лка! — А він вмер, ни втопи́в сє? діт пита́є. Ой нє, ка́жи, втопи́в сє. А дід йшо́в с ха́ти і так моли́в сє, кажи: Най го мара́ на глєбо́ки ни пха́є, най го мара́ на глєбо́ки ни пха́є...

Зап. в сїчни 1897, від Тимка Гринишипого в Пужниках, Буч. пов.

229. *Дїдова молитва.*

Був такий єден ґазда́, що замика́в пирит жі́нков ка́жду річ, а як виходи́в з до́му, то на́віть жі́ньцї видава́в по кру́мцї хлі́ба. А як прийшо́в дід і проси́в в не́ї альму́жни: А щож я вам дам, коли́ чолові́к всьо позамика́в?

Як ни ма́єти, ґазди́ни що, то дайти з до́му.

І йшов дід ха́та віт ха́ти і в ка́жді хатї ґазди́нє ни вітправе́ла ду́рно: дава́ли гро́ші, муки́, хлі́ба. А він як йшов бис сило́, то за жа́дну ґазди́ню ни моли́в сє, лиш за туту́ єдну:

Аби́ тота́ ґазди́нє прожи́ла
і провікува́ла,
що вона́ сидит край сила́,
що в не́ї ха́та нове́нька,
що в не́ї стодо́ла старе́нька,
що в не́ї воро́та скрипли́ві;
що ма́ла,
то да́ла,
аби́ ї ду́ши в ра́ю сия́ла.

І молив се так далї: Що єдну скінчив, то другу зачинав все, молитву. А здибав той ґазда дїда і туту молитву слухав. І доміркував се, жи то єго дім, бо він сидів край сила. А як прийшов до дому, то кинув жінцї ключі, як прийди на другий раз дїд, чо схочи, аби дала, так як друга ґаздинє.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

230. Дїди.

Йшло штири дїди віт сила до сила: йшов сьлїпий і глухий і кривий і голий. А здибали на поли горох і залїзли в него рвати. На сам пирет кажи сьлїпий: Тїкаймо, бо я виджу жи хтось йде. А глухий кажи: Я чую як тупає. А голий кажи: Я найбільши бою се, аби мнє не обдер. А кривий кажи: Я ни бою се нїчо, бо я втїчу. Нарвали доволї, пішли далї.

Зап. в сїчни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 65—66. Ч. 146: Глухый, слипый та крывый. — Календар Просьвіти на р. 1870. Ст. 85.

231. Як дїди убили молодицю.

В еднім силї робили люди празник. І сходили се с сусїдних сіл люди і убожина (дїди). А була на сторонї с того сила віддана і прийшла до мами на празник. А мама як ї виправела по празнику до дому і дала ї круп і кавалок солонини; а дїди здибали молодицю за селом і там ї вбили і забрали від неї, що тїлько мала. І прийшли назад до того сила і впросили се в її мами дїди на ніч. І дали тоти крупи, щоби їм зварити каші. Али мама по крупах ни пізнала; а як дали солонину, щоби злагодити мастити кашу, а она по солонинї пізнала, що вона дала туту солонину своїй доньцї. Зачили шукати в дїдівских тлумаках і здибали с тої молодицї дорогу фустку і коралї і що тїлько мала при собі. І зробили з дїдами справу биз жадного суду. Привезали камінь до шиї і завели в глебоку воду і втопили.

Зап. в цьвітни 1796, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

IV. КАЛЇКИ.

232. Глухий і губатий.

Глухий і трембатий прийшли до церкви.
Дивит сї глухий на трембатого, а далї лус єго в лице.
Та за що бєш?
А чого, дурню, свищеш в божім домі?
Та я не свищу, я губатий.
А як ти богатий, то тобі вільно свистати?
Тай лус другий раз!

Зап. 1880 р. в Коломиї Іван Франко.

Паралелї: Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. І. Ст. 228: Глухий та губатий.

233. Договорив ся.

Якось Іван камінє при дорозї товче. Надходит пан тай питає: А що ти Іване?

— Я так собі пане! каже Іван.

У..и мене Іване! каже пан.

— Будеш мати на цїлу зиму, пане!

Зап. в жовтни, 1898, від Ів. Бориславського в Дрогобичи, Волод. Левинський.

234. В церкві.

Приходит до церкви глуха жінка в нових чоботїх. А приходит до неї друга до сповіди.

Кумо! пращєйте ми.
Міхал підшивав.
І другий раз!
Сім ринських єм дала.

І третий раз!
Самі добрі на мою ногу.

Зап. 1880 р. в Коломиї Іван Франко.

Паралелї: Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 303. — Комаров, Нова збірка нар. малор. приказок.

235. *Пан і Іван.*

Віз Іван фіру дров, дубини. Йде якийсь пан, тай питає: A skąd ty? — Я, каже Іван, везу дубину не ґонти. A z której ty wsi? — Та вже поїхали всї!

Зап. в жовтни, 1898, від Ів. Бориславського в Дрогобичи, Волод. Левинський.

236. *Глуха на сповіди.*

Прийшла́ глуха́ до спо́віди, а ксьондз ї се питав, що согріши́ла?
В росо́лїм се ми́ла.
Коли́сь се сповідала?
Мине́ На́сте заплїта́ла.
Обіцюєш се попра́вити?
Та на чім се попра́вю, на ле́нчинїй за́тирцї!
Ка́жи: Бий се в гру́ди. Мовчи́ глуха́, ме́нчи гріха́.

Зап. в січни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

237. *Розмова.*

Якось йде Іван з села до міста. Тай що був тілько вийшов за село, здибає пана. Тай той питає: А хто у вас найвисший Іване?

У нас? — каже Іван — а вондечки тота край села тополї; вона у нас найвисша.

Е та не то, каже пан. А чия то сель?

Боже тай громадьске.

А кого у вас найбільше слухают?

У нас є еден слїпець; він як нам засьпіває, то аж серце заплаче; а той слїпець — то Семен Музика. Єго у нас найбільше слухают.

А хто у вас найстарший?

У нас є една баба, називає сї Марта; має вона 111 літ; вона у нас пайстарша.

Та я не то питав! каже пан. А чи сут у вас мудрійші від тебе?

У нас сут і мудрійші, чому нї, та пішли за мудрійшими, а мене дурнїйшого вислали по ще більше дурнїйшого.

Та на тїм сї розійшли.

Зап. в жовтни 1898, від Ів. Бориславського в Дрогобичи, Волод. Левинський.

Паралелї: П. В. Шейнъ, Матер. для изуч. быта и языка насел. сѣв.-зап. края. Т. II. Ст. 319—320. Ч. 155. Ст. 324—325. Ч. 163.

238. Глухе село.

Раз пропали одному чоловікови кози. Він обшукав всюди в своїм селї, але їх ни було. Він пішов на друге село; ни найшов; ба далї на трете, на четверте, але пусто. Так ходив всюди, але нїґде ни міг найти.

Так він зайшов питаючи аж в одно село; тото сило було глухе, ніхто в нїм ни чув, всї люде були глухі, але він не знав. Але зайшов він в то село тай дивит сї, а чоловік городит пліт межев, а він прийшов ід нему тай каже: „Ци ни виґілисте таких, а таких ків".

А тот відивив сї на него, тай каже: „Засї дурню! що тобі до того — суди (кажучи се показав рукою) мій ґід, мій праґід і мій тато городив, тай я суди маю городити". Але тот чоловік ни зрозумів єго, тай гадав, що він му показує руков, куди пішли кози, а він побіг туди тай рихтик, найшов, тай сї дуже вкішив, бо кіз було богато, звичайне велика була би шкода, якби були пропали. Тай гадає собі: „От подарую тому чоловікови, шо ми, дай му Боже здорове, справив мнї на кози, оцю шуту козу".

Тай як пригнав ід нему кози, бо єму такі туди дорога припадала, тай імив тоту шуту козу, тай му дає, тай ґєкує му, що го справив на кози.

А тот каже: „Шо ти, чоловіче, маєш мене за дурно напастувати, шо я твої козї роги пощибав, коли я ї до тепер ще ни виґів, а відчепиш ти сї від мене!" Але тот чоловік зачєв єму толкувати, шо він му козу дарує, а тот ни чує тай гадає, шо він го ще напастує за роги, тай каже: „Коли ти мене сї за пусто вплюскав, то хоґім до війта, най нас війт розсудит". Тай взєв того, тай веде до війта. Тот і ни спирає сї, гадає, що то який дурноватий, шо го ни розуміє, а війт му розтолкує.

Але див'ї сї, а то їде піп з тего такі села на кони. А тот чоловік, шо єго коза, гадає собі: „Та шо будем аж до війта йти, тадже піп ше ліпше му розтолкує як війт". Тай здоймив шепку, тай іде д'попови тай хоче го у руку поцюлювати, а піп каже: Я ни знаю, ци крадений ци нї, але я собі купив, ціле село знає; шо ти дурню смієш минї коне відбирати?" Тай тріснув того в лице тай каже: „Ану, хоґім до війта, ци він тобі ни присвідчит, шо я собі коне купив".

Ну йдут вни вже всї три до війта, а війт глипнув у вікно тай каже до своїй ґівки: „Сїдай, ґівко, борше за скіл, старости йдут!" Ґівка сїла за скіл, а тоти всї три вхоґі до хати, тай розказуют, яка є річ. А війт відивив сї на них, та стис плечима, тай каже ґівцї: „За кого хочеш, за того йди, — піп даст слюб". Тай так тот погостив в глухім селї.

Від Коломиї. Вербіж.

З О. Кольберґа: „Pokucie" т. IV. Ст. 228–229.

V. ЗЛОДІЇ.

239. Добре переночували.

Ішов тато з сином на ярмарок, тай посів їх уже вечор. Повертают до одного селянина, просят ся на ніч. А то ще ся діяло завчасу, ще сонце не зайшло. Приймив тот господар тих двох, тата і сина, на ніч. Але син побачив на бантах сало, тай каже:

— Тату, адіт, адіт, що онде на бальку!

— А тато каже: Но, но, мовчи, ми підемо за ним в ночи.

Але той господар прислухав ся, що вони говорили, тай поки вони в хаті вечеряли, він тихенько сало здоймив, а на то місце повісив косу і різак. В ночи тато з сином поліали по сало, почали мацати руками, та налапавши косу і різак, покалічили собі пальці і поспадали з бантів на тік. Добре переночували.

Зап. в Нагірянах М. Гуменюк.

240. Веселий злодій.

Єде́н хлоп вила́пував ку́ри в силі́ і носи́в в ліс печи́. Довідавши се ґазда́, жи він так ро́бит, ішо́в за ним в сьлід аж до лі́са. Прихо́дит до лі́са, застає́, жи пиче́.

Ти що пиче́ш?

Воро́ну.

А чож гребінь ма́є?

Бо стара́.

А чо но́ги білї?

Бо по росі́ ходи́ла, то си виро́сила.

Ворóна ни мáє ні грéбиня ні ніг бíлих, чóрні. Ґаздá за ним, але він вхóпив кýрку, гай такóй втік.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

241. Злодії коровою.

Вéла єднá старá жінка до міста корóву на прóдаж і вéла ї пóпід ліс. Али два злодíї видíли, що то корóва фáйна і дýмали, якби то тотý корóву вкрáсти. Нарéшті тихцéм пітбíгли і єдéн вітчіпи́в корóву і повíв, а другий взєв за посторóнок і повóли йшов за жінков. В короткім часí бáба оглєдáє сє і увидíла якóгось чоловíка, а ни корóву. Зачудóвана питáє єгó, що то сє значи́т. А він кáжи: Я був, мамусичко, так тяшко согріши́в і за той гріх я мýсів покýтовати чи́рис штири рóки. Типéр я вже своé вітбýв, то прóшу минé пусти́ти. Жінка єгó пускáючи напоминáла, щоби́ такóго гріхý більши ни роби́в. Вихóдит вонá на ярмарок, ди́вит сє, а тотá корóва є в місьті. А вонá приступи́ла з вилики́м жалéм і кáжи до корóви — бо вонá гадáла, що то спрáвді був чоловíк: — От, шкóда мóї бéсіди, щом вас проси́ла, а ви знов так тяшко согріши́ли!

Зап в січни 1895, від брата Гілярка в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелі: Рудченко: Народныя южнорусскія сказки Т. II. 41: Москаль-шкапа — Die Schwänke des Nassr-ed-din und Buadem von Mehemed Tewfik. Ст. 9—10. Ч. 3. — Черниг. губ. Вѣдомости. 1853 Ч. 37. — П. В. Шейнъ, Матеріалы для изуч. быта и языка рус. насел. сѣв. зап. края. Т. II. Ст. 330. Ч. 172.

242. Признав ся щиро.

Як ходи́в ксьондз по силý с кропи́лом, тай лиши́в фíру на двóрі с фíрманом. І бýло фýтро ксьóндзове з вовкíв; фíрман вітступи́в віт кóней, а якийсь чоловíк зайшóв і вкрáв тотó фýтро; і як йшов до спóвіди, казáв жінці, жи я сє признáю. А жінка плáкала, що будéш кáраний. — Кáжи: Єґóмосьць, а то ни бýди гріхý?

Та за що?

Я відогнáв вовки́ від вáших кóний.

Кáжи ксьондз: Нє, нє, ще овшім, жи відогнáв.

А як прийшóв до кýхні, застáв, жи сє вари́ло мнéсо в капýсьті. Ни бýло нікóго, а він взєв. А як пішóв до спóвіди, то сє признáв: То ни бýди, єґóмосьць, гріхý?

Та за що?

Я ви́гнав свиню́ з вáшої капýсти.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

243. Спік ся в воді.

Вкрав еде́н хло́пиц нигаше́ного вапна́ за па́зуху. І поїхав ко́ні напувати і впав с коне́ в во́ду. Зачи́ло вапно́ кипі́ти, а він кричи́т: Ґвавт, пичу́ се! Всї се сьміяли, що він жирту́є, а его́ так опа́рило, що й нибо́щика з води́ ви́кигнули.

Зап. в сїчни, 1898, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

244. Біда богачови з мамою.

В однім селї були два брати, оден був бідний, а другий богач; богач тримав при собі стару матїр. Бідний ходив до богача на заробок, а богач не давав єму нїчого, тілько що їсти. Бідний був винен богачеви 4 кр., а богач завше єму допікав, щоб єму віддав. Раз прийшов до бідного брата злодій, бідний розказав злодієви, що має богатого брата, але той не хоче єму нїчого дати, а ще упоминає ся за 4 ґрейцари. Злодій каже єму: Тобі тепер буде добре, і дав єму 4 ґр., щоби заніс братови. Злодій ходив в ночі красти, а в день продавали, їли і пили, — тепер було єму дуже добре. Богач хтів знати, чем він тепер до него не ходить на роботу і длячого єму добре. Взяв свою матїр в скриню, дав єї пирогів, хлїба і ковбасу, замкнув і зробив дзюрку, щоби дивила ся. Заніс скриню до бідного брата і просив, щоб єму перетримав через ніч, а він зробить в шпіхлїри пляц і завтра возьме. Злодій відчинив скриню, матїр забив, пироги, хлїб і ковбасу забрав, а тілько оден пиріг дав в руку матері і кавалок ковбаси в губу і замкнув скриню назад. Рано прийшов богач по скриню, злодій завдав єму єї на плечі і він поніс. Як приніс до дому, відчинив, а мати була нежива. Думав що задавила ся ковбасою. Злодій пішов до ксьондза і просив, щоб єму інакше не поховав, як за тисячу золотих. Як богач пішов до ксьондза і просив, щоб поховав матїр, то ксьондз сказав: Як даси тисячу риньских, то поховаю, а як не дасиш, то спроваджу комісию, що мати задавила ся ковбасою і що несподївано. Богач дав 1000 риньских і ксьондз поховав матїр. В ночі пішов злодій на цвинтар, відкопав матїр, заніс до богача і посадив в шпіхлїри на збіжу. Досьвіта прийшов слуга до шпіхлїра, зобачив матїр на збіжу, вернув ся і сказав ґосподареви. Злодій казав єму, щоби дав бідному братови половину збіжа, то мати не буде ходити. Богач дав бідному половину збіжа, а ксьондзови 800 риньских, щоб матїр знов поховав. Ксьондз поховав. Злодій знов відкопав матїр, заніс до коров, посадив на стільчику, дав скопець в одну руку, а цицку в другу. Рано прийшла кухарка до коров і зобачила, що мати доїть корову. Злодій обібрав ся за ворожбита і казав богачеви, щоб дав половину коров братови. Богач так зробив, дав ксьондзови 600 золотих, а ксьондз поховав

третий раз матїр. Злодій знов викопав і посадив на половинї города, насадив капелюх, дав в руку ломаку, щоби зганяла кури з конопель. Рано вийшла ґосподиня і дуже злякала ся. Господар пішов до ксьондза і просив, щоб знов поховав матїр. Ксьондз хтїв 400 золотих. Богач дав, а ксьондз знов поховав матїр, а бідному дав богач половину города, щоби вже раз позбути ся клопоту. Злодій знов таки викопав матїр і заніс межи вівцї. Рано господар пішов до овець і зобачив матїр. Пішов до ксьондза і казав, щоби поховав матїр. Ксьондз поховав матїр за 200 риньских, а богач бідному дав половину овець. Ще мав богач дуже красні кові. Ворожбит знов викопав матїр, заніс до стайнї, посадив на оґира і поприв'язував. Рано прийшов ґосподар до стайнї давати коням їсти і зобачив, що мати сидить на оґирови. Пішов до ксьондза і сказав: Змилуйте ся, поховайте матїр, бом вже все подавав братови по половинї і не маю гроший, а жінка і дїти полякали ся і вмирають. Казав злодій: Я ще вирихтую і ксьондза так, що він гроші віддасть. Ксьондз всїв на кобилу і поїхав до богача по матїр. Оґир як зобачив кобилу, зачав гнати за нею, а ксьондз втїкав до себе на подвірє і кричав: Виносїть гроші! Ксьондзова винесла гроші і дала злодієви, а він дав бідному братови. Так вирихтував злодій богача. Бідний зостав богачем, а богач бідним.

Зап. в цьвітни, 1895, від Олїксандри Харків в Половім, Яків Миколаєвич.

Паралелї: Етноґрафічний Збірник. Т. IV. Ст. 143—146. Ч. 29: Чорт шибеник. (Там зібрані також иньші паралелї). Пор. також Archiv für slav. Philologie. T. XIX. Ст. 255, ч. 102 і ст. 267, ч. 29. Т. XX, ст. 301, ч. 29.

VI. РЕМІСНИКИ.

245. *Ремісники.*

Приповітки римісничі такі: Кажи коваль: Як дасьть Бог леду, то напє се коваль меду, бо були коні кував і заробит багато гроший. — А швец кажи: Як піде сьніг з дощем, то ти до мени прийдиш с плачем, аби чоботи полатати. — А кушнер кажи: Як повіє заверуха, то схочи хлоп шипки і кожуха.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

246 *Самосївний швець.*

Як нивука робив чоботи (самосївний швец) і зробив чобіт, а ни годин був виймити копита. За давніщих чис, булі замки диривеньні і називали се засуви; і в куждого була дера в сьтіні попри двері до сіний, щоби вихати руку і відомкнути, диривенний замок. А він вихав в засув чобіт, зачіпив вужиском за копито і запріх пару волів на дворі і так посторонками копито викиґнув, а чобіт се лишив

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

247. *Як неук робив чоботи.*

Зробив ниука чоботи, а ни годин був виймити копита. А він кинув в пец зі всім, ш чоботом. Копито вигоріло, а чобіт виймив, тай се взув.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

248. *Капельмайстер.*

То був еден такий капильмайстир, що вйробив таку музику, що як покрутив корбов, то виходили з зимлї, з води, дванацїть музиканьтїв і всї дванацїть на спрунжинах грали. І подобав собі цар туту музику

і каза́в то́му капильма́йстрови ви́брати обі́ о́чи, аби́ ни бу́ло в жа́днім краю́ тако́ї му́зики, лише́ в не́го. А капильма́йстир як ходи́в те́мний і проси́в вуджія́, аби́ его́ заві́в до то́го во́зира, аби́ він хоць пома́цав свої́ музика́нти. Як го хло́пиц заві́в, а він віткрути́в едну́ тру́пку і вже му́зика ни хті́ла гра́ти. Що всі́ля́кі трупки́ добира́ли, прикру́чували і та́кой на жа́дин спо́сіп ни хті́ла гра́ти. Закли́кав те́много капилі́сту цар і дава́в ему́ за во́чи дві ти́сечі, лише́ аби зроби́в, аби́ та́кі гра́ла му́зика. А темний ни хті́в: Ни ма́ю я очи́й, ни буде́ш ти ма́ти му́зики! Кажи те́мний: Хо́цьби ти мині́ і полови́ну сво́го краю́ дав, то та́кой лі́пші мині́ бу́ли мої́ о́чи. — І те́мний більши ни ви́дів, а му́зика ни гра́ла.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

249. *Міщанин і маляр.*

Еде́н міща́н післа́в хло́пце до малери́, щоби его́ відмалюва́в. А мале́р ка́жи: Я его́ ни бу́ду малюва́в, бо я его́ ни ви́дів. Най при́йди, я его́ відмалю́ю! А він ни ходи́в, а́ли чика́в чи́рив які́сь чис, аж се зди́бав з малере́м на доро́зі. Ка́жи до малери́: Ти чуму́ мине́ ни намалюва́в, як я хло́пце посила́в?

Він ему́ вітповіда́е: Як я тибе́ міг малюва́ти, як я тибе́ ни ви́дів? Типе́р то́бим те міг відмалюва́ти, бо те вже ви́джу. — А міща́н малери́ вда́рив два ра́зи в пи́сок: А ти, ду́рню, Бо́га ви́дів і всі́х сьвити́х, що малюеш?

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

250. *Грач.*

Еден швец, ро́дич льві́вский, клав на льоте́рию чирис ці́ле свое́ жите́. Пириноси́в свій мае́ток, не лишило му се ті́лько еде́н ри́ньский. І пішо́в ще й той риньский кла́сти. Каза́в до жінки: Я ни́ні му́шу ви́грати гро́ші, ажиби́с се диви́ла в вікно́, бо я як ви́граю гро́ші, то вже пішки ни бу́ду йти, ті́лько скажу се не́сти, а ти як зобачиш, жи мине́ бу́дут не́сти, аби́с всьо на́чине ви́била: крі́сла, лу́шка, лавки́ всьо поломи́ти, бо я як ви́граю гро́ші, то всьо си постара́ю доро́щи і кра́щи. Як пішо́в кла́сти, покла́в три́пціть ґрейцарів на льоте́рию, а с того ту́ску пішо́в та сімдисе́ть пропи́в. А як ви́йшов на ґале́рию льоте́рну, то говори́в ті́лько, що му се вподо́бало. Прислу́хав се пан і каза́в гайдука́м его звести на доли́ну; а він се ни дава́в зве́сти; а вони́ го тру́тили з ґале́рии на зе́млю на ри́нок, а він так поби́тий еньчи́в, як дити́на. Вве́ли шти́ри гайдуки́ й відне́сли го до до́му. Жі́нка як вздрі́ла, жи го нисут, всьо нони́щила, що ще до то́го лижи́в на го́лі підло́зі. — Таке́ він ви́грав.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

251. *Кравець удалець.*

„Я собі майстер пан! Я три неділї був на практиці, трем війтам язловецким кожухи робив, тринайцять ґатунків холошень знаю робити! Прийшов я до коршми і кажу музиції: „Грай менї!“ А хлоп-мудь каже музиції: „Грай менї!“ Я крикнув: „Нї менї!“ А хлоп-мудь, три дни руку від гною не вмивав, як мя талапне по їдзеню, то я всій смак стратив. А я як встану, як дам хлопови, то він і не чує. Приходжу до дому, жінка, як звичайно ґаздиня, дає менї картофлї в мундурі, — а я їсти не можу, смак єм стратив“.

Тв. В. Навроцького Т. I. Ст. 56.

252. *Добрий кравець.*

Ішов подорожний швець через село, та вступив до одного господаря — а тут сідають до обіду — та швець питає ся:

„Чи нема якої роботи у вас, пане господарю?

— А що? ти ремісник?

— Таже ремісник.

— А що за ремісник, чи не кравець?

Швець думає, скажу, що не кравець, то може й не дасть їсти, бо певно господар кравця потребує, коли ся за него питає; тай відповів: Та кравець.

— Добре, добре! та сїдай з нами обідати, по обідї то дам тобі роботу (бо то було саме обідня пора, коли ґазда з челядю засїли до стола). Швець не дав ся богато просити: Сїв — за ложку – та просто в миску. Пообідали — подякували Богу і господареви за обід — позбирали — тай господар показує сукно тай каже:

„Подивиж ся, майструню, оттут є сукно, та розміркуй, що з него може бути?“ — Швець розложив сукно, подивив ся, тай каже: Буде два великих і оден малий.

„Якто? — задивовав ся господар — я гадаю, що ледви витїгне на оден великий, а другий малий?“ — Та що ви кажете, господарю? спитав швець. — „Я кажу, два сїраки, один великий а другий малий“ відповів господар. — Гм! а я думаю три мішки, пане ґаздо, бо я не той кравець, що сїраки шиє, я шию мішки. „О песїй народе! подумав собі господар — наївєсь ся моєї працї, ще з мене кепкуєш!“

Бібл. Онишкевича т. III. Ст. 312.

Паралелї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 380—381. Ч. 6.

253. *Догодив.*

Быв єдéн такы́й кравéць, що шив футрá і прийшóв до єдного ґазды́. Али жінка молодá, фáйна мóвит єму: Там минí ушийте, жибы́ такóго ниґде ни было. — Ну, ну, я́ ти вшию. — Жебы́ была му ще не мóвила, та быв бы вшив так, як дрýге, áли вонá все прóсит, бы такóго ниґде не было. Він вшив і пришив рукáв méджи плечи́ми трéтый. Тотá загорнýла, а то ся мáхат méджи плечи́ма. А вонá мóвит: А то що? — Та, мóвит, рукáв. — Та на що? — Ты просила, абы такóго не было ниґде, такóго немá. Ты не є мудрíшша, як дрýгі, а я не мóжу мудрíшшого вшити, як дрýгому! — І то відорвáв, шшив так, як налéжит ся і в тім може вонá і днесь хóдит, то не знáю.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

254. *Пшик.*

Быв ковáль, а не дýже тéньґый. І принíс чоловік кýсень желíза, топір робити. І він роби́, пали́, не бýде с тóго топір; зрóбю молотóк. Спали́в, не бýде молоткá, зрóбю бáпку такý, гі ся кóсу клéпле на ні. Дáлї ще ввер у вогéнь, мóвит, не бýде, хыбá сторóшка с тóго. Запхáв знов в вогéнь, спали́ло ся, — мoжé й бы єглá была ходакы́ пітшивáти, бо до ходаків трéба грýбої єглы́. І положи́в ще в вогéнь, тотó прийшлó таке гі вóсьть, а він ввер в вóду, а тотó: Пш—ш! І прийшлó на пшик всьо.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

255. *З оси — сторожка.*

Чоловік быв єдéн такы́й, жи си взяв кýсень клéцка, що не гет было що вéсти. Мóже бы я с тóго вісь утесáв? — Теши́, теши́, нтисáв, ай ни видно с тóго вóси. Мóвит: Будé вісьця́ на телїшки́. Потесáв ще трóхы — ай не бýде, будé копыстка в вужóв. Дáлї ще трóха протесáв, мóвит: Не бýде копыстки, бýде сторóшка. Взяв, ще трóшкы вітти й вітти клюнýв — тонкá й сторóшка будé, не будé нич с тóго. Бóрше нáйду кымак готóвый, та сторóшка бýде. І міркуйте си, що то за мáйштир, же с клéца не міг выробити сторóшку, ай глядав готóвого кымакá.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

256. *Швець і коваль.*

Бýло два римісники́. Був швец і ковáль і ходи́ли до єднóї дíвки обá на вичирни́ці. І загадáли ї обá свáтати. Швец хтів собí, а ковáль хтів свáтати собí. А вонá за ковалé більшу охóту мáла йти, як за шивцé.

Взєв швец ді́вку за ру́ку і привів аш піт ку́вьню і показа́в крі' шпа́ру ді́вці, як кова́ль бє раз в жилі́зо, а два-три в кова́дло ду́рно. Каза́в швец до ді́вки: Ви́диш, кова́ль сьлі́пий, бо він я́кби видів, то́би все бив в жилі́зо. А ді́вка повірила. А кова́ль для то́го бив раз в жилі́зо, а два в кова́дло, бо він тим чи́сом розмишлєє, я́кби єго́ найлі́пши ви́робити. І пішла́ ді́вка ш шивце́м до сьлю́бу. А кова́ль був запро́шиний за дру́жбу. Зроби́в собі кова́ль гру́бий цьвик жилі́зний і роспік єго́ в во́гни́ до́бри і взєв єго́ в клі́щі і схова́в ко́ло се́би. А як прийшли́ до косьцьо́ла, пусти́в дру́жба молодо́му тото́ жилі́зо гори́чи за холє́ву. Як молодо́го припикло́ тото жилі́зо, а він ту́пнув ного́в і каза́в: А то тве́рдо по́льский сьлюб йде! А зилі́зо сє посува́ло гори́чи в доли́ну і ще лі́пши пикло́. Він дру́гий рав тупа́в: А то тве́рдо по́льский сьлюб йде. А як го до́бри припикло́, а він ка́жи: Або́ твирді́т, або́ пустіт! — а наре́шті й сам тіка́є. Прибіг до води́, ви́зув сє і обма́чував спале́ну холє́ву і впечи́ну но́гу. А кова́ль тимчи́сом приступи́в, тай з молодо́в сьлюб взєв.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

257. *Кождий циган свої діти хвалить.*

В Бирижи́нах є до псів ма́йстир, що їх лапа́є по мі́сьті і де му сє кі́лько тра́фит. А ко́ло сво́го до́му ма́є таку́ псярню, що оптє́гнина на о́коло висо́ким му́ром, щоби́ пес жа́дин той мур ни пириско́чив. Приходє до не́го чиле́дники́ до наву́ки. Котри́й спра́вний, то що заки́ни шну́ром, то за ку́ждий раз зло́вит, а котри́й не, то за ка́ждий раз по́піт шнур пес втиче́. Прихо́дит до тако́го бли́сько ма́йстир і бє єго́ в пи́сок і ка́жи до не́го: Що тобі, ду́рню, попо́м бу́ти, ни гицлим! А він вважи́є сибе́ за важні́щого, як сам піп.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

258. *Чому ремісники в понеділок зуби полощуть?*

Був собі оден майстер роботяцкий і добрий. Мав ся незгірше, бо до праці був скорий, а до коршми не заглядав. Но від якогось часу засмакував в горілці, неділї і сьвята пересиджував в коршмі, а в понеділок ще не брав ся до роботи, бо в голові шуміло після вчерашнього. Потім вже і в будденъ зачав пересиджувати в коршмі, а ремісник поки робит і гроші має, а не робить, то і крейцара вже нема. Так і з тим майстром було. Збіднїв, задовжив ся, вже і пожичити ніхто не хтів єму ніц. Раз в понеділок не мала ніц жінка зварити єму на обід, по сусїдах досить вже напожичала і не повіддавала, то встид було очий показати, а тут на полудень треба щось конче зварити. Був в них невеличкий песик, вона єго забила і зварила обід. Попоїв смачно майстер, а потім

зачав розпитувати, відки она взяла мяса. Жінка зразу викручувала ся, але він пізнав, що вона з чимсь перед ним криє ся, зачав допитувати ся і вона мусіла сказати правду. Зі злости і обридженя пішов до коршми — як казав — зуби полокати по псячім мясї. — Від того часу в понеділок як тілько то собі пригадав, мусів йти до коршми. Инші ремісники і майстри, як довідали ся о тім, не могли того також стерпіти, йшли і собі зуби полокати. Теперішні ремісники і майстри заховують також давний звичай і що понеділка невідмінно полощуть зуби.

Зап. в липни, 1893, від Демка Дїдуха в Половім, Яків Миколаєвич.

259. *Лїнива шевчиха.*

Єде́н швец сиді́в за́вши при ши́лї і єго́ жі́нка при нїм. Прийшли́ жнива́. Ка́жи: Йди жі́нко жи́ти! А вона́ пішла́ в по́ли, тай нажи́ла де́сєть сно́пів. Прихо́дит в ве́чир до до́му.

Бага́тос нажи́ла?

Ка́жи жі́нка: Де́сєть сно́пів.

Ка́жи швец: Добро́ що то.

Пішла́ дру́гий день і зроби́ла си с тих снопі́в бу́ду, аби́ ї сонци ни докучи́ло і лєгла́ спа́ти. Прихо́дит в ве́чир до до́му, пита́є: Бага́тос нажи́ла?

Она ка́жи знов, де́сєть сно́пів.

Ка́жи: Добро́ що то, вже буде́ два́цєть. І так ходи́ла цїлий тиждень і в ті бу́дї спа́ла. Дові́дав сє о ті́м чолові́к і пішо́в в поли подиви́ти сє, що єго́ жі́нка ро́бит. Взєв с собо́в мильни́чку і пе́ндзиль і бри́тву. А ви́йшов на по́ли, заста́в, жи вона́ спа́ла ми́жи снопа́ми. І нїц ї ни каза́в, тї́лько обголи́в го́лову, а вона́ ни чу́ла і пішо́в до до́му. А вона́ як сє пробуди́ла в ве́чир і ма́цнула сє за го́лову і ка́жи: Зо́сє, ци не Зо́сє? бо нима на голові́ воло́сє! А чолові́к сє оппри́тав завчи́су і замкну́в две́рі. Она́ прихо́дит до двири́й тай: Чолові́чи, чолові́чи, а втвори́ там!

А він ка́жи: А хто там?

А вона́ ка́жи: Я.

А що за я?

Жі́нка твоя́.

Ка́жи: Йди, гет, моя́ жі́нка вже от спит в лу́шку.

Она сє ма́цнула за го́лову тай ка́жи: Зо́сє, ци ни Зо́сє, бо нима́ на голові воло́сє. І пішла́ до дру́гого сусі́ди, гада́ла собі́, жи она́ мо́жи ни до сво́ї ха́ти тра́фила.

Ка́жи: Йди гет, огидо, мині́ тибе́ ни тре́ба.

А вона́ пішла́ до ксьо́ндза в горо́д, аби не ночува́ти на ву́лици. А надійшло два злодії. Ка́жи єде́н до дру́гого: Ході́м, вкраде́м в ксьо́ндза барана́. А вона́ сі́ла се́рид гри́тки і вже копа́ла цибу́лю, питру́шку до ю́шки до то́ї, жи вони́ вкраду́т. А злодії ни йшли́ доро́гов, жиби́ їх хто ни зди́бав, а́ли йшли биз горо́д з барано́м. А вона́ як копа́ла питру́шку, а мі́сєць сьвіти́в я́сно, а го́ла голова́ блищила сє від мі́сєцє, а вони́ зо страхи́ ки́нули барана́ на горо́ді, а сами повті́ка́ли. А в то́го ксьо́ндза була́ па́сіка. Вона́ пішла́ і схова́ла сє в ву́лий, бо сє настра́шила то́го барана́. Взє́ли сє ра́дити злодії. Ка́жи: Ни вкра́лисьмо барана́, то ході́м та вкраде́мо ву́лий с пчо́лами. Прийшли́ до па́сіки і вибира́ли, котри́й найки́щий ву́лий. А як зди́бали той ву́лий з Зо́сив, то той ву́лий був найки́щий. Ка́жут: Осе́й найлі́пший, озьмі́м сей. Ніс зло́дій на пле́чих її доро́гов, а вона́ ше́пчи до ву́ха: Аби́с лише́ ду́жи ни ки́нув, аби́с не вбив. Ка́жи єде́н до дру́гого: Ни є то пчоли, то яка́сь біда́. Дай я бу́ду не́сти, я сє довідаю, що є. Як ніс дру́гий, то ще голосні́ще шипта́ла: Аби́с лише ни ки́нув, аби́с ни вбив. Той зо страхи́ як ки́нув ву́лий с пличи́й, аш сє ву́лий росско́чив і Зо́сю вбив. Таки́м спо́собом позбу́в сє швец нихарної жі́нки.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелі: И. Рудченко, Народн. южн. сказки. Т. І. Ст. 173—175: Швець і його жінка. Ст. 175—176: Ярема і Яремиха. — Till Eulenspiegel. Ст. 22—23. Die neunte Historie. — Пор. Ч. 202 сього тому.

VII. ШКОЛЯРІ.

260. *За що?*

За що вигнав Бог Адама і Еву з раю? питає в школї учитель ученика.

За то, каже ученик, що з'їли зелений овоч з дерева, а зеленого овоча не можна їсти.

Зап. 1883, в Сапогові, Борщ. пов. Д. Шимчук.

261. *Перекупка.*

Паничу, купіт грушок! каже перекупка до студента.

— То квасні! каже студент.

Я вам дам сих — показує перекупка на солодкі.

— Нї, се гіркі — каже студент.

Е, паничу, то ви не маєте крейцара, та кажете, що грушки то квасні то гіркі.

Зап. 1883, в Сапогові, Борщівського пов. Д. Шимчук.

262. *Школяр.*

Приходит син на село до вітцє. А він ходив до школи, гімназиї, тай сї якось кепсько учив. А фест був хлопець, великий, під вусом. — То так, сину, каже отець — папіруси вмієш смалити, білярда грати, до дївки ходити, а ґаламатрики не вмієш? Почкай!

Зап. в серпни, 1898, від Татарського в Дрогобичи, Волод. Левинський.

263. *Латинник.*

Єден хлоп мав сина, та давав єго до латинської школи до міста. — Вертає син на село, а отець питає:

— Ну що там сину, ци вмієш по латинські? (а він тодийка накладав фіру гною).

— Та чому ні! — каже син.

— А як сї називає по латинські гній?

— Гноятус! — каже син.

— А вили? питає отец.

— Вилатус!

— А віз?

— Возатус!

— Ув! каже старий, пєкно тї вивчили! — Від теперка, каже, будеш брати вилатус, а ними гноятус, та вйо на возатус.

Зап. в липни, 1898, від батька в Дрогобичи, Вол. Левинський.

264. Школяр на мандрївцї

Йшов єден студент на село до дому, тай мав переходити через ріку таку, що не мож було перейти. Аккурат над'їхав якийсь хлоп з возом. — Татусю! возьміт мене через воду, каже.

Та сїдай! каже хлоп.

Як в'їхали на саму середину, де була вода найглубша, каже хлоп: Ну, паницунцю, мусиш ти неборяньку злїзати, бо як не злїзеш, то ти поможу красненько!

Той сї просит, дуже просит, каже, що сї може втопити, але то нїчо не помогло.

То най по дишлю зійду в воду! каже студент.

Ну, та лїзь! каже хлоп.

Тай студент перелїз по дишлю, зіпєв ярма волам, сїв на воли, віз лишив в водї з хлопом, а сам поїхав. Тай якось він пішов в тото саме село і в хату того самого хлопа. Приходит в вечір хлоп до хати, зиркнув на студента, а той аж зляк сї. Він вже знав, що він його хоче тепер бити. Приходит до нього хлоп, тай питає: Ти, каже, штудер, добре вмієш по нїмецки нецки, а по руски корито, добре, каже, вмієш по нїмецки, скажи ти менї, панунцуню, що значит кіт?

А той му казав так, як сї називає.

— Неправда! каже, кіт — то мармота!

То-то-то! так-так! каже студент, я сї, каже, забув!

А що значит вогень?

А той знов сказав, як то сї називає.

— Нї! каже хлоп — спекота!

— То-то-то! ая-ая! каже студент, бо сї бояв, би го не бив.

— А що значит гора?

А той знов му сказав, як має бути.

Неправда! каже, висота!

То-то саме, признав студент. Тай на тім стало.

Але студент ввидів, що ґаздині сховала на полицю гуску в макітру, тай каже: Знаєте, ґаздо, нині в вечер прийде Гусаковський з Макітрович до Торбинич!

— Але? каже хлоп.

Бігме! забухав сї студент.

Ув! то біда! тай пішли спати.

Вже по північи студент збудив сї, взєв кота з печи, запалив на нім серсть, тай пустив го в комин тай кричит: Йай, пане ґаздо, вилїз мармота на висоту, наробив спекоти, хата горит!

— Але? питає хлоп.

— Бігме! каже студент.

Той зараз схопив сї, тай на гору гасити. А студент хопив з макітри гусака, сховав до торби, тай втік через вікно, а єще перед тим вкирішовав сї на стів. Аж тепер сї хлоп злапав за голову, тай спізнав, що студент втік му, та го оциганив. Йде він рано до віта, тай питає сї: Кому то сї належит, як подорожний щось лишит в хатї?

— Менї! каже віт.

— Менї! каже писар.

— Менї! каже дєк.

— Менї! каже паламар.

— Тай менї! каже присєжний.

Тай йдут в хату. А тото на столї хлоп прикрив шматов тай каже: Беріт, каже, кождий, а що берете не дивіт сї, тілько ховайте в кишеню. Віт сягнув руков під шмату, тай сховав в кишеню. Так само кождий. Аж наконець присєжний сягнув під шмату руков, подивив сї на руку, тай побачив жовте, немиле, тай як крикне зі злости: А бодай вас шлєк трафив! всьо забрали, а менї г.. о лишили!

Зап. в вересни, 1898, від Петрова в Дрогобичи, Вол. Левинський.

Паралелї: Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 283—290. Ч. 191: Школяр і дїд. Ч. 192: Хлопець та мужик. Ч. 193: Як я йшов із зарібків. — Манджура, Сказки. Ст 121—122: Школяр та мужики. — Сборникъ Харьк. ист. фил. Общ. Т. VI. Ст. 182—183: Панъ Гусынській та панъ Постолынській — В. Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ Т. I. Ст. 331—333. Ч. 22: Какъ прахощиму чилавѣку хазяинъ загадки загадывалъ, ды билъ. яго, — посли таво прахожій хазяйскій домъ зажелъ и самъ хазяину загадычки загадывалъ. — П. В. Шейнъ, Матер. для изуч. быта и языка рус. насел. сѣв. зап. края. Т. II. Ст. 308—310. Ч. 143: Мужикъ и паничъ. Ст. 328—329. Ч. 168.

265. *Війт і студенти.*

Йшли три студе́нти і зайшли́ до ві́та на́-ніч. Али віт быв в ко́ршмі напи́тый. А жі́нка ві́това до́ма. Ци прийме́те нас на ніч? — Прийме́мо. — І трафив ся в тім аме́ньті жебра́к: Та́кій ся про́сит на ніч. Прияли́ й жебрака́. Іде віт с ко́ршмы до до́му, пяный: Що вы за єдны́? пытат ся студе́ньтів. — От мы йдемо́ так, ш ськів. — Гм, бідогля́ды, як ся на́вчит, то люди́й здират. Гунцво́ство! То́му ни варт дати́ ї́сти. От гі то́му ді́дови дати́, бо тото́ жибра́к бі́дный! — Так дав ді́дови вече́ряти фа́йно, постели́ли на за́пічок, ді́до си ліг, спит, а тоты́ три на се́ред ха́ты: ве́рли їм соло́мы тро́хы. І що ма́ли на со́бі, тым ся укри́ли. Али уста́ли в ночи́, узяли си хліб, ґиле́тку іс сыром, на́їли ся до́бре і узяли́ тро́хы хлі́ба, помасти́ли сы́ром і положи́ли ко́нець головы і помасти́ли му гу́бы. Полі́га́ли, спят. Вста́ли ра́но, встав віт, ди́вит ся — хлі́ба нема́. Ґиле́тка — вы́їдено моц сы́ра, бо то три хло́пы. Али він ся ди́вит, жибра́к обмаще́ный сыром і хліп ко́нець головы́: А зло́дію якы́сь, та я ти дав сно́чи вече́ряти, а ти ся не міг наї́сти, та шес зів кількый хліб і сыр? Зло́дію єде́н! Та по за́-вуха. Ру́шай! Не глу́пый вы́гадав: Жебра́к жебрако́м, то́рба жебра́ча то́рбов. А вы паничі́ бу́тьте ла́скаві, та вы́бачте, жим вас знива́жив, я напи́лый быв. А вно що кміцьке́, то кміцьке́[1]). І крича́вєм і не постели́в єм! Іди́ принеси́, слуго́, півква́рты горі́вкы! — При́ні́с: Ня́й почесту́ю паничі́. Дай, жо́но, высух[2]) і набері́ сы́ра в мы́ску, ня́й попоїдя́т паничі́; тай бу́тьте вы́бачні, жим вам щось сно́чи мо́вив.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

266. *Помислові студенти.*

Бу́ли в шко́лах тут студе́нти. Як бу́ли пу́щені на вака́ції і ни ма́ли роди́ни, ни ма́ли де виїхати. А оні́ си найми́ли на готе́ли ста́ньцію. Ка́жи єде́н до дру́гого: Йди на місто, мо́жи бис що прині́с, хоць ни ма́єш гро́ший. Ко́ло це́ркви продава́ла ксьо́ндзова ба́ба хліб з мі́хом, а він ка́жи: Каза́ли ксьондз, аби́сти мині́ да́ли той хліб.

А ба́ба ка́жи: То ни мо́жи бу́ти.

А він ка́жи: Ході́т до ксьо́ндза, та сє спита́ємо. — І той у́чинь йшов впере́д, а ба́ба за ним. Ка́жи: Про́ши ксьо́ндза, я приві́в ма́му, аби ї во́ду осьвіти́ти. — А ксьондз махну́в голово́в, каза́в: До́бри А ба́ба си гада́ла, жи ксьондз каза́в, аби́ хліб да́ти. Тогди́ пі́шла ба́ба з ним, завдала му хліб з мі́хом і він пішо́в до до́му. — Прині́с єден хліб, а другий пішо́в за мнє́сом. Ка́жи жи́дови відва́жити тото́ мнє́со. Як уне́сли поло-

---

[1]) Гідне. [2]) Житній хліб.

вйну доро́ги, ка́жи той сту́динт чи там у́чинь: Поста́в тото́ мне́со, а сам вирни сє, бо я забу́в цєзорик. Жидок вирну́в сє по цєзорик, а він взєв мне́со, тий пішо́в до до́му. Як прийшо́в жидо́к с сьцєзо́риком, вже го ни заста́в. — Пирибу́ли чи́риз вака́цію, повирта́ли наза́д до своїх шкіл. А тре́того лиши́ли, аби́ заплати́в за ста́ньцію. Тре́тий ка́жи до жи́да: Чому́ ви жа́дного ги́ндлю ни ма́єти?

Ка́жи жид: Та яки́й бу́ду ма́ти ги́ндиль, коли́ ніхто́ ни йде.

Ка́жи: То тра сє оголоси́ти.

Ка́жи: А як жи сє оголоси́ти?

Ви ма́єти, ка́жи, на стри́ху сі́но для прі́здних ко́ний?

Ка́жи жид: Ма́ю.

Ка́жи: Ви́бийти в сте́ли дєру́; ви буде́ти з гори́ сі́но пуска́ти, а я буду́ на доли́ні крути́ти пириве́сло і опснуєм тим пириве́слом на око́ла дім так, як вінко́м; а буду́т люди йти, тай буду́т сє пита́ти, на що то? А ви скажити, жи ту в тім до́мі вили́ка риставра́ція буде́.

А жид з гори́ сі́но попуска́в с стри́ху, а той у́чинь крути́в. А надійшо́в Іва́н, а у́чинь найми́в за се́би, аби Іва́н крути́в, а сам пішо́в здогане́ти своє́х кумпані́стів. Прийшо́в над єдну́ во́ду; а хлоп і́хав вола́ми. Ка́жи: Возьміт, пиривизі́т мине́, ґаздо, биз во́ду. Як сів той на фі́ру, а ґазда́ пита́є, що ти за єде́н?

А він ка́жи: Я сту́динт.

А хлоп кажи: Яки́й штудирент?

А він ка́жи: Нє, я тако́й сту́динт.

Хлоп взєв єго на фі́ру, став на сири́д води́ і ка́жи:

Як ти штудири́нт, то штудиру́й так, абис биз во́ду пирийшо́в.

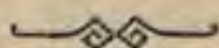
А він ка́жи: Пусьті́т мине́ на пире́д, най пирийду биз ди́шиль, все то мині́ бу́ди бли́сши. Ви́пріх бика́ і сїв на бика́, а бик єго́ пирині́с на дру́гий бік. Він здогони́в кумпані́стів і пішли ра́зом. А хлоп му́сів злази́ти в во́ду і йти по бика, аби́ ви́їхав з води́. А жид крути́в, до́ки му сє ни навку́чило, до́вго; а як му сє навки́мило, тай ка́жи: Бу́ди вже, па́нє.

А Іва́н ка́жи: Га, що ка́жити? А жид сє здумі́в, жи то ни пап і збіг на доли́ну і ще нат хло́пом зімсти́в сє за своє́ ли́хо, жи взєв за того крути́ти.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Грипишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелі: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 359—360. Ч. 651. — Villon, Repeues franches, Pompsault. Ст. 380. — Till Eulenspiegel. Ст. 19—20. Die sechste Historie. — Чубинський, Труды. С. II. Ст. 585—586. Ч. 74: Німці. — Zbiór wiad. do antr. kr. T. XI (3). Ст. 70—71. Ч. 18.

VIII. П О П И.

267. *Помилка.*

Так то было село́, в селї ста́рый ксендз. І прийшо́в вже му молоды́й на по́міч, бо він вже стары́й быв ду́же. -- Али тот молоды́й вы́йшов до це́ркви і стары́й надыйшо́в взаду. Тай мо́вит старо́му: Кой я ни зна́ю, як всено́чне пра́вити! — бо то якесь было сьва́то врочи́сте. -- Буде́ш мо́вити пять хлї́ба пять ти́сяча на́рода насыти́ло і ще дванайцїть коши́й окру́ша вїста́ло. — А тот молоды́й став, повї́дат: Пять людей пять ти́сяч хлї́ба зї́ли і ще голоднї́ были!

Зап. в мартї, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

268. *Піп — піяк.*

Быв ксендз у селї, а пія́к те́ньґый. Али прийшло́ в жи́виый четве́р, пішо́в і впив ся і ни приходи́в на страсьть. Али люди ся пыта́ют на дру́гый день: Чому вы, еґо́мосьть, на страсти́ ни были? Гм, небожа́та, як єм си пригада́в, як жиды́ Суса Христа́ му́чили, та ми жаль было, тай ся ж жалю́ впив, та тому́м не быв. Прийшло́ на Вели́ґдень, на Воскресеніє, та́кій ся впив. Али люди ся пыта́ют: Чому́ ви, еґо́мосьть, не были на Воскресе́нію? — Гм, парафія́ни мо́ї любе́знї, утїшивєм ся, жи Сус Христо́с оскре́с, там пішо́в до ко́ршмы, там ся з ра́дости впив.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

269. *Як піп поховав бідному жону.*

Був старець з женою, що служив у пана. Так мав єдну коровину і дуже скупоньке ґаздівство. Ну а коли єму жена вмерла, то пішо́в до попа, щоби жінку поховати. Прийшов до попа; той зажидав, щоби му дав туту коровину, бо він сї скузува́в, жи бідний, не має відкий за-

платити. Коли той старець служив перед чісами у свого пана грабйого, пішов с свойов жилобов до пана. Втодий пан розказав: Не жури сї, а я ти сам жінку поховаю. Післав свої форналї, забрали жінку до пана і розказав кухареви з тої старушки зробити файнї присмачки. Роздав розказ, як давнійше білєтами, щоби попи в околиції зібрали сї у нього на учту і того попа, що не хотів поховáти жінку тоту. Поз'їздєли сї попи, втодийки пан трактував їх присмачками з тїла жінки, а сам їх обслугував навіть. А коли вже всьо вичистили до крихти, в останку казав пан принести голову тої жінки, тай положив на стіл. А коли тоту попи побачили, то запитали, що за диво? — Сказав пан: Не хтїлисьте поховати в землю, то поховалисьте у черева. — Попи стали носами крутити, з боків вивертали ся, а в черева випихали.

Зап. в груднї, 1898, від батька в Дрогобичи, Володимир Левипський.

270. Ізлия ся благодать.

Був раз оден ґосподар богатий і справляв поминки, як Бог приказав, запросив сьвященника і дяка на обід і приготовав для них рибу варену. Прийшов сьвященник з реєнтим до дому, відправили панахиду перед обідом, а по відправі сїдают за стіл. Зараз з початку обіду каже ґосподар давати що є найлїпше, то є рибу. Реєнтий був дуже голодний і гадав собі, що сьвященник не буде такий, щоби й єго не запросив до риби, але сьвященник інакше собі міркує. Бере ся до риби, присуває єї до себе, тай каже до реєнтого:

— Христос єсть глава церкви, а я наслїдник єго, тож до мене належит голова.

Реєнтий думає собі: — Ну, се ще не біда, най їсть голову!

Але бо сьвященник обібравши голову зачинає знов з письма:

— Христос посредї нас, тож менї належит ся середина.

А про реєнтого анї ду-ду!

Обібравши середину знов промовив:

— Во вся концы вселенныя глаголи их, тож до мене і хвіст належит.

Скінчивши хвіст посуває таріль перед реєнтого і мовит:

— А вам, пане реєнтий, юшечка та петрушечка належить ся.

Реєнтому дуже недобре зробило ся при тих словах. Приймає таріль, встає, тай каже:

— Нї, єґомосць! Покисте говорили по писанію, то все добре було, а тепер єсте не вдали. Хіба не знаєте, як каже писаніє: Ізлїя ся благодать на главы ваша!

Тай за тим словом бух усю юшку еґомостеви на голову!

(Незвісно де записав Іван Караськевич).

З Житя і Слова IV т. стр. 364–365.

271. *Лупій.*

За дáвних чис ни сидíли ксьондзи́ в покóях в вили́ких, так як нинї, áле сидíв в малї хати́нї, так як кáждий хлоп, а попадé ходи́ла в фóтї, так як кáжда хлóпка. Али той ксьондз так всьо в громáди брав дóрого, що цїлá громáда булá на нéго злóго вóка, що го назвáли і лупíйом. Як над'їхав подорóжний і здóхла му в дорóзї коби́ла і питáв подорóжний: Де ту сиди́т лупíй? — А котри́сь с сусíдів справи́в до ксьóндза. А ксьондз вихóдит прóтив нéго: Що там скáжеш, чоловíче?

Ей говорíт, еґóмосьць, немá вже й що казати.

Як то нимá й вже що казáти? Можи ти крáсти приходи́в, що се боїш сказáти?

А хлоп кáжи: Менї здохла коби́ла, а я питáв за лупíйом, а вони́ мине спрáвили до сéї хáти.

Забирáй се, чоловíчи, з обíсьтé і ни кажи́ нїкóму, дес був.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 408—409, Ч. 502 (27) — Meistergesänge (A, der Arnimische Cod. Berol, 23), 236.

272. *Невдатне чудо.*

Був оди́н ксьондз і дек; áли жи бýли дýжи убóгі, ни мáли на утри́мане свóго житé і урáдили се, жиби́ якéсь чýдо сотвори́ти. Кáжи ксьондз до декá: В нас на сошéствіе сьвятóго Дýха есть храм. Наколи́ війдé се мнóго нáрода, ви, кáжи до декá, возьмíт собí гóлуба до кишéнї і возьмíт егó с собóв на хóри. Я бýду оповідáти людям, жи наколи́ будýт се щи́ро моли́ти, офíри прино́сити, то уви́дет ни́нїшного дне новóе чýдо. І кáжи: Як я пічнý сьпівáти по евáнгилиї: Дýху сьвяти́й вознеси́ ся! — а ви жиби́сьти пусти́ли гóлуба, жиби́ лїтав пóпад людий. Як се урáдили, так і зроби́ли. Колú ксьондз почáв сьпівáти: Дýху сьвяти́й вознеси́ ся — дек шукáе, до кишéнї по гóлуба і ди́вит се, жи гóлуб ниживи́й, вітповідáе до ксьóндза: Нимá дýха, удуси́в се. Али ксьондз за пéршим рáзом ни дослухáв се. І дрýгий раз кричи́т: Дýху сьвяти́й вознеси́ ся! А дек відповідáе: Тáжи кáжу, що вдуси́в се. Ксьондз ни дочýв і знов сьпівáе: Дýху сьвяти́й вознеси́ ся! А дек взлóщиний кáжи: Як ни вíриш, подиви́ се! — тай гóлубом на си́рит цéркви хляп!

Зап. в вересни, 1895, від ш. Никифора Даньковича, в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: П. В. Шейнъ, Матеріялы для изуч. быта и языка рус. насел. сѣв. запад. края. Т. II. Ст. 322—323. Ч. 160: Набожный ксендзъ.

273. Проповідь.

А то раз якийсь піп дуже не любив казанє говорити. То єдної недїлї виходить на казальницю, тай каже:

— Мої милї парафіяне, а знаєте о чім я вам нинї буду казанє казати?

— Нє, не знаємо, — кажут люде.

— Га, коли ви не знаєте, то й я не знаю, — каже піп, тай злїз з казальницї.

На другу недїлю знов піп на казальницю.

— Мої милї парафіяне, а знаєте о чім я вам нинї буду казати казанє?

— Знаємо, — кажут люде.

— Ну, коли знаєте, то нема вам що й казати. Рцем всї от всея душі!...

Приходит сї на трету недїлю, вже собі люде міркують, як би то його зайти? Змовили сї собі... Вилазит піп на казальницю.

— Мої милї парафіяне, а знаєте, о чім я вам нинї буду казати казанє?

То єдна половина людий у церкві каже: Знаємо, а друга каже: Не знаємо.

— Так? — каже піп. — Ну, то добре. Най ті, що знают, та скажут тим, що не знают. Благоденствіє господне на всїх вас!

Тай уже було по казаню.

Від Михайла Теслюка з Батятич, Жовківського пов. в 1877 р. записав Іван Франко. — З Житя і Слова IV т. стр. 366.

Паралелї: Die Schwanke des Nassr-ed-din u. Buadem v. Mehemed Tevfik. Ст. 19—20. Ч. 30. — П. Кузьмичевскій, Турецкіе анекдоты въ украин. народ. словесности. Ст. 463—465. — Рудченко, Южнор. народ. сказки. Т. II. Ст. 198—199.

274. Розумний піп.

Був в однїм силї такий ксьондз, жи нїколи ни хотїв людям казанє казати. І зачали сє его парафіяни наг тим радити, якби его випросити, аби їм якусь проповідь сказав, якусь науку. Урадили сє і післали старшого брата в нидїлю рано з прозьбою, щоби їм тої нидїлї оповів якусь науку. Кажи ксьондз до старшого брата: Сеї нидїлї то таке вам скажу, якого ще ни чулисьти, як жиєти! Приходит на набоженьство, до церкви, на службу і з того замислу, жи хотїв якусь проповідь людям оповісти, забув знайти собі евангеліє, яке на ту нидїлю припадало. Виходит на

евангелиє, починає читати, али нич більши ни говорит, лиш: риче, риче... Али декови навкучило сє вже чикати дальши, питає ксьондза: Що єґомосьць риче? А він кажи декови: Пес твою маму волоче. А дек тогди сьпіває: Слава тебі Господи. По евангелиї, як звикли, виходит ксьондз на проповідь. І зачинає говорити до людей: Ци чулисьти? Так пофтаряє кілька разів. Али оден з слухачів вітповідає: Чулисьмо. Кажи: Якєсьти чули, ни тра вам дальше казати. І скінчило ся тої нидїлї набоженьство.

На другу нидїлю знов йдут просити, бо ніц ни мудрі з того, що він говорив. Він кажи: Вже на сю нидїлю то ніц абисьти ни робили, лише тото, що я буду робив. Приходит до церкви, як звикли, перид набоженьством, бире кадильницю і кадит олтарі, титрапод. Наколи розмахав кадильницю, упав єму огонь за холєву. Той кадильницю кинув, а сам пиривирнув сє, задер ноги до гори і витрісає вогонь з за холєви. Люди дивєт сє, що ксьондз робит, попиривиртали сє, позадирали ноги до гори і самі тріпают ногами. Наколи ксьондз встав — і люди повставали. Али пітчас того набоженьства був єден подорожний. Він приходив собі з єдного сила до другого і таґжи тую роботу видів. По набоженьстві виходит з церкви і вступає до ксєнжого помєшканє і застає в кухни їмосьць — али для него була низнаєма; — він мислив, жи то яка кухарка. Питає сє она єго, ци був він в церкві? А він кажи: Бувєм і видівєм всьо ваши набоженьство; кажи: церкву маєти файну і люди побожні, али дурного ксьондза маєти, бо пиривирнув сє до гори ногами в церкві і люди так саме мусіли робити. На то натходит ксьондз із церкви і хвалит сє пирид їмосцию, жи дужи красни набоженьство людям врізав. А їмосьць кажи: Певни, жи мусіло бути щось красного, бо подорожний, котрий допєрва вийшов, то мині оповідав: Маєте церков красну і люди побожні, али дурного ксьондза маєти. А ксьондз кажи так: А хто тому винин, як ни громада сама? Бом казав добри, жиби ни класти церков коло дороги, бо будь яка волоцюга надійди і вислухає, що чоловік говорит і буде поміж люди мине опсуджувати. На другий день скликав цїлу громаду і казав пиринести церкву в таке місци, аби ніхто ни заходив.

Зап. в вересни, 1895, від ш. Ник. Даньковича в Пужниках, Буч. пов.

Паралелі: Етноґрафічний збірник. Т. І. Шимченко: З подриґанієм; ст. 10 і V. ст. 28. — Рудченко. Народныя южнорусскія сказки, Т. II. Ст. 196. III. — Драгоманов, Малор. нар. пред. и разск. Ст. 166. Ч. 52: Дьякъ и малограмотный попъ.

275. *Піп і єзуїт.*

Тут коло Підгаєць у однім селї є в церкві — я сам читав — на остатній чистій картці в Требнику стара записка — вже може 150 літ, або й більше, по церковному написана. Піп тамошній оповідає, ще з тих старих невчених попів. Раз — каже — запросив мене пан дідич на обід. А там був у дідича єзуїт, учений, гордий такий. Усе по латинї з дідичем балакає, а все оба з мене сьміють ся. Так собі з мене кпять, так мінї дотинають, а я мовчу, не вмію їм відтинати ся. Далї вже по обідї поставили вино. „Ну, — каже єзуїт, — тепер кождий з нас при винї мусить щось сказати, але так, щоби було і мудро і до віршу“. Встав він перший, говорить по латинї віршами, так і ріже. Встав пан, зачав також, а оба так на мене позирають, так собі з мене кепкують! Важко мінї стало на серцї. Зітхнув я щиро до Бога, щоби мене натхнув, щоби і я не завстидав ся. І вислухав Бог моєї просьби. Скінчили вони, тодї я встаю, беру чарку тай кажу до віршу:

І ти пане і ти pater,
Нас . . . . я вашу матер!

І так я й до віршу сказав і їх обох привстидав.

Розповів о. Ом. Глїбовицький в Циганах, пов. борщівського

З Житя і Слова II т. стр. 365.

276. *Добра і непримушена воля.*

Оден піп розповідав: Ще як я йно настав за попа, то прийшлось мінї давати сьлюб — перший мій сьлюб був. Приходє до церкви: богацький син з богацьков доньков. Питаю я єго:

— Маєш добру і непримушену волю?
— Маю.
— А ти? — до молодої.
— Нї, не маю.
— Ну, то йдїт си до дому!

Приходє вже на другу недїлю знов. Питаю вже молоду наперед:

— Маєш, Маруню добру і непримушену волю?
— Маю.
— А ти Іване?
— Нї, не маю.
— Ну, то йдїт си до дому!

Знов тиждень минув і знов у недїлю приходять тї молодята до сьлюбу. Вже мінї тото за досить було. Питаю молодого:

— Маєш, Іване, добру і непримушену волю?
— Маю.

— А ти Маруню?

— Маю.

— Ну, — кажу я, — не мали ви через дві неділі, то я третої не маю. Ідіт собі до дому!

І аж на четверту неділю сьлюб дістали.

В Коломиї від Ів. Василевського в 1880 р. записав Ів. Франко.

З Житя і Слова IV т. стр. 365 366.

277. *Попадя.*

То ще десь у двайцятих роках сего віку, як попи наші почались були на ґвалт учити польської мови і загалом „цівілїзувати ся" враз із своїми родинами. То з того часу оповідають старі попи богато сьмішних пригадок. То, кажут, їхала раз попадя до міста, а тре було в однім місци платити рогачку. Але вона переїздит – не платит. Стражник кричит за нею, а она відповідає: Ну, ну, не бій се, не бій, я се поверце (поверну), то ці заплаце!

Зап. 1880 р. в Коломиї Іван Франко.

278. *Сам себе змудрував.*

Привів ксьондз до ковалє́ кóнї, щоби́ єму́ пітковáв. І кáже ксьонц: Куй мені́ дóбри кóнї, ковáчю, так, як я розумíю.

А ковáль кáже: Ви до кни́шки знáєти, не до кóванє кóней. В мéне є хлóпец, що шість рóків мáє, а він мудріщий до зилїза, як ви! Ки́нув ковáль на зéмлю гори́чу піткóву і проси́в ксьóндза, щобí єму́ туту́ піткóву подáв. А ксьондз взєв в рýки піткóву, тай се попíк, тай ки́нув на зéмлю. А ковáль закликáв хлóпцє, що мав шість рóків і казáв хлóпцеви, щобí му подáв. А хлóпец зачи́в плювáти, а гори́чи зилїзо зачи́ло шипíти. Ковáль до ксьóндза кáже: Ви́дити, єґóмосьць, як гори́чи, то шипи́т.

Ксьондз: Я на дрýгий раз будý знáти.

Прийшóв ксьондз до дóму, кýхарка вари́ла товстий рóсул, а ксьондз набрáв у ли́шку кипéчого росóлу, тай плюнув — то не шипи́т. А ксьондз хлéпнув, тай си опáрив пи́сок зовсíм. Сам сибé змудрувáв.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

279. *Учитель.*

То раз наш галицький піп заїхав у гостину до угорського, тай чув, як там у селї люде погано лають ся.

— Ну, єґомосьць, — каже до свого ґосподаря, — як тут у вас у селї люде погано лають ся! Ви би їх учили, щоби се покинули!

— Ей еѓомосць — скрикнув з роспукою тамтой, — та ци я їх не вчу? Таже вчу, е.. я їх матїр, учу, але гадаєте, що тій породї то що поможе!...

В Климци, Стрийського пов. 1888 р. записав Іван Франко.

З Житя і Слова IV. т. стр. 366—367.

280. *Піп і дяк.*

Піп залицяв сї до молодицї. Доня прийшла до церкви, а він зачав сьпівати: „Марусеніє, Марусеніє, приступай до сьвященіє!“

Тото зрозумів дяк на хорах, тай засьпівав: „Сьвященіє, Сьвященіє, не роби баламученіє, бо ти ходиш до молодиченіє!“

А ксьондз відзиває сї: „Дяченіє, дяченіє, був мовченіє, дістанеш полотна на сороченіє!“

А дяк знов відзиває сї: „Добре, еѓомосцуницю, коби ще на нагавицї, то підемо оба до молодицї!...“

Зап. в серпни, 1898, від Петра Петрова в Дрогобичи Володимир Левинський.

Паралелї: Zbiór wiad. do antr. kr. T. VIII (3). Ст. 234: Піп і Маруся.

281. *Попадянка.*

Мамо, мамо! говорит цівілїзована попадянка до матери — цо то за пташек, цо ходзї по цминтаржу і носем траве дзьомбє?

А ѓлупа, ѓлупа, нїѓдзе нє бивала, нїцо нє відзяла! Таж то індик!

Зап. 1880 р. в Коломиї Іван Франко.

282. *Піп в воловій шкурі.*

Бі́дному чолові́кови вме́рла дити́на — а то сє ді́яло в Росиї — і не мав звітки той ѓазда́ ксьо́ндзови заплати́ти. Прийшо́в він до ксьо́ндза: Похова́йти мині́, еѓо́мосьць, дити́ну.

А ксьонц ка́же: Заплати́.

Я не ма́ю чим.

То йди си хова́й сам.

Пішо́в той чолові́к на цви́нтар копа́ти я́му і в тїй я́мі зди́бав скри́нку гро́ший і прині́с до до́му і заплати́в ксьо́ндзови і зроби́в вилї́кий обі́д. Кигну́ло сє тото́ який чис; прийшо́в хлоп до сповіди і пита́в его ксьонц: Звітки ти гро́ший взєв? А він сє ксьо́ндзови призна́в, що си на цви́нтари найшо́в. А ксьонц каза́в: Прини́си до ме́ни, бо то мої́!

А хлоп та́кі ни хтїв не́сти. Довідала сє о тїм попадє́ і вбра́ла ксьо́ндза в воло́ву шкі́ру ш чо́рного бика́, а на чоло́ прила́годила воло́ві вили́кі ро́ги і ви́правила до хло́па в двана́цеті годи́нї о пі́вночи.

Прийшóв ксьонц під вікнó і бурчи́т, я́кби ни чоловік. Кричи́т: Івáне, виноси́ грóші, бо як ни ви́нисиш, то ввійду до хáти“.

А хлоп сє зїстрáшив і ки́нув грóші бис поріх аж на двір. Ксьонц взєв грóші в ру́ки тай принóсит до дóму. Клáсти грóші з рук — ни хотé грóші від рук вітстáти. Здирáє попадé з нéго шкíру волóву, ни хóчи вітстáти. Онá взєла ножи́, тай обрíзує, а він кричи́т! Ґвавт! — бо боли́т. Всіля́ко роби́в, не хтіла вітстáти. З'їхали двáцеть шти́ри ксьондзи́, дáли му двáцеть шти́ри бýки і шкíра вітстáла.

Записано в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 108—108. Ч. 31: Кирыкъ. — В. Н. Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 703. Ч. 15: Якъ попъ козломъ здѣлався.

283. Правдиве щастє.

Казав раз піп казанє: Мої милї парафіяне! Який то Біг добрий! То раз заблудило штири люди в лїсї, блудили цїлий день, а не мали з собов лиш семеро хлїба, тай тим жили!

Зап. 1880 р в Коломиї Іван Франко.

284. Парастас.

Плач і вітпрáва за вмерли́м, несýчи го на цви́нтар.

Ксьондз: Ци чýла мачýла, як Івáн вмирáв, як мині́ шти́ри воли́ обіцяв?

Вдови́цє с плачéм: Не чýла, ѥґомосьць, не чýла, бо я тогди́ дóма не бýла.

Ксьондз: Чомý ти ни приходжáла, як я сє надїяв?

Вдови́цє: Я ни приходжáла, бом сє цýциків-мýциків боя́ла.

Ксьондз: Я цýцики-мýцики нагудувáв, тай позапирáв, бом сє тибé надїяв.

Дєк: Чýю я, чýю, що ви глаголитé.

Ксьондз: Дєчéніє, мовчéніє, дам полотна на сорочéніє.

Дєк: Найти, ѥґомосьць, найти, ще й на штани́ дáйти.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

285. Несподїванка.

А. Був ѥдéн чоловік, а до ѥгó жінки ходи́в ксьондз, дєк і піддéчий. Али ѥднóго рáзу той чоловік хтів найми́ти слýжбу бóжу і парастáс, тай пішóв до міста накупи́ти дéчого. Вже в вéчир, ѥгó ще ни бýло з міста, прийшóв ксьондз найбóрши, прини́с горíвки, ковбасý і зачинáют сє балювáти. Али натхóдит дєк, запукáв до вікнá, тай кáжи: втвари́й. А онá

ка́жи: Ей, еґо́мосьць, чоловік вже прийшо́в з міста. А він ка́жи: Деш я сє схова́ю? — А вона́ ка́жи: Лі́сьти на під, на ви́шку, там є полу́бічок соломе́нний вили́кий, тай там сє схова́єти. — Тай він сє схова́в, дєк прихо́дит до ха́ти, тай знов кладе́ горі́вку на стів, тай зачина́ют пи́ти обо́є. Али прибіга́є піддє́чий, тай знов кли́чи спід вікна́, би вtwори́ла. А дєк ка́жи: Деш я сє, ка́жи, схова́ю? Вже чоловік є! — Она́ ка́жи: Лі́зьти на стрих, тай там залі́зьти в полу́бічок; там є. Али він ни зна́є нічо́, тай сів собі́ в дру́гий кут. Вже їх є два. Али прийшо́в піддє́чий, тай та́ґжи ду́рно ни прийшо́в; прині́с щось тро́ха на поче́сне, тай пют обо́є. Али наре́шті прийшо́в вже й чоловік до до́му, тай прийшо́в піт две́рі, тай кричи́т: Втвари́й, жінко, тай ходи́ сюда́ з ля́мпов до сіни́й, бо я прині́с ме́со, та пока́жу ти, котре́ для ко́го, бо я йду в сило́ спроси́ти люди́й, аби́ посходи́ли сє за́втра до це́ркви. І як він піт двирми́ скричи́т, а піддє́чий ка́жи: Де я сє, ка́жи, схова́ю? — А она́ ка́жи: Лі́сьти на стрих, тай там сє схова́єти в полу́бічок! Той ви́ліз, ма́цає, щось є в едні́м куті́; ма́цає в дру́гім, та́ґжи є. Ей, гада́є си, біда́. Али ни зна́є, хто там є... Тай став собі вже на сириди́ні і стоїт. А ґазда́ ввійшо́в до сіни́й, тай ки́нув мясо на зе́млю, тай ка́жи до жінки: Сисе́, ка́жи, бис кісто́к, фа́йни, то буде́ для ксьо́ндза; а сисе́ бу́ди для дєка́, а сисе́, ка́жи, с костома́хами, то бу́ди вже, ка́жи, для піддє́чого. А той цікавий хтів сє поди-ви́ти, чи хоць вили́кий кава́лок, на́йби вже було с костома́хами, а полу́бічок стоя́в на краю́, а він як сє тро́шка зва́жив, як сє хтів диви́ти, тай гоп! всї три до сіни́й. Аж ту сє вздріли, бо там було те́мно, то ниви́-ділли сє. А ґазда́ тоді́ ка́жи: Агі́й, ка́жи, на ва́ші го́лови; щем вас, ка́жи, ни поділи́в, а вас вже дітько позноси́в!

Зап. в вереснн, 1895, від брата Філька в Пужниках, Буч. пов.

286. *Піп, дяк і піддячий.*

Б. Ходи́в еде́н ксьондз на вичирни́ці до молоди́ці. І в ха́ті бала́кали, а в вікно́ хтось запу́кав. Ка́же ксьондз: А деж я сє типе́р поді́ю?

Молоди́ці ка́жи: Йди́ там на поді́, є па́ка, та сє схова́єш.

Ксьонц сє схова́в, а дєк натхо́дит. Лиш розбала́кав сє, запука́в знов хтось в вікно́. А дєк ка́жи: Де я сє типе́р схова́ю?

Там на стри́ху є па́ка, там сє схова́єш.

Схова́в сє дєк в дру́гий кут в па́ку. І прийшо́в піддє́чий. А над-їзди́т ґазда́ зо млина́. Піддє́чий ка́жи: Де сє я типе́р схова́ю?

Там на стри́ху є па́ка, схова́й сє в па́ку.

Ґазда прийшо́в до сіни́й і розстили́в вире́ту. Каза́в жінці пода́ти мне́со і розруба́в на три кава́лки і ка́жи: Я завтра буду́ справле́в обі́д, то тото́ мне́со ді́лю на три чи́сти: еде́н призна́чую для ксьо́ндза, дру-

гий для дєка́, а тре́тий для піддє́чого. А піддє́чий встав, спер сє на па́ку і заглєда́в, ци вили́кий кава́лок мнє́са для не́го дав. А па́ка сє зва́жила, а они́ всї три с по́ду впа́ли на зе́млю. Тогди́ ка́жи ґазда́: Я ще мнє́са ни поділи́в, а вас вже мара́ принє́сла.

Записано в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

287. *Три загадки.*

А. Оден ксьондз не мав гризи. Казав написати на брамі, що він мудрий. Їхав тамтуди цїсар, перечитав то, вступив до того ксьондза і каже: Коли ти мудрий, то вгадай менї ті три загадки і за три днї приїдь до мене і розкажи. Кілько зір на небі? — Де середина сьвіта? — І що я мислю? Ксьондз зачав гризти ся. Слуга питав ся, чого він ся журить. Ксьондз казав, що він єму не порадить, але потім таки сказав єму все. Слуга сказав, що він за него поїде до цїсаря. Взяв собі єго сиву кобилу і поїхав. Приїхав перед цїсаря, а той єго питає, кілько зір на небі, де половина сьвіта, і що я мислю. — Слуга єму каже: Тілько зір на небі, що на тій кобилї шерстї, середина сьвіта є тут де я стою, а ти мислиш, що я ксьондз, а я єго слуга.

Записав в цьвітни, 1895 р. від Марини Міщук з Вульки Сум. Яків Миколаєвич.

Паралєлї: Bäckström, Svenska Folkböcker, II. — Вук Ст. Караджич.

288. *Піп і мельник.*

Б. В єдні́м силі́ наста́в молоди́й сьвящє́нник. В ті́м силі́ був пан, що люби́в все збитки. Отжи закли́кав то́го молодо́го сьвящє́нника і сказа́в єму́, щоби́ вітгада́в три за́гатки, котрі́ єму́ ска́жи. І так загада́в єму́ пе́ршу за́гатку: що я варт? дру́гу: де єсть сириди́на сьвіта? тре́ту: що він ми́слит? І сказа́в єму́, щоби́ до трох днів вітгада́в, бо єсли́ ни вітгада́є, то ни ма́є у не́го парафії. Прийшо́в сьвящє́нник до до́му і заду́мав сє. Али на той час прихо́дит єго́ сусі́да, ме́льник, з котри́м він сє люби́в. Пита́є ме́льник: Отчи добро́дїю! чого́ ви такі́ заду́манї? Ей сусі́до і приятилю! Пан ді́дич зада́в мині́ три за́гатки і сказа́в, як їх ни вітгада́ю до трох день, то ни ма́ю у не́го пара́фії. А то які́? пита́є мельник. Він єму́ сказа́в. Ме́льник ка́жи: То дурни́цє, ни журі́т сє, я на то́є пора́джу. Наступа́є тре́тий день, прихо́дит ме́льник до сьвящє́нника, кра́сно пітголи́в сє, обми́в сє і ка́жи: Отчи добро́дїю! дава́йти своє́ убра́нє. Убра́в сє як сьвящє́нник, тай пішо́в до па́на. Прихо́дит до па́на: Дзїнь до́бри. А! дзїнь до́бри. За́раз пан пита́є сє: Що я варт? — А, ка́жи, ме́льник: На́шого па́на, Ісу́са Христа́, прода́ли жиди за 30 зл. то пан ва́рта 15. — До́бри; а де є сириди́на зимлі́? — Ме́льник обирну́в сє око́ла і ка́жи: Ту єсть сириди́на, а як пан ни ві́рит, то про́шу зміри́ти. — До́бри, ка́жи

пап; а що я ми́слю? А що пан ми́слять? що я ксьондз, а я ме́льник! Роспинáє ривирéнду і покáзує на спóді мельни́цке убрáнє. Так ме́льник ви́грав спрáву за свóго добрóдія.

Зап. в сїчни, 1895, від тата Михайла, в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Твори Степана Руданського. Т. I. Ст. 116: Козак і король. — Чубинський, Труди. II. Ст. 639: Біда — Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 46-47. Ч. 55. — Wackernagel, Deutsch. Lesebuch. 75. — A. Kohler в Orient u. Occ. I, 439. — Holzmann, Ind. Sagen. III, 109. — Plutarch, Sept. sap. conviv. — Vincentius Bellovacensis, Bibliotheca mundi. Vincent Burgundi Speculum quadruplex (I. naturale; II. doctrinale; III. morale; IV. historiale; Duaci, 1624), I, 4, 10. Ст. 635. — Mart. Polonus, Serm. cum promptuar exempl. C. g. K. — Scala celi (Ulm, 1430), 158 в. — T. Tolenzo, Orlandino, 38. — Contes du Sieur d' Ouville, II, 255 (1703, I, 296). — Noveaux contes à rire et aventures plaisantes. Ст. 238. — Moncaut, Contes populaires de la Gascogne (Париж, 1861). Ст. 50. — A. Keller, Erzahlungen aus altd. Handschriften (Stuttgart, 1855), 482. — A. Keller, Fastnachtsspiele (I—III, Stuli 1853). III. 1490. — Pfeiffers Germania, II, 431; 4, 308. — A. Waldis, Esopus, III, 92. — Scherz mit der Warheyt, 65. — Eyring, Euch. Proverbiorum Copia. (I—III. Eisleb. 1601). I. 165; III, 23. — H. Stainhowel, Vitae Esopi fab. — Heinrich Julius. Schauspiele. Bug. W. L. Holland (1855, Stuttgart). 1896. — Joh. Petr. de Memel, Neuvermehrte Lustige Gesellschaft (Zippelzerbst, 1695), 607. — Schreger, Lustig- und Nutzlicher Zeit-Vertreiber (Stadt am Hof, 1753). Ст. 70. — Balth. Schupp, Schriften (1701). I. 91. — Burger, Gedichte (Gottingen, 1841). Ст. 296 — Anekdotenwirt 1815. Ст 41. — Schmidt, Taschenbuch der Romanzen Ст. 83. — Helwig, Jüdische Historien. Ч. 39. — Maier, Volksmarchen a. Schwaben. Ст. 99. — Wolf, Hess. Sagen. 262. — Büchlein f. d. Jugend (1834). Ст. 91. — Campbell, Gallische Märchen. Ч. 50.

289. Цар і свинар.

В. Було три братї, пани́. Дóбри їм сє поводи́ло так, жи їм всьо вистарчáло, що їм тї́лько душá запрáгла. Віписали они́ тари́фу, на котрі булó написано: Ми жиє́мо бис клóпоту! — Об'їзди́в цїсар край, приї́хав кóло них, коли́ обáчив нáпис, жи ми́ жиє́мо бис клопóту, дýжи сє задивувáв с тóго: Я є́стим монáрха цáлого свого крáю і мáю дóсить журби́ і клóпоту! — Для цїкáвости кли́чи є́днóго з них і кáжи їм: Аби́сти змірили минї, де єст сириди́на сьвíта і спали́ли лáтир дров і аби́сти зважили, кíлько є дýху, кíлько пóломіни, а кíлько ди́му. До трох день, жиби́ то всьо зроби́ли. Пани́ сє дýжи зафрасувáли, жи смерти будýт ги́нути, як то ни вíконают. Найсампéрид пали́ли в палáцу, позатикáли вíкна, братрýру, а одна́ко сє на тíм пирикона́ти ни могли́. Казáли зроби́ти зилíзний пец і спали́ли лáтир дров і ни могли́ в жáдин спóсіб прýбу с тóго зроби́ти. Пóтим ще гíрши сє зафрасувáли, жи мáло ни поги́нули. Аш тут натхóдит свинáр, котри́й в них був пастухóм і сви́нї в них пас. І кáжи: Ни знати, чо нáші пани́ такі дýжи смутнї? Вітповідáє єму лó-

кай: Загада́в їм цар таку за́гатку, котро́ї они́ ві́конати ни мо́жут. — Пита́є сє свина́р: Яка́ за́гатка? — Ка́жи: Аби́ спали́ти ла́тир дров і зва́жити, кі́лько ди́му, кі́лько по́ломіни, а кі́лько ду́ху: і змі́рити сьвіт на всї шти́ри чи́сти. — Свина́р сє с того засьмія́в і ка́жи: Най мині́ даду́т бага́то гро́ший, я тото́ ві́конаю сам. — Сказа́в ло́кай тото́ пана́м, пани́ йиму́ приобіцє́ли, жи свині́ бі́льши па́сти ни бу́ди і ра́зом буде́ з ними панува́ти і то вжива́ти що день, що вони сами́ вжива́ют. — То́го само́го днє, коли́ цар мав вирта́ти, каза́в свина́р спрова́дити ла́тир дров і зложи́в їм на чи́стім пляцу́ під го́лим не́бом і тоти́ дрова́ запали́в; а як тоти́ дрова́ згорі́ли, тогди́ по́піл розгорну́в на три чи́сти. Каза́в собі́ да́ти сє́жинь і пиримі́рив по кі́лька сє́жинь на всї шти́ри чи́сти і на сириди́ні застроми́в ти́чку. Вбрав сє свина́р так, як тоти́ пани́ і очі́кукав на цари́. Коли́ цар над'ї́хав, тоти́ пани́ сє похова́ли і ни показували сє єму́ на о́чи. І пита́є сє то́го свинари́, ци ві́конав той обовє́зок? Він ка́жи, жи ві́конав. Прова́дит на то мі́сци, де згорі́в ла́тир дров і пока́зує єму́ три ку́пі по́пилу і ка́жи: То є по́ловінь, дру́га ку́па дим, а трє́та дух. А єжє́лї сє цар хо́чи прикона́ти, жи то є нипра́вда, то най сам пру́бу ро́бит. — А де є сириди́на сьві́та? пита́є цар. — Він показа́в: Там, де та ти́чка стої́т. А як сє цар хо́чи прикона́ти, то про́шу собі́ ще рас пиримі́рити! — І свина́р панува́в до сме́рти, що ві́бавив пані́в.

Зап. в цьвітни, 1897, від стрия Дмитра в Коропци, Буч. пов.

290. Піп ворожбит.

Єлє́н ксьонц — назива́в сє Жучко́ский — і прийшо́в на єдну́ пара́фію бога́ту. Хоць на́рід був бога́тий, а́ли ни дбав о при́хід ксьо́нцкий. Ка́жи ксьонц до дєка́:

Буде́мо сє ві́тти вибира́ти.

А дєк ка́же: Ни тра сє вибира́ти, я вас навчу́ воро́жити. І взєв дєк в єдно́го ґазди́ конє́ і завів в лїс. А ґазда́ сє спа́ткав, каза́в, жи злоді́ї вкра́ли. А дєк ка́жи: Йди́т до ксьо́ндза, він ма́є таку́ кни́шку, він вам ві́читає, де той ваш кінь є.

І той ґазда́ прийшо́в, а ксьонц каза́в: Приниси́ трийцєть ри́ньских за услу́гу! Як ґазда́ прині́с, було́ ксьо́ндзови дваці́ть, а дєко́ви дє́сєть. І ксьонц взєв кни́шку і каза́в ґазді́: Іди́ там сири́д лї́са, там є три гру́бих дививині́, там твій кінь є. Пото́му ще взєв і воли́ дру́гого ґазди́. І обізна́ли, жи ксьонц вичи́тує і дру́гий ґазда́ прийшо́в. Каза́в си ксьонц да́ти шість кі́рців пшини́ці. Було́ ксьо́ндзови шти́ри, а дє́кови два. Каза́в єму́ спіши́ти в лї́с, що то́го воли́ там де й кінь був, а́ли як найбо́рши, аби́ злоді́ї ни взє́ли і ни пове́ли да́лї. Ґазда́ пішо́в і свої́ воли́ привів до до́му. — В сусі́днім силі́ вкра́ли в ді́дичи с ка́сов гро́ші. Довідав сє пан,

що той ксьонц знає добри вгадувати с книшки і післав по того ксьондза штирма кіньми бричку. Приїздит ксьонц с тов виликов книшков і кажи пан: Вгадай мині с тої книги, хто мині вкрав гроші.

А він панови кажи: Я потрибую окримішної станції, аби я цілу ніч читав, абим вичитав, де злодії діли тоті гроші?

А пани на той час мали нат ксьондзами зверхнісьть і казав: Як тоті гроші винайдиш то трета чисьть твоїх і штири коні с повозом, а як ни винайдиш, то тє можи і смерть ту чикати.

Він сів і читав до дванацєтої години. А в дванацєті годині запіяв когут. А він кажи: Господи, слава тобі, вже маю єдного. — А льокай стояв під дверми, тай тото чув, тай побіг до фірмана кажи: Вже мине винайшов, ще йди ти послухай.

І пішов слухати фірман. Запіяв когут другий раз. А він кажи: Господи, слава тобі, вже маю другого. Вирнув сє фірман і кажи до пастуха: Вже нас двох винайшов, ще йди ти!

Приходит пастух і слухає. А когут запіяв третий раз. А він кажи: Маю третого.

Тогди слуги зачили межи собов балакати: Як нас рано видасьть, буди зле. Коби ми котрий приступили і просили єго, аби нас ни видав.

Кажи льокай: Я найборши доступю.

Казав си ксьонц заплатити сотку: Я вас ни видам, тілько скажіт, де гроші.

Кажут: Гроші стоят за гумном закопані, за третов пітпоров.

Пан рано встав і йде до ксьондза. Кажи: А що, найшовєс гроші?

Грошім найшов, а злодіїв нима.

Кажи: Добре, жи гроші є, а злодіїв і ни траба.

Копали піт першов пітпоров, як вийшли, ни було, копали й під другов, ни було, піт третов найшли. Як найшли, жиль панови було дати тих гроший для ксьондза, бо пан ни мислив, жи він сє з злодіями знає. І взєв пан і кинув косу в студню і кажи пан: Відгадай, що в ті студни є, що я кинув.

А ксьонц панови приповів: От, кажи, трафила коса на камінь.

А пан кажи: Вона ще й на камінь трафила?

А він кажи: Ая!

Кажи пан: А, то ти добри вгадав.

Злапав пан чорну комаху, що лізла по дорозї, а тота комаха називала сє жук. Поставив тоту комаху в таріль, а другим зверха прикрив і привів ксьондза, кажи: Відгадай, що ту є!

А ксьондзови ані гатки, жиби там була комаха. Али казав сам на геби: Ай жучку, жучку, тось сє упав в паньску ручку!

Пан тогди каза́в запрічи́ шти́ри ко́ні і трету чисьть гроший му дарува́в і вітпрова́див його́ до до́му. Приїздит до до́му, а там ціле проборство чикає народу. А він тогди́ закли́кав дека́, ка́жи: Що я типе́р зро́бю, жи я вічо́ ни зна́ю, а маєтку до́сить з мени вже.

А дек кажи: Дорогі́ рі́чи пиридайти до ме́ни, а сами́ ле́сьти собі на осторо́жности, аби́сьти ни спали; я зайду́, тай пітпалю́ ха́ту, то ска́жити, жи тота́ кни́шка згоріла. Аж так се роз'єзали.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелі: Zbiór wiad. do antr. kr. T. XI (3) Ст. 71—72. — Ibidem. T. V. (3). Ст. 208—209: Wiesckiąm Tyrcek. — Драгоманов, Малор. народн. пред. и разск. Ст. 146—148. Ч. 43: Попъ ворожка. — Етноґрафічний Збірник. Т. III. Ст. 138—145. Ч. 5—6. (Тут зведена також література предмета). — В. К. Добровольскій, Смол. этн. сборникъ. Т. I. Ст. 673-676. Ч. 2—3. — Сборникъ харьк. истор. фил. общ. Т. VI. Ст. 178—179: Ворожбыта.

291. Порозуміли ся оба.

Був єде́н такий ксьондз в єдні́м силі́ А в ті́м силі́ ма́ло було́ прихо́ду; ни бу́ло звітки жи́ти; да́лі они́ се пора́дили з деко́м, аби́ хоть де́ськолись що вкра́сти, аби́ зьві́сти. Али єдної субо́ти прийшо́в дек до ксьо́ндза, а ксьондз ка́жи: То біда́ ре́єнт, нима́ що за́втра на обід звари́ти. Я вам, ка́жи, дам сво́го коне́ і ї́дьти, ка́жи, в полони́ну — бо то було́ в го́рах, — тай там вкраде́ти барана́, тай буде́м ма́ти обидва́ на за́втра. Тай дек поїхав і вкра́в барана́, а́ли му се ни пощісти́ло, бо пастухи́ дігна́ли і відібра́ли коне́ й барана́. А дек нім прийшо́в звіттам, то вже бу́ло у неді́лю гет, гет... А ксьондз виглєда́в, виглєда́в в ве́чир і в ночи́ в субо́ту, нима́; прийшло́ в ниді́лю ра́но, нима́ дека́. Чика́в він, чика́в, бире́, йде сам до це́ркви. Прийшо́в до це́ркви, зачи́в пра́вити у́триню, ди́вит се, прийшо́в дек вже. А ксьондз тогди́ став ко́ло ві́втари, ди́вит се на дека́ і зачинає сьпіва́ти: Чи є, де́чи, бе-е-е? А дек вітгам вітповідає: Не що́би бе-е, а́ли нима́ й ге-ге-ге! Так порозуміли се оба́.

Зап в вересни 1895, від брата Філька в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелі: Zbiór wiadomości do Antrop. krajowej. T. VIII (3). Ст. 234. Ч. 1: Піп злодій. — Ibidem. T. V (3). Ст. 223. Ч. 29.

292. Пан, ксьондз і орґаніст.

Як то в польскім звича́ю, прийшо́в орґаністий до ксьо́ндза на опла́ток; і пора́дили се оба́ і пішли́ до па́на оба́ на опла́ток. І там бив ве́чир балювали се, а як виходи́ли вітти, ка́жи ворґаністий: Я піду́ до па́ньскої стайні́, та вкраду́ ялівку, а до́ма заріжим, тай се поділим буде́м

мáти дóбрі сьвúта. І пішлú до стáйні, взєв орґаніста на пасóк і вів, а ксьонц з зáду підганє́в прýтом. Як привéли до дóму і зарізали і мнє́сом сє поділили, а флє́ками ни моглú, бо обá дýжи любили і нат флє́ками взє́ли сє пирéчити.

Кáжи орґаніста: Я возьмý за єдéн конéц в зýби флє́ків, а ви, єґóмосьць, биріт за дрýгий і будý я тегнýв до сéби, а ви тегніт до сéби. Котрóму більши сє урвé, той бýди більши мав.

Али що орґаністий лі́пши любúв флє́ки і орґаністому сє більши урвáло. Повставали дрýгий день слýги і зобáчили, жи нимá я́лївки. І дáли знáти пастухú пáнови, а пан пішóв до ксьóндза і казáв, щобú ксьондз вúголосив на кáзаню, ци дéхто ни видів, або ни здúбав, щобú хто вів єгó я́лївку. Такá я́лївка пропáла, що вáрта бýла сóтку на самий сьвитúй вéчир. А вúлїс ксьонц на амбóну і зачúв голосúти; а орґаніста с хóрів вітзивáє сє: Я знáю хто взєв я́лївку і я скáжу, хто взєв я́лївку!

А пан і ксьонц тотó чýли, як орґаністий казáв. А ксьонц сє так настрáшив, що аш посúнів. Зробúв пан вилúкий обід, запросúв на той обід ксьóндза і орґаністого, щобú орґаністий сказáв за я́лївку. А орґаністий сів за сків і взєв говорúти:

То так бýло, прóши пáна. Ми як с ксьóндзом прийшлú на оплáток і взє́лисмо я́лївку і дóмам зарізали і мнє́сом сєм поділúли, а флє́ками ни моглú, áжим брáли в зýби і кигнýлим: ксьондз до сéби, а я до сéби. А як сє флє́ки урвáли, а я як вдáрив головóв до лýшка, аж єм сє пробудúв!

А пан кáжи: То тобі сє снúло?

А орґаніста кáжи: Ая, снúло сє.

Як тобі сє снúло, а на що мáєш минé дурúти?

Ни на тотó крав, абú віддáв, áли на тотó, абú собі сховав.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Грипиширого в Пужниках, Буч. пов.

293. За гроші.

Єдéн богáч мав пса, а той пес обганє́в єгó дім кóло двáцеть літ; а як пес здох, а ґаздá загадáв, абú єгó на цвúнтари поховáти. І прийшóв до ксьóндза: Поховáйти минí пса на цвúнтари.

А ксьондз ни хóчи: Як сє люди довідают, то ни позвóле.

А богáч кáжи: Я скáжу, що то подорóжний чоловік. Богáч вітсýнув віт столá шуфлятку і до ксьóндза слóво ричúт, а сорокíвці лїчúт. Кілько сьлів сказáв, то тíлько сорокíвців кúнув. Накúдав сорокíвців мнóго, ксьондз тáкі ни хóчи. А бóгач втворúв шуфлáду і хтів сорокíвці забрáти назáд.

А ксьондз кажи: Злагіть сє на завтра на рано, я ти поховаю, али яко подорожного, аби люди ни знали. — І другий день рано поховали пса на цвинтари. Посходили сє хлопи до коршми і зачили фалити ксьондза, що добрий ксьондз. А богач кажи: Де добрий, як поховав пса на цвинтари! Довідавши сє люди о тїм і подали ксьондза до біскупа. І біскуп мав з'їхати і пириконати сє, ци то правда. Довідав сє о тїм богач і взєв барана на фіру і поїхав до біскупа. Приїздит до біскупа: Висьвитїт минї барана на ксьондза. А біскуп ни хочи. А він віттворив шуфлятку і слово ричит, а дукати лїчит. Набалакали сє много і нима нїчо с того. А богач віттворив шуфлятку і хтїв дукати забрати. А біскуп кажи: Як жи єго висьвичувати, коли він ни годин говорити?

А богач кажи: Я єго язик розумію. Кажи богач: Бараньцю, бараньцю! А баран все сє вітзиває: Ме-е, ме-е! Висьвитив барана і дав на него ксьонске убранє. З'їхав біскуп і багато ксьондзїв і зачили роспичитувати гріб, пириконати сє, що в нїм лижит, ци пес, ци чоловік. А богач вбрав барана в ксьонске убранє, що му дав біскуп. Ішли люди дивити сє, а богач вів барана. Ай га, бараньцю, ай га, ти ни так піп, як другий. А як вздрів біскуп, тай си пригадав, тай казав гріб засупути назад: Ни може бути, аби ту пес лижив. Було даровано ксьондзови і біскупови.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 58—49. Ч. 71. — Wackernagel, Deutsches Lesebuch (Th. III. Abt. 1. Basel, 1841), 76. — Lamai, Dunlop-Liebr. Ст. 279 b. — I. Bromyard, Summa praedicantium, 4, 13. — Pelbartus de Themesvar, Pomerium sermon. de sanctis (1—3, Hagenow, 1562), 2, 46 — F. Poggius, Facetiae. Ст. 431. 36. — Aesopus Dorpii (Mart. Dorpius написав передмову, 1519) 163. — I. Gast, Convivalium sermonum. (T. II. Basil. 1549) 1. Ст. 254. — Nicod. Frischlinus, Facetiae selectiores (Липськ, 1600). Ст. 270. — Malespini. Nov. 59, II, ст. 277. — Arcadia di Breuta. Ст. 3253. — Le Grand d' Aussy, Fabliaux. I—IV. (Париж, 1799—1801). II, 249; III, 107 — Barbazan et Méon, Fabliaux, contes etc. (Париж, 1808). III, 70. — La fleur de toutes nouvelles. Ч. 4. — C nouvelles nouv. Ч. 96. — Facéties et mots subtils en français et en italien par L. Domenichi. Lyon, 1597. 17 b. — Guenlette, Contes tartares, qu. d' herre. 21—22. — Contes de M. Sedaine. — Dictionnaire d' anecdotes, 2. Ст. 451. — H. Stainhöwel, Vitae Esopi fabulatoris clarissimi e greco latina per Rimicium facta et c. 270. b. — Scherz mit der Warheyt, 57 b. — S. Herlach, Eutrapeliarum libri tres. I. 587. — Abraham a S. Clara, Iudas der Ertz-Schelm. (I IV, 1687—1695). II. Ст. 110. — Uylen-Spiegel, Den Roomschen (Amsterd. 1671), 396. — Русскія завѣтныя сказки. Ст. 121—126: Похороны Нобеля (или козла).

294. Зва журавлїв.

Був то єден піп, а такий нидобрий, жи жилував челєди кавалок хлїба їсти. Али посїяв він морк гречки; а так приступили до неї жу-

равлі, їдé, що страх в ночи́. Кли́чи він дека́ до сéби і ра́дит се, щóби то роби́ти, аби́ тоті журавлі гре́чку ни ї́ли. Ка́жи ему́ дек: То енáкши ни будé, еґóмосьць, тíлько купіт кілька ґарців горі́вки і таки́х мисочóк по ґрейцару, поналиваєм тóї горі́вки, они́ як наїдé се гре́чки, схотé води́, та буду́т пи́ти горі́вку і пiпю́т се. А ми тогди́ поз'є́зуєм шнýрами, тай будéм тегну́ти до дóму. — Каза́в собі піп кілька ґарців горі́вки взети́, поврóзникови мотýзе накрути́ти і взели́ туту́ горі́вку, шну́ри і йдут оба́ з декóм. Поналива́ли в мищине́та ми́жи туту́ гре́чку і поста́вили. Али дек собі гада́е: Як піп засне́, та́бим ви́пив горі́вки, а́ли нима́ чим закуси́ти. Тра піти́ до дóму, та си взети́ зо дві палини́ці. Кажи: Еґóмосьць! Я біжу́ до дóму, а́ли се за́раз ве́рну. — Ну, ну, ка́жи, біжи, а́ли за́раз вирта́й се! — Той побі́х, взев собі дві палини́ці, йде. Прихóдит, піп вже засну́в. Він напи́в се горі́вки, тай лех собі. Пробуджи́е се, а журавлі вже е. Понаїда́ли се гре́чки, напи́ли се горі́вки, тай повпива́ли се. Тогди́ бу́дит дек попа́. Ка́жи: Еґóмосьць, вже е журавлі. — Ка́жи: Отó дóбри, будéмо тегну́ти до дóму. — Тогди́ зачина́ют вева́ти за нóги. Понаве́зували таки́й вили́кий шнур журавлі́в! Ка́жи дек: Еґóмосьць! Тегні́м типе́р тоті журавлі до дóму.

Ей, ка́жи, дурни́й, в день лі́пши; а в ночи́ хто будé ви́дів?

Ка́жи: Возьми́ ти едóн конéц, привежи́ до се́би, а я дру́гий, а они́ з на́ми ни злитé; а ра́но будéм тегну́ти до дóму!

Али дек ни завеза́в дóбри на сóбі, а піп та́кі дóбри заґудзува́в. А жу́равлі як се повисипе́ли, тай зле́тіли з ни́ми. Али дек бóрши се пробуди́в, а піп так як дéриво спит, хоць го нису́т. Як се пробуди́в дек, тай роз'єза́в се, тай впав. Журавльóм се лéкши ста́ло, тай да́лї, тогди́ ще лі́пши литé. Али нису́т попа́, нису́т, а дек за ни́ми йде. Аш ту піп се óцкнув, тай відрі́зав се, тай впа́в в óзиро. Дек прийшóв тогди́ до нéго: А що, ка́жи, еґóмосьць, я ни каза́в, тегні́м та́кой в ночи́; а ви се напира́ли до ра́не! Ка́жи: Ході́м, еґóмосьць, до дóму типе́р. — А то занéсли їх о петь миль далéко. — А дек мав ще півтора палини́ці, бо пів вьві́в тогди́, як напи́в се горі́вки. Йдут, йдут до дóму, захóпила їх ніч так на пóли. А там бу́ла сти́рта сі́на ще торі́чного. Позалазе́ли в тотó сі́но і лижи́т. Али так піп хóчи ї́сти, що страх. А дек ви́ймив пів палини́ці, тай: Хруп, хруп — їсьть. А піп се вітзива́е: Еренти́й, ти що їш?

Та щóбим їв, му́шу сі́но ї́сти, бо ї́сти хóчу.

Ка́жи: Дай-ко мині трóха.

Той му жмит скрути́в сі́на, тай дае́. Піп так їсьть, їсьть, тай ка́жи: Агі́й, я ни мóжу ї́сти! — Пириночува́ли, йдут вже до дóму. Йдут так чи́риз еднó силó, а́ли звикли, як то слу́жбу бóжу справлéют, при дорóзї чоловік та́кі справлéв в тім силі. Тай там в ті ха́ті був піп, дек, як то

звикли по службі божі се кличи. Тай той піп пізнав, жи то с того сила піп з деком йде. І кажи до того чоловіка: Заклич но того попа і дека сюди! — А в тім силї називали туту службу божу житвице. Він біх, той хлоп, тай кличи: Єґомосьть, прошу вас на житвицю! А вони вже одалеки були віт тої хати, тай піп ни дучув, що він кажи. Тай кажи: Єрентий, що він казав?

Ей, просит вас на житну солому.

Тогди се піп обиртає до того хлопа, тай кажи: Аґій, я в сінї спав цілу ніч, тай ни їв, бо ни міг, а ти мине на житну солому просиш? — І пішли тогди до дому. Прийшли вони вже до попа, вже піп й попоїв троха, али йде дівка по воду. А він кажи: Возьми собі кавалок хлїба в коновку, бо ти знаєш коли йдеш, али ни знаєш, коли прийдеш.

Зап. в січни, 1897, від Яська Махновського в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Порів. з кінцем анекдота ч. 220 сього тому.

295. *Піп в мішку.*

Загнївав се піп с паном. Али єден на другого так виговорували ружні блюзнерства! Али той пан кажи: Чикай, я те вирихтую! — Али мав льокая такого — фільозоф був. Тай справив пан баль єдного разу, тай кажи до того льокая: Коби ти минї яким сьвітом приніс попа мижи госьтї, али в такий спосіб, аби се було ш чого посьміяти, а я ти дам, що ти схочиш. — А льокай се вітзиває: Най ми пан дадут сто риньских! — Той ни багато мислив, пішов до міста, купив шісьть кіп раків і шісьть кіп сьвічок таких маленьких по ґрейцару. Пішов, купив собі паперу рузьного: чирвоного, білого, небеского — і зробив собі с тих паперів анґельски убране, взєв тотї раки, кіста ґамулу, тай возьме трошки кіста, тай приліпит на того рака. Али він вже був коло церкви с тим всім: Що приліпив сьвічку, засьвітив, тай рака пустив на цвинтар коло церкви. Досить так всї сьвічки позасьвічував. Раки лазе, а сьвічки се сьвіте, а сам учіпив се до вилико дзвона, тай зачив дзвонити. Люди зачили се збігати, що такого, що в ночи дзвонит десь в дванацєтї годинї. Али котрий надлетїв, думав собі, жи то процесия йде навколо церкви а ангил дзвонит. Прийшов старший брат, вздрів таке, жи ще такого нїколи ни видів, тай приступає до того ангила, вклекає на колїна, нирихристив се, звогорив молитви до Господа Бога і питає се, що то є. Той се ангил вітзиває: Я є ангил з неба, мине Госпоть прислав, жиби я вашого ксьондза взєв живцем до неба! — Тогди старший брат вітти пішов право до ксьондза. Питає єго се ксьондз, чо він прийшов. — Ой, я вілику новину приніс. — Що за новина? — Господь Бог прислав

а́нгила з не́ба, хо́чи ксьо́ндза взе́ти живце́м до не́ба. — Деш той а́нгил є? — Ой, є еґо́мосьць ко́ло це́ркви, бє в дзвін. — Піп сє тогди́ схо́пив, так сє вті́шив, жи́ він живцем піде́ до не́ба! Вбрав сє і йде. Пішо́в до це́ркви, вбра́в сє так як до слу́жби бо́жої, стає́ — а а́нгил ни пиристає́ дзвони́ти. Фурт дзво́нит. Вихо́дит піп до то́го ангє́ла, вклєк на колі́на і пита́є сє: Чо а́нгила Го́сподь Бог присла́в?

Мине́ Го́сподь Бог присла́в, жиби́ я тибе́ взєв живце́м до не́ба.

Али піп ка́жи до не́го: Бо́жи, вітпусти́ мині́ гріха́, а́ли я пі́ду ще сє з ї̈мо́сцив пожигна́ти.

Ангил тогди́ сє вітзива́є: Йди, али ни бав сє, бо вже пора́ прихо́дит.

Піп пішо́в, пожигна́в сє с свойов жі́нков, прихо́дит до а́нгила, а він ка́жи: А що, пожигнавєсь сє?

Пожигна́в.

Бо вже сє ви́діти ни бу́дите.

Тогди́ наста́вив мішо́к і ка́жи: Лі́зь в мішо́к! Піп залі́з в мішо́к, той за ги́чку, тай на пле́чі. Али до то́го па́на було двана́цїть пирила́зів, двана́цїть плоті́в. Прихо́дит а́нгил с попо́м до єдно́го пло́та, тай с се́го боку на тамто́й гуп! попо́м. Тай ка́жи: То є пе́рший сто́пинь до не́ба! Прийшо́в до дру́гого, так са́мо; так всї одина́цїть, лише́ двана́цєтий нє. Прийшо́в до двана́цєгого, а то дванацєтий вже був покі́й, ми́жи го́сьтї ки́нути, тай с пличи́й гегє́п! на підло́гу попо́м. Али піп з мішка́: Ой йой йой! — А він ка́жи: То двана́цєтий сто́пінь в не́бі. — А пані́ слу́хают за столо́м, тай зачи́ли сє сьмі́яти. Тогди́ той попа́ роз'є́зує, випуска́є на сьвіт ми́жи го́сьтї. Піп глипнув, а він в то́го па́на, жи сє з ним гнї́ває, зі́браний як до слу́жби бо́жої. Тогди́ пани́ ригочут сє, аж захо́дєт сє.

Зап. в сїчни, 1897, від Яська Махновського в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Сбор. харьк. истор. фил. общ. Т. VI Ст. 170—171: Два злодіи, панъ та пипъ. — Пор. також ч. 135—136 сього тому.

296. Осьвічений піп.

На Підгі́ру за да́вних чис ни мали ксьо́ндза. І поста́вили за ксьо́ндза хло́па. Али він займа́в сє ґосподáрков і забу́в, жи дру́гий день припада́є ниді́лє. Прийшо́в до не́го дру́гий ґазда́, ка́жи: Еґо́мосьць, за́втра ниді́лє.

А він кажи: Чика́й я ма́ю пастуха́ Юрка, я го заклі́чу, то він ска́жи. Він пасе́ худо́бу і собі́ раху́є.

Приходит Юрко і кажи так: В понидїлок займив, а в вівторок загнав, а в сериду згубив, а в читвер шукав, а в пєтницю найшов, а в суботу пригнав. Кажи: Так, то завтра нидїлє.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Я. Рудченко, Нар. южнор. сказки. Т. II. Ст. 198—199.

297. *Клопоти з попами.*

В еднїм силї на Підгіру ни мали люди ксьондза з давних давен. І казав біскуп поставити для них церкву і дав ксьондза. І поставили церкву і приїхав ксьондз. Ксьондз вітправєв в церкві, а ніхто анї ногов ни хтїв піти. Ксьондз написав до біскупа, що вони ни хте ходити до церкви. Біскуп казав обворати наоколо церкви і посїяти просо. І просо виросло, анї сьлїду, аби хто йшов до церкви. А як з'їхав біскуп трома кіньми, і об'їхав тим просом три рази навколо церкви і тогди зачив се вспоминати в громади: Нащости минї такої шкоди наробили в просї? Маєти минї за просо заплатити. А найборши в віта. А віт кажи: Віткоди она се поставила, я ще в нї ни був: свої дїти заказую і цїлу громаду заказую, аби ни йшли до неї! Заложив біскуп на них кару, котрий ни йде, аби го оструфувати. Котрий ни хтїв йти, то давав вола на цїлий рік ксьондзови. А як ксьондз прийшов борши, а людий ще ни було і питали еден другого: Ци є вже ксьондз в церкві? Казав еден другому: Іди борши, бо вже той риве, що по волови бире. А як ксьондз вклонив се коло вівтари, а люди собі всї посїдали і потовкли си то пальцї, то руки. Потому казали ксьондза вигнати, бо багато калїками поставали. І вибирали в мижи себи, аби котрий був за ксьондза. І жадин ни хтїв. Они пішли на город, тай взєли гарбуз і тегнули вздовш силом за гарбузовине. Перит котрого ворітьми урве се гарбуз, то той має бути ксьондзом. І урвав се пирид едним швцем. Прийшли до него і вибрали го на ксьондза. А він ни знав читати. А як йшов до церкви, то брав с собов замісьть книшки ришито. Як прийшов до церкви, то рахував в ришитї дїрки і так вітправєв: Раз, два, три і так далї, аж до сто рахував. В три роки з'їхав біскуп, а він зложив біскупови три сотки і біскуп сказав: Шинуйти люди ксьондза, доброго маєте.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

298. *Коваль попом.*

Було в еднїм силї так, що ни було ксьондза. Посходила се рада до віта радити, котрого би то обібрати за попа. Тота рада се вітзиває: Інакши ни буди, лише будемо тегнути гарбуз бис сило, де урве се гарбуз, на чиє побіжит обісьтє, той буде попом. — Взєли вони другий день

гарбуз і тє́гнут. Той гарбу́с сє урва́в ко́ло ковалє́ і побі́х на обістє́ ковалє́ви. Прихо́дє оні́ тогді́ до кова́лє, тай ка́жут: Ти буде́ш вже попом! — Ка́жи: Я ни бу́ду; я ни вмію чита́ти, та як я буду́ попо́м? — Али му́сиш. — Спиричи́в він сє, ни хтїв бу́ти та́кі. Пішли́ по манда́тори, а той скаа́в, абі́ був. А давно́ манда́тор що сказа́в, так бу́ло. Но, вже він попо́м зїста́в. Ка́кут воні́: Ну, типе́р би тєгну́ти, ще би дєка́ обібра́ти! — Обібра́ли воні́ й дєка́. Прихо́дит дєк до то́го ковалє́ — а то так в субо́ту — ка́жи він: Як ми буде́м за́втра вітправє́ти, коли́ ми ни зна́єм?

Ка́жи той кова́ль до не́го: Йди, поназби́руй рі́зьного зі́лє пі́нька, бо за́втра буде́ слу́жба бо́жа.

Пішо́в той дєк, назбира́в зі́лє, ру́зьних чічо́к, що є ті́лько, приносит до то́го кова́лє, той кова́ль ка́жи: На-ш тобі́ ришито́, наси́п по́вни і відниси́ до це́ркви, а за́втра як прийде́м вітправє́ти, я ви́йду з захре́стиї с тим ришито́м тай ска́жу: Єдна́-а́ дєра́, друга́-а-а́ дєра́, трета́-а-а дєра́ (співає). А ти ска́жиш: Так як бу́ло все́-е! — Прийшли́ оні́ в нидї́лю до це́ркви вітправє́ти, ви́йшов той кова́ль з захре́стиї с тим ришито́м, тай ка́жи: Єдна́ дєра́, дру́га дєра́, тре́та дєра́. — А дєк сє вітзива́є: Так як бу́ло все́-е́! — Тай вже по вітпра́ві. Прийшло́ сє дру́гої нидї́лї, вже буде́ каза́нє. Лю́ди сє посходи́ли, як він буде́ каза́нє каза́ти. Вилї́з він на ка́зальницю тай ка́жи: Зна́єти ви, лю́ди, що я вам буду́ каза́в? — Нє, ка́жи, ни зна́ємо. — То ни буде́ти зна́ти. — Тай вже по ка́заню. Дру́гої нидї́лї ви́лїз він на ка́зальницю, люди сє ра́дє, жи як він буде́ що каза́в, сказа́ти, що зна́ют. Як він ви́лїс, тай ка́жи: Зна́єти ви, парафія́ни, що я вам буду́ каза́ти? — Ка́жи: Зна́ємо. Як зна́єти, ни тра вам каза́ти. — Тай вже по вітпра́ві. Йдут лю́ди с це́ркви, ра́дє сє, жибі́ вже ни вітзива́ли сє нічо́, як він буде́ каза́в. Прийшло́ тре́тої нидї́лї, він вже ви́лїз на ка́зальницю: А зна́єти, парафія́ни, що я вам буду́ оповіда́ти? — Ніхто́ сє ни обзива́є. — Отто́ ви́дитє, то є так: Як посі́яв чолові́к єде́н коно́пильку-му́чиницю, як вона́ зачи́ла рости́, зачи́ли ї тогді́ за чу́пир тє́гати; як то баби́ ни ма́ют милосе́рдє, ду́жи сє над нев збитку́ют, а то є вили́кий гріх. Су́шут її, мо́чут її і ду́жи сє збитку́ют. Як ї ви́мочит, тогді́ бире́ на те́рлицю і ме́чиком бє по ні. А она́ сє в них про́сит, а оні́ та́кі ни хотє́ ї попусти́ти. От то ви́дити, як Ісу́са Христа му́чили: Він сє проси́в, а воні́ ни хтї́ли попусти́ти єму́. Абисти ніко́ли ни сі́яли конопе́ль, ни му́чили, бо то гріх вили́кий. Волі́єти собі полотна́ купи́ти в мі́сьті!

Ну, вже по ті вітправі повиходи́ли лю́ди с це́ркви, а́ли чолові́ки так си сподо́бали ду́жи тото́ каза́нє, а баби́ сє понагні́вували, жи їм ксьонц заказа́в коно́плї сі́яти. Ка́жут баби́: Ми ни хо́чим то́го ксе́ндза. Буде́м подава́ти до бі́скупа, абі́ бі́скуп прийшо́в єго́ ски́нути. Пода́ли оні́ до бі́скупа, прі́їхав бі́скуп — а́чи той кова́ль дав єму́ сто рублі́в,

біскупови, кілько абй егó ни скйнув с ксьондза. Як біскуп взєв рублї, казáв люди поскликáти, тай кáжи: Чо ви, люди, в нéго хóчити? То такйй ксьонц, що вже лїпшого ни мóжити мáти! Він є учéний, побóжний; я егó ни мóжу скидáти! — І ковáль зїстáв ксьóндзом, а той поїхав.

Зап. в січни, 1897, від Яська Махновського в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Порів. з другою частию сього анекдота ч. 273 і 274.

299. *Монахиня.*

То єдéн панйч посвáтав пáнну, хтїв з нєв ожинйти сє; а родйна ни хтїла еї за нéго дати, бо вонá булá богатйрка, а він був бíдний. А вонá сє розгнївала, що вонй ни хтїли еї дати за нéго і ни хтїла сє віддавáти за éнчого, áли пішлá до кляштóру. А він сє лишйв сам. Закóнниці виходйли до сінйй, як йшлй спáти і цюлювáли в сїнéх хрéстик, а котрá вітходйла, то все казáла: Єзýсє, спій зе мном! А він сє називáв Юзеф, тай сховав сє за двéрі; а як вонá сказáла: Єзýсє спій зе мном! а він вітповідáє: Бéндим! І вонá пішлá до покóю, а він за нєв в сьлїд. І як сє пріспáв, то ї і не задóвгий чис с кляштóру вйгнали. І родйна віддáла її ему за жінку.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

300. *Законниції.*

Єдéн малéр то ходйв до закóнниці. А закóнниці постиригли, тай на пана пітсїли. А вонá сє турбувáла, що другий день чикáє ї кáра, що будут ї закóнниці бйти. А він ї казáв: Ни турбуй сє; я так зробю, жи ни бýдут бйти. Взєв, тай ї відмалювáв на зáдници сам сибé. На другий день тотá найстáрша матéчка росказáла, абй їх двацєть пєть взєла кáжда рíзґу в рýки. А вонй — їх двацєть пєть — взєла кáжда по рíзьдзї, прийшли до стáньції, абй дáла кáжда на гóло по рíзьдзї на покаяннє. А як йшла стáрша матéчка впирéт, то тáкий рóсказ дáла, абй всї робйли тотó, що вонá насáмперит. Привéли ї на сáлю, постáвили ї на зйдиль і мáли гáтку бйти. А як матéчка вздріла на зáдници мальовйдло, то казáла, що то є цуд, то ни хóдит грішний, áли сьвитйй. І тотó мальовйдло як поцілювáла, так всї мýсїли робйти. А Ян, як ходйв, так ходйв.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

301. *Яку сам власть мав, таку другому дав.*

Раз як вимерли ксьондзи, не було кому правити. Жило в однїм селї 2 дяків: Оден старий дуже, що був 25 лїт дяком, а другий его

помічник. Зібрали ся они йти до митрополити, щоби їх висьвятити. Йдут они, йдут і стали відпочивати під дубом. От чого я буду йти так далеко? каже старий дяк. Я тебе сам висьвящу, але лягай! — Ляг молодий дяк, а старий щось відбормотів над ним і написав єму таке сьвідоцтво висьвященя: Дяк Губа сьвятив дурня під дубом; яку власть мав, таку єму дав. Пішли они до поблиського села а там не було сьвященника. Оден з них став правити за сьвященника, а другий за дяка. Довідала ся консистория, що в тім селї є якийсь сьвященник що відправляє, а він не висьвящував ся у митрополїти, завізвали єго. Він приїхав і показав сьвідоцтво, яке єму дяк написав. Они прочитали і сказали: Та що міг єму такий дяк написати? Яку сам власьть мав, таку тобі дав, а ми віримо, що ти маєш сьвідоцтво сьвященьства, але більше абис не відправляв.

Зап. 1883, в Сапогові Борщ. пов., Д. Шимчук.

302. На амвонї.

Єде́н піп каза́в ка́занє і хотї́в доказа́ти, які́ то Бог нера́з чудеса́ пока́зує: Лю́бі парафія́ни! каже, як Христо́с ходи́в по зимли́, то насити́в раз петьма́ ти́сїчами хлїба петьо́х людий так, що всї наї́ли сє і нїхто голо́дин ни був. А хлоп стоя́в під амбонов, тай каже: Овва! і я би так зроби́в! Піп, як вчув, тай зараз полапав сє, що помили́в сє. Але нїчо́ не ка́жи хло́пови. На дру́гий рік в той сами́й день гово́рит знов тото́ ка́занє, а́ли вже си до́бри запамнєта́в, як ма́є говори́ти, абі́ ни помили́ти сє: Лю́бі парафія́ни! каже, як Христо́с ходи́в по сьві́тї і пока́зував чудеса́, то раз петьма́ хлїба́ми наси́тив петь ти́січ людий так, що всї наїли сє і нїхто́ голо́дин ни був! — А той хлоп знов стоя́в під амбо́нов; подиви́в сє на попа́, тай ка́жи: Овва́, тай я би так зроби́в! — А то як? питає піп. — Бо я би сим петь ти́сїчом дав зьвї́сти тотї́ хлїби́, що лиши́ли сє с тамто́го ро́ку! — Піп ввидів, що той пра́вду має, тай дав му споки.

Зап. в липни, 1897, від тата Михайла в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Пор. Ч. 267 того тому.

303. В пеклї.

Умер хлоп, тай прийшов до пекла. Дивить ся, а там сидить піп з його села. А ви що тут, єґомосьць, робите? питає. — Тихо будь, відповідає піп, бо я на біскуповій голові стою.

Зап. 1899 у Львові від д. І. Франка.

304. Розбійник.

Ішов чоловік в одного села на друге і ніс на плечах малу дитину, а під пахою дві курки, що були цілим його маєтком. Прийшов до ліса, бо мусїв переходити через ліс, а тут де не взяв ся розбійник, тай до нього: Давай курки! — Хлоп повідає: Якже ти маєш серце відбирати їх в мене, коли то цілий мій маєток? То мій ґрунт і моя корова. Я лиш тогди дитину погодую добре, як курка знесе яйце. — Розбійник вислухав те і пустив хлопа; не взяв курок. Приходить хлоп до села, тай іде до попа, аби охрестив йому дитину. Піп охрестив, тай каже хлопови: Дайже менї тепер ті дві курки. Хлоп зачинає йому говорити: Так і так, я бідний, в мене тих курок навіть розбійник не взяв. — А що мене хто обходить? Давай курки! — Мусїв хлоп дати. І так піп забрав те, чого розбійник не хотів взяти.

Зап. 1899 у Львові.

IX. ПАНИ.

305. Трафила коса на камінь.

Хтїв пан хло́па зайти́ шту́ков; пита́в пан хло́па: Ци був ти в Ри́мі?

А хлоп вітповіда́є, щом був.

Ались цюлюва́в па́па ри́мского в зати́лє?

А хлоп ка́жи: Нє, ни цюлюва́в, бо пани́ цюлюва́ли, а я ле́дво сє пріпха́в до руки́, щом в ру́ку поцюлюва́в.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

306. Паничик.

Йшла собі дорогов до міста дївчина така красна а червона, як той мак у житї. Надходит якийсь богацький панич, тай каже по польськи (а йому аж слинка текла з рота, що таку мав перед собов красну панну): Йой, як я тебе люблю, хоть ти сільска собі дївчина!

— Ага? запитала дївчина, а панич видєт там на тїй луцї тото телєтко, як воно фостик до гори задерло? Ану йдїт, та подивіть ся там під той фостик бодай з далека!

Зап. в падолистї, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи, Волод Левинський.

307. Сповнило ся.

Єде́н пан поби́в льо́кая, а льо́кай па́нови закле́в, як виходи́в с покою: Щоби́с, па́ни, сьвиче́ного яйце́ ни дочика́в! А як прийшо́в Вили́ґдинь, то пан накри́шив на таріль сьвиче́них яє́ц і сїв їх їсти і закли́кав льо́кая і до не́го ка́жи: Ти каза́в, щоби́ я сьвиче́ного яйце́ ни дочика́в. А диви́ сє типе́р, я тако́й дочика́в сьвиче́ного яйце́! — А льо́кай ка́жи: Ще сто миль до ґуби! — Як пан ни поку́шив, то ще ни дочика́в. А нїм пан доні́с до пи́ска, то ниживи́й звирну́в сє і яйце́ ни ку́шив.

Зап. в цьвітни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

308. Пан і льокай.

Служив льокай у їдного пана, а той пан був дихавичний і писав всегда на стіні, як прийшов місяць марець кождий день і просив Бога, щоби марець перебув, бо ввичайно марець нездоровий для дихавичних. Скінчив сї мариць, втодий пан написав на стіні всї дни єго і сказав на конець: Слава ти, Бо́же, щом перебув марець. А коли льокай на стіні тото увидів, написав йому насу́против: Почкай баю, вдохнеш в маю.

Зап. в грудни. 1898, від батька в Дрогобичи, Волод. Левинський.

309. Догадливий.

Єдна́ па́не каза́ла сто́рожеви, щобй прийшов на вичирни́ці. А пан десь був в дале́кі доро́зї. Али сто́рош пішо́в в сило́, тай сє до́вгий чис заба́вив. А пан тимчи́сом при́їхав і лєг до лу́шка спа́ти. А сто́рож ни довідав сє, ци є вже пан до́ма, пішо́в про́сто до двири́й і в две́рі пу́кає і гово́рит! Вильмо́жна! Ци мо́жна? — А пан пита́є: Що тако́го? — В гру́бі запали́ти. — Йди, йди, дам я тобі за́втра; ти прийшо́в так пізнов норо́в в гру́бі пали́ти? — Вітходи́вши сто́рож від двири́й і сказа́в сам до се́би: То я сє до́бри доглу́пав! — А пан пита́є: Що тако́го? — Щом си дров всушив. — А на що дров, коли́ я ни ка́жу пали́ти? - А сто́рож о то́є каза́в, що сє двири́й запита́в, та сє до́бри доглу́пав.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

310. Дві графині.

А тра́фило сє, жи над'ї́хало дві па́ни грабіни. І обі ї́хали штирма кіньми і єдна́ дру́гу ни хтіли мину́ти. А то бу́ло бли́сько міста, а вони́ післа́ли вобі льока́їв до се́ньдзього, аби́ їх россуди́в, котра́ котру́ має мину́ти. Се́ньдзя ни міг їх россуди́ти, бо обі бу́ли вили́кі маґна́тки, аби́ й тоту́ ни врази́в й тоту́ аби ни врази́в. І ходи́в по канциля́рії, викрика́в го́лосно. А Їва́н заміта́в пітсїнє, тай казав:

Напишіт їм так: Котра́ мудріща, най сє ті всту́пит з доро́ги.

Як діста́ли той перекас, то тота́ тоту́ мина́ла, а тота́ тоту́ мина́ла і обі плеска́ли в доло́ні. І тота́ на тоту́ каза́ла, жи ни му́дра, а тота́ знов на тоту́ каза́ла, жи ни му́дра. А они́ обі бу́ли ни му́дрі.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

311. Скупар.

А. Був єде́н такий скупи́й пано́к, писа́в завши при канциляриї. Як єму́ сє прийшло́ жини́ти, хтів таку́ найти́, аби́ ни ї́ла. Шука́ли, ни могли́

найти́. А та́ки в сусі́цтві найшла́ сє нидале́ко. Він сє з нев вжени́в, она́ сє опхоли́ла биз якийсь чис з ї́до́в, аби він ни ви́дів. Пішо́в він єдного ра́зу до канциля́риї, ни бу́ло слу́жби і він сє вирну́в. Зда́лику зобачи́в, жи з єго́ ко́мина ку́рит сє. Ду́мав собі́, що то такого, що вже по сьнї-да́нку, а на вбід ще завчи́су пали́ти. Прийшо́в до сіний і диви́в сє бис шпа́ру, як жі́нка бра́ла сма́жину ковбасу́ з вогню́ і ї́ла з ро́ндлє. Він прийшо́в до ха́ти впав затриво́жиний на лу́шко, с то́го жилю, анї сло́ва промо́вити. Жі́нка вздріла, жи єму́ ви́ходу ни бу́ди, закли́кала нача́льника і писарі́в. Як прийшо́в нача́льник і писарі́, а він пока́зував, жи вона́: ї (нїби то їсьть, а́ли він по руски ни го́дин був вимовити). Вони пишут, а він все пока́зує жи: ї! Али він сє здумі́в, що вони́ ро́бє, тай ка́жи: Жа́рла. А вона́ ка́жи: А ви чу́єти, що ка́жи: Ще й жо́рна записа́ти, жи сє на них ме́лют крупи́. Таким способом ни відобра́ла єго роди́на від неї каминицю — а він вмер.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

312. Як чоловік умер через жону.

Б. Одна жінка, як ся віддала, казала, що ніколи не їст. А вона лише при чоловіку не їла. Але раз захотів чоловік коньче знати, чи она що їст — бо як може жити — і сховав ся на під. Жінка здоймила ковбасу і зачала на огни присмажувати; потім добре наїла ся і погасила огонь. Чоловік зліз з поду, тай до жінки: Жінко! ковбаса тут пахне!

Ні, чоловіче, то полїно горіло.

Ковбаса.

Нї, полїно.

Кажи жінко правду, бо вмираю.

Ні, такі полїно горіло.

Зійшли ся сусіди, поклали чоловіка на лавку, зробили труму, на третий день вже і піп прийшов, берут на цвинтар, вкладают до гробу, а чоловік питає: Скажи правду, жінко, бо аж тепер не жартую, але вмру. Чи ти ковбасу їла?

Ні, чоловіче, то полїно горіло. Тай в плач.

Спустили чоловіка до гробу, жінка плаче. Як вже привалили землею і вирівнали гріб, а жінка як зачне плескати в долонї та примовляти: Ковбаса, вражий сину, ковбаса! Але чоловік вже того не чув, бо не жив.

Зап. 1883, в Сапогові, Борщ. пов. Д. Шимчук.

313. Пани.

Пан с панив яд на вöзї капусти с кшаним, а хлоп под вöзем так як пес с хлєбим слопїни ґрис.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов

314. Пізнав.

Пяний чоловік їхав волами, та здибав ся в селї з своїм дїдичом, що чотирма кіньми їхав, та му з дороги не вступив ся. Пан казав го обʼїхати, а обминаючи питає пяного: А пізнав ти мене? — „Пізнав". — „А хтож я такий?" — „Дїдич". „А чиє село?" — „Моє!" відповідає мужик. Пан поїхав.

На другий день рано казав закликати хлопа, щоби му памятку дати, хоть з пятьдесять буків — Приходить хлоп вже тверезий; закликав пан перед себе: „А пізнав ти мене коханку?" Хлоп аж задрожав; бо як пани кажуть ласкаво, коханку, або муй коханий, то вже певно, не минуть буки — тай відповів, кланяючись аж до колїна: „Пізнав, вельможний пане!" — „Хтож я?" — „Наш пан дїдич ласкавий". — „А чиє то село?" — „Нинї ваше, вельможний пане, а вчера моє було, бо я пяний був". — Пан удобрухав ся і даровав му загадану кару.

Бібл. Онишкевича. Т. III. ст. 315.

Паралелї: И. Головацкій. Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 387—388. Ч. 11.

315. Делїкатна.

Панї як узєла дитину на руки, тай її звалєла палец. А она закликала льокая і дала єму ніж, аби її віттєв доти. А він обернув до гори вістрим, а тупим вдарив. А паню як палиц заболїв, аж го обливала. Вже сє більши свої дитини ни бридила.

Записано в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

316. Як Іван дістав від пана половину панства.

Быв пан і спік єндика і повідає: Хтоби такий сє найшов, жеби покоштував того єндика і жебы не почав, тому дам половину панства, а нїт, то він менї свій маєток, якый має. Али Іван єден прийшов: Може бы я, проши пана, покоштував? Али ходи він докола нього, ходи, бзирає, думає, що робити, а далї не много мышлячи, дюк палець у с...у і улизав: Цїлый быв і цїлый є і покоштував. Що робити? Дати половину панства Іванови. Тай Іван взяв і пів панства і єндика зїв.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Custom. пов.

317. *Барон і баран.*

Прийшо́в жид до па́на, а той пан назива́в сє Баро́н. А жит прийшо́в знов ба́рана купи́ги. Про́ши па́на Бара́на, я си ку́пі бара́на! А пан ка́жи: Ку́пуй, ку́пуй, бя́лий ба́ран. І ни могли́ єде́н дру́гого порузуміти.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

318. *Хлоп і шляхтич.*

Хлоп як сє вибира́є в доро́гу, то бире́ с собо́в як найбільше, аби́ мав що ї́сти; а шля́хтич то сє встида́є, лиш коби́ гро́ші в кише́ни. Вибира́в сє хлоп в доро́гу, набра́в собі в півку хлі́ба і си́ра, а шля́хтич кілько взєв кілька ґрийцарів в кише́ню. Прийшли́ на єде́н шиньк, там ніц ни було, ті́лько єдна́ горівка. Хлоп сів, тай їсьть, а шля́хтич ви́пив, тай ни ма́є що їсти. Допомина́є сє шля́хтич у хло́па: Я таку́ ма́ю нату́ру, що як ви́пю, то́бим ів.

А хлоп вітповіда́є: Я таку́ ма́ю нату́ру, що як їм, то́бим дру́гому ни дав.

Зап. в січни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

319. *Панська сокира.*

Пан каза́в ковале́ви: Зроби́ мині́ таку́ соки́ру, аби́ була́ я́сна, як со́нци. А кова́ль каза́в: Вона́ буде́ я́сна, а́ли аби́ йшов пан сам точи́ло крути́ти. Як крути́в сам пан точи́ло і ду́жи сє змучив. Каза́в пан: Най вже буде́ лише́ така́ як місєць; а як сє лі́пши змучив, то: Най буде́ така́ як зірни́цє; а як му сє до́бри навкучило, то каза́в най буде́ така́, яка́ є, хоць і до́бри ни я́сна! І взєв соки́ру за пасо́к, сів на коне́ і поі́хав на во́янж. А як сє соки́ра схили́ла, всікла́ коне́ в хрибе́т, а кінь зачи́в ду́жи скака́ти; а пан ка́жи: Який єс му́дрий; до́бри скака́ти підо мнов, що я ле́хкий; на́йно би на те́би так кова́ль сів, то́бись сє а́ні тріпнув. А пан а́ні га́тки, жи соки́ра руба́є коне́ з за́ду. Аж як кінь впав, аш тогди́ сє пан доглу́пав і обгле́нув сє, що сє з єго́ конем ста́ло.

Зап в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишипого в Пужниках, Буч. пов.

320. *Дванайцять колисок.*

Мав пан покойо́ву і каза́в фі́рманови, щоби́ її сватав. Али чуму́сь фі́рман ни похо́чував. А він заклика́в фі́рмана до поко́ю і дав єму́ со́тку, аби́ ті́лько з нев жини́в сє. Пан єму́ дав со́тку, а́ли го нака́зував, аби́ нічо́ не каза́в нікому. С тої со́тки фі́рман зробив весілє́, а в місєць христи́ни. І обміркува́в сє фі́рман, що тих гро́ший єму́ ма́ло. І пішо́в до столєри́ і каза́в зробити двана́цєть колисо́к вили́ких с кру́гами. А як єму́

столе́р зроби́в, він всї зложи́в на єдну́ фі́ру і віс попи́рит покої́, так, як хлоп снопи́, або́ мажа́р коновки́ до міста. А як пан в вікні́ вздрів і в той чис ви́скочив до не́го с поко́ю: А що ти ро́биш чоловічи? На що тобі ті́лько колисо́к?

Як то на що, про́ши па́на? Ка́жда дити́на потрибу́є сє колї́сати принайм́нє хоць рік.

Пан: Ну, до́бри, най буде́ рік, а на щож тобі двана́цєть?

А як жінка піде́ до па́на, а в мі́сєць буде́ знов ма́ти дру́гу дити́ну...

Пан: Гій, цнть чоловічи, ни будь дурни́й! То лише́ пе́рший рас так сє ста́ло, більше то́го ни бу́ди.

І пан закли́кав фі́рмана до поко́ю і дав єму́ ще дві со́тки, аби́ лиш кі́лько нїко́му нїчо́ ни каза́в. Лі́пши єму́ три, як єдна́.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Altdeutscher Schwank und Scherz. Ст. 15—16: Von vielen Wiegen. — Pauli, Schimpf und Ernst

321. Дослужив ся.

Єде́н пан мав вили́кий маєток, а ни знав ґосподарити, тай маєток втра́тив, а сам пішо́в в слу́жбу за око́мана. І найми́в сє в єдно́го па́на і був чи́риз який чис. І сказа́ли па́нови, що він ни зна́є ґаздува́ти. Прийшо́в пан до ста́ньциї до воко́манової, воко́ман сїв на крісло, тай спер сє на стів, тай так заснув. А пан пита́є: Ти, пан воко́ман, спіш?

А він вітповіда́є: Нє, я так ми́шлї, що нима́ де воли́ попасти.

Та що ми́слиш? Пан вітповіда́є: Я ма́ю пасови́ско.

А око́ман ка́жи: Там є бодлаки́, то си воли́ пи́ски поко́лє.

Пан єму́ ка́жи, щоби́ взє́ти валок і тоті бодлаки́ ви́валкувати. А бодлаки́ як лижи́ сухі на земли́, то ще гірше в писок ко́лє. І каза́в пан, щоби́ око́ман набра́в на фі́ру дрібно́го камі́нє і ви́вести на по́ли, ви́сипати піт гре́чку; а як вийдут косарі́ косити гре́чку, щоби́ ма́ли камі́нє готови ко́си заправе́ти. А воко́ман вітповів: Я так ми́шлю. Вздрів пан, жи око́ман нїчо́ ни розумі́є, поста́вив го за лїсни́чого. Був око́ман лїсни́чим, а в лїс ни приступа́в, бо сє дзьвіринй бо́яв. І взєв пан і лїсни́чого вітпра́вив. А лїсни́чий ка́ки: Билим па́ним, по́тим окома́ним, а по́тим лєсьни́чим, а те́раз юж ні́чим. Дослужи́в сє хоць йди́ пси бити.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

322. Рорати.

Поїхав пан с панив досьвіта на рорати, а пане замерзла в дорозї, як їхали. А пан втворив вікно с карити, як приїхали перед браму косьцєльну, тай кажи до фірмана: Обиртай назад кіньми; вже ни підим на рорати, бо взєв паню чорт рогатий.

Записано в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

323. Календарі.

Календарник як вахорував, тай мав два хлопції такі, що вже вміли писати. А він лежив на лушку хорий, а хлопції йшли і єго питали: Що маєм писати?

А він їм казав: Пишіт, що хочити, то тоти, що будут читати, то будут і вірити; тілько ни пишіт в груднею виликої спеки, а в черцу виликих морозів!

То їх було два і єден вилїз на гору на драбину, а другий на зимли сидїв на кріськї і вкладав, с повітри мали вгадувати, коли буди яка погода. І той, що на долині, мав бути мудріщий, як той, що на горі. Той, що на горі, то всї хвилї списав, а той що на долині, то богато лишив. Як злїз з гори, питав долїшного, чуму так нивгадно всьо списав. А долїшний вітповідає: Бо заспавем.

Єден пан ґаздував с календари; висьненов пором йшли довго дощі, а пан казав слугам наорати кілька сот морґів, а як сє пропогодило зранє і пан зїгнав багато сївачів і всї тоти морґи посьсївати вівсом, бо він був певний, що му календар писав погоду. Прийшло с полуднє, як прийшов виликий дощ, єден за другим, то йшов кілька день, а паньский овес ріс ни волочиний. Пан взєв календар, тай викинув на дощ: Як мокни мій овес, най так мокни і календар, що ниправду казав. Вже й зогнив календар в болоті, тай пан сє ни хтїв до него дивити — бо го зрадив.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралєлї: З початком сього анекдота порів. П. Кузьмичевскій, Тур. анекд. въ укр. народ. слов. Ст. 226.

324. Лїкар і астроном.

Ішов дохтор і надибали сє с планїтником. Що ты є? -- Я є дохтор! — А ты? — Я планїтник. — Ходім оба, якось будемо жити. — Прийшли до ґазды на-ніч, сїли піт стріху, тепло на дворі, тай сїдят. Али примеркло сє добре, ґазда війшов: Йдїт, панове, до хаты, бо не штука, жибы ни было якої фуґы. Планїтник встав, подивив сє по небі:

Е, буде погода! Спят на дворі. Як в ночи подує, як возьме льляти. Студінь, померзли, ввійшли до хати. Добыли до рана і пытают сє: Ґаздо, як вы знали, жи буде така завируха на дворі? — А я маю таке паце, жи сє чіхрало по стопю і солому в пыску носило, то я знав, жи буде завирюха. — Ідут гет, нич на тото дохтор не мовит. Ідут далї, прийшли до міста. Рік быв голодный, жи быв голод на людий. Али быв такый чоловік єден тісный, хліба было куповати, досыть гроший треба, абы сє наїсти. Али сливы были змерзлї і гнилї. За ґрайцар капелюх забескіцькый з великов шапінков. І він зїв три капелюхы. Дохтор сє на то дивит: Нон чоловік на завтра вмре! — Али планїтник ни мовит нич, а далї сє пытат: А якжи ты знаєш? — Но, будеш видїти. — Пішли десь на ніч оба і переночували. Выходят рано на місто, той чоловік самый йде. Купив си зась три капелюхы слив і зїв. А планїтник мовит: Ой є нон чоловік, що вчера зїв сливы. — А дохтор мовит: То ни може быти! — Али говори собі, та я добри виджу, жи тот. — Ано ходи д ньому. Чоловіче! Ци ты вчера зїв три капелюхы слив? — Я. — Табо я мовив, жи ты вмреш віт того! — Ей, я так вже давно робив. Зїм за три ґрайцарі слив, сытый єм. А выпю два півкватиркы воковиткы по три ґрайцарі і гатки не маю цїлу добу. І коштує мє девять ґрайцарів тото; а хліба треба за дві шусткы і такый сытый не буду. — Али тот взєв дохтор десять слив, подусив тото в шклянку, тото росте. — Як надавив, то менче было як пів шклянки — выросло, жи тыче через верх. Али він взяв за ґрайцар воковиткы і выльляв і юж так стало, як было на місци. Мовит планїтник дохторови: Йди ты собі гет, не будемо мы в єдно ходити, бо ты нич не знаєш; такый ты дохтор, жи хлоп на селї лїпше знає, як ты! — А ты, такій ни вартуєш зо мнов ходити, лайдаку, ты такый планїтник, жи хлопська свиня лїпши знає, як ты. — І в той час розійшли сє і пішов куждый в свою.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

325. Пятка.

Раз схилив сї Іван на серединї дороги, тай порпає там в поросї, цїби чогось шукає. Над'їзджає якийсь пан в бричцї; видит Івана на дорозї, тай кричит: Підеш ти Іване?

Голоснїйше, пане! муркнув Іван.

А пан ще дужше: Ци підеш ти Іване?

Іван: Уступили сї з дороги, пане.

Пан зліз з брички, тай до Івана. Звичайно як то давно шляхтич, висипав му по мордї, аж юшка з носа потекла.

Як увидїв Іван свою кров, як не скочит до нашого пана, як му не всуне кулаком по липетї паньскій: Та ти мене, каже, сьмієш бити? Йой, я не знав, що то ти Іване! каже пан. Тай всунув єму пєтку, щоби відпекати сї від біди.

Зап. в жовтни, 1898. від І. Бориславського в Дрогобичи Вол. Левиньский.

326. Хлоп і шляхтичка.

Ожени́в сє хлоп ш шля́хтичков і він сє ни хтїв на шля́хтичи пирибирати, аби́ сє єго́ роди́на ни сьмія́ла, а шля́хтичка ни хтїла по хло́пски, аби сє її́ роди́на ни сьмія́ла. І ви́гнали обо́є на я́рмарок пацюка. І приступи́в купе́ц і в єго́ жі́нки купу́є. А чолові́к хо́дит з бо́ку і все га́тку ма́є, що так та́но ни мо́жи піти́. І прихо́дит хлоп до купце́ і єму́ гово́рит: Ни тургу́йти так бага́то, бо він в тих гро́шах ни мо́жи піти́. А купе́ц вітповіда́є: Що вам до то́го? Я в па́нї купу́ю, ни в вас? — Лі́пши би бу́ло, аби́ ка́ждий добира́в до сво́ї па́ртиї.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

327. Вірний мінї́стер.

Ї́хав круль на во́янж, тай зди́бав окру́тни кра́сну ді́вчину. А лиши́в він в до́ма міні́стра кава́лєра Як зди́бав ю, тай каза́в ста́ти; написа́в лист і післа́в до міні́стра, а в ли́стї написа́в: Хто принисе́ тобі́ той лист, ма́єш з не́ю ожини́ти сє. Дав ї 50 зл. а мо́же й сто — бо то круль — тай сказа́в, де ма́є лист не́сти. Вона́ прихо́дит до то́го двора́, придиба́є стару́ ба́бу, тай ка́жи: Бабу́сю! Я би вам заплати́ла, та́бисти зане́сли той лист, бо я ни зна́ю, куда́ там зайти́. Да́ла ба́бі па́ру ґрейцарів, а вона́ зане́сла. Той роспича́тав, чита́є: Drogi pszyjacielu — чи як там — kto tobi ten list pszyniesie, masz sie ożenić. Міні́стир люби́в ду́жи сво́го па́на — ни міг йиму́ вітпові́сти нїчо́го — і каза́в ба́бу опшкро́бати до́бри, пирибра́ти красно́, пішо́в і взєв з нев сьльуб — бо ни міг вітпові́сти короле́ви, бо єго́ ду́жи люби́в. По часі́ виртає круль з воя́нжу; за́раз рад був зоба́чити ту́ю, що єму́ нагали́в, щобі́ сє поті́шити; яка́ она́ кра́сна і каза́в собі́ єю приппрова́дити. Той приводит, ди́вит сє круль, а то шкраб стари́й. Ка́жи: Типе́р, коли́с з нев сьльюб взєв, му́сиш жи́ти з нев аж до сме́рти! Тай сказа́в єму́, який інте́рис, що він ни таку́ єму́ нагали́в, та так сє ста́ло. Міні́стир зоба́чив, що круль єму́ так ни каза́в, пішо́в, злапа́в за го́рло ба́бу і до́ти души́в, до́ки ни задуши́в. Так жив з нев до сме́рти.

Зап. в січни, 1895, від тата Михайла, в Пужниках, Буч. пов.

328. *Як хлоп пімстив ся на панови.*

Був оде́н таки́й чолові́к, котри́й ни мав ніц, ті́лько одно́го бичка́ — і то́го прова́див до мі́ста, щоби́ єго́ прода́ти. Али по доро́зї здибав єго́ пан, котри́й ї́хав чву́рков і ка́жи до хло́па: Прода́й мині́ тоту́ козу́! Хлоп на па́на ви́дивив сє і ка́жи: Та то прошу вильмо́жного па́на ни єст коза́, а́ли бик. Али пан зачи́в на него крича́ги, що він вже мно́го ко́зїв ви́дїв і сисе́, що ти прова́диш, то тако́ж єст коза́. І силомі́цьов взєв в хло́па бичка́ за́місьть кози́.

Зачи́в пан ї́хати, а́ли нагада́в собі́ хлоп, що коза́ биз фоста́. Здогони́в він па́на і прибі́г до бика́, відрі́зав бико́ви фіст і втік і ка́жи, що коза́ фоста́ ни мо́жи ма́ти. І пішо́в хлоп с тим до до́му, купи́в собі́ за ті́ї гро́ші шляхо́цки убра́нє, убра́в сє в тото́ убра́нє, прийшо́в до то́го сила́, ві́тки той пан походи́в, прийшо́в до ко́ршми, каза́в си да́ти шкльи́нку пи́ва, а жид за́раз зачи́в сє пита́ти, що він є за єде́н? А він єму́ сказа́в, що він є будовни́чий. Акура́т пан мав то́го ро́ку покої приставе́ти. Дав ариндар зна́ти до па́на. Каза́в пан то́го ма́йстра закли́кати. Прийшо́в той ма́йстир до па́на і зачи́в сє годи́ти за поко́ї. Згоди́в він сє будува́ти поко́ї, а́ли ка́жи, що той матє́рял низда́лий — бо пан був вже матєря́лу спрова́див. Поїхав пан с тим ма́йстром до лі́са і зачи́ли воба́ вибира́ти матє́рял на буді́влю поко́їв. Али пан прийшо́в до єдно́го ду́ба і ка́жи: Циби ни бу́ло с се́го ду́ба яко́го матєря́лу? Али той ма́йстир приві́в єго́ до порохна́вої бирє́зи і ка́жи, що з с то́ї бирє́зи бу́ли би до́брі підва́лини. А пан єму́ ка́жи на то́є, що то низда́ли; хто з бирє́зи ро́бит підва́лини? Али той ма́йстир ка́жи па́нови, що то ни є бирє́за, а́ли дуб. І зачи́ли сє с па́ном пирє́чити. Наре́шті виймає ма́йстир той фіст, що відрі́зав єго́ сво́му бико́ви і да́лї па́на тим фосто́м бє раз ко́ло ра́зу і все па́нови ка́жи: To jyst domb, a niy bżoza, to był wół, a niy koza. І так па́на бє і все тото́ пофтари́є; і па́на так збив, що ле́дво пан на по́вуз ви́лїз.

Прии́хав пан до до́му, зачи́в спрова́джувати дохто́ри, а́ли що? Жа́дної ра́ди єму́ да́ти ни могли́. Али той хлоп пирибра́в сє знов, ні́би то за до́ктора і прихо́дит сам аж до па́на і ка́жи па́нови, що він єму́ дась ра́ду. За́раз каза́в му сє розі́бра́ти і зачи́в бада́ти, що то єст за сла́бість, бо тамті́ докто́ри ни могли́ збада́ти, на яку́ він сла́бісьть лижи́т. А той іно́ сє подиви́в і за́раз па́нови сказа́в, що лижи́т на побитє́. І ка́жи той до́ктор, що па́нови іна́кши ра́ди ни дась, ті́лько мо́жи пан ма́є яку́ ло́нку, аби́ пан та́мка до схід со́ньцє ви́їхав, а та́мка зро́бит єму́ таки́й ку́піль і так па́на вилі́чит, бо то тре́ба збира́ти рі́жного зі́лє і на сьвіжім повітру ма́є сє купа́ти. Виїхали вони́ там ра́но; ті́лько там ста́ли, зачи́в до́ктор випако́вувати свої́ рі́чи і ка́жи до фі́рмана, що забу́лисмо

до́ма простирало, в котре́ па́на тре́ба бу́ди обвину́ти. Сів фірман на коня́ і поїхав до двора́ по простирало; а до́ктор виймає знов той фіст і знов па́на ним зачи́в бити і нага́дувати, що то єст домб, а не бжо́за, то бил вул, а не ко́за. І так знов па́на збив, що пів миртво́го лиши́в в траві́.

Прийшо́в до́ктор до сила́ і заплати́в кільком хлопа́м, аби́ вийшли з ним в ліс, куда́ пан буде́ мав їхати і як пан над'їди, аби́ оні́ кричи́ли: то єст домб, а не бжо́за, то би́л вул, а не ко́за. Тілько пан над'їхав, зачи́ли тоті хлопи́ кричи́ти; фірман і льо́кай посіда́ли на ко́ний і зачи́ли за ти́ми литіти, хтіли їх полапа́ти. А той до́ктор знов ви́біг с корчі́в і знов єму́ зачи́в пофтари́ти, що: то єст домб, а не бжо́за, то бил вул, а не ко́за. І за́ким тоті сє повирта́ли, а той па́нови тілько напофтари́в, що аш пан єму́ в рука́х засти́в.

Зап. в вересни, 1895, від брата Гілярка в Пужниках, Буч. пов. Олена Гнатюк.

Паралелї: Чубинскій: Труды. II. Ст. 610. Про тилицю та пана. Тамже: Ст. 643. Панъ и мужикъ.

329. Не бреши, як не вмієш.

Бу́ло в єднім силі два сусіди, а єде́н з них був вили́кий брихун. Він знав сє с па́ном, і до́бри єму с тим виходи́ло. Іде́ бува́ло до па́на вичиро́м — бо пан звикли по обіді кладе́ сє до лу́шка, ви́спит сє дово́лї, а пото́му, кобі́ мав с ким, то говори́в би й цілу́ ніч — побре́ши тро́хи і за то нанисе́ всячини до до́му.

Дру́гий був собі звича́йний чоловік, а́ли єго́ жінка все з ним сє свари́ла. Ка́жи: ци ни міг би ти піти так, як твій сусід до па́на, сказа́ти єму́ що ново́го так, як твій сусіда, та би ти пан щось дав так, як і єму́!

Ду́мав, ду́мав бідний хлоп, а наре́шті ка́жи: Піду́ й я вже раз до па́на, мо́жи вдасьть сє шту́ка. Прихо́дит до па́на і ка́жи: Про́шу вильмо́жного па́на, прино́шу па́нови новину́. А що там за така́ новина́? питає єго́ пан. Ночува́в я сеї но́чи с кіньми на по́ли і чув єм, як на не́бі пси га́вкали. А ти, ду́рню, єде́н, ка́жи пан, та́жи в не́бі сам Пан-Біг пирибува́є, а ти ка́жиш, що пси га́вкают? І дав єму́ де́сіть бу́ків, всади́в на три дни до варе́шту і сказа́в, що як бу́ди виходи́ти, то знов діста́ни де́сіть бу́ків.

Тимчи́сом сусід брихун йшов до па́на — йшов по́при а́ришт — довідав сє, що єго́ сусід в варе́шті, повирну́в до не́го і пита́є єго́: Що ти тут ро́биш? А він єму́ ка́жи: Я холи́в до па́на брихати так, як ти, та минї сє ни уда́ло і за то я діста́в де́сіть бу́ків, всади́в мє до варе́ш-

ту на три́-дни, а як бу́ду виходи́в, то ще ма́ю дїста́ти де́сїть бу́ків. Али я вас буду́ проси́в, коби́сти мине́ як с то́ї біди́ визволили, то я вам за то́є вітвдє́чу сє. — То до́бри, я тибе́ вітбре́шу.

Прихо́дит до па́на і ка́жи: До́брий ве́чир, я́сний па́ни гра́бйо! До́бри здоро́вє! ка́жи єму́ пан. А що ска́жиш? От навку́чило сє мині́ самому в до́ма, та прийшо́в єм до па́на, щоби́ с па́ном де́що побала́кати. Зна́єш, ка́жи пан, прийшо́в до ме́ни твій сусі́д і ка́жи, що чув, як на не́бі пси гавкали. То дурни́й! Та́жи й я ночува́в на по́ли, а́ли ни чу́вєм, аби́ колі́ пси га́вкали на не́бі. То, про́шу па́на, там на по́ли бу́ла па́сїка, а в тї па́сїцї ма́ла су́ка писе́та. Надле́тїв воре́л в ночи́, забра́в тосї́ писе́та, тай нїс горо́в, а він каза́в, що в не́бі пси га́вкали. А так, то мо́жи бу́ти пра́вда, ка́жи пан; то на таке́ він нїчо́ ни ви́нин. На́ш тобі́ ключі́ і випусти єго́.

Прихо́дит єго́ сусї́да випуска́ти, а той здиво́ваний пита́є, що то сє значи́т? А брих́ун єму́ ка́жи: Відбриха́в єм вас, ми́лий сосі́до. А той єму́ ка́жи: Дя́кую вам за ва́шу до́брісьть і бриші́т по́ки сьві́та, тай со́ньцє, а я вже бі́льше ни бу́ду.

Зап. в сїчни, 1895, від брата Гілярка в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Чубинскій: Труды. II. Ст. 647. Брехунъ.

330. Пан, Іван і жид.

А. В єднїм силї́ був хлоп-бога́ч, котри́й с па́ном, ді́дичом, так сє захо́див, що з ним їв і пив і в ка́рти фе́рблє грав. І так до́ти грав з ним в ка́рти, в гро́ші, аж ці́лий свій маєток пригра́в, що мав. Як вже ни мав за що грати в ка́рти, зго́див сє с па́ном так: жи що він гро́ший приграє, чи ри́ньских, чи що там, то мав єде́н бук дїста́ти. І загра́в в па́на сто бу́ків. Засумова́в сє Ївáн — він звав сє Іва́н — що пригра́в маєток і мав сто бу́ків дїста́ти. І як звикли, колі́ хлоп ма́є гризоту́, пішо́в собі́ до ко́ршми, до жи́да, сї́в собі́, тай задума́в сє. Али оринда́р, Мо́шко, пита́є: Їва́ни! чо ви такі́ задумані? А він ка́жи: Е, що ти мині́, жи́ди, помо́жиш на то́є! А жид єму́ вітпові́в: Чому́? мо́жи помо́жу, лише́ скажі́т що. Но, а Їва́н тогди́ ка́жи: Та що, я виграв в па́на сто бу́ків, тай ни зна́ю, що з ни́ми роби́ти. А жид єму́ ка́жи: Чу́єти, Ї́ва́нки, прода́йти мині́ тих бу́ки пєдисе́ть! — Він ни знав, які́ то бу́ки. — Пого́дили сє, він єму́ прода́в пєдисе́ть бу́ків і пішли́ до па́на каза́ти, жи жид віткупи́в в него половину. Прихо́дєт до па́на і хлоп ка́жи: Сла́ва й Су́су Христу́. А пан пита́є: Що там Іва́ни? А, вильмо́жний па́ни, сей Мо́шко оринда́р віткупи́в в ме́ни пєдисе́ть бу́ків. Пан ка́жи: До́бри. Каза́в зараз слу́гам свої́м принести кі́лька до́брих пали́ць і каза́в Їва́нови, аби́ покладáв сє. А Іва́н ка́жи: Най впире́д Мо́шко. А Мо́шко ка́жи: Jaśńiу

wjylmożny pańi! ja nie te buki kupił — ja te kupił, ży w lesie rosno. А пан кáжи: Він в мéни тих бýків ни вúграв. На той час жид зачúв просúти пáна, щобú сє ще з Ївáном щось порáдив. Пан на тóє позвóлив. Пішлú, рáдєт сє: Ну, чýєш, Ївáнки, колú ти минї́ такі бýки продáв, кажúж минї́, як я мáю казáти. А Ївáн ємý кáжи: Що ти дасьть єдéн бук, а ти кажи: оввá! Жид послýхав. Покладáют єгó, дав му льóкай єдéн бук, а він: оввá. Пан собі дýмав, що він сє кпит, тай кáжи „оввá“, тай казáв за кóждим бýком лї́пши бúти. Далú му пєдисє́ть бýків, встав жид; кáжут лєгáти Ївáнови. Положúли Ївáна, далú му єдéн бук, а він зачúв сє просúти: Пáни вильмóжний! дарýйти минї́, в мéни жінка, в мéни діточкú! А жид кáжи: А пся кров, Ївáнки, а в мéни нимá жінки, а в мéни нимá діточóк? Далú Ївáнови три бýки, Ївáн встав, забрáв сє тай пішóв.

Зап. в січни, 1895, від тата Михайла, в Пужниках, Буч. пов

Паралєлї: П. В. Шейнъ, Матер. для изуч. быта и языка сѣв. запад. края. Т. II. Ст. 20'—202. Ч. 94: Мужикъ и царь.

331. Продані буки.

Б. Служив фірман Міхал у дворі в їдного пана великого, грабчука. А там була красна панна. Тай він сї в ній залюбив, тай зробив ї „телятко“ маленьке — аякже! Ну довідав сї о тім пан, тай го гет вигнав з двора: Іди, каже, пси бити. — А нїм єго вигнав, казав му ще на другий день дати двайцїт пять по цісарськи. Взєв той Міхал гроші, які наскладав, тай пішов своє горе в коршму запити. А там пив си, пив так, як нового року. Аж цікавий жид питає єго: А цого, панє Міхал, нинї так пєте?

Бом буки дістав! — каже Міхал.

Ни, ни; то продай їх менї! — каже жид (бо він гадав, що то буки — дрова)!

Та кілько даш? — питає Міхал.

По 4 ринські — каже жид.

Ну згода! форвец! плати! — тай дістанеш їх.

Тай жид такой в пантофлях пішов до свої каси, взєв гроші, тай всьо Міхалови заплатив. На другий день їде жид з фірами до двора по буки.

А що ти хочеш жиде? — питає пан.

Прийшов по буки! — каже жид; пан фірман, Міхал продали минї кождого по 4 ринські.

Пан засьміяв сї тай казав му дати 25 по свому. Як жид дістав їх від гайдука, то як не возьме сї за ср... тай летит до коршми, а за ним

фіри були: Ідьте до дому назад, каже жид вайкаючи. Я всї буки на ср... забрав. — А бодай іс сконав, абись сї в гноє парив! крицєли му фірмани. А за тоту штуку пан назад Міхала взєв, тай оженив го с тов паннов, що ї зробив „телятко“.

Зап. в вересни, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи Володимир Левинський.

332. *Хлоп і жид перед паном.*

В. Пішов єден хлоп до двора молотити, тай взєв с собов таке місьцє так, щоби дещо як даст сї потїгнути. Йде він, йде так попад ріков, дивит сї, аж ту на березї лис з щупаком дре сї. Лис в'імав щупака, тай не пустит; ну а щупак лиса, тай сї не попустит. Зирк на тото хлоп, як вони ладно сї бавєт, підійшов так як навмацьки до них, тай хан лиса з щупаком в місце, тай під паху. А тото красна кумедія! мурчит собі хлоп під носом, тай просто йде вже з тим до коршми. Приходит він до коршми. Давай, жиде арендарю, каже, шнапса! Ну жид сейчас! Цюєсь! а що ти там маєсь під пахов? питає жид. — Та от таку кумедію! каже: Вилїзла вош на блиху, а я тото хап, тай йду до двора. Цюєсь, каже жид скажи пан ґраф, що я тото злапав за то тобі буду дати дужьо горівки ех! і такої пікес, що самі панови пют. Добре! каже хлоп і вовшем. Пішов він до двора, а за ним жид. Приходїт вни до пана. Пан тото увидїв, тай дуже сї втїшив, тай каже: А що хочеш, хлопе, за тото? — Дам ти пару волів. — Ну, добре, ясне грабєм, тільку ще й минї пару. — Графови то вєль було; тай пізнав тото хлоп. Прийшов, скулив сї звичайно як хлоп тай каже: Я, прошу ясного пана грабйого, не хочу нїчого за тоє, тількo менї 50 і жидови 50 буків, але пасамперед жидови!

Добре! каже пан, тай казав зараз гайдукам дати жидови 50 буків. Як дали жидови 50 буків, тай і приходит хлоп назад до пана: Я прошу пана вельможного грабйого дарую мої буки жидови. Добре! каже пан, тай сї засьміяв по шляхоцьки, тай казав дати 50 буків жидови. Лєдви жид витримав 25, тай втїк. А тодийка пан за то, що хлоп так файно сї справив і жида відгонив, дав му дві пари волів, кусник полє, тай гет всьо, що належит до господарства.

Зап. в вересни, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи Володимир Левинський.

333. *Помилив ся.*

Найлив раз єден пан косарів траву косити. Вийшли вни на поле, тай косят, а свої кафтани вивісили на дерева, що близько росли. Надходит пан під полудне, тай як увидїв тоті кафтани, то гадає, що то косарі стоят та нїчо не роблят, то як зачне крицєти: А чого ви стоїте,

та чому не косите, бодай вас муя матїр била! (кричит на цїле горло). А косарі як почули, що пан кричит, то зараз спізнали, що є, тай сї зацєли в кулаке сьміяти. А пан як прийшов близше, то зараз увидїв, що то кафтани, тай втїк зі встиду, тай вже сї нїкому через той день не показував.

Зап. в вересни, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи Володимир Левиньский.

334. Як пан плював.

Їхав пан доро́гов зимово́в поро́в, а як плю́нув, то сли́на полі́тїла; поні́с ві́тир бис фі́рмана і бис ко́нї, аж впа́ла на пире́д. А хтїв сє пан і своє́м го́сьтєм с пльо́ванєм сприяинтува́ти сє. Ка́жи до фі́рмана: Як я сє́ду в гости́нї за сьтїв, а ти на той чис аби́с принї́с тлумачо́к до поко́ю. А я як плю́пу здовж стола́ аж до поро́га, а ти жиби́с сказа́в: Муй пан так за́вши! — А як пап плюва́в, а сли́на як сє ви́рвала, тай впа́ла в полу́мисок в стра́ву; а фі́рман ка́жи: Муй пан так за́вши. А пан з за стола́ кричи́т: Кла́міш, ги́цлю, пі́рший раз.

Записано в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

335. Пан і голяр.

Є така́ фа́брика, що коне́м го́лє; то така́ спра́ва як тота сїчка́рнє, жи сі́чку рі́жут. А є, жи й вола́ми го́лє, а́ли жи то ду́жи пома́лу. Є таки́й варста́т, що там зало́жит го́лову і забю́т оси́кови кли́нє, заплї́шут го́лову, що жи́во ни ви́хопит і приста́вє бритви́ обжину́г кі́лька рас коне́м і вихо́дит вітти чи́стий

Єде́н пан мав ду́жи вили́ку бо́роду і прийшо́в до житка́, щоби́ єго́ пітголи́в. А той жидо́к голив, а́ли ма́ї бо́роди, а такі́ вили́кі то він ни знав, що роби́ти. То тра було́ впире́т стри́чи но́жицєми, а пото́му голі́ти бри́твов. А жидо́к розроби́в ми́ла і помасти́в па́нови всю бо́роду; зачи́в голи́ти і ни міг да́ти ра́ди: полови́ну боро́ди́ обголи́в, а полови́ну лиши́в. Ка́жи жидо́к до па́на: Зачика́йти, па́нї, нїм сє ве́рну, най по́остру бри́тву. А я́кби я сє заба́вив, то би́сти вийшли на місто і аби́сти показували на бо́роду, на свою́: Цисти ви ви́дїли люди де тако́го? А люди вам сприя́йут, де я сє подїв. Хо́дит пан по місьтї, з нами́лнпов білов бородо́в і пока́зує: Ци́сти ни ви́дїди де тако́го? А всї сє насьміва́ли і каза́ли: Ми типе́р ви́дим.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишичого в Пужниках, Буч. пов.

336. Хлоп в глинї.

Єде́н пан ї́хав с фі́рманом а хлоп копа́в під бе́ригом гли́ну. А пан ка́жи до фі́рмана: Тра сє спита́ти, звітки він.

А фі́рман ка́жи: Коли́ той хлоп ни ска́жи звітки він.

А пан ка́жи: Як хлоп ни ска́жи, то ма́єш ри́ньский, а як ска́жи, то діста́ниш в пи́сок руко́в.

Доі́здит пан до хло́па, ка́жи: А звітки ти, Їва́ни?

Ка́жи: Копаю гли́ну, па́ни.

Ка́жи: Али я те сє питаю, звітки ти, Їва́ни [Пан собі гада́в, жи він ни дочу́в].

Ка́жи: Буде́ на цілу́ зиму, па́чи.

Пан ка́жи: Але ти сконт [Він гада́в, жи по ру́ски ни розумі́є]?

Ви́дир воропці́ з ґонт.

Ка́жи: Али я те сє питаю с котро́го ти села́?

Молоді́ ви́дер, а стара́ втікла́.

Ка́жи: Але то ти ґлу́пій!

Ка́жи: Я їх не лу́піл, они́ сє такі́ го́лї поро́дили. Ви́йимив пан ри́ньский і дав фі́рманови.

Записано в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 215—216: Мужик та Поляк. — Порів. також ч 235 і 237 сього тому.

337. Хлоп і пан.

1.

Їхав хлоп і пан, пан вперед, а хлоп з заду. Прийшлося ї́м їхати з крутої гори в долину. Хлопови урвалася гальма, конї не могли стримати. Хлоп кричит: — Тїкайте, пане!

Пан казав фірманови гнати кіньми що сили, поки не з'їхали на долину. А на долинї хлоп переганяє пана, тай каже:

— Ну, пане, щістє ваше, щосте втекли, а то було би вам тото, що тамтому.

Пан доганяє хлопа, тай питає ся: Ну, щож тамтому було́?

— А щож було? — каже хлоп. — Я раз так само їхав, а передо мною пан, менї урвалася гальма і я так само кричав.

— Ну, а пан?

— Пан так само втікав, як і ви.

— І втік?

-- А втік. Але на долині став, та як не заїде мене канчуком по голові.

— Ага, то не дурно то тобі ніс перебитий!

— Ой, не дурно, паночку, дав сто золотих.

2.

Їдут далї оба, а там в задолинї був ставок. Питаєся пан хлопа:

— Чий то став?

— Чия гребля, того й став, — каже хлоп.

— А чи глубокий він?

— Який від верха до спода, такий від спода до верха.

Пан огнївав ся, тай каже:

— Чи нема ту кого старшого в селї? (Певно хотїв поскаржити ся).

— Є, є тут одна баба, така стара, що вже від неї в селї нема нікого старшого, але вона аж на краю села сїдит, то далеко панови їхати.

В Нагірянах записав Федь Подолюк 1891 р.

---

*) Паралельне у Reja z Nagłowic.

„Nie podobało się raz przejeżdżającemu obywatełowi, że chłop przed nim nie zdjął czapki. Jakby chciał go do tego zmusić, wszczął z nim oko w oko rozmowę.

— Skądeś ty chłopie?

On na to: — Z tej wsi, co nad wodą wisi.

— A czapka skąd?

— I czapka stamtąd, dobrodzieju, — odpowie chłop, ale czapki nie zdjął. Chciał obywatel potem z niego żartować i rzekł:

— A głęboka u was woda?

— Na samem dnie woda leży, — odpowiada chłop.

— Ale ja się nie o to pytam, — rzecze szlachcic, — tylko, czyby tam chłop utonął?

— Oho, i szlachcica by djabli wzięli.

— Kto u was we wsi najstarszy? — pyta szlachcic.

— Jest tam stara Maćkowa, co ma 107 lat, ona najstarsza.

— Ale nie o to chodzi, tylko kogo słuchacie?

— Oto panie stary Jacek jak weźmie swoje skrzypki a zacznie w karczmie rzempolić, wszyscy się zbiegamy i słuchamy.

— Ale kogo się boicie?

— Jest stary byk we dworze, buhaj, a jak go puszczają do wody, wszyscy przed nim uciekamy.

Owoż obywatel nic nie poradziwszy odjechał.

338. Як пан біди шукав.

Єде́н пан ни знав, що то біда́, а хло́пи до не́го йшли, тай котри́й прийде хлоп, тай все: Біда па́ні. А пан хтів зна́ти, що то за біда́. — То панщини́ роби́ли, тай пан ни знав біди́. — Али раз пан каза́в сьодла́ти коне́ і задєгнув сє до́бри і набрав с собо́в до́сить гро́ший, ста́тком і поі́хав шука́ти біди́. Приі́здит на єдно́ сило́, нима́ біди́. Приі́здит на дру́ги сило́, та́кжи нима́ біди́. Аш тут приїздит на тре́ти, їди по́нат став, а там в ставі́, в тім шуварі́ сидів пуга́ч, тай все кричив: Пу́-у-гу́-у! А пан став, тай слу́хає. Аж натхо́дит ци́ган.

Тай ка́жи пан: А що то так пу́гає?

А ци́ган ка́жи: То біда́.

А пан ка́жи: Йди мині́ злапа́й!

А ци́ган ка́жи: Она́ сє мині́ ни дасьть йми́ти.

Ка́жи: Йді́т ви сами́, па́ні!

А пан зліс, тай йшов, с коне́.

А ци́ган кажи: Та скиньти, па́ні, всьо шма́тє, бо схля́паєти!

А пан скипув, тай відда́в ци́ганови під опі́ку, з грі́шми, зо́всім. А ци́ган сів на коне́, забра́в шма́тє з грі́шми, тай поі́хав. Пан ході́в, ході́в за бідо́в, тай ни міг йми́ти, біда́ все да́лї тіка́ла. Вихо́дит пан с ставу́, нима́ ні ци́гана, ні́ оде́жі, ні гро́ший, нічо́. Пан йшов с тре́того сила́ аж до до́му го́лий. Аш тогди́ пан знав, що то біда́.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралєлї: Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 623—627: Лихо. Порівнай також в рубриці „Цигани“ анекдот п. н. Манта. — Сборникъ харьк. ист. фил. Общ. Т. VI. Ст. 167—168: Панъ биды шука.

339. Як пан був збіднїв.

Спро́дав пан ці́ли́й свій маєток і вібра́в гро́ші до кози́ і каза́в запрі́чи́ шти́ри ко́нї і взєв с собо́в фі́рмана і льо́кая і поі́хав в сьвіт прахтикува́ти. Їхав биз єде́н ліс і здибав житка́ на доро́зі, що заі́хав в калаба́ню і ни міг єдни́м коне́м ви́їхати. А пан ж жи́тка закпив сє: Житку, цо ро́бі Буґ в не́бі?

А жидо́к: Ро́бит драби́ну, єде́н лі́зи на гору́, дру́гий на доли́ну.

І лиши́в пан житка́ і поі́хав да́лї. І пан заблуди́в в тім лі́сї і приі́хав під єдну́ сти́рту до сі́на, а то зайшла́ ніч. Му́сїв нучува́ти. І дав ко́ньом сі́на і собі постилив сі́на, а піт сіно поста́вив гро́ші, а на гро́ші поста́вив го́лову; так спав, бо сє боя́в, аби́ хто ни вкрав гро́ші. А ра́но пан встав, запрі́х ко́ні, тай поі́хав, а гро́ші забу́в піт сти́ртов. Жидо́к ночува́в в боло́ті, а ра́но, як жидо́к ви́їхав і їхав тов доро́гов за па́ном і приі́хав жидо́к про́сто тої сти́рти і ско́чив з віска́ і пішо́в жидо́к тото

сі́но забра́ти, що піт сти́ртов лижи́ло. А як брав сі́но, то і гро́ші найшо́в в сі́ні. Взєв жидо́к гро́ші і поїхав до міста і с тих гро́ший заложи́в склеп з всі́ля́кими това́рами блава́тними. Наскладав з ґи́ндлю вили́кі гро́ші. А той пан ходи́в за проше́ним хлі́бом. Як прийшо́в до скле́пу пан за сво́їми по́трібами, то жит па́на пізна́в, а пан жи́да нє. І пита́в жид: Чо так, па́ні, хо́дити блу́дом? А пан взєв каза́ти, що мав вили́кі гро́ші і стра́тив їх в єдні́м лі́сї. А жит призна́в сє, що то він найшо́в. І приві́в жит па́на до сво́їх гро́ший, що вже ті́лько загиндлюва́в, що ма́є три чи́сти, кілько що найшо́в; єдну́ чисьть туту́, що найшо́в, то відда́в па́нови, а дві чи́сти собі́ лиши́в. І пан па́ном і пото́му так був як до́ти, а на сириди́нї житє́ збідні́в був.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

340. Брехач і побрехач.

Ішов брихач і побрихач. Іде брихач через єдно сило; здибає єго пан і питає сї: „Звітки ти чоловіче?“

Він кажи: „Я із того сила“.

„А коли ти вітти, а що ваш пан робит, ци вродив сї хліб єму?“

А брихач кажи: „В нашого пана вродила сї така капуста, що єдним листком цілий дах накрили“.

А пан: „Може то бути?“

„Можи, прошу пана“.

Дав єму пан пару центів, — і пішов.

Але не за-довго іде побрехач, здибає знов того пана. Питає сї єго пан: Звітки ти, чоловічи?“

„Звітти і вітти“.

„Колиж ти звітти, ци то правда, що в вашого пана така капуста вродила сї, що єдним листком дах накрили?“

„Ни виґівєм тої капусти, али здибавєм, що повезли качи́н до млина на вал обробювати“.

Ідут далї. Здибає знов брехач пана. „А звітки ти, чоловіче?“

„Звітти і вітти“.

„Що там чути коло вашого пана?“

„А щож, панї, нашому панови вродила сї така гречка, що поїхав на полюванї, тай заблудив в гречцї: Уже третий день нима“.

„Що я чую“.

„Біг-ме, правда“. Дістав знов від пана пару центів.

Але іде побрехач, здибає знов того самого пана. Питає сї знов пан: „Звітки?“

Він: „Звітти і вітти“.

„Ци то правда, що в вашого пана така гречка сї вродила, що пан поїхав на полюванї, тай заблудив, що три дни вже нима“.

„Я вам, панї, ни скажу, бом ни виґів тої гречкі, алем ішов по при лен, том виґів, що цигани пнї корчуют з тої гречкі на вуглї“.

З О. Кольберґа: „Pokucie“ Т. IV, ст. 227—228.

341. За правду.

Їхав пан доро́гов і здибав хло́па. Що ти за єде́н, хло́пи?

А він кажи: Я є на́ймит.

А чому же нїґде́ не слу́жиш?

Бо мине́ за пра́вду бют всю́да.

Ходи́ до ме́ни, мині́ тако́го тра, аби́ все каза́в пра́вду.

Привів до поко́ю і зачи́в го годи́ти. Як буде́ш каза́в пра́вду, то дїста́ниш на рік більши десе́тку пла́ти, як плачу́ ка́ждому. І пальле́в горівки килі́шок і каза́в єму́ по зго́дї пи́ти. А тота па́не була́ сьліпа́ на єдно во́ко, а пан був ли́сий. А він ни хтїв пи́ти, а́ли хтїв аби́ за чи́є здоро́вє ви́пити. А пан ка́жи: Най за своє́. Аш ту па́нє натхо́дит. На здоро́вє, сьліпа́ па́нє!

А пан відвину́в ру́ку, тай на́йммта в пи́сок: Тобі́ що до то́го, що па́нє сьліпа́?

А каза́вем, па́ни ли́сий, жи мине́ за пра́вду всю́ди бют.

Пан: Забира́й сє с поко́ю, ни ма́єш ,в ме́ни слу́жби.

Зап. в сїчни 1897, від Тимка Грипишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 16—17 і 18. Ч. 3 і 5. — Ioh. de Bromyard, Summa praedicantium. V. 1. 12. — T. Eulenspiegel, Die neundzwanzigste Historie (початок). — Scherz mit der Warheyt. 24 b. — Hańs Sachs. III. 3, 25.

342. Обмінені дїти.

Ма́ла єдна́ па́нє дити́ну, хло́пцє і прийми́ла с сила́ няньку до тої́ дитини; а тота́ нянька ма́ла в силї сво́го хло́пцє, тако́й свою́ рідну дити́ну. Па́нє дїдичка на то́є мало вважи́ла. Тої няньки хлопиц поді́бний був до па́ньского, а вона́ взє́ла, тай обміне́ла; па́ньски да́ла в сило́ в мамки́, а своє́ взє́ла намісьть па́ньского. І зачи́ли тоти́ хло́пцї підроста́ти; дїди- чів син ми́жи хло́пами в силї́, а тої няньки в поко́ю. Пан дав то́го хло́пцє няньчиного до шкіл і ви́вчив го на па́на, а па́ньский син вози́в гнїй скарбо́вий на дни, щоби́ ни згинув з го́лоду. А нянька вітпра́вила сє з двора́ і при́ла в силї́ куде́лю за кава́лок хлї́ба. А як стара́ занимогла́ вже при́сти і куде́лї, пішла́ до двора́ до сво́го си́на до рідного, котрий зїста́в дї́дичом. Каза́ла єму́: Ти мій син рідний, бо я обміне́ла, а панський син рідний во́зит гнїй паньский в ска́рбі па дни. Дай мині́ кава́лок

хлі́ба, бо я ни ма́ю звітки жи́ти. А він єї ка́жи: Ти мине́ плика́ла, то тобі́ мій та́то і ма́ма плати́ли. І ще ма́му до́бри наби́в по писках і ви́трутив с поко́ю: Йди си, ма́мо, до то́го, що гній во́зит. Ни дав си ви́пирсвадувати на жа́дин спосі́б, що він її рідний син.

Зап. в січни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

343. *Пан і жид.*

Єде́н пи́сар прийшо́в до па́на в слу́жбу, тай сє люби́в напива́ти що му ни вистарчи́ло і єго́ пе́нсії. Пішо́в оринда́р до па́на і проси́в па́на, аби́ поста́вив пи́сари око́маном, бо с то́го пи́сари ду́жи вили́кий ґоспо́дар! А оринда́реви входи́ло, аби́ він брав більшу пла́ту, бо чим більши брав, то тим більши оринда́р мав з не́го кісна́. Як пан єго́ поста́вив око́маном, то оринда́р пішо́в до па́на проси́ти, аби́ єго́ з окома́ньства зроби́в комі́сарим на ці́лий скарб, аби́ так значи́в, як сам ді́дич. Пан оринда́ри послу́хав, і поста́вив го комі́сарим, бо оринда́р єго́ ви́славив, що він головний ґоспо́дар. А той пан мав доньку́, а тота́ донька́ була калі́ка на но́ги. І пішов оринда́р до па́на і проси́в па́на, аби́ пан комі́сари прийми́в за зє́тє. І пан попу́к і комі́сар нону́к, ви́дів доньку́ як си-ді́ла, а щоби́ ходи́ла, то ни ви́дів ніко́ли. І посва́тав комі́сар ді́дичиву доньку́ і поїхав з нев до сьлю́бу. А тота́ па́нна так ко́ло па́ньства ніби вдава́ла, що носи́ла сє на рука́х. Ви́нисли ї і поїхав комі́сар з нев до сьлю́бу. А як взєв з нев сьлюб, то сів на фі́ру, тай поі́хав до до́му, а жінка сі́ла на дру́гий поязд і приі́хала до до́му. І наповіла слу́ги, що ма́ют вдо́ма каза́ти. А слу́ги зачи́ли на па́на комі́сари вітка́зувати, що сам поі́хав, а жінку лиши́в, а ко́ні сє спу́дили, тай пиривирну́ли бри́чку і поломи́ли па́ни но́ги, що а́ні кажи́ пустути́ти сє. І вздрі́в комі́сар свій вили́кий сму́ток, що має́ток є, а жінки нима. Схо́пив комі́сар стрільбу́ і побі́г до коршми, щоби́ оринда́ри застрі́лити за єго́ пора́ду. А як вздрі́в оринда́р биз вікно́, що комі́сар йде с стрільбо́в і схова́в сє до пивниці. А комі́сар сів ко́ло ша́нку і зачи́в пити, що ті́лько на поготові було: Горівку, га́рак, пи́во... Навки́мило сє жи́дови в пивни́ци сиді́ти і набра́в в флє́шку горі́вки і вихо́дит на ко́ршму. А комі́сар стрільбу́ в ру́ки і хо́чи оринда́ри стрілє́ти. А оринда́р кричи́т: Чика́йти, па́ні, най хоць флє́шку поста́вю, бо сє зі́бє́. А пан ки́нув стрільбу́ з рук, а схо́пив за флє́шку і оба́ з оринда́рем в єдні́ зго́ді ї́ли і пили і я з ни́ми, аж в пи́ску було́ су́хо.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

344. *Хитрий льокай.*

Єде́н пан мав льо́кая, а той льо́кай назива́в сє Франьці́шик. А пан єго́ люби́в ду́жи і кли́кав го по німе́цки: Фуфцик. Єдно́го ра́зу вибрав

сє пан з дóму до єднóго міста і приїхав пізно на готéлю і післáв льóкая, аби́ му привів молоду́ покойóву. А то бу́ла пізна порá, далéко в ніч, і він нїґдé ни міг здибати, аж зди́бав стару́ бабу, що сиділа піт жидівским дóмом. І взєв туту́ бáбу с собóв і казáв, аби сє бáба на пітсїню розїбрáла, абú скúнула с сéби торбú і тотú спідниці, що пообмирзáло долинóв кýпами болóто. Бáба сє розїбрáла і пішлá до покóю. А як рáно бáба виходúла, то казáв пан до неї: Абис по обідї по полу́дню в дру́гі годинї знов прийшлá до мéни. А бáба ходúла по місьтї до ви́значиної порú, а по обідї льóкай собі пішóв на мíсто, а пан сє лишúв сам і читáв якéсь письмó. Бáба прихóдит до покóю так збрíйни, як все хóдит: торбú на нї, шмáтє подéрти, затрíскана болóтом, жи ї мáло й ви́гко. А старá бáба — виглєдáє, як грип стари́й піт корчéм. І вхóдит бáба до покóю, а пан питáє: А чо ти, бáбо, хóчиш?

Ой я прийшлá, бо я ту загуби́ла чíпчик.

А ти колú загубúла чíпчик?

Такóй сéї нóчи.

Забирáй сє, бáбо, жебúм тє ни вúдів.

І вхóпив стрíльбу́ і вúбіг с покóю хтїв льóкая застрíлити за огúдну бáбу. А льóкай сховáв сє за кáминицю, за сьтїну́; а пан кричúт: Фу́фцик! А він зза сьтїнú: Слу́хам пáна. А пан за ним. А він наокóла готéлю і знов сховáв сє за сьтїну́ і зза сьтїнú знов сє обізвáв. Пан бíгав і ни моглú сє здибати. Прийшóв пан до покóю і постáвив стрíльбу́ на скіл і сам знов сїв до чúтанє, áли зáвши гáтку мáє, щобú льокая вбúти. А льóкай пішóв до дóму аж до свóго силá, щобú забрáти рíчи і пітú собі в сьвіт. А пáнє, пáнова жíнка, єгó запитáла: Чо ти покидáєш, колú тибé пан так любит? А він зачúв росповідáти свóї стосу́нки, що єгó пан післáв, щобú купúв молоду́ ку́рку; а то бу́ла осїнна порá і він ни міг нїґдé здúбати молодóї ку́рки, а він купúв стару́; а жи пан голóдин був, тай му смакувáла; а жи всю ни зьїв, лишúв її ще на дру́гий дéнь. Дру́гий день подивúв сє, що то старá ку́рка і ду́жи єму́ сє згúділо і взєв стрíльбу́ і хтїв минé застрíлити

А пáні казáла: Ни тїкáй, áли сховáй сє до пивниці, а я пáна буду́ пиримагáти. Яґби тобí пан ни хтїв дарувáти, то підéш собí в сьвіт, а як пáна пирипрóсим, то будéш в слу́жбі так, я́кес був.

Їди пан до дóму такúй зажу́риний, як грóмом врáкений, що будé мав с пáнив велúку ниприéмнісьть. Доїздит до дóму, а пáнє вихóдит і вноминáє пáна, чому́ пан ни мáє витлумачéнє, що такóв пізнов порóв молодóї ку́рки нимá нїґдé? Повúнин бути контéтний, що му і стару́ постарáв. І казáв пан: Кобú ми повирну́в сє, то всьóбим му дарувáв.

А як прийшов льо́кай до поко́ю до па́на, то му пан дарува́в со́тку гро́ший і бі́льшу пе́ньсію за туту́ шту́ку, що го ни опчирни́в пи́рид его́ па́нив. Льо́кай як служи́в, так служи́в да́лї.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

345. Пан всезнайко.

Звітки се взе́ла апти́ка? Був еде́н пан, що каза́в куха́рці, аби́ му всма́жила ковбасу́; ку́харка всма́жила, а льо́кай прини́с пи́рит па́на на сьтїв. Пан полови́ну зьзїв, а полови́ну лиши́в. І закли́кав льо́кая і каза́в пан, аби́ ви́кинув на двір, аби́ ни ку́шив, що то є, бо се строї́т. А льо́кай як ви́йшов на двір і приглє́нув се до́бри, що то бу́ла га́дина і говори́в сам до се́би, що колі́ пан їв тай ни строїв се, той я го буду́ їв. А як зьзїв льо́кай ковбасу́ і пішо́в до стайнї, щоби́ коне́ оглєдати і ї́хати луга́ми на спа́цир. А як йшов льо́кай до ста́йнї, то розумі́в, що і ку́ри говори́ли; як прийшо́в до стайнї, посьодла́в ко́нї і ї́хав пи́рид ґа́нок по па́на. А як сїв пан на коне́ і оба́ ї́хали і зачи́ло лоши́ рза́ти, а льо́кай розумі́в, що воно́ каза́ло до коби́ли, аби́ му да́ла спа́ти. Коби́ла відзива́ла се: Ходи́, ходи́ да́лї. А як ї́хали по́мижи зе́ла, ка́жди ди́ки зило́ па́нови клане́ло се і говорило, котре віт чо́го помічне́ на лїка́рство. А лопу́х відозва́в се: Я віт кили́. А льо́кай взєв се сьмія́ти. Пан доми́слив се, що вже льо́кай зна́є і каза́в му се розьзїви́ти. Як се льо́кай розьзїви́в, пан плю́нув єму́ в пи́сок і льо́кай як до́ти ни знав нїчо́, так пото́му.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 121—122: Пан, що все знав, та кучерь. — Васильевъ, Къ повѣрьямъ о цѣлебномъ значеніи змѣй. (Кіев. Стар. 1889. Ч. 5—6). — Драгоманів, Малорус. народ. пред. и разск. Ст. 75—76. Ч. 20. — Максимовичъ, Сочиненія. II. Дни и мѣсяцы украинскаго селянина. Ст. 479. — Етноґраф. Збірник, т. IV. Ст. 96—101. Ч. 17 і 18. (Там вказані ще иньші паралєлї).

346. Правда вийде на верх як олива.

Єде́н пан мав на сторонї́ дале́ко сило́. І поїхав і его́ прода́в. І взєв за него до́сить гро́ший. Дале́ко бу́ло до до́му ї́хати, а він повирну́в до знако́мого па́на пириночува́ти, а призна́в се пи́рит тим па́ном, що він ма́є такі вили́кі гро́ші ко́ло се́би. Полєга́ли спа́ти, як ді́дич, так і гости́нний приї́здний пан. А ді́дич встав в ночи́ і взєв ніж в ру́ки; зарі́зав гости́нного па́на і па́ню і фі́рмана і льо́кая і ни мав їх де поді́ти, а він запріх то́го приї́здного па́на штири ко́нї, ски́дав їх всїх до сириди́ни до кари́ти і нагна́в тоти́ ко́нї, аби́ бис фі́рмана ко́нї бі́гли до сво́го двора́, а в своїм дворі́, аби́ си гада́ли, жи тих панів в доро́зї ви́різали. Али пан замили́в се зо страху́ і запріх три ко́нї приї́здних, а читве́ртого сво́го, а еде́н приї́здний кінь лишив се до́ма. Ходи́ли тоти́ ко́нї по поли

довгий чис, а як вийшли на дорогу, здогадав се свій кінь, куда до свого двора і приїхав до того самого пана, що госьтїв порізав з каритов і трупами. Всї се здогадали, що то тоти сами госьтї, що в вечир приїхали і довідали се, жи то той сам дїдич їх порізав, а грошї сховав собі. І дістав дїдич вилику кару.

Зап. в сїчни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

347. *Як з лихої стала добра жона.*

В єднім дворі була дужи лиха панї — то за давних чис, за паньщини. — Як настав ранок, то вона до вечира тїлько ходила з гарапником і била слуги. І с того пан смутив се, а люди ще гірши. А в сусїцтві в тїм силі був єден швец вильиий піяк, котрий пив, впивав се бизгарни і тримав гарапник і бив жінку, за що раз. І єдної ночи стало се, що тоту паню пиринесло спечу до того лушка, де спала завши шивчиха до тої маленької хатини, а туту шивчиху знов до тої ксєнжої лушка. Встала рано шивчиха і задивована була, що се стало, жи вона в ксьонжім покою спит.

Покоївка йде до неї і питає се: Котру пани сукню дати, ци туту саму, жи вчера?

А вона кажи: Туту саму; бо ни розуміла, як се котра суквє називає. Другий день всї були врадувані, жи був спокій і в дворі. А ксєнжа як се пробудила на шевскі лавці і здуміла се, що такого, що під нев постелина виренька, а замісьць подушок копита під головою. І встала рано і зачила викрикати, жи я ксєнжа. А швец тото ни зрозумів, тай си гадав, жи вона кажи, я потепжна; як здоймив гарапник с клина, бив, кілько му се вподобало, а она нарікаючи, що мине вкрав. Над'їхали її братї до двора, а вона біжит і кричит: Чикайти, братї мої кохані, бо я ваши сестра. Братї казали поганєти скорши конї, бо шивчиха вдуріла, нас здоганєє. І прибігла за ними аш пирид ґанок, а швец за нев в сьлїд. Виходит пан с покою, а як шивчиха здріла, то: Тримай ї в хатї, ни пускай ї нїґде! Швец як взєв віт покою бити, аш до самої хати своїї малої, вже більши ксьонжа до двора ни тїкала. І так тото трвало цїлий рік. По році повідмінювали: Ксьонжу до покою, а шивчиху до хати. І був спокій там потім.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

348. *Пан Сятковський та пан Вереньковський.*

Був єден маєтний пан і всї свої маєтки пріграв, прогайнував, жи навіть се ни мав в що задєгнути. А як прийшов до єдного міста, то вже такий був обдертий, що більши був голий, як вбраний. А ще мав коло себи двацїть ґрейцарів. І так думав собі, щоби за них купити,

щоби́ сє цілко́м убра́ти. Ни бу́ло так що, аби́ сє цілко́м за два́цїть ґре́йцарів вбрав, а він купи́в тако́ї сі́тки орґантипо́вої і в тото́ сє задєгну́в і так йшов нї го́лий, нї вбра́ний; хоць був задє́гниний, а́ли ви́тко го бу́ло цілко́м. Як ви́йшов з мі́ста і здибав на си́рит роздоро́жу дру́гого па́на, в вире́ньці поде́ртї задє́гниний. Дру́гий такий пан був, що маєтки спро́дав, а ни мав сє в що задєгну́ти, то задєгну́в сє в стару́ вире́ньку. І здибали сє оба́ і оба́ сє провита́ли: Дзїнь до́брий па́ну! — Двїнь до́брий. — Ка́жи пе́рший: А як сє пан нази́ваш? — Пан Сятко́ский. А ти пан як? — Я пан Веринько́ский! — Бо вони́ зна́ли, жи як нима́ маєтку, то нїхто́ би був ни вірив, жи вони́ коли́сь булп гра́б'ї. — І йшли воба́ далї доро́гов і здибали фі́рмана, що був вітпра́влиний с слу́жби; був вбра́ний пори́дни по фірма́ньски і нїс піт пахо́в батїґ і почву́рнї лї́ци. Ка́жи Сятко́ский до фі́рмана: Ходи́ зо мно́в, я ти заплачу́, хоць ни ма́ю при со́бі кишє́нї! — Ішли́ да́лї і здибали льо́кая і взє́ли с собо́в. Приобіцє́в Сятко́ский, що й льо́кайови заплати́т, як му буде́ вірни служи́в. І прийшли́ всї шти́ри до єдно́го міста, де стоя́ла цїса́рска столи́цє. А той цар мав доньку́ і нев жури́в сє; тру́дно її було́ віддати за муж, бо сє нїко́ли ни за́сьміяла. А розїсла́в цар по сьвітї ґазе́ти, хо́цьби сє тра́фив найгірший бідала́к, коби́ так зроби́в, щоби́ єго́ донька́ с фіґлїв сє засьмія́ла, то́би єму́ її дав за жі́нку. — Як прийшли́ до то́го міста, то росказа́в Сятко́ский, щоби́ фірман зїбра́в на вашки́ Сятко́ского і Вириньо́ского і оба́ впире́д бігли замісьть ко́ний. А фірман і льо́кай замісьть їзди́, аби за ни́ми бігли і в батї́х трі́скали. А як прибігли пи́рит ґа́нок, пи́рит царский пала́т, то цар вибігає і сьміє сє й говорит: Патш, цу́рко, я́кись па́ньство я́до! — А донька́ подиви́ла сє, тай ка́жи: То я́кись дзя́ди пє́шо ї́до. — І доньці а́нї ка́жи засьмія́ти сє. І зачи́ли балюва́ти сє в поко́ю до́вгий чис, аш прийшла́ тота́ пора́, щоби́ лєга́ти спа́ти. І ви́стилили лу́шка обо́м пана́м: Па́ну Сятко́скому і Виринько́скому. Али пан Сятко́ский ни хтїв лєга́ти, каза́в, що я ма́ю своє лу́шко. І росказа́в Виринько́скому, щоби́ му постили́в. А Виринько́ский поси́в полі́на, ру́банї дрива́ і вклада́в на підло́зї, а під го́лову замісьть по́душки, то вили́кий ковба́н, що до него дрива́ руба́ли. І як пан Виринько́ский на тото́ лєх, то го вкрива́в хамла́ґов, бив вздовш так, що всї сє сьміяли, що с тої шту́ки аш принци́зна сє засьмія́ла. І тогди́ Сятко́ский с царе́вов доньков ожини́в сє і здав цар на не́го цїли́й край, а як був цїса́рским зє́тим, то всїм ви́платив рите́льни: Фі́рманови і льо́кайови; а пан Виринько́ский то тако́й мінї́стром при нїм зїста́в. І типе́р пану́ют чи́риз до́вгі чиси́.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Мотив, вбирати ся в сїтку, диви Етн. Зб. Т. III. Ч. 27. Ст. 189—190. Мотив про розсьмішуванє царівни, диви Ет. Зб. Т. IV. Ч. 1. Ст. 178—180.

349. Пан і візник.

Був еден пан, а в того пана жадин фірман ни міг бути. Али еден се такий трафив фірман, жи кажи: Я мушу в него вибути рік. І прийшов до того пана, аби его приймив за фірмана. Пан кажи: Добри, прийму те, али бис ни втік від мени; кажу тобі напиред. — А він кажи: А що буди, як ви мине вітправити? То ми за цілий рік заплатите. — І став він на рік в него служити. А ту едного разу пан кажи: Поїдимо в дорогу! — А давно в дорогу і педисеть миль їхали, бо колії ни було. Пішов він, коні заложив, приїхав пирит палац і стоїт. Пан собі набрав едзене, пите достатком і взев собі два голупці живих. А той фірман ни мав нічо, ні гроший, ні їсти, ні пити. Али їдут вони, захопила їх ніч в лісї. — Кажи той фірман: Будем, пані, ту нучувати. — Кажи: Та най буди. — Затиснув се до буди, тай спит. Панови всьо едно. А фірман наклав собі вогонь напирид коний, тай сидит. Али так їсти хочи, страх. Тай собі мислит: Траба тото едзене, пите забрати в пана, а пан най в голоді сидит, коли такий. — Як замислив, так зробив. — Взев, забрав, наїв се добри, а едного голупце живого пустив, а другого сховав. Встає рано пан, тай зачив се брати до того едзене, пите — вже їсти хочи. Дивит се, а нима нічого. Кажи: Фурмане, а то дзе се подзяло?

Або я цо вім дзе.

Но, а ґолембе дзе?

Полетіли пані.

Та як?

А той мав ще за пазухов живого, тай кажи: Отак! Тай пустив і того живого. — Ай, кажи, та на цось пусьціл, билїбисьми спеклї, та з'єдлї хоць теґо еднеґо! — Но ніц, їдут вони далї. Приїхали до едного міста на трактиєрню, тай той пан пішов, тай на трактиєрни їсьть тай пе; а фірман пішов до шинку випити горівки. А злодії прийшли тай вкрали диван, футро, вовки і чоботи. Приходит фірман вітти, ого, вже нима нічо. Так він се зажурив, що буде робив.

Виходит пан, кажи: Фурмане, а вількі дзе?

Пішли, пані, в ліс.

А диван дзе?

Минї самому дивно, де він се подів.

А бути дзе?

Ай, мара знає, ци бути типер, ци тікати! Тай взев тогди фірман, тай дав батіг, тай пішов, а пана лишив.

Зап. в січни, 1897, від Яська Махновського в Пужниках, Бучацького пов.

350. Мудра дївчина.

Оден пан мав слугу. Казав єму загнати вівцї до міста, вівцї продати, гроші принести і вівцї назад пригнати. Жене він і мислить: Як я то зроблю? — а дальше зачав і плакати. Але іде дївчина з міста і питає єго: Чого плачеш хлопче? А він каже: Казав менї пан загнати вівцї до міста, вівцї продати, гроші принести і вівцї пригнати; а я не знаю, як то зробити. Я тебе пораджу! Зажени вівцї до міста, до великих сїний, баби вівцї пострижуть, і вовну продаш, гроші принесеш і вівцї приженеш. І він так зробив; приходить до пана, дає панови гроші, а пан дивить ся, що вівцї на оборі і єго питає: Чи тебе хто порадив, чи ти з свеї ґолови так зробив?

Мене порадила дївчина.

А чи ти бись еї пізнав?

Длячого нї, пізнав бим.

Но, то їдь зо мною до міста, може ми еї пізнаєм.

Їдуть они, аж знов іде та дївчина, а пан еї питає: Де ти, дївчино, мешкаєш?

Она каже: Моя хата там, де дах зимою покритий, а ворота лїтом підперті.

Але пан не зрозумів, що она казала. Їхав дальше і зобачив на однїй хатї на стрісї малї санчата, а ворота були колесом підперті і догадав ся тепер, що тут мусить та дївчина мешкати. Прийшов пан до хати і каже до неї: Щоби ти до мене прийшла не прийшла, приїхала не приїхала, вбрана не вбрана, подарунок принесла не принесла. Мислив, що того дївчина вже не зробить, але она поскидала з себе шматє і сама вбрала ся в сїтку, всїла на козу, але не їхала, тілько ногами йшла і взяла з собою кота і голуба. Приїхала до пана, а пан як зобачив, завстидав ся і казав зацькувати еї псами. Пси до неї, она пустила кота, пси побігли за котом, а она приїхала на козї аж до пана і каже: Лапай собі дарунок! І сама пішла до дому.

Пан дав слузї одно волоконце прядива, казав занести до неї, щоби она єго спряла, виробила полотна і єму принесла. Слуга заніс тій дївчинї і так сказав, а она взяла патичок і каже:

Даси панови, щоби зробив кружілку, праслицю, веретено і верстат, то я єму вироблю полотно.

Пан зі злости подумав: Чекай, знаю, що зроблю. Вивертїв в горшкови дзюру і казав слузї, щоб заніс до тої дївчини, щоб она горщок залатала. Дївчина віддала горщок слузї і казала, щоб пан вивернув горщок, бо лиця нїхто не латає. Пан зобачив, що она така мудра і оженив ся з нею.

Зап. в цьвітни, 1895 р. від Насті Гриньох в Вульці Сушеньскій, Яків Миколаєвич.

Паралелї: Zbiór wiad. do antr. kr. T. XI (3). Ст. 66—67. Ч. 7. — Драгоманов, Малорус. нар. пред. и разск. Ст, 347—349. Ч. 29: Хитрая дѣвка и панъ. — Етноґрафічний Збірник, Т. III. Ч. 27. Ст. 189—191. (Тут вказані паралелї з иньших збірників).

351. Пани з рогами.

Єде́н пан люби́в гра́ти в ка́рти і пріґра́в ці́лий свій маєток; тілько му сє лиши́ло єде́н дука́т і пуля́рис. Як виходи́в с сила́ і сїв піт фіґу́ров гра́ти і пріґра́в і той остатний дука́т. А як вітходи́в віт фіґу́ри то лиши́в пуля́рис, а дука́т взєв с собо́в. Як відійшо́в кілька сот кроків, то му сє жиль зроби́ло за тим пуля́рисом і вирну́в сє, дука́т поста́вив піт фіґу́ру, а пуля́рис взєв і пішо́в да́лї в доро́гу. Пома́цав в доро́зї за пуля́рис, а в нїм є дука́т. Як го ви́тріс, а в нїм найшо́в сє дру́гий. Взєв витріса́ти, навитріса́в до́сить бага́то і все тако́й по єдно́му лиши́ло сє. А він прийшо́в до мі́ста, найми́в собі ста́ньцію і там сиди́в. Як взєв тріся́ти дука́ти, то ті́лько навитріса́в, що поопбива́в дука́тами сті́ни і сто́лик і крі́сла, що ті́лько бу́ло в ста́ньциї. Довідала сє о тїм єдна́ пані ді́дичка і каза́ла зроби́ти вили́кий обід. Запроси́ла на не́го бага́то го́стий; запроси́ла то́го па́на, що тріс с пуля́риса гро́ші і да́ла єму́ до́сить ї́сти і пи́ти; а як він сє до́бри напи́в і пішо́в спа́ти, і твердо засну́в, а вона́ в не́го той пуля́рис відокра́ла. Як він пробуди́в сє, то шука́в ко́ло се́би за пуля́рисом і ни міг ніґде́ найти́. Пішо́в до па́нї, щоби́ она́ єму́ той пуля́рис відда́ла. А она́ закли́кала ковакі́, да́ла єму́ два́цїть і петь бу́ків і ви́трутила го с поко́ю і він собі́ пішо́в в сьвіт. І зайшо́в в єде́н лїс і там здибав я́блїнку, що зро́дила файні я́пка. А він підойми́в єдно́ я́пко і зьзїв і ви́ріс му вили́кий ріх, що ни міх сє з лї́са ви́мотати. Як зьзїв дру́ги я́пко, то му ви́ріс і дру́гий ріх, повиростали му ро́ги, що ни міг з лї́са ви́йти і поми́жи дуби́ну йшов тро́ха да́лї. І здибав дру́гу я́блїнку, ще с кра́щими я́пками. Як зьзїв єдно́, то ріг відле́тїв, як зьзїв дру́ги, то відле́тїв дру́гий ріг. Він тих я́блок набра́в єдни́х в єдну́ кише́ню, а дру́гих в дру́гу кише́ню і прині́с до тої па́нї, що в не́го вкра́ла пуля́рис. І проси́в її, щоби́ вона́ в не́го тих я́блок купи́ла си. Она́ як купи́ла, як зьзї́ла єдно́ я́пко, то ви́ріс ріг вили́кий; як зьзї́ла дру́ги, то ви́росло два, що сє ни могла́ і в поко́ю з ни́ми змісти́ти. Тоґди́ зачи́ла єго́ проси́ти, щоби́ він ї дав ра́ду віт тих ро́гів. А він ї пригада́в за тих два́цеть петь бу́ків, що вона́ єму́ да́ла вперед. А він як взєв би́ти, то ї дав петьдисе́ть, а она́ єму́ дарува́ла ці́лий маєток і свою́ доньку́, що ма́ла на відда́ню; а він її дав два я́пка, ро́ги позьлї́та́ли і з її доньков вжени́в сє і ґазду́є до ни́нї па́ном на ці́лий скарб.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

352. Як хлоп розсудив пана з жидом.

А. Виїхав еде́н пан в доро́гу і заї́хав до знако́мого жи́да і каза́в си зварити яйце́. Пан яйце́ взєв, тай ни заплати́в, а як повирну́в в три роки з доро́ги, каза́в си жид да́ти за я́йце со́тку. Каза́в пан: Чому́ таке́ яйце́ дороге́?

Бо я би, ка́жи жид, з яйце́ мав ку́ри, а тото́ ку́ри розве́ло би мині̂ сто кури́й, а я бим сто кури́й прода́в, та́йбим собі̂ купи́в малі̂ бички́; а они́ би дорослі́, я́би мав со́тку. — Пусти́в сє пан в пра́во, бага́то го куштува́ло, бо ни сам правува́в сє, а́ли з адвока́тами. Со́тку па́на пра́во куштува́ло, а за яйце́ една́ко му́сів со́тку да́ти. Ї́ди пан оста́тним ра́зом на те́рмін і зди́бав, жи о́ри хлоп на по́ли.

А що ви, па́ні, так зажуре́ні?

А пан ка́жи: Ти мині̂ ніц ни пора́диш. Ни такі́ адвока́ти і вче́ні пора́дити ни мо́жут, ни то аби́ ти мині̂ пора́див, хлоп Їва́н.

Ка́жи Їва́н: Я вже не едно́му пора́див, тай вам пора́джу. І сказа́в па́нови, що ма́е роби́ти, як при́йде до су́ду. Філїзува́ли па́на кі́лька раз, а пан ни хтїв йти.

А чому́ ти, па́ни, ни йдеш.

Я чика́ю на сво́го та́та.

А деш твій та́то?

Вмер.

А ві́тки він мо́жи прийти́, як він вмер?

А ві́тки мо́жи жи́дови прийти́ со́тка, як він мині̂ варе́ни яйце́ дав?

А сут призна́в жи́дови да́ти за яйце́ варе́ни ґрейцар, а жид аби́ вирну́в па́нови ко́штів со́тку. Хлоп їх россуди́в, нара́див па́на, як пра́во ма́е сє скінчи́ти.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

353. Гуменний.

Б. Був еде́н пан поїхав до мі́ста, я́кби ото від нас до Чирнове́ц, або́ де, в дале́ку доро́гу — рахува́ти. Али ї́хав ві́тти, схоті́в вже ї́сти; повирну́в він до едно́го жи́да до заї́здного до́му при гости́нци, знайо́мого, ка́жи: Зна́еш ти що, Ге́ршку? Побургу́й ми де́сїть яе́ц! — Він ка́жи: До́бри, па́ні. Е варе́ні. — І взєв і нубургува́в. Пан став бі́дний; яки́с мав про́цес, сї́пали го, мав випа́тки. Али де́сїть лїт то протєгло́ сє, тай жид взєв і пода́в до су́ду. Порахува́в: Ти то́го і то́го ро́ку побургува́в в ме́ни де́сїть яе́ц; тине́рка с тих яе́ц було́би де́сїтиро ку́ріт; а с тих ку́ріт були́би курки́, а кі́лько они́ наробилиби знов куро́к за де́сїть лїт, яки́йби я вже мав мае́ток! Зрахува́в він щос бі́льши як на де́сїть ти́сїч.

Ввріл пан, що му прийшо́в до голови́ тума́н, ни зна́є, що с тим робі́ти ма́є, бо вже й ко́шта плати́ти му́сит. Али мав він гуме́нного. Ка́жи: Що́ ви так, па́ни, суму́єти? — Ге, що ти мині́ пора́диш. — Ка́жи: Чому́ нє, мо́жи й пора́джу. — Ей, кобі́ ти пора́див, да́вбим ти файний ґрунт і бу́вбис вірником моїм і на твої ді́ти заінтабулюва́вбим; бу́вбис щіслі́вий! — Кажі́т, мо́жи пора́джу. — Так і так, побургува́вєм в жи́да де́сітеро яє́ц, типе́р жид порахува́в, кількоби то бу́ло кури́й з них і дорахува́в до два́ціть ти́січ. — А гуме́нний пита́є: А чи були́ тоти я́йці варе́ні, що він бургува́в? — Ка́жи: Варе́ні. — Да́йти мині́, па́ні. типе́р поліпоте́ньцію, аби́ я міг за вас ста́ти на те́рміні; запишіт ми двана́ціть мо́рґів по́лє в ві́чнісьть. — Пан ка́жи: До́бри. — Зроби́в ко́нтракт пан: Ви бу́тьте, па́ні, на ґоспода́рстві, а я йду. — А то сє діяло так на висьні́, я́кби типе́р в бе́резьню — я був там тогли́ за ша́фари. Гуме́нний пообі́дав, ни спіши́т сє; а се́ньдзя вже з жи́дом начика́в сє на не́го. Збира́є сє пово́ли — а то файний день. Прихо́дит до су́ду, тоти́ вже чика́ют: Ти ві́тки? — Я то́го і то́го па́на гуме́нний. — Ти чо́ прийшо́в? — Там прийшо́в, про́ши я́сного су́ду, до росспра́ви. — А пан чому́ ни йшов? — Бо ни мав як. — А поліпоте́ньцію ма́єш? — Є, про́ши ласка́вого я́сного су́ду. — Дав поліпоте́ньцію, а се́ньдзя ка́жи: До́бри. Ну, ти чо так сє ба́вив, коли́с мав поліпоте́ньцію віт па́на? — Про́шу ласка́вого я́сного су́ду я є гуме́нним па́ньским, а ни́нька висна́, а я за́ким ра́но ни́ні встав, а зна́вєм, що ни́нька ма́ли горо́х сі́яти, за́ким я горо́х зварі́в той — бо то хло́па тре́ба й па́нови — а ві́дав єго́ в по́ли до насі́нє, тай єм сє забавив. — Той бире́, пиши, се́ньдзьо. Али се́ньдзьо ка́жи: А де́ш ти віді́в, щобі́ варе́ний горо́х сході́в? — А він ка́жи: Га, про́шу я́сного су́ду, як ни мо́жи варе́ний горо́х сходи́ти, так ни мо́жут з варе́них яє́ц ку́ріта бу́ти. — Се́ньдзьо сє схо́пив: Ну, ти варе́ні єму́ я́йці побургува́в Ґі́ршку? — Та варе́ні. — А ти що, жи́ди, брихав? Тай по писку! Заплаті́ му де́сіть ти́січ ри́ньських ко́шту! — Тай по справі.

Зап. в цьвітни, 1897, від Олекси Сеньчука з прізв. Жильцє, в Коро́пци, Буч. повіту.

Паралелі: Пыпинъ, Памятники стар. рус. лит. III, 58–59.

354. *Лицарі.*

А. Оден цісар мав тілько одну дочку, а була дуже хорошої вроди. До неї хтіло приставати аж трох рицарів і кождий відгрожував ся війною. Цісарівна не мала що зробити і сказала до першого рицаря: Як вилежиш цілу ніч в трумні на катафальку за вмерлого, то будеш моїм чоловіком. Другому сказала: Як вистоїш цілу ніч в церкві коло вмерлого за чорта в ногах, то будеш моїм чоловіком. Третому сказала: Як

вистоїш цілу ніч коло вмерлого за ангела в головах, то будеш моїм чоловіком. — Першого рицаря помалювали жовтою фарбою, положили в трумні і дали тримати засьвічену сьвічку. Другого рицаря вбрали за чорта і поставили коло вмершого в ногах. Третого рицаря вбрали за ангела і поставили в головах коло вмерлого. Всї три бояли ся страшно; вмерлий бояв ся чорта, а чорт вмерлого, а ангел одного і другого. Так в великім страху чекали до півночи. Як виґар вибив 12 годину, зачала сьвічка прискати і допалюючи ся пекла вмерлого в руку. Вмерлий не міг довше витримати, кинув огарком на чорта, чорт злякав ся, пхнув трумно від себе, оно перевернуло ся разом з катафальком, вмерлий втїк за чортом, а катафальок придушив ангела. — Тамті обидва повтїкали, а зістав ся тілько ангел, бо єго потовк катафальок і він не міг втїчи. Рано прийшла королївна і сказала до него́: Ти будеш моїм чоловіком, бось відважний; — вмерлий і чорт то були перебрані рицарі і тепер не мають права до меї руки.

Зап. в цьвітни, 1895 р, від Івася Тимчука в Половім Яків Миколаевич.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 145—147, Ч. 220. — Boccacio, Dekameron. — Scherz mit der Warheyt. 42. — Abraham a S. Clara, Judus der Ertz-Schelm. III. 76. — Acerra philologica, Neue und vermehrkte Ausgabe (P. Laurembergii): Франкфурт і Липськ. 1708. IV. 100. — Wolf, Niederl. Sagen. Ст. 429 і 489. — Jamieson, Popular Ballads I. 249.

355. Наперебирала.

Б. Бу́ло три римісники́: краве́ц, єде́н столе́р і мале́р з єдно́го мі́ста — запізна́ли сє з доньково́в антика́ра. Ходи́ли вони́ до не́ї поєди́нчи на ві́значині годи́ни, жиби́ єде́н дру́гого там ни заста́в і піт таки́м сикре́том, жи ни смів єде́н дру́гого ві́явити, жи они там хо́дє. Аш ту вже прийшо́в час жини́ти сє; і пішли́ они́ та́кжи на ві́значині годи́ни проси́ти ї о ру́ку. Та́то ї ка́жи: Прийшо́в столе́р, чи сє здицидуєш піти́ за не́го? — Вона́ ка́жи: Та́то до́бри знає, жи я лю́бю чи́сто, а столе́р буде́ сьмі-те́ роби́ти. І ка́жи єму́ так она́, до столера́: Я пі́ду за те́би, а́ли зроби́ тру́нву і ві́ниси ї на цви́нтар і та́мка аби́с до неї лєг. Як то ві́конаєш, то я за те́би піду́. Таку́ єму́ поку́ту зада́ла. — Прихо́дит мале́р по нїм вже і ка́жи: Ну, я́ґжи моя́ коха́на, піде́ш за ме́ни, ци нє? — А вона́ ка́жи: Йди до та́та пита́й сє, ци та́то позво́лит! А тимча́сом вона́ ка́жи до та́та: Я за малєри́ ни пі́ду, бо він фарби́ буде́ рости́ра́ти, та буду́т смирді́ти. — Та́то ка́жи: Я позвале́ю. — А вона́ ка́жи: Я тобі ска́жу єдну́ річ; як туту́ зро́биш, то я за те́би пі́ду. Йди на цви́нтар і там аби́с лєх на туту́ тру́нву, що ще нинакри́та; як пприночу́єш, то я піду́ за те́би. — Прихо́дит краве́ц і ка́жи му вона́: Йди пита́й сє та́та; як та́то позво́лит, то я пі́ду. Та́то й то́му ни відмо́вив. Ка́ки вона́: Я, тат-

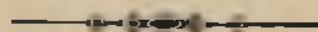
ку, за него ни піду, бо він сьмітє́ робит; фастриґи накидає, буде за мнов сє тєгати! А до него кажи: Я піду за теби, али йди на цвинтар і скажиш: Вставайти вмирлї, їшти живих! Як той сказав, а малєр вірвав сє, тай біжит за кравцем, а столєр біжит за малєром і так бігли всї три, аж бис притомности на землю попадали. Типер зачили єден другого пізнавати. Тай кажи малєр до кравцє: Що ти ту робиш? — А столєр кажи: А що ти ту робиш? — І тогди зачили собі розмавєти, яким они способом на цвинтар всї три ходили, жи кождий хтів з них аптикари доньку за жінку дїстати: Ми типер так зробім, жи сє анї оден з нев жинити ни будим, тілько є ту ґициль такий, що пси бє, ходім до него, щоби він ї вісватав собі за жінку. Дали єму штири конї і повуз і фірмана, єго пирибрали за пана, ажиби їхав за трутизнов для щурів до аптики. Тому заплатили сто риньских за туту штуку і той з охотов поїхав і казав, жи то всьо зробит. Приїздит пирид аптику штирма кіньми і з батога зачив траскати так голосно, якби с стрільби. Донька аптикарова коли то зобачила, жи такий пан богатий заїхав коло аптики, і кажи до свого тата: Коби я сє за такого пана віддала! Нараз злазєє той пан с повозу і йде просто до аптики. З аптики вібіг тато і донька, двирі втварют му, футро з него здоймают і дают му крісло, щоби сідав. Він кажи: Вдавем сє до пана вільможного, ци ни мігби я ту в пана трутизни для щурів дїстати. — Вітповідає аптикар, що в тї хвили буди зроблена. Питає сє аптикар, звітки той пан. Він кажи, жи ту с фільварку с третого сила. І питає сє: Ци пан кавалєр, ци жонатий? — А він кажи, жи кавалєр. — І кажи: Длячого пан сє ни женет? — Він кажи, жи нима до мого сподобанє панни такої! Коли обачив доньку аптикари і питає сє: Ци то ще панна? Єжелї би була панна, то хотївби сє з нев жинити. Тато з охотов зізвалєє свої доньцї за того пана сє віддавати. А та донька, жи з найбільшов охотов. Позоставили вже туту трутизну для щурів і збирают сє як найборши йти до ксьондза писати на заповіди. Той як приходит до ксьондза і просит, ци ни моглоби так бути, ажиби разом три заповіди сказав. Ксьондз для такого пана ни відмовив. На службі божі віголосив заповіди, а на вичірню буде сьльюб. По сьлюбі приходє с церкви до дому і разом приходє і тоти майстри. Заледви жи сїли за стів і зачили смачнї потрави там їсти, приносє на таци палицу, кулко і стричок і віддают на таци молодому за стів. Коли зобачила молода панє тото на таци, питала сє, щоби то було? Той пан вспанялий кажи: То єст моє римісло; я тим сє трудню! — З него здерли тогди тото вилики футро і сьлюбни убранє, забрали повуз і конї і поїхали собі до дому. А ґициль розійшов сє з нев. Вона лише з ним сьлюб взєла, али сидїти ни хтїла. Та вже сє за нікого ни віддаст.

Зап. в маю, 1897, від стрия Дмитра в Коропци, Буч. пов.

II. ВІДДЇЛ.

РІЖНІ НАРОДИ.

I. ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ.

356. Хлопова і панова молитва.

Хлоп ка́жи: Хліб наш насу́шний, най бу́ди ле́ньчиний, а кава́лок слу́шний. А пан ка́жи: Хле́ба наше́ґо, нех бе́ндзе тро́шку, а пикльоване́ґо.

Зап. в цьвітни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

357. Хто на що звик.

Хто на що звик? Пан на го́нор, жид на гро́ші, хлоп на працю.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

358. Шляхтич, хлоп і жид.

Хто в що тве́рчий? Шля́хтич в ву́ха, хлоп в груди, а жид в пе́ти, бо аби́ який моро́з з вітром, то шля́хтич буде́ йшов доро́гов і капилюх або́ ши́пка на чу́пку, а ву́ха го́лї і він ни чу́є, чи змерз. А хлоп хо́цьби в який моро́з йшов доро́гов і заде́гнений, ци зле, ци до́бри, то рощіпа́є оде́жу на гру́дех і так з го́лими грудьми́ йде, хо́цьби й який моро́з. А жит то набире́ на се́би ла́хів, що я́кби ски́дав на ку́пу, то́би було́ що і єдни́м коне́м ве́сти, а на но́ги возьме́ пати́нки, а пе́ти го́лї і так по ко́ршмі хо́дит і ни чу́є, що змерз в пе́ти, хо́цьби й який моро́з.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

359. Хлопська, жидівська і циганська дитина.

Хло́пска дити́на ще мале́нька, то пальце́ми пирибира́є, бо вже ї га́тка зано́сит до робо́ти. А жидівска дити́на, то голово́в кру́тит, вже го га́тка

пошибáє шахрувáти. Ци́ганьска дити́на як сє наро́дит, то в поло́нку кидáют, аби́ сє гартувáло.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

360. Що робять голодні?

Пан, як голо́дин, то сви́щи, а жид як голо́дин то бо́мкає, а хлоп як голо́дин то жінку бє.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

361. Пшениця.

Пшени́цє — то є хло́пска му́ка, а мильни́цка бідá, а пáньска їдá. Хлоп сє тогди́ му́чит, як оре́ і збирáє; ме́льник тогди́ біду́є, як її питлює; а хто ї їсьть, то найлі́пши смаку́є — тому́ пáньска їдá.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

II. РУСИНИ.

А. Бойки.

362. *Навички.*

В нас мо́вят: Жиби́ тя Бог борони́в віт пшиницького бу́ка, від михнівського во́ка, від бистрянського пра́зника, ві́д ґалі́йської вохо́ти, віт площа́ньського дякуваня. То тому мовят так, бо давно́ би́ли ся на́йгірши в Пшанци; в Ми́хнівци кра́ли ду́жи; що вви́дів, то взяв; від бистрянського празника тому́, жи хто там пішо́в, то биг быв; від ґалі́йської вохо́ти, бо вони́ ду́жи цікаві, полохкі́ й днесь; а Площа́ни таку́ ма́ют повиді́нку, жи як висі́лє́, або яка́ кома́шня, то ду́жи дя́кують тве́рдо, ца́лком кланя́ют ся.

Зап. в лютім, 1899. від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

363. *Бойки перед сповідю.*

Як Бойки лагодять ся до сповіди, то перепрошують один другого.
— Прощай мя, Хведю!
— Бог тя прости.
— І за другим разом!
— Бог тя прости!
— І за третим разом.
— Бог тя прости. Нуж ти мя в зад!
То значить, щоби і сей перший простив другого.

Зап. Ів. Франко в Нагуєвичах, Дрогобицького пов.

364. *Бойко в костелї.*

Прийшов раз Бойко до польського костела. Як заграли на орґанах, а мій Бойко стояв, стояв, а далї не втерпів, як не почне танцювати. А Поляки до него:

— Ціхо, Бойку, бо то мша!

— Е — каже Бойко, — ци вся, ци не вся, я втяв гопки, тай пішов.

Зап. Ів. Франко в Нагуєвичах, Дрогобицького пов.

Паралелї: Порів. таке саме оповідане про Гуцула під ч. 373. сього тому.

365. Бойки і сьвяті.

Йшли раз Бойки за образами до міста. Їден каже: Я буду купувати такий. — А другий: Я собі купю сорок сьвітих разом! — І прийшли до богомазника. Той власне мав образи з леду. Купили собі Бойки образи тоті, а богомазник каже їм виразьно: Не вступайте до корчми, бо сьвіті втікнут! — Али Бойків кортило конче до корчми; вступили тай поставили бесаги під піч; а в них були тоті образи з леду. Тай забули за них. — Як вже збирали сї йти домів, дивєть сї до бесаг, а там тілько трохи води на споді. Видиш, каже Бойко, гріх було до корчми вступати з сьвітими; видиш, погнївали сї, тай повтїкали до Бога на скаргу.

Зап. в жовтни, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи, Волод. Левинський.

366. На празнику в Бойка.

Прийшов раз наш до Бойка на празник. Дают єдну страву, другу, наконець наднесли кашу з молоком. А наш питає Бойка:

Куме, куме! чи пироги будуть?

Ай, кумоньку, пироги не суть!

Наш гадав, що несуть, та каші ані лижки не зачер. По каши всї встали молитви мовити, а наш чоловік все дивив ся, чи несуть пироги з макітров. Дуже став лютий і як відходив, попюлював ся з Бойком тай каже: Отто богато пирогів кума паварила! Вже зо дві години несут, тай несут, тай ще нема!

Зап. 1875, в Войнилові, Калуського пов.

367. Бойкинї.

Йдут раз Бойкинї, тай єдна до другої говорит: Кумо, а чи сут у вас єйцї?

— Ей — каже — Христос має єйцї.

А курова, ци доїт, ци є молоко.

— Господь, каже, має молоко.

Зап. в вересни, 1898, від Петрова в Дрогобичи, Вол. Левинський.

368. Майор і простий.

Раз ходив на варті єден Бойко тай мав при собі пироги. Тогди сів він в фосу тай заїдає. Над'їздвєє майор. Приходит до нього тай питає: А кілько ти літ вже служиш?

— Ану згадайти! каже Бойко.

— Може три?

— Ні, в долину!

— Може два?

— Ще в долину!

— То їден каже майор.

Ну! згадали! каже Бойко тай доїдає їдного пирога. Як з'їв то питає собі: А ви що за єден? — питає.

Ану гадай! — каже майор.

— Може фрайтер? — питає Бойко.

— Ні!

— Може капраль?

— Ні, ще в гору!

— А може фірер?

- Ще в гору!

— Може фельдвебель?

— Ще в гору!

— Може лєйтман?

— Ще в гору!

— Може майор?

— Згадав! — каже майор.

— А, єсли так... то потримайте пане майор пироги, вам сї належит презентирка!...

Зап. в вереспи, 1898, від Петрова в Дрогобичи, Волод. Левиньский.

Б. Ґуцули.

369. Побажав.

Прийшов Гуцул до ґазди в зимі, тай просит, аби сї загрів. Ну, грій сї! кажи той. Загрів сї Гуцул, а далї збирає сї йти тай дєкує: Такем сї, ґаздику, у тебе загрів — Бог би тї так і на тїм сьвітї загрів!

Зап. 1880 р. в Коломиї Іван Франко.

370. Підгірянин і Подолянин.

Здибав Підгіря́н Подоля́на в доро́зї і пита́є Подоля́н: Що там чу́ти в Коломи́ї?

А Підгіря́н вітповіда́є: Біда́, бра́ти.

Та що за біда́?

Йде шти́ри ниді́ли на мі́сєць, а шти́ри ґиле́тки на ко́риц. А на Подо́лю що чу́ти?

Ново́го нима́ нічо́, а старе́ сє мина́є.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

371. Подяка.

Іде баба Гуцулка, а йдут вояки. Вона просит, аби ї шо дали. Ну, дали бабі по ґрейцарови, а вна дєкує: Дай вам, Боже, панове вояки, абисте по всїм сьвітї ходили!

Зап. в Коломиї Іван Франко.

372. Гуцули в церкві.

На Підгі́ру поста́вили це́ркву. Посходи́ли сє Гуцу́ли пе́рший раз до це́ркви, бо до тих чис ще єї ни бу́ло. І пішо́в єде́н Гу́цул, сїв си під дирни́ну, запа́кати лю́льку. А то дирни́на, то значи́т зьві́льни́цє. Вихо́дит цирко́вний побирижни́к — то значи́т ста́рший брат і Гу́цула в пи́сок: Ти ни ма́єш де па́кати лю́льку та па́каєш під дирни́ною? І зроби́ли вили́кий о́крик. Аж вихо́дит цирко́вний лїспи́чий в золоті́м убра́ню — то значит ксьондз в опара́тї. І прийшо́в до Гу́цула і вда́рив го в пи́сок

і виганє́в го с цвинтари. А Гу́цул як сє обирну́в до лїсни́чого, то лїсни́чий щісьтє ма́є, що втїк. А як тїка́в, то зачіпи́в вбранем в одві́рок; та до́бри, жи сє цьвик урва́в, а во́дижи сє роздє́рла, бо якби був лїпши сє сї́пнув, то́би був до сириди́ни всю божни́цю за собо́в покигну́в.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

373. Гуцул в костелї.

На Підгі́ру ходи́ли Гуцу́ли до своі́ це́ркви, а до косьцьо́ла й ни заглєда́ли. Як прийшли́ різдви́ньнї сьви́та, ви́правив та́то си́на, аби́ пішо́в до мі́ста до косьцьо́ла на рора́ти. Прийшо́в па́рубок на рора́ти, а на той чис гра́ли на орґа́ни, а ксьонц ко́ло присто́лу заживав сакра́минт. А Гу́цул прийшо́в і в косьцьо́лї зачи́в гуляти. І каза́в го ксьонц ви́гнати с косьцьо́ла. Прихо́дит Гу́цул до до́му. А що, мо́лит сє по́льский ксьонц?

Ая, єму́ в голові́ моли́тва. Він ко́ло присто́лу їсьть та пє, а єму ко́ло поро́га музи́ка гра́є. А я ту́пнув рас, тай єм пішо́в до до́му.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 44—45. Ч. 49. — Scherz mit der Warheyt. 56 a.

374. За крейцар.

Прийшов Гуцул до Косова до склепу. Жидівко!

А що вам?

Дай мінї за ґрейцар коріне!

Якого?

Ну, перцю, гвозди́ків, мацамому, гамбару, тай того чорного, що з лабами!

Зап. 1880, в Коломиї Ів. Франко.

375. По щирости.

Приїхав Гуцул до якогос ґазди і впросив сї па ніч. А далї просит: Аде, ґаздику, умкни ми шкапєту крішку сїна, Бог би ти щастя вмкнув, та здоровя!

Зап. в Коломиї І. Франко.

376. Гуцульські похорони.

Підгі́рска встано́ва по́хорону. На Підгі́ру ха́та єдна́ від дру́гої до́сить дале́ко, а як в котрі́ ха́тї хто вмре́, то Гуцу́ли мают сосно́ві тру́би (трумбе́ти) і вихо́дє на двір і тру́бє. І схо́дє сє люди з околи́цї, бо да-

ле́ко чу́ти. А доріх широ́ких нима́, ті́лько самі́ вускі́ стишки́. То і сам ксьондз сїда́є на верх на коне́ і ї́ди хова́ти, бо фі́ров нима куда́, бо нима́ доро́ги. Як поховаю́т нибо́щика, що вже го аж ни витко, то сходе сє до хати, до то́го ґазди́, що ро́бит обі́т по похоро́нї. А той ґазда́ йде до мі́ста і наку́пит мно́го по ґре́йцару горне́т, і тоті́ горне́та поскладає до ріду́ і поналиває по́внї горі́вки. І котри́й ґазда́ прийди, то горі́вку ви́пє, а горне́ бире́ с собо́в, таку́ ро́бє офі́ру. Як прийде убо́гий, то му обивю́т во́внов ру́ки і так го виправе́ют до до́му. І даю́т гру́бо во́вни на ру́ки на то́є, що як те́пло ту́тка тим рука́м в во́внї, аби́ так було́ те́пло і на тім сьві́тї души́ ті, що за ню даю́т офі́ру.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

377. Хлопець.

Приїхав Гуцул до якогос ґазди і просит сї на ніч.
А сам єс? питає ґазда.
Ні, не сам, а с хлопєтом.
Закликав тото хлопє, а воно під саму стелю.

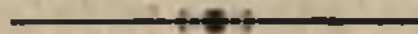
Зап. в Коломиї Іван Франко.

378. Гуцул на сповіди.

Жив оден Гуцул, котрий ніколи не бував в церкві, лиш раз як єго хрестили, а мав він уже 25 літ. Розсказав до него батько: Пішовбись до церкви, та бись ся висповідав, бо час тебе уже женити. Йде Гуцул з полонини, та питає, де церков. Казали єму́, що аж в другім селї на долинї. Здибає він на дорозї мельника, тай питає, чи далеко єще церков, бо він йдучи сповідати ся дуже умучив ся ходом. Але мельник був дуже збиточний, тай каже: А був ти уже в церкві? — Єще ні! каже гуцул. — То ходи за мною я тебе поведу. — І веде єго до млина, а Гуцул нічо не знає. А чого ти йшов до церкви? питає мельник. — Сповідати ся. — А ти коли ся сповідав? — Ні! каже Гуцул. — Добре! сесе менї на руку — подумав мельник. Завів єго до млина, тай казав, щоби він голову впхав в скриню, де ся питлює. Гуцул впхав а ту муки налетїло повну голову, в ніс і в рот, але терпит, що може, бо він ніколи ще не був в церкві, анї в млинї, не думав навіть що то млин, він гадав що церков. Потому мельник випитовав, які він гріхи робив, а вкінци казав єму голову витягнути. Бідний Гуцул ледве живий був. Потім назмітав мельник зі стїн муки, так званої ометицї, заколотив в черепочку і дав єму з'їсти, — піби запричащав єго — а за покуту казав єму скинути сорочку і стояти коло колеса, де вода спадала щось 2. годинї. Потому пустив єго. Гуцул подякував мельникови, заплатив за сповідь

і пішов до дому. А що, желїне (сину), сповідавесь ся, видів єсь церкву, причащав єсь ся? запитав єго отец. Ой лєлю! (тату) ге! я більше не піду, бо то дуже далеко, тай та сповідь, то дуже прикрі річи, абисте мене і вбили, то вже більше не піду. А файна там церков, як виглядає? Церков над водов, ниська, стара, повалена, якесь колесо завше крутит ся? „А файно дзвонили дзвони?“ Та які дзвони? Та такі як у нас корови мают коло шиї, лиш дуже великі. Там такого нема — каже син. Там лиш неустанно клекотит як в пеклї, а колеса скрипят. А піп який — яку мав одїж? Ниский, з бородов, в подертї катанції, овапнені муков. А як тебе сповідав? Казав голову впхати в скриню, а відти лиш мука фу! фу! повний рот і ніс менї набила — каже син. А який закін (причастє) дав тобі піп? Муки заколоченої, що змів з стїни і замісив з водов. На силу їв я то тїсто; у нас лиш пси таке їдять. А яку мавєсь покуту? Та казав менї стояти під колесом, аби вода на мене бридзкала! А кілько єму за сповідь заплатив єсь? Я не знаю, цїлу купу паперів, що в вас було в скрини, тай круглими білими і жовтими. А ти на що брав папері з скринї, та то були гроші. А я нїби знав. Я видів, що ви берете, як йдете в місто то і я взяв. Ото з тебе дурень! каже отец. Таже ти не був в церкві, але в млинї.

Незвістно хто записав у Снятинї.

III. ПОЛЯКИ.

379. Звідки родові імена Поляків?

За давних чис ни мала шляхта лиш по єдному назвіскови. Али зачили радити сє жиби їм сє ще й прізвиска здали так, як отиперка сє пишут. А була мижи ними примудра баба і казала напичи маленьких булочок і аби каждий шляхтич закликав свого пса, аби їли тоти булки. І жи більши тих булок вьзїли, як баба спикла. А то сє діяло в літї, в горичий чис. Каждого шляхтича пішов пес спати в холод. Як пішов під дуба, то сє пан єго писав Дембіцкий, як під граба, то сє писав Ґрабовєцкий, як пішов під явора, то сє писав Яворский, як пішов під липу то сє писав Ліпіньский, під ліску Ліщиньский, під малину Малїповский, під вишню Вишньовский, під яблїнку Яблоньский і т. д. І вже каждий мав своє. — Воляньский пристав з доброї волї до жидів; Орловский, єго малим орел вхопив, Misловский був в Каньовского мисливим.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Драгоманов, Малор. народ. пред. и разск. Ст. 194. Ч. 35: Происхожденіе поляка.

380. Руські і польські сьвятцї.

Як вкладали на каждий день сьвитих мнє, вталювали на куждий день по єдному, а сорок руских сє лишило. А жи рускі лагідні були, тай приймили сє, аби сорок було на єден день. А як вкладали польских, як сє сорок лишило, почили межи собов вилику супиречку. Хтів каждий, аби мав свій день; а жи днів ни вистарчило, то казав їм пан Біг: Цитьти, будут вас опходити, всїх сьвитих, на єден день. Тому Поляки всїх сьвитих сьвиткують, а Русини нє.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

381. Русин і Поляк на морозї.

Взяв Ру́син, загорну́в си кожу́х малейкый і пригорну́в вили́кым і взяв си сьвітяні[1]) холо́шні і ку́чму с трирічного барана́ і вбув си ходакы́ — а моро́с тѐньґый! А Полячо́к надбіг, змерс тѐньґо і ди́вит ся на Ру́сина, як він загорнѐный: А то що? То я ма́ю на со́бі камізе́льку без рукавів і блюску з рукава́ми і спо́днї, черевики і ка́лан на гла́ві — я́кбы такы́й на Ру́сина моро́з, гі на По́ляка, то́бы за́раз пеньк. — А Ру́синови ся не і́мат го́ловы, хо́цьбы стоя́в ты́ждень.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

382. Чому Поляки обстрижені.

Мав Ру́син єдно́го конѐ, а По́ляк міщан дру́гого. Ора́ли поспів в по́ли. Али як прийшло́ єдно́го сьвито́го, прийшо́в По́ляк до Ру́сина ка́жи: Ході́м ора́ти. Я ни піду, в мѐни нинї сьви́то. А він єму́ ви́мкнув во́лос єде́н з голови́, тай пішо́в до до́му. А як прийшло́ трох сьвити́х, прийшо́в По́ляк до Ру́сина ка́жи: Ході́, підем ора́ти. А він ка́жи: Я ни піду, бо в мѐни ни́нї трох сьвити́х. А він єму вимкнув три волоски́ і пішо́в до до́му. А як прийшло́ со́рок сьвити́х, прихо́дит знов По́ляк до Ру́сина, ка́жи: Ході́, піде́м ора́ти. Я ни піду бо в мѐни ни́нї со́рок сьвити́х. Він єму́ ви́мкнув со́рок во́лосів з голови́ і пішо́в до до́му. А як прийшло wszystkich śwjyntych, прийшо́в Ру́син до По́ляка, ка́жи: Ході́, підем орати. Ка́жи По́ляк: Я ни піду, бо в мѐне ни́нї wszystkich śwjyntych. А Ру́син як зла́пав По́ляка за чупри́ну своїми пазури́ми, то му ни лиши́в а́нї волоска́. На той знак типѐрка в По́льщи голови стрижу́т, бо їх Русин так опску́бав, а вони́ як си взѐли звича́й, тай до типѐр.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

383. Єзуїти.

Звітки сє взѐла лютѐрия? Ксьондзи́ Візуві́ти ї́ ви́мислили і край заложи́в. І вони́ кла́ли гро́ші і за́вши виграва́ли. Тру́дно бу́ло, аби́ дурно поста́вили, аби́ колі́ втра́тили. Ни ви́старчило в ка́сах гро́ший, аби́ їм ви́платити. А пани́ сє домнѐркува́ли, що вони до лютѐриї зна́ют і заказа́в сут ксьондза́м, аби́ більши ни кла́ли на лютѐрию. А ксьондзи́ цівільним лю́дим пітписували нумѐра, а лю́ди виграва́ли і с ксьондза́ми сє ділили. І каза́в суд, щоби́ ксьондзи́ заприсєгну́ли, щоби́ сє ни втручи́ли до лютѐриї ніц. І вони́ як заприсєгну́ли і вже більши до лютириї сє ни творили. А єдна́ ба́ба прийшла́ до Візувітів і проси́ла, аби́ ї сказа́ли на

[1]) З чорного сукна.

який нумир має класти. А єдéн з них кажи: Забирай се, бабо, бо як тє тручу, то впадиш з ґалєриї на ґрацус третий, с третого на дисєтий, з дисєтого на шіснацєтий. А баба се домнєркувала і на тоти нумера поставила, на котрі мала сходи падати. Довідала се в тім міністєрия і казала їх с краю вигнати. А оні як прийшли до границї і випросили си тілько пляцу, щоби їм позволили, що волова шкіра заступит, аби си поставили косьцьол. І міністєрия їм позволила. А вонí взєли ножі і туту шкіру навкола тонко різали так, ягби соломений капелюх роспускав. І то заступило вилйкий пляц, вилике кружило і вонí там довший чис засиділи, бо за туту штуку їм землю подарували.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

384. По умерлих.

Вітправа польска за души змарлих. Орґаністий на хурах: Хвала на висококосьці!

Ксьондз вітповідає: Нóцось там, дурню, виляс? Цо било в косьцєлє, то само й за косьцьолим, цо било в мнєсьцє, то само й на пшидмесьцю. Яка установа в нас, то така і в вас.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

385. Пан.

Прийшов шляхтич до склепу і кажи до жида: Дай мнє то й то, бо я пан.

А жид кажи: Пан, пан, буде мині пан такий. Завісив се на дзиґарок, а пирив'язав се на комнєрику, а вуши по нєго йду—ут! Жид видів, як по нім лізли поверху.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

386. Пан лише з паном.

Прийшли до єдного шляхтича гавзєри[1]). Посідали, балакают, а він лиш слухає. Чєму пан ніц нє мувіш? питают єго.

Во ви слуґі, а я обиватиль, я тилько с Борковскім розмавям[2]).

Зап. від мами Василини в Пужниках, Бучацького пов.

387. Мясо в костелї.

В Язьлївци єден зібрав се до косьцьола. І виправила мама з ним малолітну дівчину, аби йшла з ним до косьцьола. Він вийшов на місто,

---

[1]) Ревізори. [2]) Борковський — ґраф польський.

побала́кав то з єдни́м, то з другим і вже до косьцьо́ла було́ пізно йти, а він пішо́в до ято́к, взєв з ді́вчинов мнє́са, тай прийшо́в до до́му. А дівчина як прийшла́ до до́му: Мамо, мамо, я була в косьцьо́лї!

А щож єс там ви́діла?

Таке́ мнє́со, як ціла́ на́ша коби́ла висіло.

Ді́вчина ніко́ли в косьцьо́лї ни бува́ла і ни знала, як то виглєдає.

Зап. в січни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

388. *Заровумілість.*

Питаю малого хлопця? Як звеш ся: Я є́здим пан Юлїян Дзялоши́ньскі!

Зап. в Пужниках, Бучацького пов.

389. *Шляхта в дорові.*

Йшов шля́хтич доро́гов, тай загуби́в папу́шку тютюну́ про́стого. І зди́бав дру́гого шля́хтича: Ей ка́жи, па́нї, ма́ю згу́бу.

Яку́ згу́бу?

Згуби́вем папу́шку тютюну́; али абі́ хоць дру́гий шля́хтич знайшо́в, бо як дру́гий шля́хтич на́йди, то го фа́йно покри́шит і зло́жи в фа́йкі і спа́лї ґо. А як на́йди ґунцвот хлоп, та го пушка́ми пощипа́є, пощипа́є і зло́жит в люльку і так ску́рит.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках. Буч. пов.

390. *Русин і Мавур.*

Над'ї́хав Мазу́р, тай загуби́в мішо́к, а в мішку́ була́ торби́на, а в торби́нї кава́лок хлі́ба і зве́рха батого́м заве́зана. Над'ї́хав Ру́син і того́ найшо́в. А він єго́ здибає тай: Cłowjу́cy, niy znalaz ty worecyk, a w worécku torbécky, a w torbecce bajdécky, a z wirchu poświstackym zawjonzana? А Ру́син ка́жи: Нє, я найшо́в мішо́к, а в мішку́ торби́на, а в торби́нї кава́лок хлі́ба і зве́рха батого́м заве́зане. Почу́в Мадзу́р, ка́жи єму́: Нє, єдзь с па́нем Бо́ґим, то нє мо́я.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1870. Ст. 78. — Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 62—63. Ч. 142: Не мое. — Рукоп. відміна записана в Дрогобичи В. Левинським.

391 *Як шляхтич плакав.*

Прислу́хав сє Ру́син, як шля́хтич, мали́й хло́пиц, пла́кав. Да́йти, ма́мо карто́фель з барабо́лями! Він мав каза́ти: З за́тиркою.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

392. *Новинка.*

Було двох братів, обá мéшкали де íнде, в двох сéлах. Прихóдит єдéн до другого в гóсьті. Що той сє єгó вивідує, нічóго ни мóжи сє дізнáти, бо тамтóй мовчит. Колú розійшли сє, стáрший брат почи́в жи́лувати сє, що молóтший в нéго нічó ни говóрит, єму́ новинóк с свóго сила́ ни принóсит. Молóтший довідав сє о тім; прихóдит на другий раз до стáршого, привитáли сє, питáє стáрший: Цо новéґо?

Ти знал Фрáнє?

Знал, áбо цо?

Мяла дзéцко калікі!

Та яка каліка?

Ти́лько дóтонд дзéцко. (Показує на пояс).

А далєй?

Дáлєй ти́лько д..а і нóґі.

Зап. в Пужниках, Бучацького повіту.

393. *Що кому пасує.*

Йшов хлоп, та найшóв шáблю, що бу́ла вáрта петнáціть ґрейцарів. І причіпи́в до сéби і так йшов дорóгов. А шляхтич гнав пацюкá на ярмарок, що вартувáв до петнáціть ри́ньских. І казáв хлоп до шляхтича: Замінéймо сє, пáні; я вам дам, шáблю, а ви мині свинюˊ! — Як сє змінєли, а шляхтич причіпи́в до сéби і так говóрит: Цо кóму пасуˊє, пáну шáбля, хлóпу, сьвіня! І пішóв пан в свою, а хлоп с пацюкóм в свою, на ярмарок.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

394. *Відплата.*

Єднóго чису́ ходи́в хлóпиц до ґівчини на ромáнси. Али до нєї ни йно він ходи́в, áли і ще два. А вже як три до ґівчини хóдит, то вже вонá собі в гору́ ду́є. І що? хтілаби вже з них кипкувáти. Али єдéн вже був під ву́сом. А вонá кáжи єму́: Muj kochany, ty wisz, coby ja ći prośiła?

Nu, to powjedz.

Żebys te wonśiki obgolił, to jabym ći dubylt razy kochała.

А він бідний длє приємности її взєв тай обголи́в. А вонá що тогди́ рóбит? Бирé, тай росповідáє дру́гим; і вили́кий сьміх почи́ли, жи аж єму́ булó ду́жи сти́дно. А він тогди́ що ми́слит? Ви́мислив собí таки́й баль спрáвити, до котрóго налéжило кілька пáртиїв. І так сє стáло. Умóвили сє і спрáвили собі музики і той баль зачи́в сє. Али в них установа: Кáждий для свої пáнни пáчку цукéрків. А він для свєї, котрá го

просила, ажиби дле її приємности вусинєта опголив, взєв таґжи, али тих, що на розвольнєнє. І музики грают — тай по таньци потрактував ї. Вона погризла, а він просит музики, аби далї грали і бире ї в таниц. Пугуляли троха, али він чує, що вже зле... І тогди стає і гальтує музики; а тогди кажи:

Pszypraszam was, me panowje: nowina siy stała!
Chociasz chłopjyc wonsa stracił, panna sale ws.....

Зап. в вересни, 1895, від Потерловича в Пужниках, Буч. пов.

395. *Мазур в болотї.*

Їдев Мазур, віз дрова, застряг в болотї і анї раз не може виїхати. Силує ся, мучи ся, друком воза підважує, все даремне. От він нарештї й каже: „Oj, święty Ojce Mikowaju, zeby Ty mnie dopomóg z tego bwota wyjechać, jabym Tobie zrobiw taką świcę, jak ten drącek!...

Синок його учув се, тай питає:

„Tatu?! a dziez by my tyle wosku wzieli...?

Pst, pst, cicho bądź — каже Мазур — zebyno on tylko dopomóg, a je jemu g...o dom.

Зап. 1899, від М. Цюмана в Сільци, Каменецького пов. Андрій Беретельник.

396. *Гусятиньский і Ходачковський.*

Впросив сє шляхтич подорожний в богачи на-ніч. А богач собі казав спичи гусака на другий день. Ґаздинє поставила в макітру і засунула гусака в пец. А як полєгали спати, ґазда лєг на постіль, а шляхтич під лавку. І кажи ґазда с постилї: Що там де чути, ляху, в сьвітї? Кажи: Та що чути? Ту ни далеко в сусїцтві та сє поміпєло два пани за села; той пан Гусятиньский, що був в Макітриньцєх, то пішов до Саквинич, а той пан Ходачкоский, що був у Саквинцях, то пішов до Макітринки. Али панови Гусятиньскому ни довгий вік в Саквиньцях. А пан Ходачкоский буде сє валєти понєвірки, хто знає доки! А як хлоп заснув, а шляхтич встав, виймив гусака з макітри, тай сховав до торби, до тої, що ї називав саквов; ходаки с торби виймив, тай поставив в макітру. Встає хлоп рано, а шляхтичи нима; а він скричив на жінку: Ци видиш ти, жінко, вже наш Лях втік! Обдивимо сє по хатї, можи ще дещо і вкрав. Дивит сє всюда, є всьо, а хлоп як вмив сє і помолив сє, википає с пєца макітру, а в макітрі ходаки. Кажи хлоп: Добри шляхтич

каза́в, що два пани́ поміне́ло сє, Гусяти́ньский с па́ном Ходачко́ским. А він ходаки́ впхав в макі́тру, а гусака́ взєв. А Гусяти́ньскому тому́ ни до́вгий вік, бо ті́лько на дру́гий день, то шля́хтич єго́ зьзїв. А ходаки́ ви́кинув хлоп з макі́три — то сє вале́ли хто зна́є на яки́й до́вгий чис.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

397. Мазур на сповіди.

Мав Мадзу́р па́рубка, ни посилав єго́ ніко́ли до спо́віди; а як він ви́ріс вили́кий хлоп: Мацєк, встава́й, пу́йдзєш до споведзї!

А цож я бе́ди кce̋ндзу му́віл?

Цо ксьонц, то й ти.

Прийшо́в до косьцьо́ла до ксьо́ндза, що ксьонц, то й він. Ка́жи ксьондз до то́го па́рубка: Іди́ до ку́хні до ме́ни і там зачика́єш, а я як ви́йду с косьцьо́ла, то тибе́ ви́сповідаю. А як ви́йшов ксьонц, він ще чика́є. А ксьонц єго́ поста́вив на зи́диль і дав му два́цеть петь гара́пників, аш сє гара́пник урва́в. А як йшов Мадзу́р до до́му, то заводи́в вздовж доро́гов. Вихо́дит та́то: А цо Ма́цєк? Висповя́дались сє?

Ая, висповя́дал он мнє; як би сє би́ла куму́нія нє урва́ла, то́ бим бил нє витси́мал.

Був би ще бив.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

398. Кахна в костелї.

Ка́жи: Ка́хна, ідзь до спове́дзї.

А Бо́зив, муй Бо́зи, а ґдзєз я пуйди, ки́ди я нє вєм дзє!

А ідзь пра́во дро́ґов, дзє усли́сис га́мур і дзє бе́ньдзє ве́лька ґра, а́бись там повруцї́ла.

А як то бе́ньдзє ви сьро́тку там виґльо́ндаць?

Всистки бе́ндо на ца́рно повбєра́ни, ти́лько є́дин ксьондз на бя́ло.

Як сє вближи́ла нидале́ко міста і йшла бли́сько попри сами́й млин, а там камінє тарахкоті́ло, бо питлюва́ли і моло́ли ва́раз і га́мір був. Вона́ ввійшла́ до сириди́ни; всї приїздні лю́ди були́ на чо́рно вбра́нї, лише́ ме́льник на бі́ло, бо сє обмучи́в. Прийшла́ до не́го, поцілюва́ла в ру́ки і проси́ла, аби́ ї ви́сповідав. А ме́льник сказа́в: Йди гет, бо я ни ма́ю чису́.

Записано в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Пор. Ч. 377 того тому.

399. Рация.

Прийшо́в Ма́зур до це́ркви сповіда́ти сє. Али ксьиндз йиго́ пытат ся: Цо ты маш за ґжіх? Я то мам, жи хто непра́вду ґово́рит, так до ґембы біє. За́ то, жи мам та́ку ве́тьку злосьть. А ксьиндз на то йиму́ повідат: То́ си загвіздай! — Нє вім, як то ест. — А то так, пані (і свище). — Али він пішо́в по спо́віди і так ро́бит. А выйшов дру́гого ча́су до це́рквы, а ксьиндз чи́гат: Го́споть Бог зробіл чоловіка пе́ршого і припе́р до плота. Али Мазур тим россердив сє і сви́ще. А єго́ сє ксьондз пыта́є: Чо́с так свиста́в? Ну, бо мам злосьть, бо ни є пра́вда, цо ксьиндз проборсц кажи. — Дляцеґос то не ест пра́вдов це́ркві? — Бо ксьиндз проборщ каже, жи Го́споть Бог зроби́в пе́ршого чловєка і при́пер до пло́та. Ки́ди він пе́рший чловєк був, а деш сє плот взяв? То ни єст пра́вда.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

400. Мазурі і Русин.

А. Над'їхали чоти́ри брикарі́ с проти́вних бокі́в — два Мазу́ри, а два Русини́ і ста́ли на по́пас. Да́ли ко́ням ї́сти, а сами́ посїда́ли і полу́днуют. Али стари́й Мазу́р ка́жи до молодо́го: Uz ty widziau Ruśina?

А той ка́жи: Nie.

A chodź, ja ty wnet pokazy. A dźiś, un jy, lezy pod wozym.

А той прийшо́в, тай ка́жи: Ta to cwek! Aly to psia kref w soboty swońiny zre. Мазу́р ми́слив, що Русин, то який звір.

Зап. в січни, 1895, від тата Михайла, в Пужниках, Буч. пов.

401. Мазурі між собою.

Б. Хло́пиц мали́й ка́жи: Та́ту, я відзяв Руси́на.

А які зи вун?

Патла́ти, ані́ буруха́ти. Бо коро́тки воло́сє, то сє в гору́ зачі́сує, а довги, то сє зачі́сує в доли́ну.

Мадзу́р каза́в до дру́гого Ма́дзура: Мацєк, а ві́дзяв ти Руси́на?

А дзєв вун?

А во! пока́зує на не́го.

Таз то цвек, ті́лько зи в собо́ти слоні́ни зре.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

402. *Не люди.*

Здибали ся Мазури і Русини. Кто ви? питають Мазури. — Ми мужики! відповіли Русини. — Ага, музи́ци! А сконд зе ви? — Від Бо́га (ріки). — Ага, од Боґа. А пуз несеце на кіях? — Ми песемо постоли. — Ага, апостоли. — Видите, сказав наконець один Мазур до своїх, я добре казав, що то не люди. То апостоли і музиканти від Бога.

Календар Просьвіти на р. 1870. Ст. 77.

403. *Як то у Мазурів.*

Поі̂хав фі́рман в го́ри с пана́ми аж на Мадзу́ри, на Чорногі́рпї. І там в єдно́го Мадзура́ с па́ном ночува́ли. А фі́рман хті̂в і̂сти. Мадзу́рка вари́ла тогди вичє́ру, смаже́ну бараболю Фі́рман сиді̂в на ла́вцї і так собі́ дума́в, що: коби́ сє бараболє звари́ла, то́би зьзї̂в хоць тро́ха, бо ма́є до не́ї апе́тит, пи смак. Взє́ла Мадзу́рка ми́ску і наки́дала барабо́ль і пода́ла скі̂в, аби́ фі́рман з Мадзуро́м, с тим ґаздо́м, вечє́ріли. А Мадзу́р сє вітзива́є: Ти які́ барабо́лї да́ла, пісьнї́? Ти ни зна́єш, що ма́єм го́сьтї. Возьми́ і помасти́! Пішла́ Мадзу́рка до кута́ і відокри́ла сири́й борщ бураќо́вий, зачирну́ла в горне́ і влє́ла в барабо́лї і пиримі́шила. А Мадзу́р ка́жи: Та ті̂лькос помасти́ла барабо́лї? Та дай ще й мачи́ти. А она́ взє́ла ми́ску, набра́ла сиро́го борщу́; ще да́ла й мачи́ти. А як фі́рман поку́шив, а то таке́ було як найгі́рша ски́сла стра́ва; і хоць голо́ден був, то́го і̂сти ни міг, а́ли каза́в собі́ спичи́ скі́лька і ї̂в пиче́нї барабо́лї; бо той фі́рман, він знав яки́й в Мадзурі́в звича́й; они́ як ква́сє борщ, або́ капу́сту, то копа́ют в зимли́ таку́ я́му, аби́ сє якура́т бари́вка влі̂зла. А в туту́ бари́вку дода́є всіля́ких припра́вів: нахо́дє сє ми́ши, жи́би, хробаки́ і що ті̂лько в зимли́ є!

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

404. *Щира.*

Пішла́ до ксьо́ндза Мадзу́рка і ви́сповідала сє, а пото́му ще си єде́н гріх нагада́ла. Вирну́ла сє наза́д до ксьо́ндза. Ка́жи: На мнє би́лї упа́длї Мацько́ви ста́ни!

А ксьо́ндз ка́жи: А бил там і Ма́цько?

А Мадзу́рка ка́жи: Бил.

Но, то забі́рай сє.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

405. *Мазур на празнику.*

Прийшов Ру́син до Мадзура́ на пра́зник і засади́в Мадзу́р Ру́сина за сьтів. Бєржцє, Іва́нє!

А він ка́жи: Дзїнькую, я биру́.

Везь жо́но, бо ун нє хци.

Ру́син пішо́в голо́дин від Мадзура́. Ка́жи: Коби́ мині́ Мадзу́р прийшо́в до ме́ни, я го навчу! А як прийшо́в Мадзу́р до Ру́сина, засади́в го Ру́син за сьтів. Ка́жи: Жийти го́сьті!

Жиє́ми і єщи беньдзє́ми. По своїм звича́ю, до́ки Мадзу́р ни пообідав до́бри, то ни вступи́в сє.

Зап. в січни 1897, від Тимка Гриншиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 580—581. Ч. 66: Русскій и Мазуръ.

406. *Мазур і вмерлець.*

Як Мадзу́р йшов до двора́ с пізної робо́ти, йшов попри цви́нтар, тай заклєв сє — а то сє ді́яло на саму́ вілі́ю: Хто ту похова́ний пірш, нєх жи і́дзє до мнє на куляціє!

Позалїза́ли на куля́цїю, вхо́дит вмерли́й до ха́ти; они́ зо страхи́ вили́кої пита́ют сє: Чос прийшо́в?

Ка́жи: Я прийшо́в на вичє́ру; було́ минє́ ни проси́ти.

Они́ вичє́рили, а він сиді́в; а по вичє́ри ви́йшов с ха́ти і каза́в: На дру́гий сьвиги́й ве́чир аби́с прийшо́в до ме́ни, бо як ви прийдиш, то прийду по те́би. А як прийшо́в дру́гий сьвити́й ве́чир, му́сів Мадзу́р йти, аби́ ни приходи́в по не́го. Як прийшо́в па цви́нтар пирид єго́ гріб, гріб був отво́риний; ви́йшов вмерле́ц і Мадзури́ запрова́див до сиридини до гро́бу. Там горі́ла сьві́чка і стоя́в труп на домови́нї, на дириви́ску. І каза́в єму́ ї́сти. Так сє Мадзу́р зїстра́шив, жи вже й ни ви́йшов з гро́бу.

Зап. в січни 1897, від Тимка Гриншиного в Пужниках, Буч. пов.

407. *Єґомость і їмость.*

Їхав подоро́жний, вступи́в до ха́ти, тай ни заста́в ніко́го, лиш ма́лї дїти. Пита́є сє: Де ба́тько?

То ни ба́тько.

А щож?

Єґо́мосьць.

А деж єґо́мосьць?

Задеглй се в мішо́к, вз́ели ків в ру́ки, пішлй свйні па́сти.
А ма́ма де?
То ни ма́ма.
А щож?
Їмосьць.
А деж їмосьць?
Пішлй ху́сти пра́ти, обіцє́ли сухо́ї ріпи да́ти.

Зап. в вересни 1895, від тата Михайла в Пужниках, Буч. пов.

Паралє́лї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 85. Ч. 185: Полтавськи паничи. — Сбор. харьк. истор. фил. общ. Т. VI. 1894 Ст. 183.

408. *Мрія.*

Выйшов єден Ма́зур і надйбав за́йця. Повідат: Но, то ми Бог дав сцє́ньсця! За́рас си то́го зайо́нца спро́дам і си ку́пю ку́роцку. А ку́роцка нане́се я́йок і то наса́дзи і виводзе ку́рята малї і то всистко спро́дам і си ку́пю про́ся; а про́ся бу́де мац малї прося́та, я то спро́дам і ку́пю си теля́. Теля́ тез выросте і буде́ ма́ти ма́ле. Я то спро́дам єсце і ку́пю си быцкы два. І ти бы́цкы уголую, спро́дам і беньдзе мацьнєньо́ндзе велйкі. Ку́пю си ха́лупи, бє́дзе ся зе́нїць, є́сце цось ве́зми із зіяков віна, постара́м си ко́нї, худо́бу, си́стко. А зінка бу́де ма́ти хло́пця; мня́ му дам Во́йтек. Він виро́сьне, вызене худо́бу, худо́ба пу́йдзе по збо́зу люцкім, а тен виє́дзе, цо є́го збо́зе, та бє́дзе му́віць: Проси пана, най вас Во́йцех не го́не так по збо́зу! А я но вітти: Во́йтек! А цос нагна́в в люцке збо́зе? — А за́яць тимча́сом ся збудйв, як іде! А тот став і мо́вит: Ай пра́цейко моя́, кількас від ня вітпа́ла даре́мно!

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

Паралє́лї: Отсей анекдот, перероблений віршованою мовою, поміщуєть ся звичайно в читанках для народнїх шкіл п. н. Маланка.

409. *Мацек.*

Мав Ма́зур сына Ма́цека. Тай мо́вит: Ма́цек! — Цос там. — Устань, поє́дземо до ляса. — Ай — гм-гм, все до ляса, все до ляса! Не хо́че. — Устань, Ма́цек, поє́дземо до млына. — Ай — йой-йой! Все до млына, та до млына. — Но, устань Ма́цек, поє́дземо на весє́ля. Ей та да́на, да́на, да́на, на весє́ля, на веселя!

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

410. *Страшний кіт.*

Было єдпо село́ мазу́рське, а в тім селї́ не было кота́. Зайшо́в єде́н жибра́к у село́ і мав кота́. Прийшо́в до єдно́го ґа́зды на ніч і кіт як зайшо́в через ніч мыше́й ті́гати, таку́ ку́пу мыше́й наті́гав! Ма́зур встав ра́но, подиви́в ся, альо йти по віта. Прийшо́в віт с при́сяжним і там зо два ря́днї якісь, подивили ся, що там кіт за ніч мыше́й наті́гав, наі́в: Цлове́це! Будь такый до́брый, прода́й нам то, бо в нас то ду́зе мыски сут! Цо зіхцес, то ти да́мо за то́го ко́тка. — Далй єму́ вили́кі гро́ші, заплати́ли му і чоловік си пішо́в гет. Али вни ся не спита́ли, що він буде́ ї́сти, як мышки поі́ст. Біжа́т за тим чоловіком: Слиси́це, члове́це, а цо бедзе він по́том єсьць, як ти мы́скы по́єсьть? — Він буде́, мо́вит, ї́сти й квас. — А вни ни зачу́ли до́бре, та мо́вили, жи то нас. Тай ся то́го збоя́ли, повідат: Взяти́ го, тай до єдно́ї ха́ты запере́ти і заби́ти ві́кна запали́ти ха́ту і няй там ізгори́т. — Вони́ запали́ли, а він до дру́гої. Вони́ дру́гу, а він до тре́тої і то мош так повісти, жи за рядо́м выпалили ціле́ село́. Як кіт дійшо́в до остатньої ха́ты і тоту́ запали́ли. А кіт ско́чив на ве́рбу. Як вони́ ввидї́ли, жи кіт на ве́рбі, як ся порозбіга́ли по усі́х края́х і днесь де бы ся хто тра́фив, там Мазу́рів на́йде за то, же тогды́ ся розбі́гли по всім краю́.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

Паралелї: Н. Сумцовъ, Разысканія въ области анекдотической литературы. Ст. 44—45.

411. *На обіді в пана.*

Єден різьбер раз прийшов до пана графа на обід в пєтницю. Ну а в пєтницю то, каже, пост! Тай казав пан дати різьбєрови келїшок горівки, селедець, борщ і біб. Ну бідачиско всьо з'їв, тілько біб лишив. А як вже сї наїв, то взєв крейду, тай написав на дверьох:

Byłem w pana hrabiego na obiedzie,
Bób im zostawił, bym się długo niezabawił.

Зап. в жовтни. 1898, від батька в Дрогобичи, Волод. Левинський.

412. *Два Куби.*

Питав сє Ку́ба Ку́би,
Ци встано́ва єдна́ всю́ди.
А нє, ни єдна́,
Є добра, є й зла.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

413. Чому шляхтянки не носять розпірки з заду?

Єдна́ шля́хтичка пішла́ до Ба́риши[1]) до косьцьо́ла, тай ма́ла з за́ду до́вгий ро́спір; а бу́ла вбра́на в кушу́льку по по́яс і в коро́ткім кафтані́. А як сє зігну́ла, то показа́ла задни лице́ всім людем. Віт тогди́ вже роспірки́ ни но́сєт за за́ді. (Я на́віть знала котра́ то. Дод. ма́ми).

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

414. Аванси.

Йшла віти́ха на я́рмарок доро́гов впере́д, а жиді́вка йшла з за́ду і кричи́ла на вітиху, аби́ на ню зачика́ла: Па́ні вуйто́ва, па́ні вуйто́ва!

А я юж нє вуйто́ва.

А цош?

Пшисєнжна.

Аби́ були́ на́рік ва́ші ґазда́ ще десє́тником! А па́ні юш цу́ркі вида́ла?

Ая юж.

А за яки́ґо жимєсьні́ка?

Ста́ри коцю́пкі напра́вя, а до но́вих то ма́йстра наймує.

А син па́ні в во́ську?

Так єст.

А ци єст ґіма́йним?

А нє, єст са́ржив.

А я́ков ша́ржов?

Ви́йшов на камфо́тра.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

415. Мазурі.

Єдна́ Мадзу́рка лиши́ла хло́пцє з дити́нов, а дити́на як сє звалє́ла, а він пішо́в до косьцьо́ла закли́кати ма́му, щобі́ позапри́тувала. Як прийшо́в до косьцьо́ла, а ксьондз став на ка́занє, ви́лїз на амбо́пу. А Мадзу́р ка́жи: Ти, цлове́ци, в бя́ли косу́лї! Нє ві́дзял ти, дзє мо́єй ма́ми?

А ксьондз вітповіда́є: Нє, нє відзя́лим.

А ма́ма с кута́: А цеґо ти хцес?

А іцьцис до́дом, бо сє Ма́цє́к зєрзнол.

А пся креф, на́цос му дал нус?

Ґадай до ніх, он сє у́...л!

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

---

[1]) Місточко в Буч. пов.

416. *Глуха Янова.*

Ішо́в єден Ян до міста, а Яно́ва йшла з міста. Ка́жи Ян: Дзі́нь до́брий па́ні.
Ходзілам до мняста, Янє.
Дзінь до́брий па́ні.
Купілам ґло́ви, Янє.
Дзінь до́брий па́ні.
Сьвіньска, Янє.
Дзінь до́брий па́ні.
Да́лам дзє́сєньць, Янє.
Та бо па́ні ґлу́ха.
А во́на мня́ла ву́ха, а́лє жидьлик поопці́нал.
Тай сє так розійшли.

Зап. в січни, 1897, від Яська Махновського в Пужниках, Бучацького пов.

417. *Бартош.*

Дзє ідзєш, Барто́шу?
Не́си коґу́та в ко́шу.
Як сє маш, Барто́шу?
Не́си коґу́та в ко́шу.
А як сє ма жо́на?
То єст ко́ґут, то нє вро́на.
А як сє ма́йо дзє́ці?
Ун ма скши́дла увйонза́ни, то нє полє́ці.
Та бо ти Барто́шу нє слишиш!
Як нє спше́дам, то до до́му пшине́си, як свеґо.

Зап. в січни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелі: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 408. Ч. 501 (26). — I. L. von Liechtensee Talitz, Kurtzweliger Reyszgesahn (Wien und Luzern, 1645), 209. — Hans Sachs: Der ungehort bawer. — Ioh. Agricola: Spriekworde (Magdeborg, 1528), 500. Ч. 25. Bl. 29. — K. v. Sinnersberg, Belustigung vor Frauenzimmer und Junggesellen (Rothenburg, 1747), 396. — Пор. також ч. 235, 237 і 336 того тому.

418. *Пани в комині.*

В 47 році то було, тодий як у Львові на гицлївскім скитнику повісили Вішньо́вського. Отой був тодий єден грабя, а він був також такий повстанець. А тодий (може знаєте) наші Австрияки таких тільки лапали, тай до Іванової хати. Так і за тим грабйом гонили Австрияки, а він неборака сховав сї до їдного жида. — Сховай мене де хочеш, а вже буде добре і менї і тобі! — каже грабя. А жид каже: Нєх нань-

ство осьвецоно лїзе ву теп комин! — Дзенкуе тимчасем — каже грабя, тай полїз у комин. Наїходят Австрияки, тай просто до того жида: А чи був ту який грабя? питают. — Псед мінутке одесьле — каже жид і Австрияки відійшли. А тогди жид, як вже нікого не було, пукає тихо в комин: Пане ґраф, юж му нема! пех паньство ґраф вилязує! І грабя вилїз з комина, тай стає перед жидом, а жид аж сї до него нахилив, але не здоймив капелюха. А грабя тогди напростував сї, надув сї, як воркне: Псе жидзе, а капелюш ґдзе?! А жид в усьміхом погладив і підкрутив пейса, тай каже: Ни, ни, та я нівєдзяль, же паньство осьвіцоне грабство з коміна за такі пан.

Зап. в серпни, 1893, від Киндїя в Дрогобичи, Володимир Левинський.

Паралелї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 360—361. Ч. 5.

IV. МОСКАЛЇ.

419. *Русин і Москаль.*

Питав ся Русин Москаля: „Коли в вас Великдень?“

— Ну, каже Москаль, велик день в Петровку.

— Але коли Воскресеніє?

— У нас що неділї (а неділю зовуть вони воскресенєм). С тим і розійшли ся, непорозумівшись з собою.

Тв. В. Навроцького. Т. I. Ст. 55.

420. *Перебрехав.*

Здибав ся раз московський селянин з нашим, а були вони собі кумами. Що у вас нового чувати? питає наш у Москаля. — Гаразд, славити Бога. Наш цар справляв недавно весїля своїй доньцї. На весїля наварили так багато юшки, що як прийшлось шумовини збирати, то човнами по юшцї їздили. — Наш селянин поміркував ся на брехни, але удаючи, що вірить, каже до Москаля: У нас виляли такий великий дзвін, що як задзвонили у нього на Великдень, то він аж до́ другого Великодня гудів. — Москаль догадав ся, що той йому хлїбом за хлїб відплачує, тай каже: Я, куме, побрехав, але ти такой перебрехав.

Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 59.

421. *Москаль в гостях.*

Прийшо́в Москаль до По́ляка в го́сьтї. Жи́йти, па́нї, жи́йти, бис циримонії! А то значи́ло бис про́сьби. А Моска́ль по обі́дї сиді́в до́вго, чика́в на циримонії. А длячо́го не встаєш? питає По́ляк. Ка́жи: Я ще чика́в на цирима́нію!

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

422. *Пяний Москаль.*

У капітана був деньщик Іван. Одного разу кличе його капітан, а мій Іван пяний, як ніч.

— Іван! — кричить капітан.

— Слушаю, ваше високоблагородіє.

— Ти пян.

— Нєт, ваше високоблагородіє.

— Ану пойді по одной доскє!

— Я даже по всєм пайду, ваше високоблагородіє.

Зап. від о. Льва Шанковського в Дулїбах, Стрийського пов. Ів. Франко.

423. *Варена сокира.*

Прийшо́в моска́ль до єдно́ї ха́ти. Ка́жи: Вари́ ї́сти, ба́бо.

Она́ ка́жи: Коли́ ни ма́ю що, нима́ нїчо́ в ха́тї. А вона́ всьо пи́рид ним похова́ла.

А він вздрів під ла́вков соки́ру: Вари́, ба́бо, соки́ру.

Ба́ба нальле́ла водо́в, приста́вила до огню́ і вари́ла. А як звари́ла соки́ру і поста́вила в ми́ску і приглєда́ла сє, як він ї буде́ гри́сти. А він взєв соки́ру в то́рбу, тай пішо́в до канти́ни і жид му дав за соки́ру ї́сти й пити.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Руданський, Твори. Т. І. Ст. 122—124.

424. *Москаль на сповіди.*

Прийшо́в Моска́ль до спо́віди і зачи́в сє сповіда́ть і ксьондз єго́ зачи́в пита́ть, ци що ни укра́в. А він ніц сє ни призна́в і ви́йшов с це́ркви і до сво́го това́риши ричє́: Ото́ су́кой син шпеґ! Як мня взяв шпіґова́ть, потході́ть, о малу́ хви́льку, щом сє ни призна́в, жим сто рубльо́в с скарбо́нки вкра́в!

Зап. в вересни 1895, від Ю. Розовського в Пужниках, Буч. пов.

425. *Москаль-збиточник.*

Прийшов один Москаль до попа. Але входит він до кухнї, дивит сї: А там варит сї шріт солонини в горосї. А він борши пірвав сї до банїка, тай вітїгнув солонину. А вітак пішов до покою, дивит сї: А там стоїт футро із вовків. А він борши пірвав футро на плечі, тай вже хочи втїкати. Але дивит сї: А коло образа сьвітого Николая на клинку стоїт шепочка. А він зараз і тоту спрєтав, тай втїк.

Але на дорозї подумав собі так: „Багато я попа споневажив і обікрав, то траба піти до сповіди". І пішов Москаль до церкви. Як прийшов до церкви і вкляк пирид попом; а піп єму каже: „Які гріхе сотворил хадзяй?"

„Скажу попови по правдї, жи я такі гріхи сотворил: „Я вігнав з попового гороху свиню". „А то добри" — каже піп — то так сї належит. — Ну, а далї што сотворил?

А Москаль кажи: „Я відогнав від попа вовки".

„І то добри — каже піп — то так сї належит, аби близьнего порятувати. А далї што согрішил?"

А Москаль каже: „Пирид сьвітим Николушков вдоймив шепочку". „Ну, і то добри, бо то так сї належит".

Але Москаль як сї сповідав, тай витїг попови з кішенї штири рублї і табакерку. А піп каже: „Ну, можи єще маєш які гріхи?"

„Нї! Я вже ни памнїтаю жадних більши гріхів".

Але піп каже: „Можи ти маєш якей гріх, та сї встидаєш казати, аби я нїкому ни сказав. „Нє, ни бій сї! Ми такей маєм приказ: Якби котрий піп розкрив чужі гріхи, тоби єму язик урізали". І дав піп Москалеви розгрішеннє, а Москаль дав попови рубля за сповідь — і зараз став на Службу Божу.

Але тут вже по присьвятім причастию, піп маца до кішенї за табакерков, аби табаки зажити, а табакеркі нима; а він зараз скричев на Москалє і показує пальціми попід ніс, що потрибує табакі зажити. А Москаль скричев, тай віставив язик і ніби пальцим ріжи, тай каже: „Не! не! бо втнут язик". І вже більши піп нїчо ни вспоминав сї, лиш пошукав в кішени, де були рублї тай табакерка, а типер нима вже лиш тот рубель, що Москаль дав за сповідь. Прийшов піп з церкви до дому, а єму жінка зачела казати, що пропала солонина і футро з вовків і шепочка з пирид сьвітого Николая. Але піп каже: „Цит, я вже знаю, котрий забрав, він мине і в церкві обікрав, а типер мовчи тихо, бо вже він сї віcповідав".

З О. Кольберґа: „Pokucie" т. IV. Ст. 246—247.

Паралелї: Русскія завѣтныя сказки. Ст. 132—134: Жадной попъ.

426. Як Українець Москаля здурив.

Приїхав Українець до Москви, став перед царською палатою, тай дивуєть ся. Аж надбігає Москаль.

— Ей ти, зємляк, ти што дєлаєш?

— Та нічо, — мовить переляканий Українець. От галки на палатї рахую.

— Ах, ти сякой, такой, — розкричав ся на него Москаль, — да как ти сьмєєш на нашей матушкі царіци дворцє ґалок считать. Січас скажі, сколько насчітал?

— Та... сорок.

— Сорок! Січас сорок рублей штрафу давай!

Що робити. Виняв бідолаха сорок рублів, тай дав напасному Москалеви. Сей гроші в жменю, тай побіг. А Українець дивить ся за ним, тай усьміхаєть ся хитро, тай каже:

— Ото дурний Москаль. А я таки одурив його, бо не сорок нарахував, а вісімдесять!

Зап. 1875, від о. Льва Шанковськото в Дулїбах, Стрийського пов. Ів. Франко.

427. Пилипони.

Чуму́ Пилипо́ни хо́дє по сьвітї? Бо їх суд росийский розїгна́в з місьцє ґрунтово́го чи́рис тото́, що ни ввірували в католїцку церкву, а́ли злу́чували па́рупка з дї́вков, щоби́ дї́вка ма́ла хло́пцє. То́го хло́пцє Пилипо́ни рі́зали і тов кирво́в запричищи́ли сє. А узна́ло роси́йски мінїсте́рство, що то ни є жа́дна побо́жнїсьть і зачи́ли їх з місьцє розгане́ти за нипослуше́ньство, що ни ввірували в католї́цку це́ркву.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

428. Царський дарунок.

Як над'їхав моско́вский цар биз єдно́ місто, а жиди́ стоя́ли по вулицьо́х при сьви́ґї повби́ранї в шабашо́ві ши́пки, і хтї́ли царе́ви відда́ти свій по́клон. Поскида́ли сабашівки́, а ко́нї сє споло́шили. А їм цар каза́в: Я вам пришлю́ за то́є дару́нок. Они́ ма́ли га́тку, що їм пришле́ гро́ший, або́ що є́нчого, а він присла́в мале́ньких цьви́чків, щоби́ полї́ція прибива́ла маймурки́ до голови́; а до́вгі жупани́, то їм втина́в до ковбана́ шабле́ми. А жиди́ с то́го повтина́ли пе́йса і взе́ли сє до нїме́цкої оде́жі. Туму́ типе́р жиди́ по нїме́цки поно́сє сє.

Зап. в цьвітни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

429. Московський цар.

— Чи виділисте, куме, нові банки (банкноти)?

— Не видів. Або які?

— Нема жадної особи, — бо то московскі, а московский цар такий жесний, що не клав своєї особи, жеби го ся люде не лякали.

Тв. В. Навроцького Т. І. Ст. 58.

430. У Росиї.

У Москалі́в єнакши як в нас; в них до́ки сє до полу́днє вітправе́є, як у нас в Австриї в сьви́та, в ниді́лю — то стоя́ фа́ни по місьті, щоби́ жиди́ ни гиндлюва́ли, до́ки с це́ркви ни ви́йдут. В Ро́сиї то й горівки ни во́зьми на шинькý — на міру, аби́ му льлєв в флє́шку, ті́лько в баривчина́х мале́ньких, усьо запичи́тани, аби́ ни льлє́в жид води́, аби́ ни шахрува́в людий, так як в нас в Галичи́ні продают пи́во чвиртка́ми. Як при́йди яки́й на шинк, щоби́ на шинькý ви́пив горівки, то му більши ни дасьть ті́лько за три ґре́йцари, аби́ сє ни впив. А як з не́го ма́ло, то йде, на тре́тий, котри́й сє хо́чи добри напи́ти. Яко́сь они́ жиді́в навива́ют, ци харлачо́к, ци як, яко́сь так ди́вно, я забу́в.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

431. Австрияк і Москаль.

Як ми стояли на граници, то наші Австрияки говорили з Москалями так, як кождий. Тай жили собі добре! нема що казати. Ну, от собі єден Австрияк, пуцер лейтнанта, тай такий самий пуцер Москаль. Сходили сї вони раз, другий, кілька разий, тай стали так як братами. Як стали вони так приятелювати, то кличе Австрияк Москалє на учту! Тай Москаль згодив сї. Приходит, тай аж сї дивує, кілько ту всього добра: Молоко, сир, пироги, каші, бульба, шницлї, нудлї, тай всяке добро. Ну, як добре собі Москаль підтеребив, повне черево, то кличе Австрияка до себе: Кликав ти мене, тай я тебе, каже. Австрияк також згодив сї. Приходит він, а Москаль каже: Сїдай братєц! Тай Австрияк собі сїв. Пішов Москаль десь, тай приніс фляшку велику горівки, тай кладе на стіл, наливає в шальку таку, як пів кварти, тай каже: Пій ґарілку! А той пє, та не знає, що дальше буде. А горівка була з бураків не так, як ту у нас з жита. Видите Москаль трохи мудрійший як ми. Потому бере Москаль миску, несе до студнї, тай наливає повно води; потому воду попаприкував так, як кров, бере хлїб разовий комісьний, тай приносит Австриякови: Їдж братєц! каже. А Австрияк понюхав тоту киселицю, тай аж відцмокнув. — Фе! -- каже — а щож у вас таке їдят? А Москаль тодий ще з гнївом, тай каже: Хлеп тай вода, салдацкая єда, а ти малочнік — геть сукой сін!

Зап. в серпни, 1898, від батька в Дрогобичи, Вол. Левинський.

432. Як баба відпасла кожух.

І знов такжи був ще один Москаль, тай напивав сї в корчмі із своїми товаришеми. Але на той раз увійшла якась баба в новім кожусї;

а він як тоту бабу вздрів, тай зараз віскочив із за стола, та право до баби, тай каже: Бабушка! що минї сї привиділо! Вже рік минув, як я свою маму поховав, а я як глипнув на вас, а то якурат моя мамка така була як ви, і була дуже гуляща. І зараз казав дати бабі горівки: Баба як віпила, а він кажи: Ану, бабко, підіт трошки гопачка! Але баба вже була трошки напита, тай далї гопачка, так аж упріла і скєнула кожух, тай поклала на стів. А бабу так обступили, що ни було де глї упасти. Але тот Москаль стиснув борши кужух, тай пішов в двері, а баба таки танцує. А другі бирут тай ще бабі приспівуют і кажут:

Бабушка гоцкі тне,
Тай ни знає, кожух де.
Прийшов салдат —
Гопа — салдат!
Увяв кожух під плащ,
Типер бабушка в плач!

З О. Кольберґа: „Pokucie“ Т. IV, ст. 248.

433. З корови Москаль.

Під єдни́и лї́сом стоя́ло дві кумпа́вії москалі́в. Єдна́ кумпа́нїя стоя́ла ви́щи, а дру́га ни́щи. А жид купи́в коро́ву в силї́ і вів до мі́ста на зарі́з. А савда́т го зафати́в; а жид іщо́в та все: Бом, бом, бом; бом, бом, бом; зами́слиний був, жи й ни обглєда́в сє, кі́лько вів коро́ву за посторо́нок. А Москалї́ коро́ву відвєза́ли, а єдно́го жо́мнєра привєза́ли за ру́ки. А як прийшо́в про́сто дру́гої кумпа́нїї, пита́ют єго: Де ти йдеш? А він ка́жи: Ой на зарі́ із, на зарі́-із (жалї́бно). А вони́ жо́мнєра вітчипи́ли, а жи́да наби́ли сє, що їм подо́бало сє.

Зап. в сїчни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

434. Як Москаль вівцї крав.

Ходи́ли Москалї́ по силу́ і бра́ли ві́вцї с стайні́в.Ириве́ли цига́ни мидве́дє і впе́ли в ті стайни, де булú ві́вцї за́гнанї. І пішо́в Моска́ль за вівце́ми, тра́фив на мидве́дє, а мидві́дь зла́пав Москалє́, тай ду́шит. А дру́гий Моска́ль стоя́в на ва́ртї на поро́зї, тай вздрів, жи єго́ там мидві́дь тлу́мит в ста́йни. Тай прибігає під вікно, тай ка́жи: Савда́т, савда́т, а пайдї́, бо офца́ савда́та дїро́ть. Ка́жи: Най дре, дре, най му й о́чи ви́дри, на́йби був там ни лї́с.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

435. Як у Москалів кури піють.

А. Прийшли два Москалї до одної хати. Дивлять ся, в хатї тілько одна баба коло печи пораєть ся, а на подї над комином висить споре сало привязане до бантини. От вони змовили ся: один лїзе на під красти сало, а другий іде до хати, щоби забалакати бабу. Входить він, витає ся, тай не знаючи, про що би зачати говорити питає бабу:

— Хозяйка, как у вас кури пєют?

— Кури? — дивує ся баба. — А вам на що?

— Та я хотів би знати, чи так, як у нас.

— Ну, та як же би? Кукуріку!

— О, хозяйка! — говорить Москаль. — Та хибаж то можливо? Ану скажи ще раз! Ій Бо', я й не чував нїколи.

— Ну, та кукуріку! — говорить баба. — А у вас хиба не так?

— Нї, хозяйка! У нас не так. У нас так: „Цягнї, цягнї́, поцягай! Нє бой ся, нє бой!“

Прокричавши се голосно і чуючи, що його товариш уже справив ся з салом, Москаль поклонив ся бабі, тай пішов собі з хати.

— От якийсь дурний Москаль! — подумала баба. Аж по хвилї вийшовши до сїней зирнула на бантину. Ого! А за салом уже й слїд застив. Аж тепер зрозуміла, як то у Москалів кури піють.

В Дрогобичі від кравця Івана Гутовича чув в 1870 році Ів. Франко.

436. Як Москаль вкрав сало.

Б. Як сє скінчи́ла По́льщи, то на Подо́лю стоя́ли сім літ Москалі́ і роби́ли людим зби́тки, які́ їм сє вподо́бало. Вздрі́ли в єдного ґазди́ са́ло, а ни могли́ єго́ вкра́сти, то пішли́ колїдува́ти до не́го. Прихо́дє під вікно́: Заколїдува́ти вам, ґаздо?

Колїдуй там якої хо́чеш.

Колїдува́ли: Сова́ в лі́сї,
Савда́т в стрі́сї,
Стрі́ху де́ре,
Са́ло бе́ре.

А як взєв са́ло, то стрі́хов ни йшов, а́ли до сі́ний злїз і зачи́в гу́ркати до двирий, аби́ втичи́. А две́рі були́ замкнє́ні і ни міг. Вихо́дит ґазда́: А чо́ ти гу́ркаєш?

Прині́с єм вам са́ло, купі́т си.

Ка́жи ґазда́: Я ма́ю своє́.

То втвари́й, най я собі́ йду.

Ґазда́ втвори́в і Москаль пішов з єго́ са́лом.

Записано в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ч. 12: Злодій та сало.

437. *Що піху, то каша.*

Продава́ла ба́ба пшоно́; а́ли Моска́ль захотї́в вкра́сти то́го пшона́ і пита́є сє: Ба́бушко, як у вас пшоно́ опіха́ют?

А! та як? Бирé сє і си́пли сє в сту́пу про́со і так, нога́ми, опиха́є сє.

А Моска́ль ка́жи: А у нас ни так; а́ли бирé, тай кулако́м в мішо́к — шу́сьть! пока́зує, як сє опиха́є, та що шусьтне́ у мішо́к кулако́м, набирé пшона́ в рука́в, тай ка́жи: У нас що піху́, то каша́, що піху́, то каша́. І так напи́хав за па́зуху і пішо́в.

Зап. в сїчни, 1895, від тата Михайла, в Пужниках, Буч. пов.

438. *Як Москаль вкрав в баби полотно.*

А. Білила ґазди́нє над водо́в два півсéтки полотна́, а надїйшло́ два Москалї́, савдаї́, тай ра́дє сє я́кби тото́ полотно́ вкра́сти. Али пішо́в єде́н тай сїв за корч, а дру́гий ка́жи: Аби́с ни брав полотно́, до́ки я ти ни ска́жу. А той дру́гий пішо́в до то́ї ґазди́нї, жи полотно́ біли́ла, ка́жи: На ти, ґазди́ни, 10 ґрейцарів, ви́пери менї́ фи́ци -- али бо фи́ци ма́ло хто бу́де розумів — вунучки́. А она́ зїгну́ла сє, тай пирé. А Москаль ка́жи: Ґазди́ни, ґазди́ни, а як в вас когути́ піют? А ґазди́нє ка́жи: Кукуріку: А Москаль ка́жи! А в нас нє, в нас не так, в нас: Кигни́, кигни́, та ни бій сє! А той ви́лїз з за корчи́ і кигну́в полотно́ сьміливо. І взєв Моска́ль і пішо́в за тамти́м, а полотно ґазди́нї пропа́ло.

Записано в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы, Т. I. Ст. 298. Ч. 218: Злодії.

439. *Як Москаль долотом рибу ловив.*

Б. Ішли два Москалї по над ріку. Дивлять ся, а там баба пере полотно. От вони змовили ся вкрасти те полотно. Один нїби пішов геть, а другий узяв долото, привязав на шнурок, тай кинув у ріку. Стоїть, чекає. Баба дивить ся на ту роботу, а далї питає:

— Москалю, а ти що робиш?

— А що, бабушка, рибу ловлю.

— Та на долото?

— О, на долото чудесно ловить ся. Ти ще хиба не бачила?

— Нї, не бачила.

— Ось зачекай, зараз буде клювати.

Поклала баба праник, стала коло Москаля, дивить ся, але нїчого не видно.

— Е, — мовить Москаль, — здєсь нє клюйот, а от тут буде клювать.

І він закинув долото в иньше місце, троха далї від полотна. Стоїть, чекає, а баба також.

— Е, нї, здєсь нє клюйот, а от тут буде клювать!

І він знов відійшов кілька кроків і знов закинув долото. Знов ждуть обоє і знов на дармо.

— Е, мати го, і здєсь нє клюйот, а вже от там певно буде клювать.

І він відійшов спорий кусень від полотна і закинув долото.

— От іще дурний Москаль! — подумала баба. — Захотів на долото рибу спіймати. Ну, ну, побачу, яку то він рибу зловить.

Стала коло Москаля, дивить ся, а другий Москаль тимчасом зайшов, узяв полотно, тай драла. Бачить Москаль, що єго товариш уже справив ся, — плюнув тай каже:

— Е, чорт с нім! Сєводня совсєм нє клюйот. Бувай здорова, бабушка!

Тай пішов. Баба до полотна — еге, шукай вітра в полї!

Зап. від кравця Івана Гутовича 1870 р. в Дрогобичи Іван Франко.

Паралелї: И. Рудченко, Народн. южнор. сказки. Т. II. Ст. 170—173: Москаль-рибалка — Чернигов. губ Вѣдомости. 1863. Ч. 40.

440. Хорий Москаль.

В. Ходи́ли два Москалї́ по я́рмарку і зоба́чили, що кобі́та ма́є до́брий звій полотна́. Якби єго́ вкра́сти? ду́мают, бо она́ на нїм сиді́ла. Злапа́в сє єде́н з них за живі́т і так ґвавту́є, що єго́ ду́жи в сириди́нї боли́т! І прихо́дит до то́ї кобі́ти і про́сит ї, щоби́ позво́лила му заколї́сника́ вгри́сти, бо єго́ в сириди́нї ду́жи боли́т. А жі́нка ка́жи: Та гризі́т. Той залі́з під віз, тай там нї́би то гризе́. А кобі́та гада́є собі́: Тре́ба подиви́ти сє, де він гризе́; мо́жи ї коли́ таке́ сє ви́дарит, аби́ зна́ла, як то́го заколї́сника́ гри́сти. І вста́ла с то́го полотна́, зїгну́ла сє чирис драби́ну і ди́вит сє, як моска́ль гризе́. Тимчи́сом дру́гий вхо́пив полотно́, тай втік. Як той вже вкрав, вила́зит сей с піт во́за і дя́кує ба́бі, що позво́лила єму́ заколї́сника́ вгри́сти. Що її с подя́ки, коли́ полотна́ вже нима́.

Зап. в сїчни, 1895, від тата Михайла в Пужниках, Буч. пов.

441. Бикалаш.

Вкралѝ салдатѝ волá в господаря. А в салдатѝв такé прáво: як дóбри сховáют так, що ривізия ни знайдé, по ривізиї онѝ і самѝ скá-жут, що вкрáли, áли вже тогдѝ кáри ни мáют. І онѝ як вкрáли волá, зробѝли катафéльок, положѝли єгó на катафéльок і єдні плáчут, завóдят, що вмер салдáт, а дрýгі мóлят сє за єгó дýшу; позамáювали всьо крá-сно, позакривáли, щобѝ нічóго ни пізнáти. Приходит ривізия і той го-спóдар, що єгó віл, дѝвит сє, що салдатѝ так плáчут і завóдєт за сал-датóм. Вклєклѝ і мóлет сє; і господар вклєк помолѝти сє за салдатóву дýшу. Али питáє сє: А як він сє називáв? Салдатѝ кáжут: Бикалáш. За Бикалашéву дýшиньку! кáжи господар і мóлит сє. Помолѝв сє за дý-шу своѓо Бикалашá, тай пішóв; а салдатѝ розібрáли Бикалашá, тай спожѝли.

Зап. в січни, 1895, від тата Михайла в Пужниках, Буч. пов.

442. Як Москаль обікрав мужика.

Одного разу війшов Москаль на ярмарок. Але дивит сї: а якис чоловік вігнав штири воли на продаж і зараз приступили до него куп-ці і заплатили тому чоловікови за штири воли великі гроші. А тот Москаль все за тим чоловіком підходив, аж нарешті прийшов до того чоловіка тай каже: А віткє ви батюшка?

Я с того і с того сила — каже тот чоловік.

То ви з того сила — та там мій брат є в вашім силї.

Або котре ваш брат? каже тот чоловік.

Та-жи піп, то мій брат рідний, але — каже Москаль — ходіт, па-нє ґаздочко, зо мнов до кравцє, бо я єму згодив ривиренду і вжем за-платив, і я дужи вас прошу, можи-би ви були такі добрі, абисте взєли з собов для него.

І завів того чоловіка там, де сї ривиренди шиют і зачєв вібирати ривереиду. Як вже вібрав, тай каже тому чоловікови: А ну, батюшка розгорніт сї із свої одежі, та вгорніт сї в ривиренду, аби я видів як вона буде на нім стояти. І в тот час розібрав сї тот чоловік до сороч-кі і вгорнув сї в ривиренду. Але Москаль зараз єго позачєпував ґудзи-ками і зачєв обзирати і обиртає єго то в оден бік, то в другий, і вид-вирнув єго від одежі; тай як пірвав торбу з грішми, тай як піди в две-рі, так що аж закурило сї за ним. А тот чоловік з ривирендов за ним; а жиди за чоловіком, тай кажут: Ти, злодію, хочиш вкрасти ривиренду. Тай ще добри набили сї жиди того чоловіка, тай пропало, як пес в яр-марок.

З О. Кольберґа „Pokucie“ IV т. стр. 247—248.

Паралелї: Altdeutscher Schwank und Scherz. Ст. 46—47: Von einem Spitzbuben und einem Pfaffen. — Desiderius Erasmus, Gesprächbüchlein, deutsch von Johann Birkner (1534).

443. Покараний Москаль.

Російский хлоп був пяний, вилїз на пец в виликодну пєтницю спати, а єго жінка поставила на пец з горшком яйцї. Він як здибав, тай тоти яйцї поїв; а жінка в хатї зачила кричити на чоловіха, що поїв яйцї, що вона поварила, аби посьвитити. А сосїда вчула, тай сказала ксьондзови; а ксьондз казав на вилиґдинь рано мужика закликати на цвинтар, за туту їду завдав му пукуту, щоби на колінах обліс три рази церкву і впев го за руку до церковної брами і дав єму в флєшку води і в килїшок. І казав єму, щоби чистував нарід, а як люди випют туту воду нїм вийдут с церкви і нїм будут кушити яйце, то ти буди дарована кара. Али люди воду ни випили і мужик стояв впнений, аж доки се ни вітправили нешпори.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

V. ЧЕХИ.

444. Чехи і Русини.

То єде́н пан трима́в бага́то ове́ц мацидо́ньских і до тих ове́ц тримав шафари. А той ша́фар то був Чех, бо Че́хи то му́дрий на́рід і зна́є яку́ мацідо́нам дава́ти кура́цію, аби́ ни ма́ли мотили́ці. А то́го Че́ха закли́кав єде́н хлоп на сьвити́й ве́чир на вичеру. А в Че́хів то́ї встано́ви нима́, що́би сє відбува́ли вили́кі вичері. Як ґаздинє дава́ла статком, а Чех всьо поїда́в. Як сє наїв, тай зачи́в ду́жи ка́шлати і вітка́зував на ґазди́ню і на встано́ву. А на вили́ки пу́щинє пішли́ Че́хові до́ньки ми́жи мужики́ на та́ньці. Али мужики́ Че́хових доньо́к ни хті́ли бра́ти в та́ниц, бо свої́ ма́ли. А там така́ встано́ва, що як прийду́т вилико́дні сьви́та, то парупки́ хо́дє в ли́ваний понеді́лок, щоби́ їм дава́ли дівки́ мальовані яйці. Як гуля́ли парупки́, то че́ским дівка́м ни купува́ли пи́ва, а́ні ни бра́ли їх в та́ниц. А в вилико́дні сьви́та прийшо́в Павло́ до ха́ти і сказа́в: Христо́с оскре́с. А Чех вітпові́в і єго́ запита́в: Чо ти прийшо́в Павло́ Биспортни́к? А Павло́ ка́жи: Я прийшов, щоби́ дівки́ вльйти. Чех вітповіда́є, що на вили́ки пу́щинє мо́їх діво́к ни вирті́ли пе́ти, ни сьмі́єш ми, дурню, ді́вки вле́ти. В нас така́ встано́ва, що як на вилики пу́щенє купу́ют хло́пці дівкам пивпя́ і биру́т дівки́ до сво́го танця́, а ді́вки їм в сьви́та за то́є дают кра́сни яйцю́. А як зди́бав Чех дру́гого па́рупка, що сє назива́в Тане́к і ка́жи до не́го: Тане́к, сва́тай мо́ю Мати́льду, дам ти півтора бика́. А то був єде́н вили́кий, а дру́гий мали́й, а він їх назива́в, що пі́втора. А Тане́к ни хтів ні бика́ ні Мати́льди.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

VI. НЇМЦЇ.

445. *Що такого?*

Выйшов Нїмець косити. Али як сонце пригріло, тай се так не косит, як се косило в росов. Али він се подивував, що то такого є: здає се, жи коса вострa, а уно се ни косит. Тай мовит сам до себе: Ци тото коса така, ци я вже не можу, ци нарештї не хочу?

Зап. в мартї, 1899, від Кузьми Лучкевича в Мшанци, Старом. пов.

446. *Котиця.*

Прийшов Нїмець лїкар до хорого чоловіка, оглянув його тай каже бабі:

— Слухай, папо, візьми кочіцу — знаєш, кочіцу (то ніби гірчицю), втовчи і прилоши йому до карк, то путе топре.

За тиждень приходить баба до лїкаря.

— Ну, що, папа, добре твоє кльоп?

— Та де там, паноньку, все хорує.

А ти ропив те, що я казала?

— Там робила. Тілько що коціци не було, а я взяла коцура, втовкла в ступі, тай прикладала. Але якось йому від того не лекше.

Зап. І. Франко в Нагуєвичах, Дрогобицького пов.

447. *Два знаки.*

Выйшов Нїмець красти ґосподарське сіно. Та як выйшов і зачав брати руками, тымчасом запхав голову в купку, якось там ци продрімав се, ци що му было. Али той ґазда выйшов стеречи, тай си вынїс вили, тай взяв Нїмця: Джуґ в г....ю вилами! А на той час загреміло, а Нїмець вчув, жи го щось там заболїло, тай си помислив, що то грім

вда́рив в нього. Тай прихо́дит віттам домів, тай мо́вит: По́ши милосерный! По́жа си́ла, по́жа мі́ць: рас фта́рив, а два знак.

Зап. в марті, 1899, від Кузьми Лучкевича в Мшанци, Старом. пов.

448. *Півтора кія.*

Посварив ся Німець з хлопом. А хлоп дуже розлютив ся, тай як молотив на тоці, так хопив ціп, та як не опереже Німця. А той у крик:

— Ну, ти кльоп, за що ти мене бєш в півтора кия?

Зап. І. Франко в Нагуєвичах, Дрогобицького пов.

449. *Порада.*

Прийшли хлопи до Німця адвоката, щоби їм зробив скаргу на пана. Стали, тай оповідають йому, як їх пан кривдить. А Німець слухає їх, та все приговорює:

— Bitte, bitte!

А хлопи гадали собі, що він каже їм: бийте, бийте! Тай як тото вчули, то вернувши в село сказали цілій громаді, що пан велів бити. Ну, не довго чекали на приключку, вчепили десь пана в руки, дали йому такого духа з'їсти, що пан ледво живий став. Заскаржив їх пан до суду, а вони толкують ся:

— Ми лиш то робили, що нам пан адукат казав.

Покликали адвоката і аж тоді все вияснило ся.

Зап. Ів Франко в Дрогобичи.

450. *Шваб в лісї.*

Як я поїха́ло в ліс по трова — каже єден Шваб — то зацінало, каже, рупати осиковий дуп. А я сї дивю на осиковий дуп, а там вовк зозулю рає. А я, каже, взело тай зарупало сокиров в осиковий дуп по сами опух, тай само втікло до дому до зінцє Тай кажу: Тавай, зінько, вечеріти, по я слапий, напутив сї, по там в лісу вовк зозулю рав. Тав жінка вечеріти і я пішов спати. А жінка каже: Рай мене. А я кажу: Най тобі чорт пере; на, пери сопі само, та рай, по я сї напутив, як вовк зозулю рав. — А то було так: Як той Шваб поїхав в ліс, то увидів сову на дереві.

Зап. в жовтни, 1898, від П Петрова в Дрогобичи Володимир Левинський.

451. *Шваб з панчохами.*

Раз прийшов Шваб до їдної хати — а продавав панчохи. Була там господині сама, а чоловік в стодолї молотив. А вна його потрактувала, давала єму логаву, чир і капусту. Як відходив, то пішов до господарє, та му сї кланєв і казав: Цінкую вам, пані коспотар, ваші шінко трактовало мині цєпли чюр і троху лази і цєпли папісту! Як почув господар, та безголов Шваба ціпом! — А ви, пан коспотар, ще пете полтора кій? плакав Шваб.

Зап. в жовтни, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи, Волод. Левинський.

452. *Згуба.*

Приїхав Шваб урядник до села тай став у пана на ніч. Погостили його там, дали покій, ще й льокай пішов, щоби помогти йому розібрати ся. Зняв він з него чоботи, а в чоботах анї панчіх, анї онучок нема.

— Ов, — каже льокай, — а деж пан свої панчохи поділи?

А Швабисько дивить ся, ніби дивує ся.

— О, або нема?

— Та нема.

— А, зґубіль, зґубіль, — відповів Шваб.

Зап. в Дулїбах, Стрийського нов. І. Франко.

453. *Швабські курцї.*

То вийшли Шваби на поли косити і кітюн забрали, а люльки забули. А далеко було до дому іти по люльки, а тїтюн був позавиваний в ґрубі папери. А вони хтїли курити, тай завивали кітюн в папери і так курили; то їм лїпши смакувало, якби з люльок. Хтось то в тїм сє довідав, ци папірнє, ци хто і казав робити такі папірки, щоби завивати кітюн і так курити. А нїм були папірки, то ще в пиред дзиґари були, али завивали в листки кітюнові — як типер куби, або баґаноси, а Шваби кітюну листками ни мали, кілько самий кришений до люльок.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

454. *Вас.*

Стояв вояк на вартї, а що сильний мороз був, він скочив до шинку напити ся горівки, аби розігріти ся трохи. Надійшов старший, ввидів, що вояка нема, зачекав, доки не вернув, приарештував його і завів до капітана. Вояк оправдує ся, як може, а на кінци каже: Тай перепрашию вас красно, що я так нехотячи зробив. А капітан питає: Вас, вас?

Та вас, вас перепрашию, пане капітан. Засудили вояка на арешт. Як відсидів і вернув до компанії, стали товариші випитувати його, як боронив ся. — Е, каже, булоби всьо добре, кобим був сказав капітанови „пан“, а я сказав „вас“, тай мене засудили.

Зап. 1899 у Львові від д. І. Франка.

455. Як Німці посували церкву.

То мали Німці церков. А близько була вулиці. А хто їхав то завше запинав о тоту церков. Але раз так пішов дощ. Німці не мали що в поли робити, тай кажут: Ходім, каже, церков посувати, аби не була близько вулиці. Зібрали сї богато Німців. Але ховско було, бо було болото, як се заперли о церков, то церков не посунули, але самі поховзли сї, тай го́рі-ца́пки повпадали. А їм сї вже здавало, що такой церков посунули.

Зап. в грудни, 1898, від Петрова в Дрогобичи, Волод. Левинський.

VII. ЖИДИ.

456. Чому декуди хрести при дорогах поломані?

Як ї́димо доро́гов, а по́при доро́гу стої́т бага́то христі́в камінних поло́маних. І диву́ют сє сюди, чо вони́ такі́ поло́мані. Єдні́ ка́жут, що від моро́зу тріскают; а дру́гі кажут, що як в по́ли люди ору́т, то плуга́ми вило́млюют, як обирта́ют. А то найбільши є то́го, що як сє жид вихре́щує і кіка́є від роди́ни у сьвіт, жиби́ го жиди́ ни замурдува́ли, а жиди́ тако́го жи́да догане́ют, то сє так мстє на тих христа́х, що як де при доро́зї здиблют, то ні́ґде́ єдно́го ни ли́шут цїло́го, ті́лько кида́ют в хрест е́нчим камі́нєм, або́ й де́ровом, би го поломи́ли. І ні́ґде́ єдно́го ни ли́шут цїло́го.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

457. Жид і злоді́й.

Був ориндар бога́тий, що мав бога́то ґрабіжів в комо́рі. А Їван залі́з вікно́м і тоти́ ґрабіжі виноси́в на двір. Ви́йшов жид до сіни́й тай зачу́в. Ка́жи: А хто там.

А Їван ка́жи: Ґазда́.

А жид ка́жи: А я що?

Пан.

Ну, ну. А що там ро́биш?

Даю това́рови дров.

А гу́сьом що?

Сі́на.

Ну, ну. А ни возьми́ там гро́ші зза ко́мина!

А Їван за гро́ші й ни знав. Ще взєв Їван і гро́ші і забрав що бу́ло і пішо́в, жи жид ни знав і хто.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. I. Ст. 227—228: Розумний батько. — Грінченко, Веселый оповидачъ Ч. 1: Розумни. — Календар Просьвіти на р. 1894. Ст. 107.

458. Чому?

— Іване — каже жид — дай гусьом сіна!

— А деж гуси сіно їдять!

— Ни, коли траву пасуть, то чому би сіна не могли їсти?

Тв. В. Навроцького т. I, ст. 57.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 62. Ч. 141: Гусы й сино.

459. Іван Пахно.

Їхав жидо́к доро́гов єдним коне́м і зди́бав хло́па. Пита́є го жидо́к? Як сє назива́єш?

Як то, то ни зна́єш, як я сє назива́ю?

Жидо́к: Ну як?

Їва́н Пахно́!

Щоби ти хтїв, аби ти минї́ пахни́в?

Тра минї́ ї́сти і пити і грішми заплати́ти.

І приві́з Їва́на аж до до́му. Каза́в си Їва́н вари́ти ка́шу і сушини́цї і дати риньский гро́ший: Як я ти ни напахню́, то ти всьо поплачу́! Як Їва́н жи́дови напахну́в — ка́жи жид Їва́нови: Панї ма́йстир, панї ма́йстир! втворі́т вікно́, най ви́йди пахно́! Нарештї жид ка́жи: Чу́єш Їва́н! Ни плати́, а́ли с ха́ти йди! Му́сів жид Їва́на с ха́ти ви́гнати бис пла́ти.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

460. Іван і Мошко.

Чуєте Іване, продайте менї...

Мужик перебиваючи: Слухай Мошку...

„А хто вам казав, що я Мошко?“

„А ти звідки знаєш, що я Іван?“

„Ну, — що хлоп — то Іван“.

А що жид — то Мошко“.

Зап. 1895 в Кобаках, Косівського пов. Гриць Зацерковний.

461. Шапка з Бучача.

Їхав жид раз в Бучи́чи, тай зди́бав сє с па́ном. Али мина́є єго́ вже, а ши́пки ни здойма́є. Пан роззло́стив сє — як то пан — тай пита́є жи́да: Ти сконд?

З Буча́ча, про́ши па́на.

А ча́пка сконд?

Та́кжи з Буча́ча! — Тай поі̂хав.

Зап. в січни, 1895, від тата Михайла, в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1870. Ст. 85.

462. *До Чорткова.*

А. Ї̂хав жидо́к до Чортко́ва і забу́в, де і̂ди. Зди́бав єдно́го чолові́ка на доро́зї і пита́є: Де я і̂ду?

А чолові́к ка́жи: А хто тибе́ зна́є, де ти і̂диш.

Здиба́є дру́гого, так са́мо му ка́жи. Здиба́є тре́того. Де я і̂ду чолові́чи?

А чорт тебе́ зна́є, де ти і̂диш?

Ну, ну, я там і̂ду до Чортко́ва, до Чорткова. Вже вздовж доро́гов каза́в, аби́ ни забу́в.

Зап. в січни від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

463. *До Чорткова.*

Б. Єден жид пейсатий йшов до Чорткова. Але по дорозї, щоби не забув де йде, усе повтаряє до Чорткова, до Чорткова... аж нарештї щось замислив ся, перестав повтарети, тай забув, де йде. Ех вай мір! кричит жид, де я йду? аж торгає себе за пейса. Надходит просто на нього хлоп, тай питає: А жиде, де йдеш? Жид вивалив очи, тай не знає, що сказати. А чорт ма́тери твоїй! Не знаєш, жиде, де йдеш? — каже хлоп. Як тото жид учув, так зараз си нагадав „до Чорткова“. — До Чорткова, до Чорткова! каже жид, а бодайсте здорові були, що ми пригадали.

Зап. в липни, 1898, від Івана Мосяка в Дрогобичи, В. Левинський.

464. *Тлустощі.*

Ї̂хав пан з міста, з Клусто́го, а зди́бав па́на жид. Сконт пан е́две?

С Тлусте́ґо.

А як сї пан нази́ва?

Лойо́скі.

Ей вай, са́ми тлусто́щі.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

465. *У снї.*

Бідному жидови приснились раз червінцї. У снї сховав він їх під подушку. Прохопившись рано, глядить гроший, нема. Жаль зробилось жидови за грішми: Зле зробив я, думає, що поставив їх під подушку, лучше булоб зацїлити їх в кулак, тай держати сильно! Зажмурив проте очи, приложив голову до подушки, наставив руку, тай каже: Ану ще! — Удаючи, що спить, думав, на скоро йому другий раз гроші приснять ся, зараз їх в кулак ухопити.

Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 59.

466. *Жид із щупаком.*

Ходи́в єде́н жидо́к по́над во́ду і зла́пав ри́бу, щупака́. А щупак го вкусив за па́лиц, аш кров пішла с па́льцє. А він поста́вив на бе́рих і шука́в за но́жиком: Чика́й, пся кров соба́ча, бу́ду тибе́ рі́зати! А щупа́к сє ссу́нув і втїк в во́ду. А жидок ходи́в по́над во́ду тай кли́кав: Ко-ом, ко-ом фіш, си ништу́ ми́сир!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

467. *Миши.*

Купив собі раз дуже богатий жид село і зачав як пан дїдич лани засївати, сїна́ робити, горівку на винницях курити, та пива варити, воли на брагу ставляти: одним словом господарив собі як пан. Всьо господарство йшло йому добре — сам в кождий куточок заглянув, тай підстаростів вірних собі подобирав, самих жидків; лишень не міг порадити з проклятими мишами, що в гумнї та по засїках таку шкоду йому робили, що як возьмуть, було, стирту розбирати, то наш пан Абрам ходить як не свій, лиш поцмокує, то за бороду бере ся, то волосє рве.

Раз прибіг гуменний засапаний: Пане Абраме! нещастє — гумно погоріло, три стирти пшеницї попелом сїло! — А миши що? запитав борзо пан Абрам. — Та чорт і миши забрав! відказав гуменний. — Що погоріли? спитав пан Абрам витріщивши вочи. — Та погоріли, нїколи було утїкати — відповів гуменний. — То-то-то! Добре на них, на що псяюхи мою пшеницю жують!

Вінок Русинам на обжинки. Ч. II. 1847. Ст. 361—362.

468. *Му́ка.*

Сїдів жид на рога́тцї (шлябаньтї) і усе́ встава́й і лїга́й. Мо́вит: Не мо́жу ту выдулати ни́як, бо усе́ встава́й і лїга́й; жебы вже вста́в,

та вже бы єдно́ бы́ло, а ты уста́нь і лявь; ажебы вже лїг і не встав, то было́ бы лі́пше.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

469. Про Ротшільда.

В Віднюо богати́р той, пан, Ро́тшільд, справе́в баль і на той баль мав запроси́ти ці́сара. І ви́стилив той покі́й, де ма́ла бу́ти забава тота́, грішми, все голово́в ціса́рсков до гори́. Наколи́ прийшо́в ці́сар с свойов роди́нов на той баль, а принц єго́, Ру́дольф, поба́чив, що підло́га ви́стилина грішми; ни хоті́в вступити до поко́ю. Пита́ли єго́, чому́ він ни хо́чи вступи́ти. А він вітповів, жи ни бу́ди толо́чити по сво́го та́та голові́. І ни пішо́в, аж до́ки ни зібра́ли гро́ші.

Зап. в вересни, 1895, від ш. Ник. Даньковича в Пужниках, Буч. пов.

470. Як старий Ротшільд вмер.

Ба ни зна́ти, ци то пра́вда, що Ро́тшільд на гро́шох вмер? Та як? питаю. Та пішо́в до скле́пу[1]), де гро́ші мав і створи́в две́рі за собо́в, а цуґ як потєгну́в, замкну́в две́рі; а ключі́ бу́ли з дру́гого бо́ку. Він кричи́в там, кричи́в, аж загиб; а за ним шука́ли і ни могли́ знайти́. Аш по якімсь часї́ прихо́дет до скле́пу, а він ниживи́й.

Зап. в вересни, 1895, від ш. Ник. Даньковича в Пужниках, Буч. пов.

471. Лейба і Хаїм.

В єднім місьтї бу́ло два жиди́ і єде́н сє назива́в Ле́йба, а дру́гий Ха́їм. Ха́їм сє лиши́в в місьтї, а Ле́йба пішо́в на оре́нду на село́. При́їхав хлоп с то́го сила́, де той жид був на оре́ньдї. Пита́є сє Ха́їм: Що там мій брат ро́бит, Ле́йба?

А той хлоп ка́жи: Підно́сит сє.

Та, ка́жи, на чім сє підно́сит, на гро́ших, ци на худо́бі?

Нє, ка́жи, доли́нов жупа́н дре, а горов лата́є.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

472. Жидівська дитина.

Як прийшо́в тєшкий рік, тє́шко за хліб бу́ло, бідний жид і жиді́вка поме́рли з го́лоду, а їх ді́вчину взє́ли жиди́ і ви́годували так з ла́ски. А на дру́гий рік, як сє вроди́ло всїляки збіжи, то йшла жидї́вочка на око́писко і промове́ла:

---

[1]) Пивниці.

Вста́ньти та́тку,
Вста́ньти ма́мки,
Вже тота фасо́ле є,
Що се по ти́ках ве.

Она́ хті́ла, аби́ так, як хрущі, що на зи́му завмира́ют, а на лі́то ожива́ют.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

473. *Жидівська пімста.*

Було́ в єдні́м місци місто, називало сє До́тонд. А жит сиді́в в бу́тці при доро́зї, займа́в сє митом крайо́вим. А той сє жид з є́нчої сторони́ спрова́див там і за тото́ місто ни знав. Над'ї́здит пан і пита́є: Ве́ле бе́ньдзе стонд Дотонд?

Цо пан му́ві?

Ве́ле бе́ндзе стонд До́тонд?

Я пана не розу́мім, я́кось пан по ґлупе́му ґа́да.

Але пан взьон кія, тай жида кі́йом, кі́йом.

Ґвалт, пултше́ця мі́лї.

І пан поі́хав. Над'ї́здит пан дру́гий. Ве́ле бендзе стонд До́тонд?

Як для па́на, то пулто́ра мі́лї, а для тамте́ґи гунцвуте́ґи то пултше́ця, ве́льки, ве́льки пултше́це! За тото, що пан бив, тому за тото́ жид ми́лю причини́в, а то ни бу́ло, ті́лько півтора.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужпиках, Буч. пов.

474. *Жидівський наймит.*

Згоди́в сє Ївa̋н в жи́да служи́ти. І так єго́ жид згоди́в, що ни ма́є ніц Їва́н до робо́ти, кілько сиді́ти. А як прийшло́ на дру́гий день, як жиди́ повстава́ли ра́но і збуди́ли Їва́на і зачи́в сє жид Їва́ном пуслу́гувати: Їва́н, ви́чисьть чо́боти, а сам сєть собі! Їва́н, замити ко́ршму, а сам сєть собі! Кілько Їва́н ко́ршму замі́в: Їва́н, ви́мити са́джу с ко́мина, а сам сєть собі! Їва́ни, нарубa̋й дров, а сам сєть собі! — Так всіля́ку робо́ту згаду́є: Їва́н, наноси́ по́вну бо́чку води́, а сам сєть собі! Їва́н, ви́кинь кіт на під, а сам сєть собі! Їва́н, наріш коне́ви сі́чки, а сам сєть собі! Їва́н, запрігай, поі́димо; се́диш собі, бу́диш ї́хав. — Запріг Їва́н, ї́дуть ко́ні, ни хтє тєгну́ти. Їва́н віс пха́є, ко́ні бє; змучив сє гірши, як ко́ло якої робо́ти. Повирну́в Іва́н з дале́кої доро́ги до до́му, заста́вили знов жиди́, жиби́ приніс ка́пка вода́ А жиби́ була ка́пка вода́ в анталці, то тра обирну́ти хоць де́сіть раз. І постуѓує сє: Їва́н, йди́ но ти там, то там, урубa̋й дров знов вили́ку ку́пу. — І Їва́н роби́в як ці́лий день, так і ці́лу ніч, а все цибу́льні пани́ каза́ли, аби́ по ро-

боті сів собі. І по роботі ни було ніколи, аж доки се Їван ни вітправив віт жидів і ни пішов далї.

Зап в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ч. 17: Жыдивськи наймы. — Календар Просьвіти па р. 1894. Ст. 107–108.

475. *Жидівський приказ.*

Кажи жид: Їван, заїзди!

Я ще ни запрігав.

Впиред заїзди, потому запріжеш.

Затєгнув Їван порожний віз пирид двері. Виходє жиди сїдати, а коний нима. Давай, Їван, конї!

Привів Їван конї. А куда поїдемо?

Жид єму показав: Тида і тида (на дві руки). Їван запріг єдного коне до дишлє, а другого до розвори, єдного туда, другого туда.

Ну, Їван, як будемо їхати? Єден кінь тєгни туда, другий туда. Вже тілько туда поїдемо. Запрігай кінь до купи.

Запріг Їван і поїхав.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

476. *Вовк пан.*

Пішов жид з міста до сила, тай купив кузу. Як ї вів с сила до міста, а вовк сидів на дорозї, вже на ню чикав, бо хтів ї зьвісти. Коза як почула вовка, тай цупала ногов; а жид кажи: Панї коза, забий тото погани вовк! А коза знов ногов: Цуп. А жит кажи: Панї коза, забий тото погани вовк! Али вовк на тото ни вважиє, чим рас сє приближиє. А як вхопив кузу і дре, а жит тогди кузу лишив, а сам втікав, бо бояв сє, аби ще єго вовк ни роздер. Кажи жид: А видиш га, казав єм ни зачіпай погани коза, ни став сє до пап вовк, бо буди пан вовк тибе роздирати! Вже тогди до вовка казав пан, бо бояв сє, аби ще єго ни вдогонив.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

477. *Відвага.*

Єден жид мав цапа, тай росповідав Їванови, як єго цап був душчий від вовка. Кажи: Чуєш, Івани, як прийшло вовк, як сє взєло в моєм цапом обіймати, як сє взєло цїлювати! Али кільки оно в мени було, той цап, тай ни знало, як я сє називаю; а як прийшло вовк, то воно тогди зачило кликати мине. Кажи: Абрам — Гер-шки-и! Али мої тати, нїроки, такі були биспечні, як стали в вікно с коромислом, тай все ка-

жут: Цап, скік, ни дай сє! І знáєти, нáши цап бýло дýщи. З нáшого цап лишúло сє рóги і нóги, а з вóвка áпї ширстúни!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 227—228: Жид і коза. — Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 99. Ч. 214: Добра коза.

478. Вовки.

Ішов жид подорожний і так зближає сї, зобачив парубків, що на поли косили гречку. Як зобачив їх, і так сї вже боїт, знає добре, жи єго будут зачіпати, такого бідного жида. Але подумав собі: Вони мене конечне будут зачіпати. Як то жид перебіглий у своїм тальмутї такім, як би то католика здурити, чим-би то підійти єго. Але подумав собі так: Я їх здуру, що я видїв багато вовків, і тим їх збаламучу. — І приходит блиско них, а вони вже сї дивлять на него — в великім страху був. Він прийшов, як уже зближив сї і каже: Помагай Бі вам, парубочки! Що робите? Гречки косите? Покиньте гречки косити, ходїт зо мною вовки бити! — А деш тотї вовки? — А там при долинї. — Богато тих вовків було? — Бі-ме Бо, жи видїв-їм сорок! — А вони кажут: Гій, ти дурний жиде! Де ти видїв сорок вовків! — Нї нехай ни буди ни на моїм, ни на вашім, — видїв-им петь. — Ну, як-же вони виглядали? — питают сї парубки. — Мали очки як сїмічкі, зуби як шпилєчки, а фостик як петрушечкі, і робілї від дїркі до дїрки: піпі! піпіпі! — Гий, ти дурний жиде! Та то ни були вовки, то були миши! — Ни, шо я видїв, то вам кажу.

У Львові від кравця Полїкарпа Угорчака з Тисьмениції, Товмацького пов. в маю 1894 р. записав О. Роздїльський.

З Житя і Слова IV т. стр. 193—194.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 55—56. Ч. 126: Сто вовкивъ. — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 579. Ч. 64: Про Жида і вовків. — Календар Просьвіти на р. 1870. Ст. 85.

479. Жид і вовки.

Ішóв жид нóчив биз лїс і здúбав два пні і кричит: Тюй вовк, тюй вовк (ту вовкú, нíби то). Али вовкú ни боят сє, ни тїкáют, бо їх два. А я шипки на рожéн: Вас два й пас два, ни бóю сє. І стоя́в жид до днє. Рáно кáжи: Був нїч, а типéрка день, був вофк, а типéрка пень!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 46—47. Ч. 106: Жыдивськи страхи.

480. Жид стрілець.

Йшов еден жид кравець з своїм челядником через ліс. В тім на їх нещісте ввиділи вовка. Той сї настрашив і той сї настрашив. Але жид, яко кравець, мав при собі звичайно локоть, ножиції. Ни, ша, Мойше, каже старий жид: Jak pan bug dopuśczi, to z kijów wypuśczi; кік Мойше! тай наставив локоть до вовка. А в тій самій хвили цилював лїсничий з за дерева до того вовка. Ну, жид наставив, тай пук і вовк впав від лїсничої кулї на землю. — Ny — zejsty Mojsze, kik, jak pan bug dopuśczi, to z kijów wypuśczi.

Зап. в жовтни, 1898. від І. Бориславського в Дрогобичи Вол. Левинський.

481. Лис в жида.

На Антонє́ґо ту пра́зник. Ді́ти злапа́ли в той день ли́са молодо́го і прода́ли за 12 ґре́йцарів жи́дови. А він як купи́в і пусти́в его́ в бо́чку і ни накри́в. [Бочка стояла в хатї через сїни]. А там сиді́ли гу́си, ку́рка на ка́чичих я́йцях і ку́рита бу́ли малі́, а́ли вже без кво́чки. А лис биз день сиді́в в бо́чці і ни вилазе́в. Жид собі мислив, жи він та́кі ни ви́лїзи з бо́чки. А він в ночи́ ви́лїз, тай подуси́в ку́рита, гу́сїта; ку́рка ви́литїла на ша́фу, гу́ска на пец, а ка́чіта мале́нькі, що лі́зли в яє́ц, поги́нули. Жид встав ра́но — що тогди́ роби́ти? Ви́пустив гу́ску на двір, гу́ска ґиґає, а жид: Ай вай, що я зроби́в? І продав то́го ли́са дру́гим жида́м міски́м. А жиди́ як ї́хали до до́му, тай ще вступи́ли по доро́зї тилє́ купи́ти — а ли́са лиши́ли на во́зї, в коро́пцї приве́заного. А малї́ хло́пцї придиви́ли сє, жи лис в коро́пцї, відрі́зали ли́са і він втік. Жиди́ прихо́дєт до коро́пки, а она порожна́. Ни ма́ли що зроби́ти, бо ни зна́ли, що з ли́сом ста́ло сє і пої́хали.

Зап. в вересни, 1895, від мами Василини в Пужниках, Буч. пов.

482. Жидівські і руські сьвята.

А. Ішо́в хлоп ж жи́дом доро́гов і зачи́ли сє рахува́ти, хто більши сьвит ма́є, ци жид, ци хлоп. І жит хло́пови ми́кав по волоско́ви з голови́; кілько в року́ сьвит, ті́лько жид ви́мкнув хло́пови волосків. А хлоп як зла́пав жи́да за пейс, то відорва́в зї всім, ш шкі́ров.

А жит ка́жи: Ґвавт, в нас кілько сьвит нима.

А хлоп ему́ ка́жи: Кілько в нас є сьвит, кілько я собі вовьму́, во́лосів, а що сє ли́шит, то я тобі, житку, наза́д відда́м!

А на що жи́дови пе́йса, як хлоп вже відорва́в?

Записано в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

483. *У кого більше сьвят.*

Б. Жид с хлопом поперечили сї, у кого більше сьвєт, у жидів, ци у Русинів.

— Слухай, Іване, — каже жид, — кілько у нас є сьвєт, тілько я тобі волосків з голови вимкну.

— Добре, — каже Іван, — а я тобі так само, кілько є у нас.

Почав жид рахувати.

— У нас є Судний день, то раз! Трубки, то два! Кучки, то три! Гамана, то штири! Пейсах, то пять! Зелені сьвєта, то шість.

— Ну, далї! — каже хлоп.

— Що далї? А у вас хиба більше?

— Ну, у нас є перше Різдво, то раз! Друге воскресенє, то два! Тай так вичислює далї по одному, по одному, і за кождим жидови один волосок мик! А далї сприкрило ся йому, тай каже:

— А потім є трох сьвєтих! А потім є сорок сьвєтих! А нарештї є всїх сьвєтих!

Тай за тим словом як ухопит жида обома руками за пейси, як торгне з усеї сили — чисто вирвав.

Зап. в Нагуєвичах, Дрогобицького пов. Ів. Франко.

Паралелї: Порів. ч. 382 сього тому.

484. *Осиковий граб.*

Післа́в жит хло́па в лї́с, аби́ му купи́в грабо́вих дров, а він єму́ купи́в оси́кових та́нчи, а гро́ший тро́ха схова́в собі́. Пита́є сє жит: Що то за дрова́? як хлоп привіз.

А хлоп єму́ ка́жи: То оси́ковий граб.

Пита́є сє жид Їва́на: Ци я таки́й мо́цний, ци граб таки́й слаби́й? Я пе́рши як руба́в, то я соки́ру до гра́ба, а соки́ра від гра́ба; а оси́ковий граб що втєв, то пиритє́в. — То мнєхке́ де́риво, то до́бри му бу́ло руба́ти! — Оси́ковий граб само́ гори́т, само́ ду́є; само́ собі́ во́ду но́сит! — А то були сирі́ дрова́, та з них ка́пало.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

485. *Пішки.*

В Язьлївци мав хлоп конє́ єдно́го, а жид мав конє́ дру́гого і запрігли́ обо́х до єдно́го воза, поі́хали до Бучи́чи. Як жиді́вский кінь осла́б, а хлоп єго́ ви́пріг, аби́ йшов за во́зом ду́рно. А жит с хло́пом свари́в сє: Ну то твій, хло́пи, кінь буде́ ї́хав, а мій пішки йшов?

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Zbiór wiad. do antr. kr. T. VIII (3). Ст. 236: Жид і коняка.

486. *Що жид, то злодїй.*

Продáв чоловíк волú, вúйшов за мíсто і сїв си на пáку піт крáйний дім. Вздрів жидóк в нéго грóші, áли нїяк відобрáти. Взєв си жидóк кáмінь і лїскóвих горíхів і цьвúків і товк на пáцї горíхи. Прикигнýв до сéби хлóпский кужух і прибúв цьвúком кужýх до пáки. Як сє хлоп обглєдáв, то він товк горíхи, а як нє, то бив цьвúки в кужýх. Вхóпив жидóк грóші в хлóпа і дáлї тїкати. Хлоп сє схóпив єгó вдоганéти і за хлóпом кигнýла сє пáка, що бýла прибúта цьвúками до кужухá. А хлоп роздєгнýв сє, кужýх лишúв, житкá дáлї доганéти. І житка ни вдогонúв, а як сє вирнýв, то й кужýха не застáв. Прийшóв хлоп до дóму биз грóший і биз кужýха.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралєлї: Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 60—61.

487. *Жид на секвестрациї.*

В Базари[1]) жит прийшóв на сиквистрáцию, а ґáзди виносúли всї рíчи в силó, лишé лишúли сáло і образú, чо жид ни вживáє. Прихóдит жид до хáти: Що, жúтку, вóзьмиш, холú нимá лишé сáло?

Най будé й сáло,
Кобú за моé стáло.

Більши нима нїчо, лишé на сьтїнї Біг.

Най будé й Біг.
Кобú я взєтú міг!

І забрав жид і пішóв до дóму.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

488. *Як жид відправляв сабаш.*

Жит сáбаш вітправєв:

Ни родú минé, Бóжи, нї конéм, нї волóм,
Бо буди бив хлоп звéрхи колóм.
Родú минé, Бóжи, жúдом Абрамким,
Абú я сидїв в склéнї за крáмким.
Гриць минї вúнин, Штифáн минї вúнин,
А Ївáн кобú минї віддáв,
Я би дóбрий сáбаш мав.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралєлї: Zbiór wiadomości do Antrop. krajowej. T. XI (3). Ст. 73.

---

[1]) Село Чортків. пов.

489. *Музикальний жид.*

Ніс жидо́к цимба́ли, а ни знав на них гра́ти. Здибав го пан і питає: Сконт ти, жи́дзе?

Я з Варша́ви.

Цо там не́сеш?

Цимба́лї!

За́ґрай жи́дзе.

Са́баш па́нї.

Кием жи́да.

Зараз па́нї. І взєв єдно́в руко́в за єде́н пейс, а дру́гов руков за дру́гий пейс і зачи́в єму́ гра́ти на пи́сок: Ей вай, ей вай.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

490. *Пяна жидівочка.*

Як єдна́ жидівочка каза́ла: Мій та́ти як сє віддава́в, а ма́ми сє жини́в, то шти́ри види́лї музи́ки гра́ли, а ха́та с сьті́нами так сє крути́в, а по́сьтіль так пітска́кував, що я кричи́в ґвавт. А то она́ пя́на бу́ла, як сє та́то дру́гий раз жини́в.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького нов.

491. *Втрафила.*

На пиридмісьтю була́ єдна́ жидівка, тай скли́кала хло́пські дівки́ на вичирни́цї, аби́ йшли до не́ї піри де́рти. Чу́єти, дівки́, ході́т до ме́ни піри де́рти; ма́ма вари́ли хлїб, вогирки́, квасне́ молоко́. Ни каза́ла, жи зла́годила, а́ли жи вари́ли.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

492. *Кожушина з ухами.*

А. Каза́ла жінка до жидівки: Прийді́т до ме́ни, дам вам сливо́к, а́ли тогди́, як ґазди́ ни бу́ди до́ма, бо ґазда́, як йде ора́ти, то бире́ с собо́в і пса, а як би пес був в до́ма, то́би вас міх покуса́ти. Жиді́вка на тото́ ни зважи́ла, а́ли такі йшла. Ка́жи жидівка: Ґазди́ни, ґазди́ни! а є ваші сливки́ до́ма?

А є, ка́жи, є.

А деж вони́?

Ка́жи: На сли́вцї.

А я забу́ла, а де пес?

Ка́жи: Пішо́в в по́ли!

А він чо пішо́в в по́ли?

Пішо́в за плу́гом.

Я ще ни ви́ділa, аби́ пес ходи́в за плу́гом. Ґазда́ хо́дит, а пес не.

Ка́жи ґазди́не: Тай пес хо́дит, збира́є хробаки́ в борозьді́.

А тото́ що на при́спі лижи́т?

То кожушипа.

А кожуши́на ма́є ву́ха?

Али пес сє схо́пив, тай жиді́вку куса́є; а жидівка кричи́т: Аціба, аціба кожушині, аціба псявюха, а кожуши́на ма́є ву́ха? Ле́дво сє жиді́вка до ха́ти вхо́пила.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

493. *Аціба, кожух!*

Б. Приходит жид до ґосподаре, якусь оруду мав, тай питає в далека:

— Іване, Іване, а ци дома ваш пес?

— Нема, нема, — каже ґосподині, — пішов у поле.

— А що воно там робит?

— За плугом ходит.

— Ов! А то що онде на приспі?

— Та то кожух.

— А пес, що лежев на приспі, почув жидів голос, та до него. А жид зо страху кричит:

— Аціба, кожух! Аціба, кожух!

Зап. Ів. Франко в Нагуєвичах, Дрогобицького пов.

494. *Чому кожух мав уха?*

В. Приходит раз жид пейсатий до ґоя-хлопа, тай увидів пса на приспі перед хатов.

— Цюєш Микето, а що то таке сидит вон на приспі? питає жид ґоя.

Та не видиш пся веро, що то кожух!

— А цьому він має вуха? запитав жид.

Зап. в падолисті, 1898, від батька в Дрогобичи, Вол. Левинський.

495. *Жидівська блоха.*

Прийшо́в жид до па́на аж до поко́ю, щоби́ там щось в па́на збі́жи купи́ти. І лі́зла по жи́дови пове́рхи вош.

А пан ка́жи: Жи́дзі, лі́зе по то́бі вош.

А жид вітповіда́є: Не, па́не, то блоха́.

А пан ка́жи: А че́ґож во́на бя́ла?
Бо ми її́ з біли́знов пра́лї.
А че́ґож во́на пла́ска?
Бо ми на нї спа́лї.
А че́ґож вона сорока́та?
Бо я її́ назначи́лї. Ві пан, і та поду́шка стої висо́ко, а як сє на не́й поло́жиць спаць, то во́на сє спла́щи; так і та веш.

Зап. в цьвітни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: С. Руданський, Твори. Т. І. Ст. 63—64: Рсhla.

496. Хлоп і хусит.

Ішов раз хусит понад саму фосу з ґешефтом до міста. А єму напротїв йде аккурат хлоп в сїрацї, тай не знає про нїщо: Йде, тай йде. Тай зрівнали сї, але хлоп кречний уступив сї жидови, та ступив до фоси. Хусит як зацєв плювати, як зацєв проклинати, то взєв, тай завернув сї назад в село.

Зап. в падолистї, 1898, від Колодїя в Дрогобичи, Володимир Левиньский.

497. Як вмерлий жид ожив

Найми́в сє хло́п в жиді́в, щоби́ в ночи́ відвести жи́да вмирло́го на воко́писко. І постили́ли вире́ту і поста́вили на віз жи́да; бо в жиді́в таки́й звичай, жи ни кладу́т в тру́нву, ті́лько так. — То бу́ла вире́та вили́ка, що коне́ц дїстава́в аж до ко́лиса. А як сє замота́в коне́ц вире́ти на ко́лисо і так скигну́ло вире́ту, що аж жи́да вмирло́го посади́ло си́дєчи; а то ни дале́ко сила́ бу́ло. Хлоп обглєда́є сє с фіри, а жит сиди́т. А він зо страхи ско́чив і втїк віт фі́ри до сила́. А ї́хав с тим фірманом і живи́й жид. І обглє́нув сє жид наза́д, чо хлоп втїк віт фіри; а як вздрів, що вмерли́й жит сиди́т, то й сам втїка́в до сила биз ду́ха. І розголоси́ли по силу́, жи вмирли́й жит ожи́в. Али так сє бо́яли, що і цїла грома́да до вмирло́го бояла сє доступи́ти. Али прихо́дє до не́го ра́но і ди́вє сє, а жит та́кі сиди́т. Приступи́ли до во́за, розмота́ли вире́ту і поста́вили жи́да на віз як сє нале́жит і аш тогди́ ви́вивли жи́да с сила́ на око́писко.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

498. Команда.

Як жид зістав капральом і зицирує рекрута:
— Як я тобі сказю: Links kik! то аби ти воко стало, як той ґудзик!

Зап 1880, від Фр. Батовського з Ценева, Коломийського пов. Ів. Франко.

З Житя і Слова IV т., ст. 191.

499. Ощадна жидівка.

У Биремнєнах ориндарка приймила слугу, ачи ни давала з него шматє прати в сило і сама ни оппирала І в нім розмножила сє дужи дробина. А він взєв стибло груби, напхав повни і кинув на її посьтіль. Она як легла спати, стибло сє раскололо і воши всї вилїзли. А она другий день, куди ходила, чіхала сє і все казала. Ай вай мір! А Їван кажи: Мір, ни мір, то повним стибло напхав і кинув на посьтїль.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

500. Бійка.

То раз хвалит сї жид перед людьми в коршмі:

— А то ми сї міцно били с тим дурне Іван!

— А хто кого вібив?

— Ни, та я Івана вібив. Він на мене люшню то положит, то підойме, то положит то підойме, а я єго капелюхом, капелюхом, капелюхом!

Зап. 1880, від Фр. Батовського з Ценева, Коломийського пов. Ів. Франко.

З Житя і Слова т. IV, ст. 191.

Паралелї: Zbiór wiad. do antr. kr. T. VIII (3). Ст. 236: Жид чванливий. — Грінченко, Веселый оповидачъ. Ч. 18: Лытвинъ. — Календар Просьвіти на р. 1881. Ст. 78.

501. Сам порадив.

Вкрав Їван в жида котел міденний виликий, що жид в нім грів воду, аби шматє прати, повідла смажити — і сховав котел десь там в рові; али го мислив назат принести, бо таку річ, ягби виніс хлоп на місто, тоби каждий спитав: Де ти єго взєв? І ходит жит по коршмі і жилує за свойов шкодов. Кажи жит: Ай кітлик, мій, кітлик, а деш ти сє подів?

А Їван вітзиває сє: Ни журіт сє, нє, таку річ то ни буде мав де подіти, то вам назат принисе.

А жит кажи: Ей де принеси; він набе повний зимлї і пириверни до гори дном і порубає сокиров, аби гук ни йшов і виносит по кавалку до міста і випродасьть, бо мідені кавалки здаде сє.

А Їван кажи: Коли так, то ви єго видіти вже ни будити.

І порадив жит Ївана, як сє має застусувати, а Їван по кавалку випродав і ни приніс назад.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 346—349. Ч. 1. — Календар Просьвіти на р. 1881. Ст. 78.

502. *Мудрий рабін.*

Раз втóпило сє кóло Тирнóполє три паньнї: Дві христия́нки, єдна́ жидї́вка і всї три так до сéби подї́бнї, жи ни мóжна їх роспізна́ти. Якóсь знайшли́ їх в водї́, а́ли ни могли́ їх похова́ти а́нї на цви́нтари, а́нї на окóписку, бо ни зна́ли, котра́ жидї́вка. Али в Чóрткові є ду́жи му́дрий ра́бін; він каза́в, аби́ до нéго привéзли всї три панни́, а він пізна́є, котра́ жидї́вка. Привéзли і – пізна́в. Али так: Він пхав кóждї па́лиц в задóк і нюхав: Пéрша і дру́га були́ християнки́, трéта жидї́вка, бо чу́ти булó палиц цибу́льков.

Зап. в сїчни 1895 від тата Михайла в Пужниках, Бучацького пов.

503. *Не треба.*

То як жиди дуже мерли в холєру, то найняли собі хлопа Івана копати діл. Кае: „Ми тобі тілько а тілько грошей, лиш як ми принесем жида ховати, ти кричи: Не треба, не треба!“ Ну, добре. Іван гроші взяв, заніс до дому, понакупляв там жінції, дітьом, чого треба, випив собі, тай іде на окописко. Аж ту жиди несут жида. А Іван уже вперед собі вибрав пляц, куди тїкати. Надносят до хвіртки, а мій Іван кричит: „Давай більше, давай більше!“ Жиди тамтого вмерлого покинули, та за ним, за ним, — але де його! І гроші пропали і так не було, як жидам хтїло ся.

Зап. 1877, від Михайла Теслюка з Батятич, Жовківського пов, Ів. Франко.

З Житя і Слова т. IV, ст. 191.

504. *Горівка.*

Єдéн пан ви́найми́в жи́дови орéнду. І ходи́в жид до па́на і скаржив сє, що ни хтє горíвку лю́ди бра́ти, що він ни ма́є жа́дного зарíнку. А пан каза́в: Дава́й горíвку мóцну на два́цїть пєть ґра́дів, то лю́ди бу́дут бра́ти. А орендáр каза́в па́нови жи: Я даю́ горíвку мóцну. А хтїв сє пан прикона́ти і післа́в слугу́, щоби́ прини́с горíвки. Али каза́в пан слузї́, щоби́ ни признава́в сє, що бирé для па́на, а́ли аби́ каза́в, що він бирé собі. Як прини́с слуга́ горíвку, пан горíвку зґрадува́в, то горíвка трима́ла 17 гра́дів. І казав пан пода́ти си зи́мної води́, зґрадува́в вóду, то так горíвка була́ за мóцна, як вода́ за зи́мна. А як прийшóв ориндáр до па́на, то пан зачи́в ганьби́ти ориндари́ за слабу́ горíвку, що продаé лю́дим. А як здибав ориндáр туту слугу́, що бра́ла горíвку і зачи́в гань-

би́ти: Чуму́ ти ни сказа́в, що то па́нови горі́вка? Я би був дав мо́цної. А слуга́ вітповіда́є: На що па́нови мо́цної горі́вки, як пан ма́є свую́ в ґура́льни муцні́щу, як твоя́? Пан на того́ взєв горі́вку, щоби́ сє пирикона́в в твої́ пра́вді, як ти фальшу́єш люди́й.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

505. *Питаня.*

А чому жид-хусит носит бороду? питає сї раз хлоп хлопа.

Ну, чому: Щоби не збанкрутував.

Добре, каже другий. Тепер я тобі дам питанє:

Чому жид хусит носит бекешу?

Не знаю! каже перший.

Ну, то я ти скажу: Бо ходит без порток.

Зап. в падолистї 1898, від Колодїя в Дрогобичи, Волод. Левинський.

506. *Клоче.*

А. В єдно́го ґоспо́дари був жид на сьвити́й ве́чир і ви́дів, як в єдні́м горшку́ вари́ло сє кло́чи. А то були́ грушки́, накри́ті кло́чим, аби́ сє ни припалили. Як засі́ли до вичє́рі, ї́дє́ єдну́ потра́ву, дру́гу, ба й встают вже. Жид ди́вит сє, ди́вит, тай ка́жи: Ну, я ви́дів, як ви вари́ли кло́чи, а чому́ ни їсте?

Зап. в сїчни 1895, від тата Михайла в Пужниках, Бучацького пов.

507. *Кляки.*

Б. Прийшов жид подорожний до ґазди. А то було на сьвятий вечір. Жид сидит собі на лаві, дивит ся, що варят, печут, ладят на вечеру. Прийшов вечір, посїдали всї за стіл, вечеряют. Жид собі осібно в кутику, — дали й єму дещо їсти. Повечеряли, вже йдут спати, а жид повідає:

— Слухайте, ґосподару! Все ладно, файно у вас, подобало ми ся, лиш одно ми дивно. Видів єм, як єсте всьо їли, що було наварено, лиш одногом не видів. Як варили сушінє, то з ним разом і кляки варили ся. А коли ви тї кляки їли, тогом не видів.

Зап. 1886 від Гринька Мартиняка в Ракові, Золочівського пов. Т. Терлецький. З Житя і Слова т. IV, ст. 191.

508. *Жидівський проклін.*

А як жид дещо торгує, то клине сї:

Видите, ґаздо, як то нї пгавда, то аби ми цї (показує на хлопові), цї, цї очи вікапали!

Зап. 1880, в Коломиї Ів. Франко.

509. *Трефний хлїб.*

Єде́н подоро́жний ночува́в в жиді́в в ко́ршмі, що стоя́ла на по́ли. То сє ді́яло зимово́в поро́в. На дворі́ була завиру́ха вили́ка, до кирни́ці було́ дале́ко, а жиді́вка ма́ла рощине́ти хліб на про́даж ґля людий гостинни́х. Ни ма́ла води́ і рощине́ла на тім ку́пили. Подоро́жний придиви́в сє і росказа́в людем: Ни ду́рно жиди́ назива́ют, жи прода́жний хліп трафни́й!

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

510. *Палиця.*

То єден жид прийшов до корчми Мав красну палицю. Але два хлопи сиділо в коршмі і так каже: Диви сї, де вітова палиці! Тай питає жида: Відки ви нашого віта палицю взєли? А жид сї ніц ни обізвав, як хусит не каже ніц, бо сї встрашив. Але приходит віт до корчми. А тоти хлопи кажут: Де ваші палиці? Тай тодий зачинают жида за палицю натїгати. А жид питає віта: Цюєте, панє віт, ваши тото палиці? Возьміт си, як ваші. Так каже, панове, добре! У нашім селї злодії обікрали костьол і тую палицю лишили, а люде дали ї минї, щоби я йшов в сьвіт; хто буде казати, що то єго палиці, той костів обікрав. Тодий віт зацєв на хлопів дуже крицєти. Зложили великі гроші, дали жидови ще, аби пішов гет, тай нічо не казав.

Зап. в січни 1899 від П. Петрова в Дрогобичи, Вол. Левинський.

511. *Жидівський рахунок.*

Взув Їван жиді́вскі чо́боти. Дові́дав сє жид, жи він в не́го взєв чо́боти запізва́в Їва́на до су́ду: Пита́в сє се́ндзя жи́да, що тоти́ чо́боти ва́ртости. Жид каза́в, жи дисе́тку. А Їва́н показа́в, жи то вже старі́ чо́боти, дра́ньтє. А се́ндзя пита́в, чому́ они́ куштують дисе́тку. А жид каза́в, жи шість ри́ньских пови́ми, три ри́ньскі пітшите́, то девєть, а де́сєть прищіпо́к по шу́сьці, то ціла дисе́тка. Ка́жи се́ньдзя: Як де́сіть прищіпо́к по шу́сьцї, то они́ ніц варта були́.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

512. *Іван і жид у віта.*

Пожи́чив Їван в жи́да гро́ші. Чика́в жид до́вгий чис, Їван ни віддава́в. Прихо́дит жид до Їва́на: Відда́й гро́ші!

А він єму́ ка́жи: За́втра.

Другий день прихо́дит жид. Він єму́ ка́жи: А ти чо ни́нї прийшо́в? Я ти каза́в за́втра.

І так все єму́ каза́в. Аш жид зла́пав Ї̈ва́на на доро́зї, аби́ хоць відби́ти свої́ гро́шї; і били сє: Той то́го, а той то́го, поспів. Запізва́в Ї̈ва́н до віта, жи єго́ жид наби́в. А він ка́жи: Прийдеш в ниді́лю до спра́ви і оба́ дїста́нити ка́ру.

Зди́бав жид Ї̈ва́на на доро́зї, ка́жи: Чу́єш, Ї̈ва́ни, а як ми сє бу́дим проси́ти?

Ка́жи Ї̈ван: Як тє бу́дут би́ти, а ти аби́с каза́в: Овва.

Як взє́ли жи́да би́ти, а жид все каза́в овва.

А віт ка́жи: Бий лі́пши, бо він ни чу́є.

Дїстав жит пєтнацїть бу́ків, аж ни міх вимавє́ти. А як Ї̈ва́на хтї́ли би́ти, як сє взєв проси́ти: Па́почку, та́точку — то му дарува́ли. А жит ка́жи: А пся кров соба́ча, а чому́ ти мині́ так ни каза́в каза́ти, як єс сам каза́в?

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

513. *Ой вай — по руськи.*

Служив єден жид в войску, тай сї питає їдного жовнїра Русина, що значит по руски: „Ой вай“. А той му каже: „Ой вай“, то по руски називає сє „овва“. Тай на тїм сї стало. Раз той жид діставав буки. Дают єму раз, два буком, а жид все кричит „овва“ за кождим разом. Дали єму двайцїть пєть. Таки ще того самого днє кличе капітан жида до себе тай каже: Що ти, жиде, будеш собі кпити, підеш на шпанґи. Ох вай, панє капітан — каже жид. Я сї питало, що значит по руски „ой вай“, а одно Русин казало минї, що „овва“. То я замість „ой вай“ крицєло „овва“.

Зап. в серпни, 1898, від Киндїя в Дрогобичи, Волод. Левиньский.

514. *Жид-крутар.*

Єде́н оринда́р оринду́ва́в припина́цїї і збідні́в. Пожи́чив в хло́па три со́тки і обіцє́в єму́ за проце́нт що ти́жнє ква́рту горі́вки і на́фти — давно́ був про́цент трети́й ґре́йцар; як пожи́чив дисє́тку, відда́в пєтна́цєть і гу́ску со́ли і сєрни́к. Обрахува́в жид за три ро́ки, що му ви́платив тих три сотки проце́нтом, тай му вже ни хтїв нїчо́ дати́. Пода́в хлоп жида до суду, а жид взєв тай ви́виртїв до́ма дї́ру́ в па́лици і звив папером тих три сотки і встроми́в в па́лицю, а зве́рхи закрути́в, аби́ ни ви́тко бу́ло. А як прийшли на те́рмін, каза́в се́ндзя жи́дови присега́ти. А жит ка́жи: Я присє́гну, али най той ґазда́ мою́ па́лицю потри́має, аби́ хто ни взєв. Ґазда́ трима́в па́лицю, а жит присє́г, жи му вітда́в гро́шї до рук. Жид ви́йшов з мі́ста бо́рши, а той хлоп при́лиши́в сє. І жид вмер на доро́зї, а хлоп ка́жи: Най хоть за тих три со́тки в нє́го па́лицю

во́зьму; взєв туту па́лицю і прині́с до до́му. Зачи́в сє пригледа́ти і розі́бра́в па́лицю. Ви́ймив тих три со́тки і так му сє вирнули єго́ гро́ші.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

515. *Як жид правував ся з Іваном за гроші.*

Вибира́в сє жид в доро́гу. Каза́в Їва́нови запрічи́ ко́ні до віска́. Взє́в с собов гроший до́сить і ни до́бри му бу́ло тоти́ гро́ші тримати в кише́ни, а він поста́вив в візок. А як ї́хав під гору́, Їван злїз і йшов з за́ду, а жид в гору́ гнав ко́нї. Той візо́к був дранти́вий, тай гро́ші впа́ли; а Їван йшов з за́ду, тай найшо́в і схова́в до́бри. Прийшли́ до до́му і: Віддай, Їван, гроші, щос найшо́в.

Їва́н ка́жи: Ни пра́вда, я ни найшо́в гро́ший жа́дних.

Ходи́, Їва́н, до су́ду. Ска́жиш, жи: Візок штук, гро́шики пук, а ти, Їва́нку хап!

Ни хтїв Їва́н йти до су́ду. Дав Їва́нови ї́сти й пи́ти ста́тком. Як си Їва́н до́бри пітпи́в, ка́жи жид: Як прийде́ш, Їва́нки, до су́ду, абис каза́в: Візок штук, гро́шики пук, а я Їва́нки хап!

Їван єму́ все вітповіда́є: Пук, хап!

Нїм прийщли́ пи́рид се́ндзього, то Їва́н сє ви́тверизив і нарозумі́в сє. Ну, Їва́нки, говори́ ту: І візо́к штук! Їва́н ка́жи, штук! Гро́шики пук. Їва́н ка́жи: Пук! А ти, Їва́нки, хап! А брешиш, жи́ди, ка́жи. Такой жи́дові гро́ші пропа́ли, ни відда́в.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралєлї: Zbiór wiad. do antr. kr. T. VIII (3) Ст. 237: Як Жид судив ся з мужиком у пана. — Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 223—226: Про Жида й наймита його Івана. — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 569—571. — И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 349—354. Ч. 2.

516. *Жид сьвідком.*

Запізвав Іван Гриця, що му голову провалив. Суд видав їм термін і візвав сьвідків.

Як то було, чи ти видїв, що Гриць сварив ся і бив Івана? питає судія жида, що був за сьвідка.

Я, проше ласкавосьці, то видїв. Вони ся не сварили, а голосно говорили; а потому поклав Гриць Іванови полїно на голову — але з чого потекла кров, чи з голови чи з полїна, то не можу допевне сказати.

Зап. 1883, в Сапогові, Борщ. пов. Д. Шимчук.

517. *Як жид різав з Івана мясо.*

Прийшов Іван до коршми і взяв кавалок мяса на запусти, а гроші, каже до жида, віддам тобі пізнійше, бо тепер не маю; а як вийде той термін що маю тобі віддати, то прийдеш і вріжеш собі з мене такий сам кавалок мяса! — Добре, каже жид. Прийшов термін віддавати гроші. Іван каже: Не маю, почекай мені, зароблю, то віддам. Ні, каже жид, ти преціњь казав, що можу собі врізати з теби тілько, щось взяв. Почали ся сварити, а нарешті кажут: Ну то їдьмо до цісара, най нас погодит! Запрагли шкапу з одним оком до біди[1]) і їдут до цісара. Приїхали, тай цісар питає, о що їм ходить. Та так, каже Іван, я взяв в жида кавалок мяса на запусти, а що грошей не мав, то казавим най почекає, то віддам, а як вийде термін, то може собі врізати в мене мяса; але я тілько так буцім говорив, а жид взяв то за правду і хоче різати тепер, як вийшов термін. Всї присутні аж за боки ся брали во сміху, а цісар казав їх вигнати, бо, каже, то якісь два дурні, чи що. Пошкандибали ся назад до дому. Ідуть они коло якогось пасовиска. Там було богацьо пастухів, що пасли череду товару та овець. Іван скинув шапку, та сказав Слава Богу, а жид і не кивнув головою. Зобачив то найстарший пастух, що то рей виводив між всіма, та каже: Ану, хлопці, притримайте того жида! Кинули ся пастухи до воза, та тягнуть жида, а той кричить: Вступіть ся від мене, бо я їздив до самого цісара. Що, каже старший пастух, до цісара? А то за чим? кажи. Взяв жид розказовати, а як скінчив, каже до него старший: Ну, бери ніж, будеш різав з Івана мясо. Але як вріжеш більше, як було, то то більше Іван з тебе потім вріже, а як менше, то що недостане, Іван вріже с тебе і доложить. Уважай, аби було в сам раз тілько, що він в тебе купив в однім кусьні. Жид поміркував, подумав, тай каже: Ні, не хочу нічого, ні мяса, ні грошей, всього відрічу ся, він вже мені ніц не винен. І поїхали до дому вже добрі з Іваном. Довідав ся потім цісар, як мудро розсудив їх пастух, тай покликав его до Відня на судію.

Мав він раз таку справу розсудити. Ішла раз перекупка і несла крупи, а йшов знов водяр, що називав ся Вітер; штуркнув еї відром і росипав крупи. Она за то заскаржила его перед суд. То тобі, каже судія, вітер росипав крупи (він думав що то той вітер, що віє)? А Вітер, прошу ясного судії. Він казав її завести до корабельників, котрі потребують вітру і казав їм скинути ся по пару нових і в такий спосіб перекупка могла собі знов закупити круп. Аж пізнійше довідав ся він, що то водяр називав ся Вітер.

Зап. в січни, 1891, від Павла Гураковського із Старого Збаража.

---

[1]) Віз на двох колесах.

518. Жид все на своє тягне.

Був єден оринда́р, купи́в собі́ млини́. Лі́тна пора́, йде він ве́чиром до до́му з млина́, али єму́ сє показа́ло, що бі́льший пан йде, як він, на до́вгім цибуху́ закури́в лю́льку. Йде він дру́гий ве́чир до млина́, закури́в собі́ лю́льку, ще́зби показа́в сє, що ще бі́льшу лю́льку закури́в. Али му́сів вже нучува́ти в млині́, боя́в сє йти до до́му. Прийшо́в до до́му, до ко́ршми, той оринда́р, є до́сить ґа́зьдїв в ко́ршмі. Питає сє: Як ту в вас ка́жут ґосподарі, як той вам біда́ пока́зує сє. А оде́н ка́жи: В нас сє сьпіва́є: „Іже хируви́ми та́йно“, тай так біда́ тїка́є. — А він ка́жи: Ну, ну, я вже зна́ю. — А дру́гий ка́жи: А як нє, то ка́жим: „Усякоє диха́ниє да хвали́т Го́спода“ як, біда́, прихо́дит в ночи́. — Жит ка́жи: Ну, ну, я ще типе́р лі́пши зна́ю! — Тре́тий ве́чир йде жид до млина́, а той знов му сє показа́в. А жид запу́див сє; що мав каза́ти, всяки диха́ніє хвали́т Господа, а він ка́жи: Бо́гу дє́кувати, що ми сє здиба́ли! Прибіг до до́му, тай ка́жи: Я єна́кши, пано́ви ґа́зди, каза́в; я що мав каза́ти іже хируві́ми та́йно, або́ як ви ка́жити, всяки диха́ніє хвали́т Бо́га, а я, ка́жи, напу́див сє, тай ка́жу: Бо́гу дє́кувати, що, ми сє здиба́ли. Тай так втїк. Всї господа́ри як сє вариго́тали, що па своє ки́гни. — Він ка́жи: Я тогди́ спуди́в сє був; скажі́т ви мині́ типе́р, панови ґосподари, як хто́ сє то́пит, котри́й сьвити́й найду́щи рату́є? Оде́н ка́жи: Сьвити́й Антонїй; а дру́гий ка́жи: Сьвити́й Никола́й: Отчи, сьвити́й Никола́ю, рату́й! — то сє пе́вно ни вто́пит. — Жит сказа́в: Ну, пано́ви ґа́зди; зна́ю, що о́тчи сьвити́й Никола́ю рату́й! — Оде́н раз загримі́ло, зачи́в дощ йти, жид лити́т на́голов до млина́, щоби́ ни затопи́ло збі́жи в млині́. Ту дощ впав сильни́й, впа́ла ду́жи сильна́ зли́ва; як сє с то́ї і с то́ї убо́чі всади́ла вода́, жит став на місто́к, кричи́т на ме́льника: Викига́й заставки́ най, йде вода́! — Нара́з прийшла́ ще бі́льша вода́, здойми́ла жи́дови мосто́к. Жит сє спу́див, що мав каза́ти: Сьвити́й о́тчи Никола́ю, рату́й мє! — а він ка́жи: Будь здоро́в сьвити́й Никола́ю, бо я вже гет ї́ду! Поїхав на нинїшний день! Та́кі жид на своє́ ки́гни.

Зап. в цьвітни, 1897, від Олекси Сеньчука з прізв Жильце в Коропци, Буч. п.

519. Жидівський промисл.

Єде́н жиді́вский та́то мав во́сьмиро дїти́й. А єго́ син був на Днїстрі́ пиривозником і пиривози́в биз Днїсте́р люди́й човно́м. І звіяв сє буйни́й ві́тир і чове́н пиривирнув, а жит сє втопи́в. І забра́в та́то і сво́го си́на дїти; мав сво́їх во́сьмиро, а си́нових було́ во́сьмиро, зара́зом було́ шісна́цєтиро. А хати́на бу́ла мала́ ни ма́ли сє де на лавка́х помісти́ти, а они́ посіда́ли на зе́млю; а то бу́ла хати́на мала́. Як прийшо́в хлоп,

пириступи́в бис порі́г і вже да́лї ни бу́ло де поступи́ти се. Як вздрів хлоп, що жидине́т так бага́то і ка́жи до старо́го: Що буде́ш роби́ти, що так бага́то дїти́й ма́єш?

А жид вітповіда́є: Гій, дурни́й хлоп, дай Бо́жи тї́лько дї́ти, що під гору́ камі́нє, а сьвіт вили́кий, то вони́ се розі́йду́т.

А той жид пішо́в в го́ри, а там бу́ло ду́жи багато спла́вів, а жит си гада́в, що їм ніхто́ ни зна́є раху́нку і найми́в шість Гуцу́лів і поста́вив по два на єде́н сплав і ви́правив їх плисти і каза́в пирид ни́ми, що він тоти́ спла́ви заплати́в. І вони́ поплили. А в коро́ткім чисї́ спла́ви обрахува́ли і дорахува́ли се, що їм три ни стає́. І здогони́ли жи́да і спла́ви відобра́ли. Засуди́ли жи́дови три мі́сецї кримі́налу. А в силї́ лю́ди ни зна́ли, де він се дів. А то се дї́яло в пору́ су́дного днє; і всї в силї́ говори́ли, що жи́да ви́рвало на сами́й су́дний день. А по трох мі́сецех жи́да повирну́ло. Пізьнї́щи дові́дали се, що жид сиді́в за провину.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

520. *Жидівський Месія.*

Єде́н Ба́ртко пожи́чив в Мо́шка петьсот ри́ньских і ни мав їх ві́тки відда́ти. І прийшо́в під вікно́ в ночи́, як Мо́шко спав і гово́рит: Мо́шки, Мо́шки, твоє́ Сурцї буде́ ма́ти Мися́ш! Встав дру́гий день Мо́шко і пішо́в по всїх фуси́тах і до само́го ра́біна і росказа́в, що се́ї ночи прийшо́в сам Біг і каза́в, що єго́ Су́ринї буде́ ма́ти Мися́ш. А ра́бін єму́ ка́жи: А чуму́ ти се ни запита́в, хто єму́ буде́ оте́ц?

Прийшла дру́га ніч, Мо́шко лєх спа́ти, а Ба́ртко знов прихо́дит і гово́рит: Мо́шки, Мо́шки, твоя́ Су́ринї бу́ди ма́ти Меся́ш.

А Мо́шко се пита́є: А хто єму́ буде́ оте́ц?

А Ба́ртко вітповіда́є: Ба́ртки швиц.

Прийшло дру́гий день, прийшо́в Мо́шко до Ба́ртка і про́сит єго́, аби́ йшов до єго́ Су́ринї, щось там з нев побала́кає. А Ба́ртко ні́би в рі́чи ни хо́чи. Кли́чи Ба́ртка і рабін і прихо́дит Мо́шко і про́сє єго́, аби́ він йшов до Су́ринї, вже му Мо́шко і пе́тьсот дару́є і бис три мі́сецї ї́сти і пи́ти і обіцє́є Ба́рткови заплати́ти, лише́ в ванькири́ аби́ пирибу́в с Су́ринив на розмо́ві. Мину́в яки́йсь чис, а Су́ринї ма́ла ді́вку. Всї жиди́ ґвавтува́ли, що я́кби був хло́пиц, то́би був Мися́ш, а так ді́вка, то ни буде́ нї́чо́ му́дрого. І взєв Мо́шко стрі́льбу́ і с то́ї зло́сти хтїв в Ба́ртка стрілє́ти, а́ли Су́ринї прибі́гла, тай стрі́льбу́ відобра́ла: Чо, та́ту, хо́чиш стрілє́ти, коли́ то ни він ви́нин, а́ли ти; було єго́ ни си́лувати!

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Zbiór wiad. do antr. kr. T. XI (3). Ст. 74. Ч. 22. — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 563. Ч. 53: Іван швець та Жиди (лише початок). — Сумцовъ: Разысканія въ области анекдотической литературы. Ст. 22.

521. *Як хлопи били жидів.*

Їхало двох хлопів: єден з Борислава, другий з Дрогобича, а кождий віз на возї пейсатого жида. Як сї зрівнали з возами, то жиди стали дещо до себе по свому говорити. Тодийка хлоп вмисне запєв возом о оси воза другого, тай зацєв бити жида бичівном: Ти злод'ю, парху! На що ти говорив до мого жида? А той другий хлоп як зацєв знов собі того першого жида: Ти, парху, каже, на щос говорив до мого жида? Тай так хлопи мудрі парєть добре обох жидів: Єден їдного, а другий другого. Жиди: Ґївальт! А як вони си погадали, що хлоп так тягне за своїм жидом, повитїгали гроші, тай кажут: Цюєте, цюєте! Не бийте бідного чоловіка, нате вам гроші! — Ну, розуміє сї; хлопи гроші взєли, тай в кулак сьміяли сї.

Зап. в вересни, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи Володимир Левинський.

Паралелї: Zbiór wiad. do antr. kr. T. VIII (3). Ст. 237: Жиди і мужик. — И. Рудченко, Народн. Южнор. сказки. Т. II. Ст. 193—194. III. — Ястребов, Матеріалы по этногр. новор. края. Ст. 182. Ч. 2: Мужики і Жиди.

522. *Іванова пісня.*

Один піяк, що вже пропив увесь свій маєток, приходит раз до коршми і просит арендаря, щоби єму поборґував горівки. Але жид видит, що нема єму на що борґувати, бо він нїчото не має, то й не хотїв дати єму горівки. Але той бідний хлописько бере ся на спосіб, каже:

— Та арендарю, дайже тої горівки! Я тобі щось красне засьпіваю!

Тай починає так:

Жид — пан, жид — пан,
А жидївка панї,
Жидинята — паненята,
А ми їх пiдданї.

Жид почувши таку підхлібну пісню, закликав єго перед ляду і дав єму півкватирок горівки.

— Ану, Іване, засьпівай іще!

Іван співає, а жид усе дає єму горівки.

Далї коли Іван уже добре собі підпив, то засьпівав з другого кінця:

Жид пес, жид пес,
А жидівка сука,
Жидинята як песята,
Не велика штука.

Учувши такі слова, жид витрутив Івана з коршми.

Зап. в Сапогові, Борщівського пов. Дмитро Шимчук.

З Житя і Слова IV т. Ст. 191 - 192.

Паралелї: Чубинскій: Труды. Т. II. Ст. 568—569. Ч. 54: Мужик і Жид.

523. *Жид і вояк.*

Йшов жо́внер з во́ська до до́му. А жидо́к ї́хав віско́м єдни́м коне́м. Ка́жи: Возьми́ мине́, жи́тку, на візо́к.

Я ни во́зьму.

Та чому́?

Бо мині́ се ни хо́чи.

Ка́жи жо́внер: Чика́й но, я щось ма́ю тво́му коне́ви сказа́ти.

То що таке́, я ни хо́чу чика́ти?

Злагодив си жо́внер напире́д сярчи́стої гу́пки і запали́в ї вогне́м. Що ма́єш каза́ти мо́му коне́ви, то кажи́!

Я був при во́ську при кони́, а той кінь восько́вий, а твій, жи́тку, кінь, то вони́ си бра́тї. Тамто́й кінь пирика́зував до тво́го, жиби́ я му щось ше́пнув. І взєв жо́внер коне́ви до ву́ха ні́би щось шепта́ти і впхав коне́ви гу́пку з вогне́м в ву́хо. А як конє до́бри припекло́ в ву́сї, як взєв кінь тіка́ти, то ни міг жидо́к стри́мати. Так жидо́к трима́в, аж кінь вашки́ пообрива́в. Як влеті́в в місто ми́жи горшки́, то всї ви́бив. Як обрахова́ли горшки́, то ни ви́старчив за то́є нї кінь, нї візо́к. Таки́м спо́собом сє коне́ позбу́в.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Zbiór wiad. do antr. kr. T. XI (3). Ст. 75. Ч. 5 і 6.

524. *Василянин.*

Був то в однім малім містечку дуже мудрий жид: Він був щось двайцять лїт шкільником, а такий, казали жиди, був мудрий, що чув, як трава росте. Він до нікого і говорити не хтів, лишень все в бублях гмирав. А було то тогдї, коли козак Ґонта — коли чували — Гумань вирізав; так розтягла ся козацькая воля по всїй Українї, що всюди жидів та ворогів губили та палили. От прийшла черга і на наше містечко; козаки розполошили жидову, дещо перерізали, дещо порозбігало

ся, а старійші згорнули ся до школи, замкнули ся, та взяли ся молити, бо коли тревога, то і жид до Бога. — Але найшли їх козаки в школї. Всї жиди, хто міг, поховали ся, що так тїсно було, як оселедцям в бочцї; лишень один Сруль шкільник, відправивши свої борухи, каже, що не боїть ся козаків і вийшов на улицю. Всї дивували ся, що він такий мудрий і відважний, тай дивлять ся вікнами за ним, що із того буде. Сруль собі поважно вийшов з книгою на улицю, походжує по улици попри школу і щось читає. Аж десь і уродили ся козаки, та до него: Колй жидовина! — А він підняв руку: Стійте, не колїть! — Козаки схаменули ся, та знов до него з грозою: Що ти за один? — А Сруль тихенько їм каже: Та, то, панове, добро пізнати, що я не жид. — А хтож ти такий? — Але, панове, усьміхаючись каже жид, та то добро пізнати, що я не жид; я Василіян з Почаєва. — А щож ти тут робиш? — От що порабляю: Походжаю, та ся Богу помоляю! — все ласкаво уговорює Сруль. — Та за кого молиш ся? запитав один козак. — Та за кого? За пана Ґонту, та за вельможних козаків панів. — А возьми ратище на песєго сина! обізвав ся один із купи козак. — А жид не порозумів тай каже: Але, але! І я кажу, радьте сє, аби добро було. — Тут його і козаки підняли на три списї к горі. Відтак школу підпалили, та всїх жидів як мух подушили.

Вінок Русинам на обжинки. II. 1847. Ст. 358—360.

525. *З динї лошак.*

А. Раз знов Іван повіз на ярмарок продавати диню. Прийшов знакомий жид і питає: Іване, а що то?

Іван каже: То кіньске яйце, — купи собі, — то будеш мав коня.

Жид питає: А щож на нему посадити?

Іван каже: От яку стару жидівку.

Жид купив яйце, приніс до дому і посадив свою матїр. Жидівка сиділа, аж диня надгнила трохи. Жид взяв диню, пішов під лїс, там лежали гиляки, він кинув там диню; а там спав заяць, зірвав ся і почав утїкати. Жид біг за заяцем і кричав: Сцьов, цьо-сцьов! Їхав якийсь пан і того зайця забив. Жид зачав кричати, що єму лоша застрілив. Пан мусїв жидови купити лоша і жид мав лоша.

Записав в цьвітни, 1895 р. від Семена Іванчука в Половім Яків Миколаєвич.

Паралелї: П. Кузьмичевскій, Тур. анекд. въ укр. народ. слов. Ст. 450—454. (Тут подана лїтература анекдота). — Етноґрафічний Збірник. Т. IV. Ст. 182—183. Ч. 4: Як Верховинець висиджував лошака. (Тут вказана також лїтература). — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 571—572. Ч. 56: Жиди та мужик. — В. Н. Добро-

вольскій, Смоленскій этногр. сборникъ. Т. І. Ст. 708—709. Ч. 19: Баринъ — яму мужикъ параів-лашадсй сабѣ изъ тыквъ высиживав.

526. З гарбуза лошак.

Б. Був собі хлоп і мав стару матїр. Взяв він гарбуз і казав матері сидїти на тім гарбузові, то висиди лоша. Пішов до коршми до жида і кае до него:

— Купи у мене, нибое, яйце! Моя мати сидит на нему і висиди тобі лоша, а має сидїти шість недїль. Али шкода минї — кае — меї матери, бо вона сї минї зісидить дуже на тім яйцї. Ти маєш свою матїр, купи у мени те яйце і твоя мати досиди решти і буди мати лоша.

А жид кае: — Алє, Іван, що ти хочеш за те яйце?

— Дурний жиде, дай минї пядесят ринских, то я тибі продам.

Дав жид пядесят ринских і взяв яйце те, посадив стару жидівку. Сидит стара на тім яйцї. Али сидїла вона мое з місяць, сидїла і другий, нима лошати... Взяв жид те яйце і пішов до лїса с тим яйцем і каже: До дїтькової матери, кину єго. Пядесят ринских нима і лошати ни буди!

Взяв жид те яйце, як бевхне до корча, а в тім корчі спав заяць, — як вирветь сї заяць с того корча, тай пігнав. А жид кличе:

— Цисьцьоу, цисьцьоу! ходи сюда! мама вовьде твоя є!

Де, заяць полетїв... Іде жид до дому і шо-но ни плачи. І каже: Ще жиб була іден день сидїла, вже було-б лоша вилїзло! Приходи до Івана і кае: Алє Іван! що я сибі наробив! чем я тебе не слухав! Добре ти минї, Іван, казав! Я взяв те яйце, пісьов до лїс, як я те яйце кинув, а воно розбило сї! Де, як лоша вирвало сї, то вже було зі шерстию, вже зі всім. Іно ше їден фіст ни мало. Як литїло, то но тілько так бес фостик, той маленький, шо ріс, блик! блик! і политїло! Та я їго кликав: цисцьоу! цисцьоу! — і вно ни хтїло завернути сї! І вже пропало!

В Берлинї, Бродського пов. від господаря Миколи Кравіцького, в мартї 1894 р. записав Осип Роздольський.

З Житя і Слова IV. т. Ст. 193.

527. Подарунок.

В єдні́м силї́ був ориндáр і пан (дї́дич), котри́й кóждому давáв вилúку заплáту, хто єму́ пéрший в єгó іминúни повіншував. А той орендáр був дýжи лáкомий на грóші, тай дýмав лиш, я́кби то повіншувáти пáнови і грóші дїстáти. Али був стýдинт в шкóлї, тай ни мав сє вже чим довчи́ти, тай йшов до дóму биз ґрéйцара, голóдний і бóсий. Прий-

шо́в він до то́ї ко́ршми, сїв і дума́є. А той ориндя́р питає: Пани́чу, чо ви так ду́маєти?

А він ка́жи: От ду́маю, мо́жи що ви́думаю.

А він ка́жи так: Пани́чу, що́би я вам сказа́в? Ту є пап, що лю́бит єму́ ду́жи на świenty Michał повіншува́ти. Він ду́жи вили́ку су́му дає́, хто єму́ пе́рший повіншу́є. Кобі́ ви ви́думали повіншо́ване — бу́ло би мині́ й вам.

А він ка́жи: До́бри, я ви́думаю, а́ли ни так ско́ро.

А жид ка́жи тогди́ до сво́ї Су́ри: Су́ри, Су́ри! Ґіб ім а ґіти бромф, шабасі́вки, файний від кола́ч і ма́сла!

А сту́динт ка́жи: Я ви́думаю, а́ли даш дисе́тку.

Той ка́жи, що дасьть.

Сту́динт ка́жи: Я му́шу три ниді́лї ду́мати; — а то як раз бу́ло три ниді́лї до Міха́ла.

Жид дав му фа́йно ї́сти, пи́ти; прихо́дит в ти́ждинь до не́го, пита́є, чи вже ви́думав бага́то? Ка́жи: Вже тро́хи; дру́гого ти́жнє, ка́жи: Вже половину, а на оста́нку — от я́кби ва́втра Міха́ла — ка́жи, що вже всьо ви́думав — тай зачина́є жи́да вчи́ти; ка́жи: Як при́йдиш до па́на, аби́с сказа́в: Dzień dobry jaśniy wjylmożnemu panu. Winszujy pana świentym Michałym patronym; co świeńty Michał ma pod nogami, żyby jaśniy pan zjad, a co świeńty Michał ma w reńku, żyby jaśniy pan mjał to na reńku i nogu. [Сьвити́й Миха́йло ма́є під нога́ми ді́тька, а в руках ланьцу́х].

Навчи́в сє жид, заплати́в сту́динтови — а той поступи́в ще до па́на, повіншува́в єму́, ді́ста́в нагоро́ду -- тай пішо́в. Прихо́дит й жид до па́на; лиш повіншува́в - а пан кли́чи льо́кая: Chodź no tu, tszeba żydowi za to zapłacić! Ви́вили жи́да на ґа́нок, да́ли му 25 бу́ків і с тим жид пішо́в. А як йшов, зібра́в... ота́к, в ру́ки, тай нисе́. А Су́ра зоба́чила, тай так ті́шит сє, що він аж зігну́в сє, так нисе́. Прихо́дит жид до ха́ти, пита́є сє єго́ Су́ра, що там, а він ка́жи: Кобі́ ти пішла́, тай ти би таке принесла. Віткá́зував жи жид до́вгий час на то́го, що му дава́в ї́сти, пи́ти, вари́в єму́ мнє́со, фа́йно годува́в, а за не́го бу́ків набра́в.

Зап. в січни, 1895, від тата Михайла в Пужниках, Буч. пов.

528. *Праведний жид.*

Раз поїхав був Іван до міста на ярмарок і забавляв там цілий тиждень. Коли повернув з ярмарку, вступив на другий день до коршми. Жид питає єго:

— А деж ви бували, Іване, що-м вас так довго не видів?

— На ярмарку.

— А щож ви там бачили?

— Худобу, збіже, панів, жидів, мужиків — ввичайно, як на ярмарку.

— А котров дорогов вертали-сьте?

— От тов з міста на ліво.

— По при окописко?

— А так.

А знаєте, там мої татуньо спочивают. Ой праведний то був чоловік.

— Чи то не на їх гробі ясність світила ся?

— Що ви мовите! Ясність світила ся? Та то може бути, бо вони були дуже праведні. Їх гріб зарав при дорозї в правім рові.

— А так! Я власне там видів ясність. Дві свічки світили ся, а трета ляла ся. Так, так, то певно на їх гробі.

Коли зійшло ся більше людей, жид просив Івана ще раз се оповісти, щоби всї чули, який то єго отець був праведний, що навіть на єго гробі ясність світила. Коли вже була повна коршма людей, жид ще раз просит Івана, щоби голосно перед всїми повторив, що бачив на гробі арендаревого тата. Іван каже:

— Та так було, як кажу. Була ясність — не знаю, чи від того, що був праведний, чи нї. Іду по при окописко і здає ми ся, що на однім гробі дві свічки горят, а трета ллє ся. Я приступаю близше, щоби ся переконати, що то за ясність, а тото до мене: гав, гав! Дивлю ся, а то білий пес став на гробі робити свою потребу, тай витріщив очи, і вони блищать ся так, як дві свічки, а хвіст спустив, так як би третя свічка ллла ся.

Тогди всї люде в сміх.

В Сапогові, Борщівського пов. записав Дмитро Шимчук.

З Житя і Слова IV т. Ст. 192—193.

Паралелї: Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы, Т. II. Ст. 226-227: Як чоловік похмелив ся. — Харьковскій Сборникъ. Т. VIII. Ст. 326—327.

529. *Дурні жиди.*[1])

1. Війна.

Вернув парубок з войска. Але іде в неділю на танец, зробив собі шаблю з чогось, таке по коршмі ходит, так побренькує. Був там в

---

[1]) Окремі оповіданя під сим нумером становлять по більшій части епізоди до так званої „Жидівської війни". Тому подаю їх разом. Трете оповіданє поміщене тут — хоч в ньому не говорить ся про жидів — задля свого змісту.

коршмі молодий жид, а дуже богатий. Питає він. Чуєш, Іванке, на що тобі шаблю?

Ну, дурний, на віну піду.

Чуєш, Іванке, возьми і мене з собов.

Або ти маєш шаблю? Як без шаблї.

Продай менї, чуєш, свою, продай!

Та, купи си.

Що хочеш?

От дай зо двайцїть реньских, то продам.

Чуєш, Іванке, то дорого.

Бігме єнакше нє! як хочеш.

Ну най вже буде, но возьми мене на віну.

Та деж ти на віну підеш, то лєчно страх.

На другу недїлю знов музика в коршмі. Посходила ся челядь, а жид припнєв шаблю, таке по коршмі побренькує, таке фалит сє. Приходит Іван до коршми. Чуєш, Іванке, коли поїдем на віну?

Ну та зладь гроші, набери колачів та поїдем, бо там тра мати всьо своє, їсти сї страх хоче.

Добре, Іванке, добре, возьму і гроші і колачі, коли їдем?

Завтра, жиде, завтра, але паметай си, щобись сє не бояв.

Нє, нє, Іванке, я сє не буду бояло.

Паметай, щобись сє бив добре. На другий день запріг Іван конї, жид набрав колачів, там грошей, а так під вечер виїхали. — Їдут — їдут. Іван добре конї поганєє. — Чуєш, Іванке, то що там так багацько видно?

Та корчі.

Що, що, москалї!

А що, гадаєш, та може і москалї!

Ай вай, Іванке, сховай мене, прошу тє.

Та де тє сховаю, а диви який жовнєр, всюди тє повно, а як бити сє, то тє нема.

Іванке, прошу тебе, сховай мене, дам тобі, що но хочеш.

Ну то лїзь в мішок! Лїзе жид в мішок, так диґонит.

Іван питає ся жида: А що я буду казав, як будут сє питати, що везу?

Кажи, Іванке, що ти везеш пшеницю. Так поїхали.

Гов, хто їде? Жид вже аж гине зі страху.

То я!

Що за я?

Та я, Іван, везу пшеницю на продаж.

А є добра міра?

Та є!

А як нема́?

Є!

Ах, як спріґне палюгов по мішку, жид по варґи закусив. Москаль каже: Вертай до дому, бо нема міри. Парубок навернув коні. Нема що, тра вертати. Але то він так в річи, він такій сам перевернув голос, дурив жида, що то Москалї. — Колачі скинув в лїсї, прикрив, потім піде, тай возьме.

Вертают, питає жид: А що, вже пішли?

Пішли, пішли!

На що ти, Іванке, казав що нема міру, було казати, що є міру.

Я там знав, що вже зі страху казати.

Минув тиждень, жид знов: Ходім, Іване, на віну! Хоче віну конче видїти. Знов набрав і грошей і колачів, знов їдуть. Питає Іван жида, що він тепер зробит, як побачит віну. Нє, Іванке, я сє буду лїпше бити, як ти.

О правда! але памєтай собі.

Їдуть, а так здалека видно церсаки. Іване, то що?

Та церсаки.

Що, що, козаки? Ай вай, козаки, то я, Іванке, дуже бою сє, сховай мене.

Знов боїш сє, а я не казав, що так буде?

Іванке, прошу тебе, сховай мене!

Та де тє сховаю?

Знов в мішок, знов в мішок, там добре.

Та лїзь до мари, дай ми спокій, що вже хочеш.

Влїз жид до мішка. Знов Іван питає. А що казати, як питати будуть?

Кажи, Іване, що везеш дзвін, бо як скажиш, жи збіже везеш, то они будут пробували, а дзвона, то їм не тра.

Ну, ну, я вже скажу, скажу!

Ага, Іванке, лїпше вертаймо до дому.

Е! будут здоганєли.

Їдут далї, знов як крикне: Гов, стій! Стримали коні. Що везеш?

Та ніц.

Як ніц, а що маєш в мішку?

Та дзвін.

А добрий має голос?

Добрий, дуже добрий.

Ану, ци правда? Як цвігне палюгов по мішку, а жид зі страху, щоби не пізнали: Бім, бам, бім, бам! О, каже, кипский голос, булибисьмо собі взєли, але нам тра ліпшого. Визи назад!

Тай парубок в річи кіньми навернув, тай до дому приїхали. А жид каже: Чуєш, Іванке, кажи що ми на вінї були, бо буде сє челядь сьміяти. — Та вже як ми що за тоє даш, то не скажу. Але такой сє челядь довідала, тай таку єму співанку засьпівала:

Казав нам пан рабін машерувати,
Ах вай мір тара дріта бум!
Казав патронташі наладжувати,
Ах вай мір тара дріта бум.

Ой мали ми стрільби з кокорузїнє,
Ах вай мір тара дріта бум!
Ой мали ми кулї з чоснику, з цибулї,
Ах вай мір тара дріта бум.

Казав нам пан рабін маширувати,
Ах вай мір тара дріта бум!
Машерувало войско без греблю без став,
Ах вай мір тара дріта бум.

Ой бо вийшов мельник з мітлов,
Ах вай мір тара дріта бум!
Тай загнав наше войско в став,
Ах вай мір тара дріта бум.

Ой щож бо ти мельник таке наробив?
Ах вай мір тара дріта бум!
Що ти наше войско в воді намочив,
Ах вай мір тара дріта бум.

Зап. від Мариї Яцишин в Циганах, Борщівського пов., Дарія Глїбовицька.

2. Пшениця.

Їхав Іван з другим жидом через ліс. — А чи сут ту злодії-розбійникі? питає жид. — Та чому би їх не було! каже Іван. — Йой, Іван, я маю страх! каже жид. — Не май страху, жиде! каже Іван, я тї схо́ваю ту в отой міх. Тай го сховав в міх. Ї́дут вони дальше. Аж ту Іван стає з кіньми, тай каже сам про себе „Гов Іване!“ А що везеш? — Чвертку пшениції везу! відповідає собі Іван. Неправда! каже знов

сам до себе, везеш корец. Тай сї сам сперецєв. Нарешті взєв кола, тай бух колом о міх. — А видиш каже, що корець! каже знов Іван сам до себе, тай поїхав дальше. Як вже жид не чув розмови, вилїзає з мішка тай просто з гнївом до хлопа, тай каже: Цюєсь ти, хлоп с...а Іван, цьому ти не казало, що корєць псєниції, ой ти дурна Іван? А Іван собі підкручував вусики, тай с під зубів сьміяв сї.

Зап. в грудни, 1898, від Петрова в Дрогобичи, Волод. Левинський.

Паралелї: В. Ястребовъ, Мат. по этногр. новор. края. Ст. 181—182. Ч. 38 (1): Жид у млинї.

3. Як отаман мірив ячмінь.

За да́вних чис ни хтїв роби́ти хлоп па́нщини і проси́в все сво́го сусї́ди, аби́ го завєза́в в мішо́к і віз на по́ли. Спри́крило сє сусї́дови тото́, що все ве́сти ра́но в міху на по́ли. І змо́вив сє з ата́маном, аби́ сє зди́бали за сило́м. Став ата́ман за сило́м і чика́є. Ось ту ї́ди Їва́н і визе́ заве́заного Штифана́ в міху.

А де, Їва́ни, ї́диш? пита́є ата́ман.

Та ї́ду в по́ли.

Та чо ї́диш?

Ї́ду сі́яти ячмі́нь

Бага́то то́го ячме́ню?

Та є там с пів кі́рцє.

Нипра́вда, о до́ти пів кі́рцє! Та Штифана́ на во́зї бу́ком! Пока́зує, до́ки пів кі́рцє повинно бу́ти.

Ка́жи Їва́н: Та я ни мі́рив, мо́жи лиш ґиле́тка.

А ата́ман Штифана́ в міху по колї́нах бу́ком: Одо́ти ґиле́тка.

А мо́жи, ка́жи, бу́ди три ґиле́тки.

А ата́ман по пле́чих бу́ком: Одо́ти три ґилетки. Ти с пєть ґиле́ток визе́ш! Та по карку́ бу́ком Штифана́ в міху.

Ну то, ка́жу, мо́жи півтрики ґилетки, ни мі́ривєм.

Ата́ман знов бу́ком: Тако́й буде́ вили́кий ко́риц.

Ка́жи Їва́н: Е то ни мо́жи бу́ти, ту такої нима́ кі́рцє.

Атаман знов бу́ком: Одо́ти ко́риц.

І так сє пире́чили до́вгий чис, до́ки ни наби́в ота́ман кі́лько му сє вподо́бало. Приво́зит Їва́н аж на пляц на по́ли Штифана́, розвєза́в мішо́к аби́ Штифа́н ви́лїз в збі́жи хова́ти сє, як зви́кло по тоті́ дни. Штифа́н нигоди́н ви́лїсти, аш тра витрі́са́ти з міха. Ка́жи Їва́н: Ото́ вас во́рог збив!

А Штифа́н ка́жи: Ой Їва́ни, Їва́ни, тако́й нїхто́ ни ви́пин, кі́лько ви. А каза́в півкі́рцє, па́йби було́ півкі́рцє, а каза́в ко́риц, най би бу́ло ко́риц. Якби, був до сто лї́чив, то́бим був жите́ скі́нчив.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

4. Дзвони.

Їхав раз Іван з жидом. Їде він, їде, їде, їде, аж видєть поле засіяне червоним маком.

— А сьцьо то таке, Йване? питає жид Івана.

— Бе, не видиш, та то Маскалї! сказав Іван.

— Цюєсь Йван, сховай мене в той міх! просит жид.

— Добре! — каже хлоп Іван, тай запхав го в міх. Їдут вони дальше, тай все дальше. Але Іван був мудрий! Тай каже сам до себе: Гов, гов!... і сам станув. Тай знов питає сам себе: — А що везеш, Іване?

— Дзвони везу! — відповідає собі Іван.

— Ану чи добрі?! — Тай бере люшню, тай бух люшньов о дзвін.

А жид відтам крикнув: „Бам“.

Іван дав другий раз, а жид записцяв „дзїнь“. Тай поїхали дальше. Як вже ніби нїкого не було, жид вилїзає з мішка, тай каже:

— Ну цюєсь, Йван, я за першим разом крикнуло „бам“, а за другий „дзїнь“, але як би був дав трете раз, тоби було крицело „ґівальт“.

Тай жид ще до того заплатив Іванови, що го спас перед Маскалїма.

Зап. в грудни, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи, Волод. Левинський.

5. Подорож.

Був то єде́н хлоп. Али в тїм силї́ був жид дурни́й. Ка́жи той жид до не́го: Чу́єш, Їва́ни! Поїдимо до мо́їх ро́дичів в гости́ну! — Та до́бри. Взєв Їва́н запріг ко́нї і ї́дут. Приї́хали вони́ там до єго́ ро́дичів, погостили сє і вирта́ют. Али ї́дут так бис по́ли, так дале́ко ви́тко топо́лї, виршки́. — Чу́єш, Їва́ни, а то що? — Ка́жи: То Москалї́. — Чу́єш, а я сє де схова́ю? — Лї́сь, ка́жи, в мішо́к. — До́бри, я залї́зу в мішо́к, а ти як приї́диш до тих Москалі́в, як сє они́ буду́т пита́ти, що тото́ є, а ти ска́жиш, шкло́. — Залі́з жид в мішо́к, той го завєза́в і ї́ди. Приїздит до тих топо́лів, тай Їва́н сам до се́би ка́жу: Гов! Що визе́ш? — Шкло. — Кільо? — Пів кірцє. — Бре́шиш, бо ту є ко́риц. — Вітчіпи́в собі люшню Їва́н, тоди́ єго́ по голові́, тай ка́жи до не́го: Ту ма́єш ґиле́тку! — А жид: Брінь, брінь, брінь! — Тогди́ знов дру́гий раз. Ка́жи: Ма́єш пів кірцє! Жид знов бринькотів. До́сить так шти́ри ра́зи. Пра́вда, ти каза́в пів кірцє, а ту є ко́риц! — Биру́т і ї́дут. Від'ї́хали вже дале́ко, вже тих топо́лів ни ви́тко, ка́жи жид: А що, Їва́нки? Дале́ко тоті́ Москалі́? — Е, вже поїхали, вже їх ни ви́тко. — Чу́єш, роз'єжи́ мине́. — Роз'єза́в він то́го жи́да. Ка́жи жид: Та́кі все Їва́н на бу́ки звис. А каза́в він пів кірцє, най буде́ пів кірцє; а каза́в ко́риц, най буди

кориц. Нє, дурний хлоп все сє спиричиє. І так мине Москалі побили!

Но їдут вони. Али так вже ни далеко коршми кажи хлоп: Я піду до коршми горівки випити. Али ту твоє є, річи твої, то хтось закраде.

Чуєш, Івапи, щож я зробю?

Та що зробиш? Я тє припну замісьть пса, тай будеш гавкав, якби хто надіййшов.

Приїхали они вже коло коршми, пішов Іван до коршми, випив горівки, пиривирнув кожух і шипку, приходит до того воза. Зачинає єго річи брати. А жит с під воза зачив гавкати. А той тогди бу-у-ком! Так бє! Вибив добри, пішов назад до коршми. Назат так сє вбрав, як був і виртає. Приходит, тай кажи: А ни було ту нікого?

Чуєш Івани, був злодій. Али якби я був ни гавкав, тоби був всьо вкрав. Али так мнє збив, жи най го грім вбє!

Посідали на віз, вйо до дому. Приїхали до дому, али той жит сє доглупав, жи то він му всьо робив. Зачив росповідати своїм, жи він так зо мнов робив, так зо мнов робив... Кажут жиди до него, до того жида: Чикай, буде Іван їхав по сіль на баню попри воду, ми єго кипим в воду. Другий день Іван їди по сіль на баню. Жиди зібрали сє, далї за ним. Дігнали єго, кажут: Чуєш, Івани! Що ти з нашим Мошимортком робив?

Та щобим робив? Нічого.

Типер тибе киним в воду.

Ну, то як кините, то що такого виликого?

Али жиди сє радє, що зле єго так кидати: Возьмім, завежім єго в мішок і поставим над воду. А він сє порушиє, тай сє сам скотит в воду, тай сє зтопит.

Завєзали єго в мішок і поставили над воду. Як го поставили, Іван сє ни рушиє ніц, боїт сє, аби сє ни скотив. Жиди забрали сє, пішли. Али він в тім мішку так плачи! Кажи: Ни вмію ні читати, ні писати, хотє мине за рабіна обібрати! Над'їхав такий богатир жид і слухає тото. Гадає си: Добра би то річ була; я вмію і читати і писати, то я би був за рабіна! — Тай приходит до того Івана, кажи: То що такого?

Кажи: Вогоріт! Я ни вмію ні читати, пі писати, а мине хтє за рабіна обібрати!

Взєв, роз'єзав єго, тай кажи: Вилазей! Тай кажи: Я залізу в мішок, а ти мине завежи; я борши буду за рабіна.

Іван завєзав, забрав сє тай пішов. А тоті жиди сє порадили і кажут: Ходім, вирнім сє, тай киньмо Івана в воду! — Прийшли, розмахали мішок, тай кинули в воду. — Іван як прийшов до дому, зачив

ґаздувати. А тоті жиди вздріли. Приходє до него, кажут: Чуєш, Івани, як на тамтім сьвіті було? — Зачили єго кликати до себи.

Та щоби, кажи, було? Та добри.

Чуєш, запровадь нас там.

Та ходіт, та я вас запроваджу.

Привів їх на той міст, там де він був. Али досить, жи таке сє вібрало жидів, ціле місто! Тай кажи так їм биз дорогу Їван: Як єден скочит в воду, а буде му добри, то жиби руками махав! А якби му було зле, то жиби ніц ни робив! — Таке жиди поставали нат тоту воду в ґлід! А єден жит скочив в воду, тай зачив сє топити, тай руками зачив махати; ратує сє. Тогди всї жиди нараз, аж загусло. Витопив їх, виртає до дому.

Чикают тоті жиди, що лишили сє в місьті єден день, другий день нима. Кажут вони: Де ти подів тоті наші жиди?

Дебим подів? Пішли на тамтой сьвіт.

Раде вони сє, жиди, жиби єго взєти до школи, і годувати оріхами волоскими і солотким молоком, а як він сє добри вгудує, то єго заріжимо, та будемо мати кров на сьвита виликоднї. — Али так вже щось бис три місєції, вгудували вони єго вже добри. Іван єдної ночи таких дві купі всадив! Приходє жиди рано. Чуєш, Їванн, а то що?

Та щоби було? Ваш Біг, наш Біг, як сє зачили бити, аш сє ваш вкалив.

Тогди жиди зачили мастити голови: Наш Біг, наши г....! Потому він кажи: Ото дурні жиди, та то я! — Они зачили сє голити. Віт того чису жиди сє голє. — А Їван пішов.

Зап. в січни, 1897, від Яська Махновського в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 48—49. Ч. 109: Риздвяни гости. — Вѣнокъ Русинамъ на обжинки уплѣлъ Ив. Б. Головацкій. 1847. II. Ст. 354—358. Ч. 3.

6. Фірманка.

Був дурний Іван. Раз повіз він жиди. Було то в вечер, а їхали через ліз. Жиди кажуть: Ну, Іване — ми будемо ночувати. Іван взяв їх, поклав на муравлї, а сам ліг на возї. Жиди кажуть: Іване, ту щось кусає.

Іван каже: Ціхо, жиди, то малі вовки кусають, як будете кричали, то як прийдуть великі, то вас поїдять.

Жиди лежали тихо аж до раня. Як розвиднїло ся, жиди кажуть: Вези нас дальше. Зібрав ся Іван і повіз. Жиди вобачили, що гойдали ся діти і кажуть: Іване, ми хочем ся гойдати.

Іван каже: Оден вилїзь на верх сосни і злапай ся руками гиляки, а другі лапайте ся оден другого за ноги і так гойдайте ся.

Як жиди почіпляли ся, то верхний каже: Іване, руки пашать.

Іван каже: То поплюй.

Жид хтїв поплювати і пустив ся руками, а всї жиди попадали. Всї зачали кричати і казали, що слабі. Дали Іванови гроший і казали щоби йшов по дохтора. Іван пішов, постояв трохи за сосною, прийшов і каже: Казав дохтор, хто здоровий, нех жиє, а хто слабий, того добити. Жиди всї зачали кричати: Іване, я здоровий, я здоровий, я не слабий. Іван забрав жиди і поїхав дальше. — Їдуть і зобачили гречку, що цвила і кажуть: Іване, що то таке?

Іван каже: То став, така вода, — розбирайте ся і купайте.

Жиди розібрали ся і зачали купати, аж над'їхав пан і виправ їх добре нагайкою.

Зап. в цьвітни, 1895 р. від Семена Іванчука в Половім, Яків Миколаєвич.

Паралелї: Zbiór wiad. do antr. kr. T. XI (3). Ст. 74. Ч. 23. — Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 221—223: Великорозумний Йосько з жидами на війнї. — С. Руданський. Твори. Т. І. Ст. 49—59: Подорож до Єрусалима.

7. Іванові збитки.

Як давно́ Іва́н жидї́в дури́в і пішо́в, купи́в си горнець. Накла́в вогня́, положи́в го, кыпи́т горнець. А жиды́ ї́дут, а він взяв і пригорну́в гли́нов оге́нь, а горне́ць кыпи́т да́лї, бо зї спо́ду є оге́нь да́лї. Жиды́ мо́вят: Що тото́, Івану́ню, жи биз огня́ кыпи́т? — А то самокіп. Кобы ты, Іва́ньцю, тото́ нам прода́в. Нам, ніро́ку, тото́ бы сє здало́. Мы десь йдемо́ в доро́гу, а нам не вільно, Іва́ньцю, попої́сти де будь. Мы́ би собі купи́ли мнясо, тай дебу́дь звари́ли. Нам тото́ ду́же би сє здало́ до доро́гы. Ну, Іва́н вахотїв досы́т гро́ший, тай жиды́ дали́. Пішо́в Іва́н, а вони́ понесли́ горне́ць і купи́ли си мняса, положи́ли в горне́ць, а́ли й пыта́ли сє Іва́на: Як му мо́вити, Іва́нцю? Кыпи́, кыпи́ самокіп! Положи́ли на зе́млю, тай му почали́ тото́ мови́ти, але горне́ць не хо́че кыпіти. Жиды дю́ґай, дю́ґай і поте́рли горнець. Юж на Іва́на зьлї. Прийшли́, нади́бали Іва́на: Но, Іва́ньцю, якы́й ты нам прода́в самокіп? Якы́й? — Не хотї́в кыпіти! — А деж вы го кла́ли? — На зе́млю. — Дурнї́ жиды́. То было кла́сти в дру́ге мі́сце, в тре́те, бо він собі́ пляц не 'блюби́в. — Ну юж жиды́ ввірили, жи пра́вда, бо вони́ ни кла́ли, хыба́ в єдно́ місце. А Іва́н ма́є гро́ші і купи́в коня́ ста́рого, мо́же дав два ри́ньцькі. І веде́, а кінь сє рощипа́рив с...и, а Іва́н бер скілька дука́тів в г..о́ в кі́ньцьке і єде́н піт хвіст упе́в в г....ю. Жид надыйшо́в: Дай Бо́же щисьтя, Іва́ньцю. — А Іва́н гі ко́роз зу́би: Дай Бо́же! — Що́ ты,

Ивану́ньцю, ту ро́биш? — Ви́диш, жиди, коня́м купи́в, та гріши с..е. І жит па́личков шпо́ртат, пома́гат збира́ти з г..а́ кі́ньцького. Ще ту, Ивану́ньцю, єде́н у г....и є. — Ціка́й, парши́вию, я вы́йму, не бій сє. І прийшло́ жиді́в бі́льше ще. Ну, Іва́ньцю, прода́й нам то́го коня́. —Іді́т, жиды́ парши́ві, а де вы варт коня́ тако́го заплати́ти. Він що за до́бу вро́бит гро́ший! Ви́дите, жи він гріши с..е. — Йой, жиді́в ще гі́рше корти́т. Прода́й, Івану́ню. — Да́йте пять сот. -- Жиды́ выпяли, тай дали́. А що, Іва́ньцю, він буде ї́сти. -- Дасте́ му ґа́рнець пшени́ці, а два ґа́рцы воды́ на до́бу. — Жиды́ гада́ют си: Що Іва́н зна́є? Мы му, ніро́ку, дамо́ фа́ску[1]) пшени́ці і цебе́р воду, та бі́льше гро́ший буде́, ніро́ку. — Завели́ до ста́йні коня́, высыпали фа́ску пшени́ці і с цебро́м во́ду положи́ли і він похру́пав то́то, пшени́ці, кони́ско стары́й, тай здох. І пітпе́р копы́тами две́рі. Жиды́ сє посха́пували до дне, дурк у две́рі, не мож втвори́ти. Йой, півро́ку, є гро́ші. Побі́гли до ра́біна, прийшли, відва́жили две́рі коло́м, кінь не жи́є. Альо́ по Іва́на. Бос тако́го прода́в нам. Тай вже Іва́на суди́ли бы, до су́ду бы подава́ли. А Іва́н мо́вит: А що вы, парши́вці, коньо́ви ї́сти дава́ли? Ци ґа́рнець пшени́ці, як я велі́в? — Ба, Івану́ню, та мы дава́ли ці́лу фа́ску. — Ну, то він тому́ здох, бо він не нави́к по фа́сьці пшени́ці ї́сти, єно́ по ґа́рцеви. Но, і Іва́нова пра́вда.

Али Іва́н пішо́в і купи́в собі́ ды́ню. Жиды́ здибали: Що тото́, Івану́ню, є? — То яйце́ по воло́ські кобы́лї! Як бы сіді́в на тім штири неді́лї єде́н жид, а ї́сти нич, єно́ раз в до́бу і вы́вів бы лоша́, жебы ма́ло золоту́ гри́ву і срі́бнї копы́та і дженджэ́рнї во́чи і листо́ві ву́ха. — Іва́ньцю, прода́й нам тото́ яйце́. — Жиды́ купи́ли, я не зна́ю за кі́лько, в Іва́на. Насади́ли єдно́го жи́да, юж жит так зїсо́х с си́дженя, бо і не їст єно́ раз добо́в. Вы́йшов тот час, лоша́ не выла́зит. Ну, юж мы будемо́ то́му Іва́нови дати́. — І вы́ніс, то засмерді́ло сє, жит і верх у буря́н. Али за́яць сє выхопив і поча́в утіка́ти, а жиды́ за ним почали́ рза́ти, так гі ко́нї: Цьосьцьо́, от тво́я ма́ти! — А пан ї́де: Та де вы́ жиды́ дурні́ біжите́? Та то за́йонц. — Ну, про́ши па́на, ко' бы́ли мы могли́ єго́ до ста́йнї за́йонт! І поверта́ли сє, а за́яць втік. Ой на біді́ мы, Івану́ньцю, же' быв ще хви́льку сіді́в, юж было вы́лїзло. А мы ве́ргли, таке́ кра́сне лоша́ втекло́. Такі́ ву́ха ма́ло велі́кі! Пра́вду, Івану́ню, ты говори́в.

Али прийшо́в Іва́н до ко́ршмы: Да́йте, Мо́шку горі́вкы! — Дай гро́ші. — Та не ма́ю, прода́м ти тро́хы сливо́к сухых. А жиды́ на тото́ ла́комі. А кі́лько буде́ Іва́ньцю? — У, при́йдеш, та буде́ш ви́діти. — Ану, Івану́ню, ході́м, та возьму́ тоті́ сли́вкы. Ци буде́ то́го, Іва́ньцю, с ко́рець?

[1]) Полумацьок.

Уви́диш, жи́де, я сам не зна́ю. — На́ ти, Івану́ню, деся́тку напере́д, юж мы, нівро́ку, будемо́ ви́дїти, як помі́ряемо. Як тре́ба більше, я доплачу́. — Та до́бре, до́бре. — Прийшли́ до Іва́на, а в Іва́на мно́го сливо́к повысыха́ло в горо́дї. Но йди́, мо́вит, та си збира́й, котрі́ сухі́. — Що збира́ти? — Та сливкы́, котрі́ сухі́, хыба́ быс ми, котру́ сиру́ не ру́шив. — Що ты, Іва́не, говори́ш? Я купува́в суше́нї сли́вы. — А я ти суше́нї продава́в.

Ну, почка́й Іва́не. Ты зна́еш мене́ вчи́ти до́бре. Так да́вно жиды́ сут самы́ ма́ли. Засуди́ли Іва́на у во́ду пхи́цьнути. А Іва́н мо́вит жонї: Жебы ти запалила стодо́лу жиді́ську, як вже уви́диш, як буду́т ня лади́ти пхи́цяти. І вни завяза́ли Іва́на в мішок ко́ло воды́ над берегом, а Іва́н повідат: Йой! Заво́дит: Я ни вмію ни писа́ти, ни чита́ти, і хотя́т ня за крі́ле обыбра́ти! — Але якы́сь тымча́сом жене́ во́лы, та тото́ вчув з да́леку, тай во́лы лиши́в і біжи́т ту. А тота́ тымча́сом запали́ла стодо́лу. Жиды́ на крик побігли д огньо́ви, а тот купе́ць пытат сьа: Чо ты ся лементу́еш? — Хотя́т ня за крі́ле обыбра́ти, я нич не зна́ю. А вни ни вірят, завяза́ли в мішо́к, жи то я ся призна́ю. А я як ся мо́жу призна́ти, так я нич ни зна́ю писа́ти? — І тот купе́ць, що во́лы гнав: Я зна́ю тро́хы, я влі́зу! І Іва́на розвяза́в з мішка́, а сам влїз і Іва́н побіг д во́лїм і заверну́в в тамто́т бік десь да́лї, а жиды́ тымча́сом по тї гара́піпі вы́бігли, тай пхну́ли то́го в во́ду, мыслили, жи Іва́н. Іва́н тымча́сом десь переночува́в там і жене́ во́лы дру́гий день. Жиды́ ввйділи: Кік, Іва́ньцьо во́лы жене́. І вже про́тїв Іва́на біжа́т всї. Гора́зд, здоро́в Івану́ню! Ци гора́зд ты го́стив? — Гора́зд, гора́зд, а чому́ж бы ни гора́зд? Вы мінї ду́же до́бре зроби́ли. Як би́листе ня ни пхи́цьнули в во́ду, де бывем во́лы кількі взяв? — Івану́ню! Пхи́цяй нас в во́ду, тай мы вы́женемо собі. А Іва́н ся обе́ртат: Гм — гм, пхи́цьати вас буду́. То за що? Вы жи были мене́ да́лї пхи́цьнули, та бывем більше пригна́в. А тїнь е в водї, вода́ так тиче́ по́під берегы, а во́лы йдут по́над бе́рег. І ви́нно так в водї, жи йдут, дале́ко. Ви́дите, жиды́, що но́нды ще во́лїв е! Жи были вы мене́ пхну́ли, я быв всї зайшо́в. — Івану́ню, пхи́цяй нас! А все Іва́нови пха́ют по ри́ньцькому, по два, кобы да́лї пхну́ти його́. І гет вы́пхицяв жиді́в! А еде́н ще кривый з за́ду лї́зе: Івану́ню, пятку ти дам, кобы́с мене́ найда́лї пхи́цьнув! — Ай, йди, дурный жи́де, йди. Та́тьже тото́ ся всьо потопи́ло! Та ще, як тебе́ пхи́цьну, та жиді́в не бу́де!

І взяв Іва́н, пішо́в на місто, купи́в си дві кры́ла. А жид надыйшо́в: Що тото́, Іва́ньцю? — Ей, що ся пы́таш, парши́вию? Я вже бис вас і не вы...в бы ся ни́где, пек вам жиды́! Та ви́диш, жи кры́ла. Менї ся тра́фит нера́з даде́ забаву ся, тре́ба ми домів, при́пну, та на час ем до́ма. — Чу́еш, Іва́ньцю, то мині бы ся тото́ здало. Я йду на ге́п-

дель дале́ко, ни раз ня захо́пит са́баш і я бы собі́ припя́в, та бы́в бым на са́баш до́ма. Не мно́го мысьлячи́ Іва́н прода́в. — Ну юж, Івану́ньцю, ходи́ зо мнов на купе́ство. Як за́йде са́баш, я полечу́, а ты буде́ш во́лы гна́ти. Не хо́чу тобі́ ду́рно, я заплачу́ за доро́гу, ще заро́биш ко́ло ме́не. — Накупи́в жид во́лів, як пішли́ і жену́т оба́ і вже ту так зайшо́в са́баш жи́дови: Но, Іва́ньцю, я бы рад на са́баш домі́в. Привяжи́ ми тоты́ кры́ла. — Припя́в му Іва́н: Івану́ньцю, ві́ткы я бы ся зні́с? — Алько́, лі́зь на то́го ду́ба. — І він вылі́з на ду́ба: Іва́ньцю, обыс ни понивіря́в худо́бу мо́ю; що выспенсуєш, я ти ве́рну. Но, здоро́в гони́, бо я вже ся зні́с на сабаш Я вже лечу́. — Іва́н мо́вит: Та лети́, лети́. — І як на зе́млю злеті́в, то ся й кісьтя́ росы́пало.

Али Іва́н пригна́в во́лы домі́в, попро́дав си, ма́є гро́ші, а́йбо жиды́ ся впомина́ют, де ся жит тот дів, що з ним ходи́в? — Або́ж я зна́ю? Він поле́тів на са́баш. Мо́же де ни́ско ле́тів по́над ліс, тай ся за́бив, або́ що, я ни зна́ю нич. Ну, якы́й жи жыды́ взна́ли на Іва́на заложи́ти строф? Бра́ти на возо́к і вести́ го на гору́; а з горы́, гада́ют собі́, будемо́ пуща́ти. Гада́ют собі́ жиды́: Єму́ тя́жко буде́ на ві́ску, нич не постеле́но соло́мы, подро́пцат ся. Али Іва́н ду́мат собі́: Як тото́ мо́же бы́ти, бо він ся бо́єт? Али вони́ тя́гнут в гору́: Йой полехкы́, бо вмира́ю. А вони́ що мож в гору́ тя́гнут. Вы́тягли на вершо́к на гору́, Іва́н повідат: Бо́рзо ня, жиды́, тягні́т, бо у́мру. — А вони́ так полего́йкы спуща́ют. А він ся все лементу́є, жи вмира́ю, бо́рзо. А вни так пома́лейку спусти́ли, жи му й во́лос з головы́ не спав. Вези́ нас, Іва́ньцю, на гору́, кой мы тебе́ вози́ли! Посіда́ли жиды́, Іва́н тягне: Йой, Іва́ньцю, пома́лу нас тягни́ в гору́. А Іва́н помалу тя́гне, бо не мо́же бо́рзо. Вы́тяг на гору́ на вершо́к: Но, бо́рзо нас, Іваньцю, в доли́ну. Чого́, дурні́ жиды́, я вас пу́щу, та си ї́гьте, як хо́чете! — Як пусти́в, всьо́ ся поби́ло

Али єдно́го разу́ жиді́в корті́ло за Бескі́д, а бояли ся Маскале́й, бо вони́ й днесь ще ма́ют страх від Маскаля́. Прийшо́в Іва́н до жи́да до єдно́го: Іва́ньцю, корти́т ня за Бескі́д, а не зна́ю як! Е, дурны́й жи́де, я тя вы́веду. — Як, Івану́ньцю? Завя́жу тя в мішо́к, як бы надыйшли́ Маскалі́, що ту везе́ш? Ко́рець жи́та. — Так, так, Іва́ню, так, ты до́бре зна́єш. — І взяв жи́да, завяза́в в мішо́к і ї́де. Єно́ се́ред Бескі́да і Іва́н сам до се́бе: Гов! Що ту везе́ш? — Ко́рець жи́та. — А вно нема́ ни́кого, єно́ сам Іва́н. Вы́тях си бук те́пьґый: Ту бі́льше є як ко́рець. Та все жи́да: По́ты фа́ска, по́ты дру́га, по́ты тре́та. Єдны́м сло́вом перейшо́в с кількана́йцять раз жида́, все мі́рят. — Йой, на́те вам, пано́ви гро́ші, єно́ жи́тя дару́йте! Мо́вит Іва́н сам до се́бе. І юж ве́ртат ся, бо нема́ гро́ший, нема́ ш чим ї́хати. Верну́в наза́д на тот бік Биски́да, вы́вязав жи́да з мішка́: Но, Мо́шку, гро́ший нема́. — То ба́йка, Іва́ньцю. Кой мы, Біг дав, жи́ємо. Али всьо, Івану́ню, ба́йка; на що ты

мо́вив, раху́йте пано́ви, ще рас? Порахува́в раз, няй бы было і два ко́рці̂, а ты ся все пер, жи хыба́ ко́рець. А він як зайшо́в рахува́ти, та ды́хати не мо́жу.

Ї́де дру́гый раз Іва́н са́мо за Бескі́д, а все бо́єт ся єдных Маскале́й, як пере́йдут. Більше ни́чого він ся не бо́єт, жид, ни зьвіря, ни нич. При́їхали під Бескі́д: Ну, Іва́ньцю, щож роби́ти тепе́р? На тобі, Івану́ню, гро́ші, няй буду́т ко́ло те́бе, а я лі́зу в мішо́к, так як ти мо́вив. — Влїз жид в мішо́к, він завяза́в, при́їхав десь се́ред Бескі́да і Іва́н все сам до се́бе: Гов! Жи то ні́бы Маскалі̂. Що ту везеш? — Дзьвін. — Ану́, ци голосны́й він? Як во́зьме пра́ти! Що раз вда́рит: А жид все: Бам! бам! — Дай гро́ші сюда́. А вно нема́ нич, хыба́ Іва́н сам. Відда́в гро́ші і ве́ртат ся, бо вже нема́ ш чим. А вно Іва́н собі гро́ші заби́рат. Верну́ли ся на тот бік, жит вылїз з мішка́: Нема́ гро́ший, жи́де! — То ба́йка, кой мы здоро́вы, жи нас ни побили нівро́ку.

Но ї́хати ще раз, все з Іва́ном. Вы́їхали са́мо піт тот Бескі́д під гору́: Якже, Іва́ньцю, буде́? — О, жи́де дурны́й! Ля́жеш на віз, я тя вкры́ю пла́хтов, зло́жу ти на го́лову ґиле́тку — а́ли Іва́н бы ни скла́дував ґиле́тку, а́ли хо́чи, жибы́ жид ни розумі́в, жи він сам там є — і як бы перейшли́ нас Маскалі̂, буду́т ся пыта́ти, що ту везе́ш, я буду́ мо́вити: Пчо́лы. — Так, так, Іва́ньцю, так. Уни́ тото́ не буду́т би́ти, бо тото́ сьвате́, тото́ до це́ркви и́де. Ты до́бре, Івану́ню, зна́єш, що роби́ти. А гро́шикы на, Іва́ньцю, возьми́ ты. Єно́ зроби́ли ся десь се́ред Бескі́да, а Іва́н: Гов. І сам до се́бе: Що ти везе́ш, є..ть ти мать! — Пчо́лы, пано́ви. — Ану́ ци бруньча́т вони́? — Та все дьуґ під ре́бра жи́да ко́ликом. Альо́ не чу́ти ї́х. Та дьуґ дру́гый раз. А жид: Бзїнь! Бруньчи́т. Надю́ґав до́бре, надю́ґав і ве́ртат ся гет. Верну́в ся, з'ї́хав під Бескід. Вывязав жи́да: Нема́, жи́де, гро́ший, відобра́ли. — То ба́йка, Іва́не. Кой Біг дав ни поби́ли нас. — Говори́, говори́ жи́де. Тат ня повдаря́ли тро́хы. — Що мене́ ся надю́ґали! І бруньча́вем і не ві́рили.

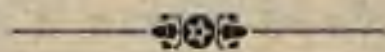
Но, а́ли дру́гого ра́зу зібра́ли ся жид з Іва́ном, іду́т на купе́ство. Тай йдут че́рез лїс, а́ли нима́ там я́рмарку жа́дного, тільк о Іва́н ду́рит. Перейшо́в десь за лїс, поверну́в ся віттам д жи́дови, жи́да зїста́вив быв: Не ннесь я́рмарок, ай за два, за три нны. Али жид мо́вит: Всьо ба́йка, Іва́ньцю, а́ли де мы тепе́р гро́ші подіємо, що́смо взяли́ с собо́в? Вже тя́шко домів заверну́ти. — І Іва́н мо́вит: Не бій ся, я схова́ю, ты ся ни́чим га́даш. І вылїз горі́ яли́чков і пригну́в тоно́йкого лу́ба до землї, мо́вит: Привяжи́ ту. — І привяза́ли і пусти́ли в гору́ як ріс. І пішли́ домів. Іва́н вы́йшов з до́му, пригну́в зась, відвяза́в і вытряс гро́ші і за перебачі́ньом н... в по́вен че́рес, привяза́в зно́в і пусти́в в гору́ і пішо́в домів. Дру́гий день прихо́дит жид до Іва́на: Ході́м, Івану́ньцю, па ярма́рок, чей вже буде́ ннесь! Вы́йшли в лїс, жит ся ди́вит здале́ка, мо́вит:

Он на́ші гро́шикы! А Іва́н мо́вит: Сут, сут. Вы́лїз горі́ яли́чков, пригну́в, жид відвяза́в та шусть ру́ку — тай по ло́коть: Ай вай, та ту нема́ хыба́ г...о́. А то що таке́? — Я не зна́ю. — Ба́йка, Іва́ньцю, жи гро́ший нема́, бере́ ві́тер гро́ші, і ни ди́вно ми, жи взяв, а́ле ми ди́вно, як він ся, но́нды в...в.

Так в лїті, як было ду́же тепло́ і жиді́в корті́ло десь на хо́лодї спа́ти. Мо́вит: Іва́ньцю! Кобы́ ты нам даде́ найшо́в фа́йный пляц, обе́смо си спа́ли, а всї в є́дно го́ловами. — Ого́, циж я вам ни на́йду. Взяв, вы́вів їх, найшо́в те́пьґу муральо́ву купінку, мо́вит: Лїга́йте ту на тото́ го́ловами в є́дно. Вни полїга́ли, а він мо́вит: Бы́сте ся не ші́пали! — Йо́й, муралї́ куса́ют. Ледво ніч перебы́ли. Ро́ком ся ста́ла: Ото Іва́н свиня́. Не хо́чемо мы дру́гый раз тако́го нічлї́гу́. На дру́гу ніч, Іва́ньцю, не такы́й нам найти́ нічлї́г, ай десь на горі, бы́смо не были при земли́. — Та ци я вам не на́йду?

Были штйри бу́кы в є́дно. Він там ви́лїв, Іван, і побру́бував кона́ря і зладив таку́ по́сьтїль фа́йну, бы было де лїга́ти. А з до́лу было кона́ря і жиды повылази́ли там. Як вылїзли, Іва́н тото́ кона́ря з до́лу побру́бував гет і жиды ра́но — нема́ як злїсти вітты, бо вже бук го́лый. — Ну, Івану́пьцю, я́кже мы повла́зимо вітты? — І ще там єде́н кона́р быв на верху́, де по́сьтїль тота́ стоя́ла. Е, дурні́ жиды. Альо, іма́й ся но́го конаря́ єде́н, а дру́гый пяй ся долі́ ним су́не. І так єде́н по дру́гім аж на зе́млю ся спу́стите. Али звішали ся всї єде́н долі́в дру́гим, а до землї́ ще дале́ко. А тот, що ся держи́т конаря́: Іва́ньцю! Я юж не можу, ру́кы ми всла́бли, держа́ти ся. — О, дурный жи́де, не зна́єш що роби́ти? Поплю́й си ру́ки! — А тог пусти́в ся поплю́вувати ру́кы — бавх на зе́млю всьо!

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

VIII. ЦИГАНИ.

530. Праця.

Жалував ся раз мужик, як він мусить тяжко працювати, нім заробить кусник хліба. А циган стояв на боцї, слухав того, слухав, тай каже: Що в тебе за праця? То в мене! Я мушу міхом дути, желїзо в клїщах тримати, мо́лотом гупати, обертати ся то сюд, то туд. А тобі: Ори, мели, їдж!

Зап. 1891, в Григорові, Бучацького повіту.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1882. Ст. 80. — Календ. Просьвіти на р. 1894. Ст. 108.

531. Як циган просив ся на ніч.

Приймі́т мине́, мій ґа́здо, на ніч, ни лише само́го, а́ли с цїло́в роди́нов. Нас нима́ бага́то лиш: Сам і са́ма́ і він і вона́ і дїду́ньо і ба́бу́нє і тату́ньо і маму́нє і я і жі́нка моя́ і дї́точо́к дво́є мале́ньких, тро́є більше́ньких і той Їва́н, що нисе́ ковба́н і той Дани́ло, що нисе́ точи́ло, а ще ни всї, є пе́теро в вівсї.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1881. Ст. 80.

532. Добра дитина.

Прийшла́ ци́ганка до ґазды: Да́йте, ґазди́ньцю, тро́шкы молока́ дїти́нї! Бо в дїти́нов была. — Тота́ дала́ в мыся молока́, вна ни дае́ дїти́нї, ай выїла сама́. — Та'льос просила дїти́нї, а сама́ зїла! — Ґазди́ньцю мої любе́знї, та воно́ то́то на́йде у мнї. Воно́ то́го́ вытягне з ме́не.

Зап. в лютім, 1899, від Грицї Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

533. *Хоре циганча.*

Захорува́ла ци́ганови дитина. А він ка́жи: Чобись схоті́ло, то́бим ти дав. — А то було в зимі. — Оно поду́мало чо́би та́то в зимі́ ни міг діста́ти, тай ка́жи:

Мій тату́ню, я хо́чу суничо́к.

Ка́жи: А су́вала би тобо́в хоро́ба по пе́цу, а я де тобі́ типе́р во́зьму?

Зап. в січни 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

534. *Циганська віра*

Ци́гани, яко́ї ти ві́ри?
Яко́ї, па́ні, хо́чити.

Зап. 1895, від тата Михайла в Пужниках, Буч. пов.

Паралелі: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 35. Ч. 72: Цыганова вира.

535. *Кишка.*

Прийшо́в ци́ган до двора́ і ввійшо́в до ку́хні; а ку́хар для па́на сма́жив сальцисоно́ву ки́шку. А ци́ган ка́жи: Я туту́ ки́шку зьзїм, жи ви для па́на сма́жити! — Ку́хар вітповіда́є: Ни мо́жи бу́ти, бо пан голо́дип ви́їздит в доро́гу, то пан сам зї́сьть! — А як ку́хар всма́жив і взєв на таріль і сам відні́с пи́рит па́на і поста́вив, бо боя́в сє, аби́ ци́ган в льо́кая с капа́лок ни ви́просив на доро́зї. А ци́ган с ку́харим заложи́в сє і да́ли за ру́ки по дисє́тцї: Як буде́ ци́ган їв, то ку́харива дисе́тка пропа́ди; а як ни бу́ди їв, то ци́ганова дисе́тка пропа́ди. І пан сїв ко́ло стола́ і бире́ сє до сьнїда́нє. А ци́ган натхо́дит і став си в куті́. А пан ци́гана запита́в: Цо там но́віш, циґа́нє? — Про́ши па́на сла́бием. — А і́дзє́ш ти на двур? — Так єст, про́ши па́на, ї́ди. — А лу́жо? — Так як та кішіца! — А па́нови сє згидїло. Ка́жи: Везь со́бє, циґа́нє, те кіші́ци! — А ци́ган і ки́шку зьзїв і дисе́тку віт ку́хари взєв.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

536. *Циганська мати.*

Та быв ци́ган, та мав дру́гу ци́ганку, бо пе́рша вме́рла. Тай мав по пе́рші сына. Як ішо́в тот сын му до во́ська, а вна щось тота́ ци́ганка, ма́чуха му, свари́ла на нього́. А ци́ган ся обе́ртат: Гей, ви́дно, жи ни своя́ ма́тиця. Выпра́вят го до во́ська, та не запла́че за ним, ай му шлякує і ме́че со́ли на вгень і мо́вит: Выгладивбыс ся як сїль на

воді́! А єму́, Біг дав, тото́ нич ни ва́дит. Ай так му йде, гі бы взяв перо́ з гу́скы і пустив горі́ водо́в!

Зап. в марті, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

537. *Матка.*

Єдна мати мала сина. Але дуже недобрий він був! Бувало і проклинає матїр і сварит, а навіть вже бере сї до бійки. Раз якось сї посварили, тай прийшло до того, що син добре вибив матїр.

Мати не мала що робити, тай пішла до пана до двора поскаржити сї на сина. Ну, пан всьо вислухав, як треба і казав сейчас прикликати сина і дати єму по цісарські двацїть петь буків. Але мати як звичайно, пото́му пожєлувала сина, тай все журила сї, як би то так було, щоби син не дістав буків. Йде вна дорогов, тай журит сї, дужи сї журит. Аж надходит якійсь циганиско, тай питає: А чого ви так журитесь? От, каже мати, каже пан дати синови 25 буків, та шкода го, хоцєй я в тому всьо винна — Ігі! каже циган, не журіть сї! я піду за вашого сина до пана, але мусите ми щось за то дати. — Що хочете, то дам, каже мати, тай пішли до пана.

Пан прикликав гайдуків, казав дати циганови 25, а як му дали, то сказав: Ty złodzieju, a ty będziesz matke bił, idź bierz matkę i idź do domu! Циганиско, хоць все тер руками по задници, але ввєв стару на плече, тай несе до дому. А в тім надходит другий циган, тай видит нашого циганиска з бабою на плечех.

— Кундрила, Кундрила, а ті чо несеш? спитав той другий циган.

— Ів! та матку несу! — каже перший.

— Ба, відкис взєв матку?

— Не питай! на дорозї знайшов!

Зап. в грудни, 1893, від П. Петрова в Дрогобичи, Володимир Левинський.

538. *Не халасуй.*

Знаєш ти, чоловіче, що? — казала циганка до свого мужа, сидючи в бурдею на земли коло ватри, та латаючи свою дранку — от я пійду до куми, та позичу трошки муки, а в сусїди позичу сира, та налїпю пирогів, та зробимо собі пущенє. — А циганчатко обзиваєсь з барлога: А я, мамо, буду по два на раз їв. — „Та не халасай, та не халасай! скрикнув старий циган і потягнув єго доброю пугою по голих плеченятах — та не халасай, єще ся подавиш, та біда буде; та не халасай, вражий сину!

Бібл Опишкевича т. III. Ст. 306.

Паралелї: Zbiór wiadomości do Antrop. krajowej. T. XI (3). Ст. 64. Ч. 2 (подібний мотив). — И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 369. Ч. 6.

539. *На що?*

Цигане, чому ти хати не покриєш? Ади, всюда цюрить!
Та як тепер покривати, коли дощ іде.
Та тепер нї, але як погода.
Як погода? А тогди на що?

Календар Просьвіти на р. 1890. Ст. 55.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 334. Ч. 599 (Тут зібрана лїтература предмету)

540. *Як циганчук ходив поміж дощ.*

Післа́в ци́ган по во́ду, а то сє похма́рило: Зачи́в йти дощ. А ци́ган ка́жи: Вирни́ сє, бо як змо́книш, бу́деш би́тий. А мали́й циганчу́к ни пита́в, та́кі по во́ду пішо́в. А як взєв ду́жи дощ йти, а він ски́нув соро́чку, тай впхав в коно́вку, а коно́вку пиривирну́в до гори́ дном, а сам на дощі́ стоя́в го́лий. По дощи́ вбрав сє в соро́чку і суха́ була́. Прихо́дит до до́му, а та́то ка́жи: Де ти був, щос сухи́й? А він ка́жи: Я помє́жи кропки́ бі́гав, поми́жи дощ. Шпикуля́ція циганьска!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: П. Кузьмичевскій, Тур. анекд. въ украин. нар. слов. Ст. 212—213.

541. *Циган в кропиві.*

Заблуди́ли в лї́сї хлоп і ци́ган і найшли́ ха́ту пу́стку, аби́ в нї ночува́ти. І хлоп лег се́рид ха́ти, а ци́ган полі́з на пец, аби́ сє загрі́ти. І кричи́т ци́ган на пе́цу: Ґва́вту, я сє попі́к! А хлоп сє схо́пив з вимлї́, ка́жи: Вітки ти міг сє попичи́, як сїм лїт вже, як па́лино в тї́м пе́цу? А там на пе́цу кропи́ва ви́росла, а ци́ган сє в тоту́ кропи́ву попі́к.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

542. *Циган — шуткар.*

Розложи́в ци́ган під бе́регом вого́нь і вари́в при тї́м вогни́ ка́шу. Як сє ка́ши роскипі́ла, а він поста́вив при доро́зї. Над'їздит пан. А що ти ро́биш, ка́жи, ци́гани? Вару́ ка́шу. А во́гонь де? То таки́й горне́ц, жи без вогню́ вари́т. Прода́й мині́, ци́гани, той горне́ц. То, ка́жи, па́нї тра да́ти со́тку. Пан дав, а горне́ц взєв. Приї́здит до мі́ста і каза́в

купи́ти мня́са і круп і ко́ньом каза́в взяти вівса і сі́на: Не будемо в місьті попаса́ти, але за містом, бо ту дорого. В'їхали далеку доро́гу, нала́годили в горне́ц мне́са, круп поста́вили, аби́ се вари́ли. Чика́ли до́вгий чис, ни хті́ло тото́ се вари́ти. Пан горне́ц збив, а кілька миль до дру́гого мі́ста голо́дин ї́хав.

Записано в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

543. *Як старий циган учив молодого циганити?*

Послухайте, як циган старий учив молодого циганчука циганити. Дав му сороківця, тай каже: Слухай, циганчуку, іди, де хочеш, купи мені горівки, але так, щоби іще сороковець цілий був. Ну, циганчук не мав що більше в хаті робити, бо му отець заборонив дальше бути. Іде він до жида корчмари, приходит там коло шинквасу, тай коло тої дерки, через котру кидає се гроші, пукає тай пукає. А потому як крикне: Йой, я вер ту сороківця. — Ну, не бій сі! — каже жид, якіс вер і там є, то будеш го мати назад. Циганчук так купив горівки, мав в кишени цілого сороківця і ще до того жид видав му решту з сороківця. Прийшов до свого вітцє, припіс му горівку і сороківцє. Отець го погласкав тай похвалив: Ну, каже, маю вже заступника і спокійний о свою голову.

Зап. в грудни, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи Вол. Левиньский.

544. *Циганський викрут.*

В одного господаря займила ся хата, збігли ся люди ратувати, а циган став з далека, та кричить на ціле горло: Гасіть, люди, гасіть! — А ти чому не гасиш? питає его оден чоловік. — Е, каже циган, сказали би ще, що я що вкрав (буцім то він дійсно тому не йшов ратувати).

Календар Просьвіти на р. 1881. Ст. 78.

545. *Дощ.*

Вандрували цигани і напав їх дощ, а вони нічо не мали, тілько сітку. Сховали сї цигани під сітку, а дощ такий ляє. — Подиви но сї, чи великий дощ йде? каже старий циган. Циганчук виставив палец очком, тей хапає назад: Ойой, який там дощ!

Зап. в Заставю, Тернопільського пов. М. Дерлиця.

546. *Як циган загрів ся.*

Єде́н пан виїхав в доро́гу, тай задєгну́в се в фу́тро. А то була́ ду́жи люта зима́. А циган задєгну́в се в сак, тай став при доро́зї. Тай все

ци́ган ви́ставит па́лиц бис де́рку, бис той сак, тай наза́д хова́є, тай ка́жи: Ай ай, а́лиш то там зи́мно.

А пан кажи: Я в фу́трі, там змерз, а ти в саку́, тай ни змерз?

А він кажи: Бо вам як заду́є ві́тир, то ни ма́є куди́ ви́йти, а до ме́ни, кажи, куда́ заду́є, туда́ й вивіє.

А пан ка́жи: То заміня́ймо сє.

Замін́е́ли сє і ци́ган втїк с тим від доро́ги. Пан вздрів, жи в тїм ду́жи зи́мно і каза́в гна́ти як найбо́рши до міста, аби́ купи́в дру́ги, аби́ сє мав в чім до до́му дїста́ти; і оба́ ма́ли ци́ган і пан.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 295. Ч. 513. — Fr. Poggius, Facetiae. 152. ст. 401. — Jac. Pontanus, Attica Bellaria (Франкфурт, 1644) I, 5, 27, Ст. 205. — Joach. Camerarius, Fabulae aesopicae (Липськ. 1570) 321. — Nouveaux contes à rire et aventures plaisantes (Cologne, 1702). Ст. 213. — Scherz mit der Warheyt (Франкфурт, 1563) 81. b. — Mart. Montanus, Der Wegkürzer (Das dritte Theil des Rollwagens. Frankf. A. M. 1590) 25. a. — Sam. Gerlach. Eutrapeliarum libri tres (Липськ, 1656). I. 823. — Joh. Val. Meidinger, Pract. französ. Grammatik. (23 вид. Липськ, 1808), 86. — Zbiór wiad. do antr. kraj. T. VIII, (3) Ст. 235: Циган і дурний пан. — Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 23 Ч. 56: Цыганъ на морози.

547. *По бідї гаразд.*

Быв єде́н ци́ган, тай йшов доро́гов сытый, вбраный, дось єдным сло́вом — гора́зд му. Тай заво́дит. А пан над'їхав, пытат ся: А чо́ ты, ци́гане, заво́диш? — Бо горазд, про́ши па́на! — Та тїш ся! — Ба, кой по гораздо́ви буде́ біда́! — Али йде дру́гый раз обідраный, голоде́н, змерз, тай сьпіват. А пан зась над'їхав: Чо ти, ци́гане, сьпіваш? — Бо біда́, про́ши па́на. — Та що ма́вбыс пла́кати, не сьпіва́ти. — Ба, проши па́на, коли по бідї гора́зд буде.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Оліцака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

548. *Як циган відповідав.*

А. В єдні́м ска́рбі молоти́ли змло́цки. А молоти́в ме́жи ни́ми і єде́н ци́ган. Прихо́дит пан до студо́ли і пита́є: Хто зьзїсьть макі́тру пирогі́в?

А ци́ган сє вітзива́є! Я пані́.

А хто зьзїсьть ми́ску борщу́ з мн́е́сом?

А ци́ган сє вітзива́є: Я па́нї!

А хто зьзїсьть ми́ску ка́ші моло́чної?

А ци́ган сє вітзива́є: Я па́нї!

А хто ви́молотит ко́пу збі́жи?

А ци́ган обертає сє до людий, тай ка́жи: Ну, говоріт, люди, позамика́ло вам? Я ма́ю за всьо вітповіда́ти?

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї; Грінченко, Веселый оповидачъ. Ч. 5: Все я та я. — Ястребовъ, Матеріалы по этногр. новороссійскаго края. Ст. 184. Ч. 39 (2).. — И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. т. II. Ст. 363—364. Ч. 1.

549. На одного за богато.

Б. Була одна громада десь в якімсь селї дуже пуста, та лїнива до роботи. Пан їх хотів научити, та добрим словом направити — та скликав було всю громаду до двора свого. Зійшла ся громада на дїдинець, тай циган собі за ними прийшов, та помежи люде висунув ся аж на самий перед. Пан вийшов до них, тай зачав їм представляти, яка погана тота лїніcть, як она до всего зла веде, яка то ганьба для грома́ди, і так дальше. Наконець питає їх: „Скажіть менї, на той приклад, хто би ся знайшов межи вами, щоби відразу кварту горівки випив?“ А циган підхватив: „Я пане“. — Хто би у нас був такий, щоби засів, та так від разу добру миску пирогів з сметаною з'їв?“ — „Я пане!“ вихопив ся знов той же циган. — Але не найшов би ся межи вами, хтоби за день півтори копи жита змолотив, з'околотував і вивіяв? А циган обертає ся до людей: „Ну! громада, говоріть ви, я за себе досить говорив; ци менї все самому робити?“.

Бібл. Онишкевича Т. III. Ст. 303.

550. Як хлоп з циганом гостили ся.

Запросив раз хлоп цигана з жінков й з дітьми на празник. Пішли до церкви, а потому вернули до дому празникувати. Ґосподар поставив перед циганом горівку, борщ, капусту, біб, фасолю, кашу на молоцї. Али пироги́ сховав на полицю, а циганиско видів тото. Втодий єму жель було, щоби тоти пироги сє лишили для другого. — Іі! знаєте, куме, я як міркую, моя хата буде така, як ваша, куме; чікайте, буду мнєрити; і зацєв мнєрити вширшке́ свойов палицьов, а потому у вздовшке́. Каже: Як утєв по пироги до полицї така сама моя. Втодий ґосподар рад не рад, знєв пироги з мисков і поставив перед циганом. По пару мінутах циган всьо схалавкав. Тай розійшли сє. Пізнїйше циган запросив хлопа до себе на празник. Але циган мушками годований. Взєв, набив жінку, тай вигнав, лиш лишив дітьке́ свої на запічку, звичайно, як в простій хатї. Приходит вже циган з ґосподаром, тай хоче честувати, тай питає: А діти, а де мати? Дїти сє не обзивали. Втодий щож робити? Шукає циган, ци чого де нема, тай глянув у піч. А там був горнець від гороху. Виймив

го й каже: Ігі! каже, дітва́ горох з горшка виїла, а дивітця, куме, весь горох виїли, понюхайте, ану но, ци був смачненький? А що правда? Тай ґосподар не мав що робити, тай забрав свої манатки, тай сє виніс.

Зап. в грудни, 1898, від батька в Дрогобичи, Вол. Левинський.

551. *Як трава встала.*

Найми́в сє раз ци́ган в ксьо́ндза на косови́цю. Наїв сє до́бри ра́но в до́ма, тай пішо́в в по́ли з дру́гими косара́ми. Лише́ повийма́ли ко́си, а ци́ган ка́жи: Та хіба́ пополу́днуймо відра́зу, тай буде́мо коси́ти! — Полу́днуймо. — Наїли сє: Та вітпочи́ньмо тро́хи! ка́жи ци́ган. — Вітпочи́ли. — Та хіба́ ще й попідвичі́ркуймо! — Попідвичі́ркували, поляга́ли — спют до ве́чира. В ве́чир збира́ют сє до до́му. Приїздє: Покоси́ли всьо? пита́є ксьондз. — Покоси́ли, ка́жи ци́ган; а́ли ми так пому́чили сє, що належалоби сє да́ти нам ще тро́хи са́ла. — Ей, дава́ти вам шти́ри ра́зи їсти, горі́вки та ще й са́ла! То за бага́то! ка́жи ксьондз. — Ни хо́чити дати́ са́ла, то аби́ вам до за́втра трава́ наза́д вста́ла! сказа́в ци́ган, тай пішов. — Вихо́дит ксьондз дру́гого днє на сіножи́ть, а трава́ стоїт: І ни лі́пши бу́ло мині́ дати́ ци́ганови са́ла, ніж найма́ти знов косарі́в! кажи ксьондз.

Зап. 1895 р. від батька Михайла, в Пужниках, Бучацького повіту

Паралелї: П. В. Шейнъ, Матер. для изуч. быта и языка рус. насел. сѣв. зап. края. Т. II. Ст. 332. Ч. 175: Цыганъ и попъ.

552. *Циган на роботї в ґазди.*

Прийшо́в ци́ган до ґазди́, а́ле ґазда́ сиди́т ко́ло стола́ і обі́дає і їсьть з на́ймитом борщ з мнє́сом і пироги́ і ка́шу. Придиви́в сє ци́ган і ка́жи: То ви, мій ґа́здо, на́ймита до́бре харчу́єти!

Прийди́, ци́гани, за́втра до робо́ти і тебе́ буду́ так харчува́ти.

Прийшо́в дру́гий день до робо́ти, дав ци́ганови їсти, пи́ти і ви́кинув на тік гре́чку молоти́ти: То, ци́гани, така́ суха гре́чка, жи ма́ло бу́диш її молоти́ти, ті́лько бу́деш ціп пока́зувати, а она́ сє буде́ пуска́ти.

Росстили́в ци́ган гре́чку на дворі́, сам пішо́в до стодо́ли, тай лєх собі́. Як сє ви́спав до́бри, тогди́ встав, взєв ціп до рук і с стодо́ли бис поріг махну́в ціпом і кри́кнув: Гре́чко, ціп! І пішо́в і знов лєг. Ви́спав сє до́бри, схо́пив сє другий раз і взєв ціп до рук і бис поріх показа́в грецьці ціп і кричи́т: Гре́чка, ціп! Нім ци́ган встав тре́тий раз, тимчи́сом пішла́ вили́ка зли́ва і туту́ гре́чку забра́ло гет, в рови́ поне́сло. Приїздит ґазда́ с по́ля, нема́ ні гре́чки, ні ци́гана. Гре́чку забра́ла вода́, а ци́ган пішо́в до до́му.

Прийшло́ на дру́гий день, кли́чи ґазда́ знов ци́гана до робо́ти. І дав ци́ганови обідати, по обіді ви́правив з на́ймитом в по́ли. І проси́в ци́ган ґазду́, аби́ наймит тото́ роби́в, що ци́ган ска́жи. Як ї́хали бис сило́, то ци́ган кричи́в: Гони́, як найбо́рше ко́ні, аби́ ми жи́во заї́хали в по́ли!

Як виї́хали за сило́, каза́в ци́ган: Пома́линьку гони́ кіньми, бо в ми́ні ко́сти ростріcе́ш!

Як виїхали в по́ли на ни́ву, ка́жи ци́ган до на́ймита: Тра за́рас пополу́днувати! А як пополу́днували, лєх ци́ган спа́ти, аби́ сє са́ло завєза́ло. Спав ци́ган до ве́чира, в ве́чир приїздит до до́му. Пита́є сє ґазда́: Чи́сти роби́ли що в по́ли?

На́ймит ка́жи, жи ни роби́ли ніц, бо ци́ган лєх, аби́ му сє са́ло завєза́ло.

Прийшло́ на тре́тий день, кли́чи ґазда́ знов ци́гана до робо́ти. Сам пообідав бо́рщи, нім ци́ган прийшо́в, а ци́ганови каза́в, що ґазди́нє ви́ниси в по́ли обід. А змо́вив сє ґазда́ з ґазди́нив, що ви́ниси обід аш с полу́днє. І тота́ ви́йшла с поро́жними горшка́ми. А ґазда́ за ґазди́нив взєв бічи, чо так пізно обід ви́нисла. Ґазди́нє як тіка́ла і горшки́ ки́нула з рук, що сє поби́ли. А як прийшло́ під вечир, а на́ймит пішо́в і просто со́ньцє ви́ла застроми́в. Пита́є ци́ган: А то на що?

Я со́нци пітпе́р, аби́ ни йшло в доли́ну.

Зайшо́в ци́ган, аби́ ґазда́ ни ви́дів і ви́ймив ви́ла з зимлї і маха́в ни́ми.

Пита́в сє на́ймит, на що ци́ган тото́ ро́бит?

А ци́ган ка́жи: Я со́нци схова́ю в доли́ну.

А як приї́хали до до́му, ґазди́нє ї́м да́ла ї́сти борщ. Ци́ган їв, а ґазда́ з на́ймитом ни ду́жи. А по борщи́ дава́ла ї́сти квасне́ молоко́. Ци́ган їв, а ґазда́ з на́ймитом ни ду́жи. А по молоці́ да́ла ґазди́нє мнє́со; а ци́ган каза́в: Вмі́листи, ґазди́ни, вари́ти, а ни вмілисти дава́ти. Чому́сти ни давали впере́д мнє́со, а пото́му борщ? А як да́ла ґазди́нє пироги́, то ци́ган аш сє тріс: Да́йти мині́, ґазди́ни, до до́му!

Нє, їш, ци́гани ту, я ти ни бороню.

Вмі́листи вари́ти, а ни вмі́листи дава́ти. Чому́сти ни дава́ли впере́д пироги́, а пото́му молоко́?

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гриниишиного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Грінченко, Эти. Мат. І. Ст. 118—122: Циган косарь. Про те, як циган молотив гречку, показуючи ціп, див. Б. Грінченко, Этн. Мат. Т. II. Ст. 211: Циган Молотник. — Русскія Завѣтныя сказки, Ст. 223—224: Добрий попъ. — Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 99. Ч. 213: Невмила господыня. - Сборникъ харьк. истор. филол. общества. Т. VI. 1894. Ст. 175—177: Якъ цыганъ зъ кумомъ сонце засмыкалы. Ст. 181: Цыганъ та батюшка. — Календар Просьвіти на р. 1894. Ст. 111. — Руданський, Твори. Т. І. Ст. 68—69. Ч. 36.

553. Завернене сонце.

Ту в нáшого ґáзды раз водúв цúган быкы́. А тотó было під Мáґуров під верьхóм, тай ся здавáло, жи сóнце захóдит вже бóрше, ніж у рóвени. Али цúган дочýв ся, жи надыйшóв цúган єдéн з Борислава, тай цúгана мéджи цигáны кортúт, та зачáв мáхати на сóнічко рукóв, жебы́ бóрше заходúло. Али той ґáзда ввúдів, тай поміркувáв длячогó то цúган мáхат рукóв. Тай собі́ зьняв з головы́ капелюх, тай нібы сóнце завéртат. Али цúган мóвит: Іванýньцю! не баламýтьте нич, няй ідé як ідé! — Баш ти, цúгане, на що нагáняш? — Йой, бо ня кортúт мéджи цигáны.—Али ту ще было зо штúри годúны до вéчера, і вни там доворáли, тай шли в рóвінь. Ну, піт тым верьхóм здавáло ся вже, жи сóнце зайшлó, áли як зайшлú в рóвінь, подивúв ся цúган на сóнце, а вно ще висóко мнóго, тай мóвит: Абы́ ня шляк трáфив, Іванýньцю, жúсте завернýли. Нóндикы юж нúкус ни гріло, а ту як ще висóко. А цúган си ни порозумі́в, жи за горóв так не бýде дóвго гріти, як в рóвени. Тай цúган іс тóго все такы́й дурны́й.

Зап. в марті, 1899 р. від Кузьми Лучкевича в Мшанци, Староміського пов.

554. Як циган навчив ся кляняти.

Ішов циган биз село. Там стояло кілька хлопів, а він пішов коло них і нічо не сказав. Але ті іго навернули, закликали до себе, чому він не казав: Дай Боже добридень. Тай взєли, перевернули цигана, тай бють! Вибили на всї боки, циган встав, стріпав ся, тай пішов на друге село. А там пасли сї гуси. Але він здалека кличе, шапочку вже здіймив, ду гусий і кланеї сї, каже:

Помагай Біг,
Біла гусь!
Навчила мі
Ващі Русь,
Як добридень казати,
Шапочку здіймати.

Зап. в грудні 1898 р. від Ів. Кульчицького в Сихові, Львівського пов. Гриць Зацерковний.

555. Циганська подяка.

Прийшóв цúган до хати і просúв, абú му ґаздúнє дáла що ї́сти. Ґаздúнє, єму́ дáла логáзи з опіханого ячмéню. На той чис пиклá тáкжи хліб і дáла му ї́сти тéплого пітпáлка. А як сє цúган паї́в і постáвив мúску і кáжи: Дзі́нькуɛ вам, ґаздúни, за теплї потподóлки і за тéплу ґáзу. А чоловік тóї жі́нки надійшóв, тай тото зачýв. І кáжи до жі́нки: То що

ти циганови давала за потподолки і за ґазу? Она хтїла єму витлумачити, чоловікови, али жи ни було чису, бо він був дужи злосний, тай хопив коромисло, та жінку коромислом нуж, нуж, нуж.

Зап. в цьвітни 1897 від Тимка Грпнишиного в Пужниках Буч. пов.

Паралелї: Порівн. Ч. 451 того тому.

556. *У цигана віри, як на водї піни.*

Єдного разу прийшов циган до Ґалївкы; зайшов до єдного ґазды, а тото было в недїлю і вни там наварили пирогів, посїдали, тай їдят. Али циган входит посерет хаты голоден, як пес, аш слину пролиґає. Али пытає єго ся тот ґазда: Щосте де, Іване, чули? Та щобым чув? Не чувем нич. А нарештї вам ся бесїдує, кой є коло чого, а я голоден, тай йду гет. Али ґазда не довго мысьлячи каже до нього: Що чув, то повіч! Я ни чув, хыбам і видів. Там в тої Марисї безносої Василь вытяв дві вернины[1]), жи буде на хыжу ярмо[2]), а знаю добре, що в вашім лїсї. Тай той ґазда не довго мышлячи дав циганови перогів і сметаны. І каже до нього: А бодажес здоров быв, жес ми повів; типерь я на нїм поїду. Тай вже не йшов до церквы, ай хопив на себе торбу, тай побіг до міста подавати єго за тотї дві драпачкы. Али выйшов ним термін, а той Василь не сподївав ся, безносої Марисї, того терміну. Али єму подав до рук Журавський[3]), а він кажи: А то що такого за диво, жи я того не зробив, а менї выдано термін якысь? Али він ся дїзнав, жи того циган наробив. Прийшов до цигана, тай каже: А що ты, Лацку, зробив? Та ты повів Ґирґельому Митрови, що я вытяг дьві вернины? — Не бій ся, не бій, біда тє ни возьме. Даш ми на дорогу хлїб, тай ми купиш горівки, я тя с того выведу. А нарештї щом мав повідати? Я быв голоден, таж він быв ми за дармо не дав тых перогів тай сметаны. Я на тото циган, бым циганив. Тай пішли до міста, стали на сут, пытає ся сендзя: Видів Іван Лацко, що Василь Вoканич у Митра Ґирґиля у лїсї вытяв дьві вернины? — Нїт, пацьцю, я не видів! — А длячогос так говорив? — Ну, та щом мав робити? Він їв перогы, а циган на тото лакомый; тай він ся мене пытав, ци я бы му дащо повів. Али я си роздумав в голові, щобы єму повісти. А повім му, жи той Василь безносої Марисї вытяв в вашім, Митруньцю, лїсї дві вернины. Він тогды менї дав перогів і сметаны. За нияке слово добрем попоїв. А нарештї я на тото циган, жебым циганив. То ты, Лацку, не видїв, жебы він рубав? — Нїт, пацуню. Мене дуже перогы скортїли, та тому так плїв. — Но тиnер, Митре Ґирґель, с циганьми на бесїду перестаєш, то ти вже сам циганом зїстаєш. Жебис другый раз цигана не слухав, бо видиш, жис зле понюхав. І те-

---

[1]) Драпачки. [2]) Патики що притримують солому па даху, аби вітер не зривав. [3]) Возьний.

пе́рь увільня́є сонд Василя́ Вока́нича віт ка́ры, бо тото́ всьо ниправда, що ци́ган наповів. Ци́ган на то́то повіда́в, жибы́ до́бри попо́ів, а на-ре́шті у ци́гана ті́лько ві́ри, як на быстрі́ воді́ піны.

Зап. в марті, 1899 р. від Кузьми Лучкевича в Мшанци, Староміського пов.

557. *Їж.*

Був сибі циган, прийшов до їдного ґосподаря, а вони са́ме гобідали. А як гобідают, то той що прийде, каже: Час на гобід! А ті, що сидят: Просим. А той відповідає: Заживайте здорові!

— Час на гобід! каже циган.

— Просим!

А циганови того й треба: Взяв лижку, тай їсть. А він прийшов так раз і два рази. А той ґосподар змовив ся ж жінкою: „Як він — каже — прийде, то не гобзиваймо ся ніц до него!“ Але прийшов циган тай каже: Час на гобід! А вони не обзивають ся до него ніц. А він думає, тай каже: — Коб ви знали, ґосподару, що! Я — каже — йшов через ліс, а тамки щось таке колюще коти ся по дорозї.

А той ґосподар каже: — То то певне їж!

— А, коли кажете: їж, то добре, — каже циган, та за ложку, тай їсть. Тай так вони знов цигана ни збули.

Зап. в жовтни, 1892, в Берлині, Бродського пов. від парубка Михалка Гринцишина Осип Роздольський.

З Житя і Слова IV Т. Ст. 363.

558. *Змилосердив ся.*

Подибав раз циган пяного чоловіка, що спав на дорозї. „От, каже, ще му хто, борони Боже, чоботи здійме, а він і не вчує!“ — Взяв, стягнув му сам чоботи і пішов.

Тв. В. Навроцького Т. I Ст. 55.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 6і. Ч. 137: Добрый цыганъ. Календар Просьвіти на р. 1870 Ст. 73. — Кал. Пр. на р. 1887. Ст. 96.

559. *Циганова помилка.*

Ішов циган через село, тай побачив коня привязаного до плота. Сейчас єго за поводи, відпинає, тай хоче сїдати. Аж ту вибігла жінка з хати, тай кричить: „Гей, цигане, — що ти дїєш з нашим конем? — а проч!“ — Пек, пек, а я думав, що то кобила, — каже циган; кинув віжки, тай поплів ся дальше.

Тв. В. Навроцького Т. I. Ст. 56.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1870. Ст. 85.

560. Як циган скакав через кобилу.

Вкрав циган кобилу, тай догонили єго, зловили, та привели до ратуши. Посходили ся люде, та хто прийшов, то циганови в очи: А злодюга, коновід, бийте єго, та слухайте, чи живий, на що коні краде? „Бігме, панове громада — взяв ся циган клясти, та божити — єй Богу моєму, що я не крав кобили; щоби мені в міху дух заперло, та щоби ковало розкололо ся, та молоток вищербив ся, коли я кобилу вкрав — а ось, добрі люде, як се було: Ішов я селом, та хотів перейти сутками, бо, бачите шляхом далеко, а я квапив ся, бо жінка та діти дома вже три дни не їли; та біжу, біжу, аж там поперек дороги стоїть якась коняка та цілі сутки заступила; хочу перейти єї з переду, так не дасть приступити, кусає; зайду з заду, то она ногами бє та фицькає; а я собі думаю, нуж я через неї перескочу; та як розбіг ся, скік, та лишень на неї вискочив — а кобилище як ся збрикає, як не пійде зі мною — а я що маю сили, держу та кричу: Тпрру гніда! тпрру гніда!... А она летить та летить — гора не гора, пліт не пліт, окіп не окіп, та забігла зі мною аж на друге село — та аж сесі паробочки, дай їм Боже здоровє, зопинили єї — тай сюда привели.

Громада слухала, слухала цигана, та вже зачала було і вірити, та вже декотрі казали, щоб го пустити — але хтось з глоти обізвав ся: А деж тота ремінна уздечка на ній взяла ся? Таже заховстапа не пасла ся? „Отже тото, добрі люде, — казав циган ніби дивуючись та хотячи людей потуманити — і мені дивно, звідкіль она там взяла ся!“

Ага! туди він закидає, звяжіть єго, ведіть до пана — загула громада, тай потягла циганище.

Бібл. Онишкевича. Т. III, ст. 305.

Паралелі: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 367—368. Ч. 5. — Календар Просьвіти на р. 1888. Ст. 93.

561. За сало.

Ора́в хлоп на по́ли і виїхав на віч в по́ли і взєв с собо́в са́ло і ці́ли́й хліб. Надійшо́в циган, ка́же: Да́йте ми хлі́ба вкуси́ти, бо, ка́же, таки́йєм голо́ден, тро́хи не зги́ну. Ґазда́ єму́ вкра́яв кава́льчи́к хлі́ба і са́ла, а ци́ган ка́жи: Я єго́ всьо зьзїм. А ґазда́ ка́жи: Коли́ я ни дам. Пішли́ в дру́гий коне́ц с плу́гом, а ци́ган вкрав в них тото́ са́ло і хлїб і пішо́в одалеки́ від них і зьзїв. Пото́му йшо́в дру́гов доро́гов і пітскаку́вав собі́. Ґазда́ знав, жи го ни зло́вит, пішо́в на сере́ддоро́жи і сїв, зажмури́в о́чи, очиви́в сє те́мним. Як надійшо́в ци́ган, а ґазда́ ка́жи: А хто там йде, ци ни яки́й пан?

А ци́ган ка́жи: А пан, пан, понюхай мій жупа́н, ци я ни пан?

А ґазда́ ка́жи: Да́йте я понюхаю; а ка́жи, вїгнї́т сє, я ще понюхаю й ваш чу́пир, бо й він па́хни. Зла́пав ци́гана за чу́пир, та бив, кілько му сє вподо́бало. А ци́ган кричи́в ґвавт: Як бим був знав, жи са́ло таке́ гори́чи, то́бим був ни ру́шав.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

562. *Добрий циган.*

Їден ґосподар справляв вісїлє свому синови. В недїлю, вже як мали йти до шлюбу, прийшов звіткись гет циган. І як він прийшов до сїней, глип очима на гору, а там на бантах виси зашита свинина. От він подивив ся, тай якось вилїз на гору, сїв на ту свинину, тай ножиком по шнурку, тай грим зі свининою на сїни! А тут рип з хати двері і ґосподар вийшов до сїний, а циган не мав що казати, тей каже:

От ґосподару, циган сальце приніс вам на весільце.

Е, каже ґосподар, ти цигане бідний, я твого сала не потребую, Богу дякувати ще є своє.

Ну, каже циган, як так, то завдайте минї, будьте ласкаві. І ґосподар завдав своє сало, а циган пішов аж закурилось.

На другий день ґосподар до сала, а по нему й місце застило. Тодї він і каже сам до себе:

Ото я дурний! не досить що то була моя свинина, але й я ще сам їму завдав.

Зап. в маю, 1897, від Олекси Горобця в Сїльци Андрій Веретельник.

Паралелї: Порівн. ч. 436 того тому.

563. *Панська ласка.*

Їден пан мав великий став і при нїм був млин. А було то ще запаньщини, і той пан остро заказав лапати рибу в тім ставі; він так видав, що як хто злапає їдну рибку, то зараз на шибеницю. В паньскім млинї був за мельника циган, от і він, як то циган, завше лапав рибу, аж їдного разу злапали їго і донесли до пана. А він хутко прилетїв до хати, каже жінцї так і так і сам намастив ся мукою, убравсь у все чисте і лїг на лаві, зложив руки на груди, жінка засьвітила сьвічки і заводи на всю хату, нїби то циган вмер. Аж тут входи пан з нагаєм, тей каже: „Що він так хутко вже вмер? То не може бути. І пійшов до цигана, та як потягне їго нагаєм через твар! Але циган анї не рушив ся. Тодї видить пан, що не жарт, тай каже: „Га! шкода, добрий мельник був, щоб він тепер встав, то зараз бим дав на віки той млин і став.

А циган підводить ся, тей каже: „Ну даруйте, пане, я встав. І пан не скасовав слова, подарував їму став і млин на віки.

Зап. в маю, 1897, від Олекси Горобця в Сільци Андрій Веретельник.

564. *Циган в огірках.*

Єден циган та заліз в ґосподарскі огирки красти. А той ґазда мав досить шкоди, тай засів на него з вильми. А то була темна ніч, тілько блискало. А як він навибирав огирків, тай ни міг найти міха. А він кажи:

Ей Божок, шарви разок, най мішок найду, тогди піду.

Али ґазда вильми єго вдарив. А він кажи:

Табо ти Божи ни жиртуєш! Кажи: Якись мнї шарнув, аж єм сє звирнув.

Приходит до дому і мацає сє за синьці, тай кажи:

А що то Божа волє, раз вдарив, а два знаки.

А то вильми ґазда.

Записано в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов. Паралелї: Порів. Ч. 447 того тому.

565. *Тільки через острішок не мечіть.*

Пійшов циган красти садовину; переліз через острішок, тай хильцем-хильцем підобрав ся під грушу; потряс зо тричи, та став в мішок збирати. Збирає, збирає, а садівник підглядївши (бо місячно було) — тишком-нишком зайшов з заду, та за обшевку хвать: А тут-єсь, песїй сину! Научу я тебе в чужий сад лазити; полізуть тобі боком тоті грушки! Тай потяг: Ходи за мною, дам я тобі науку — хотів бо завести єго до хати, та викликати хлопців, і добре випарити, щоби памятав з московский місяць, як то грушки красти.

Циган бачить, що біда, взяв ся на хитрощі, та просить ся: „Пане ґосподарю, будьте ласкаві, що хочете зі мною робити і рубайте і січіть і хоть живцем шкіру здеріть, лишень мене через острішок не мечіть“.

— Добре, добре! — приговорював з разу господар — я вже знаю, що з тобою робити.

А циган таки своє: „Пане господарю! що хочете, зі мною робіть і рубайте і січіть, і хоч і живцем шкіру здеріть, лишень мене через острішок не мечіть“.

Думає господар, хто знає, що циганови буде, коли він ся так просить, а нуж я єго через пліт перекину! Тай підвів циганище до плота, а він все ще гірше просить ся — взяв під колїно, тай пекець! через острішок, і дивить ся крізь пліт, що з ним стане ся; а циган

скочив на ноги як кіт, та ще уклонив ся: „Дай ти Боже здорове, чоловіче! Тепер хапай вітер в полю. Садівник кинув ся був: Ох! вражий сину! хибань би я тебе не йимив! — Але заким він на острішок видрапав ся, а циган вже зо три гони убіг; хто єго годен зловити? Хибань хорт або чорт!

Бібл. Онишкевича т. III. Ст. 305.

Паралелї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 365—367. Ч. 4. — Руданський, Твори Т. I. Ст. 71. Ч. 39: Циган в огірках.

566. *Як циган діставав меду.*

Запросив ци́ган богачи́ в ку́ми і приніс горі́вки. А ци́ган ви́пив, тай гірка́; ка́жи: Тре́ба ме́ду.

А ґазда́ пішо́в, тай приніс. Запра́вили горі́вку, тай була́ до́бра, пили. Дру́гий день звов ци́ган ка́жи: Дайти, ку́ми, ме́ду, бо дити́на вче́ра вроди́ла сє, а нинї вже про́сит метку́. Той дав. Тре́тий день ци́ган знов йде за ме́дом. А той ка́жи́:

Ни ма́ю чису́, йди сам возьми́, ота́м на гру́шцї.

Ци́ган взєв драби́ну, лїзи. Як залїз мижи гі́ле, а во́си до не́го нагане́ли сє куса́ти, а він все їх вітсила́в: До Бо́га! до Бо́га! А як го покуса́ли, кажи́:

Хо́тьби й до зло́го духа!

Так го покуса́ли, аж па́дав з гру́шки, та кричи́в соло́ми. А ґазда́ взєв і ніс. А він впа́в, тай ка́жи:

Вже ни тра́ба, ни тра́ба.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Чубинскій: Труды. Т. II. Ст. 583—584. Ч. 72: Циган і шершенї. — П. В. Шейнъ, Матер. для изуч. быта и языка рус. населенія сѣв. зап. края. Т. II. Ст. 333. Ч. 176: Мужикъ и цыганъ — Сумцовъ, Разысканія въ области анекдотической лит. Ст. 168—169. Ч. LIII. — Руданський, Твори. Т. I. Ст. 79—81. Ч. 42: Циган пасічник.

567. *Циган на сливцї.*

Вылїз ци́ган на сли́вку в ве́чер і не ви́дно ся ду́же. Али бли́скат на дворі́, а він мо́вит: Ми́ґай, Божейку, ми́ґай, я ся с тобо́в поді́лю. І юж нарва́в досить: Е, миґай, не ми́ґай, чо́ ся не поді́лю. А кона́р ся зарва́в, відломи́в ся, а він бавх! на зе́млю, впав: О, якый ты, Бо́жейку, сопроти́вный, та бывбым ся мо́же й не поділив, а бода́й бым ти хоць з десять дав, а ты вже тру́тив. І не знав, що́ ми тепер зро́биш!

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

568. Циганський жарт.

Єде́н циган вздрів на дубі пчо́ли; а́ли то був дуб гла́ткий, він ни міг вилїсти на не́го. А він ка́жи: Допоможи́ Бо́жи вилїсти, я мидо́к взїм, вощи́нку продам, тай на Бо́жи дам. А як россмакува́в мід, взїв гет разом з вощи́нов. Як злази́в вітти, то каза́в: Згулив Бо́га, згули́в Бо́га. А як се гилє́ улома́ла, а ци́ган впав на зе́млю, а він ка́ки: А ни жиртуи́ з Бо́гом.

Записано в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 196. Ч. 304—305. — Aesopus Korai: Μυθων Αισωπειων συναγωγη. Ἐν Παρισιοις. αωι. 15. — Joh. de Bromyard, Summa praedicantium. 7, 75. — Franc. Poggius, Facetiae. Opera. Basil. 1538. Ст. 474, 205. — Henr. Bebelius, Facetiae. II, 1508 р. 149. — Erasmus Roterdamus. Colloquia. Ed. Schrevel, 1664 р. Ст 237. — Pantal Candidus. Fabulae. (Deliciae poet. germ. Francof. 1612). II. 131. — Joach. Camerarius. Fabulae aesopicae Липськ, 1570. 81. — Franc. Guicciardini, Hore di recreatione. Антверпія, 1583. 42. — B. Waldis, Esopus. (Вид. H. Kurtz в „Deutsche Bibliothek. B. 1. 2). III. 51. — Wickram, Das Rollwagenbüchlein. (Вид H. Kurtz в Deut. Bibl. B. 7. Липськ, 1865) — Kirchhof, Wendunmuth (Франкфурт, 1573), 7, 127. — Abraham a S. Clara. Gehab dich wohl. (Відень, 1827) 94. — Lessing, Fabeln. Morydon. Flieg. Blatt. Bd. 28. Ч. 653. — Reade, The cloister and the hearth. Vol. 2. (Вид. Tauchnitz-a, vol. 710, ст. 74). — Th. Wright, Selection of latin stories. Lond. 1842 (Percy Society, т. VIII). 79. — Scala celi (fratr. Joannis Junioris, Ульм, 1480) 56. — Joh. Herolt, Promtuarium exemplorum (разом з: Sermones discipuli de tempore et de sanctis, Nuremb. 1486). 41. — Martinus Polonus, Sermones cum promtuar. exemplorum. (Argent. 1484) 242. E. — П. Кузьмичевскій, Тур. анекд. въ укр. народ. слов. Ст. 225—226. — Творы Володимира Навроцкого. Т. I. Ст. 58. — Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 66—67. Ч. 150: Цыганова обицянка. Ст. 91. Ч. 196: Цыганъ та бджолы.

569. Циган на галузї.

Вылїз ци́ган на копа́р і сїв си і відру́бує. Али пан ї́де, мо́вит: Що ты, цыгане, ро́биш? Впа́деш ві́дне! — Ей де, про́ши па́на, чо́ж бым па́дав? Та вы ворожи́ти не зна́єте! — Тай ще с кілька́нацять раз утя́в, тай копа́р ся заломи́в, а ци́ган бавх! на зе́млю. Схо́пив ся ві́ттак, тай біжи́т за па́ном, всьо лиши́в. Біжи́т: Ей, па́ночку, кой вы так зна́єте, бу́тьте ла́скаві, бу́дьте, пові́чте ми коли́ вмру! — Як ти засти́не г... я. — Ци́ган пішо́в. Дя́кую, про́ши па́на. Али єдно́го ра́зу, мо́жи за рік, мо́жи за два, ци́ган ся бдер, моро́з те́ньґый, він йде, хо́пив ся за г....ю, студе́на. Йой-йой, йой-йой! заво́дит. Йде доро́гов, а пан ї́де, не той, є́нчий. А чо ты, цига́не! — Йой-йой, про́ши пана, вмира́ю! — А я́кже зна́єш? — Бо ми, пану́ньцю, г....я засти́ла. — Я ти то́му дам ра-ды. — Йой, про́ши па́на, кобы ми дали́. — Лїга́й. — Лїг, як му высуне пять два́цеть бу́ків пан, ста́ла г....я горя́ча, що поло́вінь. Ей, дзенькує па́ну, вже быв бым зара́ вмер! — І жиє до́ днесь.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

Паралелї: Сумцовъ, Разысканія въ обл. анекд. лит. Ст. 111—113.

570. *Як би то знатя!*

На горячім учинку зловили цигана, що украв вівцю. Завели його перед мандатора. Ти украв вівцю? питає мандатор. Признай ся! — То не я, пане! каже циган. — Розлючений мандатор, щоб примусити цигана до признаня, закликав гайдуків, казав покласти його на лаву і бити до сто, а сам пішов до хати. Циган за десятою палкою признав ся до вини. Селяне, що були сьвідками тої справи, сьміяли ся з цигана, що налякав ся сто палок, тай за десятою признав ся. — Я бувби не признав ся — каже циган — як бувби знав, що гайдук знає рахубу аж до сто, а то я гадав, що він без рахуби буде бити аж до вечера.

Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 59—60.

571. *Як циган купував чоботи.*

Прийшов циган на ярмарок купувати чоботи. Взув ся і питає шевця: Чи втїк вже хто коли від вас в чоботях?

— Не від мене втїчи! каже швець.

— Ану я спробую! каже циган. І в ноги! Швець за ним, та все кричить: Тримайте злодія! Тримайте злодія! А циган кричить собі: З дороги, людоньки, з дороги, бо я хочу виграти заклад! — І втїк.

Зап. від Сафата Ґульки, 1890 р. в Григорові, Буч. пов.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1883. Ст. 105. — Altdeutscher Schwank u. Scherz. Ст. 49—50: Maccus und der Schuster. — Desiderius Erasmus, Gesprächbüchlein, deutsch v. Joh. Birkner. 1534.

572. *Як би не ноги.*

Заслужи́в ци́ган на шибеницю. Но, юж го привели́ ві́шати, дали́ ї́сти, пити, дзиґарів кури́ти, дают му паны́ гро́ші с палярусами, на́й ся ци́ган натї́шит, дзиґаркы злотї, а він все тото́ ко́ло се́бе ту́лит, де мо́же, та си ду́мат в голові́: Ей, жебы я типе́р втїк. Є ш чим. Ей, ласка́ве па́нство, мо́вит, бу́тьте такі́ ла́скаві, простуні́т ся тро́хы, да́йте ми по́ля, ня́й си погуля́ю перет сме́ртьов. Вни ся тро́хы проступи́ли, а ци́ган дооко́ла ко́леса; а вони ся що раз да́лї просту́пуют. Проступи́ли ся, проступи́ли, як ци́ган свисне! Втїк в грі́шми, з дзиґарками. Сї́да́й, ї́ть коньом, ни дого́ниш Забі́х до єдно́го ґа́зды: Стелї́т, ґоспо́дарцю, стелї́т, а ду́же до горы подушо́к накладї́т, заплачу́ вам, що повелете́. Лїг він собі́, выставив но́гы на подушкы́, а го́лову в доли́ну на зе́млю: А що ты, цыгане, ро́биш? Та що ма́в быс го́лову о́нды кла́сти, а ты но́гы? Ґоспо́дарцю мі́й любе́зный! Як бы були́ не но́гы, голова́ была би давно́ пови́сла!

Зап. в лютім, 1889, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

573. *Циган під шибиницею.*

Злапали раз були циганчука, що вкрав сало, та за дурне сало мали го повісити. Обступили довкола люде шибеницю, а старого цигана пустили до сина, щоби го ще хоть послїдний раз узрів. Старий тогди каже:

— Панове ґазди, ви будете того дїтвака вішати! Він зараз повисне, але най я єму ще хоть раз заграю на скрипку, най він собі ще хоть перед смертев потанцює.

Люде в сьміх тай кажут:

— Грай, циганська віро!

Їм то було ще на руку, щоби ся насьміяти. А старий циган грає та приспівує:

Гоца драла, гоца-дри,
Куда рідко, туда дри!

Циганчук зміркува́в собі добре, куда рідко, тай в ноги! Пропав на нинїшний день.

В Войнилові, Калуського пов. записав в 1875 р. Іван Белей.

З Житя і Слова IV т. Ст. 363.

574. *Вішайте того, хто хоче.*

Провадили цигана під шибиницю, а він ся просить: „Мої добрі люде, що вам Біг дав? Що ви від мене хочете, за що ви мене вішати ведете, що я вам винен? От пустїт бідне циганище, пустїть, та не вішайте!“

— „Ба! сказав хтось з вартівників, — коли пани хотять, ми мусимо робити“.

— „Та дай вам, Боже, здоровлє, добрі люде! — підфатив циган за слово — то повішайте панів, коли пани хотять; на що вам бідного цигана вішати, коли він не хоче, та ще й просить ся; вішайте того хто хоче“.

Бібл. Онишкевича т. III, ст. 304.

Параллї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 364. Ч 3.

575. *Побожний циган.*

Залі́з ци́ган в капу́сту і зачи́в руба́ти в міш́ок, щоби́ поноси́ти до до́му! Але хтїв кра́сти, а гріху не вчини́ти. І як руба́в, то рахува́в віт пе́ршої аж до ше́стої; а як прийшо́в до се́мої, то се́му лиши́в, а все каза́в: се́ми ни вкради́. А ґазда́ стоя́в з бу́ком; зла́пав цигана за чу-

пир і взєв би́ти. Як бив, то рахува́в віт пе́ршого аж до читве́ртого; а пе́тий раз як підні́с бук, то ни вда́рив, все спомина́в, жи пе́ти ни вбий, а як да́льше бив, то знов зачина́в віт пе́ршого. І так трима́ли сє прика-за́нє: той се́ми ни вкрав, а той пе́ти ни вбив; хті́ли вбидва́ без гріха́ бу́ти.

Зап. в цьвітни 1897 від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

576. *Не штука.*

А чув ти цигане що? Ай! та то твого брата йимили, в кайдани заковали, та вже в фурдиґу затягли; тож то будуть бити! казав якийсь чоловік, стрітивши ся з циганом. — На то циган запитав ся: „Та де єго йимили?“ — Де! відповів чоловік — в чужій коморі, що підкопав ся, та хтів солонину украсти. — „Овва! велике диво, в коморі зловити; нехай би но єго пустили в поле, та тогди зловили, от то би була штука!“

Бібл. Онишкевича. Т. III, ст. 304.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ч. 28: Цыганивъ батько. — И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 364. Ч 2. — Календар Просьвіти на р. 1894. Ст. 108.

577. *Цигани — господарі.*

Ма́ли цига́ни ко́риц про́са і зачи́ли сє ра́дити. Ка́жи: Стари́й вмре, стара́ вмре, до́чка сє відда́сьть, а су́чка здо́хни, на́шчо нам ко́риц то́го про́са? Возьмі́м, тай ви́сипмо в во́ду, най ни бу́де. Пото́му стари́й ни вмер, а́нї стара́, а́нї до́чка ни відла́ла сє, а́нї су́чка ни здо́хла, а ка́ші тра́ба. Пішли́ в во́ду шука́ти за про́сом — а тота́ вода́ ду́жи пиривир-та́ла сє, она́ назива́ла сє Са́бат. — Кілько єдно́ дзе́рно найшли́. А як прине́сли до до́му, й єго́ суши́ли. А як єго́ всуши́ли, то тогди́ піха́ли, а як зопіха́ли, то бра́ли на си́то й сі́яли і вста́вили в спо́рім горшку́, хті́ли, аби́ ю́шка загу́сла. А пшоно́ бі́гало і бі́гало, а вода́ водо́в. А вони́ ви́ймили на тарі́лку і поста́вили, аби́ сти́гло: Ма́ли всї че́твиро і́сти тото́ пшоно́. А му́ха надлеті́ла, тай вхо́пила ці́ле́. А вони тогди́ зібра́ли сє му́хи би́ти. Взєв стари́й макогі́н, а стара́ си́то, а до́чка лопа́ту, а су́чка пи́ском і так би́ли всї му́хи. Каза́в стари́й до до́чки: Як зоба́чиш де му́ху, покажи́ миві́. Сі́ла му́ха старі́ на ніс, а до́чка ка́жи: Тату́ню, ма-му́ни на но́сї му́ха. Ще й па́льцим показує. Старий як го́пнув макого́ном, му́ха политі́ла, стару́ стари́й заби́в на смерть. Стару́ похова́ли й розый-шли́ сє в сьвіт вже.

Зап. в сїчни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 26—27. Ч. 63: Линыва баба. — Ястребов, Матер. по этногр. новорос. края. Ст. 164—165. Ч. 24: Про птичку. — Чубиньский, Труды. Т. II. Ст. 542. Ч. 32: Лїнива сестра. — Сумцовъ, Разысканія въ обл. анекд. лит. Ст. 166—168. Ч. LI (лише до кінцевого уступу, де говорить ся про муху).

578. *Пїдбрехач.*

Їхав па́рубок на сто́рону сва́тати. Здоганє́є їх ци́ган: Возьмі́т і мине́, я буду́ за ва́ми поправє́ти бе́сїду. Приї́хали на мі́сце і зачи́ли говори́ти: А що там до́ма ма́єте?

Ка́жи: Маємо три кава́льчики по́лє.

А ци́ган ка́жи: Та чо три кава́льчики? Тако́й до́брих три кава́лки.

І маємо три худобині.

А ци́ган ка́жи: Такой добрих три худо́бі!

І притставє́в молодо́го як найлї́пше. Але наш молоди́й ма́є мале́ньку ска́лку на во́ці.

А ци́ган ка́жи: Тако́й до́бру скалу́. І зга́нив молодо́го як найгірше.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

579. *За ложку молока.*

Ходи́ла єдна́ молоди́цє по́пирит циганові воро́та до бро́ду по во́ду, а ци́ган ї за́вши докучи́в: Я при́йду до вас на вичирни́цї.

Прийди́ за́втра, чолові́ка до́ма ни бу́ди.

А деш се дїпе́?

Поїди до млина́.

Їхав ґазда́ до млина́, хоць му ни тра́ба було́. Запріг бики́ і набра́в в мі́хи сі́чки. Гей мали́й! і поїхав. Аш ту ци́ган вбіга́є до ха́ти. Кі́лько ци́ган в ха́тї оси́дів сє, а ґазда́ кричи́т пе́рит поро́гом: Гов!

Ой ґазди́ни, деж я сє поді́ю?

Йди до сі́ний і лї́гай! Накри́й сє вере́тов, ґазда́ си буде́ гада́ти, що то бі́лий бик.

Прийшо́в ґазда́ на поріг і питає за вечеру. Ой я ни вари́ла, бо ни бу́ло молока́.

А деш сє дї́ло?

Бик ви́ссав.

Як ввєв ґазда́ же́ртку, як ввєв то́го бика́ під вере́тов би́ти! А ци́ган під вере́тов ричи́в: му-у, му-у, аби́ сє ґазда́ ни довідав, аби́ ни бив ще бі́льши. І пішо́в ци́ган в ночи́ до до́му. Дру́гий день ґа́зда пішо́в, аби́ му ци́ган соки́ру зла́годив — то був кова́ль — і заста́в ци́гана, жи лижи́в на по́стили. Ка́жи: Напра́вте ми соки́ру.

Ка́жи: Ая́, ви того варта. За ли́шку молока́, та так оббити бика́, жи аж мине́ самого се́рци болит.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: И. Рудченко, Народ. южнор. сказки. Т. II. Ст. 164—166: Москаль-Товкач. — И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 369—370. Ч. 7.

580. Спо́відь ци́гана.

Прийшо́в ци́ган до спо́віди, тай пита́є сє ксьо́ндза, чи є за тото́ гріх, що він свиню́ ви́гнав з горо́ху. — А він був напире́д в ксьо́ндза, тай ви́ймив з горо́ху мя́со. — А ксьондз ка́жи: Нє, до́брис діло зроби́в. Пото́му пита́є сє: А ще, ксе́нжи добродзе́ю, чи тото́ гріх, що я пи́рид сьвити́м Никола́єм ши́пку здойми́в? А він вкрав вже ши́пку ксьо́ндза, котри́й поста́вив свою́ ши́пку пи́рид о́бразом сьвито́го Никола́я. А ксьондз ка́жи: Ні, та́кой до́бри ді́ло. А чи гріх, жи я віт ксьо́ндза вовки́ відогна́в? А він вкрав в ксьо́ндза фу́тро з во́вків, котре́ стояло на бо́цї. А ксьондз ка́жи: Нє, та́ґжи до́бри ді́ло. А ци́ган пита́є сє ксьо́ндза, чи він бу́ди кому́ тото́ каза́ти, жи сє ци́ган пи́рид ним сповіда́в? А ксьондз ка́жи: То ни мо́жна каза́ти, бо мині́ би язи́к врізали. Ци́ган ви́йшо́в від спо́віди, забра́в тоті́ річи, зложи́в собі на паку́нок, а сам вклєк і молитви́ гово́рит. А ксьондз загле́нув, жи нима́ нї ша́пки нї фу́гра і ка́жи до ци́гана, жиби́ му відда́в, бо він бу́ди го ска́ржити. А ци́ган ви́ставив язи́к до ксьо́ндза і показа́в, жи як бу́ди каза́в кому́, то му язи́к врі́жут. І ксьондз бідачи́ско му́сів подарува́ти ци́ганови фу́тро і ша́пку.

Зап. в вересни, 1895, від тата Михайла в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Етноґрафічний Збірник. Т. І. Шимченко. Ст. 27. IV. — Пор. Ч. 242 і 425 того тому.

581. Циганське причастє.

Пішо́в ци́ган до спо́віди до це́ркви і проси́в ксьо́ндза: Мині́ да́йти вили́ку куму́нію, а мо́му хло́пциви мале́ньку таку́, як і людим, бо він мале́нький, та вам зро́бю бо́рону.

Ксьонц ка́жи: Я ти дам, а́ли аби́с зажмури́в сє.

І нато́вк ксьонц хре́ню, намі́ши́в пе́рцю і каза́в ци́ганови бо́рши ї́сти. Як ви́йшов ци́ган с це́ркви, ді́вка надне́сла во́ду, а він кричи́т на ді́вку: Тіка́й, бо сє ймеш від ме́ни! Як здогони́в ді́вку, то му ма́ло було́ коно́вку води́ ви́пити.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

582. Похорон.

А. Вмер єдно́му си́нови та́то, а він прихо́дит до ксьо́ндза: Поховайти мині́ тата!

А щош ти минї за тото даш?

Старе кигло.

Кажи ксьондз: Хоць віс старий нїц ни варта, али волї старі то дорогі.

Поховав ксьондз тата, а син кигла ни прикигає. Післав ксьондз до єго сина, аби пригнав старе кигло. Приходит єго син і виймає люльку з за пазухи. А деш старе кигло, жис обіцєв?

Яке тато лишив, таке я вам даю.

Ксьондз хова̂в за даремни. Здурив го.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Жите і Слово. Т. IV. Ст. 362.

583. Тягло.

Б. Мав циган вітця старого, а той мав стару люльчиско, с котрої курив довгый час: Гола люлька без бляхы, що вартувала ґрайцар. І вмер тот старый циган. Выйшов молодый до ксєндза: Чо ты хоч, цигане? — А то было подалеко, ксєндз ни знав, як ся циган має, бо то ни так, як нарештї ту в нас, ай десь циганы сут, жи мают волы, худобу. Но і щож бы ты дав, абы я поховав вітця? — Но, єґомостуню, я знаю, жи вы від мене не возьмете мало! А ксєндз брав і конї і волы в ниєдного. Тай він повідат: Мушу тягла дати. Отець менї лишив, а я вам. Ксєнц си гадт: Певне якісь быкы має, хоць невеличкі. Та колиш тото буде? — Як поховате, єґомосьць! Поховав файно і тот взяв черепаню і несе. Ну, що там? Тяглом вынїс, єґомосьць, за погріб. — Я ся не годив на таке тягло, али на таке, жи ся впригат в віз. — Я такого, єґомостуню, не маю. А с того небішчичейко татуньцьо тягли до самої смерти, аш поки мати запіяли, а отець Богу душу єно фуркнули! — А він мав мовити: Покы когут запіяв.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

584. Циганська манта.

А. Їхав єден пан дорогов, а циган сидит при дорозї. Кажи: Чим ти, цигани, жиєш?

Кажи: Мантов.

А пан кажи: Якаж тота манта?

Кажи: Дайти конї, я привезу з лїса, тай вам покажу.

Пан тогди кажи: Сїдай, ти фірмани, на єдного, а циган най сєди на другого, тай прививети манту.

А ци́ган ка́жи: Я потрибу́ю два ко́ні, бо на єдні́м сам бу́ду ї́хав, а на другім буду́ манту́ ве́сти, а так ті́лько фі́рман би видів манту́, а ви нє, я́кби зо мнов поі́хав.

А пан ка́жи фі́рманови: Дай оба́ ко́ні.

А як від'ї́хав ци́ган на де́сєть кро́ків тогди́ кричи́т: А ви мине́ ни чика́йти, єде́н тєгні́т, дру́гий пха́йти, бо я сє вже ни ве́рну. І поі́хав ци́ган, а пан с фі́рманом лиши́в сє при поро́жнім ко́чику.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Вуч. пов.

585. *Мантило.*

Б. Їде собі пан в кариті дорогою та здибає цигана з сином.

— А що за оден? — питає цигана.

— Та я циган, паночку.

— Коли ти циган, — каже пан, — то оцигань мене!

— Не можу, проше пана.

— А чому?

— Бо забув мантилу дома. От як би пан були ласкаві, та казали відпрягти одного коня, то я би післав мого синка, щоби привіз мантилу.

— Фурман, дай му ко́ня, а нєх же прендко враца!

Відпряг фірман коня, циган посадив на него синка і синок поїхав. Чекає пан з циганом годину, дві, ба й три, нема синка з мантилою. Циган каже:

— Та я прошу пана, поклав мантилу за образи, а він десь буде шукав до вечера, та не знайде єї. От як би пан були такі добрі та казали й другого коня випрягти, то я би хутко привіз мантилу. Він і до рана буде єї шукав.

— Фурман, — каже паниско, — дай му коня. Нєх сє прендко враца!

Сів циган на коня, від'їхав кавалок, тай каже:

— Таки ви, пане, не чекайте, оден тягніт, другий пхайте!

Сказав тото слово, тай як займе конем — пропав на нинішний день. Аж тогди пан догадав ся, що циган вже добре єго оциганив, тай каже до фірмана:

— Ідзь до двору, пшипровадзь друґе конє!

В Ракові, Золочівського повіту від Гринька Марти, дяка, в 1886 р. записав Ж. Терлецький.

З Житя і Слова IV т. Ст. 362—363.

Відміну сього анекдота записав також д. В. Левинський в Дрогибичи від Грицька Губицького. Иньші паралелї диви: Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 212—213: Як цигане обдурюють людей.

586. *Циганське щастя.*

Котрі цигани хтє, аби мали щісьтє, то лапают лилика живого і купуют новий горнец, і виртє в нім дери шилом, аби були в горшку дери так, як в ришиті. І в той горнец кидают лилика і нисут в ліс, де вилика купа мурамблів. І там той горнец припорпуют тим дрібненьким форостом, що мурамблі понаносили. А сам від них тікає як найборши і затикає вуха, бо злий дух, щісливец, як свисни, якби не повстигнув втічи, то віт того свисту так би оглух, щоби нічо ни чув, хібаби видів як хто що руками показує. І пиричикає девєть день і йде до того горшка і єго відносит. А тота пора, що він єго відносит, по опівночи в дванацєті годині. І виймає с того горшка в лилика ребра, бо мнєса вже нима, бо мурахи об'їдє. І с тими рибирцєми ходит по сьвіті, чо тілько просит, ніхто ни вітповідає; а як відповідає, то він ними гладит по плечех, пригрибує пана до себи.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

III. ВІДДЇЛ.

ІСТОРИЧНІ АНЕКДОТИ. МІНХГАВЗИЯДИ І НЕБЕЛИЦЇ. ДУРНЇ.

I. ІСТОРИЧНІ АНЕКДОТИ.

А. Історичні спомини.

587. *Поляки в себе.*

За да́вних чисі́в ни бу́ло так пані́в всю́да, як нині. А як се взев змага́ти на́рід, то се змага́ли й пани́. І роспочи́ли пани́ єдного ра́зу ми́жи собо́в ра́ду, що тако́го, що по ці́лі́м сьві́ті то є царі́, а в нас нима́. І в'їхали се пано́ви з до сімдисе́ть і зачи́ли ра́ду прова́дити, щоби́ з ми́жи се́би з єдно́го на цари́ ви́брати. І зачи́ли вибира́ти; аби́ ви́брали єдно́го а вони́ взе́ли помина́ти: Ку́ждий хтів царе́м бу́ти, аби́ жа́дин ни був ці-вільний. І так вра́дили, аби́ сь сімдисе́ть ті́лько ви́брати двана́цїть, та бо й с тих двана́цїтьох та́ґжи ку́ждий собі́ царе́м хо́чи бу́ти. Каза́ли вони́ зробити зилі́зний сьтів і на тім столі́ засі́ли обі́дати. І пирит ко-три́м засьвітит зора́ – то той буде́ царе́м. І обід як розпочи́ли, так і закінчи́ли і пи́рит жа́дним зора́ ни засьвіти́ла і жа́дин ни міг бу́ти ца-ре́м. Зійшли́ се сосі́ди і диви́ли се до́вго на туту́ робо́ту. А хлоп Со́пко на по́ли ора́в. А єму́ жінка аж над ве́чир ви́нисла обі́д. А він пита́в жінки, чого́ так пізно. А она́ му каза́ла, що се заба́вила при па́ньскім обі́дї. А хлоп пита́в, що за обі́д був. Она́ взе́ла каза́ти, що двана́цїть пані́в обі́дало на жилі́зьнїм столі́ і пи́рит жа́дним зора́ ни засьвіти́ла. А Со́пко ка́жи: Я буду́ обі́дав та́ґжи на жилі́зьнім столі́. І пиривирну́в плуг в доли́ну де́ривом, а догори́ зилі́зом. Зачи́в обі́дати і засьвіти́ла пирид ним зі́рни́це. Да́ли зна́ти до панів — приї́хали до Со́пка, взе́ли єго́ ми́жи се́би і привезли до сво́го поко́ю і взе́ли го проси́ти, щоби́ був царе́м. А він се скузува́в пи́рид ни́ми, що ни мо́жи бу́ти царе́м, бо ни ма́є мае́тків. А вони́ Со́пкови зложи́ли тисе́чі, щоби́ він був найбогаті́йшчим паном ми́жи ни́ми; а они́ єго́ помина́ли, щоби́ він їм за тоти́ ти́сечі щось надгороди́в. Віт то́го чису́ цар Со́пко постанови́в па́нщину, щоби́ люди

робили триднївку і давали від всього дисетину, що тілько було коло дому: Дисету курку, гуску, вівцю і с пасіки дисетину. А круль Сопко то так точив войни, що зза круля Сопка ни було нїгде на поли і єдного снопка. Як Сопка вбили, то поставили за круле Саса. А за круля Саса, тїкали до ляса, бо разнараз провадив войни. По круливи Сасови, то настав Наполійон, що ніколи і до сила ни доходив, тілько сидїв на поли і разнараз торочив войну. А як польськи воськo вийшло на зицирку, то си закурували дзиґари. Як їм зле було приступити єдному до другого, то кричив єден до другого: На лево, панови, на леве ґвери, щоби добри закурити. Як си закурив дзиґар, то зачив коминдировати старший воськом і зачив кричити: Брацї мої кохани, сядайце на коне. Котрий мав коне, то той сів, а котрий кобилу, то на місци стояв. А приступив другий і казав на того, що ни вміє зицирувати. І зачив другий зицирувати єнакши, то кричив: Сідайти, брацї, на конї і клячи. За другим куминдированем то пусїдали всї. Тогди старший питав сє, котрий з мижи польського воська є найлущий? Як надійди руски воськo, котрий би найбільши побивав. І вітзиває сє куждий з вособна, що ябим бив петь, а другий вітзиває сє, що ябим бив десеть, третий, що ябим бив і більши. Старший до них кажи, що ви всї добрі, тілько кобисти сє ни вступали чужому воськови с кроку. А як хтось там надійшов, а сказав на жерт до них, що йде цїсарский шандар, то як взели тїкати, то аж лїс шумів. І польскі царі то биспра́вни жили. Як що завинив хлоп, то пан єго ни єдного і на смерть забив. І замильдував сє пан за хлопа до суду і ще пан дістав за бійку похвалу, що якби ни завинив, то він би єго ни бив. Польскі царі провадили ш чиста войну. А зза панщини ни розуміли пани, як мают ґаздувати. Як прийшла зимова пора, а пан вибирав сє в дорогу — а пане набрала повну лижку смальцю і подала фірманови, щоби помастив поязд, щоби лехко їхати. А фірман смалиц взєв, тай сховав, а залубнї ни мастив, бо ни траба було. В єдного пана були сиві конї. Прийшла пане до стайнї і вздріла, що була завалена кобила. Казала фірманови, чуму він кобилу ни обмиє. А він ї казав, що сива кобила, то сє водов ни пустит, тілько тра дати кварту солоткого молока і кавалок мила. А як панї дала, то фірман молоко зьзїв, мило сховав, а кобилу обмив водов, тай була чиста. Другий пан мав багато фільварків і так їздив фільварок віт фільварку, щоби пиригленув свої ґосподарства. А як в лїтї їхав, то казав запрігати петь шісьть пар волів до залубнїв і тах їхав в лїтї по поросї І до каждої пари волів дав по єдному козакови. Як пана везли козаки, то так кричили на воли, що з єдного фільварку на другий було чути, як пан виїздив. А при покою то стояв вартївник. Мав коло себи реміннийи гарапник і лук, щоби ним стрілєв і мав довгий ніж — то замісьть шаблї. А тота шабле то сє називала

курдиляс. Як хтось надійшов, то мусів на колінах лісти, аби пан справу зробив.

Як пані бизправни жили і забрали Польщу другиx три царі. І дужи пані за панщини збиткували се над народом. І зачив нарід робити оскаргу до цісари, що пані над людьми збиткуют се. А пирибрав се цар за бідака і пішов вкрай, щоби се пириконати, ци є правда. Як се пириконав, то казав панщину скасувати, а пані покрадоми такой нарід силували, щоби панщину робив. А наріт писав до міністерства листи. А пані до міністерства листи ни допускали. Довідав се о тім цар і росказав Мадзурам, щоби панів били. Позволив цар Мадзурам тілько на дві годині, а Мадзури як се росходили за панами, то ходили дві добі. Прийшли до єдного пана, що се збиткував над ними за панщини і взєли го різати диривєнов пилов. Натходит на то єнчий Мадзур і до них говорит: Помалу того пана ріжти, помалу, бо то був добрий пан. А вони для того, аби се довши мучив. А єден пан говорив, що се Мадзурам ни дасьть. І поставив в вікнах по два стрільці, щоби ніхто до него ни приступив. Мадзури пішли на гумно, набрали дванаціть фір соломи і привєзли піт покої і покої згоріли і пані се попикли.

Польски восько як мало з Москалем войну, то він їм казав, жи я вас страхом вибю, що будети се страхати сами сибе і так будети втікати. А як прийшло польськи восько під єдну гору дужи рано, а Москаль туту гору заложив люстрами. А вони як се в люстра подивили, як взєли тікати — бо вони тої гатки, що то було российськи восько. А другий раз як пішли до Москалє на войну, то він їм росказав, щоби се ставили по вопівночи в треті тодині. І їм росказав що їх вибє соломєним воськом. І казав наробити в воколота, щоби було подібни до воська і повбирав воколіт в жомнєрский мундур і зложив соломєнни восько протів Польщі до рiчу. І хтось там стояв за соломєнним воськом і кричив: Гурра, — далі хлопці! А польськи си восько гадало, що то живі жомнєри і до тих воколотів стрілєли; а воколоти падали від їх стрілу. Польщи вохотно поступала і кричила: Гурра, хлопці, далї, наша Польщи! Як прийшли до воколотів, а вздріли, що то солома, зачили назад до дому тікати, а Москалі заскочили їх во всїх боків і забрали польськи восько до свого краю. Казав їм наробити такі кримінали, що була підлога з вилїзної блєхи і давав їм їсти і пити; а під блєхами як запалив, то всї се випикли. Віт того чису вже Ляшки ни бирут се до войни протів царів. А Ляхи все мают гатку, що ще відбирут, бо ни так їм входит за польским королем, як їм входит за панщинов, що люди робили. І нираз Ляшки по припінаціях і пісьнї сьцівают:

Єщи ву́тка не скваськя́та, до́конд ми піє́ми!
Єщи По́льща не зґіне́ла і зґіносьць не му́сї,
Зибра́ло се сто Поля́куф, та на ти́сьонц Ру́сї.

А Ру́син то знов сьпіва́е:

Бода́й пані́ панува́ли,
Бода́й пані́ жи́ли,
Бода́й пані́ в Станїсла́вї
В двилї́зю дзвони́ли.
Бода́й пані́ жи́ли, жи́ли,
Бода́й панува́ли,
Бода́й пані́ попід гору́
Камінє лупа́ли.

Зап. в цьвітни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

588. *Елєкция і панщина.*

За давни́х чис вибира́ли по́льскі пані́ королї́в ми́жи собо́в. І з'їхало їх се дванаць́ать як найбогатїщих панї́в. І ка́ждий хтїв бу́ти короле́м, а мінї́стром жа́ден. І на тїм ни могли́ се пола́годити і ни могли́ жа́дного поста́вити. Аж відозва́в се єде́н з ми́жи них: Кажі́м собі́ зро́бити зилї́зний сьтї́в, а на тїм столї́ зилї́зьнїм будем обіда́ти. Пири́т котри́м зора́ засьві́тит, то той бу́ди короле́м. Вони́ обід як зачи́ли, так скінчи́ли, а пи́рит ни́ми зїрнице ни засьвіти́ла. Зїйшло се мно́го людий, диви́ли се на туту́ робо́ту; а хлоп Даниле́йко на по́ли вора́в, а жі́нка му обі́д ви́нисла аш с полу́днє.

Чо ти ми́нї́, жі́нко, так пізно обід ви́нисла? пита́є Даниле́йко.

Бо я се ходила диви́ти на па́ньскі обі́ди; пири́т котрим би бу́ла зора́ засьвіти́ла, той би був короле́м.

Ка́жи Даниле́йко: Я буду́ обі́дав на жилї́зьнїм столї́ та́ґжи. І обирну́в плуг в доли́ну чипи́гами, а до гори́ сто́вбом, а зї спо́ду плуг був вте́ртий і блищи́ла се протів со́ньце, я́ґби сама зора́. Поз'їзди́ли се пано́ви, взе́ли хло́па за пітна́хи і заве́ли аш до поко́ю: Будь ми́жи па́ми ка́жут, короле́м.

А він ка́жи: Коли́ж я бідний протів вас.

А вони́ ка́жут: Ми ти зло́жимо ти́сечі і мілї́йони, а́ли що ти нам за то вділиш?

Він ка́жи: Я постановлю́ па́нщину, жи бу́ди уве́с на́рід на вас роби́в.

Роби́ла се панщина сїм сот лїт, нїм се скінчи́ла. Хлоп постанови́в па́нщину.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелі: Пор. Етногр. Збірник, т. IV. Ст. 171, Ч. 1. (Подібний мотив про вибір царя).

589. *Як пропала панщина?*

За давних чисів робила се по скарбах паньщина. І в еднім дворі був дуже злої волї атаман. Тілько було ґаздів в селї, то той атаман каждого бив. Тілько еден ґазда лишив се, що не був ніколи битий. Спризинтував атаман перет паном і пирід громадов, що всїх їм вже пирипустив бис свої руки, тілько еден остав се ще. І добирав шпикуляцій, аби его набити се на самий вилиґдинь. І прийшов на самий вилиґдинь до схід соньце під вікно і кличи під вікном: Івани на! А запрігай конї до віска; як люди будут виходити с пасков с церкви, поїдим до пекла. Як, зачили люди виходити с церкви, Їван запрігав і виїздив, навіть яйце ни кушив, бо ни було часу, тілько взев с собов цілушку паски і едно яйце. А атаман казав си злагодити паку едзене, що заледви Їван міг винисти. Виїхали за сило, їхали в далеку дорогу до пекла. А як Їван тілько с свого поле пириступив границю, вздрів глебоки возиро, а в тїм возирі кіпечу воду. Їде понат тото возиро, куди го дорога провадила, аш ту дивет се оба, вилазит рогатий з зилїзними вильми. Казав рогатий Їванови вітчіпити коне і забрати з воза сьвічене. А як взев віз за дишиль, як дуркнув в тото возиро, то аж закликотїло за возом і за атаманом. Сів Їван на дорозї, тай плачи. Виходит рогатий: Що ти плачиш, Івани? Ой я плачу, бо мині жиль воза. Взев віз за дишиль і викигнув, а атамана лишив в возирі. А Їван так еднако плачи. А чо ти, Їванп, плачеш?

Буде пан питав, де се атаман дїв!

Оберни се, Івани, до мени плечима. Вилисав му письмо на плечих і вітправив до пана. Приїздит Їван до двора, а пан виходит протїв него. Де ти дїв, Івани, атамана?

Атаман втопив се; взев го рогатий.

Пан кажи, ни правда, ти его сам втопив.

Обернув се Їван плечима і пан читав, що як ни опустит людим панщину, то пана таке саме чикає, як і Ївана. І дарував пан людим панщину і спокій до нинїшного дне.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

590. *Давнина.*

1.

За давних чис, за паньщини, то грали польскі пани курса. Еден пан грабя то мав такі конї, що їм були поростинані нїздра ще з малого

лоши́ти, аби́ ма́ли в поса́х вили́хі ґи́ри, бо таки́й кінь аби́ й як біг, то він се ни задиха́є, ни бу́ди ду́жи сопі́в. Єде́н гра́бя заложи́в се с по́льским па́ном, що в'ї́ди двана́цїть миль бис по́пасу — а тоти́ ко́нї назива́ли се гра́би [1]). Як в'ї́хав шісьть миль, полови́ну доро́ги і дав тим ко́ньом по кватирці горі́вки і по такі́ бу́лцї, що коштува́ли по два ґре́йцари. І поі́хав гра́бя да́лї. А по́льский пан то нїгде́ а́нї на міну́ту ни става́в. Як в'ї́хали двана́цїть миль, то оба́ ви́грали: Гра́бйого ко́нї — то жи́ли; а по́льского па́на — то всї штири ви́здихали, що се позажо́гували.

2.

За да́вних чисі́в, як ма́ли пани́ до́брі ко́нї, і так ї́хали, що зимово́в поро́в аж з залу́бинь пана загуби́ли. Приї́хали до до́му, заї́хали пирит ґа́нок, оглєда́ют се, а па́на нима́. А вони́ вирву́ли наза́д в доро́гу і здибали па́на в глїбо́кім сьнїгу́, що в вибо́ях пан ви́литів. Як приї́хали до до́му с па́ном, то пан за тоту ка́ру каза́в фі́рмана і льо́кая упови́ти так, як се вповива́є малу́ дити́ну, щоби́ за ка́ру попітні́ли і змучині бу́ли.

3.

За по́льских королі́в, то ни бу́ло на сьві́тї ні́ґди споко́ю, бо по́льскі королі́ ве́ли разна́раз во́йну. Зва́ круля Са́са, то тіка́ли до ля́са, бо разна́раз во́йну прова́див. А зза круля Со́пка, то ни бу́ло в по́ли нїґде́ і єдно́го сно́пка. А зза круле Наполі́йона, то всї сиді́ли на по́ли, ні́ґде би був і йидно́го нїко́ли до́ма ни заста́в. На́віть і сам круль на по́ли днюва́в і нучува́в і прова́див во́йни. А во́ська ті́лько мав, що биз рахýнку. Чому́сь їх ни рахува́в, муси́т тому́, жи ни бу́ло що. Скасува́ла се По́льщи, бо вони́ ни жи́ли пра́вом бо́жим. Як що хлоп завини́в, то до́ти пан хло́па бив, до́ки го ни за́бив на смерть. А як заби́в, а дав зна́ти до су́ду, то ще па́нови прийшла́ і похва́ла; бо сут каза́в: Як би хлоп ни завини́в, то́ би пан ни бив. А па́нови ті́лько було ка́ри, що му каза́ли да́ти педисе́ть сорокі́вців. Ко́ли ни зна́ю, по кі́лько то типе́р на на́шу раху́бу йде; по три́ на ри́ньский муси́т.

4.

За да́вних чис то пани́ аж ни зна́ли самі́, як ма́ют ї́здити. Кува́ли ко́нї золоти́ми пі́ткова́ми, а хто тоі́ кава́лок пі́тковн найшо́в, то ни каза́ли і вітбира́ти, аби́ ті́лько хло́пи ходи́ли в слїд за пана́ми.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

---

[1]) Араби.

591. *Москалї і польське повстанє.*

Як була польска война і зїбрало сє було польски восько і здибали єдного Москалє і на дорозї єго убили. А як сє польски восько розїйшло, йшов єден Полячок до сила; а єго Москаль здибав і питає. Що ти за єден:

Вітповідає Москалеви, що я Полячок.

А Москаль злапав Полячка і взєв дужи бити: Ти Полячок сукий син, мого брата забив.

А Полячок просит єго: Дам тобі сотку, лише мнє пусти живого.

І дав Полячок сотку Москалеви і Москаль єго пустив з рук. І бояв сє Полячок, аби ще де ни били. А Москаль го дорадив, щоби взєв на плечі граблї і так йшов до Галичини, а Москалї аби си гадали, що він йде везати в жнива ячмінь щоби єму нїхто нїчо ни казав. Як пирийшов Полячок за границю, тай кинув с пличий граблї і зачив росповілати, що вони єго сотку куштують. Питали сє єго, в який спосіб. А він їм росповів, що в Росиї так брат за братом стоїт, що трудно сє викупити.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

592. *Як Русини стали унїятами.*

За давних чис, то дужи ставали Поляки протів Руснаків. А тогдишним чисом ще Русь ни приналежна була до Риму так як нинька. І супротивили сє дужи Поляки протів Руснаків протів руских сьвит і хлопскої одежі. А найгірши тогди, як прийшли виликоднї сьвита. То Русин до Поляка до паски ни пхав сє, бо в Русина ще тогди був піст. А Поляки йшли до Русина до хати і відбирали в них паски так, що Руснаки аж мусїли в сьвита з дому на поли втікати: Зложив в нецки паску і яйцї і мнєсо, що тїлько мав дома, і брав с собов виликий нїж або косу, щоби сє мав на поли чим оборонити. І сидїв Русин на поли, аж доки тото всьо ни поїв, аж тогди до дому вирнув. Чирис туту ружницю, то приписали Руснаків до Риму, щоби була мижи ними єдніcьть.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

593. *Москалї в Галичинї.*

Аккурат здає сї буде педесять літ, як були в нас Москалї. А то, знаєте люди були. У дзелених кабатах бувало так машерують та гонят перед собов цїлі стада рогатих баволів та волів з Венґрів. Їдут бувало на поле, напалєт, поставєт великий котел, тай варят. А варили так бо-

гато, тай всьо мішали, чи бульба, чи горох, чи капуста така ціла саламаха. А їдєт так як пацєта, вибацєйте. Йдут раз до їдного хлопа Москалї, а самі такі пузисті. Двох пішло до хати просити дещо, а решта краде в сіньох. Їден тягне чоботи хлопа, а иньший злодюга увидів коло жорен корець жита, тай вйо в ноги з ним. Аж виходит хлоп тай каже: Пане, та віддайте моє жито? А то твоє? каже Москаль, тай кєнув на землю мішок з житом так, що аж сї розсипало по землици.

Зап. в серпни, 1898, від Колодїя в Дрогобичи, Волод. Левиньский.

594. *Чому тепер не вільно женити ся перед бранкою.*

Старі́ жомнє́ри приповідáют, що як бýла з Вéньґром вóйна, то Вéньґри стрілє́ли в Австриякі́в вóстрими кýлєми, Австрия в Вéньґрів стрілє́ла кілько пóрохом, сьлїпими патрóнами, бо Австрия бýла від Вéньґрів пітилáчина. А як з'їхав хтось сь цїсáрскої роди́ни і питáв, що такóго, що ни стрілє́єти кýлєми, áли пóрохом, а старшинá ємý вітповідáє, що далéко маґази́ни. Як сє в тїм довідав Австриацкий цар, то сїв на конé і поїхав сам на вóйну і забáвив на вóйнї чи́рис штирнáцїть день. Як приїхав з вóйни, то цїсарóва плáкала: Ци ти ни мáєш слýгів, що ти на вóйну і сам їдиш? А якби тибé вби́ли, то ти ни вважи́єш, що ти є жонáтий, щóбис дóма лиши́в жінку і дїти? А він вітповідáє, що там ни єден є жонáтий, що лиши́в дóма жінку і дїти. А онá росказáла, щоби́ віт тóго чисý до воська такі́ жонáтих ни брáли І віт тогди́ ви́йшов рóсказ, що ни вóльно сє жини́ти кýждому, дóки ни відбýди своє́ вóсько.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

595. *Оповіданя про ревізорів.*

1.

За дáвних чис контрабувáли лївізóри людий за прóстий кітюн, що кури́ли. Али с тóго нирáз було і нищчісьтє, бо змлóцки, як молоти́ли, тай кури́ли люльки́, а лївізóри як надійшли́, то хлóпи як сє понастрáшувáли, то повпихáли в вогнéм люльки́ до сьтїшкá, щоби́ поховáти тíлько.

2.

Пішли́ лївізóри по сéлах, щоби́ сконтрабувáти людий. І йшли гостінцем, здибáли хлóпа, що кури́в люльку. І хтїли в нєго відобрáти люльку. А він зо страхи́ як стиснув зубáми цибýх, то ви́кигнули й зуби за цибухóм.

3.

Пішли́ да́лї, здибали єдного хло́па що мав ко́ло се́би кітю́н. А ї́м а́нї ґатки, щобі́ ко́ло не́го пошука́ти. А він сє застра́шив і ка́жи до ко́ний: Ве, вє, бо є тро́хи патиру́хи. А вони́ зачу́ли і вирну́ли сє, ви́найшли патиру́ху і взе́ли з не́го за тото́ ко́нї з во́зом.

4.

І ї́шли да́лї по́за сило́. А дївчина па́сла ві́вцї на толоцї́, що ма́ла двана́цїть лїт. А вони́ ї́ питаю́т: Тво́я де ха́та?

А вона́ показує па́льцим: Отта́к про́сто.

А та́то де кітю́н трима́ют?

А она́ ка́жи: Я ни зна́ю.

А твій та́то ку́рит лю́льку?

Нє, ни ку́рє.

А щож ро́бит?

Ню́хає таба́чку.

А твій та́то в чім тре таба́ку?

Дївчина ка́жи: Там на пе́цу стої́т макі́тра, а в макі́трі макогі́н.

А та́то подивив сє в вікно́ і вздрів, жи вже ви дале́ко лївізо́ри. А жінка лижи́ла хо́ра, а чоловік збира́в сє в ліс ї́хати. І вихопив сє чоловік на пец і здойми́в макі́тру з макого́ном і ни мав тото́ де сховати, а боя́в сє дебу́ть поста́вити, бо вони́ би булі́ ванюхали, що то віт кітюну́, а він взєв, тай макі́тру поста́вив під жінку, а макогі́н схова́в ко́ло се́би в штани́. А лївізор єде́н стоя́в на поро́зї, а дру́гий ви́скочив на пец за макі́тров. Подиви́в сє на пец, а макі́три нима́. А хло́пиц сиді́в на лавцї, що мав шісьть ро́ків. А лївізор пита́є: Де, си́ну, тота́ макі́тра, що та́то таба́ку тре?

А хло́пиц ви́дів до́бри, тай сказа́в де та́то схова́в, тай ка́жи: Ма́мі ми́жи ногами.

А макогі́н де?

Та́тови в штана́х.

Тай лївізо́ри нічо́ ни довідали сє, тай пішли́ гет.

5.

С Подо́лє єде́н чоловік ході́в за грани́цю за про́стим кітюно́м до Ро́сиї, а сосі́ди сказа́ли лївізо́рам. І як чоловік ніс в мі́ху кітю́н, то лївізо́ри йшли за ним на́зирци. І він йшов до ха́ти с кітюно́м, а лївізо́ри за ним в слід. А він кітю́н ки́нув си́рит ха́ти, з мі́хом, а соло́му з мі́хом вхо́пив на пле́чі, що на ні спав і тіка́в з до́му гет в по́ли. А лївізо́ри

до ха́ти й ни повирта́ли, а́ли побі́гли за ним в по́ли. Як го лївізо́ри здогони́ли і подивили сє в мішо́к, що то соло́ма, ка́жут до не́го: Що ти ро́биш, чолові́чи, чо ти сє боїш за пусту́ соло́му?

А хлоп ка́жи: Я чисо́м сє так коло́чу з ро́зуму, що і сам ни зна́ю, що сє зо мнов ро́бит.

Лївізо́ри оберну́ли го за дурно́го, вже до не́го до до́му й ни вирта́ли. А хо́цьби були́ й вирну́ли, то́би були́ кітюну́ ни заста́ли, бо жінка тимчи́сом схова́ла.

6.

Єде́н чолові́к закопа́в в ха́ті кітю́н, а лївізо́ри прийшли́ і пита́ли сє діти́й, бо від дурних діти́й мо́жна найбо́рши довідати сє. А пес на на тото́ мі́сци сів, де ґазда́ закопа́в кітю́н. А лївізо́ри пита́ют: Де діти кітю́н?

Псо́ви під фосто́м.

І ни дові́дали сє, пішли́.

7.

В Биреме́пах молоти́ли змло́цки на то́ці і надійшли́ лївізо́ри і зачи́ли шука́ти за кітюно́м. А змло́цки каза́ли до лївізо́рів: Шука́йти, пано́ви, за кітюно́м, як найде́те, то ви нас буде́ти би́ти, як нє, ни на́йдити, то ми змло́цки, вас буде́м. І ни найшли́ лївізо́ри кітюну́ і хло́пи би́ли лївізо́рів. Потому́ єде́н лївізор пішо́в на вокома́на; то все припові́да́в, що ніхто́ так не бє, як хлоп ці́пом: Мине́ як кі́лька раз вда́рив, то аж єм с то́го згорба́тів.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов..

596. За двермп в небі.

От, знаєте, недавно помер кардинал Дунаєцкий в Кракові. А кардинал, то знаєте, просто до неба. Умер по нім якось в тім самім чисї еден ґосподар бідний, чесний, що заслужив собі такой небо. Кардинала пустив просто сьвєтий Петро перед самого Господа, а господаря затримав, тай каже: Почкай троха за дверми, бо Господь тепер має з кардиналом рахунок. Тай бідний господар мусів чекати. Умер єден грабя богатий, але він фундував косцьоли, кляштори тай гадав, що собі заслужив небо, тай просто отвирає двері до неба. А сьватий Петро як не дупне го цибухом по носї, тай каже: Чекай, тепер рахунок з кардиналом, не рипай ся. Мусів грабя чекати з господарем за дверми. Умер, знаєте такий

барон Гірш, жид. Бере він в мішок грабйого, тай господарє, тай пукає до дверий, а Петро питає: Хто там? А Гірш каже: То я, несу річи для пана кардинала. Тай Петро пустив го. Ба! але ту клопіт. Петро спізнав, що то жид, а жидам не вільно йти до неба. Ох! журит, журит ся Петро, як би ту іго з неба викватирувати. Аж ту на щістє зацєло гриміти. А що там? питає Гірш. А сьватий Петро каже: Ліцитация! Йой, пане Пйотруню, пустіть бодай на одну годину. Але Петро з початку не хоче, а потім випустив. Тай так сї позбув жида.

Зап. в серпни, 1898, від Киндїя в Дрогобичи, Волод. Левиньский.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1888. Ст. 91.

597. Звідки взяли ся люльки?

За да́вних чис був тїтюн, а ни зна́ли пани́ як го вжива́ти. І взє́ли блєши́ну ми́ску і наси́пали кришє́ного тїтюну́ і кида́ли вве́рхи ву́глики жиркі́, вибира́ли с пє́ца і ки́дали в ми́ску і па тоти ву́глики ду́ли. І той кітюн кури́в сє, а они́ розьзївє́ли писки і ла́пали той дим. А то було́ нічно́в поро́в, десь ко́ло само́ї опі́вночи, як паньский баль відбува́в сє. І приглє́нув сє на туту́ робо́ту чортя́к і пішо́в на свина́рню і взєв свинє́чий лайнє́к і с тих лайнєків наробú в люльо́к і прийшо́в до поко́ю і пода́в пана́м, щобú пха́ли тїтюн в люльки́, а на ве́рхи кла́ли вого́нь і так кури́ли. І до́ки був чортя́к з ни́ми, то до́ти і люльки́ бу́ли, а як чортя́к щес, то люльки́ пощиза́ли. А пани́ пішли́ до ганчири́ і єму́ показа́ли, які́ ма́є для них чирипє́ні люльки́ роби́ти. І віт то́го чису́ повиходúли люльки́ до ку́ринє.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

598. Ґурський.

Іхав Ґурский, той жи люди́й вішиє — по́при це́ркву, то фі́рман нї христи́в сє, нї капилюха ни вдіймав. А як їхав по́при фіґу́ру, то так са́мо. А як їхав по́при ши́бини́цю, то фі́рман ски́нув капилюх і пирихристи́в сє. А пита́в сє єго́ Ґу́рский: Чому́ ти сє ни христи́в ко́ло це́ркви і ко́ло фіґу́ри, а́лись сє пирихристи́в ко́ло плюга́вої ши́бениці?

А фі́рман вітповіда́є: Бо ту більши потопа́є нивúнних, як вúнних.

Каза́в Ґу́рский, що то є ниправда; а хтів сє Ґу́рский о тїм до́бри пирикона́ти. При́їхали до до́му, фі́рман вúпріх ко́нї і десь пішо́в до стайнї. А Ґу́рский прийшо́в, взєв ви́ла в ру́ки і проби́в коня́. І заклúкав

фірмані і казав, що то фірман пробив коне, ни він, і осудив фірманови шибиницю за коне. Привели фірмана до шибиниці, аби его за кару повісити, а Ґурский кажи: Чикайти, ни вішийти, най впирет зробю письмо с свого маєтку всьо на фірмана. Я вже ни єдного так дурно повісив, а ви типер повісьти мине, бо то я сам пробив коне. Віт тогди вийшло, що бис сьвіґків і бис присеги так на памніть, ци на сьліпо, ніхто ни карає смиртельни. Віт того чису назвали катів Ґурскими; перши ни знали, що то Ґурский — а він се так писав.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Б. Анекдоти про Каньовського[1]).

599. *Каньовський псом.*

В Городенції заложив монастир Місионарів Микола Потоцький, староста Канївський. По якомусь часї посварив ся він так з Місионарями, що вони задумали покинути монастир. Кажуть, що через них змінив Потоцький навіть обряд. З приказу уряду знесено пізнійше монастир, а в тому самому місці заложено військовий шпиталъ. Коли до шпиталю прийшли вояки, прийшов за ними не знати звідки великий, чорний пес; всї иньші пси втїкали перед ним. Його бояли ся також люди, а особливо вояки часто втїкали з місця, де стояли на вартї, за що карано їх нераз остро. Особливо оден поручник, чи підпоручник, допікав воякам за деверцию. Коли раз одначе він забавив ся довше в містї, пес побіг перед його двері і положив ся; поручник увидївши його і сам

[1]) Каньовський — се не видумана, але правдива, історична особа. Правдиве імя його Микола Потоцький. Незвичайно популярне прізвище, під яким знає його народ, отримав від міста Канева, котрого був старостою. Микола Потоцький жив в минулім віцї. Він уродив ся 1712 р. з батька Стефана, Белзького воєводи. Учив ся у львівських Єзуїтів. Маючи ледве 21 літ, став уже паном величезних маєтків, які обняв у спадщинї по смерти матери 1733 р. До тих маєтків належали цїлі ключі в Галичинї (Бучацький, Потоцький, Бариський, Коропецький, Городенський, Печенїжинський) і в Росиї (в воєводствах Люблинськім, Підляськім, Волинськім і Руськім). Не маючи дїтий, поробив з тих маєтків величезні фундациї, головно в користь костелів та церков, яких багато побудував також власним коштом, а решту записав своїй родинї. Любив проживати найбільше в Бучачи і в Почаєві, де побудував Василянам прекрасний монастир. На старі лїта покинув латинську віру, перейшов на унїю і жив у Почаївськім монастирі, хоч зовсім не по чернецьки. Там і вмер 1782 р. Похований відповідно до свого бажаня в Почаївській церкві. До його крипти позволяли Василяни входити богомольцям аж до 1833 р. В тім році закрито крипту. Сиплючи величезні суми на богомільні фундациї, вів він рівночасно гуляще житя. Його перехід на унїю був фактом незвичайним, бо Потоцький був Поляк і магнат. Се здаєть ся, було безпосередною причиною, що память про него заховалась доси у нашого народу і зробила його героєм цїлого циклю анекдотів. Для повноти сего циклю вважав я потрібним передрукувати тут давнїйше оголошені анекдоти про нього, не маючи очевидно претенсиї вичерпати їх вповні, бо багато їх дасть ся ще певно записати між народом.

перестрашив ся, та побіг між вояків спати. В день бігав пес по манастиреви, але не їв нічого; колиж мав який вояк умерти, то вив проразливо. Тому що вояки дуже мерли в манастирі, перенесено знов з нього шпиталь на иньше місце. Разом з вояками пропав десь і пес; більше не було його видно. Між людьми розійшла ся поголоска, що псом був Микола Потоцький; иньші знов думали, що то був якийсь Місионар.

Виймлено з книжки Садока Барoнча: Bajki, fraszki, podania, przysłowia i pieśni na Rusi. Ст. 161.

600. Голка.

Кілька миль від Тульчина, коло одного маєтка Потоцького, жив з жінкою, з дітьми, небогатий шляхтич пан Кондратович. Мав він кілька морґів земельки, фільварочок, добре працював, і хвалити Господа, не прохав ні в кого хліба. Розсердив ся на його за щось економ того маєтка, пан Тридурський, — а кожний з економів теж удавав із себе Потоцького, — тай вигнав бідного шляхтича, з жінкою з дітьми з власної хати. Що робить бідолашному шляхтичу? Не запозивать ця ж йому з маґнатом! От він осідлав коника, тай поїхав собі в Тульчин до самого Потоцького, щоб здать ця на ласку і правду його ясновельможности. Не доїжджаючи милю до Тульчина, Кондратович здалека побачив поїзд Потоцького. Сам він їхав попереду, а за ним цілий шкадрон жовнірів, козаків, доїзжачих, стременних і псарів з гончими і хортами Дуже зрадів Кондратович, побачивши Потоцького: „Се“, думав, „сам Господь посила єго мені; може він ласкаво мене вислухає і звелить вернути заграблену худобу“. Зупинив хоня, зняв шапку і стоїть собі; не осьмілив ся сам і під'їхати до гетьмана. Аж ось сам Потоцький шпигнув коня острогами і підскочив до Кондратовича.

— Хто єстесь? спитав Потоцький. — Шляхтич, ясновельможний пане — одвітив Кондратович, нахиляючись аж до луки. — А маєш голку? — знов спитав Потоцький. Кондратович випняв баньки, дивить ця йому у вічи, не зна, що й казати. — Маш голке, гунствот, лайдак? гримнув Потоцький і брови нахмурив і почервонів: Вже й розсердив ся! Так зараз його чортяка і вхопила за серце. — Нема, ясновельможний пане, — одвітив Кондратович. — Німа! — крикнув Потоцький, аж зубами заскреготав. — Патшай, — каже, показуючи застромлену в рукав голку, обкручену ниткою, як буває у кравців, — патшай: Я грабя Потоцький, коронний гетьман, над панами пан, мам сто городів, — і в мене є голка, щоб часом — розірветь ця — зашить, а ти ланець, безштанко, і в тебе нема?... А нуте, хлопці, дайте йому в скуре! Не дали йому бісові котолупи і слова промовить, стягли раба божого з коня і почали

чухрать канчуками; а Потоцький дивить ця та приговорює: — Оттак дурнів вчать та на розум наводять! оттак і ти вчи і лупи їх власною моєю рукою! Можеб ще більше всипали неборачу, та на його щастя схопив ся зайчик: От Потоцький покинув Кондратовича і чкурнув за куценьким. Не схаменувсь бідолаха Кондратович, відкіль йому і лихо склалось; думав знайти защиту, правий суд, а знайшов, ні за що, ні про що люту кару. „От тоді, думає, і паньска правда! запозивай тепер маґната до божого суда!“ Заплакав сердешний і поїхав у Тульчин до свого родича, що служив у Потоцького конюшим. Приїхавши, розказав йому усе, як було, як його Тридурський ограбив і як Потоцький одчухрав. — Якаж тепер у тебе думка? — пита родич. — От яка, — каже Кондратович, — тепер міні вже не до земельки; нехай вона чортам достаєть ця; жінку з дітьми оддаю на волю божу, а сам... пропаду, а вже оддячу диявольскому сину!

Нічого казать, завзятий таки з біса був і Кондратович, — не з того десятку, що гоють свою спину чужими дукатами. Та ще, нівроку йому, і здоровий був; на одну руку трьох би таких вклав, як Потоцький. — Не журись, — каже родич, — оддячиш, коли вже тобі так того схотілось; я тобі й пораду дам. Чи ти знаєш ту капличку, що в кінци царка? — Як не знать, одвітив Кондратович; а сам аж затрусивсь от радости. — От у сюж капличку, — каже родич, — Потоцький, перерядившись старцем, що суботи ходить одмолювати у Почаївської Богоматери гріхи, що за тиждень назбирають ця. Завтра субота; устанеш раненько, то там його і застукаєш, як сотника в городі і що души твоїй схочеть ця, те з ним і зробиш. Кондратович почувши се, як на сьвіт народив ся. Зараз і вигадав, що йому робити. Велика радість для чоловіка — помогти тому ворогу, котрого покарала злая година, а ще більша оддячити моцному ворогу. — Здаєть ця, караєш його не за одного себе, а за всіх, за все те лихо, що він робить людям. Іще чорти не бились навкулачки, як Кондратович, узявши добрий малахай, потяг у парк до каплички. Ни доходя до неї з півгонів, забрав ся в гущину, тай стереже Потоцького, як той кіт мишу. Тільки почало трошки розвиднювать ця, аж чує Кондратович щось залопотіло, — іде Потоцький, такий обірваний та обшарпаний; у сіміряжці, іще й з торбою через плече. Кондратович і дух притаїв, оком не змигне; дивить ця — увійшов Потоцький у капличку і став молить ця. То простягнеть ця крижем, то кулаками в груди себе стусує, то руки до гори підійма — живий на небо лізе. Устав Кондратович, аж трусить ця, так йому закортіло напить ця тії помсти. Дав Потоцькому трошки помолить ця, а там увійшов у капличку, ударив кілька поклонів, і став голосно молить ця: — Найсьвентша Матка, — каже, а сам своє дума: — Пошли усякого щастя, здоровя,

талану і довголїття дідичу нашому, ясновельможному пану Потоцькому, за те, що він нас дурнїв вчить і до розуму доводить! Нехай він і дїти його панують над нами до кінця сьвіту! Потоцький притулив ся в куточку і слуха, аж облизуєть ця; як маслом по души його маже тією молитвою. Зараз пізнав, що се той шляхтич, котрому вчора задав він швабп. Скінчивши молитву, Кондратович обернувсь до Потоцького, тай пита: — А що ти туть робиш, старцю? — Молив ся, вельможний пане, одвітив Потоцький, низенько вклонившись і затуляючись торбою, щоб часом не пізнав його шляхтич. — А маш голку? — Бач, який розумний! подумав Потоцький, — мабуть вже у його і голка є. — Чи маш голку? гунствот, лайдак! — гримнув Кондратович, визвірившись на Потоцького. — Німа, вельможний пане, — одвітив Потоцький, а сам мерщий до дверей, думає: От собі на лихо навчив чоловіка; щоб не задав він менї такої ще прочуханки, як я йому вчора, — Німа! — крикнув Кондратович, простягаючи руку. — Ось дивись, — каже — я гоноровий шляхтич, мам кілька морґів землї, два конї, корову, чотири свинї — і у мене є голка, щоб не ходить обірванцем, а ти гольтїпака, ланець, безштанко, а в тебе нема!!! Та се кажучи, хап його за чуб: Вихрив, вихрив, далї голову між колїна, ну його шмагать малахаєм; шмага, шмага, а сам приговорює: „Оттак батько наш Потоцький звелїв дурнїв вчить, та на розум наводить! не я тебе бю, а бє власна його рука“. Супонїв, супонїв, поки він не зомлїв. Вдовольнивши серце й душу, Кондратович плюнув на Потоцького тай пішов собі до родича. — А що? — спитав родич, побачивши Кондратовича. — Знатного перегону задав, — каже Кондратович усьміхаючись: Буде згадувать ту голку по суботах! — Тїкай же швидче, а то щоб він на шибиниці тебе ще не провітрив! — За що?... хібаж не сам він звелїв мінї дурнїв вчить! Аджеж я трощив не його, а старця і ще власною його рукою. Та кудиж і тїкать од Потоцького? Хіба на той сьвіт, а на сім не сховаєш ся! -- Та воно так, тільки гледи: ти сам знаєш, що у тих маґнатів така правда, як у цигана сорочка: І коротка і латана. І правда та у них, як кій в руцї: Яким кінцем схоче, тим і вдарить. Оттак поговоривши, тай прислухують ця яка буде чутка об Потоцькому. Аж ось, зайшов до родича з двору служонци тай каже, що гетьман вчора на полюванні трошки застудив ся, тай занедужав. На другий день, тільки вернулись з костьола, аж прибіг козак. — Чи тут, — пита, гостює пан Кондратович? — Тут, — каже родич, — а на що вам? — Гетьман кличе до себе: нехай швидче йде! Сьміло пішов Кондратович до Потоцького, думає собі: Що буде, то й буде, а буде те, що Бог дасть. Тільки побачив його Потоцький, зараз і крикнув: — А що, чи маєш тепер голку? — Тільки вже спитав не так, як тогди, а ласкаво, усьміхаючись. — Маю ясновельможний пане! —

одвітив Кондратович, показуючи голку. Глянув на неї Потоцький — неначе не бачив, а там вже не тільки очи, і спина бачила ту голку. — А чи не трапилось тобі навчить якого-небудь дурня? пита гетьман, а сам пильно дивить ця на Кондратовича. — Як не траплялось, ясновельможний пане! — сьміливо одказав Кондратович: — Вчора у капличці спіткав якогось старця і добре одшмагав, — довго буде згадувать ту голку. Тут Потоцький став роспитувать Кондратовича, відкіля він і зачим приїхав. От він і росказав йому усе, що треба. Гетьман ласкаво його вислухав, узяв лист паперу, щось написав, тай каже: — Озьми сей розказ і оддай його глувному економу, то все зробить ця, як тобі й не снилось! Кондратович подякував гетьману, поцілував полу його кунтуша і пішов у кантору. Тільки прочитав той лист глувний економ, як витріщить ця, як крикне: — Кілько літ служу його ясновельможности, а він мінї десяти гроший не подаровав, а тут чорт-батька-зна-кому і за віщо дає гроші і землю! — Се ж моя земля, — каже Кондратович, — ще батьківська. Не свою дає, а ту, що пан Тридурський заграбив! — Розказуй не свою!... Потоцький звелїв в придачу до твоєї землї дать у-троє стільки, і ще двісті дукатів, от-що! — Так тобі жаль чужих гроший, а не жаль чужої спини? Позавчора Потоцький всипав мінї двісті канчуків, а сьогоднї одсипав двісті дукатів: Так покоштуй перше канчуків, то тодї вже і завидуй ласці його ясновельможности. Забравши гроші і розказ до пана Тридурського, Кондратович подякував родича за пораду і поїхав собі до дому, веселий і щасливий. Хоч спина ще не загоїлась, так думка ж і серце вже не щеміло. Не пройшло і тижня після того, як поїхав Кондратович, прибіг пан Тридурський до Потоцького, і пуць йому в ноги. — Змилуй ся, ясноосьвіцоний пане, — заголосив: — Пся-крев, гунствот Кондратович віку мінї збавив, до полусмерти зашмагав канчуками, трохи голови не відкрутив із чубом. — За віщо? — спитав Потоцький. — Чорти його батька знають, за віщо! Стрів мене одного у лїсї, тай пита: „Маш голке?“ Нема кажу. А він як крикне: „Ах ти голодранець! патшай“, каже, показуючи застромлену у рукаві голку: — „Я з ласки пана Потоцького обиватель, а ти наймит, приплентач, і в тебе нема? За чуб мене, стяг з коня і давай трощить. Та ще й приговорює: „Оттак батько наш Потоцький звелїв дурнїв вчить, та на розум наводить! Не я тебе бю, а бе його власна рука!“ Пан Тридурський думав, що Потоцький почувши се, розлютуєть ця і звелить повісить Кондратовича, а Потоцькому і байдуже; регочеть ця собі, аж за живіт береть ця. Тридурський, щоб його розжалобить, розказує, яка важка рука у Кондратовича. А Потоцький ще гірш сміеть ця, аж ніжками дрига, та регочеть ця. Де б то йому не знать, яка там рука у Кондратовича! Далї, як натїшив ся в волю, і пита пана Тридурського: А в якій

ти школї вчивсь? — В Минжиріцькій, у піярів, ясновельможний пане, — каже пан Тридурський. — А як ти добре вчивсь і слухав своїх научицелїв, чи була тоді за се яка винагорода? — Як же! патери вішали мінї на ланьцужку мідну бляшку, а мати годувала марципанами з міґдалами. — Ну, як вернеш ся ж в майонтек, то зараз одішли Кондратовичу сто дукатів за те, що він добрий учень. Пан Тридурський було спричать ця, так куди! Потоцького не переспорит: що він раз сказав, то так і буде. Його воля усїм закон, він і сам їй кланяєть ця, як той хлоп панови. Довго втїшались тією голкою. Далась вона не одному в знаки, не одного шпигнула. Було, як хто хоче оддячить свому ворогови, то й присїкаєть ця до його: „Чи маш голку?“ Як нема, то й бє і товче його. А жалувать ця до Потоцького хоч не ходи і посьміеть ця, ще і гроший дасть тому, хто бив. Було, як од чорта хрестом, так од ледачого чоловіка, од якого-небудь прочвари, оборонялись тією голкою. Хтоб куди не їхав, то хлїба не візьме на дорогу, а вже голку застромить у рукав.

Виписано із „Українських оповідань“ О. Стороженка, ст. 128–135.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 52—53. Ч. 62. — Caesarios Heisterbacensis, Dialogi (Bibl. patrum Cisterciens. ed. Tissier, 1662. T. II). 6. 15. — Abraham a S. Clara, Judas der Ertz-Schelm, II, 259; Etwas für Alle, II, 25. — Speculum exemplorum (Daventr. 1481; ed. Majer, Duaci 1611) VI. 59. — Календар Просьвіти на 1883 р. Ст. 50–54.

601. Огонь.

А. Їди пан Каньо́ский і здибає хло́па. Ка́жи: Ма́єш вого́нь? Ка́жи: Маю. Ну, зробиж мині до трох ра́зїв вого́нь; як ни зро́биш до трох ра́зїв, то дїста́ниш сто нагаїв, а як зро́биш, то дїста́ниш сто рублїв. І той кресилом зроби́в і дїста́в сто рублїв. А дру́гий то з бо́ку ви́дїв і мав в тїм за́здрісьть і взєв, пішо́в, купи́в собі криси́льци і дїста́в собі гу́бочку і ка́жи: Е, той дїста́в сто рублї́в, дїста́ну й я. І взєв, сїв собі ко́ло доро́ги — пан Каньо́ский їди. Ма́єш, хло́пи, вого́нь? Кажи: Ма́ю. Зроби́ж мині́ до трох ра́зїв вогонь, а зроби́ ху́тко, бо кури́ти хочу. Як ни зро́биш, дїста́ниш сто буків, а як зро́биш, дїста́ниш сто дука́тїв. А той кре́ши, кре́ши, кре́ши, петь, шісьть раз і нима́ вогню. За ше́стим ра́зом пан Каньоский ка́жи козака́м: Да́йти му сто бу́ків. Як Їва́на положи́ли, як му си́пнут сто бу́ків, ле́дво що встав. І Їва́на до до́му аж прине́сли. І Їва́н си облє́г і в гріб пішо́в. А чи́риз що? Чи́риз за́здрісьть! Спо́куй.

Сказав в вересни, 1895, Никола Пйотровський з прізвищем Лаґо́днїк, в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Рудченко: Народныя южнорусскія сказки. Т. II. Ст. 202. 1. Календар Просьвіти на 1883 р. Ст. 55. VI.

602. *Каньовський при орачах.*

Б. Їхав Каньо́вский бис по́ли і здиба́в хлопи́, що вора́ли. І каза́в едно́му плуга́торови, аби́ погонич ко́ні нагане́в, а плуг аби́ сам вора́в. І плуг йшо́в в ріли́, хоць го ніхто́ й ни трима́в. А хлоп посєгну́в до риме́нє і ви́кигнув кре́мінь і гу́пку і криси́ло і раз дзе́нькнув і ви́крисав вого́нь і пода́в па́нови, аби́ си закури́в дзиґар. — Бо тогди́шним чи́сом ще сєрникі́в ни бу́ло. — І діста́в хлоп запла́ту, два́цєть і пєть ри́ньских за свою́ ва́ртнісьть. Їди пан Каньо́вский да́лї і зди́бав дру́гого хло́па, що ора́в на сво́ї ни́ві. І каза́в єму́ пусти́ти плуг з рук, най сам оре́: А ти мині́ ви́криши вогню́! Хлоп плух пусти́в з рук, а плуг впав до зимлї. І каза́в єму́ криса́ти вого́нь. А він ви́йммив оружи́, що потрі́бни до кре́санє вогню́ і дзе́нькав, дзе́нькав і вогню́ ни міг ви́крисати. А Каньо́вский за ка́ру каза́в єму́ да́ти два́цєть і пєть бу́ків: Яки́й є те́би ґоспо́дар, як ти сам ґля се́би по годи́нї вого́нь кре́шиш? А коли́ ти ма́єш чис роби́ти!

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

603. *Каньовський і косарі.*

Найми́в Каньо́вский зимово́в поро́в два́цїть і пєть косарі́в і каза́в їм коси́ти сьнїг. І заложи́в на них ка́ру — а вони́ нїчо́ о тїм ни зна́ли — хтїв сє прикона́ти, ци коса́р туму́ ко́су во́стрит, що аби́ відпочи́в, ци туму́, що та́кі коса́ ни хо́чи руба́ти. Косарі́ коси́ли, а сьнїг був мнєхки́й і ко́сів ни заправе́ли і так йшли нидале́ко до кінцє́ А надійшла́ ба́ба, та єдно́му косаре́ви сказа́ла: Позаправе́йти ко́си, бо дїста́вити два́цїть і пєть бу́ків, як ко́си ни запра́вити; а як запра́вити, то два́цїть і пєть риньських! І став єде́н коса́р і зачи́в заправе́ти ко́су, а тоти́ сє зами́слили і всї позаправе́ли. А доми́слив сє Каньо́вский, що то тота́ ба́ба сказа́ла і каза́в козака́м ба́бу здогони́ти і да́ти ба́бі два́цєть і пєть бу́ків, а косари́м два́цїть і пєть ри́ньских. І пішли́ собі́ до до́му з вили́ков запла́тов.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

604. *Каньовський та баба Зозуля.*

Одного разу — в осени се було — стара баба, Зозуля, пійшла в ліс по опеньки. Чи назбірала вона їх, чи може ще тільки почала збірати, коли — гульк на бік — аж їде пан Каньовський з рушницею через плечі й собаки рядом біжать. Як стояла, так і отетеріла стара, анї ворухнеть ся. (Пан Каньовський когоб ни зустрів поодинчого, то щось йому та вкоїть — тим і боялись вустрічати ся з ним). Стоїть ото,

кажу, вона, всім тілом тремтить, мов у пропасниці. Під'їздить до неї пан: А що ти тут робиш, бабусю? запитує її пан. — О... пшенечки збіраю, паночку — на силу вимовила вона. — А як ти прозиваєш ся? — Зозуля, па...паночку. — А так, ти зозуля, а я тільки цього й шукав оце. Вилазь на дерево, та куй по зозулиному! — Я стара, не вилїзу, паночку — крізь сльози промовила баба. Лїзь, я підсажу тебе, зозулько. — Стала баба гарячкать ся на дерево, а він її арапієм і давай підсажувати. Вилїзла ото баба на дерево, стала на гілляку та й стоїть, трусить ся. — Починай кувати! гука пан. — Ку-ку! ку-ку! ...закувала баба. Пан живо націлив ся з рушниці на бабу — бух! так та зозуля і впала з дерева до долу: Вбив вражий син. Під'їхав пан до баби ближче, подивив ся, пореготав ся з Зовулї і поїхав собі дальше.

Зап. в Полствинї, Канївського пов. В. Ф. Степаненко. Надр. у Б. Грінченка, Этн. Матеріалы. Т. II. Ст. 230—231.

605. Як Каньовський убив молодицю.

Раз подобалась Потоцькому якась дуже гарна молодиця, та не піддалась: Чого вже він їй не давав, як біля неї не захожувавсь! От чортяка і вхопив за серце маґната: Призвав до себе якогось дотепного маляра Влоха і звелів йому списати з тієї козачки патрет. Як скінчив Влох той патрет і приніс його до Потоцького, привели і молодицю. Глянув маґнат на неї і на патрет — стоять перед ним як дві сестрі; обидвіж такі і гарні і смутні і тим усе гордим поглядом на його дивлять ця. Довго Потоцький дивив ся на патрет, а там понуро глянув на козачку тай каже: Бачиш, як я поважаю твою красоту? І унуки побачать, яка ти була гарна; а за те, що твоє серце не приклонилось до мого кохання, ти повинна смерти; коли не менї, то не доставай ся ж нікому!... Вихопив іззa пояса пістоль, тай застрелив небогу.

Так оттакий то був дзіндзівер-зух Потоцький!...

Виймлено із О. Стороженка „Українські оповідання" ст. 128.

606. Ласа баба.

Він ї́хав, а йде́ ба́ба стара́. Ка́же: Де ти йде́ш, ба́бо? — Ба́ба хо́ди по по́лї, і то по сьнїго́ві: Чого́ ти — ка́е — шука́єш по сьнїго́ві? — Ка́жи: Пану́ньцю, колосочки збира́ю ячмінні, бо ни ма́ю що ї́сти. — А де-ж ти тепе́р колосків зна́йдиш по сьнїго́ві? — Му́шу — ка́ — пану́ньцю шука́ти, бо хо́чу ї́сти. — Та ти тепе́рки ни на́йдиш по сьнїго́ві колосків, то тре́ було́ в осени́ шука́ти. Та ходи́ до ме́ни, я тибі́ скажу́ да́ти ячме́ню ш чве́ртку. — Іде́, йде́, вона́ за па́ном — а -- ка́жи —

панýньцю, а вопи́ханий вже? (вже стóвчаний, звáраний). — А шо-ш тотó до мéни говóриш? Я ни розумíю, що то єст, опи́ханий. — Питáю сї пáна: Чи витóвчаний? так кáжи бáба. — То ти ше хóчеш і витóвчаного? А по сьнїгóві де ти знáйдиш колоскíв, як ти хóчиш витóвчаного ше? Як ти такá, бáбо, то влїзь на дéрво і кýкай минї, то я тибí за те заплачý. — Ви́лїзла бáба на дéрво і кáжи: Кýку, панýньцю! — Кáжи пан Каньóскій: Пся креф, бáбо, то ти ще бýдиш з мéни кривúти сї!.. — Добýв лївóльвер і бáбу застрíлив на дéреві. Вже кінéц. —

Зап. 1892 р. в Берлинї, Брідського пов. Осип Роздольський.

Паралелї: Порівн. ч. 130 того тому.

607. *Як Каньовський почув правду в очи.*

Ї́хáв одéн хлоп і коли́ сє зближи́в вже нидалéко води́, надїйшóв Каньóский і проси́в тóго хлóпа, аби́ го чи́риз вóду пиривíз: Пирéбраний в хлóпскім сирдакý, на голові мав кýчму хлóпску, вівсéним пиривéслом пітпирíзаний. Коли́ заїхали в вóду, ґаздá став коби́лу напóювати си́рид води́; коби́ла почáла сь...и... Хлоп той кáжи: О, ти мáєш таки́й рóзум, як наш Каньóский! Приї́хали оний кóло єднóї кóршми і казáв дáти, орендарéви, (Каньóский) тóму хлóпови півквати́рок горíвки за то, жи го пиривíз чи́риз вóду і кавáлок дорóги з ним ї́хав. Аш ту над'їздє козаки́ Каньóского і питáют сє: Ци нимá ту нáшого бáтька? Коли́ козаки́ над'ї́хали, Каньóский кáжи до тóго хлóпа: Що ти казáв там в водї, жи твоя́ коби́ла таки́й рóзум мáє, як пан Каньóский? А хлоп кáжи: А на щож вóду до води́ льлéти, коли́ там води́ є дóсить? Так, кáжи, пан Каньóский наш рóбє; той що мáє грóші, то ще му дают, а такóму бíдному, як я, то ни дают, аби́м си мав лїпшу коби́лу за що купи́ти! Тогди́ Каньóский ві́ймив 25 дукáтів і дав му на коби́лу.

Зап. в маю, 1897 р. від стрия Дмитра в Коропци Буч. пов.

608. *Як Каньовський перебирав ся по три рази в день.*

Як Каньóский йшов на місто, то три рáзи пирибирáв сє: Раз на пáна, раз на хлóпа, а раз на жи́да, бо хтів сє пириконáти, ци то осóбі сє ви́кає, ци одéжи; і пириконáв сє, жи то ни осóбі сє асистýє, áли одéжі. І тáкой встанóву дáвну ни міг пиримочи́: Хлóпска одéжи куштувáла двáціть — три́ціть ри́ньских і все був хлоп, Івáн-мой; а шляхóцка два-три ри́ньскі — то все був пан шля́хціц; а жидíвска якá бýла, то всьо пиримоглá, бо жиди́ нас пиримогли́ з грішми.

Пішóв жит с хлóпом до сýду, тай жид був ви́пушчиний, а хлóпа запéрли до арéшту. А як ви́йшов хлоп з арéшту і питáв жи́да: Чо ти ви́грав, а я прíгрáв? А жит казáв, жи нас два стáло пи́рит сут, а ти

сам Їва́н. А Їва́н ка́жи: Та як два, коли́ ти так сам, як і я? А жит ка́жи: Я і кишéнє! А кишéнє бíльши значи́т, як я сам! І хлоп чи́рис тотó ни мóжи ніко́ли ви́грати, що ні ни ма́є, ні ни зна́є зайти́ сє с кишéнив.

Записано в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

609. *Каньовський в ґазди.*

Прийшóв Каньóский до ха́ти і пита́в, хто найста́рший. А вони привéли старóго дíда. А він їм каза́в, жи нє; тотó, жи в колúсьці, бо вонó ни зна́є цить.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

610. *Коні Каньовського.*

Купи́в пан Каньóвский три кóні і каза́в їх вложи́ти в єдéн рид. Єдéн був дýжи тлýстий, дрýгий був худи́й, а трéтий був сьлíпи́й. Той дýжи тлýстий то пан, а той худи́й то жид, а той сьлíпи́й, то хлоп, бо він письма́ ни зна́є.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

611. *Каньовський на похороні.*

Вмéрла єднóму чоловíкови жíнка. А він ни мав грóший ксьóндзови заплати́ти, а ксьонц ни хтів йти хова́ти. А хлоп зроби́в дириви́ско, взєв тíло на са́ни і віс сам хова́ти. Над'їхав Каньóский: Чомý сам хова́єш бис ксьóндза? Вирни́ сє до дóму я ти похова́ю.

Каза́в Каньóский закли́кати ксьóндза і ви́кинув тíло з дириви́ска і ксьóндза каза́в всади́ти в дириви́ско. Він хтів з ним пожиртува́ти. Ви́віз го аж на цви́нтар; а на цви́нтари каза́в єгó ви́пустити, аби́ си йшов до дóму. Як віттвори́ли, а ксьондз задуши́в сє. Похова́ли і ксьóндза.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

612. *Каньовський і горшкодрай.*

Ішóв горшкодра́й бис силó і кричи́в: Горшки́ направя́ти! А Каньóвский тотó вчув і прикли́кав горшкодрая́ до сéби: А чо ти кричи́ш, чоловíчи? пита́є Каньóвский.

А я кричý, щоби́ дава́ли горшки́ направéти.

Ци ти так людий лýриш, та дýрно грóші биреш, ци ти такóй направéєш?

Горшкодрай кажи: Я такі направею.

І казав Каньовский до горшкодрая: Скій ту на ґанку, доки я ни вийду; зачикай на мени!

І вініс Каньовский горнец і пустив з гори з ґалериї горнец на плитки. І росипав се горнец на дрібні кавальчики. А горшкодрай сів, тай над горшком плачи, бо ни годин горшкови жадної ради дати. А знає горшкодрай, що го чикає вилика кара; як направит горнец, то двацїть петь риньских, а як ни направит, то двацїть петь буків. Виходит кухар і кажи до горшкодраї: Кобис зложив горнец до купи, а як будут в горшку дірки, то я тобі пораджу. І горшкодрай зложив горнец і вбрав в дріт і приніс до кухнї. А кухар взєв лою і обільлєв с сиридини горнец, що се позатикали в горшку всї малї дєри. І палєв зимної води і виправив кухар горшкодрая до пана. І приніс горшкодрай горнец і поставив на стів і вода ви тикла. Дав горшкодраєви двацїть і петь риньских і віправив єго далї в сьвіт горшки направєти.

Зап в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

613. Як Каньовський учив людий у браму їздити.

Пан Каньовський казав раз поставити браму серед пустого поля, а коло неї кількох гайдуків з канчуками. То вже ті пильнують: Хто їде полем, так собі, навпрість, то що його там обходить якась брама там, де нема дороги. Ого, гайдуки зараз кричать: „Стуй!“ Той бідолаха стає, бо видить, панські гайдуки. А вони до него:

— А ти, сякий-такий, куди їдеш? Не бачиш, що тут наш ясневельможний пан браму поставив? То як ти собі гадаєш, на що він се робив? На що собі кошту причинював? А на те, щоби такі дурнї, як ти, не їхали куди будь, тільки щоби в браму їхали, як належить ся!

Тай стягають раба божого з воза, простирають на серед поля, сиплють двацять пять нагаїв, ще й приговорюють:

— А щоб ти знав, як по за браму їздити!

В Нагуєвичах записав Іван Франко.

614. Як Каньовський трібував чоловіків.

Стрілило раз Каньовському до голови стрібувати чоловіків. Зібрав із цїлого села замужних жінок, казав позаголювати їх і позавязувати мальованки на головах, а потім прикликав чоловіків, тай каже:

— Хто пізнає свою жінку, дістане дуката, а хто не пізнає, дістане двацять і пять буків.

Пішли чоловіки, оглядають жіноцтво, але жадна не сьміла обізвати ся. То більша часть не вміла пізнати своїх жінок. Стоять бідолахи, по-

спускали носи — будуть буки. А тілько кількох таких було, що попізнавали своїх жінок. То пан Каньовський тим кільком казав дати по двацять і пять буків.

— Ви — каже — нероби, замісто працювати, то жінкам під мальованки заглядаєте! А тим що не пізнали своїх жінок, дав по червоному золотому.

Записав в Нагуєвичах Іван Франко.

615. Як Каньовський трібував дідів.

А. Каза́в Каньо́вский зла́годити вили́кий обі́д і на той обі́д скли́кати є свої́ ці́лої околи́ці всю обожину́. А як сє зі́йшли́ всї діди́, він каза́в викопати глєбо́ку фо́су; котри́й туту́ фо́су пириско́чит, то дїста́ни обі́д, а котри́й нє, то два́цєть і пєть бу́ків. Котри́й був здоро́вий дід, то до ра́зу пириско́чив, а котри́й був слаби́й, то натєга́в сє, натєга́в, тай впав в фо́су. Скли́кав тогди́ Каньо́вский до се́би всїх і таку́ їм спра́ву вроби́в: Котри́й фо́су пириско́чив, то два́цїть і пєть бу́ків. Як єс го́дин роби́ти, бос здоро́в, а чого́ йде́ш же́брати? А тих нимі́чників, що повига́ли в рова́, то каза́в їм да́ти обі́д і два́цїть і пєть ри́ньских і вітпра́вив їх ка́ждого до сво́го до́му.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

616. Як Каньовський трібував дідів.

Б. Раз пан Каньовський побачив на відпусті богато дідів і казав закликати їх до себе. Бачить, що є між ними старі й молоді, хорі, калїки й здорові, подумав собі: Чекай, я вас витрібую. Казав слугам викопати на вигонї рів сяжень широкий і сяжень глубокий, а потім мовить дідам:

— Слухайте, діди! Мусите всї один за одним скакати через сей рів. А памятайте собі: Хто перескочить, дістане дуката, а хто впаде до рова, дістане двацять і пять буків.

То вже кождий дїд силує ся як може. Ну, певно, котрі були слабі, калїки, ті попадали до рова, а котрі були здорові нероби, ті поперескакували. То Каньовський тим, що попадали, дав по дукатови, „бо — каже — видно, що ті не можуть робити“. А до тих, що поперескакували, каже:

— А ви драбуги, нероби, дармоїди, не можете робити? Хлопці, дайте їм по двацять і по пять канчуків, а потім беріть їх до ціпа та до вилий, нехай роблять“.

В Нагуєвичах, Дрогобицького пов. записав Іван Франко.

617. *Каньовський і дяк.*

А ра́зу є́дно́го йшов Каньо́вский до ко́ршми. І сиді́в під ко́ршмов дєк.

Ка́жи: Що ти за є́де́н?

Ка́жи: Я цирко́вний сьпіва́к.

Ка́жи: Колúш ти цирко́вний сьпіва́к, засьпіва́й мині́ бисконе́чної.

А він ка́жи: Колú я ни вмію.

Ка́жи: Нім я сє ве́рну с ко́ршми, абúс сє навчúв. Як сє навчúш, дісти́ниш два́цєть пєть ри́ньских, а як сє ни навчúш, то бу́ків дісти́ниш.

Сів дєк піт ко́ршмов тай пла́чи. Натхо́дит дід. А чо, па́нє рє́єнт, пла́чити?

Каза́в пан Каньо́вский сьпіва́ти бисконе́чної.

А чому́ ни сьпіва́єти?

А він ка́жи: Бо ни вмі́ю.

Ка́жи: Лі́то мине́, зима́ бу́ди, а зима́ мине́ лі́то бу́ди. І так сьпіва́й все... ніґди ї кіньцє́ ни бу́ди. — І діста́в запла́ту два́цігь і пєть ри́ньских і пішо́в до до́му.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

618. *Каньовський і козак Іва.*

Ще про Потоцького — пана Каньовського. То у його був козак Іва — от і тепер ще живуть у Немирові Івки — та Потоцький його дуже любив: Куди, було, сам їде, то вже й Іва з ним.

Прийшли іменини Потоцького. Іва приходить: Моє ошановання, ясновельможний грапе! — Моє ошановання, Іво! — Поздоровляю ясновельможного пана грапа з іменинами! — Ну, спасибі, Іво, що не забув! Виніс йому дуката (а то три рублї) і дав: Ну, а твої, Іво, коли іменини? Я до тебе прийду! — І, що ви, ясновельможний пане, жартуєте! — Нї, Іво! А щож ти менї даси, як прийду? — Та в мене, ясновельможний пане, нічого не має; що я вам дам?

— Е, вже так: Я тобі тепер, а прийду, ти менї винен дати...

От Іва собі думав, що Потоцький жартує; пішов собі, тай забув. Приходить той день, що сказав, Івана там якогось... Потоцький приходе: Здоров Іво! з іменинами будь здоров! — Спасибі ясновельможний пане! — Сїв Потоцький, балакає. Сидів, сидів — не дає Іван. — Ну, щож ти, Іво, мінї нічого не даєш? каже Потоцький. Ти — мій козак — прийшов до мене, то я тобі дав три рублї; а я грап — ти повинен мінї дати пятьнацять рублів! — Деж я вам їх, ясновельможний пане, візьму? — Де хочеш бери! — Та в мене нема, милостивий пане!

— Е, лайдак, ґалґан! Коли нема пятьнайцять рублів, верни мої три! — Іва, нічого робить — вернув. Потоцький взяв і пішов до дому.

Виймлено з И. Рудченка, Народн. южнор. сказки. Т. II. Ст. 302.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1893. Ст. 55-56. VIII. — Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 29—30. Ч. 68: Потоцькый та Ива.

619. Обід у Каньовського.

Колись отут скрізь були комісарі, от як тепер ісправники: Так і розпоряджались і все... Тільки Потоцький — пан Каньовський і їх не минув: Він їх і бив, було, ні за що батожжам одшкварить, за те й жалував; обіди, було, їм справля такі, як у круля. Жалував...

От раз призиває поваря: Щоб був обід! Виняв кільки дукатів, дає на обід. От повар узяв тії дукати: Добре, каже, ясновельможний пане, буде! — А в Потоцького то всї були на жалованні: І поварі і льокаї — то всї... А над усіма був найстарший маршалка і він уже всіма верховодив. І сказано, у пана охвіциянтів тих повно. І кожен брав — то такі жалования, а то такі: Як поварь — на обід, другі там — на иньше. От поварь узяв дукати і зготував обід на скільки там душ.

Жде Потоцький гостей — комісарів, жде — нема. А, лайдаки, як довго не їдуть! — Ужеб пора і випить і закусить — нема. — Гей! покликати мінї охвіциянтів! — Покликали, приходять: Що ясновельможному пану грапу треба? — Сїдайте обідати! — Велика шаноба, ясновельможний пане! — Кáжу вам, сїдайте гунцвоти! — Ті посїдали, обідають; думають — справді Потоцький їм шанобу показує.

Пообідали, повставали: Дзенькуєм ясновельможному пану за обід! Ге, давай кожен по штири рублї! — Що таке, ясновельможний пане? — Кажу, дурнї, давайте по штири рублї. Хіба я вас даром годував? Ґалґани! — Бачать ті — нічого не вдієш — отдали по штири рублї.

Виймлено з И. Рудченка: Народн. южнор. сказки. Т. II. Ст. 204. III.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1893. Ст. 56 IX.

620. Каньовський і його повірник.

Микола Потоцький, Канївський староста, мав повірника, що його дуже любив. Донесено йому раз, що його любимець краде риби із ставу, сушить і продає. Потоцький задумав особисто переконати ся про те. Перебрав ся за жебрака і впросив ся на ніч до повірника. Повірника не було власне вдома. Його жінка казала дїдови сїдати, а сама почала порати ся коло печі, щоби що зварити. По часї надійшов повірник з рибами. Жінка почала зарав їх споряджувати; а дїд каже: Ей, мабуть не

спечуть ся вам тоті риби. А то чому? питає жінка. Дід не відповідає нічого. По хвили каже він знов: Ей мабуть не спече ся вам тота велика риба! Тихо діду! каже жінка; були в нас вже більші риби, та спекли ся. Дідови тільки й треба було знати, тож потихо виніс ся з хати. Як раз переходив тоді там козачок Потоцького і пізнав свого перебраного пана. Тому поступив до повірника і розказав йому, якого в себе мав гостя. Перестрашений повірник порішив сейчас удати вмерлого і тим способом переблагати розгніваного старосту. Встає рано староста, слухає — комусь дзвонять на смерть. Кому то? питає староста. Повірникови! відповідає служба; вмер в ночи нагло. А дідько пірвав би і став і риби; на що було перестрашувати Василя? Зажурений побіг скоро до Василевої хати, а почувши як жінка плаче, заводить, впав сам на коліна і почав молити ся, та кликати голосно: Василю! я не гніваю ся на тебе, я всьо прощаю тобі, лиш встань! Василь не надумував ся довго; зірвав ся на рівні ноги і став перепрошувати Потоцького; той не лиш подарував повірникови провину, але ще й побільшив його маєток.

Виймлено з книжки Садока Барончa: Bajki, fraszki, podania, przysłowia i piesni na Rusi. Ст. 85.

Паралелї: Порів. ч. 563 сього тому.

621. *Справедливість Каньовського.*

Потоцький був дуже справедливий; вже що зробить, то зробить яку там напасть, а що справедливий то так не любив, щоб даром його пропадало — бо й скупий такі був. От і дає він своєму льокайові кожен день рубля на вино: Де хоч бери — бутилка щоб уже йому була до столу.

Тільки раз обідав Потоцький, тай не допив пів чарки: хотів вивірити льокая. Сідає Потоцький на другий день обідать; подає льокай йому знов цілу бутилку. Глянув на його Потоцький: А де вчорашнє вино? Яке ясповельможний пане? — Як яке? що вчора не випив. — Не було, ясновельможний пане! — Як то не було? А лайдак, ґунцволь, брешеш! — Там тільки на денцї, ясновельможний пане, гуща зостала ся, пів чарки... — Подавай минї гущу, щоб було пів чарки, подавай ґалґан! — Льокай нїчого робити — поставив йому за свої гроші ще бутильку.. Потоцький взяв, одлив собі пів чарки, тай каже: На, це твоє; минї твого, дурню, не треба! І оддав йому назад цілу бутилку: Та гляди, щоб ти минї вдруге не плутав, дурню, не ваймав панського добра, а то я тебе батогами одшмарую!

Виймлено з И. Рудченка, Народн. южн. сказки. Т. II. Ст. 205. V.

Паралелї: Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 31—32. Ч. 70: Потоцькый та льокай.

622. *Научка.*

У Потоцького то ліси є й тепер здорові, а тоди ще більші були — затого... А у його були там і лїсничі і курепні і всї там були. То звісно: Панський лїс крадуть — тай продають.

От довідав ся пан Потоцький, що так його лїси переводять: Стой же, я вам дам! — А льокай, що з ним їздив і підслухав, та тим: Стережіцьця, каже, брацьця, бо Потоцький дочув ся, що лїс продаєте, то казав, що швидко приїде лїса оглядати. Ті лїсничі, як почули, мерщій позгромаджували сьвіже гільля, сьвіжі пеньки снїгом поприкривали — і ждуть уже Потоцького.

Коли підняла ся така хуґа — сьвіта не видно — мете! А в лїсї аж виє. Бачать, під'їздить якийсь чоловік до куріня, кобеняком напяв ся, у простій одежині. Зліз з санок, а ті зараз і пізнали вже, що то сам пан Потоцький, тай нічого... Здорові, люде добрі, пустїть коло вас погріцьця! — Сїдай, грій ся! кажуть.

От, посїдали всї біля багаття і пан Потоцький з ними, балакають. Потоцький і каже: Продайте, хлопці, минї дерева! — Що, як то? Панське добро, та щоб ми продавали? Такого доброго пана? — Я вам, каже і могоричу поставлю. — Могорич, кажуть, став, випємо, а дерева не продамо; ми панського добра стережемо як ока! — Виняв Потоцький з саней боклаг горілки — так може, відрі в дві — поставив. Сидять, пють... То, бач, він хоче їх підпоїти; сам там пів чарки випє, а їх напуває... Та мужика одуриш!

Попили ту горілку; він все такі лїзе: Продайте, хлопцї! — Та раз тобі, кажуть, сказали, невіро, що панського добра не продамо без папа! — Він знову: А можеб ви, хлопцї, продали! — Гей, хлопці — гукнув отаман — а візьміть лиш його, чого воно, оця невіра, сучецьця? — Хлопцї так і розіпяли Потоцького, тай давай шкварить! Ушкварили йому скрізь штани може з пів сотнї: Ото, щоб ти не підбивав добрих людей на зле дїло! Їдь, та нікому й не кажи! — Потоцький зняв ся, поїхав, та вже нікому й не хвалицьця, чого заробив.

Потім того збірає він усю свою службу. Зійшли ся всї. От він велить позвать: Позвіть минї такого то отамана і таких то лїсничих. — Тих кличуть, а у них й душа похолола: Оце буде! думають. Прийшли, поздіймали шапки: Здорові ясновельможний пане! Чого ясновельможному грапу нас треба? — А Потоцький поздоровкав ся з ними тай каже: Кажуть — до вас щось приїздило дерева з мого лїса куповати. — Приїздило, ясновельможний пане, приїздило! — Щож ви йому сказали? — А що ми йому сказали, ясновельможний грапе? Сказали: Не продамо; ми панського добра стережемо як ока! — А він вам що? — А що,

ясповельможний грапе, горілкою хотів підпоїть. — А ви що? — А ми горілку випили, а його батогами вибили. — Ну, добре, добре! Так і треба панського добра стерегти! Отже вам за те, хлопці, по дукату! Ті подякували і пішли.

Виймлено з И. Рудченка: Народ. южнорусскія сказки. Т. ІІ. Ст. 205—207. VI.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1883. Ст. 56—57. Х. — Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 32—35. Ч. 71: Потоцькый та лиснычи.

623. Як Каньовський знущав ся над жидами.

Роскажу вам де що про одного маґната, про Потоцького, що колись жив у Тульчинї. Може ви чували, що він на своєму віку виробляв? Немилосердний він був до всього люду, а найгірше до жидів. Для своєї втїхи чого він з ними не виробляв!... Було намалює вуглем на стінї чортяку, себто чарни кот, тай приневолює жида улучать того кота камінцями, розпаленими в коминку. Тільки жид доторкнеть ця до камінця і репетує: Вай, вай! — попік сердешний пальцї; а той його канчуком: Улучай, каже, Іродів сину, а не то — до смерти зачухраю! Нїчого робить, хапа неборак камінець, шпурне; коли не влучить — бє жида за те, що промахнувсь; а влучить, знов шмага: За що, каже, бєш чарнеґо кота? Та так і граєть ця з ним, як кіт із мишою, поки не замордує бідолашного до полусмерти.

Виймлено із „Українських оповідань“ О. Стороженка. Ст. 127.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1883. Ст. 50.

624. Як Каньовський надмухав жидови.

А. Їхав раз Каньовський іс своїми гайдуками в якусь дорогу. Була зима, позамітало дороги, вітер студений віє. Вже ніч, а тут степи, пустиня, нема анї живої душі. Ледво не ледво десь коло півночи добили ся до якоїсь коршми. Стукають, стукають, нїхто не озиваєть ся. Врештї якось збудив ся жид.

— А хто там так гримає? — питає з під перини.

— Відчиняй, жиде! — кричать гайдуки. — Пан їде.

— Що за пан?

— Пан.

— Овва, — мовить жид, — може пан троха почекати.

— Але відчиняй! Пан змерз.

— Я також змерз.

— Але тут вітер дмухає!

— Овва! нехай менї ваш пан у ср..у надмухає!

Тодї пан Каньовский велїв виломати двері, принести ковальський міх, застромити жидови горлом у з.....ю, а тодї давай власноручно дмухати. Гайдуки держать жида, а пан дмухає. І так дмухав доти, доки в жида нутро не трісло.

Зап. в Дрогобичи від міщанина Деревака Ів. Франко

625. *Каньовський і коваль.*

Б. А то другого разу, теж у осени се діялось, трапилось панові Каньовському їхати через якесь село у Канївщинї. Дощем підслизило трохи шлях і конї аж падають, не підвезуть. — Пане, треба конї перековувати, бо не доїдем до міста, падають — каже до Каньовського льокай. А, коли треба, то й перекуйте — одмовив пан. — Побіг кучер у село роспитати чи нема тут коваля. Показали йому коваля, де живе. В селї цьому ковалював жид. Приходить до його кучер у хату, а той саме Богу молить ся, гойдаєть ся коло вікна. — Чуєш, жиде, йди коней панських перековувати! гукнув йому кучер. — Не піду, сьогоднї шабаш, іди собі ік бісовому батькові! сердито одказав жид і знов забубонів. — Вернувсь кучер до пана й каже, що жид перековувати коней не буде, бо сьогоднї шабаш. — Іди до його, вражого капсана і скажи, що для пана Каньовського шабашів не буває і щоб конї ту мить були перековані — пан цього хоче! — Приходить знов кучер до жида й каже: Чуєш, вражський капсане, перекуй коней зразу, бо лихо тобі буде од пана Каньовського. — Уф, з яких страшних твій пан — хай він сам подме, я його не дуже то жлякав ся — каже жид і пішов у кімнату. Приходить кучер до пана і все до чиста росказав йому, як одмовив жид. Мов у присок укинуло пана Каньовського, аж на лицї змінивсь, аж у кареті не всидить: Поганяй до жида в двір! кричить пан несамовито. Приїхали. Звелїв пан двом осавулам витягти жида с хати. Цуплять його на двір, а він зомлїв і слину вже с переляку пускає. — Ведіть його в кузню! крикнув пан. — Увели. — Ти загадував тобі подуть, га? зарепетував пан. Жид бідолашний уже нїчого не може сказати, тільки: Ясн... яс... пaaне, я... не.. яа... ай ваймір! — Заправляйте йому, капсанови, міх і надміть його, невіру! гукнув пан. Приставили жидови ковальського міха і подули йому так, що той і лопнув.

Зап. в Полствинї, Канївського пов. від брата В. Ф. Степаненко.

Виймлено з Этногр. Мат. Б. Грінченка, т. II. Ст. 231—232.

626. *Пімста Каньовського.*

Їде Каньовскій далї і приїхав до астерії і вийшов собі на спацир. Здибає пастуха скарбового і каже: Чий то товар? — Каже: То скарбовий. — Чи ти ю довго той товар пасеш? — Каже: Третє літо. Знаєш ти шо, дай мині свою панчу і свою торбу, а я тобі тілько дам, шо ти нігди товару не будеш пасти. — Викинув єму пять сто дукатів червіньців, й сам вбрав ся в той мундур і прийшов до коршми прахтикувати, шо ту хлопи будут вогорити. І прийшов, по бідному вбрав ся і сказав: Добридинь, як звикле. Хлопів пятьдесять усїх було, цїла коршма хлопів є. Сів він коло шинку й каже: Горендару, дай мині за три нових горілки! Той жидиско дав за три нових горілки, той собі запевне випив ту горілку і по два нових дає і казав: Третього ни маю. А жид: Гале, ти свиня, як маєш пити за три, то було за три, а як за два, то за два і свинею назвав. Але там Стефан, бідний хлоп, тай каже: Ти, паршивий жиде, а як би ти так дав! Як ти сьмієш казати такому старушкови вандровному! — Виняв ґрейцар, тай дає за того Каньовского. Допіру заживає він табаку (я питаю сї: хто?) — а той горендар, тай Каньовскій притягає руку, тий каже: Позвольте мині табаки. — Той жид: Гале, зі с...и табаки понюхай. А Каньовскій собі записав то всьо. Відвинув Стефан руку, тай жидиска у груди, а жид аж ногами накрив ся. Виймає Стефан табакирку й дає тому вандровному (трахтує Каньовского) і каже: Проши пана до мене до хати, ппричочуєте; я панові дам їсти і пристелю. — Нї, я не піду, я буду ту; я тутка спочину трошка, а потім я піду межи пани великі, то я шось згорудую собі (я ходжу за споможенем), то ми собі бальок зробим, я скажу бальок вам тутки зробити. Але ви, ґосподарі, будьте тутка в семі годині, а я тутенька буду і я вам консиляцию зроблю. — Гале, він буде бальок робити! він не мав заплатити мині ґрейцар. Шо ти є за пан, за такий сьвітовий діл, що він буде консиляцию справляти? — Хлопи поросходили сї, Каньовскій зістав сї. Вийшов Каньовскій на двір і пішов — ніхто не видів, куди пішов. Пішов він до свеї гастерії (до залізного дому). Той губюр кинув за пліт, а свій губюр удягнув сї — просто в семі годині їде до теї коршми. А вже хлопи всї є і Стефан є. Як жид зобачив, шо круль їде, просто до єго сіний заїжджає, — горендар, той жид і горендарка на колінках повклякали, і схопив сї горендар, зачав коні випрагати цуґові, до жолуба трийціть кил вівса дав. Просто Каньовскій садит до хати, до теї коршми, і сідає собі, де вчера був. Так єго горендар і горендарка за під боки до третього покоїку берут, а він каже: Я не піду; де я вчера сидів, то ниніі ту. — Сів коло шинку — хлопи зачали на него дивити сї і всї на колінках упали. А він кажи: Люди, вставайти, вста-

вайти. Горендару, шо найліпших мині шісьть коров дай, й найтлустійших. — Пішов жид, вибрав шісьть коров, прийшли кухарі, зачали готувати в кухні, зробили печеню, консоляцию для хлопів. — А ви, люди, сідайти довкола стола. Дай пива пять бочок, дай горілки три вядра, дай гараку дві вядра. — Виймає табакирку злоту і виймає табаку, трахтує табакою людий (Каньовскій) і каже: Стефанє, прошу табаки, вас. — Та ті богачі хлопи чудним чудом дивують ся, що такий пан, і с Стефаном камратство таке тримає: Дуже — каже — такий пан с тим бідним камратство таке тримає. І став Каньовский на ноги і до куждого хлопа, дає табаки, трахтує свєю. Прийшов і до того горендара і каже: Ну, орендару, на тобі мєї табаки. Як ти вчера заживавісь, а я тебе просив нюх табаки, ти казав: Зі с...и табаки. — Та й жид залякав сї і казав, шо я то не казав, шо він пана не видів. А він кає: Як-же-ж ти мене не видів, як я тутки стояв, я за три нових горілки пив. А я тобі давав два нових, а ти до мене казав: Гале, ти свиня, як маєш пити за три, то пий за три, а як маєш пити за два, то за два. А той Стефан тебе пхнув, а ти ногами накрив сї. Нюхавісь табаки — я кажу: Позвольте мині табаки, а ти кажеш: Зі с...и такаки. Стефан каже: Ти кланчастий жид, як ти сьмієш такому чоловікови вандровному то казати? Жид зьлякав ся і не має шо вогорити до того. Виймає пук такий табаки с папером, фунт, (Каньовскій) по тий консоляциї: Но, Стефан, розьдягайти сї і портки с себе скидайте і лягайте на підлозї. Виймає той пук табаки і сипле хлопови в з.....ю і каже: Іди тепер, зі с...и табаки нюхай. Жид ни хоче. — Ану, козаки — крикнув — кладіть єго на стілец! — Положили на стілец — казав їму пятьдесять дати, нагаїв. — Но, псякров, жиде, тераз нюхай зі с...и табаки. — Жид клякнув на коліна і нюхає хлопови зі с...и. І в разу Стефан дух запер в собі: — Нюхай, псякреф, жидзє. Той но схилив сї знов нюхати табаки, а той дух запер в собі, як гукне! — повну губу і вочи, і жид на вознак впав. Но, взєли, Каньовскій крикнув на своє войско й хлопи: Хлопи, є ви всї? — Є. — Маєти вози добрі? — Є. — Забирайте рублї і драбинясті драбини (вози) і приїзьдіть ви сюди. І вони приїхали. Крикнув на войско: Забирайте їх всіх. (З нащаду казав тих жидів забрати). І як забрав їх всіх, і рублем казав привязати. Всїх сімдесять фір жидів набрав і до Дунаю казав викинути.

Зап. 1892, в Берлині, Брідського пов. Осип Роздольський.

627. *Каньовский і жид кравець.*

Їхав Каньовский с козаками і здибав жида, кравцє, на дорозї і спитав єго: Що ти є за єден? Вітповів жидок: Я кравец, пані. Зажи-

да́в Каньо́ский, аби́ му зроби́в той краве́ц з нічо́го су́рдут. Краве́ц вітповів: Зро́бю, па́ні. І взєв, згорпу́в по́роху на доро́зї бага́то, зрівна́в єго́ рівно і паличков ви́рисував су́рдут на згорне́нім по́росї. Діста́в віт Каньо́ского нагоро́ду 15 золоти́х — і Каньо́ский с козака́ми поїхав — а краве́ц сє лиши́в ко́ло су́рдута. Жидо́к був зру́шений страхо́м на жида́нє зро́бленя з нїщо́го сурду́та для Каньо́ского — аби́ ни був ка́раний, як го ни потра́фит зроби́ти — і с то́го страху́ схотї́ло му сє ду́жи на стро́ну; зале́дво жи затри́мав в со́бі, нїм су́рдут зроби́в. Як від'їхав Каньо́ский с козака́ми а він на тї́м су́рдутї, вибачи́йти, щи́стив сє. Обглє́нув сє Каньо́ский і зоба́чив той нипори́док; каза́в козака́м жи́да злапа́ти і завіщи́в (сказав) єму́ за́раз тото́ зьвї́сти. Каза́в так: Єсли́м тобі заплати́в, тос ни пови́нен на не́го нипори́док роби́ти! А він вітпові́в: Я, па́нї, сам ни мо́жу; я ма́ю жі́нку і дї́ти, я сє з ни́ми поді́лю, бо єму́ само́му було́ за бага́то. — Каньо́ский каза́в єму́ за́раз поді́лити: А він вітпові́в, жи ни ма́є цизо́рика. Росказа́в Каньо́ский, аби́ коза́к свій цизо́рик кра́вцеви дав. Узєв краве́ц цизо́рик і зачи́в ґіли́ти. Розґіли́в на шти́ри чи́сти і ка́жи: Пірша ченьсьць для мнє, дру́ґа для мо́єй жо́пи, тшеця для ме́ґо дзе́цка, а чва́рта для те́ґо, жи мі дал цизори́чка. І за́місьть ка́ри сподїваю́чої ся віт Каньо́ского, дїста́в краве́ц дру́гих 15 золоти́х за поділе́ниє і пішо́в щісли́во до до́му.

Зап. 1895, від Юзька Розовського в Пужниках, Бучацьного пов.

628. Штудерний жид.

Здибав Каньо́вский на доро́зї житка́ кравце́ і запита́в єго́: Що ти за єде́н?

А жидок вітповіда́є: Я є краве́ц!

Як ти краве́ц, скрай мині́ су́кню з нічо́го.

Краве́ц взєв па́личку до руки́ і відзначи́в рису́нок на по́росї так, як ма́є виглєда́ти су́кнє.

За туту́ шту́ку то зьвї́ш, жи́тку, тото́, що в фосї́ стої́т.

А жидо́к ка́жи: Я сам ни мо́жу всьо зьвї́сти, бо я ма́ю велику фамі́лїю.

Як ма́єш вили́ку фамі́лїю, тож озьми́ і поділи́ їх тим.

Жидо́к вітповіда́є: Ни ма́ю ножи́.

Знав пан до́бри, що є в фі́рмана і каза́в фі́рманови, щоби́ дав житкови свій ніж. А взєв жидо́к ніж до руки́ і зачи́в ділити на дрібні́ кава́льчики: Перший кава́льчик то ді́дови, дру́гий то ба́бі, той ма́мі, той та́тови, а той се́страм, а той бра́тїм; а кавалок сє лиши́в.

То та́кой для те́би, жи́тку!

А жидо́к ка́жи: То для то́го, чий ніж, а мині́ тако́й ни ста́ло. За туту́ шту́ку жидо́к і ни ку́шив.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч пов.

629. *Три жиди.*

Був Каньо́вский вели́кий воєво́да, і він с своі́м во́йском у сьвіт ї́хав. Здиба́є три житки́. Пита́єть сї їх: За чим ви хо́дити, жиди́? А ті житки́ ка́жуть: Про́шу па́на кру́ля я́сного, то ми за воскобо́їнами хо́димо. — Ну, до́бже-ж, коли́ ви хо́дити за воскобо́їним, мо́жи ти шо му́дрого мині́ ска́жиш. Як ти підиш на сто́рону, чим ти витира́єш? -- Ги́рсти, па́ні, я мам папе́ри кава́льчик, я своє́ зро́бє і папе́рем повиці́рам. -- Ти пся кров, жи́дзе псеклє́нті, то я бу́ду паперні́ ста́вити і папе́ри ро́біць до тво́єї д..и, жип моє́м папе́ром собі гоптира́в сї? — Кри́кнув на до́ньскі козаки́: Да́йти єму́ нагаїв два́цеть пять! Положи́ли жи́да доньскі козаки́ і дали́ їму́ два́йціть пять по з.....ї. — Ходи́ но ти, жи́де, мо́жи ти мудрі́йшого шо мині́ ска́жиш. Як ти підиш на сто́рону, чим ти витира́єш? — Гале́, па́не, я ве́зьме шльо́ме, я шльо́ме повиці́рам і взе. — Пся твоя мать, то я мам сяць-го́рапь, а ти ма́єш соло́мою витира́ти? Двадзе́сьця пенць! — Дали́ й то́му два́йціть пять. Ка́же до тре́тього: Слу́хай-но ти, молоди́й, а мо́же ти лу́чшого шо ска́жеш? — Гале́, па́не, як я піду на сто́рону, то я так звиклї зро́блю: Вберу́ сї і воно́ вітсу́шить сї й само́ віткру́шить сї. Тось добре сказав! Маш сто дукатів!

Зап. в вересни, 1892, від Онуфра Столяра, з прізвищем Плецало в Берлині, Брідського пов. Осип Роздольський.

630. *Як Каньовський провчив жида?*

Єдно́го ра́зу прихо́дит Каньо́ский до єдно́ї ко́ршми пире́браний по хло́пски, в сирдаку́, ку́чма ши́пка, у рука́х якис кава́лок кімака́ за́місьть па́лиції і в постола́х, вівсє́ним пириве́слом пітпере́заний. Добри́й день, ориндару. Ей, ци нима́ що в те́би зьзі́сти?

Жид вітповіда́є: Цо пан хце єсьць? — Так сє кипку́є!

Вітповіда́є Каньо́ский: А щож ма́єш?

Є горі́вка, є га́рак, є пи́во...

Тото́ ни ї́сти, то пи́ти.

Тогди́ жид ка́жи: Мо́жи би пан яд ка́чки пєчо́ни?

Про́ши дава́ць!

А сконд ґо з д..и, па́не, взьопьсьць? А мо́жиби пан яд ри́би вендзо́ни?

Про́ши дава́ць!

А сконд ґо з д..и, пáне, взьоньсьць? Мóжи би пан яд ґеньсь печóни?

Прóши лáваць!

Сконд ґо з д..и, пáне, взьоньсьць? Мóжи би пан яд розбрáтиль? А сконд ґо з д..и, пáне, взьоньсьць?

Потóму прихóдит еде́н жек до кóршми за табáков. Купив собі табáки і казáв дати горі́вки. Кáжи: А ви злáдики, ґáздо?

Я, кáжи, подорóжний.

Кáжи: Прóшу. понюхáйти табáки.

Жид кáжи: Пáне йорéнтий, ни давáйти табáки, нех сóбе тен пан з д..и повóнха!

І казáв дáти півкватирок горі́вки і віпили обидвá по килі́шку. У ті хвилі́ над'ї́зде козаки́ Каньóского і питáют се: Ци нимá ту нáшого бáтька?

Жит, пáні, як вобáчив козаків, віхóдит на двір, кáжи: Тýгай ні́ма, ти́лько ест якісь ксьондз і дяк.

Вхóдит еде́н козáк до кóршми, ци нимá Каньóского і кáжи: Прóшу пáна, будéм подорожувáти дáлї, ци чикáти ту?

Зáраз, áли тра заплати́ти сéму ориндарéви, бо я ту багáто наїв і напи́в! Но, цо се тóбе, жи́дзе, налéжи за виндзонéґо шчупáка?

Прóши пáна, пан не яд ніц!

Двадéсьця пеньць!

Козаки́ простéрли, бют!

А цо се налéжи за кáчки печóни?

Прóши пáна, ніц се не налéжи.

Я ніц не хци за дарéмне, я плаци. Двадзéсьця пеньць!

— А за ґеньсь вéле?

Ніц прóши пáна, вже дóсить.

Я не хци за дарéмне, я плáци. Двадзéсьця пеньць.

— А за розбрáтиль íле се налéжи?

Ніц прóши пáна. Вже будé дóсить.

Двадзéсьця пеньць!

Дай ту типéр пáчку табáки! Спускáй, дéчи, пóртки! Анó, хоць ту жи́дзе, вóнхай тéраз з д..и табáкі! Цілý пáчку мýсів вінюхати табáки. — Єщи за табáки се тобе налéжи: Двадзéсьця пеньць! — Декóви дав сто дукáтів за півкватирок горі́вки і за нюх табáки. Типéр, кáжи, сьпівáй жи́дзе!

Сáбаш пáні.

Кíєм жи́да!

Зарас пáні. Тогди́ сьпівáє:

Пан Каньо́ский ве́лькі пан,
Єшчи ве́ськши, як гитма́н;
Бо пат ге́тман воює,
Пан Каньо́ский пану́є.
А ти, са́баш, ни диву́й,
Ки́ди ві́дзїш кло́пот муй

Зап. в маю 1898, від стрия Дмитра в Коропци, Бучацького пов.

631. Як Каньовський велїв жидови хрестити ся.

Прикликав раз Каньо́вський жида і каже йому:

— Жиде, перехрести ся, дістанеш полоть солонини!

А жидови анї хрестити ся не хоче, анї солонини не забагає ся. Але що має зробити. От він і хрестить ся:

Во імя Отца і Сина —
То є дуже добра солонина.
І сьвятого Духа —
Моя Сурка глуха.
Не схоче з'їсти Сурки,
То буде для бахурки.

Так жид викпив ся. Каньовському так сподобало ся те, що не тілько дав жидови солонину, а в додатку ще й пару дукатів.

Зап. 1889, в Нагірянах, Бучацького пов. В. Маркевич.

632. Не зашкодить.

За дїїв Каньо́вского, ста́рости Бучи́цкого, прийшо́в до не́го жид а він ка́жи:

Żegnaj siy, żydziy, dam ci słonjiny.

Kiydy ja, paniy, njy umim.

Muwi cji drugi raz, żegnaj siy, żydziy. Ка́жи: Dajcjy no mi kija, njych go nauczy.

Ка́жи: Prosjy pana ja już umi:

Jak njy zaszkodzji, tak niy zawadzji,
Kawałyk słonjiny bedzjy dla czeladzji.

Dostał u zapłaty słonjiny i posjed do domu.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

633. *Не даром.*

Приносить жид до Потоцького цетрини і померанції: Ци не купе ясновельможний пан? Узяв Потоцький три штуки: Що тобі за них, жиде? — По десять грошей ясновельмозний пане. — Що? — По десять грошей дасть ясновельмозний пан. — Гей! — гукнув — поведи його, покажи йому палац! — Козачок повів по палацу жида. А там палац, то так як та церква — по стінах патрети понаписувані...

Обводив козачок того жида по всьому палацу, вернув ся: А сцо в пеньонзи, ясновельмозний грапе?

— Що дурню — жиде? А за віщо ти, пся віро, дивив ся на палац? З тебе слідує пів рубля, а я з тебе тільки трийцять грошей взяв! Пішов! Жени його! — Так жида і прогнали.

Виймлено з Я. Рудченка, Нар. южнор. сказки. Т. II. Ст. 204—205. IV.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1883. Ст. 55. VII. — Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 30—31. Ч. 69: Потоцькый та жыдъ.

634. *На судї у Каньовського.*

А. Заїхав раз шляхтич на ніч до жида. Як раз того вечера обходили жиди сабаш, наварили багато страв, а між ними „надзєвану“ щуку, що пахла на цілу коршму. Шляхтич бувби її радо з'їв, але не мав гроший. Тож походжуючи по коршмі, говорить лише: То самий запах варта 100 зл. Думав при тім, що жиди догадають ся і потрактують його щукою. Жидиско зачув виклик шляхтича, але мовчав. Шляхтич повторив його ще два рази, але що жид не обзивав ся, пішов спати. Рано платить жидови за нічлїг, а той каже: Ну, а штириста золотих!

Яких? питає здивований шляхтич.

Яких? Вельможний пан вчора, як ми їли вечеру, три рази нюхав, і казав, що кождий нюх варта сто золотих.

Не жартуй, каже шляхтич, менї не до жартів.

То не жарти, каже жид; як вельможний пан менї не заплатить, то я піду до пана старости...

Шляхтич знав, що як він не здавби ся на суд Каньовського, а жид обжалував його, то Каньовський найшов би його в десятому царстві і притяг на суд до себе. Жид знов думав, що своєю штучкою приподобає ся Каньовському і виграє гроші... Пішли оба на суд. Каньовський вислухав їх і присудив шляхтичови заплатити три ста золотих.

Змилуй ся, ясновельможний пане! почав шляхтич, та то і на циганський суд здати ся, то щеби...

На циганський, то на циганський. Хлопці найдіть цигана! крикнув Каньовський.

Прийшов циган, вислухав справу: Давай, пане, сто золотих, каже до шляхтича, інакше я не буду судити. Шляхтич лише пошкробав ся, бо не мав ні крейцаря. Виймив Каньовський своїх сто золотих, циган сховав до кишені. Тепер ти, жиде, давай сто золотих! Жид вичислив. Циган вложив їх до капшука, потелепав жидови коло ухи і питає: Чуєш, жиде, як звенять гроші?

Чую, чую...

Ну, а кілько їх тут?

Та сто золотих.

Циган подзвонив ними три рази. Слухай, жиде, пан нанюхав ся в тебе щуки, а ти наслухав ся, як дзвенять гроші і буде з вас того, а гроші останууть мені за розсудок.

Гм, сей нанюхав ся, той наслухав ся, всі насьміяли ся, а мої золоті пропали! сказав Каньовський. А щоби жид ще й почухав ся, хлопці, дати йому сто нагаїв!

Виймлено з Київської Старини, т. XIII, 1885 р. Ст. 367—370 (скорочено).

635. *Присуд Івана.*

Б. Був пан в дорóзї і повирнýв на трактиéрню. А жит сїв до обíду. Стрáва пáхла, а пан ходúв по хáтї і казáв: То вáши стрáва пáхни! А жид казáв: Ну, ну. А жид ни обíдав, áли казáв си заплатúти за обíд пáнови сóтку. А пан пішóв до пáна дíдичи жúда позивáти, абú їх пан россудúв, як то мáє бýти. А пан казáв: Я пішлю Івана, тай він вас россýдит. А приїздит пан, тим сє вгнíвав, жи ни післáв жóнцу абó окóмана, абú їх россудúв, áли хлóпа Ївáна! Кúнув жúдови сóтку на сьтів, а сам сїв на фіру і хтїв виїздити. Натхóдит Ївáч і склúкав пáни і жúда до кýпи і казáв жúдови вúкинути грóші на сків: Рахуй, жúди, сóтку на дисєткú, ци є цілá! Жит порахувáв, є. Рахýй, жúди, сóтку на шусткú, ци є цілá? Жит порахувáв, є. Рахуй, жúди, сóтку на ґрейцáри, ци є цілá. Жит порахувáв, є. Кáжи Ївáн: Возьмú, пáни, грóші сховáй до кишéнї; ти сє, пáни, нанюхав жидíвскої стрáви, а ти сє, жúди, нарахувáв пáньских гроший; тобі сє, жúди, обíд виртáє, а тобі сє, пáни, назáд грóші виртáют. Задарéмни сє пан гнíвав; ни знав пан, що Ївáн наймудрíйший над всї в дворí.

Зап. в цьвітни, 1895, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 44. Ч. 48. — Pantschatantra, Benfey, I. 127. — St. Julien, Avadânas, 25. Ст. 108. — Gooroo Paramartan, Babington (London, 1822). Ст. 72. — Uzzulleant Ubbe ed Zakkaunce in Scott, tales. Ст. 339. — Tofet al Mujjaliss in Scott, tales. Ст. 267. — Vierzig Veziere (W. F. A. Behrnauer, Липськ 1851) 76. Ст. 322. — Aristoteles, Ethik. 9. — Eustratius, Commen.

lib. 2. — Plutarch, Demetrius. C. 27 (Reiske). T. V. Ст. 49. — Plutarch, De auditione (Reiske) 6. Ст. 150; De fortuna vel virtute Alexandri orat. posterior (Reiske). T. 7. Ст. 318. — I. Gast, Convivalium sermonum (Basil. 1549). 1. 46 i 71. — Petr. Aerodii, Rerum judicatarum (Париж, 1588) кн. 10. Caput 8. — Ottom. Luscinius, Joci ac sales (Vind. 1524), 66. — Gilb. Cognatus, Narrationum silva (Basil. 1567), 105. — Les cent nouvelles (Le Roux de Siney. 1—2. Париж, 1841), 8. — Scelta di facetie (1579). Ст. 140. — Noël di Fail, Contes et discours d' Eutrapel. (Rennes, 1598). Ст. 443. — Contes du Sieur d' Ouville, 365. — Gualterus Mapes в Pfeifer's Germania, V, 53. Till Eulenspiegel, (вид. Реклама, ч. 1687—8) Did siebenundsiebzigste Historie. Ст. 156—157. — B. Waldis, Esopus, 4, 13. — Scherz mit der Warheyt, 8. — J. H. Ursinus, Acerra philologica, 6, 83. — S. Gerlach, Eutrapeliae, 1, 944; 3, 55. Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 214—215: Мужик та купець. — Fables turques, trad. p. Decourdemanche. P. 1882. Ч. 77. — Le cento novelle antiche, ed. L. Cappelleti, 1884. VII. — D' Ancona, Le fonti del Novellino, Romania, 1874. Ст. 165—167. — Б. Грінченко, *Веселый оповидачъ*. Ст. 75—76. Ч. 165.

636. Як Каньовський убив жида.

Раз встрелив Каньовський жида, не свого, а другого якогось пана, такогож маґната, як і сам. Та ще як встрелив! Дав жиду дукат, та і каже: Лїзь лишень на вербу та кукай! Жид вилїз, тільки кукнув раз, вдруге, а Потоцький приложивсь, як торохне, так він сердешний пук! об землю. Тут його й чорти вхопили. „Глянь, каже Потоцький, кука на вербі, я думав, що зозуля, тай вистрелив“. От пан того жида і розсердивсь за се на Потоцького: „Як, каже, ти осьміливсь встрелить мого жида? хиба у тебе мало своїх?“ Бачите, вступив ся за чоловіка!... Так Потоцький звелїв накласти цілїсїньку хуру жидів, та ще зверху і рублем, як снопи, пригнїтив, та й одіслав до того пана, одписавши: „Не сердь ся, голубчику, от тобі за одного цїлу копу посилаю!“

Бувало й таке, що деколи вертаючись з польовання в осїнню темну ніч, запалить слободу, щоб видко було йому дорогу, доїхать до свого палацу[1]).

Виймлено з „Українських оповідань“ Олекси Стороженка. СПетербург, 1897. Ст. 127—128.

Паралелї: Сей самий анекдот звіршував С. Руданський (пор. Твори С. Руд. Т. І. Ст. 86. Ч. 49) під наголовком: Каньовський і Радивил. Каньовський забиває тут Радивилови жида. — Календар Просьвіти на р. 1883. Ст. 59. — Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 232—233: Пан Потоцький та пан Каньовський (Тут зроблено з Каньовського двох ріжних панів).

---

[1]) Садок Баронч, в „Pamiątkach miasta Stanisławowa“ описуючи похорон Осипа Потоцького, кревного Миколи, наводить сей анекдот на ст. 144 в примітцї, замічаючи, що факт розказаний в ньому відбув ся дїйсно в часї того похорону. „Powiadają, że podczas tego pogrzebu Mikołaj Potocki, starosta Kaniowski, podchmieliwszy sobie, zastrzelił żyda w Stanisławowie. Ujął się mocno o to Stanisław Potocki, dziedzic miasta i czynił mu przykre wyrzuty. Wyłajany starosta miał mu powiedzieć:

637. Як Каньовський учив їздців порядку.

Пан Каньовський поставив на подвірю перед своєю палатою стовп, а на нім прибито три колїсця: Одно найвисше, друге в серединї, третє найнизше. І вже там приставлений був гайдук до пильнованя. Приїде до пана який пан, маґнат — ануж припне коня до середнього колїсця! То Каньовський вийде, привитає ся, а далї зирне на стовп тай каже:

— О, пан видно не вміє себе шанувати, коли до середнього колїсця коня припинає. Пан видно чекає когось старшого над собою. Добре, то я пана навчу порядку! Хлопцї, а всипте но йому!

А хлопцї вже не питають, беруть пана „na kobierzec“, тай сиплють канчуки, а пан Каньовський приговорює:

— Видиш, дурню один, що у мене на стовпі три колїсця: Найвисше для панів, середнє для брацї шляхти, а найнизше для хлопів! А вже як приїхав шляхтич, або хлоп, то най но би був не до свойого колїсця коня припяв, то нещаслива його година. Довго потім той стовп з колїсцями в снї йому привиджував ся.

Зап. в Ясеницї Сільній, Дрогобицького пов. Ів. Франко.

638. Як Каньовський їхав з паничем на весїлє.

Раз женив ся якись панич у сусїдстві Каньовського і просив його до себе на весїлє. Каньовський не хотів їхати, бо не любив того панича за те, що все ходив вистроєний, вилизаний, напарфумований, як лялька. Але перед самим слюбом панич приїжджає і конче просить Каньовського с собою. Той відмовляє ся, що щось нездоровий, але панич як пристав, анї руш не відстане. Врештї Каньовський згодив ся. Посїдали оба в одну карету, їдуть. Ледво троха виїхали, аж тут Каньовський починає мінити ся на лицї, червонїє, очи перевертає, зубами скреготче. Панич питає ся:

— Що пану таке?

— Е, нїчого, — відповідає Каньовський, — то моя слабість починає мене мучити.

— Щож то за слабість?

— Е, то так собі, — говорить Каньовський, — то зараз мине. Мине, то мине. Їдуть далї, ба, за яких десять мінут знов починає ся

„Cyt, ne kryczy, za odnoho ciłu firu żydiw pryszlu tobi“. Jakoż w samej istocie pojechawszy do Buczacza, przez kozaków nałapał zgraję bachorów żydowskich, a wyładowawszy nimi wóz drabiniasty, kazał ich wprost do Stanisławowa odstawić i przed zamkiem wywrócić. Z tych żydów miał być Szmaja, który po roku 1820 piękną kamienicę wystawił przy średniej ulicy“.

Осип Потоцький вмер 19 мая 1751 р. в Залїзцях; похованож його урочисто 19 вересня того року в Станїславові. З тим часом отже був би звязаний початок сього анекдота.

напад, сим разом уже гірший. Уже Каньовський шкірить зуби і видає з себе такий голос, як глухе гарчанє.

— Що пану таке? — питає занепокоєний панич.

— Та нічого, нічого, — мовить пан успокоївши ся троха. — То моя слабість Здає ся, що буду мати сьогодня сильнійший напад.

— Щож то за слабість?

— Та то, бачите, мене перед півроком укусив скажений пес, то бестиї баби лічили, лічили, тай кепсько вилічили, а тепер що місяця мене скаженина нападає. Але ви не бійте ся! Мені нічого злого не буде. Тілько в часї нападу стережіть ся, щоб я вас не вкусив, бо й ви могли би сказити ся.

Як почув се панич, то аж весь задеревів, душа, як то кажуть, у пяти втікла. До того двора, де весілє, вже не було далеко, то він скулив ся в куточку карити і тисне ся, а все з під лоба поглядає на Каньовського. А сей мінить ся на лиці, червоніє, синіє, очима кліпає, бурчить, гарчить, слинить ся — страх божий, що з ним робить ся. Панич тихесенько клямку від дверець карити відщепив і дивить ся, коби швидше на подвірє, щоб вискочити. Але коли в'їхали на подвірє, мусїли переїжджати по при велику і глубоку гноївку. Каньовський знав се дуже добре, тай як тілько приїхали над саму гноївку, а він до панича:

— Гар, гар, гар, гар!

А панич як не зверещить зо страху, та в дверцї, тай бух у гноївку по самі вуха!

А там коло двора вже все панство, построєне, поприбиране чекає на молодого, щоби йти до слюбу. То Каньовський казав фірманови стати, вилїзає з карити веселий, кланяє ся панству, тай озирає ся, піби то нічогісїнько не знає.

— Що такого, десь пан молодий їхав зо мною і раптом вискочив з карити. Фірмане, де він?

А молодий лїзе з гноївки, гарний як один дїдько.

— А, ви тут? — скрикнув Каньовський. — Ну, прошу, прошу, ми вже на місцї. Можна зараз до слюбу йти!

Зап. 1886, від о. Михайла Рошкевича в Лолинї, Ів. Франко.

639. Ксьондз на курациї.

Був один ксьондз такий грубий, товстий, що вже не знав, що з собою робити. Наконець рішив ся виїхати до купелїв, аби трохи стонкнути. Їде дорогою і здибає ся з Каньовським. Де їдеш? Той оповідає. Знаєш що? каже Каньовський. Маєш ти платити лїкарям 500 зл. заплати менї половину, я тебе вилїчу. — Добре, каже ксьондз. — Взяв його Каньов-

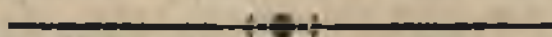
ський з собою, замкнув у хаті, їсти не дає. Ксьондз виголоднів ся, що вже ледве дихає. Каже йому Каньовський йти з пастухами за товаром, а їсти знов не дає. Як ксьондз вибігав ся добре, так спав з тіла, що не лишила ся з нього більше, як половина. Тоді погостив його Каньовський, тай ксьондз поїхав, подякувавши Каньовському за курацию.

В Дрогобичи, чув І. Франко.

640. Як Каньовський навчив пса їсти суху ріпу.

Мав один пан пса і вгодував його так, що той не хотів уже нічого їсти. Зажурив ся пан дуже, бо любив пса, а не знав, що йому робити. Але над'їхав Каньовський, тай питає пана, чого такий сумний. Пан оповів. — Я його вилічу, каже Каньовський, так що він буде навіть суху ріпу їсти! — А що мені даш за те? Пан пообіцяв щось там. Взяв Каньовський пса з собою, замкнув до комірки і не дає їсти день, другий... Пес виє, але Каньовський не робить собі з того нічого. По якомусь часі кинув йому сухої ріпи. Пес не їсть. Але як виголоднів ся добре, почав такой глодати. Приїздить той пан, як увидів, що пес їсть суху ріпу, не знав навіть як дякувати Каньовськиму, що так вилічив пса.

В Нагуєвичах, Дрогобицького пов. чув Ів. Франко.

II. МІНХГАВЗИЯДИ,[1] НЕБИЛИЦЇ, ГРА СЛІВ.

641. Ловецька пригода.

Як я був в єдно́го панка́, той сє пано́к люби́в займати с полюва́нєм. Ви́брав сє рас пано́к з до́му, лиши́в сє до́ма я і ко́ник; взєв я са́ни і стрільбу́ с собо́в, запрі́х коне́ і поїхав на полюва́нє. Виїхав в дале́ки по́ли, тай заблуди́в. Шука́в всюда за сило́м, ни мож було́ нїґде́ найти́. Зди́бав я хре́стик таки́й мале́нький жилї́зний. Став я ко́ло то́го хре́стика, ту бу́ду нучува́ти. І постили́в собі́ вире́ньку, поста́вив ко́ло се́би стрільбу́, засну́в і сплю до ра́нє. Встав ра́но, сам ни зна́ю, що сє значи́т: Підомно́в су́хо, а коне́ і санчи́т нима́, кілько стрільба́ і вире́нька є; а то такі́ сьнїґи́ впа́ли, жи по́верх сила́ сьнїґ лижи́в, жи сила́ ни бу́ло ви́тко. І я в ве́чир по́вирх сила́ по сьнїгу́ ї́здив, а до́ ра́нє сьнїх стопи́в сє так, жи аш су́хо ста́ло. А кінь зачіпи́в сє на дзвінни́ци, на самі́м вирху́ на той хре́стик, с саньми́ і як сє сьнїх стопи́в, він там ви́сів. Ніяко було ві́тти коне́ здойма́ти, бо би сє бу́ла грома́да гнївала, жи він там зачіпи́в сє. Я взєв стрільбу́ і виреньку і пішо́в да́лї на полюва́нє. І пішо́в по́над єдну́ во́ду, здибав вили́ки ста́до ди́ких качо́к. Я що встрі́лю, а они сє підне́сут, тай литє́ да́лї. А я підійду знов близшши них, тай знов, що встрі́лю, а они́ полите́ да́лї. Наре́штї мінї́ ни ста́ло нї куль, нї по́роху. Роспрістер я вире́ньку і заки́нув на качки́ і всї прикри́в, кілько там їх бу́ло. А то вире́нька дранти́ва бу́ла і воні́ всї головки́ повиставе́ли. І говори́ли своїм

---

[1]) Мінхгавзияди — се пересадні, неправдоподібні, гумористичні оповіданя. Свою назву мають вони від німецького шляхтича Мінхгавзена, що нїби то подорожуючи по сьвітї, зазнавав усяких пригод, а потім оповідав їх своїм знайомим, які їх списали і передали потомкам. Вони витворені на німецькому ґрунтї, але надруковані вперве були в Анґлії. Нїмецьку перерібку їх зладив Ґ. А. Бірґер. Дешеве виданє пригод Мінхгавзена вийшло у Маєра (Meyers Volksbücher, Wunderbare Reisen und Abenteuer des Freiherrn von Münchhausen, Ч. 300 301) і Реклями (Philipp Reclams Universal-Bibliothek, Ч. 121).

язиком качки: Так, так, так, так. Зібрав я їх з вирéньков, коли ни го́цин до до́му зачéсти. Пригадав я собі, жи я маю таки́й шну́рóк, шпаґат, коло себи. І зачив єм їх везати за головки. Так єм багато навезав, жи навіть кільці тру́дно виліги. А на самі сиридині сам єм сє тим шнурком оппиризав і тогди їх полошу: Атась! Як качки сє піднесли і мине нисут с собов. Али ще тілько шчісьтє, що в туту сторону литé, де мій дім. Зближиют сє коло мого дому, та ни сідают на подвіри, али литє далї на воду, хтє мине втопити. Али я в короткім чисї домислив сє, що маю робити. Як єм зачив душиги віт першої, аж до остатної, а они ниживі впали па моє подвіри і мине принесли. Таким способом я сє до дому дістав.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Wunderbare Reisen n. Abenteuer d. Freih. v. Münchhausen (Вид. Маєра). Ст. 9 і 12—13.

642. Новітний Йона.

Ловив чоловік в морах рибу. Надійшла вилика риба, вилькориб і лиґнула го цілого. А він сидів в рибі і палив с себи шматє і єї жировиско, — ніби що жерла рибу дрібну — пік, пік малу рибу і чириз якись чис там жив в рибі. Зближила сє риба до берига, щоби що вхопити і зьвісти. Пригнав мужик воли до морів напувати, а тих два воли були зіпнені до купи на єден посторонок; риба вхопила вола і лиґнула цілого; а другий вів як сє настрашив, як сє попер взад і викигнув вилькориба с тим волом на берег. Забрали сосіди сокири і прийшли туту рибу рубати. І зачили рубати на половині, а той чоловік с сиридини кричит: Помалу там, ни рубай, щобис мине ни скалічив! А они прорубали ґеру і той чоловік вилїз і жиє й до нині. Щем го якось здибав; хто би ни вірив, найби сє йшов спитати.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Етноґр. Збірник. Т. III. Ст. 49—51. Ч. 16—17. — Wund. Reisen n. Abenteuer d. Frh. v. Münchhausen (Вид. Маєра). Ст. 38—39: Drittes See-Abenteuer.

643. Брехун.

А. Був в однім селї брехун на все село, вже такий, що де поступить ся, то збреше: Де би був, хто заговорить до него чи що, то він вже певно відітне або вигадками, або сьмішками, або таки просто брехнею: От таки правду сказавши, що ніхто від него правди не чув, та всї в селї єго прізвали Іваном Брехуном.

Ішов раз він через село, та здибав єго пан, тай каже до него: А ну Іване! збреши не розмишляючи, дістанеш чвертку пшеницї. — Не маю бо, пане, коли — відповів Іван. Щож маєш за роботу? питає пан.

От іду, бо там конець села міняють попіл на сіль: Та кваплю ся щоби не розхопили; треба і собі в діжку попелу проміняти. — З сим розминули ся.

Пан думає собі, у мене попелу до сто мать: Можна би і собі післати, та сіль здасть ся — і поспішив до двора, та зараз казав паробкам понабирати повні міхи попелу, тай понести конець села заміняти за сіль.

Хлопцї набрали попелу, завдали на плече, аж погнули ся; несуть, зайшли аж конець села, питають людей, нїхто не видав і не чував. — Ходять, двигають, вже аж попріли; питають ся нема тай нема. Аж один чоловік питає: „А хтож вам казав, що ту міняють сіль за попіл?“ — „Хто казав! відповідають єдним голосом паробки — таже пан казав“.— А пановиж хто сказав? питає знов чоловік. — „Та либонь Іван Брехун“ обізвав ся один паробок. — Те! засьміяв ся чоловік — абож ви не знаєте, що Іван Брехун ще з роду правди не сказав; ідіть, ідіть назад до дому!

Бібл. Онишкевича Т. III. Ст. 313.

Паралелї; Грінченко, Веселый оповидачъ. Ст. 53—54. Ч. 121: Брехун. — Драгоманов. Малор. народ. пред. разсказы. Ст. 167. Ч. 53: Дьякъ Лгунъ. — И. Головацкій: Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 385—387. Ч. 10.

644. Міняйло.

Б. Був Іван Брехун. Тай йде паниско, а пан его знав, тай каже: Іване, побреши трошки! А він каже: Не маю чісу, бо там конець села мінєют попів за сіль (а він вже добре побріхав!). Тодий пан приходит до дому, тай каже хлопам всїм попів визбирати, який є, тай пести за село; гадає си, же то правда, що мінєют попів за сіль. Слуги винесли попів за село, находили сє цїлий день, тай нї соли, нї Івана!

Зап. в 1898, в Дрогобичи, Вол. Левинський.

Паралелї: И. Головацкій, Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. Т. II. Ст. 384—355. Ч. 9.

645. Легкороби.

Спри́крило сє єдно́му жите́ в свої́м силї́. І забра́в сє і пішо́в на лихкоро́би так даке́ко, жи до єго́ сила́ ни чу́ти па́віть було́, як когу́т пія́в, а́нї на́віть ни чу́ти було́, як пес га́вкав, а́нї бу́ком, анї ка́миним бу́вби не доки́нув. Як прийшо́в там, то по по́ли пирогі́ лижи́ли так, як в нас ко́пи в осени́, а смита́на то пото́ком плі́ла; а на лихкоро́бах то с солони́ни мости́ кла́ли, ковба́сами плоти́ горо́жинї були́; а як сє вро́дила капу́ста, то єдну́ голо́вку роспуска́ли Гуцу́ли пило́в на полови́нї.

Роспустили єдну головку капусти на штири чисти і заїхали під ню штирма бриками, а в кажді бриці було по штири коні і повезли туту капусту до міста на показ людим; а качин с капусти то взєли на вал до млина; а як си купив за три ґрейцари масла, аби мав до хліба і найшов в тім маслї лоши. А ни знав звітки оно сє взєло. А то в кіраті коні ходили і так робили масло. І кинули лоши в масло, тай сє залишило. Було що їсти й пити, лиш ни тра було працювати. А він ни міг стерпіти, тай взєв сє до роботи. Лихкороби за тоє сє вгнївали, тай го вигнали с свого краю. Як він виртав вітти, йшов понад єден став, а в тім ставі так вода вигоріла, лиш сє солена риба лишила. Як взєла пичена риба пітскакувати, то вищи него. А він взєв дві пичені риби і приніс до свого сила на показ. Вже го більши ни кортіло на лихкороби.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

646. *В ночи.*

Іду я в ночи понад став, аж там вовків повен став; я присів, а їх йно сім; я вкляк, а їх вже йно пять; я стою, стою, — білий день, а то в воді чорний пень!

Тв. В. Навроцького Т. І. Ст. 56.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1870. Ст. 85.

647. *Бувби господарем.*

Мій тато такий був богач, що єго сосіт плугом орав. Казав циган, що: Я би ґаздував, али коби брав плуг так широко, як бире борона, а борона аби так брала, як ціла нива.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

648. *Чоловік з черешнею.*

Їв чоловік чирешні і ликав с кістками. Затримала сє в сиридині, в жолутку, єго, кістка і скільчила сє і зачила рости і пустила кріс плечі парости і виросла така вилика, що сє ни міг влісти нігде до будинка; і кишко му було носити на собі. Аж з'їхала сє ціла комісія: пани, ксьондзи і всї раднї. І казали туту чирешню, щоби с пличий зрубати, али він ни дав, бо єго боліло. Аш ту натходжу я. Казавем піти на цвинтар і викопати яму таку за глебоку, як він за високий. І вивили єго на цвинтар і кинули в туту яму, присунули зимлєв. І с того чоловіка виросла така вилика чирешнє, що зродила ягоди. І я лазив на

туту́ чире́шню і рвав я́годи і їв! Алим кістку викида́в, бо се боя́в, би се і в ми́ції ни скільчила.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

649. Неслухняна баба.

Була баба й дід, они посадили собі біб. Біб ріс і не влїз ся на вікнї, поставили его на землї. Біб ріс і не влїз ся в хату, винесли і поставили его на дворі. Бобик виріс великий аж до неба. Раз баба каже: Ай чуєш ти, штарий шобако, я полїзу на вишокий бобичок і нарву бобику до борщику, тож то буде добрий борщ.

А дід каже: Але нелїзь, штара шуко, бо зірветь ся буря, зломить бобик і ти впадеш, шуко, і забєш ся і буде клопіт. Баба не слухала, полїзла на біб, біб зломив ся, баба впала і побила ся. Дід каже: А видиш, штара шуко, я тобі казав, що впадеш.

Записано в цьвітни, 1895, р. від Демка Зузука в Половім. Яків Миколаєвич.

Паралелї: В. Добровольскій, Смол. этноґр. сборникъ. Т. I. Ст. 149. Ч. 85. П. В. Шейнъ, Матер. для изуч. быта и языка рус. насел. сѣв. зап. края. Т. II. Ст. 84–85. Ч. 43: Бобовое зерно и гороховое. — Сумцовъ, Разысканія. Ст. 196 — 171.

650. Злодїй в баривцї.

З за молоди́х лїт ходи́в я кра́сти. І зла́пали мене́ в комо́рі і ки́нули мине́ в вили́ку бари́вку і прикри́ли дру́гим дном і наби́ли обручі́, задни́ли мине́ в ті бари́вці. І ви́нисли мине́ в лїс і ки́нули під ду́ба, ажиби́ я там зги́нув в бари́вці в сириди́нї. Аш ту натхо́дит вовк і зачи́в се до то́ї бари́вки чі́хати. А я ви́бив кулако́м вили́кий чіп і биз дїру́ ви́ставив ем ру́ку на двір і вхо́пив во́вка за фіст. А вовк тїка́є і мине́ з бари́вков за собо́в тє́гни. А як тра́фив вовк бари́вков на пнє, як вда́рив бари́вков ду́жи до пнє, бари́вка се россипала, а я прийшо́в до до́му. Віт того чи́су я́ бим вже ни пішо́в кра́сти.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

651. Зручний.

В єдні́м місьтї побива́ли майстри́ дах. Надїйшо́в вандро́вний ду́жи обде́ртий і ніс соки́ру ба́рду за по́ясом. А майстри́ в даху́ взє́ли се з не́го насьміва́ти. Він ви́ймив соки́ру зза па́са, до сво́го колі́на затиса́в кіло́к, ви́кинув на висо́кий дах, де бу́ла сьвідє́рком ді́рка ви́вирчина і з зимлї тим кілко́м тра́фив в ді́рку, що на горі́ ма́йстир лише раз вда́рив, щоби́ прибити лати́ну, бо тогди́шнім чи́сом ще цьвє́ків ни бу́ло.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

652. Добра корова.

Єде́н пан за Коломи́йов купи́в коро́ву, дав за ню шти́ри со́тки. То така́ була́ коро́ва, що ни тра було́ від не́ї на́біл склада́ти; від ра́зу доі́ли з єдно́ї ді́йки сир, в дру́гої ма́сло, с тре́тої смета́ну, с четве́ртої молоко́, а си́рватки і ни бу́ло.

Записано в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

653. Брехун і підбрехун [1].

Жили собі брехун тай підбрехач, котрі туманючи людей годовали ся і свої діти. Брехун йшов завше наперед, а підбрехач за ним пізнійше в ту саму сторону і сей послїдний потверджав, що перший сказав — а заробивши грошей, приходили до дому і ділили ся. Раз вийшли они оба до одного сила. Своїм звичаєм йшов брехун наперед а підбрехач лишив ся на заді. Найбільше любили они заходити до панів, бо там найлїпше давало їм ся їх ошукати і великі суми грошей видурити. Прийшов брехун, до двора, тай іде просто до кухні. То було уже над вечер. „Добрий вечер!“ — каже він. Дай Боже здоровля, сказала кухарка. Чи приймите мене на ніч? каже брехун. Приймемо — сказа́ла кухарка — просимо, сїдайте на лаві, тай посиліт ся, бо може ви з далекої дороги; і дала брехунови миску вараниць. Брехун так їв, що аж хавки тріщали, а очи на верх виходили, а попоївши, сїв собі тай приглядає ся, як кухарка голубцї робит. Кухарка мала в мисцї листки з капусти і завивала крупи. А брехун встає з лавки і бере по листочку капусти і кидає на землю. А ти що робиш чоловіче? Кидаю траву! Що за траву? та я роблю голубцї не з трави, але з капусти. Та то капуста? Бодайже вас! То капуста не може бути. У нас така капуста, що із головки, як усїчут, то є 12 бочок. Кухарка як то учула, побігла до пана і розповіла, що якийсь чоловік каже, що у них така капуста, що з 1 головки 12 бочок. Пан казав его прикликати до себе і спитав его чи то правда. Брехун сказав, що може ся пан спитати якого чоловіка з тих сторін, а переконає ся. Як ти правду казав, чоловіче, то дістанеш 25 р. а як брехню, то 25 буків — сказав пан. Пан післав зараз слугу, щоби шукав якого чоловіка з тих сторін. Йде слуга тай здибає підбрехуна. А ви відки? З того і того села, каже підбрехач. А є у вас така капуста? каже слуга. — Такої капусти я не видів, відповів підбрехун, але видів

[1]) Отсе оповідане не записано впрост з уст селянина, через що мова і стиль його відбігає по декуди від простонародного. Я подаю його одначе в цїлости тому, що иньшого варияннту не маю. Конець оповіданя пришпилений тут звідки інде. Пор. Ч. 124—125 того тому.

єм качан з капусти, котрий 12 волів тягло до млина на вал. То ходіт до пана. — Прийшли до пана, а підбрехач сказав то саме що перед слугою. Добре, каже пан, бери своїх 25 риньских. Взяв брехун і вийшов з двора, а підбрехач за ним. Будем ся ділити! каже підбрехач. О ні! аж дома! каже брехун і знов брихун пішов на друге село, а підбрехач за ним з заду. Приходит він до пана, а кухар переберає горох. А ви що робите? питає брехун? Горох перебираю! каже кухар. А то горох! у нас такий горох, що з $1/4$ зерна зварити можна зупу для 20 людей. Кухар учувши то, сказав панови, а пан каже: Як то правда, дістанеш 30 р. а як брехня 30 буків. Я пристаю, каже брехун. Пан післав локая, щоби вивідав ся від людей з того села, чи то правда. Локай йде і здибає підбрехача. А ви відки? З того... села! А що там чувати? Що чувати то і видати. А є у вас такий горох, що з $1/4$ можна наварити для 20 людей? — Такого гороху я не видав, але видів'єм лупину, що під нев 12 фір сховало ся перед дощем. На що ліпше! подумав локай. — Ходіт до двора, там вас потреба. Підбрехун прийшов, а пан єго питає, чи є у них такий горох. Підбрехун сказав то саме панови, що і локаєви. Твоя правда, каже пан до брехуна і дав єму приобіцяних 30 риньских. Вийшли они оба зі двора, тай сміют ся, що пана обдурили. Брехун пішов до другого села на перед, а підбрехач лишив ся в заду. Дивит ся брехун, а коло двора є голубник і відлітают, то прилітают голуби. Брехун бере патик і бє голуба. Вже убив до кільканацїть голубів, аж ту вибіг паньский посїпака, тай каже: А ти що, чоловіче, робиш? Мухи бю! каже брехун. А то де мухи, та то голуби! Ая голуби! у нас такий голуб що, як сяде на паркан, а розложит крила, то закриє ціле обійстє. Посїпака йде до пана і каже що якийсь чоловік поубивав досить паньских голубів і казав, що то не знав він, що то голуби, а думав, що мухи. Пан казав єго перед себе закликати. Брехун сказав панови то само, що посїпацї. Як то правда, каже пан, то зато, щось менї таку вістку дав, дістанеш 40 риньских, а як брехня то 40 буків. Згода, каже брехун, але най пан лиш ся переконают, спитают ся якого чоловіка з моїх сторін. Пішов посїпака шукати і здибає підбрехуна. А ви відки? З того і того села. „А у вас є такі голуби, що як сяде на пліт, то крилами подвіре закриє? Я таких голубів невидів, каже підбрехач, алем видів, що котили одно яйце 12 людей на котел до ґуральнї. На що лїпше, подумав посїпака, і оба пішли до двора. Пан учувши правду сказав: Маєш 40 р., виграєсь. Вийшли они оба на двір, а підбрехач каже: Памятай кілько уже маєш грошей, абисьмо ся добре подїлили. Йдут они дальше — брехун на перед пішов, а підбрехач в заду лишив ся. Брехун дивит ся, а на поли косит косар гречку. Брехун став на другім боці ниви, тай бє патиком по гречцї. Гей, чоловіче, а ти що робиш? каже косар. Бю якусь

пусту траву! каже брехун. Та що за траву, та то гречка. Що ти кажеш? У нас гречка така, що хлопці лїзут по билї на верх, а з одного стебла є 3 міхи гречки. Ходїт до пана, каже косар, бо я в дворі служу. Ви скажете панови, а він вам за то щось даст. Добре. Прийшли до двора, а косар все оповів панови. Пан казав брехуна до себе закликати, єще єго раз розпитав, тай каже: Я хотів би мати таку гречку; скажи лиш менї, де она росте, а я тобі дам зато 50 р. а як брешеш то 50 буків. Добре! каже брехун лиш поспитайте такого чоловіка, котрий з тих сторін, а він панови скаже. Післав пан слугу питати, чи нема де такого чоловіка з того і того села і здибає підбрехача. А ви відки? питає слуга. Я з того і того села. Добре! А чи ви знаєте, що у вас така гречка, як дерева? Я скажу вам правду, каже підбрехач, я такої гречки великої не видів, — алем видів било, що з него нарубали сажень дерева на опал. Коли так, то ходїт зо мною до двора, там вас треба. Прийшли до двора, а пан питає: Чи то правда, що у них є така і така гречка. Підбрехун сказав панови то само, що і слузї і пан дав брехунови виграних 50 р. Вийшли они оба, а підбрехун каже: Памятай! кілько уже маєш грошей, що маємо ся дїлити; подиви ся, чись не загубив? Нї, нї, каже брехун. І знов пішов наперед, а підбрехач лишив ся з заду. Приходит брехун до села, допитав ся до двора, тай просто суне до кухнї: Слава Ісусу Христу! каже. — Слава на віки — каже челядь, що була у кухни. А що нам скажете, чоловіче? „Чи не приймилисте би ви мене на ніч?“ Добре, сїдайте, тай кажїт нам, що нового у ваших сторонах. — У нас нема нїчо такого нового, хіба то, що будуют у нас церков. А велику? питає челядь. Велику таку, що на престолї можна обертати повозом з 12 парами коней; а високу таку, що приложивши драбину сажневу на дах, вилїзете до неба. Челядь сказала то панови. Пан казав єго перед себе закликати. То ти, чоловіче, казав, що у вас така церков велика, тай висока? Я — каже брехун. А ти відки? З того і того села! Як то правда, каже пан, то дїстанеш 100 риньских, а як брешеш, то 100 буків. Згода, каже брехун. Але прошу пана переконайте ся о тім. Пан післав локая, щоби питав чи нема де якого чоловіка з такого і з такого села. Йде локай, здибає чоловіка підбрехача. А ви відки, бадю? питає локай. З того і з того села. А що у вас чути? Що чувати то і видати: А чи у вас є така і така висока і велика церков? Я добре ся не придивив, каже підбрехач, але лиш видів єм, що як майстер побивав баню бляхов, а упав єму молоток, то нїм долетів до землї, ручка зігнила, а як на баню вилетів когут, то дзюбав звізди з неба! Коли так, то ходїт до двора, бо вас там треба. Я йду, каже підбрехач. І прийшли в двір, а локай запровадив єго до пана. А чи то правда, питає пан, що у вас є така церков, що когут з банї звізди дзюбає? А є, каже підбрехун. Коли так,

каже пан, то твої, чоловіче, 100 р. І дав брехунови. Вийшли они оба з покою, а підбрехун каже: „Тепер маєм до 300 риньских, ходім, тай ся поділим. Прийшли они до дому, тай ся поділили, але не стало підбрехачеви 3 крайцари: Памятайте, куме, обисте віддали! каже підбрехач. Прийдете за тиждень, то вам дам. Приходит підбрехун за тиждень, тай увидів, що брехун втік з хати і сховав ся в яму від бараболь. Підбрехач входит до хати, тай питає его жінки: А де ваш чоловік? Нема дома! каже жінка. — А деж? Не знаю, де пішов. Підбрехач вийшов з хати, став перед дверцями ями, в котрі сидів брехун, тай зачинає рикати, як віл і руками драпати за дверці, ніби бє рогами. Брехун думав, що то віл, тай обзиває ся з ями: „Гей ти маленька! А то ви куме? каже підбрехач. Я, каже брехун. Виходіт, та віддайте 3 крайцарі! Не маю, прийдете за тиждень. Минув тиждень, приходит знов підбрехач. Брехун увидївши его, ляг на лаву, ніби він умер, а жінка накрила его полотном і ніби ляментує, що єї чоловік умер. Підбрехач видів, як він лягав на лаву, але нич не каже, лиш просто суне до хати, клякає перед ним і молит ся. Потім взяв свічку, приліпив до рук і запалив. Коли жінка вийшла на двір, він приліпив свічку до поса. Як свічка добре припекла, а брехун схопив ся і сів. А, то ви уже встали? каже підбрехач. Дай вам, Боже, вік довгий, але віддайте 3 крайцари. — Ой не маю, куме, прийдете за тиждень. Приходит підбрехач за тиждень. Брехун узрївши его перед вікнами, утїк другими дверми на дорогу, а дорогов в лїс. А де чоловік? питає підбрехач. Не знаю, десь пішов. Підбрехач узрївши, як брехун через городи змикає, вийшов з хати і пустив ся в слїд за ним. Брехун біжит, тай підбрехач біжит; брехун йде поволи, то і підбрехач поволи. Нарештї зайшли в лїс. В тім лїсї мали розбійники палату. Брехун втїк до покою і сховав ся під стандари. Розбійників тогди не було дома. Підбрехач побіг за брехуном і залїз аж під стандари. Віддайте, каже, 3 кр. що сте винні! Віддам, але чекайте, може нам удасть ся що тут в замку зискати. Не задовго надійшли розбійники, посїдали і зачали міряти і дїлити ся грішми, що зрабовали. Розбійників було 12 і кождий дістав по ґелетцї грошей. Брехунам було дуже заздрісно, длятого закричали оба в оден голос: Ловіт! Розбійники думали, що то жовняри де сховали ся, длятого поутїкали, як найскорше, а гроші лишили. Вийшли наші брехуни і зачинают ся тими грішми дїлити, а за міру служит їх шапка Коли уже переміряли, каже підбрехач до брехуна: Куме, а 3 кр. дайте. А тобі не досить сих грошей? Нї! То бери собі шапку за 3 кр.! Я не хочу! А брехун підбрехача луп в писок; той его також і зачали ся бити так, що страх. Оден розбійник, що був лишив ся під дверми придивляти ся, хто буди їх гроші забирати, побіг борше до товаришів, тай каже: Братя! Втїкаймо. Ми дї-

лили ся по ґелетці, та нам було досить, а їх є так богато, що кождому навіть по 3 кр. не стає. Єще ся бють і оден другому дає за 3 кр. шапку. Учувши тоє розбійники, поутїкали дальше в ліс, а наші брехуни забрали гроші, принесли до дому і розбогатїли на все село. А підбрехач доти ходив до брехуна за 3 кр. доки аж брехун не умер. Як брехун умер, то підбрехач жалував ще, що пропали 3 кр.

Зап. 1883 р. в Сапогові, Борщівського пов. Д. Шимчук.

Паралелї: Сумцовъ, Раз. въ обл анекд. лит. Ст. 47—48, ч. XXIII і ст. 185, ч. 55. — Вук Врчевич, Српске народ. припов. Ст. 78—79. Ч. 176: Лаж і паралаж.

654. *Бас і скрипки.*

Як ішо́в гук[1]) на весіля с скри́пками, тай скри́пкы мо́вили: Буде́м їсти, буде́м пити, будемо́ ся весели́ти. А гук мо́вив: Як Біг даст, як Біг даст. — Йдуть з весіля́, скри́пкы мо́вят: Не їлисмо, не пи́лисмо; не їлисмо, не пи́лисмо. А гук мо́вит: Мо́вив я, мо́вив я.

Зап. в мартї, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

655. *Біб і горівка.*

То тра́фив ся біб, ішо́в доро́гов і надыбала го горівка. — Що ты є? — О, я біб. А ты? — Я горівка. — Тьфу! на тя, пропа́лабыс, ты мерска́, ты харкали́ня, блювали́ня мерзе́не! — А ты що хоч від ня, ты пучи́черево! — І розыйши́й ся. Али тра́фив ся біб за якы́сь час в ко́ршмі, десь залїз ме́джи бочкы в коршмі, вже й люди є там напи́лї і біб ма́є в голові́ тро́хы і пові́дат біб до горівкы: Ты розвесели́-голова́! Бес те́бе нич, ни весіля́, ни кома́шня, ни ксти́ны, ни по́гріб, ты до всбо́го. — Е, мо́вит горівка бо́бови: Та́тьже бо й ты хлі́бови пітпо́ра! — Зра́зу ся ду́же спаску́дили, а пак ся ду́жи полюби́ли.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

656. *Фабрика, де перероблюють старих на молодих.*

Да́вним чи́сом вийшла в Аме́рицї фа́брика, що пиприробе́ют с старих бабі́в дївки́. Тра ве́сти дві ба́би на єдну́ лї́вку. Тра спіши́ти бабі́ ве́сти, бо ни за довгий чис скасу́ют, бо бува́є бага́то калї́ства. Як визу́т дві ба́бі на єдні́м во́зї, стає́ ми́жи ни́ми вили́ка супире́чка, бо тота собі́ хо́чи вийти дївков, а дру́га собі хо́чи вийти дївков. І котра́ ду́шча, то сла́пшу забива́є. А тота́ фа́брика то так вигляда́є, як в на́ших млина́х фулю́ші, що вибива́ют сукно́ на оде́жу. Ко́лисо вода́ обирта́є, а сту́пирі

---

[1]) Бас.

два товчу́т. Як ки́нут дві ба́бі, то вийди звітти єдна́ дівка і то ду́жи че́мна: Ду́жи ско́ро се всї віддают.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: H Merkens, Was sich d. Volk erzählt. T. I. Ст. 74—76. Ч. 87.

657. Не малий богач.

За такого богача піду, що з за чужих оденків і хати ни видко: Штири колешни на дворі, в однї мак, а друга такі так, а в третї ціп серед колешнї висит, а в чітве́ртї миш з розуму війшла, нім одно зерно найшла́... Штири кошници на дворі, як веримнї, а як дощ, а вни хить до хорім... Штири качцї дійних, масла ни буду жідати, постолами буду до міста везти продавати.. Дров ни буду жідати, бо будут в голову литїти... Води ни буду жідати, бо вода буди з очий йти. Штири морґі землї на приспі... під припічком грідки, і сїдай та поли́, гадкі ни гадай.

Зап. в серпни, 1890, від М Лукенчука в Орельци, Снятин. пов. В. Равлюк.

658. Розмова.

Стоя́ло два ра́зом, а тре́тий окре́ми. А той тре́тий пошкро́бав се в го́лову, а с тих двох ка́жи єде́н до дру́гого: Пішо́в петак по́нат шкрипта́к в кі́сьтену гору́ крі́пета де́рти. А пета́к то петь па́льців, а шкрипта́к то шкро́бав, а кі́сьтена гора́, то голова́, а крі́плета — ву́ши.

Записано в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

659. В поспіху.

Встав хлоп ра́но. Прийшо́в до ксьо́ндза до́сьвіта. А щош ти, Їва́ни, так прийшо́в з ра́не? ксьондз ка́жи.

Говорі́т єґомосьць своє́, а я бу́ду своє́. Ми вчо́ра ве́чир полєга́ли вичє́ріти, посїда́ли спа́ти, а нім дити́на запіяла, когу́т і Бо́гу ду́шу відда́в.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

660. Розмовили ся.

Єдної дівки тилє́ зґидзи́ло се, тай побігло, тай пириско́чило в дру́гої сусі́ди бис плїт, тай в капу́сту, а с капу́сти в ло́зи А она́ потому прийшла́ пита́ти, тай бу́ло бага́то че́ляди. Ка́жи: Се́стрин ве́чир, добри́чко!

А она́ ка́жи: Як се ма́єш, систри́чко?

А ни тилє́тила ти, ка́ки, мо́го ви́цетка?

А тота́ ка́жи: Тилє́тила.

Ка́жи: А яке́ж оно́?

Попі́д лас чирве́ньке, а ши́йка на мотузо́чку. Ка́жи? Минї пирила́зиц пирипло́тило, минї храбу́стиц пирикапу́стило, заде́рло ло́зи, тай в фіст побігло.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишипого в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Драгоманов, Малор. нар. пред и разск. Ст. 373. Ч. 43.

661. Найлїпший лїк.

Найлїпши лїкарство: Злапачи бульку на воді і кинути в мішок і принести до дому, а дома напалити в пєцу, викинути бульку з міха і всушити. А як болит в сиридинї, то сушену бульку ростерти і її випити, то зарас пиристани.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

662. Родина.

Оживив сє бреньчин зєть, взєв защіпки доньку; єго тато рідний швец, єго хата край сила, рогом до суботи.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

663. Що говорить колесо?

Як їди хлоп до міста, а колисо все кажи: Купит ґазда дехтю, купит ґазда дехтю! А він купив то сисе, то тото, а на деготь ни стало. А як ґазда виртав з міста, а колисо все казало: Волит ґазда пропити, як дехтю купити!

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

664. Небилиця[1]).

Було три братї. Али жи вони си добри в згоді жили, то сиділи в єдві хатї, хоць сє поженили. Вийшов раз найстарший на поли орати, тай ни мав огню. Али дивит сє, є хатинка в лісї і в тї хатиньцї вітко сьвітло. Він прибіх до тої хатинки, а там старий дїдок сидит. Кажи він до него, аби єму дав вогню. Він кажи: Добри, дам тобі вогню, али скажи минї байку либилицю, жиби в нї правди ни було, бо як ни скажиш, то ти видру пас від головицї аж до гу...ї! Вилир му пас, той забрав сє тай пішов. Другого днє було так сиридущому. Прийшло сє третого днє, прийшов молотший орати на поли. Али трафило му сє такі, жи вогню ни мав. Вздрів він туту хату, приходит, а там сидит дїд. Кажи: Дїдуню, дайти ми вогню.

Він кажи: Дам ти вогню, али скажи ми байки либилицї.

Той тогди кажи: Я вам скажу.

---

[1]) В Пужниках звуть її: Либилицє або Либиницє.

Ка́жи: Як я був в ма́минім животі, ди́вю я сє, лите́ пичені горопці. Али я заглєда́ю, де вони́ зале́тє. А вони́ зале́тіли в вирбу́ в дупло́. Ми́шлю я собі: Тра побі́чи, тай тоти́ воропці вітти ви́брати. Побі́х я, прихо́джу до то́ї вирби́, пха́ю ру́ку, ни мош, пха́ю но́гу ни мош; запха́в го́лову — пішо́в. Наї́в я сє до́бри тих горопців, пха́ю ру́ку, ни мош, пха́ю но́гу ни мош, пхаю голову, ни мош. Ми́шлю я собі, що би то робити, аби́ ви́лїсти? Побі́х я по соки́ру, прині́с, ви́рубав сє і пішо́в. Али йду́ я, запха́вєм си соки́ру за по́яс, ди́вю сє, коби́ла сє пасе́ на конюши́нї. Я злапа́в туту́ коби́лу, сів, ї́ду, а́ли ни обглєда́ю сє. А я як ї́хав, а соки́рка все: Цюк — цюк — зза по́яса, тай зад відруба́ла, а я на пире́ді ї́ду. Слу́хаю, так щось рже. А то зад за пиридо́м так копоти́т. Я зачика́в, зат прибі́х, я ззєв, вирбо́вими кіло́чками збив, ї́ду. Ї́ду, ї́ду, а́ли щось так запини́ло мине́, жи коби́ла ста́ла. Я сє обглєда́ю, а то вирба́ ви́росла така́, жи аж в не́бо впе́рла, тай коби́ла ста́ла, ни мо́жи йти. Тогди́ я биру́, лї́зу по ті вирбі до не́ба. Ви́лїз я до не́ба, ті́лько що я учіпи́в сє не́ба, коби́ла ру́шила, тай да́лї пішла́. Тай я сє тогди́ важури́в, як я злі́зу пото́му. Е, поми́слив я собі, щось я буду́ штудирува́в! Ди́вю я сє, там в куті́ стоїт ячмі́нна поло́ва і квасне́ молоко́. Про́шу я сьвити́х, аби́ мині́ да́ли поло́ви і молока́. Да́ли вони́ мині́, я тогди́ биру́, муту́зє кру́чу, тай все що кава́лок вкру́чу, тай квасни́м молоко́м пільлє́ю, аби́ був моцні́щий. Накрути́в вже я до́сить. Ми́шлю я собі, жи вже ста́ни на доли́ну аж до само́ї зимлї́. Биру́ я сє тогди́ спуска́ю на зе́млю. Спусти́в я сє десь до полови́ни, ни стає́ мині́, ще дале́ко. Що я буду́ роби́в? Биру́ я, штудиру́ю: Все в горі́ вурву́, в доли́нї наттб́чу. І так єм сє вже спусти́в, аж нидале́ко зимлї́. Нидале́ко зимлї́ я гада́в си, жи вже ско́чу, а я як єм впав, тай єм сє вбив.

Зап. в сїчни, 1897, від Яська Махновського в Пужниках, Буч. пов.

Паралєлї: Ястребов, Матер. по этногр. новор. края. Ст. 178—180: Брехня. Етнографічний Збірник. Т. IV Ст. 157—161. Ч. 37—38 (Тут зібрана лїтература предмету). — П. В. Шейнъ, Матер. для изуч. быта и языка рус. насел. сѣв. зап. края. Т. II. Ст. 244—257. Ч. 114—119: Не любо — ни слушай. — Uhlands Schriften zur Geschichte der Dichtung u. Sage. T. III. Ст. 221—229. — Сборникъ Харьк. Ист. Фил. Общ. Т. VI. Ст. 172—175. — Календар Просьвіти на р. 1894. Ст. 111. — Münchhausens Reisen u. Abenteuer (вид. Маєра) ст. 23—28.

665. *Капуш.*

Був таки́й чоловік і мав три сини́: Два було розу́мних, а тре́того дурни́м назива́ли. Али ка́жи найста́рший: Піду́ я, тату́ню, на слу́жбу. А тсй єму́ каза́в йти. Зібра́в сє найста́рший син і йде шука́ти слу́жби. Йде він биз ліс, ди́вит сє, на пиньку́ сиди́т низо́нький чолові́чок, борода́ аш по пе́ти, і пита́є єго́ сє, де він йде. А він єму́ вітпові́в, що йде на

слу́жбу. А той стари́й ка́жи, аби́ йшов до не́го. Я, ка́жи, назива́ю сє Ка́пуш; в ме́ни ніц ни буде́ш роби́в, ті́лько буде́ш молоти́в.

Прийшли́ они́ до до́му і зачи́ли молоти́ти. Молоти́ли па́ру го́дин, сіда́є Ка́пуш на поро́зї, кли́чи на́ймита ко́ло се́би і ка́жи: Говорі́м собі нибили́цї. Як ти мине́ пирибе́ш, то я тобі ви́дру пас шкіриний від голови́ аж до пєт; а як я тибе́ пирибю́, то ти аби́с мині́ так са́мо зроби́в. Али бала́кают они́ оба́, бала́кают, а́ли той на́ймит ка́жи: Щос брихав, то брихав, а́ли сисе́ вже пипра́вда. Ка́пуш зла́пав тогди́ то́го на́ймита і ви́дир єму́ пас шкіринний від голови́ аж до ніг, нате́р поло́вов ячмінпов і нагна́в.

Али ка́жи дру́гий: Я, тату́ню, піду́ за своі́м бра́том шука́ти. І так са́мо с тим сє дру́гим ста́ло. Аж як пішо́в тре́тий, дурни́й, здиба́є то́го Капуша в лі́сї на пиньку́, а Ка́пуш єго́ сє пита́є, де він йде́. А дурни́й єму́ ка́жи, що: Йду слу́жби шука́ти. Ходи́ до ме́ни, ка́жи Ка́пуш; в ме́ни ніц ни буде́ш роби́в, ті́лько буде́ш молоти́в. Прийшли́ они до до́му, зачи́ли молоти́ти. Помолоти́ли они́ па́ру чис, наре́шті ка́жи Ка́пуш: Говорі́м собі нибили́цї; як ти мине́ пирибе́ш, то я тобі ви́дру пас від голови́ аж до ніг, а як я тобі пирибю́, то ти мині́ ви́дриш від голови́ аж до ніг. І зачи́в Ка́пуш говори́ти і до́ти говори́в, що аж єму́ сє само́му навку́чило: а той дурни́й ніц сє ни обзива́в. Аж наре́шті сам Ка́пуш ка́жи: Говори́ но вже ти, бо мині́ вже аж в го́рлї ви́схло.

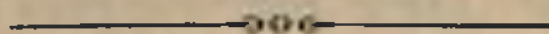
Зачипа́є говори́ти дурни́й: Як мине́ ма́ла ма́ма на сьвіт поро́дити, забаѓла ду́жи шпаків. Пішо́в я за шпака́ми в ліс, зачи́в я шука́ти, а́ли слу́хаю, десь шпаки́ кричу́т. Зачи́в я шука́ти, і вздрів я ді́ру́ від дупла́. Ви́лїз я на то́го ду́ба, прубу́ю ру́ку пха́ти, ни го́дин; прубу́ю но́гу пха́ти, ни го́дин. Прубу́ю я сє сам влі́сти, влїз'єм сє. Забра́в я шпаки́ за па́зуху, вилї́зати, а́нї суди́ Божи. Пішо́в я до голови́ по ро́зум — найлі́пши буде́ так: Піду́ я до до́му, ви́нису соки́ру і ви́рубаю сє. Як загада́в, так і зроби́в. Пішо́в до до́му, ви́ніс соки́ру, ви́рубав сє, ви́лїз з дупла́, забра́в шпаки́ і йде до до́му. Али вихо́дит на край, ди́вит сє, хо́дит стари́й чоловік попі́т ліс і чого́сь ду́жи пла́чи. А той єму́ чоловік ка́жи що: Пас'єм пчо́ли, пригна́вєм до до́му, зачи́вєм рахува́ти і єдної мині́ ни ста́є. А той єму́ зачи́в шука́ти пчоли́; ка́жи: Йду я попі́т ліс, а там на фія́лцї сиди́т тота́ пчола́ Я її зла́пав, ви́рубав дві уже́вки, з'в'я́зав пчолі́ ру́ки і но́ги, взєв на пле́чі і зачи́в не́сти до то́го чолові́ка. За́кім він доні́с, ка́жи: Ди́вю сє, а моя́ сє пчола́ задуши́ла. А я з неї́ ті́лько во́ску надуши́в, щом собі зроби́в з не́го коби́лу. Сі́в я на тоту́ коби́лу і ї́ду до до́му. Али моя́ соки́ра за риме́ним все ка́жи: цюк, цень, цюк, цень. Аж я сє ди́вю, а з мої́ кобили полови́ни нима́. Я, ка́жи, припєв пире́д і лиши́в, а пішо́вєм шука́ти за задо́м. Прихо́джу я на вили́кий луг, а там мій сє зад пасе́ ми́жи ста́дом. Приві́в я зад до пириду́, ви́рубав я вир-

бо́вих кілків, збив до ку́пи, сів на кобилу і ї́ду да́лї. Аж моя́ кобила нара́з ста́ла. Я її́ руша́ю, вісьта си́ва, ге́тьта си́ва, а́ли а́нї суди́ Бо́жи. Я се обглєда́ю, а з не́ї ви́росла вирба́ така́ висо́ка, що аж виршко́м впе́рла в не́бо. А на той чис сьвити́й Питро́ втвори́в був две́рі; вирпо́к залі́з в две́рі і ни міг сьвити́й Питро́ їх на жа́дин спосі́б запе́рти. Пішо́в він десь за соки́ров шука́ти, а я тим ча́сом ви́лїз аж до не́ба. Зачи́в я се там розглєда́ти, а сьвити́й Питро́ як надійшо́в, як кри́кнув, то на ми́нї аж соро́чка полотно́м ста́ла. Зачи́в я тїка́ти, прибі́г я ко́ло двири́й, вирби́ нїгде́ ни бу́ло ви́тко. Я тогди́ взяв, всука́в з ячмі́нної поло́ви шнуро́к і вчіпи́в до кля́мки ко́ло двири́й і зачи́в се спуска́ти з гори́ на доли́ну. Али злїз я аж на коне́ц шнурка́, ди́вю се, а ми́нї єно́ полови́на шнурка́ ви́стала. Я тогди́ в горі́ рвав, а в доли́нї натта́чував...

А Ка́пуш тогди́ ка́жи: Щос брихав, тос брихав, а сисе́ вже ни-пра́вда, бо я́кби ти в горі́ урва́в, то́би ти се вже ни міг утри́мати. А той дурни́й тогди́ зла́пав Ка́пуша і ви́дир єму́ пас від голови́ аж до ніг. Відобра́в тих два, що взєв від єго́ бра́тів, а єму́ нате́р ячмі́ннов поло́вов і пішо́в с тим до до́му.

Зап. в вересни, 1895, від брата Гілярка в Пужниках, Буч. пов.

Твори Степана Руданського. Т. І. Ст. 126: Прислівя: Народив ся я на сьвіт... Драгомановъ: Малорусскія народныя преданія и разсказы. Ст. 338. Дурень на небѣ. — Чубинскій: Труды. II. Ст. 83. Дідъ на кулакъ, борода на сажень. Тамже: Ст. 336. Лісныкъ. Тамже: Ст. 517. Три брати. — Грінченко: Этнографическіе матеріалы. І. Ст. 218. Небылыця. — Докладну лїтературу небилиць вказав проф. Сумцов в праці: Разысканія въ области анекдотической литературы. Ст. 181—187.

III. ДУРНЇ.

666. *Продавець.*

Выгнав чоловік до Лютовищ бычата, а мати му наказала, жибы хотів шісьдесять і пять. А він забыв, а по друге такый быв дурноватый. І чоловік прийшов д ньому: Що хоч за бычата? — Трийцять і пять, рыбочкы, бо вни такі ґинятнї [1]). Я выжену їх пасти, а вни не хотят. Такі замійли, що паленицї. Ганит так, жи страх. Чоловік не пытат. Няй будут, які хотят, що хочеш? Трийцять пять. — Я ти дам сорок пять. — О, мовит, сорокай, не сорокай, трийцять і пять выйми тай дай! Тай пак надыйшов сусїд і повідат: Що ти, дурный, продаєш бычата? То мої. Я му купив з выхівку! тому мовит, що купує. Та що ви, ґаздо, хочете? Шісьдесять пять. — Так, так менї мати мовила, мовит тот [2]).

Зап. в марті, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

667. *За що?*

А. Прийшов раз мужик до цирулика зуб рвати. Цирулик оглянув зуб, заложив тихонько інструмент; заким мужик оглянув ся, вирвав єго. Коли прийшло до заплати, велїв собі цирулик дати сороківця. На те мужик: Ах, змилуй ся, чоловіче, за щож я тобі маю дати сороківця? У нашім селї як рвав менї коваль зуб, то водив мене по цїлій кузни, намучив ся більше, як пів години і я заплатив єму лише 3 дудки, а ти кажеш собі за мінутку роботи сороківця заплатити?

Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 63.

668. *Швець цируликом.*

Б. Єден був кум, тай другий кум, от як то кум кумом. А кум був швець. Але кума зуб болїв. Тай він прийшов в недїлю рано до шевця, тай питає сї: А що, куме, у вас чувати? — Ой, каже кум, зле, бо мі

---

[1]) Злі, не хотять їсти.

[2]) Воли продавав житель Мшанця Павло Осафатишин, що вже умер.

зуб болит. — А він каже: Знаєш, каже, що?... — а він був Німець — сідай на мій столець! — Тай він собі сїв. А в тїм стільци, як то у шевськім є діра. Тай швець всукав єму дратов, тай завєзав кумови єден конець на зуб, а другий до ноги. Як сїв на той шевський столець, як швець не вхопит шила, як до кума забігне, тай через дерку кума в потилицю штурк! Кум як сї схопит с стільцє, тай за потилицю: Ото, каже, аби ті чорти взєли, аж їм в г....и учув, як їм корінь зуба урвав.

Зап. в січни, 1898, від П. Петрова в Дрогобичи, Волод. Левинський.

Паралелї: Руданський, Твори, Т. І. Ст. 110—111: Слабий зуб.

669. Як селянин відобрав гроші в цирулика.

Сьміялись сусїди з мужика, що позичив гроші жидови цируликови: Не відбереш, куме, своїх гроший від крутого жида! — Крутий він хоч куди, се правда, але я єго штукою зайду, тай гроші відберу, — каже кум.

Пішов кум у місто. Приходить з міста згорблений, блїдий, підвязаний, неначе хорий. А що вам, куме? питають сусїди; чи не лучилась вам яка лиха пригода?

Нї, не лучилась. Я не то, що сквітував з цируликом свій довг, але тепер ще і єму пять дудків винен.

А се яким робом? питають.

Ось таким: Приходжу до цирулика, тай кажу собі, не згадуючи за довг, бороду підбритвати, волося підстричи, з обох рук кров пустити і три зуби вирвати. Цирулик зрахував всьо до купи і показало ся, що я ще єму винен.

Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 61.

670. Мило.

Прийшо́в пан на трахтиє́рню і каза́в собі да́ти швайца́рского си́ра. А хлоп ви́дів, що пан і̂в, а ни знав, як сє тото́ називає́. І прийшо́в до склепари́ і каза́в собі́ да́ти то́го, а сам ни знав чого́. А склипа́р єму́ показа́в ми́ло. І вкра́яв склипа́р хло́пови ми́ла за де́сіть ґра́йцарів. Ішо́в хлоп биз мі́сто і і̂в ми́ло. А дру́гі хлопи́ придиви́ли сє, що він їсьть ми́ло, бо аш пі́на по бороді́ тикла́. І ка́жи хлоп єде́н до дру́гого: Ади́, той їсьть ми́ло! А він вітповіда́є: Та́кби тобі́ ми́ло на сьві́ті жи́ти, як мині́ ми́ло таке́ гирке́ і̂сти; а́ли му́шу зьз́істи, бом дав за не́го гро́ші.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 217 -218. Сумцовъ, Разысканія въ обл. анекд. лит. Ст. 40—42. Ч. XVIII. — Руданський, Твори. Т. І. Ст. 66—67: Циган з хроном.

671. *Васир.*

Прийшо́в пан па ши́ньк і каза́в собі́ да́ти шинькаро́ви пи́ва. Як шинька́р пода́в, то па́н ви́пив і поста́вив на сьтїв гро́ші і каза́в до жида: На ти гро́ші за той ва́сир! — А хлоп стоя́в і до́бри чув, як пан за ва́сир плати́в. І каза́в хлоп: Дай і мині̂, жиди, ва́сиру! — А жид пішо́в, набра́в з бо́чки води́ і пода́в хло́пови пи́ти. Як хлоп води́ покиг і бага́то ви́пив, тогди́ сказа́в до жи́да, що то є вода́. А жид єго́ зачи́в свари́ти: То ни жа́дна вода́, то є ва́сир Ти ни ви́дїв, як пан заплати́в? Як єс ни хтї́в плати́ти, то було́ собі́ ни каза́ти да́ти! — Хлоп сє застра́шив, за во́ду заплати́в, тай пішо́в до до́му.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

672. *Хлоп в гостинници.*

Єде́н хлоп мав гроші́ і хтїв по паньски жи́ти, а до́ма ни бу́ло то́го спо́собу, бо му ни бу́ло куму́ зла́годити. І взєв с собо́в гро́ші і пішо́в до міста, щоби́ собі по па́ньски жи́ти. Прихо́дит на трахтиє́рню і сіда́є ко́ло стола́ і застає на столі̂ поро́жний таріль; а на дру́гім кінци́ стола́, то сиді̂в пан і їв мнє́со, пичє́ню. Прихо́дит ки́льнир до хло́па і пита́є, що си хлоп ска́жи да́ти. Хлоп вітповіда́є: То́го само́го, що в тїм таре́ли було́. А с то́го таре́лє яки́сь там їв на ква́сьно фасо́лї; а мужи́к си гада́в, що на трахтиє́рни нима́ нїц більши, лиш саме́ мнє́со; і зачика́в хлоп тро́хи, а ки́льнир надно́сит на ква́сьно по́рцию фасо́лї о́цтом заправлє́ної. А пан як зьвї́в мнє́со, то з не́го бу́ло мало і крикнув: рипитір! А ки́льнир нисе́ дру́гу по́рцію мнє́са. Хлоп фасо́лю їв як пан ско́рши і гада́в, що по фасо́льох дадє́ му мнє́са. Кричи́т хлоп: рипитір! А ки́льнир нисе́ дру́гу по́рцію фасо́ль. А хлоп сє схо́пив, за фасо́лю заплати́в і пішо́в до до́му. Прихо́дит до до́му, а жі́нка пита́є: А що там, чолові́чи, в сьві́тї? Як там пани жию́т? А Їва́н вітповіда́є: Ей зле; їдє́ ски́слу фасо́лю. Пани́ сами́ ї̂ли і мині̂ дава́ли. А лі́пши до́ма сьві́жа, як в місьтї ски́сла.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

673. *Біда з дурними.*

С почитку́ сьві́та поставив чолові́к ха́ту і дав навко́ла стіни, а в ха́тї сє бу́ло нивитко. А він ходи́в с ха́ти на двір і ла́пав в си́то блиск віт со́ньцє і носи́в до ха́ти, аби́ сє ви́тко бу́ло. Аж я натхо́джу і казавєм собі́ пода́ти соки́ру. Ви́рубавєм дєру́ в сьтїні̂ і вста́вив єму́ вікно́. Вже ви́тко єму́ сє бу́ло в ха́тї. І пішо́вєм да́лї.

Прихо́джу до єдно́ї ха́ти, а жі́нка би́ла квочку, що ни дава́ла ку́рітам сса́ти. Каза́в пода́ти про́со і дав ку́рітам про́са і води́. Они́ як сє

наїли, позалазили піт квочку і сьпівали: Цїр, цїр. А ґаздинє каже: Аш типер чую, жи ссут куріта, бо молоко біжит: Цюр, цюр.

Йшов я далї. Коваль бив корову. А за що бєте, ковалю? Що ни хочи вилїсти на кузьню випасти траву. Я дав ковалєви серп, аби вижив траву і дав корові на землю і корова зьзїла.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 504—505. Ч. 9: Дурні. — Сумцовъ, Разысканія, Ч. IV, VI і XVI.

674. Як то колись було.

1.

З пирвовіку ни знали люди, як сє мают с каждов річив застусувати. Пішов я в сьвіт, щоби їх навчити. Приходжу до єдної хати, а там зїйшли сє старі баби і роспочили бесїду, що хлопи кітюн вживают до куринє, а коби що зробити, аби і ми що с того кітюну вживали. І всушили кітюн і поставили в макітру і зачили терти; а як го стерли на табаку і брали в пушки і пхали в писок і табаку їли. Аш ту я натходжу, на них'єм крикнув: Гей люде, що ви робите? Ни пхайти табаку в писок, али пхайти в ніс і так нюхайти. І віт того чису знают люди, як заживати табаку. І я с тої хати пішов далї на други сило.

2.

Приходжу на други сило, а там посадили бараболї і бараболї їм сє вродили, а вони збирали зверхи з бараболї, з гички зривали тоти малї бараболєта, що росли сь цьвіту і тото їли. І то було дужи гирке, їм ни смакувало. Аш ту я натходжу і показав'єм їм, щоби тото зверхи ни їли, али добували зї споду, з зимлї і правдиві бараболї аби їли. Віт того чису знают люди, що з бараболь мают їсти.

3.

І пішов'єм далї на трети сило. Приходжу тамка, а там посіяли коноплї і вимочили і ни знали їх, як мают терти. І поставали баби с праниками і взєли товчи. А я їм зробив терлицю і показав їм як терти; як витирли придиво, показав їм, як прясти. А як наприли мітків, то брали мітки на шнурок так, як типерка збирає настух вирету і брали на себи мітки і опстелювали сє ними надокола. Як стояв сторцом, то тоти мітки поопкривали го, а як сє зїгнув, то мітки повисли, а люди як були голї, так були. А я зробив варстат і показав їм, як мают нитки городити, щоби виробити полотно і в него вбрати сє. Як виробили полотно, то пошили з него міхи, а в тих міхах вирізували, щоби було три діри:

сире́дна діра́ бу́ла, щоби́ сє влі́зла голова́ на ве́рха, а по бока́х де́ри бу́ли, щоби́ ру́ки ви́ставити на ве́рха. А вже ни́ні всіля́кого вишива́нє навчивєм їх.

4.

Як єм тото́ показа́в і нішо́вєм да́лї. Прихо́джу на читве́рти сило, а там жінка злапа́ла ку́рку, тай бє її. А я натхо́джу: На що ти жінко туту́ ку́рку бєш?

Як її ни би́ти, кілько дітий ма́є, а ни дає їм спа́ти. А ку́ріта се́вкают, що тру́дно сє в ха́ті втри́мати.

А я каза́в пода́ти її про́са і наси́пав ку́рітам, щоби́ сє наїли і да́вєм води́, щоби́ сє напи́ли; а вони́ як сє наїли, як сє напи́ли, похова́ли сє піт кво́чку, щоби́ їх обігріла. І зачи́ли ку́ріта сьпівати: цюр, цюр, цюр, як повпиха́ли свої дзюпки поми́жи піри. А тота́ жінка ка́жи: Аш типе́р ви́джу, що ку́ріта спут, бо так молоко́ цуркоти́т, жи аж до сіни́й чу́ти.

Паралелї: Сумцовъ, Разысканія въ области анекдотической литературы. Ст. 39. Ч. XVI.

5.

Я с то́го сила́ пішо́в да́лї, на пе́ти сило́. — Прихо́джу, а там кова́ль узєв дручка́, тай бє коро́ву; а я єго́ запи́тую: На що ти бє́ш?

Яка трава́ на ку́зни, а коро́ва ни хо́чи ви́лїсти на вех, щоби́ її ви́пасла. Я ка́жу до него: Скій, чолові́че, ни бий коро́ву. А то була́ ку́зьнє звє́рхи зимле́в покри́та, аби́ сє верх від вогню́ ни їмив. Я пода́в ковале́ви серп і драби́ну, щоби́ ви́лїз на ку́зьню і траву́ ви́жив і дав коро́ві, щоби́ її зьїла.

Паралелї: Сумцовъ, Разысканія. Ст. 36. Ч. VI. Merkens, Was sich das Volk erzahlt. T. I. Ст. 23. Ч. 28. — G. Schwab, D. deut. Volksbücher. Die Schildbürger. Ст. 34—35.

6.

Пішо́вєм да́лї, на ше́сти сило́. Прихо́джу там, а там поста́вили нову́ ха́ту за старо́в і бли́сько єдна́ дру́гої, хоць вікно́ зроби́ли, а́ли в ха́тї ни ви́тко сє. І бігала жінка с ха́ти с си́том і лапа́ла блиск віт со́ньцє і носи́ла до ха́ти, щоби́ сє було́ ви́тко. Али в ха́тї як бу́ло нивитко сє, так бу́ло. А я їм показа́в, щоби стару́ ха́ту розібра́ли, аби́ ни заступа́ла я́сьнісьть, аш так сє ста́ло ви́тко в ха́тї.

Паралелї; Zbiór wiad. T. XI. Ст. 64. Ч. 1. Тамже. T. XVII. 2. Ст. 303. Ч. II. — Сумцовъ, Разысканія въ области анекдотической литературы. Ст. 33—34. Ч. IV. G. Schwab, Die deutschen Volksbücher. Die Schildbürger. Ст. 9—18.

7.

І пішо́вем да́лї. Прийшо́в я на се́ми сило́, а хлоп ви́лїз на ду́ба і скив гілю́ росухува́ту, що в єднім кінци́ една́ була́, а в дру́гім розросла́ сє на двоє. А єде́н чоловік забив патик і зачи́в пев ора́ти. Али жи ко́нї ни могли́ кигну́ти, бо сє де́риво загина́ло, а зимле́ сє віт плу́га ни кра́яла. А я му показа́в спо́сіп, щоби́ на кінци́ закува́ти бле́хов і так буде́ до́бри вора́ти.

8.

І с то́го сила́ пішо́вем да́лї. — Прихо́джу па о́сьми сило́, а там навєза́ли те́рнє обире́мок і причіпи́ли до ко́ний і тим те́рнєм рілю́ волочи́ли. А я їм показа́в, як зроби́ти бо́рону і пішо́вем да́лї.

9.

Як я прийшо́в до сила́, а єде́н бога́ч накла́в до риду́ жи́та до моло́чинє, а ще ни знав, як єго́ молоти́ти. Задєгну́в сє бога́ч в нови́й кужу́х і бі́гав по́межи жи́то і бив кужухо́м жи́то, щоби́ сє молоти́ло. Прихо́дит до не́го бі́дний чоловік і про́сит богачи́, щоби́ му пожи́чив кужу́ха, аби́ си і бі́дний кілька сно́пів жи́та ви́молотив. А бога́ч ни хтїв і вітповів бі́дному: Ти мині́ в кужу́сї по́ли підре́ш ко́ло моло́чинє. Вітходи́в від не́го бі́дний і вітка́зував ду́жи. Коби́, бога́чу, зайшла́ твоя́ худоби́на на моє́ по́ли, як зажину́, то ни випущу, аж до́ки ми кужу́ха ни пожи́чиш. Аш ту я натхо́джу, таєм звєза́в два патички́ до ку́пи і пода́вем бі́дному, щоби́ молоти́в. Придиви́вши сє бога́ч, як бі́дний приму́дри молотит і прийшов до бі́дного, щоби́ му пожи́чив ці́па. Бі́дний вітповіда́є: О нє, ни пожи́чу; ти мині́ ни пожи́чив кужуха́, я тобі ни пожи́чу ці́па. І зроби́в бога́ч і собі ціп і моло́те оба́ і до ни́нї.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Б. Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. II. Стор. 278 — 282: Дурні люде.

675. Дурна родина.

Мав чоловік дівку єдну́. І прийшли́ сва́тати її́ сватачі́, прийшли́ вже па ре́шті на зго́ду, як в нас мо́вят, а нема́ в ха́тї воды́. Пішла́ дівка за водо́в в сту́дни, тай там си ду́мат: Гм, ну як бу́де діти́на, а ту нема́ колыскы! Тай скривила сє і пла́че, не йде до до́му. Али ма́ти стара́ йде за нев: А чо ты не йдеш, люди в ха́тї, а ты ту? — Ей говоріт, ма́мойко; як в нас діти́на буде́, а колыскы нема́, тай що сє буде роби́ти?

Пра́вда, повідат ста́ра, ді́война. Тай собі пла́че. Ей, йде старый за ни́ми. Вы́йшов, поча́в крича́ти, чо не йдут: А чо́ вы ту стоєте́, а лю́ди в хыжи! — Ей, говори́ си старый! Як бу́де діти́на, та не бу́де колы́скы тай ся га́дамо, тай пла́чемо. І старый пові́дат: Тат пра́вда, жи таке́. І зїста́в там та́кый стоя́ти. Али быв в хы́жи ще хло́пець такы́й, ни мав сім ро́ків, малы́й. Ди́вит ся, лю́де чуджі́ в хы́жи, а вни десь пішли́, нема́ і ви́біх там: А чо́ вы ту стоєте́, а лю́де в хыжи самі́? — Гм, сынойку, от буде́ діти́нка, та колы́скы не буде́. — Тьфу, на вас, пек вам, ще діти́ны і ва́зубя жа́дного нема́, а вы сє колы́сков га́дате? Та́тже як бу́де діти́на, та бу́де й колы́ска! — І прийшли́ вони́ до ха́ты, погоди́ли ся, зроби́ли весі́ля і по весі́лю не зна́ю, ба́чу ще й діти́ны не было, али тото́ всьо дурне́; а тот зять га́дат собі́ так: Не бу́ду я тут ґаздува́ти, піду впере́д в сьвіт десь, як на́йду дурні́шші ще як ту, то ся ве́рну, а як нїт, то й не бу́ду ся верта́ти!

Він іде́, а ба́ба не́се ку́рку, а так бє! — А де вы, жі́нко, не́сете тоту́ ку́рку? Ай чоловічейку, не́су продава́ти. Альо́ пусты́ня вы́вела ку́ры і не дає́ ку́рятьом сса́ти, тай на що́ її буду́ держа́ти? — А він си га́дат: От дурна́ ба́ба. Я бы вам дав то́му ра́ды, жи вона́ бы плека́ла. — Йой, чоловічейку, кобы́ вы дали́ то́му ра́ды, я сто ри́ньцькых вам дам.— Прийшо́в він с тов ба́бов до еї ха́ты: Зварі́т яйце́! — Тота́ звари́ла яйце́, він посі́к дрібно, дав ку́рятїм, ку́рята зї́ли, тай вони́ все примівку мают ку́ры малї, жи як попоїдя́т, лїзут піт ку́рку сідї́ти, тай все: Фів, фів! — О диві́т, вже ссут. А ци ма́єте сыр сьві́жый? Є! — Так дава́йте ним сы́ра і єйць і вона́ буде́ їх плека́ти! Заплати́ла, пішо́в да́лї.

Іде́, а ба́ба но́сит со́нце в решетї́ ісь сіни́й до хыжі, бо в хыжи не было жа́дноі шпары́, та не грі́ло со́нце, а до сі́ний грі́ло. І вна все поло́жит решето́, со́нце в решетї́, вна вкрыє за́пасков, вне́се до хы́жі, нема́ нич! А він на тото́ надыйшо́в: А що ты ро́биш, ба́бо? — Та 'льо́ вже с кі́лька лїт, як со́нце но́шу сь сіни́й до ха́ты, та го́дї внести. — О, я вам пу́щу со́нце до ха́ты. — Йой, чоловіче, кобы́ вы так зроби́ли, я вам заплачу́. І він взяв, протя́в вікно́, со́нце гріє до ха́ты. Заплати́ла му, пішо́в да́лї.

Іде́, а чоловік тя́гне горі́ драби́нов на хы́жу коро́ву, бо на хы́жі є трава́ вели́ка. Ста́не си на драби́ну, і́мит за мо́тус, тя́гне, а жі́нка бє. Він ся всє́рдит, ско́чит з драби́ны, жі́нку поза́ вуха: На, йди ты веди́, я буду́ заганя́ти. Бє, аж рычи́т коро́ва. Ну, як вы́лїзе горі́ драби́нов? — Али він надыйшо́в, тот чоловік: Так не так, чоловіче, роби́. Деш ты ви́дів, абы́ коро́ва на хыжу пішла́? Ци ма́єш ко́су? — Є. — Дай сюда́. Він дав, тот пішо́в, втяв скі́лька раз на хы́жи травы́, взяв граблї́, вгра-бав, коро́ва їст. Но, заплати́в і тот. Іде́ він да́лї і тра́фив до ґа́зды на́ нїч до тако́го, жи ся неда́вно вожени́в і нема́, хыба́ сам ж жі́нков: Чей бы

я в вас, ґоспо́дару, переночува́в? — Чому́, ночу́йте! — Тай він лї́х, спит і ґа́зда з ґаздинев, та ра́но ґа́зда встав, ще ся не ви́дно до́бре, а він ще не встає́, не хва́тат ся, а́ли не спит, ди́вит ся. Жінка пішла́, взяла́ с кли́ньця по́ртки, а ґа́зда вилї́з на пец і вна держи́т, а він ска́че. Що ско́чит, тай не мо́жи тра́фити: Ей, є..ти псом ма́тїр. Тай поза́ ву́ха; скачи́, скачи́, вже си колї́на поббива́в, аш кров йде, а вна дїста́ла вже мо́же со́рок бу́ханцей да́лї. Тот диви́ ся, диви́, навнува́ло му ся, повідат: Що вы, ґа́здо, ро́бите? — Та'льо, чолові́че, встав'ем, ще ся не ви́дно было, там быв де́що зроби́в і не мо́жу в портки́ тра́фити, бо так к...а держи́т; то ни еде́н день ми піде́, жи цїлы́й день скачу і ни мо́жу втра́фити! — Той встав, припе́р ся там до ла́вы, ци до чого́, взяв по́ртки і повідат: Так ся люди в по́ртки вбира́ют, ни скака́ти с пе́ца. Хто то ви́дїв! Тат же ви бы жонї́ вкороти́ли вік с тако́в робо́тов і самі́ собі́. Єдно́ бете́ ї, дру́ге нера́з могла́ бы ся біда́ насьміяти, я́кбысте з якы́м трафу́нком ско́чили, та бысте могли́ ру́ку або́ но́гу выломати! — Тай в тот час заплати́в він щось, а вона́ ще більше, бо її не гора́зд быв, що дня портки́ держа́ти, і тот верну́в ся до до́му. Мо́вит: Находи́в ем ще дурнїшшу че́лядь, як мо́ю, то буду́ ґаздувати.

Зап. в мартї, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

Паралелї: Сумцовъ, Разысканія въ области анекдотической литературы. Ст. 23—33. Ч. III — Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 54. Ч. 125.

676. За ремінець — личко.

Так взяв чоловік во́лы па я́рмарок. І тра́фило му ся, надыйшо́в чоловік і пригна́в коро́ву д ньо́му. І пытат ся: Може бысте, ґа́здо, міняли зо мнов на коро́ву! — Буду́. — А еде́н пан на тото́ ся ди́вит: Га́дат собі́: Ты якы́сь дурны́й, же ты дав во́лы за коро́ву. Али тот, жи замі́ня́в за во́лы коро́ву, ди́вит ся, стоє́т віз новы́й. Ду́мат собі: Тат то минї́ зда́в бы ся віз, я ни ма́ю. Тай привів коро́ву т то́му, жи де́ржит віз, мо́вит: Міня́й зо мнов. На ти коро́ву за віз. Поміняли ся, а́ли чоловік веде́ козу́: Хло, міня́й зо мнов, на ти козу́, дай ми віз. Заміняли ся. Веде́ він козу́, а чоловік несе́ когута́. Ей, ду́мат си, в ме́не то когута́ нема́, я ни зна́ю, коли́ якый день. Ґа́здо! Мо́жебысте міня́ли; на́те вам козу́ за когута́. — Поміня́ли ся. — Іде́ да́лї, а чоловік си вы́няв мошенку тай тїтю́н, ци щось, вынимат з моше́нкы, а він увидів, ду́мат собі: Нира́з я гро́ші мав, а не было де схова́ти. Ґа́здо, мо́же бысте міня́ли зо мнов! На́те вам когута́, да́йте ми моше́нку. І заміня́ли ся. Іде́ він несе́ моше́нку, прийшо́в д водї́ і не мо́же перейти́ че́рез во́ду, а чоловік іде. Ґа́здо! возьміт ня на віз че́рез во́ду! — Та дай на горі́вку! — Не ма́ю, мо́вит, на́те моше́нку. — Сіда́й, я тя перевезу́;

а мошéнку сховáв. Али тот пан, що ви́дів, кой міня́в ще быкы́, все з ним йдé. І мóвит: Що тобі́ будé, чоловíче, жонá дóма мóвити? — Нич. — Ай йду с тобóв; як вонá ти нич не бýде мóвити, я тобі́ полови́ну пáнства дам. — І він ввійшóв до хáты і пан з ним. Прийшóв єс, Біг дав, ґáздойко? — Прийшóв. — Продáв єс быкы? — Ніт, заміня́в єм на корóву. — Та дóбрес зробив, будé дíтьом ли́шка молокá. — Ба, та я заміня́в на віз. — Тай вóза нам трéба. — Говори́. Я заміня́в на козý. — Е, тай козá ще даст ли́шку молокá дітьом. Та де є козá? — Заміня́в єм за когутá. — А когýт де? — Заміняв єм мошéнку. — Та дóбрес зроби́в, нерáз є якы́й ґрáйцарь, та немá де верéчи. Анý якá? — Та немá, я дав чоловíку, бы ня перевіз чéрез вóду, бом ся боя́в, бым ся не втопи́в. — Е, Бóгу дя́кувати, жис сам прийшóв. — Пан плéснув в долóны і дав полови́ну пáнства, бо му нич не мóвила.

Зап. в марті, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

Паралелі; Сумцовъ, Разысканія въ области анекдотической литературы. Ст. 171—175. Ч. LV. — Zbiór wiad. do antr. kraj. T. IX. 3. Ст. 140—142. Ч. 27.

677. Метківци.

1.

Оджи то боло в селї. Ну й прийшов їден Метківец з лїса й пувідат: Худїм, пувідат, вонї (там) в лїсї потята (птиця) на ялици (вони то звали соколята, прим. оповідача). Оджи, пувідат, худїм, тий виберемо. Ну й вони, люди, сї нарадили піти і вибрати тотї потята, хцу мовити соколята. Тий зрубили вони драбину таку велич велику, аж на 12 сяжень за вдовжки. Зробити зробили, али як нести, не знали. Так на повздовж нияко ім боло нести, жиби тот, що на пиредї йда (йде) перший не узрів, бо куждин хтїв нараз видїти тотї соколята. Оджи, пувідат, возьмім драбину у поперек. Несут жи вони тоту драбину так в поперек, йдют, йдют — док бола дурога, доти нич, якжи прийшли к' лїсови — гов! Завадила драбинисько о дерева з вобох боків дороги. Шо ту почати, так собі міркують; далї рада в раду, няли витинати дерева і так несли далї. Док жи боли молодї дерева, доти стинали дурх, якжи прийшли к' старім смерекам, анї руш. Вергли вони к земли тоту драбину, тий далї пішли за тими соколятами. Прийшли вони під ялицю тоту, під восоку, що кара, али якжи тотї соколята дістати: Давай лїзти всї водраз, бо розумієте і тот хтїв видїти і тот. Ну тий якось там їден ставав на плечи другому і так водрапали сї до дупла до самого. І їден запхав руку до дїри до гнїзда (тот шо бов на самім горі), тай верещит: Е, є потята, позирайти сї. Якжи почув тамтот на самім долї, і субі хотїв

видіти; як ни вискочит, а то всьо бебевх долї. Гет всї попадали, їно їден лишив сї, що мав запхану руку в дупло і висїв за тоту руку. Так тера радят Митківци, якбо їго з відтам діста́ти з тої ялиці. Нема ради, пувідают, як відтяти му руку, що на нїй висит. Ну убрадили, треба відтинати. Верг їден сокиру, відтяв му ногу, ба другїй голу (голову), ни вцїлили, тий забрали сї й пішли собі домів.

2.

Раз зновсь будували вони церков, тий заболи зрубити вікна й двері. Ну вікна як вікна, али бо не мож боло зайти до тої церкво. Що ту, робити, міркуют собі, церков готова, а дверий дїтьку маї. Тий дось там якось під трамйом бола дїра. Так вони розпарпали тоту дїру, тий пувідают: Тудий будут двері! Но і ю сут двері. Али тоті двері такі мацейкиї боли, що тамтуди ледви не ледви міг перепхати сї їден чоловік. Ну тий почяли сї вони злазити до тої до церкви. Лїзут вони, лїзут, юж вечеріє, а вони все лїзут том дїром. Аж ту їде дяк. А бов він грубой, тий як лїв, так застряг в тїй дїрі, бак дверцїтах. Ну тий застряг, анї в перед, анї в зад не піде. Митківциж тягнут їго за волосє, повобривали пелешиска вуха — ни піде! Ба далї пувідают: Він працюї головов, оджи нам треба голови; піз голови, пувідают, нич дяк ни варта. Тий взєли вони і обтяли му голову, тий положили на престіл. Али голова сама не сьпівала, так забрали сї вони і пішли домів. Тий пішли вони до жінки дяка, тий питають сї: Та ци мавжи твій чоловік голову, ци нї? А вона пувідат: Знати не знаю, вчора мав голову, а ниськи, пувідат, ни знаю, ци мав голову, ци пішов такой піз голови.

Паралелї: Сумцовъ, Разысканія въ области анекдотической литературы. Ст. 91. Zbiór. wiad. T. XVII. 2. Ст. 303. Ч. III. — Сборн. Харьк. Ист. Фил. Общ. XI, 1899. Ст. 93—94. III.

3.

Йхав субі зновсь пан піз їх сило. А не мав він паші коньом дати, йно мав серп. І якось на поли узрів вовес, ци команицю, нєй буди вовес. Якже він тот вувес узрів, післав свога парібка к' тому вівсови, жбо нажьов коньом. Нажявши він тот парібок вівса купу, а серп лишив, тий пуїхав. Прийшли Митківци, позирают сї, щось так пєкнї вовес вопасло, а нигди нима худобо анї духу. Так вони собі поставали доколї, тий міркуют, хтоби то міг зробити. Аж туй узріли, що щось лежит серед поля, такоє сивоє й кривоє. Али бояли сї к' ньому приступити. — Ой, пувідают, варуй сї, мусит воно, пувідат, ни добре боти, коли таке мацейке, тонейке, а тілько вівса зїло! Ну тий так стоят, тий міркуют, якби їго забити. Взяли вони далї довгу жердку, тий бух по серпі. А серп принц! — підскочив, тий фіть! пувісив сї на карку у їдного Метківця.

Якби їго зверчи? міркуют. Аж ту їден злапав за ручку від серпа, сїп, путїгнув і відтяв голову кумі. Далї міркуют Метківци, деби тому серпови амінь зробити. Так вергли вони їго, тот серп в вогень. Серп зачяв червонїти, червонїє, червонїє... Ой, пувідают, Метківци, дивіт сї воно в вогну іщи ладнїйше! Тий ввели і вергли тот серп в воду. Якжи вачав він в тїй водї сияти, кара аж кара! Ну в самій річи як розпалене желїво, завши сичит, як го шпурнути в воду. Так і воно, хцу мовити серп тот, сичит, порскає, а Митківци в ноги. Втїкай, кричят, втїкай, коли живий, бо воно сї сердит! — Тий повтїкали.

Зап. в серпни, 1896, від Степана Ковалишина в Квасининї, Добромильського пов. Зенон Пясецький.

Паралелї: Сумцовъ, Разысканія въ обл. анекд. лит. Ст. 38—39. Ч. XIV.

678. *Жолобчани.*

А є ту за Жуко́вом сило́, нази́ват ся Жолобо́к. І так вы́йшли там в лїс і ввидїли там совы́ в бу́цї. І за́раз пішли́ там і почали́ роби́ти драби́ну, абы́ вы́лїсти, бо то соколы́. Зроби́ли драби́ну і почали́ не́сти т то́му бу́кови, а́ли драби́на до́вга і вни ни ма́ли то́го спо́собу, нести́ драби́ну так вдовш, а́ли несу́т півпе́рек лї́са. Ну, мус лїс сьтяти́, бо нима́ як не́сти. Сьтяли́ лїс, прине́сли т то́му бу́чкови, припе́рли, ни ста́є ще щось шти́ри щеблї́ до то́ї дїри́. Що роби́ти? Нима́ як долї́сти. Тре́ба сьтяти́ з до́лу, та натста́вити там до горы́, бо курта́. Як зайшли́ по тро́ха руба́ти, тай зруба́ли гет всю. Нима́ж як там вы́лїсти; ра́дять ся: От так єде́н на дру́гого ставаймо. Зачали́ става́ти єде́н на дру́гого і пома́лу вылізли аш там. І впхав тот оста́тный на горі́ ру́ку і мо́вит: Ай, які́ красьні! А тот, що на са́мім спо́дї, був почя́в ся диви́ти, ци кра́сьнї. То ре́шта всьо впа́ло, єно́ той зїста́в на верху́, бо му рука́ там в дїрі́. Али повіда́ют, що з ним типе́рь зроби́ти, як го ві́дти зня́ти? Од — ни так соки́рами мета́ти, та́ му ся відо́тни ру́ку, тай ще буде́ жи́ти, буде́ пасту́х грома́цький. Вітьтяли́, тай впав.

Али пішли́ в лїс, тай найшли́ гриба вели́кого. І ни могли́ єго́ ни́як взяти́ і пусти́ли долї́ горо́в і завали́в це́рьков. Що роби́ти? Тре́ба ста́вити нову́! Поста́вили це́рьков, а ни бу́ло ни две́рий, ни вікна́. Якже бы ся подиви́ти до не́ї, як доста́вити гет? Хто́ бы ся подиви́в? Хто найста́рший. Прийшли́ до єґомо́сьця: Йді́т, єґо́мосьць, бу́тьте ла́скавый, до це́ркви ся подиви́ти тре́ба. Взяли́ такі́ ди́ли[1]), підва́жили, ксєндз вста́вив там го́лову до це́ркви з до́лу, попіт трам, тай мо́вит: Ай, так ту красно́! А вони́ тим ча́сом пусти́ли, бі́гли ся диви́ти собі, тай прити́сли за го́лову і відорва́ли. Ну, дивят ся, пита́ют ся: Ци мав ксєндз го́лову?

---

[1]) Довгі патики.

Єден по другім повідат: Я ни знаю, тобы ся їмости пытати. Прийшли до їмости: Їмость! Мали ксендз голову? — Ни знаю, нибожата; чисалам го вчера в вечир, алим ни вважала, ци мав голову, ци ніт.

Зап. в лютім, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

679. *Телеґрафом.*

Писав син єдинак до своєї матери з войцька: Присилайте мені, мамо кохана, черевики, бо старі сї виходили, не маю в чім ходити і то борзо на тиліґрафі. Ну, а мати бідна, звичайно як мати, купила десь якісь черевичєта, тай йде на дорогу, тай вивісїла черевикі на теліґраф. Йде до дому, тай сї тїшит: Буде мій синок мати вже чобітки. Як раз коло того теліґрафа надходит якийсь старий дід в подіравлених, з болотом чоботах. Він глипнув вочима на тиліґраф, тай видит черевичкі нові, бере, стїгає нові, а кладе старі свої на той дріт. Приїздзеє син до мами: Йой, мамо, та чомусте не прислали черевики?

— Ба, на теліґрафі не вислала?

Зап. в грудни, 1898, від батька в Дрогобичи Волод. Левинський.

680. *Кузьмина.*

Была мати, мала єдного сына. Посїдали ся ї ногы дуже і мовит: Іди, сынойку, на місто, купиш масла ногы помастити, бо ми ся попадали. Він іде і несе масло; дивит ся, дорога ся попадала, а він вкляк і мастит дорогу: Ту ся гірше дорога попадала, як материны ногы! Прийшов домів: Не приніс єс, сынойку, масла? — Е, де мамо! Вымастив єм по дорозї, бо ся так спадала, страх. Ще быв тілько і штири разы вымастив, тай бывєм всю не помастив. Там такі раны по дорозї, жи бы ся ваша цїла нога влїзла. — Ідиж, небоже, тепер на місто, та купиш єговку, треба дащо вшити! Він пішов, купив, тай несе в жмени. А чоловік іде, везе сїно. Приїздит д воді, лавкы нема, а дурный мовит: Ґаздо, возьміт ня на віз через воду! — Сїдай. — Тот на самый перед вняв єглу в сїно, а пак сам сїв. Переїхав ґазда через воду і думат собі: Щось си побесїдуєм! Айбо тот сїдит на возї, глядат єглы. А він повідат: Та що там шпорташ? — Та десь єм єглу ту впєв в сїно! — Як тя тот імит, як возьме бити! Злодію! Тазь ня кілького сїна збыв? Та ты не міг запяти си за шапку єглу, або за клапчик? [1]) I я мушу через тебе кількє сїно спалити? Здаб ся, жи й тот дурный быв, жи палив сїно. Было перетрясти вилами, тай єгла была випала порожна. А він спалив. Прийшов дурный до дому і мати ся пытат: Ци є єгла? — Нема. Вняв'єм в сїно, та ня чоловік бив. — Бо так

[1]) Маншет рукава при сїраку.

тре́ба. Бы́ло си запяти́ за ша́пку, або́ за кла́пчик. Іди́ж, іди́ небо́же, та ку́пиш желі́зо на плуг. — Він пішо́в, купи́в, тай пха́є за ша́пку. Подер ша́пку. Пха́є за кла́пчикы, повідрива́в рукавы́ віт сіра́ка. Найшо́в го чоловік, як зве́рне, як во́зьме би́ти: Зло́дію, ты псе́й сыну! Хто ви́дів за ша́пку желі́зо пха́ти, та за кла́пці? Ты не зна́єш в'яза́ти на мотузо́к та на пле́чі! — Прийшо́в домів без желі́за. Ма́ти ся пытат: Ци прині́с єс, небо́же, желі́зо? — Ще ня чоловік бив. — Та за що? — Щом пхав за ша́пку і за кла́пції. І ма́ти му са́ма так повідат, як чоловік, жи было си звяза́ти на пле́чі. — Іди́, сынойку, іди́, та ку́пиш быча́та. — Пішо́в, купи́в. Звяза́в на мотузо́к і бере́ на пле́чі. Чоловік надыйшо́в, як тя імит, як во́зьме би́ти. А що ты, дурны́й, ро́биш? Та то гна́ти впе́рет се́бе: Гей, це́бе, соп. А йдиж малы́й, бода́с здоро́в ходи́в. А ты быча́та подуси́в! — Йде домів. І ма́ти му са́мо так повідат, як чоловік. Ну, йдиж, небо́же, йди, та ку́пиш двоє горня́т; нема́ в чім звари́ти. Він пішо́в, купи́в. Звяза́в на мотузо́к за ву́шка і жене́ впе́рет се́бе. Гей, це́бе малы́й, соп, соп! А горня́та не хотя́т йти. Він ко́втає, ко́втає, поте́р. А чоловік ся на тото́ диви́в, пішо́в, як го імит, як за́йде би́ти: Зло́дію, ты псе́й сыну, ты ни знав си горня́та завяза́ти в хусти́ну, та си нести́ в рука́х, не гна́ти го́рців в пе́рет се́бе! Або́ і на па́личку, та на пле́чі. Так люде ро́бят. Прийшо́в домів і ма́ти му так повідат са́мо. Но, сынойку, ма́ти му мо́вит, підеш в млын. — А кой не зна́ю, як там ме́лник мыти́т (мито бере від каміня, мірку). О, с полу́мацька мірку, а з мірочкы жмінку. І він іде́, тай си все тото́ бе́сідує, абы́ не забы́в: С полу́мацька мі́рочку, з мі́рочкы жмі́ночку. А чоловік во́ре і сіє пшени́цю. Він надыйшо́в: Дай Бо́жи щє́сьтє. Чоловік вітповів. Тай він ма́є свій енте́рес, все бе́сідує: С полу́мацька мірку, а з мі́рочкы жмі́нку. А чоловік, що сіяв пшени́цю, положи́в мішо́к, як тя зве́рне, як во́зме би́ти! Зло́дію, жебы́ мені́ ся с полу́мацька мірка вро́дила, а з мірки жме́ня? Надыйшо́в єс, ну, до́брес мо́вив: Дай Бо́же щисьтя. Тай было мо́вити: Жебысте не могли́ ни перевози́ти, ни перекоси́ти, бы вам ся природи́ло сто кіп. Та так люде ро́бят. — Іде́ він да́лї. Несу́т вмерця́. Е, він ще з да́леку. Дай Бо́же щи́стя. Бе́сте не могли́ ни перевози́ти, ни переноси́ти, жебы́ так як косо́в коси́в, бы вам ся намно́жило сто кіп! Тоты́ положи́ли мерця́, як тя зве́рнут, як во́зьмут скіпа́ти: Зло́дію! Надыйшо́в єс, тай зняти́ креса́ню, перексти́ти ся, та мо́вити па́цїр, мо́вити, жибы́ то́го ни вида́ти, ни чува́ти, хыба́ раз в рік і то яке́ старе́. — Іде́ да́лї. Іде́ вісіля́, а він ще з да́леку зняв креса́ню, перексти́в ся, так па́цїр щебе́че: Обы́ то́го ни вида́ти, ни чува́ти, хыба́ раз в рік і то яке́ ста́ре. Як вісіля імит, що были пяні́, як во́зьмут би́ти: Зло́дію ты якысь хо́диш! Надыйшо́в єс, та вівкнути з да́леку ще, та засьпіва́ти: Дай Бо́же. Дай Бо́же щасли́во. Ци гора́ст ся весели́т? Дай Бо́же, бе́сте з пев ґаз-

дували, та в діти зайшли, в плід. — Він іде далї. Чоловік веде свиню. Ей, він ще здалеку вівкнув, почав сьпівати: Дай Боже щасливо. Ци горяст ся веселит? Дай Боже, бысте з нев горазд ґаздували, та в діти зайшли, в пліт. Чоловік взяв по правдї; привязав свиню до плоту, як зверне, як возьме бити: Злодїю! Та жебы я с свинев в дїти заходив? То ни так. Надыйшов єс, та мовити: Дай Боже щисьтя. Щости далн за ню? Дай Боже, бесте си вкормили, бесте си зарізали, бесте си під бантины завісили, бесте си на тарели краяли, бы вам в смак прийшло, бесте з дїточками їли, бы вам долїв лїктами текло! Ну, він іде далї, а чоловік сїв с...и за тын. Він надыйшов: Дай Боже щисьтя, ґаздо! Щосте дали? Бесте си вкормили, бесте зарізали, бы вам в смак прийшло, бесте на тарели краяли — дось єдным словом всьо му так повідав, як тот велїв мовити, що свиню гнав. Тот встав, піттях си порткы, як зверне, як возьме бити! Злодїю! Та жебы я г...о різав та їв з дїтьми? А тобі ся не трафяло так, як чоловік сяде де для себе, тай ся в тот бік не дивити, тай прихыльці втечи! Він йде, а хыжа ся імила, горит. А він ся зїгнув, тай втїче прихыльці. Тоты ввидїли: Еге, то він запалив певно. Як тя імят, як зайдут бити. Злодїю, то не так! Надыйшов'єс, та коновцю в рукы: Ей, людойкове, гасіт, Біг бы вам дав здоровя. Не дайте души загинути! — та воду льлєти с коновцї! Він іде, а ксєндзы ся імили бити два коло воды. А тот коновцю віткысь хопив: Гей, люди, ґорит, не дайте души загинути! Та воды на ксєндзы. Ксєндзы ся пустили, як імят єго: Бий! Злодїю! То не так! Ты міг здалеку вклякнути, в колїна поцюлувати, та мовити: Панове ксєндзове, та не бийте ся. Маєте посьвиченї головы, та си попровалюєте, та ганьба ваша буде, як то сьвищенникам. Тай він пішов. Іде далї, а псы їдят ся. Він ще здалеку вкляк, лїзе на колїнцїх: Ей панове ксєндзове, маєте посьвиченї головы. Попровалюєте. Тай хотів в колїна цюлувати. Як тя псы імят, як тя озьмут патїгати! Ну, юж псы му нич ни мовили. Али він йде через воду, лавка широка на водї і думат си: Як мене ся всї люде набили і псы ня кусали! Не знати, ци дуже моя г....я збита. Лїг на лавку і патїгат ся так, дивити ся на г....ю. Як ся так дуже скрутив, впав в воду і втопив ся. Али знати ся, жи дурный быв. Міх си лечи десь на зарінок, та ся на г....ю дивити, не серед воды на лавцї!

Зап. в мартї, 1899, від Гриця Олїщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

Паралелї: Сумцовъ, Разысканія Ст. 113—119. Ч. XXXVII. — Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 77. Ч. 173. — Етн. Збір. V. Ст. 224—226.

681. Дурний Бала.

Мала єдна вдовицє парупка. Посилала го на други сило до дївки на вичирницї. Як пішов на вичирницї, а дївка му подарувала шпильку.

Над'їхав другий єго сусіт сь сіном, а він туту шпильку застромив в сіно. Приходит до дому, питає го мама: А що, як там було?

Кажи: Дарувала ми шпильку.

Она єго питає: А деш тота шпилька?

Я застромив в сіно; ту буде їхав, то я вийму шпильку. Як над'їхав сь сіном: Станьти, ґаздо, я вийму шпильку.

Той взєв в руки вила, тай єго вильми; ти на що ту поставив шпильку, аби мині сє худоба вдавила? Дістав за шпильку бійку.

Як го другий раз мама виправела, казала: Як ти що дасьть дівка, то абис сховав за пазуху. А він як прийшов, тай пішли обоє мижи вівці. І він си сподобав бараньцє. Она кажи: То возьми того бараньцє до дому, мій тато ни буди знати, а я як сє віддам, то там застану.

Як взєв того бараньцє, вийшов за ворота і припімнув собі, жи мама казала ховати за пазуху. Сховав, али нім зайшов до дому, то сє баранец задушив. Приходит до дому, витєгає бараньцє неживого. Мама кажи: А ти, Бало дурний, на щос ховав, що сє задушив?

Як го посилала третий раз, дала му мама шнурок: Як ти що дасьть дівка, абис взєв на шнурок і кликав: Базьо, базьо, базьо, базьо! Як пішов третий раз і зайшов до комори, і вздрів, жи багато полотів солонини: То в тебе багато солонини, а в мени нима! Дала вона єму полоть. Він взєв солонину на шнурок і кигнув за собов і все кликав. Базьо, базьо! А пси як сє збігли, вхопили за солонину, шнурок урвав сє і пси солонину зьвїли. Як йшов читвертий раз, а мама казала: Як ти знов що дасьть, абис взєв на шнурок, тай на плечі. Она єму дала мале поросє. Казала: Затисни писок, аби тато ни чув і винеси так за ворота. Він винїс за ворота, взєв, на половині звєзав і взєв на плечі. А жи воно кричило, то ще й стиснув за писок. Принїс до дому неживе. Довідала сє дівка, жи він дурний Бала і вже за ним ни дбала. Ни хтїла більши, аби він приходив.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

Паралелї: Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 497—502. Ч. 5: Дурний Иванъ та Хвеська ёго сестра. Ч. 6: Про дурня. — Сумцовъ, Разысканія въ обл. анекдот. лит. Ст. 119—125. Ч. XXXVIII.

682. Дурний брат.

А. Були три братї, два розумних, а оден дурний. Тоти мудрі братї служили в скарбі коло стада і пасли конї, а той дурний був дома мамі на послузї. Що мама зварила, то він тим братєм носив їсти. Єдного разу мама варила пироги, тай післала тим двом синам, жи пасли стадо. Той дурний нїс пироги, була посуха, дорога потріскала, тай були шпари. Той

взєв тоти́ пирогі́ по о́дному, тай затика́в тоти́ шпа́ри, аби́ му гла́тко йти. Прихо́дит до бра́тів і дає̂ ї́м ті́лько го́лий борщ. Питают сє: Ма́ма більши нічо́ ни вари́ли? — Ма́ма вари́ли пирогі́, а́ли я позатика́в шпа́ри по доро́зї, аби́ мині̂ було́ до́бри обі́д носи́ти вам. (Аби́ ни вівихнув ногі́. Прим. Данила Гнатюка). На оста́тку засла́бла ма́ма в сла́бісьть. Прихо́дит найста́рший син до до́му і кажи: Ти дурни́й сиди́ш до́ма, нічо́ ни ро́биш; та́бис загрів води́, тай зроби́в ма́мі ку́піль! — Дурни́й носи́в во́ду ца́лий день. Запали́в в пє́цу, нагрів окро́пів по́вну ста́нву (дїжку) і тогди́ силоміцию взєв ма́му і ки́нув в ту во́ду і звє́рха прикри́в ще вирє́тов, аби́ сє ма́ма до́бри віпарила. По хви́ли до ма́ми, ди́вит сє, ци вже ї̂ лє́кши, ма́ма вже нижива́. Ві́йняв с ста́нви, вбрав в чи́сту соро́чку, зави́в в пирє́мітку, зроби́в ї на го́лову віно́к, посади́в ма́му за столо́м, попітпира́в ї̈ подушка́ми, сам взєв та́чівку і маґлі́вни́цу, гра́є по ха́тї і гуля́є. Прихо́дит єдна́ сусі̂да, пита́є сє: Що ти ро́биш, дурни́й? — А він ка́жи: Я ма́мі зроби́в ку́піль; так сє жи́во поздоро́віли, вже сє віддают, а я ї̈м гра́ю. Да́ла та зна́ти сусі̂да до бра́тів, аби́ як найбо́рши прийшли́ до до́му. Прихо́дит єде́н брат ста́рший до до́му, застає̂ ма́му за столо́м, сиди́т в віпку́, а дурни́й по ха́тї ска́чи, тай гра́є. Що ти, дурни́й, ро́биш? — Ти ни ви́диш, що гра́ю, бо сє ма́ма на́ші віддают. — Бири, дурнє́ґо, та йди до ко́ний, та кажи́, най той брат дру́гий йде до до́му, а ти буде́ш пилнува́ти ста́да, а́ли або́с до ку́пи завирта́в, аби́ сє ніґде́ ни росходи́ли. — Дурни́й як пішо́в ко́нї завирта́ти, котро́го завирну́в, то відра́зу сє пиривирну́в. Тай посьтєга́в всї до ку́пи. І прихо́дит тогди́ до до́му. Ка́жи ста́рший брат: Чо ти прийшо́в до до́му? Чому́с ни пильнува́в ко́ний? — А він ка́жи: Е, коні̂ сє так пасу́т на місци, ніґде́ вже ни пі́дут. Ка́жи до то́го сиридущого бра́та: Йди но сє подиви́, що там ко́нї ро́бє! Той пішо́в, подиви́в сє, а то всї ко́нї поби́тї. Пісала́ли дурно́го купува́ти глу. Той ніс глу, було́ му ки́шко нє́сти, а над'їхала фіра сь сі̂ном, той взєв, тай запха́в в сі̂но. Аш ту вже ко́ло до́му шука́є за глов в сі̂нї. Ка́жи: Ґаздо, чика́йти най си возьму́ глу сь сі̂на! — Ґазда́ дурно́го батого́м: А ти на що глу пхав в сі̂но? Поїхав сь сі̂ном на бік і спали́в, бо сє боя́в, аби́ си ни скалі̂чив худоби́ну. Дурни́й прихо́дит до до́му биз гли. Брат ка́жи: Дава́й глу! — А він ка́жи: Нима́, бо я запха́в в сі̂но, тай сє загуби́ла; була тєшка, тай я ни міг доне́сти.

Посла́ли го купува́ти горшки́. А він ка́жи: Дайти мині̂ шнур, я на чім бу́ду горшки́ нести? Али бра́тї каза́ли: Як буди́ш не́сти горшки́, аби́ ни тара́хкали, аби́ сє ни поби́ли. Дурни́й накупи́в горшкі́в, пе́рший завєза́в на мо́тус, а тоти́ позаси́лював на мо́тус і зачи́в доро́гов тєгну́ти. Горшки́ зачи́ли тарахкоті̂ти. А він ка́жи: А ци́тьти, бо бра́тї каза́ли, аби́сти сє ни свари́ли! Горшки́ тарахкотє́ ще ду́щи. А той тогди́ бу́ком:

А я вам каза́в, аби́сти сє ни свари́ли! Нім притєгну́в до до́му, всї побив, лиш ву́шка лиши́ли сє. Пита́ют сє бра́тї: А горшки́ де? — Вони́ сє свари́ли, а я взєв, тай поби́в.

Післа́ли єго́ по солони́ну. Али, кажи, аби́с так ніс, аби́ пси в те́би ни відобра́ли! Той взєв, нисе́ солони́ну доро́гов, тай клі́чи: Цу, цу! Як сє зачи́ли збіга́ти пси, дурни́й собі́ ни міг ра́ди да́ти, різав по ка-ва́лку, тай кида́в псам. Як сє пси роз'ї́ли! На оста́ток взєв, тай ки́нув всю солони́ну псам. Прихо́дит до до́му биз нічо́го. Пита́є сє брат: А со-лони́на де? — А дурни́й ка́жи: Пси зьзїли, ще й ма́ло мине́ ни зьзїли с тов солонинов.

Похова́ли ма́му, збира́ют сє тїка́ти як найбо́рши з до́му, бо як сє пан довідає, жи ста́до, ко́нї поби́тї і замкне́ їх до аре́шту. І дурни́й сє їх ни лиши́є. Ни до́сить, жи йде сам, ще бире́ й сту́пу с собо́в. Пи-та́ют сє бра́тї: На що тобі́ сту́пи? — А він ка́жи: То та́това ли́шка. А я чим буду́ ї́сти? — А на сту́пу кладе́ две́рі. Пита́ют сє: На що тобі двири́й? — А він ка́жи: А я на чім буду́ спати? — Втїкли вони́ в лїс, захо́пила їх ніч і ра́дє сє, де буде́м ночува́ти? На земли́ боя́ сє ночу-ва́ти, аби́ ди́кі звірі́ їх ни поїли. Биру́т они́, лі́зут на бу́ка. Дурни́й тє́гне за собо́в сту́пу і две́рі. Бра́тї посїда́ли по́за ко́нар, тай сиде́ там. Дурни́й поста́вив сту́пу на гіле́, а две́рі на сту́пу, лєга́є собі́, тай спит собі́. Али прихо́дє двана́цїть розбі́йників в ночи́ і кладу́т вого́нь піт тим бу́ком, зачина́ют пичи́ тиле́ на тїм вогни́ і вари́ти собі́ ка́шу. Дурни́й ка́жи: Гей, бра́тї! Я хо́чу сь....и! — Ей, бій сє Бо́га, бо зги́ниш. Той бире́ тай ш..т на во́гонь про́сто. Розбі́йники ка́жут: Найраньча пта́ха ро́су щиба́є. — Ей, я хо́чу ср..и. — Ей бій сє Бо́га, тирпи́, як мо́жиш. Зачи́ло то в доли́ну лити́ти, а розбі́йники ка́жут, жи то падь паде́ з бу́ка. На оста́тку ка́жи: Бра́тї, я кида́ю две́рі! — Гей, дай спокій, дурни́й, ни кида́й! — Дурни́й взєв, тай ки́нув. Две́рі як зачи́ли лускоті́ти, роз-бі́йники всї повтїка́ли. На оста́пку ки́нув сту́пу, злазе́є з бу́ка, бире́ та́тову ли́шку, тай їст ка́шу і пичени тиле́. Єде́н розбі́йник зза ду́ба за-глєда́є, що дурни́й там ко́ло ду́ба ро́бит. Дурний зоба́чив розбі́йника, жи він зза ду́ба заглєда́є, кли́чи єго́: Ходи́, буде́ш ї́сти зо мнов ка́шу. Роз-бі́йник прихо́дит і оба́ їде́. І зоба́чив дурни́й розбі́йникови щось чо́рни на язи́цї, тай ка́жи: Покажи́ язи́к, бо тобі́ щось чо́рни на язи́цї. Роз-бі́йник показа́в язи́к, дурни́й взєв ніж, тай язи́к врізав. Розбі́йник біжи́т по лі́сї і кричи́т: Ля, ля, ля! Розбі́йники як вчу́ли, жи він так біжи́т і кричи́т, ни розумі́ли що і всї повтїка́ли. Вони́ тогди́ забра́ли той ма-е́ток, гро́ші, котрі́ розбі́йники там полиши́ли, пішли́ до до́му, накупи́ли си худо́би і ко́ний, тай ґазду́ют до се́го чису́.

Зап. в маю, 1897, від стрия Дмитра в Коропци, Бучацького пов.

Паралелї: Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 492—495. Ч. 3: Про дурня. — Сумцовъ, Разысканія въ обл. анекдотической лит. Ч. XXXVIII і XLVI.

683. Дурний брат.

Б. Были три бра́тя: Два розу́мнї, а єде́н дурный. Тай па́сли в па́на вівцї. Али в недїлю йдут до це́ркви тоты́ розу́мнї, а дурно́го лиша́ют, мо́вят: Бес позабива́в вівцї, коша́ру і бес прийшо́в домів і ску́плеш ма́тїр і звари́ш пирогів і обе́с ма́тери дав. — До́бре. — Як вони́ пішли́, а він пішо́в вівцї забива́ти. Взяв си добе́ньку і поби́в вівцї гет доєдну́: Котра́ ся ру́шила і два ра́зы вда́рив. І прийшо́в домів, затопи́в, нальля́в вокро́пы, намета́в камі́ня в пецу і вніс ка́тку, бо́чку таку́, взяв ста́ру ма́тїрь, положи́в в бо́чку, выльляв вокріп, верг камі́ня, тай ма́ти ся зва-ри́ла і вышкірила зубы. А він мо́вит: А ви́диш, якєс ся выгріла, аш ся сьмієш! — Тай выняв, положи́в в по́сьтїль, навари́в пирогів, переломи́в єде́н і ма́тери ку́сень закрути́в в рот, а ку́сень в ру́ку притули́в. Вый-шли бра́тя с це́ркви, тай їдя́т пироги́ на столї, тай пита́ют ся: Позаби-ва́в єс вівцї, бы не выйшли? Позабива́в і єдна́ ся ни ру́шат. — А ма́-тїрь єс ци купа́в? — О, так єм выкупав, так ся сьміяла! Така́ вода́ тепла́, вокріп скипів, щем ве́рх кілька ка́меней! — Та ты, дурный, мав матїрь зварити. Йдут до ма́тери, а ма́тїрь нежива́. Ой бідо́йко кирва́ва! Та ты ма́тїрь звари́в! Выбрали піт при́пічком я́му, тай ма́тїрь схова́ли, тай іду́т вівцї тїгати, бо боя́т ся па́на, обы́ не ввидів, же ни жиют; а так потїгают, та буде́ пан мо́вити, жи пішли́ пасти. Дурный по дві вівцї тїгат, а тоты́ по єдну́. Прийшли́ віттам і їдя́т галушкы. Вни зачи-ра́ют по дві, а дурный по єдну́. Али надыйшо́в пан, а дурный мо́вит: Чо зачи́раш по дьві галу́шкы, по дьві вівцї с не тїгав! Я по дьві тїгав, а по єдну́ галу́шку їм! — Ти́хо ты дурный! — Тай пан щось поміркува́в, пішо́в на коша́ру диви́ти ся на вівцї, а тоты́ тимча́сом в но́гы, по-чали́ втїка́ти гет в сьвіт. А дурный повідат: Та бом сту́пку забы́в ма́те-рину і две́рцї з дзьвінками желїзьнї. — Е, дурный, цїка́й, бо тя пан їмет. — Али він не пытав, верну́в ся, тай тото́ взяв. Йди вни віттак, йди, выйшли в лїс і повлазили на ду́ба. Прийшло́ там двана́цїть розбій-ників піт то́го ду́ба і привезли́ брычку гро́ший, пригна́ли си быка́, зарі-зали, накла́ли вогня́, печу́т, їдя́т. А дурный мо́вит на ду́бі: Я хо́чу с...и! — С..и́ в сту́пку ма́терину. — А він мо́вит: Тат же сту́пку ма́те-рину не спога́ню. Тай долї ду́бом с..е на зе́млю. Тото́ па́дат, а уни́ собі признают: По́тятка порохно́ валя́ют; мы їх за́втра поїмамо. Йой, тоты́ розу́мнї гет зо страху́ поме́рли. А дурный мо́вит: Я хо́чу с.....и! — Ти́хо дурный. Щ... в сту́пку ма́терину. — Тат не дурный єм ма́терину сту́пку спога́нити. Тай щ..т тым гет на мня́со, всю́ды, розбійникам. А розбійникы мо́вят: По́тятка росицю валя́ют, мы за́втра поїмамо. — А дурный мо́-

вит: Я не мо́жу ма́терину сту́пку держа́ти. — Дай сюда́, дурны́й. — Кой я ни мо́жу, а ты не мо́жеш! Як пу́стит сту́пку, як во́зьме по кона́рю тріща́ти! А розбійникы са́мо повіда́ют: По́тята валя́ют конарці́, а мы за́втра поі́мамо. — А я не мо́жу две́рці трима́ти! — Дай, дурны́й, сюда́. — Е, кой я не мо́жу держа́ти, то й ты не бу́деш. Я ве́ржу. Як пу́стит дверці, як то́то во́зьме дзвені́ти, а розбі́йникы́ ся напу́дили, тай почали́ втіка́ти і повтіка́ли наре́шті. А тот дурны́й вже лі́зе з ду́ба на зе́млю. Вни повіда́ют: Де ты, дурны́й, лі́зеш? — Я голоде́н. — Злі́з на зе́млю, тай їст вже, що воні́ понала́джували, розбі́йникы. І клі́че тых двох: Ході́т сюды́, будемо́ ї́сти. Тоты́ позлази́ли, тай ї́дя́т з ним. А вни́ ся ди́вят, а еде́н ще спит під во́зом розбі́йник. Али дурны́й повідат: Встань, та буде́ш ї́сти! Тот ся заспа́в, та му ся здава́ло, жи то его́ товариші́, розбі́йникы. А дурны́й пові́дат: Що ти но́нды є на язиці́, ану́ роздойми́ рот? — Той роздойми́в. — Вы́став язы́к. — Тот вы́ставив, а він но́жиком віття́в; тай розбі́йник вви́дів, жи то ни его́ товариші́ і поча́в втіка́ти; тай все кричи́т: Поді́т мене́. Тай не мо́же вы́мовити і все: По́під лелеле́! А тоты́ си гада́ют, жи то дахто́ е́нчий за ни́ми біжи́т, тай ще гі́рше втїчут. Тоты́ попоі́ли три бра́тя, взяли́ си гро́ші з бры́чков, коня́, поїхали домі́в і ґазду́ют до днесь.

Зап. в марті, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

Паралелї: Разыск. въ обл. анекд. лит. Ст. 58—50. Ч. XXVI.

684. Синок.

Одного ґазди син пішов на весїлє, тай зайшов собі там шос з циганом, а циган вдарив го в лице, а він побіг до дому на скаргу до батька свого, тай каже: „Ади, дєдю, циган мнї так втесав в морду, шо ми аж було смак перекривило, тілько шо поправив, бом був вже до гробної дошки такий перекривлений“.

А тато єго схопив сї бічи бити цигана, тай каже синови: Віддам я єму зараз, а ти сиди дома, а як би хто прийшов, то скажи най мене важде“.

А син каже: „Ну-ну добре!“ А вітак каже: „А що сказати, як ніхто ни прийде?“

А тато уже в дверех каже: „Шо? шос дурень!“

А син каже: „Ага, знаю, знаю! скажу шос дурень!“ — ніби то тато дурень.

З О. Кольберґа: „Pokucie“ Т. IV, ст. 229—230.

685. *Нечисте.*

Виправе́ла жінка чоловіка до міста і каза́ла: Возьми́ си мішо́к, а що ку́пиш, аби́с ки́нув в мішо́к, аби́с ни згуби́в; а жибис ми й єго́л купи́в!

Він як пішо́в до міста, що купи́в, всї річи ки́дав в мішо́к. А купи́в єго́л і та́ґжи ки́нув в мішо́к. І прино́сит до до́му мішо́к, а жінка пита́є: Купи́вес ми єго́л?

Купи́в.

А деж они́?

Ки́нув єм в мішо́к.

Витріса́є, всьо є, а єглїв нима. Ей, жінко, що тако́го? римінь є, сіль є, а єглїв нима́? То яке́сь ничи́сти, чи що!

Зап в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

686. *Добрі лїки.*

Єдно́му па́рубкови хорува́ла ма́ма; а хтось їй дора́див, аби́ ї пітку́ри́в чо́рним ла́даном. А він забу́в як то се називає і пішо́в до міста купува́ти. Прихо́дит до скле́пу, ка́жи до жи́да: Ци нима́ в вас чо́рного з ла́бами?

Жид ка́жи: Йди гет да́лї, нима́

Прихо́дит до дру́гого, так са́ми ка́жи: Йди гет да́лї, ту нима́. Аш прихо́дит до тре́того, а там був молоди́й жидо́к ка́жи: Чо ти потребу́єш?

Ка́жи: Я потрибу́ю чо́рного з ла́бами.

Ка́жи: Ходи́, є. І дав єму́ то́го по́роху, що се рострілює ска́ли і сказа́в єму́, що с тим ма́є робити: Як прийде́ш до до́му, озьми́ в макі́тру гра́ни, поси́п тим з ла́бами і пітку́риш ма́му.

Як кілько він прийшо́в до до́му: Встава́йте, ма́мо, прині́с єм вам лїки.

Ка́жи: Мо́жи ти мині́, си́ну, якої біди́ прині́с?

Ка́жи: Ей, де там, ва́раз вам бу́ди ле́кши. Як поста́вив макі́тру з вогнем, посипав по́рохом, то старо́в кинуло аш піт су́фіт, а нїм упа́ла до зимлі́, то вже нибо́шка бу́ла. — Він се кирува́в на апти́кари, на до́ктора, ни хтїв бути простако́м, як я ни́нї.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

687. *Радні в арештї.*

В Язьлївци пило три піяки́ до пізної пори́ на шиньку́. Надійшо́в поліцияит Ляхо́вич: Ни во́льно пи́ти по годи́нї. Ано́, руша́й до фурди́ґи.

Ка́жи єде́н с хлопів: Ей, па́нї Ляхович, я ра́дний.

Рад ни рад, шуру́й. Я зна́ю, що ти ни рад, а́ли я с тобо́в ні їв, ні пив.

Ка́жи Ляхо́вич до дру́гого: А ти чо так свищиш?

Ой я ни сви́щу, я таки́й губатий.

А що мине́ опхо́дит, що ти бога́тий: Іди́ до фурди́ґи.

А тре́тий ка́жи: Дару́йти мині́, па́ні!

Ти мині́ ніц ни дарува́в, тай я тобі́ ни бу́ду.

І загна́в всї трох до фурди́ґи і му́сіли сиді́ти в аре́шті ці́лу до́бу за ка́ру.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

688. *Кілько літ?*

Єде́н мужи́к прийшо́в до су́ду до спра́ви. А се́ньдзя єго́ запита́в, кі́лько має літ, ци варт приступи́ти до присе́ґи. А жи він ни знав, то побіг до до́му запита́ти сє жі́нки. А жі́нка каза́ла: То раху́й по ді́тих! Як скли́кав ді́ти, зрахува́в с ка́ждого ро́ку, то прийшо́в до се́ндзього і сказа́в, що де́вєть літ, як ожени́в сє, бо є деве́тиро діти́й.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

689. *Ясний пліт і вельможна хаща.*

1.

Єдно́му хло́пови потрі́бно було́ пло́та. І пішо́в до па́на проси́ти, щоби́ му дарува́в яко́го пру́тє. Прихо́дит і зачина́є проси́ти: Про́шу па́на вильмо́жної хащі́ я́сний пліт загороди́ти!

А пан єму́ ка́жи: А ти, ду́рню, то пліт ясни́й, хащи́ вильмо́жна, а я лише́ пан?

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов.

2.

Мала вдова дурного сина. Раз треба їй було хворосту, для свині хлів загородити. То вона каже синови: „Іди, синку, до пана і кажи: „Просила мама самого вельможного пана, абисте дали хворосту для свині хлів загородити. Ну, будеш знати, як казати?

— Буду, — каже дурень.

Прийшов до пана тай каже:

— Просила мама пана, абисте дали вельможного пруте для ясної свині хлів загородити“.

Зап. Ів. Франко в Нагуєвичах, Дрогобицького пов.

Паралелї: Календар Просьвіти на р. 1872. Ст. 63—64.

690. Чоловік з телятем.

Був на силї єден чоловік в виликим дужи животом. З нього сє сьміяли, що буде мав тилє. Али він собі гадає так: Кажут люди, що я буду мав тилє; али тра піти до ворошки і порадити сє, чи то правда. Приходит до ворошки, тай ї питає, чи правда, жи він буди мав тилє. Она дивит сє на него, що він ніби дурний, тай кажи єму, що буди мав такі. Али він тї ни вірит, йде до другої. Друга єму так само кажи, що буди мав. Пішов до третої. І трета так кажи, бо він єї питав о тоє впирет, чи то правда. Али думає він собі так: Найби вже й було тилє, коби люди ни знали. Загадав він відійти десь на єнши сило. Зібрав сє, взєв мішок, тай йде. Йшов биз ліс, знайшов чоботи, в чоботьох були ноги, що вовки зьвїли чоловіка. Він тоти чоботи взєв до мішка; али прийшов до сила, тай став в ксьондза молотити. Молотит він єден день, другий, аж на трету ніч як нучував, спав на припічку. Корова мала тилє; принесли в ночи до хати, що він ни чув. Слухає, тилє ричит. Він тогди кажи: Вже тилє маю. Коби сє ще щистити. Як сє тогди взєв дути, аби сє в міх щистити — здув сє, тай втік.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: Русскія завѣтныя сказки. Ст. 79—82. Ч. 38: Сказка о томъ, какъ попъ родилъ теленка. — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 500. Ч. 8: Дурний. — В. Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 704. Ч. 16: Какъ попъ тяліуся. П. В. Шейнъ, Матер. для изуч. быта и языка насел. сѣв.-зап. края. Т. II. Ст. 242—244: Рабинъ и теленокъ. — Сумцовъ: Разысканія въ области анекдотической литературы. Ст. 100—103. Ч. XXXIV.

691. Мудрий дурень.

Ішов дурний дорогов і здибав козу гроший (шкіру с кози напаковану, повну). Думає дурний, що я з ними зроблю? Занестим ни годин, а фіри ни маю. Натходит два за ним. А дурний кричит: Ґвавт, смерть! Та де то смерть? то коза гроший. Щоби ти хтів, аби ти нам дав? Возьміт собі всї, а минї дайти, що ваши ласка. Дали дурному пригорщу, а с козов затєгнули піт корчї, взєли сє радити, що будем робити, занести ни годни, а фіри ни маєм. Кажи єден до другого: Ти сиди ту, а я піду по фіру. Той, що сидів коло гроший, то си злагодив набиту стрільбу; як той буде доїздив, аби як в него встрілив, аби були всї мої гроші і кінь з возом. Той як прийшов до дому по коні: Мамо, ми найшли гроші.

А деж вони?

Є в лісї.

Та тра по них їхати.

Али там є й другий траба з ним поділити сє.

Зачикай, сину, я зварў пирогів, тай сє строїт, тай будут твої всї гроші.

А як той фіров доїздив, а той в него вистрілив с піт корчи і забив єго на возї на смерть. Приходит до воза: Кобим був знав, щос ми таку припишну вичеру привіз, бувбим в теби ни стрілєв. Наїв сє пирогів і на місци потріскав. І оба зїстали нибощики. Дурний взєв конї з возом, заїхав піт корч, висадив козу з грішми і поїхав до дому.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелї: М. Драгомановъ, Малор. народн. преданія и разсказы. Ст. 184—185. Ч. 21: Деньги смерть.

692. Розумні і дурень.

Було два братї розумних, а третий дурний. І тих два розумних забрали всї маєтки, а дурному ни дали нічо, тілько такий кутик на городї, що си поставив маленьку буду. А той дурний приходит до тих двох братїв і вноминає сє: Ни далисти ми, братї, нічо з маєтку дайти ми хоць тото клочи, жи на стриху! І вони єму дали з охотов. А він пішов нат став до сухої вирби і зачив крутити довгий посторонок. І виходит чортяк: А що ти ту робиш, чоловічи?

Та кручу посторонок.

Питає злий: Та на що?

Буду вас викручувати, кілько вас ту є.

Ни викручуй нас, що схочиш, то ти дам.

Дай ми капилюх гроший, то вас ни буду викручував.

А добри, дам. Лише ни викручуй нас звітци з возира

А дурний говорит: Принеси мині аж до дому гроші, а я поставаю капилюх на верх на свою буду, а як другий день встану, ажиби був повний капилюх гроший.

І взєв дурний і віддер віт капилюха дно і поставив на верх на буду, а сам пішов спати. Чортяк носив цілу ніч гроші і сипав в капилюх і ни міг наповнити, бо сє всї сипали до сиридини до буди. Виносив гроші деякі були, а ще му ни стало, то си пригорщу пожичив. Пішов другий день до богачів, до своїх братїв, аби му позичили ґилетки. А вони питали: А на що тобі ґилетки?

А він кажи: Буду гроші мірити.

А вони сє взєли з него кпити. І пішов богач давати ґилетки і пільлєв в ґилетцї дно смолов, як що буде мірити, аби пристало до смоли, аби він знав, що той міриє.

І причіпи́в се до дна еде́н дука́т і тогди́ бога́ч пізна́в, жи ма́є дурни́й гро́ші. Набра́в дурни́й тих гро́ший і пішо́в до мі́ста і купи́в ста́до волі́в. Пригна́в до до́му, нима де вагнати, бо був городже́ний базником пліт. А тих два бра́ті, як вздрі́ли, що в не́го ті́лько худо́би, і встали в ночи́ і обміне́ли; его́ ста́до пиригна́ли на сво́ю обо́ру, а свого бичка́ пириве́ли на дурно́го обо́ру, і впе́ли до пло́та мало́го бичка́. Встав дурни́й ра́но і домнеркува́в се, що з ним бра́ті вроби́ли, що ста́до забра́ли, а малий бичо́к гризе́ базнико́вий пліт. А він то́го бичка́ за мо́тус, тай виде́ до мі́ста продава́ти. І вів биз еде́н ліс, а в тім лі́сі ко́ло доро́ги було́ дві ли́пи; а ві́тир ни́ми го́йдав, а тоти́ ли́пи скрипі́ли една́ до дру́гої, як се те́рли. А ві́тир що пові́є, а ли́па; скрип, скрип! А дурни́й се зачи́в тургува́ти. Що, ли́по, ти купиш мо́го би́ка?

А ли́па свое́: ві́тир маха́е, а вона́ тако́й скрипи́т. А дурни́й ка́жи: Як ни купу́еш, то я тобі́ ли́шу, а як прийду за́втра, аби́с минї́ заплати́ла. І лиши́в бика́ і пішо́в. Вихо́дит дру́гий день, а бика́ нима́, ті́лько кісточки́, бо бика́ биз ніч вовки́ зьзї́ли. А він пішо́в до до́му і взєв соки́ру, заруба́в ли́пу кі́лька рас і взе́ли си́пати се гро́ші, що злоді́ї наноси́ли. І він тоти́ гро́ші поноси́в до до́му і зачи́в се в сво́їх бра́тів впомина́ти, аби́ му відда́ли его́ ста́до. А бра́ті зачи́ли казати: Ми тво́го ста́да ни ви́ділі, тво́е ста́до вкра́ли злоді́ї. Ході́, ми те завиде́мо, де тоти́ злоді́ї сиде́. А вони́ зна́ли таке́ мі́сци, що в едні́м лі́сї було́ двана́цїть злодії́в, пів кумпа́нії. А дурни́й ка́жи: Я піду́, а́ли ході́т і ви зо мнов оба́ бра́ті. А як виходи́ли, то дурни́й взєв с собо́в макі́тру і ба́бину ли́шку. А то макі́тра бу́ли жо́рна, а ба́бина ли́шка, то бу́ла сту́па. Як прийшли́ в ліс, то ни заста́ли злоді́ів на мі́сци, бо пішли́ за здо́бичию, а лиши́ли під едни́м ду́бом вили́кий вого́нь, жи горі́в. А дурни́й з бра́тьми ви́ліз на то́го ду́ба. Як прийшли́ збуї́, приве́ли вола́, розі́бра́ли го і зачи́ли пичи́. А дурни́й на ду́бі до бра́тів гово́рит: Я се бу́ду поправе́ти, бо мине́ дави́т, що трима́ю на едні́м пличи́ макі́тру, а на дру́гім ба́бину ли́шку. Як се зачи́в поправе́ти і пусти́в на доли́ну жо́рна, а злоді́ї се настра́шили і повті́кали на кі́лька дисето́к кро́ків і ста́ли в бо́ку і диви́ли се, що се там буде́ роби́ти ко́ло їх во́гниска. Одина́цїть втікло, а двана́цїтий таки́й був впе́ртий, що та́кі стоя́в ко́ло вогню́ і диви́в се. А як пусти́в сту́пу, то тих одина́цїть повтїкало ще да́лї, а двана́цїтий відбі́г на кі́лька кро́ків і тако́й диви́в се, бо му був жиль, що се лиши́е на вогни́ пиче́ни мне́со. А тих одина́цїть, що стоя́ одалики́, ще ма́ют га́тку до вогню́ вирну́ти се. А зла́зит дурни́й з ду́ба с сво́їми бра́тьми і зачина́ют ї́сти мне́со і кли́чут двана́цетого зло́дія: Ходи́ сюди́, ході́, ни бі́се, ти наш ка́мрат, буде́мо ра́зом ї́сти. І прийшо́в двана́цїтий зло́дій і сїв враз з ни́ми і ї́сьть. Ка́жи дурни́й до зло́дія: Вистав но язи́к, бо тобі́ се во́лос причіпи́в до язика. А як ви́ставив зло́дій язи́к, а дурни́й

мав в кулаці ніж, тай що мав волос взєти з язика, а він єму втєв конец язика ножем. А дванаціїтий злодій зачив доганєти тих одинаціїть, та вже ни міх кричати, тілько махав руков і шваркотів: Ла, ла, ла. А злодії тікали віт того єдного чим раз далі; а дурний забрав всі маєтки віт злодіїв, що се полишили в лісі, тай повозив до дому. І тогди зачив ґаздувати.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буч. пов..

Паралелі: Чубинський, Труды. Т. ІІ. Ст. 495—496. Ч. 4: Про трохъ братівъ. - Сумцовъ, Разыск. въ обл. анекдот. лит. Ст. 137—142. Ч. XLI.

693. Як дурень перехитрив чорта.

Був тато і мав три сини: Два було розумних, а третий був дурний. Як тато їх вмирав і найстаршому записав жорна, сиридущому скрипки, а наймолотшому крутило, що сє сучи посторонки. І пішов найстарший в сьвіт ж жорнами.

Іде він биз ліс, али стоїт хата в лісі; той прийшов до тої хати вилїз ж жорнами на вишку, провиртів в стели дірку нат самим столом і назмітав по висьці багато пороху, насипав на кошик і собі сїв тихо коло жорен і сидів. Ни задовгу хвилю приходит дванаціїть збуїв, сїли коло стола і зачили рахувати гроші. Іно вони пороскладали, він тогди шур, шур жорнами! То зачило дужи гуркотїти і скрипати, порох зачив сє сипати до сиридини, а тоті с хати повтікали, бо гадали, що то сє хата валит. Він тогди живенько з вишки прибіг, гроші вхопив і втік з ними до дому і зачив сварити сє с своїми братєма, що він їх за дурно ни буде годував.

І пішов сиридущий брат. Взєв с собов скрипки і пішов за яков здобичов. Йде він лісом, аж зайшов знов до тої хати. Вилїз на пец і зачив грати. Аж приходит до него вовк і зачинає вити. І тілько сє насходило вовків, що аж ни могли сє поміститиги. А він ніц, тілько їм грає. Надійшов лісничий, вчув в хаті такий тлум, стрілив биз вікно, вовки повтікали, а той далї с пеца до лісничого і зачив сє з ним сварити. Щос, кажи, доброго наробив? Мине пан заставив вчити вовки гуляти, а ти їх повипускав. Лісничий ни мав що вже робити, заплатив єму значну суму, аби панови ніц ни казав, а той стиснув гроші і пішов до дому. Прийшов він до дому і вже того дурного силоміцьов нагнали, бо кажут, ми ни будем на тєби робити.

Взєв він крутило і пішов в ліс. Знайшов глатку липу, надер з неї лика і крутит посторонки. Аж надбігає чортик. Щош ти, кажи, робиш? питає его чорт. А що, кажи, плиту клітки на малї дітьки, а старого в мішок озьму. А той кажи: Щоби ти хотів за тото крутило? А він єму

вітповів, що хочи капилюх гроший І той побіг. Прибігає до пекла і кажи до старого чорта: Дідусю, тамка якийсь плите клітки на малі дітьки, а по вас, казав, що прийди з мішком. А він кажи, той старий: Кобис від него тото крутило купив. Кажи молодий чорт: Купю, али що тра взєти капилюх гроший. Дав єму чорт капилюх гроший, взєв від него крутило і зачив бічи до дому. Али заким він забіг до дому і крутило поломив. Питає єго старий, де дів крутило? А він єму сказав, що нім заніс, тай поломав. Знаєш ти що? кажи до него старий. Кажи: Коби ти єго здогонив і сказав єму так: як він тибе пирибіжит, то будут єго гроші, а як нє, то набє і гроші вітбире. Здогонив чорт того хлопа і кажи: Знаєш ти що? Як ти мине пирибіжиш, будут твої гроші; а як нє, то тє набю і гроші вітбиру. Кажи той хлоп: Який ти дурний. Я маю такого сина Яцка, що їно єму шісьть день, а ти єго пирибічи ни годин; а ти би хтів зо мнов бічи! І пішов ш чортом попід ліс і надибав заяцє. І кажи: А вон він спит; прубуй, як єго пирибіжиш, то і я ни втічу пирит тобов; а як єго пирибічи с ни годин, то зо мнов і заходити ни маєш як. Прийшов той до заяцє і закликав: Яцю, ходи лапати сє! Заяць як сє зірвав, тогди го чорт і видів. Побіг чорт до пекла і кажи: Дідусю! він такого має сина Яцка, що єно му було шісьть день, тай єно ми фостик показав, а де я годин з ним бічи? Кажи старий чорт: Біжи, як го здогониш і скажиш му, аби він сє с тобов поборов. Як сє побори, то будут єго гроші, а як нє, то набєш і гроші вітбиреш. Здогонив хлопа і кажи: Казав мій старий дід, що як ти сє зо мнов побориш, то будут гроші твої, а як нє, то набю і гроші вітбиру. А хлоп кажи, що має такого діда, що вже сімдисєть літ, як в гробі гниє, а ще він з ним побороти сє ни годин. І пішли оба шукати за тим дідом; і знайшли мидведя в ямі; післав хлоп чорта, аби в ним сє поборов. Прийшов чорт до мидведє і кажи: Дідусю, ходіт і поборим сє. Ни лакомо мидвідь виходив, бо був заспаний, али як му чортяга допік, він ухопив чорта зї злостив і кинув го кільканацїть кроків від буди. Схопив сє тогди чорт на ноги і побіг до пекла. А старий чорт питає сє єго, ци поборов сє з ним? А він кажи: Той хлоп такого має діда, що вже сімдисєть літ в ямі, як гниє, а щем сє завстидав пирит ним, щоби я з ним, с таким молодим годин сє побороти! То йди, кажи старий чорт, скажи єму, що як він лїпши свисни як ти, то будут єго гроші, а як нє, то набєш і гроші вітбиреш. Здогонив чорт хлопа і кричит: Чикай! казав мій дід, як ти лїпши свисниш як я, то будут твої гроші, а як нє, то набю і гроші вітбиру. Ану, кажи, свишчи! хлоп до того. Свиснув чорт так сильно, що аж з дирев листє пооблїтало. Ану, кажи, свищи ти! А хлоп єму кажи на тоє, що хиба ти завєжу очи, бо я як свисну, то ти повискакуют. Завєзав хлоп чортови очи, вирізав теньґий бук і як свиснув чорта поза вуха, аш чортяга в корч покотив

сє. Встав чорт, оптріпав сє, тай поволік сє поволи до пекла. А хлоп собі спокійно пішов до дому.

Зап. в вересни, 1895, від брата Гілярка в Пужниках, Буч. пов.

Твори Степана Руданського. Т. І. Ст. 72. Лев і пролев. — Рудченко: Народныя южнорусскія сказки Т. І. 33. Крепак і чорт. 36: Климець и чорт. — Чубинскій: Труды. II. Ст. 362. Клымъ и чорты (деякі місця схожі). — Сумцовъ, Разыск. въ обл. анекдот. лит. Ст. 158—166. Ч. L.

694. Липак.

Так то была єдна кухарка, жи си в пана служила все. І зробила си дітвака і тамой сє він годував коло пана. Як підріс трохы більшый — зразу пас свині то що — і юш хоче быти за фірмана. Али пан єго не дуже хоче, бо він дуже мудрый вже. Тай мовит: Йди ти собі гет, Липаку, я тобі заплачу. — А деж я піду? Таже я ту сє зробив і выгодував і ту маю быти. Повідат пан: Іди, впряжи коні, єдні назад, другі на перед. Десь поїдемо в поле д робітникам. Він пішов, впряг єдні на перед, а другі присылив ззаду брычкы. Али пан выйшов, тай не вважат: Вйо! А тото тягне єдно в єден бік, друге в другый. Пан мовит: Гов! Що сє робит таке? Як ты, Липаку, коні впрях? — Так, як єсте веліли, Та де я так ти велів? Я велів єдні вперед другых. Ба, колисте так не мовили, їно єдні назад, другі навперед. — Ну, ну, йди та помасти брычку, та поїдемо. Він пішов, взяв смаровидла і бмастив гет туды, куды пан сідати буде. Пан выйшов сів, ни вважав, тай маць ту руков, ту по сукнях, тото всьо убмашчене. А ты що, Липаку, вробив? — Та нич; ви веліли помастити брычку, там помастив. — Ай, та то я ни так велів; я велів кола посмарувати. — Ну, та жибысте так мовили кола, а вы мовили брычку. Али він збыткы пану робит. Пан увидів і повідат так: Йди впряжи коні в єнчу брычку. — Тот пішов і впрях. Пан выйшов, сів: Та собі, Липаку, сядь на зад, а я буду си сам кіньми гнати. Али як сє дацо до ня уголосиш, то ти смерть зробю. Тай пан їде, а Липак выпяв сторошку, спало колесо. Пан не бзират сє, проїхав може милю бес колеса. Али другый пан над'їхав віткысь також: А як то пан їде бес кола? — Тот сє вбернув, яґурат нема колеса. Липаку? Де колесо спало? — Ей, більше як миля зїстало. — Ба, а чомуш ты не повів? — Ба, вы мовили, жи ми смерть зробите. — Мовит пан: Вертай за колом, а я такій піду. — Али він собі, пан, думат: Як мині єго сє збыти? Як Липак приїхав домів, а пан прийшов, вже єму завдає такі річи, що як тото не зробит, то му смерть зробит: Я маю, Липаку, в лісі сто овець. Іди і будеш гнати, і бы кужда передо мнов скакала, бо як не буде, то ти смерть зробю. — Тот пішов д вівцям в ліс і кужді від-

ломи́в но́гу пере́дну єдну́. І надогна́в і ку́жда му́сіла скака́ти. Но ци ска́че, па́не? — Ба, бос но́гы повідла́мував. — Тат же вона́ бы́ла бы єна́че не скака́ла, як быв но́гу не відломи́в. Али па́ну жаль за вівця́ми: Липа́ку! мо́вит му, в ме́не є такы́й буга́й, жи вже сім літ на дворі́ не быв. Як ты єго́ вкраде́ш і за́ймеш і прода́ш, дару́ю ти гро́ші, а як ніт, то ти смерть зро́бю. — А він си мыслив, жи зако́ле го, бо він ду́же бів; на́віть го корми́ли ко́роз ді́ру́, ни йшо́в д ньо́му ни́хто. Липа́к ввійшо́в д ньо́му в ночи́ до ста́йні і завяза́в мотуско́м я..я тве́рдо і за́рас спусти́в, як зача́в з за́ду би́ти, пригна́в десь на місто вже. І єму́ тым ча́сом я..я загна́ло віт то́го мотуска́ і вже не бів. І прода́в жида́м за сім сот ри́ньцькых. Прийшо́в, пан ди́вит ся, быка́ нема́ Али єму́ жаль, па́ну; хо́че ся ко́нчи єго́ позбы́ти. Він мав коня́, жи сім літ не быв на дворі. Липа́ку! Як ты вкраде́ш мо́го коня́ і прода́ш, дару́ю ти гро́ші, а ніт то ти смерть зро́бю. То́ї но́чи, взяв пан, поста́вив єдно́го хло́па на коня́, дру́гому дав держа́ти за хвіст, а два за ву́дила, а два на поро́зї на ва́рті. Али тот пан мав бра́та моло́тчого віт се́бе. І Липа́к пішо́в, вкрав напе́рет с то́го бра́та па́ньцького му́ндур і загорну́в ся, і пішо́в і взяв собі́ окови́ткы боклашча́ фа́йне і прийшо́в пе́рет ста́йню: Не бы́ло ту то́го злоді́я Липа́ка? — А вони́ мыслили, жи то па́ньцькый брат. На́те вам окови́ткы, єно́ надыйде, бы́сте го за́били. І дав ним по єдні́, по дру́гі: Пийте. Вни́ вынили, ввійшо́в до ста́йні, дав тым, взяв то́го, що держа́в за хвіст коня́, положи́в на драби́ну, гі на коня́, привяза́в ру́чку пря́дива і дав му в ру́кы так, жи то ся ні́бы хвоста́ держи́т. Привяза́в до драби́ны якісь мотуски́ і дав ним в ру́кы, жи то ні́бы коня́ ся держа́т. А то́го, що сі́дів на кони́, взяв і верг го в жо́лоб. А тоты́, що сі́діли ніт поро́гом, попа́дали єде́н на єде́н бік, дру́гый на дру́гый і спят. Тот сїв на коня́, поі́хав аж до міста. Прода́в за сім сот ри́ньцькых. Прийшо́в домі́в, пан си в ку́хны стоє́т: Прода́в'єс коня́? — Прода́в. — Ну, почка́й. В ме́не сут два ко́ні лысі́, як єде́н; бы ты їх вкрав, і жебе́с приві́в пото́му, бы я не спізна́в, ци мо́ї, бо як так не зро́биш, та ти смерть зро́бю. Він взяв ко́ні, вкрав, відві́в десь в ліс, схова́в, імйв собі́ е́нчі ко́ні такі́ заблі́шкы, як тоты́ па́ньцькі, привяза́в до ста́йні і запали́в ста́йню. І згорі́ло всьо і ко́ні згорі́ли. Ай гет не згорі́ли, а́ли ся впекли́, жи юж ни мож спізна́ти, ци лысі́ были, ци ніт. І пан выйшов, подиви́в ся, згорі́ли ко́ні єго́. А Липа́к пішо́в, приві́в за якы́сь час тоті́ самі́, що были, що вкрав. Ну, приві́з'єм па́ну ко́ні. Ци тоты́, що были? — Присяг бым, що тоты́, бо такі́ са́мі як мо́ї, а́йбо мо́ї згорі́ли. А як ты, Липа́ку, тото́ крав? — Він поча́в росповіда́ти за рядо́м. Али пан повідат: Липа́ку! Я поі́ду на баль до єдно́го міста, жи штйри ми́лї є від нас і буду́ в ве́чер і́хати до до́му в девя́ті годи́ні і обы ми ся бы́ло ви́дно, аж до мо́го до́му, бо як так

ни зро́биш, то ти зро́бю смерть. А тот собі́ гада́в, він бу́де сьві́тло купува́ти, або́ як. І пан мав добра́, оде́нкы с хлі́бом, сь сі́на́ми і стайні̇̃, всьо, тото́ дале́ко від двора́, а тот тото́ запали́в. Іми́ло ся, гори́т. Пан поча́в ї̇хати, ви́дно ся. Як приї̇хав — згорі́ло. Но, ци ви́дно вам ся, про́ши па́на? — Ви́дно. Али на що ты запали́в тото́? — Ну, тат же я сьвічо́к ті̇лько быв не накупи́в, бым клав по́при доро́гу, бы вам ви́дно ся было. А та́к'ем запали́в — і ви́дно ся было. — Ну, Липа́ку, як ты вкраде́ш мо́ю па́нію від ме́ни, я тобі́ дам полови́ну па́нства, а ніт, то ти смерть зро́бю. — Вкраду́. — Прийшо́в ве́чирь, він взяв, блупи́в кота́, купи́в си за два ґра́йцарі пища́вча, ростопи́в си тро́хы смолы́ в ры́нці — бо пан положи́в два хло́пы на ва́рті лежа́ти — взяв, ве́рг ме́джи кухаркы́ кота́ облупле́ного, а хло́пцю, що пас гу́сы, запя́в пища́вча в г....ю, а тым, що на ва́рті полі̇ґа́ли, ссмоли́в в є́дно воло́ся. Збуди́в єдну́ куха́рку, мо́вит: Діти́ну с уро́дила. А тота́ сьвідо́ма, жи ни вро́дила, повідат ті̇ дру́гі: То твоя́ діти́на. А тота́ са́мо зна́є, мо́вит: То твоя́. І почали́ ся би́ти обі́. А хло́пець попої̇в, та що ма́в бы б..ти, а він поду́є, та пища́вча гра́є: А ни верх ты тото́, не́ мав ты че́рез день часу́? — А він пору́шив тоты́ хло́пы, ба воло́ся ссмоле́не, і єде́н до дру́гого мо́вит: Чос іми́в за́-волосы? — А тот дру́гый: А ты на що? І почали́ ся би́ти. Крик ся зроби́в, пан с поко́ю ся выхопив, що там таке́ є, а Липа́к на дру́гі две́рі вско́чив, лап па́ню! А злый надбіг, мовит: Продай мині̇̃! Що хоч за ню? — А там была дї̇ра́, така́ вели́ка я́ма, а Липа́к мав прі́дрену ша́пку, натста́вив на я́му: Тоту́ ша́пку гро́ший. Тот поча́в сыпати; высыпав рас, що прині̇с, не по́вна; высипав дру́гый — по́вна я́ма і по́вна ша́пка вже. Взяв па́нію. Пан кличе ра́но: Вкрав'єс па́нію, Липа́ку? — Вкрав. — А де є? Я прода́в. — Щос взяв? — Ша́пку гро́шей. — Я ти ве́рну ша́пку гро́шей і же́ню тя на своє па́нство цавком, єно́ па́нію відбери́. — Мо́же й відберу́. Пішо́в, купи́в за три срі́бні̇ шпаґа́тів, сто козя́т, сто ягня́т, сто гуси́й, сто люди́й ная́в, сто ко́ний і сто во́лів. І тото́ нагна́в всьо в єдну доли́ну ме́джи го́ры, а сам пішо́в, де тоты́ злї̇ сі́ді̇ли, пе́рет тот дьвір і зачи́нат шпаґа́тами тыми мі́ряти, снува́ти. А тот злый выйшов: Що ти ту ро́биш? — О, буду́ косьті̇в ту ста́вити. Ту бу́де вівтарь, ту пресьті̇в, ту ксєндз, ту хресты́. Тот ввійшо́в д на́йстаршому: О, нидо́бре! Выйшов на́йстарший, а Липа́к повідат му: Слу́хай, що та́мкова під земле́в сьпіват ксєньдзів на всякі голоса́ Як я выставю ту косьті̇в, всьо ту вы́йде. А тото́, що він там зїгна́в, поголодні̇ло всьо, єдно́ ричи́т, дру́гі ґеґают, люде заво́дят, дру́гі сьпіва́ют. Тот слу́хат: Щем такых голосів не чув. Страх го з'у́яв: Ве́рну па́нію, єно́ дай по́кы, не став тото́. — Тот позвива́в шпаґа́ты: Дава́й. — Ним жаль відда́ти. — Іди́ — тот на́йстарший повідат — по рас си дасте́ поза́ вуха; як ты выдержеш, то твоя

панія буде. Як тот выдержит — злый, то моя буде. — Выйшли в ліс, той пішов Липак, найшов піт колодов медьведя: Шкода бы я тя вдарив, бо тя забю. Ты прибуй з моем дідом; диви якый старый, мхом приріс, більши му є, як сто літ; збуди го, та ввидиш, як він тебе вдарит. Тот пішов, порушав медьвідя, медьвідь рукы як звів, як го махне, аж му сьвічкы в очох стали. Прийшов т тому найстаршому: Що там? — Нема що з ним ся бити. Єго дідо як ня вдарив, та ледвом вытримав. — Ну, то йдіт в ліс, котрый борше будете бічи, того буде панія. Выйшли в ліс, а він мовит: Та що я с тобов бічи буду? — Липак. Ту є в мени брат малый, три дни, як ся вродив, та с тым біжи, ни зо мнов. А заяць сідит піт корчом. А деш тот брат? — А Липак мовит: Альо оньи! А заяць тымчасом хыба свис. І не видів навіть кады. Прийшли д найстаршому, пытат ся: Котрый'есте ліпше бігли? — Ей, що з ним бічи! Єго брат такый малый, ще голый, і не видів'єм, кады побіх, аж ми вочи заступило. Ну ідіт в ліс, котрый ліпше свиснете, того панїя буде. А тот злый думат собі: Він як свисне, буде падати конаря, тай Липака вбє. А до трьох раз мали домову свистати. А Липак си взяв ціп. Мовит злому: Свищи ти, а не дуже. Як тот свисне, аж галузя падат з буків. Тепер ты собі завяжи хустков вочи — мовит Липак — бо як я буду свистати, бы ти вочи не выбило галузя. Тай Липак в ключку фів! Як вытягне ціп, та того по-голові, по-голові! — Гов, не свищи, ходім гет, віддам ти панію. Прийшли, тот ся пытат старший: Хто ліпше свиснув? — Липак. Я свиснув, то падало по конарйови. А Липак як свиснув, як быв'єм си хустков не завив вочи, то было ми і вочи выбило. — Но, віддай шапку грошей. Липак зняв шапку з головы: Ци тота? — Тота. — Тай мав коло себе гроші, наклав повну: Ци тілько взяв'єм в тя? — Ба, табо я два разы приніс? — Аж мині що до того? Я шапку взяв в тя і шапку віддаю ти. — Взяв панію і приніс пану. Пан ся втішив, єго вженив і як на нього перейшло ціле панство і ще і днесь може жиє.

Зап. в марті, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Старом. пов.

Паралелі: Сумцовъ, Разыск. въ обл. анекд. лит. Ч. L. —

695. *Дурний наймит.*

Так то были три братя: Два мали розум, а єден быв дурный. Ідут вони служити. Пішов найстаршый. І трафив до пана в селї. Пан ся с ним погодив: Як ся всердиш ты, то ти выдру ремінь, выбачте, від г....ї, до потилиці; а як я ся всерджу, то ты мині. Щось він там быв с тыжджень і в неділю пішли до церквы пан с панийов, а єго лишили,

абы́ колиса́в дітину; а ї́сти му ни дали́ нич. Вы́йшли с це́ркві по полу́дию, мо́же дру́га годи́на бы́ла, сі́ли собі́ за сьтів, ї́дят пирогы́, мня́со, що є, а єму́ дали́ вогля́нкы вчера́шної і капу́сту вчера́шну. Він ся ди́вит на тото́, тай не мо́вит нич. Али пан попо̂ів, встав і мо́вит до слугы́: Ци не все́рдив єс ся? — Ну, а чому́ж бым ся не все́рдив? Вы ї́сте́ пирогы́, мня́со, а мині̂ вчера́шну вогля́нку тай капу́сту? — Тот зверну́в, вы́дер ремі́нь і пусти́в го: Йди. — Іде́ дру́гый середу́щый, са́мо тра́фив до то́го па́на: єдны́м сло́вом са́мо так опста́в як пі́ршый. Тот дурный повідат: Я піду́! — Йди, йди, дурный, мы не могли́ служи́ти, не так ты. Али він пішо́в, тра́фив са́мо до то́го па́на. Пого́дили ся: Як ся все́рдиш, вы́дру ти ремі́нь. А як я, то ты мині̂. Так са́мо пішли́ до це́ркви і лиши́ли го; як с пі́ршым было, так і з ним з ї́діньом. Али пан ся пытат: Ци ни все́рдив єс ся? — Ніт. А ви ся ци не все́рдили, ґаздо! — Ніт і я. — Так з неділї̂ впрях шти́ри во́лы ґазда, да́в му хлїб і пес з ним йде — а пес называ́в ся Петру́шка: Но, ма́єш там хлїб; обе́с їв і Петру́сьцї дава́в і обе́с ці̂лый домів прині̂с! — Ай не зна́ю, де вора́ти, пытат ся слуга́. — Де Петру́шка ляже — І він вы́їхав там, пес лїг на по́ле — бо він знав, котре́ по́ле, старый пес; а він там плу́гом тро́шкы вnpяв, де пес лїг, а пес да́лї; він да́лї плу́гом вняв. І так пса бив є́стиком ці̂лый день; все де лїг, а він там вылупив тро́хы. І в полу́дне, як полу́днував, перекрое́в хлїб на двоє́, дава́в псу і сам їв, мняку́шку вы́довбав і збив на ті̂блыкы сьќірку і положи́в на віз в мішо́к і ї́де домів в ве́чер. Прии̂хав на ве́лику во́лу на міст, на высо́кый, положи́в во́лы на крае́ мо́сту, а сам пішо́в з дру́гого боку мо́сту по́під міст, тай на во́лы: Гу! А тоты́ плюс в во́ду. Ве́ргли ся і потопи́ли ся. І хлї̂п ся та́мой втопи́в. Іде́ домі́в з є́стиком і зо псом: Де во́лы? пытат ся ґазда? — Хотї̂ло ми ся с...и, там пішо́в під міст, а во́лым лиши́в на мо́стї, там віттам вылази́в, а вони́ ся напу́дили, та ско́чили в во́ду. Ци не все́рдили сте ся, ґаздо? — Ніт. — Тай я ніт. — Так тото́ в неді̂лю йде до це́ркви ґазда, мо́вит: А ты буде́ш до́ма. Бес вари́в барана́, за́беш і ве́ржеш петру́шку в борщ, тай ту буде́ш ко́ло хаты. А він ся пытат: Котро́го бара́на бити? — Котрый ся буде́ на тя́ диви́ти. Він вы́йшов, верх сі̂рако́м, а вони́ всї ся ди́вят. Він взяв і поби́в всї. Єдно́го взяв домі́в, прині̂с, быв великый такый коте́в, нальля́в борщу́, верг барана́ такі́й з во́внов і пса верг. І тото́ кіпи́т, хо́дит єдно́ за дру́гым. Пан надыйшо́в: Давай що ї̂сти! — А ту нема́ що ї̂сти ни́кде нич, бо бара́н в во́внї й пес. А чому́ш ты не за́рі̂зав барана́ та мня́са не звари́в? — Вы мені̂ не велі̂ли, вы мо́вили бым барана́ звари́в. — А пса на щос верг? — Та́сте велі̂ли вере́чи Петру́шку. І пытат ся: Ци не все́рдили сте ся ґаздо? — Ніт. — Тай я ніт. — Переби́ли так да́лї, ще до єдно́ї неді̂лї, юж ґазда не нака́зує му ним

варити; тілько запалиш в пецу, позапалюєш де потрібно і нікого т хаті не пусти. Церков была далеко, може тот ще не вїйшов до церквы, тот запалив хату. Взяв си ків в руки, люде почали бічи д огньови, а тот колом. А чо? Менї ґазда наказав, абы нихто на йшов д огньови. — Що было, всьо згоріло. Пок тот збіг, хыба попів. Пішла жона ґазды, дістала десь якогось рубатя трохы, якусь десь сорочку, портки, склала тото в мішок і полїгали спати в вечир. І бесїдує си тот ґазда ж жінков: Щебысмо може даяк і ґаздували, кобысмо ся збыли слугы. Кобысмо ся даяк в ночи схопили, обым єно тото шматя вхопив з мішком, та втечемо. А тот слухат слуга. Встав, выметав шматя з мішка, влїс сам і завязав ся, а трохы ся обыклав тым шматьом, абы не цавком чути, що то чоловік. Мовит ґазда до жінкы: Вставай, ходім. Завдай ми тот мішок на плечі. Вна му завдала: Бігай обоє, бігай далеко, може і с пів милї. Він повідат єї: Не много того шматя, а таке тяшке, аж єм впрів, не можу нести. Мовит: Та пустіть ня, я буду сам йти! — Ба, а ты ту? — Ну, адеж? Та я вас ся не попущу, пок не выслужу рік. Ци не всердилисте ся ґаздо? — Ніт. — Тай я ніт. — Но, ходім далї. Ґазда злый, али що має робити? Боїт ся. — Йдут, прийшли д водї і вже вечир. Деш підемо на ніч? Ту будемо ночувати. Полїгали спати, а слуга лїх си попри край від воды. І ґазда си бесїдує ж жонов: Я буду тебе все посувати, а ты ся будеш сунути т слузї і він ся присуне близько д водї, впаде і втопит ся. І трохы ся придрімали. А слуга влїз в середину і лїг. Ґазда суне єго все нишше, мыслит, жи жону. А він посуват ґаздиню, ґаздиня такій ся посуват, мыслит, є слуга с краю. Тай коти ся, коти — тай ґаздиня плюс в воду. А ґазда мовит: Господи слава тобі, жесмо ся біды збыли. А слуга мовит: Ай є... ґо пес, шкода было ґаздинї, жи ся втопили. Ба, а ты зїстав? Тат єм не дурный топити ся. — Тат же ты с краю быв! — Ну щом быв, али я си пак лїг в середину! Ци не всердили сте ся, ґаздо? — А чомуж бым ся не всердив, тас ня збыв цілого папства і ще й жоны? Тот тогды звернув ґазду і видер від г...ї до потылицї ремінь, а платню не знаю, ци дав му яку, бо вже видиш не было ш чого.

Зап. в марті, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанци, Starom. пов.

Паралелї: Сумцовъ, Разыск. въ обл. анекдот. лит. Ч. L. — Етноґрафічний Збірник. Т. III. Ст. 133—138. Ч. 3 і 4.

696. *Дурні люди.*

А. Купив ґазда десь в якімсь селї свиню, та привіз домів. Що їно витащив ю з воза, а така собі була здоровезна, що ледви ю з жінкою зтягли з воза, — пішов він спрошувати людей, щоб прийшли до него за

два дни. Він справляє поминки. Забаривсь ґазда, а тут приходить до хати якійсь бродяга подорожний.

— Слава Ісусу Христу!

— Слава на віки! А звідки ви, свату?

— А — каже — я звідти та звідти.

— А мій чоловік там що йно купив свиню. Вонаж ся й не попращала ще з рідньою своєю. А ми єї завтра колемо. Мій чоловік справляє поминки. Возьміть жеж ї, тай повезїть ю до рідні, хай попрощаєсь. Запрягли вони воли, ледво витащили свиню на віз, сїв подорожний на віз, та поїхав. Вернув ґазда домів;

— А де свиня? питає жінка.

— Та як ти пішов, то ту був подорожний з того села, де ти ї купив. Яж просила єго, щоб завіз ю ще до рідні попрощатись.

— Ах дурнаж ти, дурна! Боже сьвятий! Як жеж він єї взяв?

— От як! Запрягла волїв, поклала на віз, та поїхав.

Як не схопить ся ґазда за голову, як не почне заводити.

— Ех — думаю — пропало! Піду ж я в сьвіт! Як побачу де такого дурня, як ти, то вернусь, як нї, то піду далї в сьвіт.

Пішов він. Іде він, іде, уйшов він добрий шмат дороги, приходить до якогось села. Іде він селом, по при церков, аж дивить ся: Два парубки приставили драбину до церкви, та тягнуть по драбинї в гору корову. Та так то вже єї бють, що кров геть повиступала. Худобина ледви дише. Вищірив очи наш ґазда, та питає:

— А що ви робите?

— Та що, бачиш: Корову хочемо висадити на церков.

— Та по що!

— Батько наш як вмирали, казали дати корову на церков. Миж і висаджуємо ї, та біда, що не хоче лїзти.

— Дурні ви! дурні! каже наш ґазда хтож се коли бачив, щоб корову висаджувати на церков? Сеж воно не так робить ся. Ви не порозуміли!

— Як жеж се? Скажи нам! Скажи! Причіпились до ґазди братя.

— Та отак! Батько вам казав віддати корову на церков, сеж значить, корову спродати, а за ті гроші наняти в попа Служби Божі, і панови дати, людей спросити на службу божу, відтак до хати, на приєм. От так люде роблять!

— Гаразд! пане господарю! Дякуємо за пораду, миж сього з роду не знали.

І дали там дещо грошей ґазді за пораду.

— Отсе, перші дурні — думає ґазда — менї й сих вже досить, та ще піду далї, ще подивлюсь; як подиблю ще дурня такого, то вернусь, а нї, то піду дальше.

Пішов наш ґазда дальше. Отсе іде він, іде, іде, зайшов знов до одного села, іде селом; глядить, майстри ставлять хати. Глядить він лучше, в вони привязали коня до латви, та так го січуть, а кінь аж натягаєсь! Приходить він до них:

— Дай Боже гаразд!

— Дай Боже здоро́вля!

— А що ви робите, пани майстри?

— А от що: Одна нам лата за коротка, та ми хочем єї зрівняти в от тсю, та натягаєм що сил! Вона ж нї руш з місьця!

— Гой! гой! — каже наш ґазда — дурні ж ви, майстри, дурні! Деж таке хто видів, щоб дерево натяглось? От возьміть ви, вріжте от такий кусень латя — і відмірив їм — прирівняйте з тою, поробіть дїрки, затесіть кілки, забийте кілками, от і зрівняєсь вам.

Подумали майстри: От справдї єго правда! Та кажуть: От дурносьми згаїли собі часу, та худобину втомили. Взяли, затесали кілки, та забили кілками кусень платви і порівнялись.

— Спаси-біг, чоловіче, за добру пораду!

Подякували майстри ґаздї ще й встромили дещо в руку.

— Отсе вже другі дурнї. Але піду ще далї; як сей третий раз ще здиблю таких дурнїв, то вернусь, анї то піду далї.

Іде наш ґазда, іде, іде, приходить під гайок. Знеміг ся, вже ноги гаразд болять, троха не відпадуть. Сїв він під осику, та руками держить ся неї.

Сидить він, пожививсь, аж ось чвалає до него якийсь чоловік на кони.

— Дай Боже гаразд!

— Дай Боже!

А не виділи ви, чоловіче, чи не їхав туда який чоловік вовом, а на возї збіже? Менї вкрали віз з збіжом.

— Видів. І знаю, куда поїхав, ке но менї коня, я го дожену А ти, мерщій, держи осику, щоб не впала. Подорожний злїв, подав коня ґазьдї, ґазда сїв, та ще каже ґосподар: Та держи кріпко руками, щоб не впала! А сам думає: Отсе й третий дурень!

Став той під осику, так то вже держить, щоб не впала! А ґазда почвалав, лиш куряву видно. Підпирає подорожний ту осику до полудня, ґазди нема, минуло полудне вже й сонце зайшло, ґазди нема. Подорожному вже й наскучилось держати осику.

— А ну но — думає пущу я єї, чи впаде. Пустив він єї, а все таки руки держить близько осики, щоб часом як почне рухатись, задержати. Осика не паде, стоїть, як стояла, та лиш листьом трясе. Відступивсь подорожний далї: Нї, осика не паде! Відбіг він ген да-

леко: Такой, ні, осика не паде. Аж тогди то він схаменув ся, що ґазда одурив, та вже за пізно: Ґазда наш вже був десь в своїм селї.

Зап. в січни, 1886, від Гринька Мартиняка з Ракова, Золоч. пов. у Львові Т. Терлецький.

Паралелї: Сумцовъ, Разыск. въ области анекд. лит. Ст. 147—148. Ч. XLV.

697. Дурні люди.

Б. Єде́н чолові́к мав ніяку жі́нку, що ни зна́ла в нічі́м раху́нку. А він був замо́жний ґазда́ і каза́в запрічи́ до воза ко́нї і каза́в сво́му слузі́ ви́нисти два кірції пшини́ці, два жи́та, ячме́ню, кукуру́дзи, ко́ждого збіжи по два кі́рцї і кури́й і гуси́й і качо́к, що ті́лько бу́ло ко́ло до́му. І післа́в с слуго́в до міста. Али, кажи, най в місті ґазди́нє сама́ продає́, а ти аби́сь сє до то́го ни втручу́вав! каза́в слузі́. Прийшо́в до неї еден жидо́к, кажи: По чо́му збіжи?

Ка́жи: По чо́му в торзі́, по то́му й я.

Ка́жи жид: Гей, дурна́, я тибе ни розумі́ю!

Прихо́дит дру́гий: По чо́му збі́жи?

По чо́му в торзі́, по то́му й в ме́ни.

Ка́жи: Я тибе́ ни розумі́ю.

Аш прихо́дит тре́тий.

Ка́жи: По чо́му збі́жи?

Ка́жи: По чо́му в торзі́, по то́му й я.

Ка́жи: Визи́ до ме́ни на пітсі́нє і скинь де́що є.

Як ски́нув, вона́ ка́жи: Ну, давай гро́ші.

А він ка́жи: Ві́ткиж я тобі́ гро́ші во́зьму, як я ще збіжи ни продав? Таж я ще ни ма́ю гроши́й. Ка́жи він ї: Йди на місто і ходи́ до ве́чира, а я в день збі́жи прода́м, а в ве́чир дам ти гро́ші.

А она́ ка́жи: Колиж ми єдно́ дру́гого ни пізна́ємо в ве́чир.

А вона́ бу́ла задє́гнина в нові́м кожу́сї.

Ка́жи жид: Дай мині́ кожу́х, я сє задє́гну, а я тобі́ дам свій далама́н, знов ти сє задє́гниш.

І вона́ сє задєгну́ла в жидівский далама́н і ста́ла конец міста і чика́ла на жи́да, аби́ прині́с гро́ші. А йшли сусі́ди до до́му й кли́кали її. Она́ ка́жи: Я ни пі́ду, бо я ще чика́ю на гроші. — Чика́ла до те́мної но́чи, а жид гроший ни прино́сит. Прихо́дит до до́му, пита́є чолові́к, де гро́ші.

Она́ ка́жи: Ще жид ни прода́в, тай мині́ гроший ни дав.

А він сє зібра́в, тай пішо́в в сьвіт. Пішо́в в сьвіт шука́ти, чи́би ни зди́бав тако́ї дурно́ї, як єго́ жі́нка. Вийшо́в два́цеть і дві ми́лї, спа-

рили му ноги чоботи, а він визув се і впхав в кирницю ноги мочити. Приходит зо двора покойова брати воду і спитала се, кажи: Вітки ви, чоловічи?

А він кажи: Ой я с тамтого сьвіта.

Покойова принесла до покою воду і сказала пани, жи там в кирници мочит чоловік ноги с тамтого сьвіта. А пані кажи: Бігай жи, як найборши, аби ни пішов далї. Прибігає покойова до кирницї і кажи:

Ходїт, чоловічи, чось вас панї кличи.

Приходит він до покою, а пане питає се: А вітки ти, чоловічи?

А він кажи: Я с тамтого сьвіта.

А вона кажи: А що там робит пан такий тай такий. І кажи єму: В дорогім убраню той пан?

А він кажи: Твій чоловік вже ни пануе на тамгім сьвітї; він се, кажи, вже так обдер, він там, кажи, пасе свинї піт плотом.

Вона кажи: Я тибе прошу, я дам багато дорогої одижи, абис єму там заніс на тамтой сьвіт і тобі сотку гроший на дорогу.

Він взєв тото всьо і пішов. Али приїздит єї другий чоловік с поле — бо вона була за другим, перший вмер — а вона єго пирипрошуе, кажи:

Ни гнївай се, муй менжу, ту був чоловік с тамтого сьвіта і я єму післала багато гроший і одежи на тамтой сьвіт.

А він єї кажи: Яка ти ни розумпа. Де ти виділа, аби кого пускали с тамтого сьвіта.

Сїв на коне і поїхав здоганети того чоловіка. А той чоловік спішив під лїс. Як вздрів, жи пан єго здоганее, поставив той тлумак в корчі, а сам ломит форост.

А пан кажи: Ци ни видїв ти якого чоловіка?

Ой, кажи, пішов отов стешков в гущики. Али кінь в гущики ни піди. — Дайти минї коне я потримаю.

Той дав, а сам побіг здоганети подорожного. А той поїхав до дому. Приїжджие, кажи: А, відобравем свій маеток, є в сьвітї ще дурнї.

Таким способом відобрав свій маеток.

Зап. в січни, 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіту.

Паралелї: Pauli, Schimpf und Ernst. Ст. 274—275. Ч. 463. — H. Bebelius, Facetiae. II. 158. — A. v. Keller, Erzählungen aus altdeut. Handschriften. 275. — Hans Sachs, III, 3, 18. — S. Kirchhof, Wendunmuth. I, 138. — Frey, Die Gartengesellschaft (Franckf. 1576) 50 b. — Lyrum larum lyrissimum. 550 Kurttzweilige Geschichten, 185. — Vorrath, Ein reicher, 38. — Memel, Neuverm. lust. Gesellschaft, 50. — Lustiger Historienschreiber. Ст. 61. — Grimm, Kinder u. Hausmärchen. T. I. Ст. 271—277. T. II. Ст. 80-84. T. III. Ст. 99—100. Tidsfordriv eller Lystig Selskabsbog 1722. Ч. 23. — Nyerup, Almindelig Morskabslaesning (Khöbenhaven, 1816) Ст. 263. — Zbiór wiadomości do Antrop. krajowej. T. XI (3). Ст. 73—74. Ч 21. — Ibidem, Pod. i bajki lud. zebrane na Litwie. Ст. 238—239: Durna baba. — Zbiór wiad. do antr. kr. T.

VIII (3) Ст. 299—303: Historyja o głupij gospodyni. — Сумцовъ, Разысканія въ обл. анекд. лит. Ст. 51—56. Ч. XXVII. — Сборникъ Харьк. Ист. Фил. Общ. IX. 1899. Ст. 110—111. — H. Merkens, Was sich d. Volk erzählt. T. II. Ст. 141—146. Ч. 173.

648. Чоловік з усего сьвіта.

В. Був оден чоловік і він ходив завше по сьвіті. Але прийшов він раз до далекої коршми. Питає ся его шинкарка:

— А відки ви, чоловіче?

— Я з усего сьвіта — каже той чоловік, а її причуло ся, що він із „сего“ сьвіта, тай питає:

— А що там мої родичі роблять?

— А щож — каже — там їм добре, лиш грошей їм потрібно, бо не мают собі за що купити їсти, ані пити.

То вона падавала ему повний кіш їсти й пити, дала грошей і каже, щоби то все заніс її родичам. Забрав він тото, тай пішов собі. Але тої шинкарки чоловік вернув відкись до дому, а вона ему тоє розповіла. То чоловік як учув, що вона тому понадавала, то аж ся за голову вхопив. Зараз скочив на коня тай далї жене за тим чоловіком. Приїжджає під ліс, а той самий чоловік стоїт під яблінков: шинкар не знав его тай питає:

— А ци не видів ти якого чоловіка з кошом?

— Ой видів, — каже той, — але вже давно. Не догоните ви его. От дайте мінї коня, то я его догоню, бо я знаю, якими він стежками пішов. А ви тимчасом тримайте ось ту яблінку за мене, бо мінї дали за покуту її тримати. А як я его догоню, то зараз верну ся назад і вам ваше віддам.

— Добре — каже шинкар, — беріт.

Чоловік сїв на коня, взяв кіш і все, що му надавала шинкарка, тай каже:

— Ну, пане шинкару, бувайте здорові, я їду до ваших небіщиків родичів.

Рушив конем, тай щез.

Зап. в Нагірянах Маркевич.

Паралелї: Етноґрафічний Збірник. Т. III. Ст. 130—133. Ч. 2.

699. Іван і Гриць.

Г. Была една́ ба́ба і ма́ла два сыны́, Гриць і Іва́н. Тай поме́рли оба́. Али ї жаль, все пла́че. А тра́фив ся жибра́к, тай прийшо́в до не́ї до ха́ты. А вона́ ся пытат: Ві́ткы вы, чоловічи? — З усього сьві́та? — Ві́ткы, ві́ткы? С тамто́го сьві́та? — Ага, с тамто́го. — Чей вы зна́єте

мої хлопці там, Гриць і Іван? — Знаю. — Як ним ся там поводит? — О, Гриць гі Гриць, ще байка; а що Іван, грав с Паном Богом в карты, так ся пріграв, жи й порток не має. Голый зістав цавком. — Ой любойкы мої, то вас Пан Біг приніс! Нате вам полусеточок полотна, тай нате півтик солонины, тай тум мала сто ріньцькых па бычкы, нате, якось я си ту раду дам — та ним там дайте, та си чей шматічко пошиют, тай якый час перебудут. А може то Бох ще принесе деколи чоловіка такого, та я ним ще дещо перешлю. Там ним повісте, прошу вас. — Добре, добре. — Спровадила го, тай тот пішов ся сьміючи, бо мав що зїсти і вбрати ся і гроші мав.

Зап. в марті, 1899, від Гриця Оліщака Терлецького в Мшанця, Старом. пов.

700. Невірна жінка.

Був єден чоловік і мав жінку, що вже му пару літ слабувала, али она слаба ни була, лиш тілько, що до неї ходив ксьондз і вона про тоє слабувала, щоби ґазда ни сидів в дома все. Єдного разу ворав той ґазда на поли; али натходиг хлопиц, тай просит сє в него па службу. А той ґазда кажи єму: Мині би сє такий хлопиц здав, али що моя жінка щось два роки слабує, то в мени ти ни будиш, бо нима кому анї їсти зварити, анї хліба спичи; а я сам як можу, так жию. Али той хлопиц кажи, аби єго такі приймив, бо він ни дужи о їду дбає. І зачили они сє там обидва годити. О яку платню згодили сє, ни знаю, лиш тілько собі наймит вимовив, що він що полудня мусит троха ґидзити сє. А ґазда єму кажи: Та про мени, що мині то бракує!

Ну і прийшли они в вечир до дому, їли там, чи ни їли що троха, а наймиток цікавий порозглєдав сє всюда де що стоїт і пішли спати. Другий день рано вибирає сє ґазда в поли на два дни з нічліґом. І ворут вони, али коло полуднє кажи наймит до ґазди: Пускаймо воли па полудни, бо мині вже чис приходит, аби я сє ґидзив. Ґазда єму кажи, що: Зараз дійдем до кіньцє, тай я буду випрігав воли, а ти іди, лиш тілько щобись довго ни бавив сє. І наймит в ті хвили побіг.

Прибіг він до дому і зачив сє крутити по обісьтю; а ґаздинє єго уздріла, бо до неї прийшов був ксьондз і там вони сє балювали. І кажи тогди до ксьондза: Сховайти сє, єґомосьць, за двері, там є околїт, я вас завєжу, а як тота біда піде на поли, то я знов вас розвєжу. А наймит ни біг, щоби сє ґидзити по поли, али біг до дому — бо він був віщун, та знав, чого єго ґаздинє слабує, а хотів, щоби вона була здорова. Як ґаздинє вже ксьондза сховала, вийшла на двір, тай питає сє, чого наймит прийшов до дому. А він кажи: Казали ґазда, аби винисти околїт на поли той, що я на нім спав. А ґаздинє кажи, що той околїт нивда-

лий, най собі озьме́ ѐнчий. А він ка́жи, що: Я ѐнчого бра́ти ни бу́ду; на що мині̂, аби́ на ме́ни ґазда́ свари́ли? І хоць ґазди́нє ни дава́ла то́го около́та, то він та́кі на си́лу взєв, заки́нув на пле́чі і поні̂с на по́ли. А на по́ли взєв, поста́вив на зе́млю і запали́в го; по́сьміяв сє тро́ха с ксьо́ндза, як він ви́скочив з вогню́, тай пішо́в на своѐ по́ли.

Прихо́дит до ґазди, тай ка́жи: Запріга́ймо вже, ґа́здо, бо я сє вже поґидзив. На дру́гий день ору́т они́ да́лї знов, аш прихо́дит ко́ло полу́днє вже, ка́жи єму́ ґазда́, що: Буде́м вже вози́ вип́рігати, бо вже твій чис прихо́дит. І ґазда́ ви́пріг воли́, дав ї̂сти, а на́ймит як вчора́шного днє побі́г знов, а́ли де побі́г, то ґазда́ о тї́м ніц ни знав.

Прибіга́є він знов до до́му, а ксьондз єго́ за́глєнув биз вікно́, тай ка́жи: А то пищі́сьтє, вже знов той во́рог прийшо́в; вчо́ра мнє, ка́жи, попік, ще й ни́нї коби́ що зо мнов ни ви́строїв. А ґазди́нє єму́ ка́жи: Лї́зьти, єґо́мосьць, на стрих, там є в бари́вцї во́вна, тай там схова́єти сє. Али лиш ксьондз вийшов с ха́ти, лиш ті̂лько, що міг сє вхо́пити на стрих, а на́ймит вже вбіг до ха́ти і прині̂с на руцї̂ дрова́, тай ки́нув піт при́пічок. А ґазди́нє сто́гни на по́стили, тай ка́жи: А чо ти прийшо́в до до́му? А на́ймит ка́жи: Тотї̂ ґазда́ щось таке́ вибáдуют! Каза́ли мині̂, що десь ту є на стри́ху во́вна в бо́чцї, аби́ ї попа́рити. А ґазди́нє обзива́є сє: Ни тра во́вну, ка́жи па́рити; іди́ до сво́ї робо́ти, а я собі сама́ тото́ зро́бю. Али на́ймит ні̂би то жи́лував ґазди́нї, тай ка́жи: Ви слабі́, а я сам попа́ру. І запали́в в пе́цу, поста́вив два вили́ких окро́пи і як вже до́бри вода́ зачи́ла кипі́ти, а він бире́ і нисе́ на ви́шку. А ґазди́нє встає́ с по́стилї, тай ка́жи до не́го: Най, най стоі̂т, я сама́ собі ви́нису. Али він ка́жи: На що ви буде́ти двига́ти? Ви слабі́, а я і сам тото́ зро́бю. Тай поні̂с тотї̂ горшки́ на вишку і жбу́хнув разо́м в бо́чку. А ксьондз як ви́скочит з бари́вки, тай втїк Пан Біг зна́є куда́ — а на́ймит пішо́в собі на по́ли знов.

Али дру́гий день надійшо́в ксьондз на по́ли і зди́бав сє с тов жі́нков і пора́дили сє, що лі́пши бу́ди, як вона́ що зла́годит і ви́ниси єму́ на по́ли; бо, ка́жи, я вже до те́би ни при́йду, бо сє бо́ю, щоби́ той во́рог ни прийшо́в ще й ни́нї. Я там, ка́жи, буду́ вора́ти на по́ли, а ти як буде́ш йти, аби́сь сє диви́ла, де є́ден бик бу́ди пирі́стий, то бис там прийшла́.

І акура́т вона́ навари́ла пирогі́в, спикла́ ку́рку, взє́ла флє́шку горі́вки і ви́брала сє на по́ли.

А на́ймит вже знав, що вона́ йде, тай ка́жи: Диві́т но сє, ґа́здо, як на́шого чо́рного бика́ щось зду́ло! А ґазда́ гли́пнув, тай акура́т єму́ ви́дало сє, що бика́ зду́ло. Али на́ймит ка́жи, що: Я чув, що як худоби́ну

здує, жиби ей зараз ґатками пиривезати, то зараз полекшає. Ґазда так зробив і зачили далі орати.

А ґаздине як йшла, тай вздріла, що є пирістий бик і гадала собі, що то ксьондза і іде просто до них. А наймит кажи: Вже бикови полекшало, вбиріт се, ґаздо! А за той чис ґосподине вже прийшла ни далеко і вздріла, що то ни ксьондз, али виртати вже ни було як. А той наймиток глипнув — ніби то він ни знав, що вона йде, тай кажи: А дивіт но се, ґаздо, ідут наші ґаздинька. А той чоловік тогди кажи: Аяяй жінко! Тай ти така слаба, тай хтіло се тобі йти тількиий сьвіт? А вона кажи єму: От вже щось тиждинь ни їв'єс страви, а я нині троха дечого зла́годила, тай нису. Тай зараз вони випрігли воли, дали їсти, тай сами сідают і бирут се до того полудинку; що там вьзїли, то вьзїли, а то, що се лишило, кажи жінка: Чоловічи! кажи, онди ксьондз ворут на поли, а я возьму, тай віднису їм тото, що ще се лишило. А чоловік кажи: Про мени, як хочиш, я ти ни бороню. А ту наймит се схопив, тай кажи: Я віднису, ґаздинько! Ви слабі, спічніт си троха, а я віднису! Ни хтіла вона, ни хтіла, али наймит вхопив, тай побіг.

І прибігає до ксьондза, тай кажи до него: Сховайти се, еґомосьць, бо казав ґазда, що як прийди, то вас сокиров порубає. Тай тото сказав і виртає назад. Іде дорогов і їсьть тоті пироги, що мав дати ксьондзови. Али цілком їх ни їсьть, лиш тілько сир вьзїсьть, а кісто кини на землю.

І приходит до свого ґазди, тай кажи: Просили вас еґомосьць, абисти прийшли до них с сокиров, тай їм плуг полагодили.

Ґазда взєв сокиру і іде до ксьондза. Як вже прийшов ни далеко, а ксьондз як вздрів, що той направду с сокиров іде, лишив всьо на поли, а сам втік. Ґазда прийшов до плуга, казав нагнати воли, аби спробувати, що плугови бракує; али що плугови нічо ни бракувало, отжи він бире і виртає назад тов самов стешков, куда йшов наймит і роскидав с пирогів кісто. А як надійшов і зобачив, що кісто стоїт на зимли, іде й збирає. А наймит кажи до ґаздині: Диві́т, ґаздини, ґазда збирают камінє, будут вас бити, що ви любити ксьондза. А вона мислила, що ґазда вже знає і як він вже ни далеко зблизив се, вона зачила втікати до дому. А ґазда приходит і питає се наймита, чого вона так побігла. А він кажи: Тажи диві́т се, наши обісьтє горит. Ґазда як стояв с сокиров, тай пустив се і собі за нев бічи. А вона мислила, що він вошравди хочи бити і бігла, доки могла; аж нарешті впала на землю і зачила кричити: Даруй ми, чоловічи, житє! Доки жити буду, вже ни буду ксьондза любити. А ґазда тогди кажи: Ага! то ти, кажи, ксьондза любиш, а я й ни знав, як бис була сама ни сказала!

І чоловік сє вирну́в на по́ли, а́ли на́ймита вже ни заста́в. А як прийшо́в до до́му в ве́чир, то вже жі́нка бу́ла здоро́ва і більши ни слабува́ла.

Зап. в вересни, 1895, від брата Філька, Олена Гнатюк.

Паралелі: Рудченко, Нар. южнор сказки. Т. І. Ст. 61: Піп. Драгомановъ, Малор. народн. пред и разск. Ст. 162: Дьякъ Титъ Григорьевичъ. — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 382: Три браты (деякі місця схожі). Тамже: Ст. 557. Хлопець віщунъ. Тамже: Ст. 652. Наймитъ. Тамже: Ст. 654. Судъ надъ дякомъ. — Етноґрафічний Збірник. Т. III. Ст. 151—155. Ч. 11. — Сумцовъ, Раз. въ обл. анекд. лит. Ст. 70—83, ч. XXX.

ДОДАТОК.

Подаю іще деякі паралелї до надрукованих тут анекдотів. Розумієть ся, що ті вказівки не мають претензиї на систематичність анї на повноту, та я подаю їх як причинки до порівняних студий на сьому полї, доси ледво ще розпочатих.

І. Ф.

Ч. 21. Чому тато і син не можуть бути радними, пор. І. Головацький, Вінок Русинам на обжинки. Т. II. Ст. 388—390. Ч. 12.

Ч. 30. Бик, пор. H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. I. Ст. 149—151. Ч. 172. — Сумцовъ Разысканія въ области анекд. лит. Ст. 103—106. Ч. XXXV. — Сборникъ Харьк. Ист. Филол. Общ. Т. XI. 1899. Ст. 100—102. Ч. VIII.

Ч. 35. Не схоче, пор. Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 53. Ч. 123.

Ч. 36. Не дурень, пор. Аѳанасьевъ. Нар. русскія сказки, Москва 1873. Т. III. 540—541.

Ч. 52. Переконаний, пор. H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T I. Ст. 149. Ч. 171.

Ч. 98. Квочка, пор. віршовану переробку в Моховій „Справѣ в селѣ Клекотинѣ", Львів 1849. Ст. 77—78.

Ч. 112. Риба, пор. Насрадин-Ходжа. Београд. 1894. Ст. 137—138. Ч. 15.

Ч. 113. Вовк, коза і капуста, пор. Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 204. Ч. 452 Коза, зелье и вук.

Ч. 121. Як Іван дїлив курку і индиків, крім лїтератури поданої на ст. 38 див. ще M. Grünbaum, Jüdisch-Deutsche Chrestomathie. Leipzig 1882. Ст. 428. — Аѳанасьевъ, III, 526—527.

Ч. 123. Жонатий, пор. Руданський, Твори III. Ч 135. — Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 50. Ч. 117. — Сумцовъ, Разысканія. Ст. 177—181. Ч. LVIII. — H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. Ст. 99—101. Ч. 103.

Ч. 128. Хлоп і цїсар, пор. Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 61. Ч. 138: Мудрац и сельак. — Zbiór wiadomości. T. VII. 3. Ст. 4. Ч. 67.

Ч. 129. Тягар, пор. Насрадин-Ходжа. Београд. 1894. Ст. 86—87. Ч. 136.

Ч. 132. Невдоволена, пор. Мох, Справа в селѣ Клекотинѣ. Ст. 73—75.

Ч. 144. Через павутину не віддала ся, пор. Zbiór wiadomości. T. XVII. 2. Ст. 129. Ч. 3.

Ч. 150. Щира мачуха, пор. Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 137. Ч. 294.

Ч. 166. Як сьвятий Николай подавав палицї, пор. Аѳанасьевъ, III. 537—539.

Ч. 185. Всюди добре мати приятеля, до поданої там лїтератури дод. Аѳанасьевъ III, 542. — H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. I. Ст. 252. Ч. 300.

Ч. 193. Відтяла, пор. Насрадин-Ходжа. Београд. 1894. Ст. 32. Ч. 48.

Ч. 213. Скупий ґазда, пор. H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. I. Ст. 167—168. Ч. 195.

Ч. 219. За білі ноги — золоті роги, пор. L. Gonzenbach, Sicilianische Märchen I, N. 8 і II, ст. 208, де подана старша література сеї теми. Див. надто Kirchbach, Wendunmuth, ed Oerterley, II, 141 і V, 83.
Ч. 226. Панська милостиня, пор. Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 10—11. Ч. 19.
Ч. 241. Злодій коровою, пор. H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. I. Ст. 208—209. Ч. 250. — Antihypochondriakus, Erfurt, 1782. Ч. 58. — Сборн. Харьк. Ист. Филол. Общества, XI. 1899. Ст. 106—109. Ч. XI.
Ч. 254. Пшик, пор. Сборн. Харьк. Ист. Фил. Общ. XI. 1899. Ст. 67—68.
Ч. 259. Лінива шевчиха, пор. H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. I. Ст. 200—201 і 232—235. Ч. 245 і 272. — Zbiór wiadomości. T. IX. 3. Ст. 126—128. Ч. 19.
Ч. 263. Латинник, пор. H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. I. Ст. 278. Ч. 318.
Ч. 266. Помислові студенти, пор. Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 138—139. Ч. 297.
Ч. 270. Ізлия ся благодать, пор Nugae venales, ed. 1648, ст. 55. — Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 113 і 120. Ч 239 240 і 258.
Ч. 272. Невдатне чудо, пор. H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. II. Ст. 170. Ч. 211.
Ч. 273. Проповідь, крім поданої літератури див. Le facezie del Piovano Arcotto, ed. Giuseppe Baccini. Firenze 1884. Ст. 80. — Аѳанасьевъ, III, 526. — Насрадин-Ходжа, Београд, 1894. Ст. 6—7. Ч. 10.
Ч. 287. Три загадки. До літератури поданої при сьому й слід. числі дод. ще Magazyn anekdotów, Warszawa 1797, IV, 89. — Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 103—104. Ч. 225. — H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. I. Ст. 231—232. Ч. 270. — Насрадин-Ходжа, Београд, 1894. Ст. 40—41. Ч. 64.
Ч. 290. Піп ворожбит. пор. Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 3–4. Ч. 5.
Ч. 293. За гроші. До літератури поданої на ст. 119 дод. Драгомановъ, Два малорусскихъ фабло (Вѣстникъ Европы 1886). Преданія и разсказы. Кіевъ, 1876. Вирша о богатомъ мужикѣ Гаврылѣ.
Ч. 328. Як хлоп пімстив ся на панови, пор. Сумцовъ, Разысканія. Ст. 151—152. Ч. LVII.
Ч. 341. За правду, пор. H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. I. Ст. 232. Ч. 271.
Ч. 354. Лицарі, пор. Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 199. Ч. 438.
Ч. 390. Русин і Мазур, пор Zbiór wiadomości. T. VII. 3. Ст. 32. Ч. 34.
Ч. 395. Мазур в болоті, пор. H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. I. Ст. 143. Ч. 162.
Ч. 408. Мрія, пор. Сборникъ Харьк. Ист. Фил. Общ. XI, 1899. Ст. 96—99. Ч. VI.
Ч. 417. Бартош, пор. Zbiór wiadomości. T. XVII. 2. Ст. 128. Ч. 2.
Ч. 423. Варена сокира, пор Аѳанасьевъ, III, 529—530. — Вук Врчевич, Српске нар. прип. Ст. 137. Ч. 293.
Ч. 426. Як Українець Москаля здурив, пор. Аѳанасьевъ III, 510.
Ч. 435. Як у Москалів кури піють, пор. Аѳанисьевъ III, 530 пота.
Ч. 436. Як Москаль украв сало, пор. Аѳанасьевъ III, 529.
Ч. 438. Як Москаль украв у баби полотно, пор. Аѳанасьевъ III, 529—530.
Ч. 446. Котиця, пор. Kirchbach, Wendunmuth I, 110 і V, 39.
Ч. 455. Пор. Zbiór wiadomości, T. XVII, 2. Ст. 303. Ч. V.
Ч. 465. У сні, пор. Насрадин-Ходжа, Београд, 1894. Ст. 78. Ч. 117.
Ч. 467. Миши, пор. Вук Врчевич, Срп. нар. прип. Ст. 158. Ч. 338. — Насрадин-Ходжа, Београд, 1894. Ст. 81—82. Ч. 124—125.

Ч. 478. Вовки, пор. Вук Врчевич, Спр. н. прип. Ст. 23. Ч. 52.
Ч. 482. Жидівські і руські сьвята, пор. Вук Врчевич, Спр. н. прип. Ст. 58—59. Ч. 131.
Ч. 483. У кого більше сьвят, пор. Magazyn anekdotów, IV, 17—18.
Ч. 514. Жид-крутар, пор. Вук Врчевич, ст. 95. Ч. 210.
Ч. 526. Пор. H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. I. Ст. 8—9, 14—15 і 23—24. Ч. 9, 18 і 30. — Сумцовъ, Разысканія. Ст. 97—100. Ч. XXXIII.
Ч. 529. 6. Пор. H. Merkens T. I. Ст. 41—42. Ч. 54.
Ч. 529. 7. Пор. Zbiór wiadomości. T. VII. 3. Ст. 53—54. Ч. 115: O Wojtku, przewodniku żydowskim
Ч. 537. Матка, пор. Сборн. Харьк. Ист. Фил. Общ. XI, 1899. Ст. 102—103. Ч. IX.
Ч. 538. Не халасуй, пор. Аѳанасьевъ III, 528. — Вук Врчевич, ст. 33, ч. 77. — Сборн. Харьк. Ист. Фил. Общ XI, 1899. Ст. 99—100. Ч. VII.
Ч. 540. Пор. Насрадин-Ходжа. Београд, 1894. Ст. 61 62 Ч. 97.
Ч. 551. Пор. H. Merkens, Was sich das Volk erzählt. T. I. Ст. 219—220. Ч. 269 a.
Ч. 560. Як циган скакав через кобилу, пор. Magazyn anekdotów II, 44.
Ч. 562. Добрий циган, пор. Аѳанасьевъ III, 518.
Ч. 569. Пор. Вук Врчевич, ст. 168, ч. 363: Сельанин и пророк. — Насрадин-Ходжа. Веоград, 1894 Ст. 9—10. Ч. 15. Тамже. Ст. 114—117. Ч. 136—137.
Ч. 580. Сповідь цигана, пор. Zbiór wiadomości. T. VII. 3. Ст. 77. Ч. 134.
Ч. 608. До першої части, про почесть одежі, пор. Насрадин-Ходжа, 1894. Ст. 41—42. Ч. 65.
Ч. 620. Пор. Zbiór wiadomości. T. VII. 3. Ст 34. Ч. 91.
Ч. 639. Ксьондз на курациї, пор. Kirchhof, Wendunmuth I, 76 і V, 36.
Ч. 675. Дурна родина, пор. Сборн. Харьк. Ист. Фил. Общ. XI, 1899. Ст. 89—91. Ч. I.
Ч. 676. За ремінець — личко, пор. Сборн. Харьк. И. Ф. Об. XI, 1899. Ст. 66—67.
Ч. 690. Чоловік з телятем, пор. Kirchhof, Wendunmuth I, 2, 43 і V, 67. — Zbiór wiadomości. T. VII. 3. Ст. 30. Ч. 80.
Ч. 700. Невірна жінка, пор. Сборн. Харьк. Ист. Фил. Общ. Т. XI. 1899. Ст. 111—113. Ч. XIV.

BIBLIOTHECA
UNIV. JAGELL.
CRACOVIENSIS